N° 10

Petri Commestoris ecclesiastica historia cui in fine addita nota de XI libro ecclesiasticæ historiæ. Sæc: XIV.

American Art Assn Sale
N.Y. Jan. 30. 1928

EARLY 14TH CENTURY MANUSCRIPT

429. MANUSCRIPT OF THE FOURTEENTH CENTURY. COMESTOR (PIERRE—Master of the School of Theology, Paris, 1164). Historica Scholastica, Comestor's celebrated work, written on 215 leaves (430 pages) double columns, 43 lines to the page. *With a great many illuminated initial letters and rubricated throughout in blue and red.* Written on very thin vellum. Folio, (8¾ by 12 inches), full dark red morocco, gilt lines on sides, gilt back, red edges. Early Fourteenth Century

A SPLENDID MANUSCRIPT OF AN IMPORTANT WORK. IN THE FINEST POSSIBLE CONDITION. Comestor's Scholastica Historia was written between 1164 and 1175 and was for many centuries esteemed the most scholarly body of positive Theology. He died in 1185. The Editio Princeps of the work is 1473 and we can find no record of as early a Manuscript copy as the present.

W. S. HILTZ

168

Incipiūt tituli sup̄ Genesim.

Prologus epistolaris.
Hystoria Scolastica.
De causatōē empirei celi ⁊ iiij. elemētoꝝ
De ṗmaria mūdi confusione.
De op̄e ṗme diei.
De op̄e sc̄de diei
De op̄e tcie diei.
De op̄e quarte diei.
De op̄e q̄nte diei.
De op̄e sexte diei.
De creatione homīs.
De institutōne coniugij.
De quietione sabbi ⁊ scīficatone.
Epilogus. ꝯ sc̄dē in̄rīs.
De creatione anime ꝓthoplasti.
De paradyso et lignis eius.
De .iiij. fluminibꝫ paddisi.
De p̄cepto ⁊ p̄hibitione duplici.
De impōne nominū aīantiū ⁊ fōē
De costa uiri ⁊ sopno ade ⁊ fōē mu.
De nominibꝫ m̄ris.
De ꝓphia ade ꝯ ⁊ uiri.
De statu ante pccīn.
De suggestione demonis.
De esu pomi ⁊ statu p̄ pccīn.
De maledictōibꝫ s̄pentis m̄ris.
De eiectione hoīm de paradiso ⁊ romꝑ ꝯ phea ignea.
De gn̄atōibꝫ ade.
De oblōibꝫ f̄rum.
De morte abel.
De gn̄ationibꝫ cham
De sem et eius gn̄atione.
Epilogum interserit
De causa diluuij.
De archa ꝑfectione noe.
De archa.
De ingssu in archam

De cataclismi inundatōne
De egssu noe et s̄ri.
De ebetate noe ⁊ maledcōne chā.
De dispsione filioꝝ noe ⁊ de nemroth.
De turre abel. babel.
De morte beli ⁊ solatio nini.
De gn̄atōibꝫ sem.
De egssu thare ⁊ suoꝝ de chaldea.
De annis habre p̄ mortē pr̄is.
De aduentu habre in terram chanaan.
De descensu abre in egiptū ⁊ reditu eiꝰdē.
De uictoria abre ⁊ occursu melchisedech
De ortu ismahel ꝯ abre ⁊ sarray.
De sacficio abre ꝓ p̄missionē hedis
De fuga agar ⁊ ortu hismahel.
De pacto circūcisiōis ⁊ mutatōe nōīm
De t̄bꝫ anglis susceptis ab abraham.
De duobꝫ descēdentibꝫ ī sodomam.
De subusione sodomoꝝ
De incestu loth. ꝯ gerare.
De ꝑgssione abrahā ap̄ abimeleth regē
De ortu ysaac ⁊ eiectione agar cū filio
De puteo iuram̄ti
De morte sare.
De legatōe eliezer ī mesopotamiā.
De aduentu rebecce ad ysaac.
De morte abrahe ꝓ sobole suscepta de cethā.
De ortu regnoꝝ ꝯ tione nōīs.
De morte hismahelis.
De labore rebecce ī ꝑtu geminoꝝ.
De uenditione p̄mogenitoꝝ esau.
De descensu ysaac in gerara.
De uxoribꝫ esau. ꝯ grā iacob.
De bn̄dcōne iacob
De sopno iacob cū fug̊et ī mesopotamiā.
De duabꝫ uxoribꝫ iacob.
De .iiij. filiis lie ⁊ filijs ancillaꝝ.
De reliqs filijs lie ⁊ ortu ioseph.
De diuisis coloribꝫ uirgis ⁊ fetibꝫ.
De fuga iacob ⁊ federe inito cū laban.
De muneribꝫ p̄missis esau.
De luctatōne iacob cū anglo ⁊ mutā
De morte sichimitaꝝ ꝓ raptitudīē ⁊ fiī
De morte rachel in partu beniamin.
De morte ysaac ⁊ regibꝫ edom.
De uenditōē ioseph q̄ ꝑmiscat.

176

62. — 60.

De ingressu ioseph in egyptum.
Quod iudas genuit phares et zaram.
De incarceratione ioseph.
De expositione sompniorum pincerne et pistoris.
De sublimatione ioseph per expositione sompnii pharaonis. Quod de thamar.
De ingressu fratrum ioseph in egyptum sine beniamin.
De reditu eorum ad patrem.
De ingressu fratrum beniamin in egyptum.
Quod ioseph indicavit se fratribus.
De descensu israel in egyptum.
Quod ioseph occurrit patri et introduxit eum ad regem.
De canone quinte partis frugum instituto.
De iuramento quod fecit ioseph patri.
De benedictione effraym et manasse.
De benedictionibus xii tribuum.
De ruben.
De symone et levi.
De iuda.
De zabulon.
De ysachar.
De dan.
De gad.
De aser.
De nepthalim.
De ioseph.
De benyamin.
De morte iacob.
De morte ioseph et translatione eius in ebron.

GENESIS

Incipit prolog(us) episto(la)
Reverentissimo (et) karis-
(simo) pat(ri) et d(omi)no suo Wilhel-
mo dei gr(ati)a senonensi
ep(iscop)o. Petr(us) s(er)uus (christi) p(re)sbi(ter)
trecensis uitam bona(m) (et)
exitu(m) beatu(m). Causa sus-
cepti laboris fuit instans
peticio socior(um). Qui cu(m)
hystoria(m) sacre scripture
in serie et glosis diffu-
sam lectitarent. breue(m)
nimis et interpositam. opus aggredi me compulerunt.
ad quod p(ro) ueritate hystorie consequenda recurrerent. In
quo sic animus stilo temperauit. ut a d(i)c(t)is p(at)rum no(n) rece-
de(re)m. licet nouitas fauorabilis sit (et) mulceat aures.
Porro a cosmographia moysi inchoans riuulu(m) hys-
torícu(m) deduxi usq(ue) ad ascensione(m) saluatoris. pela-
gus mister(i)or(um) peritiorib(us) relinque(n)s. in quib(us) et uetera
p(ro)sequi et noua cude(re) licet. De hystoriis q(uo)q(ue) ethnicor(um)
queda(m) incidentia p(ro) r(ati)one t(em)p(o)rum inserui. instar ri-
uuli qui secus alueu(m) diuiticula que inuenit re-
plens p(re)terfluere non cessat. Verum q(uia) stilo rudi
op(us) est lima. uob(is) pat(er) inclite lima(m) reseruaui. et
ut huic op(er)i d(e)o uolente. (et) correctio u(est)ra splendore(m)
et auctoritas p(re)beat p(er)hennitate(m). p(er) om(n)ia bene-
dictus d(eu)s. Amen. Incip(it) hyst(oria) scolastica theo-
logice disciplíne.

Imperatorie maiestatis est
in palatio tres h(ab)e(re) mansiones. Auditoriu(m) uel co(n)-
sistoriu(m) in quo iura decernit. cenac(u)l(u)m in quo ci-
baria distribuit. thalamu(m) in q(u)o quiescit. Ad huic
modu(m) imperator n(oste)r qui imp(er)at uentis et mari.
mundu(m) habet p(ro) auditorio. ubi ad nutum eius
o(mn)ia disponuntur. Vn(de). Celu(m) (et) t(er)ram ego impleo.
Sec(un)d(u)m hanc d(icitu)r d(omi)n(u)s. Vn(de). D(omi)ni est t(er)ra et ple-
nitudo ei(us). Animam iusti p(ro) thalamo. q(uia) delicie sunt
ei esse cu(m) filiis ho(min)um. Sec(un)d(u)m hanc d(icitu)r spons(us). et
anima cui(us)q(ue) iusti sponsa. Sacra(m) scripturam p(ro)
cenac(u)lo. in qua sic suos inebriat. ut sobrios red-
dat. Vn(de). Ambulauim(us) in domo dei cu(m) consensu. i. i(n)
sacra scriptura id(em) p(er)n(ent)i sapientes. Sec(un)d(u)m hanc d(icitu)r
p(at)erfamilias. Huius cenaculi tres sunt partes. funda-
mentu(m). paries. tectum. Hystoria fundamentu(m)

·uit(a) anni· ·uit(a) mensis· ·i· diei uit(a)
e(st). cui(us) sunt tres sp(eci)es. Annalis. Kalendaria. Effimia.
Allegoria paries sup(er)i(n)-
nitens que p(er) factum a-
liud factum figurat. Tro-
pologia doma culminis
supp(o)situm que p(er) id q(uod)
e(st) factu(m) quid a nob(is) sit fa-
ciendu(m) insinuat. p(ri)ma
planior. secunda acutior. t(er)-
cia suauior. A fundam(en)-
to loquendi sumem(us) inicium.
immo ab ip(s)ius fundam(en)ti principio. eo iuuante
qui omniu(m) princeps e(st) et principiu(m). De cre-
atione empirei celi (et) .iiii. elemento(rum).

Hystoria annalis est
factu(m) q(uod) p(er) annu(m) factu(m) est.
Kalendaria q(uod) uno me(n)se
factu(m) est. i. factu(m) aliq(uo)d insigne
q(uod) uno mense factu(m) e(st). Effi-
mia q(uod) repente factu(m) e(st). i.
i(n) una die. uel i(n) p(ar)te mensis. P(er)
diei. hac similitudine effimia
piscis e(st) qui eo die q(uo) nas-
cit(ur) moritur.

In principio erat uerbu(m). et uerbu(m) erat princi-
pium. in quo (et) p(er) q(uod) pat(er) creauit mundu(m).
Mund(us) .iiii(or). modis d(icitu)r. q(uan)q(ue) empyreum
celu(m) mund(us) d(icitu)r. p(ro)pt(er) sui munditiam. q(uan)q(ue) se(n)-
sibilis mund(us). qui a grecis pan. a latinis o(mn)e
dictu(m) e(st). q(uia) ph(ilosoph)is empyreu(m) no(n) cognou(er)it. Q(uan)q(ue)
sola regio sublunaris mund(us) d(icitu)r. q(uia) h(ec) sola a(n)i-
ma(n)tia nob(is) nota h(abe)t. de qua. princeps
mundi hui(us) eicietur foras. Q(uan)q(ue) h(om)o mund(us)
d(icitu)r. q(uia) in se totius mundi
ymagine(m) rep(re)sentat.
Vn(de). A d(omi)no mund(us) om(n)is crea-
tura dict(us) e(st). et grecis ip(su)m mi-
crocosmu(m). i. minore(m) mundu(m)
uocat. Empyreu(m) au(tem) (et) sensibile(m)
mundu(m). (et) sublunare(m) regione(m)
creauit d(eu)s. i. de nichilo fecit. hominem u(er)o
creauit. i. plasmauit. De creatione g(enera)li illor(um) triu(m)
inq(ui)t legislator. In principio creauit d(eu)s celu(m) (et) t(erram). Ce-
lu(m). i. continens et contentum. i. empyreum (et) angeli-
cam naturam. t(er)ram (et) materiam om(n)ium corp(or)u(m). u(e)l q(ua)t-
tuor elementa. u(e)l mundu(m) sensibilem ex hiis constan-
te(m). Quidam celu(m) superiores partes mundi sensibilis intelli-
gunt. t(er)ram inferiores et palpabiles. Hebreus h(abe)t
heloym quod tam singulare qua(m) plurale est.
i. d(eu)s uel d(e)i. q(uia) tres p(er)sone un(us) d(eu)s creator. Cu(m)
u(er)o dix(it) moyses creauit. triu(m) errores elidit.
platonis. aristotilis. epycuri. Plato dixit
tria fuisse ab et(er)no. d(eu)m. ydeas. ylen. (et) in p(ri)n(cipio)

Ornatu(m) cu(m) an-
gelis. Viuum cum
a(n)i(m)alib(us). Vegetat(iuum)
cu(m) arborib(us). Inan(imatum)
cu(m) lapidibus.
Quasi alimenta.
Vel elem(en)ta. Vel
ylementa.

Effimia febris est q(ue) t(antu)m
durat p(er) unu(m) die(m). A uer-
nie d(ic)ta q(ue) eadem moritur q(ua)
nascitur.
Effimera gr(e)ce. ab ephy.
q(uod) est in sum(m)a. (et) meros q(uod) (est)
dies.

hystoria d(icitu)r ab ystoron
q(uod) (est) gesticulacio. un(de) hystr(io)-
nes q(ui) t(em)p(o)r(u)m gesta describunt.

i. q(uod) est p(ar)s mundi sensib(i)l(is).

ubi nos
deus

cipio tpris de yle mundu
fcm. Aristotiles duo. mun
du ꝯ opificē; qui de duobꝰ
pncipiis. matia. s. ⁊ forma
opat' ē sin pncipꝰ ⁊ opatur
sin fine. Epycurus duo ina
ne ⁊ athomos. ⁊ in pncipꝰ natā quosdā atho
mos solidaus in tram. alios i aqm. alios i aerē.
alios in igne. Moyses solū dm etnū pphauit.
⁊ mundu sn matia piacenti catum. Creat⁹
ē aū in pncipꝰ. i. in filio. ⁊ itamdu ē in pncipio.
sic in pncipꝰ cauit ds ce. ⁊ t. In pncipꝰ tempis
catus est. Coeua enī sunt tempꝰ ⁊ mūd⁹. Sic
aut solus ds etnus. sic mund⁹ sempitnꝰ. i. sep.
i. tempalit etnus. Angli qꝫ sempitni. Vl in
pncipio oim catuꝝ creauit celu ⁊ tram. i.
has caturas pmordiales. fecit ⁊ siml. Sꝫ qd
siml' fcm ē dici nō potuit. Lic ei hic pus no
minet celu qm tra. tn sempitnū est. In initio
tu dnē tram fundasti ⁊ opa manuū tuaꝝ s
celi. Sic qm cito oclos apio. statī acies mea
solem tetit (l. tetigit) in oriente. q nō faceret. n multa aeris
spatia que s int me ⁊ sole tnsuolaret. q mo
metaneā transuolatom si uelim explicare
sepe addam pus et pt. sic pus tnsit acies mā
aerem uicinū pt aerem qui ē sup alpes. pt
aerem qui ē sup tras usqꝫ ad occeanū. post
aerem qui ē sup occeanū. ⁊ tandē tangit solē.
Hanc catione mūdi plibata sub opibꝫ sex
dieꝝ exemplificat scptura insi
nuans catione. dispōnem. in
reliquis tbꝫ ornatū. In pma die
catione et qndā dispositom. In
scđo ⁊ tcio dispōnem. In reliquis
tribꝫ ornatū. De pmaria mūdi ꝯfusione.

Opus sex
dieꝝ dr exa
mon. ab exa
qd ē sex. et
mon q e op.

Yle dicit forme q s
mete artificis aliq
apte ad aliqd pma
ginādu. yle idem ē
q chaos. i. illa pri
mordialis matia.

Terra aut erat inanis ⁊ uacua. i. ma
china mūdialis adhuc erat inutilis ⁊ i
fructuosa; ⁊ uacua ornatu suo. ⁊ teneb̄ erat
sup faciē abyssi. Eandē machinā qm tram
dixat abyssum uocat psin ꝯfusione. ⁊ obscita
te. Vn etiā gtis eam chaos dixit. Quia uo
dcm ē tenebre erant. quidā dogmatizauert
teneb̄s fuisse etnas; que iam. s. cu mūd⁹ fiet
erant. Alii irridentes dm ueteris testamti. dicut
eu tenebras esse pus qm lucē. Sꝫ tenebre
nich sunt n lucis absentia. Obscuritas quidē
aeris adō cata ē ⁊ dicta tenebre. Vn ⁊ in catha
logo caturaꝝ dcm ē. Bndicite lux ⁊ tenebre
dnō. ⁊ spc dni. s. dns ul dni uoluntas. Febat⁹
sup aquas; sic uolutas artificis huius pculis
omnē matiam dom faciende sup illa fertur
du quid de quo fcturus sit disponit. Predictam
machinam aquas uocat quasi ductile matiā
ad opandū ex ea. Ido uo sic uariant' ei⁹ noia.
ne si uni⁹ elemti noie tm censetur. illi magis
putaret' acmoda. Hebreus ht p supfebatur
incubabat; ul sira lingua fouebat. sicut auis
oua. In quo etiā cū regimine nascentis mūdi nota
tur initiū. Huc locū male intellexit plato dictū
hoc putans de aia mūdi. s; dcm ē de spū cāte
de quo legis. Emitte spm tuū ⁊ creabunt. De
ope pme diei.

Dixitqꝫ ds. fiat lux. et facta ē lux. i. ubum genuit i quo erat
ut fiet lux. Vl tam facile ut quis dicat ubo. Lu
cem uocat qndā nubem lucidā illuminantē
supiores ptes mundi. claritate tn tenui; ut
ut diluculo fieri sol; ⁊ hec ad modu solis circū
acta psentia sui supius emisperiū ⁊ infius
uicissim illuiabat. Qfiat intelligit cētia
lucis in do pusqm fieret. p fcā est eidem essen
tia i actu. s. cum pduxit adesse. Et uidit ds
lucē q. esst bona. i. que placuiat ut fiet in p
scia; placuit in cētia ut manet. Vl tropice
uidit. i. uidi fecit. Et diui
sit lucē a teneb̄s. Hic incipit
dispositio. ⁊ tm aliqd dicit de
catione. Quasi cum luce te
nebras cauit. i. umbrā ex obiectione corpū
luci ⁊ cata diuisit locoꝝ distantia et quali
tate. ut. s. nuqm simul. s; semp eregione diui
sa emisperia uicissim s uendicaret. Intelligit
ē hic angloꝝ fcā diuisio. Stantes lux. caden
tes tenebre dcī sūt. et appllauit lucem diē.
a dyan q. ē claritas. sic lux dr. q2 lucet. i. pur
gat. teneb̄s dixit noctem a nocendo. q2 no
cent ocl's ne uideant. sic tenebre q2 tenent

Lux illa diu
sas ptes osten
debat s; nō di
uidebat. g. ⁊ c.

oculos ne videant. Sicut tamen dies ad iam exortum est
geo. ita nox ante ortum. et factum est vespere. et post
factum est mane. et sic completus est dies unus naturalis.
Primo enim cum celo et terra lux est creata. qua paula
tim occidente factum est vespere prime diei usualis;
et eadem meante sub terras et ad ortum veniente.
factum est mane. id est terminata est nox et inchoavit
dies secunda. Itaque precedente luce diei et sequente
nocte terminata extitit dies unus. De opere

secundo die disposuit secunde diei.
deus superiora mundi sensibilis empyreum enim
quam cito factum est. statim dispositum est ad ornatum.
id est sanctis angelis est repletum. Fecit quoque deus ea die fir
mamentum in medio aquarum. id est quandam exteriorem
mundi superficiem ex aquis congelatis. instar cris
talli solidatam et perlucidam intra se cetera sensibi
lia continentem. ad ymaginem teste que in ovo est.
et in eo fixa sunt sydera. et dicitur firmamentum. non tamen propter
sui soliditatem. sed quia terminus est aquarum que super
ipsum sunt. firmus et intransgressibilis. dicitur etiam celum
quia celat. id est tegit omnia sensibilia. et cum legitur
firmamentum celi endyadis est. id est firmamentum quod est
celum. ut creatura salis dicitur. Unde et propter sui concamera
tionem grece dicitur per uranon. id est palatus. Vel dicitur celum
quasi casa elyos quod sol sub ipso positus ipsum illus
trat. Hanc tamen concamerationem circumvolutam phy
losophi summitatem ignis intellexerunt. Cum enim ignis
non habet quo ascendat circumvolvitur ut in clibano
patet. ita et circa mundi exteriora volvitur ignis. et
hoc est ethereum celum. Est et tertium celum infra quod
aereum dicitur. de quo habes. volucres celi commedunt
illud. Quidam quartum suspicantur esse celum super
empyreum celum. quia lucifer cum esset in empyreo ce
lo dicitur dixisse. In celum ascendam et cetera. et in eo di
cunt illi esse hominem christum super angelos qui sunt in em
pyreo. Sane firmamentum dividit aquas que
sub ipso sunt ab aquis que super ipsum sunt. De quibus
dicitur. Qui tegis aquis superiora eius. et sunt sicut quidam ipsum
congelate ut cristallus ne igne solvi possent. vel
in modum nebule vaporabiles. Cur non ubi sunt deus
novit nisi quod quidam autumant inde represem
descendere in estate. Quod autem dicitur est fiat firmamentum
tum et post deus fecit firmamentum et tertio factum est

firmamentum non superfluit. quia sicut in domo facienda
primo fit domus in sententia artificis. fit et materialiter
cum leviganter ligna et lapides. fit et essentialiter
cum levigata in structuras domus disponuntur.
ita cum dicitur. fiat ad presciam dei refertur. sed fecit.
ad opus in materia. factum est ad opus in essentia. Illud
primo die. Istud secundo die factum est. et cum huius diei opus
bonum fuit ut ceterorum. non tamen legitur de eo. vidit
deus quod esset bonum et cetera. Tradunt enim hebrei quod hoc
die angelus factus est dyabolus. quibus consentire videntur
qui in secundo die missam de angelis cantare consue
verunt. quasi in laude stantium angelorum. Sed tra
dunt sancti quod in signum factum est hoc. quia binarius in
famis est numerus in theologia. quia primus ab unitate
recedit. Deus autem unitas est et sectionem et discor
diam detestatur. Possumus tamen dicere. quod opus quasi
tertie diei quasi adhuc de opere secunde diei. quod post
patebit. Unde non commendatur nisi in tertia die qui
post sui consummationem. De opere tertie diei.

Tertia die aquas sub firmamento in unum
locum congregavit deus. que licet
plura loca obtineant. tamen quia omnes
continuantur in visceribus terre in unum
locum dicte sunt congregate. et potuit
esse quod aque que totum spacium aeris occupa
bant vaporabiles. solidate. modicum obtinerent
locum. vel terra paululum subsedit. ut eas tamquam
in matrice concluderet. et apparuit sic arida. quasi
latens sub aqua propter humorem dicta est. sed cum apparuit
arida. eadem dicitur terra. quia teritur pedibus animantium.
vel ceteris circumpositis elementis dicitur solum. quia solida
dicitur tellus. quia tollat labores hominum. Congregationem
aquarum vocavit mare. hebreo ydiomate. quod ceteris
linguis congregationes aquarum vocat maria. Com
pleto quoque opere aquarum subditur. et vidit deus quod esset
bonum et addidit aliud opus illi. cum dixit. Germinet
terra nec de opere germinandi tamen intelligendum sed
de potentia quasi potens sit germinare terra.
Dixit enim de terra herbam virentem et facientem
semen et lignum pomiferum faciens fructum iuxta ge
nus suum. patet quod non per moras tempus ut modo.
produxit terra plantas suas sed statim in maturitate in
...di in qua et herbe seminibus et arbores pomis

Quis sit
locus iste
ubi et quan
tus sit quere.

honuste ē. Notandū. qȝ cū dcm ē uirentē qui
da dicūt mundū in uere factū. quia uiror illi tpris
ē et fructificatō. Alij qȝ legūt
lignū faciens fructum. & ad
dicunt uirtute hbam hentem
semen. dicūt factū in au
gusto. sub leone. sȝ in mar
tio factū dogmatizat ecclia.
Nota cū primo att facientē semen. & ad
didit hns unūqdqȝ sementē. qȝ sementis ꝓprie
dr dum adhuc ē in
sementiuo. semen
cū seminatur: semi
nū ū ul sementū seminati. distin
guit tñ alit. sementis frugum et arborȝ. seme
ntialū seminiū cuiqȝ rei exordiū. Nec nos
moueat qȝ in dispo
sitione elementorȝ ui
detur aer nō dispositus. qȝ nō est nominat'. sȝ dis
positus ē. cū lib' ab aquis notā nob accepit
formam. De opere .iiii. diei.

Qvarto die que disposuerat cepit ornare
rebȝ illis que infra uniuersum ꝯgruis
motibȝ agentur. plante enī qȝ tre herent ad
dispositōm qī tre magis sptant. & sic disposi
tōni. sic & ornatū a supioribȝ inchoauit. fecit
enī ea die luminaria. solem. lunā & stellas. & dr
sol qȝ solus lucet .i. nullū cū eo. Luna luminū
una .i. prima. ut una dierȝ ul una sabborȝ dr.
Sol & luna dnr magna luminaria in duobȝ &
ex duobȝ .i. ū solū p qualitate luminis sȝ & corporis.
& nō tm̄ ꝯparatione stellarȝ. sȝ & fm se. qȝ sol dicit'
octies maior tra. & luna & dr maior tra. lunā
& stellas uoluit illuminare noctē. ne nox sin lucis
lumine esset indecora. & ut operantes in nocte sic
nauite & uiatores, solatiū luminis
hrent. Sunt & queda
animle que lucē solis
ferre nō possunt & fere
nocte pascunt'. Nec
supfluit sol licȝ nubes lucida uicē eius ageret
qȝ illa tenuē & insufficientē lucē hebat. & for
te nō nisi supiora illuminabat. sic nec stelle in.

Rebȝ illis que infra mundū cogit' is motibȝ agerent. plante .n. qȝ tre herēt ad dispoñone quasi magis spectant tre.

Alr strab;. Sementis est hbarȝ & arborȝ semen añ lūi. Seminariū ū cuiqȝ exordiū.

Quia nullū ornatū ex sui sbia factū in se hnt. vl alit.

Maxime in desertis ethiopie harenosis. ubi modic' ꝑpulso uenti inuenta itinantiū uestigia complanat.

De illa aūt nube tradit'. tn. qȝ uel redierit in
matiam de qua facta fuiat. ut stella illa que
apparuit magis. et columba in qua uisus ē sps scs.
vl qȝ semp solem comitatur. ul qȝ de ea factū ē
corpus solare. nō tñ ad decorem luminis et ad
usum noluit ea ee. sȝ & ut eent in signa & tpra
et dies & annos. ut .s. eent signa serenitatis
& tempestatis. ul ut ex ipis fient signa maiora
.xii. queda signa minora plura hns q dnr
signa ul syda. tñ qȝ magna diligentia signi
cauit antiqtas & ꝯsidauit ea. tñ qȝ ad huc
signt & ꝯsidant ea homines ad tempū designati
onem. Nec dicendū ē. ut geneatici somniant.
q h posita sint in signa euen
tum nrorȝ & opm. aut
qȝ status uite nre sig
nent aut moderent'. qui docent expi
mtis. que apotelesmata uocant. nō enī credend
ē de celo hns qui alieni sunt a celo
Qd aūt sequit' in tempa. non
ē putandū qd tunc p ea in
cipient ee tempa que
cepunt cū mundo. sȝ qȝ
p ea fit .iiii. tpm distinc
tio. Sol quoqȝ descendēs ad capcornum sol
sticium yemale facit. ascendens ad cancrū
estiuale. int' utruqȝ
ab utroqȝ pari distan
tia equinoctia facit
ul ē ibi endyadis. Sunt
in signa & tempa .i. signa
tempū. In dies dr pluralit'
qȝ dies dr multiplicit'. De die .s. naturali .s. ex spa
cio .xxiiii. horarȝ. & de die usuali. Ponit' etiā
dies p tpre nō determinato et ignoto nobis.
Vbi grā. In die illa stillabunt montes dulcedinē.
In annos & pluralit' dcm ē. qȝ & anni dr mul
tiplr. nec hoc dico q ap diuersas nationes sunt
utiqȝ diuse annorȝ institutiones ul distincti
nes maiorȝ & minorȝ. et planete annos suos hnt.
sȝ scdm ē usū ecclie hoc hem'. Est enī annus
lunaris hns .ccc. liiii. dies. est & solaris
constans ex diebȝ .ccc. lxv. & quadrante .i. vi.

Geneatic' a geneseos qui a natitate natam inquirebat

Non ē lib' amendatū ut dic Aug'. qȝ loquit' ore nesciens uiri. ergo qui dicit uiri mentitur. qȝ peccat.

Demon .i. sciēs. ynq quibȝ angl's dr demon. sȝ malo anglo. q appatū ē. qȝ adam & eue sciam & boni et mali pmisit.

horis. est bisextilis. ex .ccc. lxvi. est embolis-
malis. qui .ccclxxx. dies excedit. habens .xiiii.
lunationes. Dicitur autem annus ab an quod est circum.
quia in se revolvitur. Unde et antiquiores ante usum
litterarum annum figurabant sub specie serpentis. cuius
cauda in os eius revolvebatur. Facta igitur lu-
minaria posuit deus ut lucerent in firmamento ce-
li. et illuminarent terram. sed non semper ut dividerent
lucem ac tenebras. Quod autem luna in plenilunio facta
sit ex alia comprehenditur translatione. que habet
luminare minus in inchoatione noctis. In prin-
cipio enim noctis non oritur luna nisi pan-
silenos. i. rotunda. Unde comprehenditur quod sol factus est mane in oriente
et factus vespere luna in initio noctis in oriente. Voluit tamen
quidam quod similiter sit factum. scilicet mane sol in oriente. luna in oc-
cidente. et sole in occidente et luna sub terra rediit ad orien-
tem in inchoatione noctis.

De opere .v. diei.

Quinto die ornavit deus aerem et aquam.
Volatilia dans aeri. natatilia aquis. et
utraque ex aquis orta sunt. Facilis enim transitus est
aque in aera attenuando. et aeris in aquam spis-
sando. Pisces vocavit moyses reptilia. quia
impetu quodam se totos rapiunt ut serpentes qui non
feruntur pedibus ut fere. Nota quod ex hoc quod dicitur est
volatile super terram erravit plato. qui descendens
in egyptum libros moysi legit. et putavit moy-
sen sensisse volatilia esse aeris superioris orna-
tum tamen terram. ornatur vero aeris superioris calo de-
mones et cato demones. Sed non est ita. boni enim de-
mones ut dictum est sunt in empyreo. mali vero in hunc
caliginosum aerem detrusi sunt ad suam penam.
sed non ad suum ornatum. Creavitque deus atque plasma-
vit cete grandia. Cete neutri generis est et inde-
clinabile. Declinatur tamen hic cetus huius ceti. et
omnem animam viventem atque motabilem. quam pro-
duxerant aque. Motabiles autem dicuntur anime
piscium et avium respectu anime hominis. Ille enim
moventur de esse ad non esse. ista non. quia perpetua est. vel
quia forsitan animas non habent. Ipsum animal vo-
cavit animam. i. vivens. Unde greci dividunt anima-
lia per zoa et sichea. Zoa. i. viventia. i. brutta.
sichea. i. animata. a siche quod est anima. i. rationali-
a. Sed et dicitur creatum motabile. quia creatum sic

ut sic moveretur de vita ad mortem. quod non est
homo qui creatus est ut non moreretur si vellet.
Illa vero creata sunt ut vel in esum cedant aliis
vel senio deficiant. Beda videtur velle quod pis-
ces habent animas. de eorum habere memoriam. Ait enim
fontem esse in bulliensi regione plenum pis-
cibus qui cum hominibus supergradientibus grega-
tim exeunt et redeunt. et stant cum stantibus
et exspectantes ut aliquid eis iaciatur quia sic consueverunt.
Quibus sic benedixit deus. Crescite et multiplica-
mini.

De opere sexte diei.

Sexta die ornavit deus terram. produxit
enim terra tria animalium genera. iumenta. reptilia.
bestias. Sciens enim deus hominem per peccatum casu-
rum in penam laboris. ad remedium laboris dedit
ei iumenta. quasi iuvamenta. ad opus vel esum.
Reptilia vero
et bestie sunt ei in exercitium. Reptilium tria sunt genera.
Serpentia ut vermes qui se ore trahunt. Serpen-
tia ut colubri. qui in costas se rapiunt. Repen-
tia pedibus. scilicet ut lacerte et botrace. genus serpen-
tis. Dicuntur autem bestie quasi vastie. i. vastando
i. ledendo et sevendo. Queritur de quibusdam mi-
nutis animantibus. que vel ex cadaveribus vel ex hu-
moribus nasci solent. si tunc creata fuerint. quorum
.vi. sunt genera. Quedam enim exalationibus esse habent
ut bibiones. i. parve musce ex vino. papili-
ones ex aqua. quedam ex corruptione humorum
ut vermes in cistinis. quedam ex cadaveribus ut
apes ex iuvencis. scrabones musce gruides que
sonant volatu. et scarabei ex equis. quedam
ex corruptione lignorum ut tedones. quedam ex
corruptione herbarum ut tinee. ex oleribus. quedam
ex corruptione fructuum ut gurguliones ex fa-
bis. De his dicitur quod que sine corruptione nascuntur.
ut illa que ex exalationibus. tunc .idest a fumiga-
facta sunt. que vero ex corruptionibus tionibus aquarum.
post peccatum ex rebus corruptis orta sunt. Queritur quoque
de nocivis animantibus si creata sunt nociva. vel
primo innocua. post facta sunt homini nociva. Dicitur quod
post facta fuerunt nociva rebus de causis. propter hominis
punitionem. correctionem. instructionem. Punitur enim
homo cum leditur his vel cum timens ledi. quia timor magna
pena est. Corrigitur his cum scit ista sibi accidisse

qo.

qo.

pro suo peccato. Instruitur ad mirandum opera dei ma-
gis admirans opera formicarum quam onera came-
lorum. vel cum videt hec minima se posse nocere. re-
H. cordatur fragilitatis sue et humiliatur. Sed diceret
quis quedam animalia ledunt alia. que nec iam puni-
untur. quia non peccaverunt. nec corriguntur. nec
instruuntur. sed et in hiis instruitur homo. quia si illi
possunt ei nocere per exemplum; etiam ad hoc creata sunt.
ut aliis sint in esum. Sed item diceret quod et in mor-
tuos seviunt homines. sed et in hoc instruitur ho-
mo ne aliquod genus mortis horrescat. quia per quodcumque
transeat meatus. nec capillus capitis eius peribit.
Ad hunc modum solet queri de herbis et arboribus infruc-
tuosis si in illis diebus orta sunt. cum scriptura
non memoret nisi herbas seminales. et arbores fructi-
feras. Potest dici quod que modo sunt infructuosa ante
peccatum fecerunt fructum aliquem. Post peccatum vero nascuntur
homini ad laborem magis quam ad utilitatem. vel post peccatum
orta sunt. quia post dictum est homini. spinas et tribulos
germinabit tibi et cetera. Vel quecumque terris hereant faci-
unt fructum id est utilitatem manifestam vel occultam.
Ad vero dictum est et piscibus et avibus. crescite et
multiplicamini. et de hiis intelligendum est licet
non sit dictum. Hec est enim communis causa creationis
eorum. deinde subditur de creatione hominis sic. De

F. Faciamus hominem creatione hominis.
Et loquitur pater ad filium et spiritum sanctum. vel est
vox communis trium personarum. Faciamus. et cetera.
Factus est homo autem ad ymaginem dei quantum ad ani-
mam. Sed ymago dei est in essentia eius et ratione
quia spiritus est et rationalis ut deus et similitudo in virtu-
tibus quia bona iusta et sapiens. cum ymagine
pertransit homo. quia illam habet etiam in peccatis ex-
istens. Similitudine vero privatur sepe. Mas-
culum et feminam creavit eos. hoc est quantum
ad corpus. Tamen deus creasse primo animam, eos autem
dicit pluraliter, ne androgeos id est hermafrodi-
tos factos putaremus. Et secundum quosdam corpus tamen factus
est homo quodammodo ad ymaginem | ut scilicet sic pla-
dei. cum os sublime ei dedit. ut | nete resiliunt
deum et celestia videat. et | firmamento. ita homo
imitetur. Unde cum quesitum | sensualitati.
fuisset a quodam phylosopho ad quid factus fuisset.

respondit. ut contemplarer celum et celi luminaria. De- ·I·
dit autem homini deus ut preesset ceteris animantibus. In
quibus notatur hominis dignitas. primo quia non
solum factus est in genere suo ut predicta. sed etiam quia
ymago dei est. Secundo. quia cum deliberatione factus est.
In aliis siquidem operibus dixit et facta sunt. In
homine vero tanquam inter se deliberantes persone
egerunt. Faciamus et cetera. Tertio. quia dominus statutus est
animalium ut essent ei que futurum sciebat deus morta-
le (id est alimentum) in adiumentum. in laboris adiuvamentum. Ante
peccatum enim herbas tantum et fructus arborum dedit in escam
hominibus deus et animalibus. et quod in escam inde colli-
gitur. quia ante peccatum nil nocivum aut sterile terra pro-
duxit. et nota quod in maximis ut in leonibus perdidit
homo dominium. ut sciat se amisisse et in minimis ut
in muscis. Etiam perdidit. ut sciat se amisisse id est
vilitatem suam cognoscat. In mediis habet dominium
ad solatium ut sciat se habuisse. De institutione

Et benedixit eis deus sic. one coniugii.
Crescite et multiplicamini. Quod quia sine
coniunctione eorum fieri non potuit. | Partes illas sin-
patet quia coniugium viri et | gulares ad minus duo quelibet
mulieris deus constituit | assignari potest quota sit in eo.
In quo confutantur quidam | licet enim seniarius ex uno et v.
heretici dicentes coniubi- | constet et ex .ii. et .iiii. tamen
tum sine peccato fieri non posse. | quota eius sit pars .iiii. aut .v.
Si queritur quare ante peccatum date sint | dici non potest.
homini esce cum esset immortalis. Respondetur quia illa immor-
talitas in qua creatus est cibis erat sustentanda.
nec erat qualis illa que futura est que cibis non indi-
gebit. Illa enim erat posse non mori. hec erit non
posse mori. Et vidit deus cuncta que fecerat. et
erant valde bona. quia singula per se bona. sed in univer-
sitate erant valde bona omnia. sicut et oculus in anima-
li est pulchrior quam separatus. vel omnia sunt valde bona
id est universitas bonorum erat optima. quia que in ea
etiam sunt per se minus visa in contumeliam bona sunt tamen
cum aliis sunt in utilitatem. Ipse vero summum est
bonum. De homine vero ut de ceteris dicat non dixit.
Et vidit deus quod esset bonum et cetera. quia in primo scie-
bat lapsurum. vel quia nondum homo perfectus erat donec
ex eo fieret mulier. Unde et post legitur. Non bonum
est hominem esse solum.

Igitur perfecti sunt celi et terra. Conclusio est huius operis quod creati, dispositi, ornati. Igitur perfecti sunt etc. quia in senario facti, qui primus numerantibus perfectus occurrit, quia ex partibus suis aggregatus reddit summam eandem. Complevit Deus die septimo opus suum quod fecerat. Alia translatio habet sexto, et tunc nulla est obiectio. Sed hebraica habet in septimo, et ideo queritur, si complevit, est finale quippiam operis facere. Quod verum non est, quia sequitur: Requievit Deus die septimo. Verum est quod die septimo fecit, et ipsi est benedixit, et postea requievit vel complevit, id est completum ostendit, cum nil in eo fecit, et tunc requievit ab operibus novis. Nichil enim postea fecit cuius non fecisset materiam, et tunc vel in corpore vel similitudinem vel animas. Non enim quasi fessus dicitur quievisse, sed quia cessavit, sicut dicitur in Ysaia, quod seraphin requiem non habebant dicere sanctus, sanctus, sanctus, id est non cessabant. Vel requievit ab operibus et non in operibus, id est non eget operibus suis, et dictum est quasi negative. Vel requievit ab operibus suis in se ipso, id est a mutabilitate operum eius immutabilitas apparuit. Nam stabilis manens dat cuncta moveri. Quod autem dicitur ab omni opere patrarat, innuit esse opus quod nondum fecerat, a quo non quiescit. Tria enim opera fecerat: creavit, disposuit, ornavit. Quartum opus propagationis non desinit operari. Quintum faciet cum perurget se, et transiens ministrabit, ubi tamen precipue quiescet. Et benedixit diei septimo et sanctificavit illum, id est sanctum et celebrem ostendit eum vel esse voluit. Semper enim ab aliquibus nationibus est, et ante legem dicitur sabbatum esse fuisse observatum. Huius observantiam etiam in lege sanctificationem dicit ibi: Memento ut diem sabbati sanctifices.

(Quod in monadibus / nisi non invenies / in isto, sed in decadibus / nisi in xxviii.)

Epylogus. Iste generationes celi et terre. Secundum quidam enim hic terminant opera sex dierum, quidam ubi cognovit Adam uxorem suam, alii ubi: Hic est liber generationis Ade. Pretermisso autem quod dubium est littere insistamus. Quia creationem maris et femine dixerat similiter, qui tamen simul facti non sunt, ut explicet quod sub brevitate incluserat, repetit et de reliquis. Generationes potest accipi active, id est operationes dierum, vel passive, id est generata, nec precipue mundi quod ait. Fecit omne virgultum antequam oriretur in terra et herbam prius quam germinaret. Est superius dixit virgultum quod tam cito factum est statim ad ultimum et huius factum et herbam ortam et sementem seminis. Ad quod dicitur duos fuisse modos operationis divine ut dictum est, materialem scilicet et essentialem. Fecit ergo ea materialiter prius quam orirentur et germinarent essentialiter. Vel aliter, quod innuit sequens littera, cum dicitur: Non enim dominus pluit super terram. Fecit equidem illa tunc perfecta et essentialiter prius quam orirentur et germinarent sicut modo faciunt, cum paulatim beneficio roris infusi et labore hominum adhibito ad ortum et maturitatem perveniunt. Tunc enim fons unus irrigabat terram, ut nilus egyptum.

De creatione humane protoplausti.

Formavit dominus igitur. Hic primo vocat dominum dominum, quia tunc primum servum habuit. Postea recapitulationem de utriusque hominis formatione diffusius agit, et prius de viro, et quia due sunt hominis partes, de utraque agit. Ad carnem enim spectat quod dicitur: Formavit Deus hominem de limo terre. Ad animam: et inspiravit etc., quasi dicat: Corpus fecit de terra, animam de nichilo. Alia translatio habet: Insufflavit, vel sufflavit, quod non est incongruum de Deo, ut quidam putaverunt, cum fauces et spiritum non habeat. Dicitur enim inspiravit, id est spiritum fecit; similiter insufflavit, id est flatum sive animam fecit. Unde in Ysaia: Omnem flatum ego feci. Quod autem in faciem dicitur, per synodochen, id est a parte totum intelligitur. Totum enim animavit hominem secundum partem, scilicet faciem, tamquam digniorem, quia sensuum capacem solam nominavit. Eandem autem animam et spiraculum vite vocat, quia per eam spirat homo et vivit, et postea dicit animam viventem in se, id est perpetuitate vite viventem, non mortabilem ut animam pecudis. Hunc locum non sane intellexerunt, Plato dicens deum deorum animam creasse, sed angelos corpus formasse, ubi dixit deus deorum, quorum opifex paterque ego. Quod autem quidam asseruerunt animam de divina essentia factam stare non potest, quia tunc nullo

(Diversim per diversas partes, sic creditur Iordanis ante subversionem irrigasse totam pentapolim, vicissim scilicet, sicut de quibusdam fontibus dicit Augustinus. Vel mira vicissitudine totam quandam irrigavit regionem, ne si totam simul terram tunc fonte irrigatam diluvium fuisse dicamus. Vel quia legitur ibi fons et non vicissitudine innuit ut ibi venit lo[...] custa[...])

partes illas suas nisi dicimus quarum aliquas assignari potest quota sit in eo. Senarius enim ex uno et v constat, et ex duobus et iiii; tamen quota sit eius pars quarta aut quinta dici non potest

non peccare posset. Alii distinguunt inter spiraculum vitae et animam dicentes spiraculum vitae spiritum sanctum quem etiam homini tunc datum asserunt et ad prophetam dicunt. Alii autem quod dixit: Hoc nunc os ex ossibus meis. Alii etiam distinguunt spiraculum vocantes quendam spiritum corporeum in corpore animalis qui est vi- sensus operatur in eo qui et paulatim extinguitur in eo et dum moritur animal in aliqua parte corporis adhuc sentitur spiritus ille cum in alia extinctus sit. Factus est autem homo in virili etate mortalis et immortalis, id est potens mori et potens non mori, et anima corpori prius formato infusa. Sed queritur utrum in ipso corpore dum infunderetur creata, vel extra creata sit et datum sit ei naturaliter velle incorporari. Quicquid circa illa factum sit, de posteris creatis dicitur quia in ipsis corporibus dum infunduntur creantur.

De paradiso et lignis eius.

Plantaverat autem dominus paradisum voluptatis a principio. Si quereret aliquis: remansit homo in loco in quo est factus, in agro scilicet damasceno? Non. Ad quem ergo locum translatus est? In paradysum quem deus die tertia plantaverat, id est plantis aptaverat paradysum herbis scilicet et arboribus, a principio ca-tionis, scilicet cum apparuit arida et germinare terram fecit. Vel a principio, id est a prima orbis parte. Unde alia translatio habet paradysum in eden ad orientem. Eden hebraice, latine delitie est. Ergo idem est in paradyso voluptatis quod in eden, id est in delitiis. A principio idem est quod ad orientem. Est enim locus amenissimus longo maris et terre tractu a nostra habitabili secretus, adeo editus ut usque ad lunarem globum attingat. Unde et aque diluvii illuc non pervenerunt. Est et paradysus celum empyreum et dicitur spiritualis quia regio spirituum est. Dicitur etiam spiritualis paradysus vita beata vel eterna. Produxitque deus in paradyso de humo diversa ligna quibus delectaretur homo videndo et sustentaretur edendo. Produxit quidem, id est procul in altum duxit. Vel pro homine produxit in medio quorum tamquam digniora posuit lignum vite et lignum scientie boni et mali. Dictum est autem lignum vite ab effectu quem habuit naturaliter, ut comestum semper hominem perpetua soliditate firmaret, ita ut nulla infirmitate vel senio vel anxietate in deterius vel in occasum laberetur. Lignum vero scientie boni et mali est dictum ex eo quod secutum est ei comestionem. Prius enim nesciebat homo quid esset malum, quia nondum expertus. Bonum dicimus sanitatem et firmitatem, malum vero egritudinem et imbecillitatem, quam nondum senserat. Cognoverat quidem ea per scientiam, quia ex uno contrariorum cognoscitur reliquum, sed non per experientiam, ut medicus cum sanus sit novit morbum, sed cum egrotat magis cognoscit, quia novit et sentit. Sicut de puero delicate nutrito dicitur quia nescit malum quod sit, immo nondum novit quantum sit bonum vel malum. Dicitur in obedientia bonum obedientia, quia post comestionem novit quantum bonum erat obedientie et quantum mali inobedientie. Plato non putans hec posse convenire roboribus, utrumque hic de homine dictum estimavit, quia vivit et est sciens boni et mali. Et dixit ipsum vocatum lignum, id est corporeum, ad differentiam spirituum qui vivunt et sciunt bonum et malum. In medio vero positum tradidit, quia homo qui medius est inter creatorem supra se positum et sensibilia sub se posita. Discretam vero fuisse illius hominis creationem a creationibus hominum reliquorum dixit per illa duo addita vite et scientie boni et mali. Sicut enim in samia, id est pictagorea, quia pictagoras fuit de samo, est truncus utrumque par et post in summo bivium, sic homo in primis etatibus quamtum vivit non utens viribus ad intelligentiam datis; sed cum venit ad annos discretionis tunc discernit inter bonum et malum et tunc sequitur prima opera eius bona et mala. Sed non ita factum est in adam, immo cum vita data est ei scientia boni et mali. Quidam dicunt factus est homo corporeus secundum sensibilitatem suppositis animantibus et similis vivere et scire bonum et malum.

De iiii. fluminibus paradisi.

Et fons vel fluvius egrediebatur ad irrigandum paradysum, id est ligna paradysi. Fons potest intelligi vel abyssus, id est mater aquarum omnium, vel per fontes per sillepsim. Irrigare autem positum est per ministerium humoris. Dicunt enim terras circumiacentes humectari a fluminibus per cataractas xviii. stadios autem xvii. qui fons dividitur in iiii. flumina. Unum dictum est phison secundum ysidorum, qui et a gangaro rege indie dictus est et ganges, et interpretatur phison secundum ysidorum caterva, quia x. flumina

Dicitur quod in empireo cum angelis vivunt. In psalmo: Domine probasti. Sic primus homo in creatione cum angelis secundum animam fuit et innocens ut angeli

figur

recepit. vel mutatio oris, quia mutatur a facie quam in paradiso habet. Mutatur enim secundum diversa loca tribus modis. In colore, quia alibi clarus, alibi obscurus, alibi turbidus. In quantitate, quia alibi profundus, alibi diffusus. In sensu, quia alibi calidus, alibi frigidus. Hic circuit terram Evilat, id est Indiam, et trahit aureas arenas. **De Nylo et ceteris.**

Alius dicitur Gyon vel Egyon, qui et Nilus, et sonat hyatus terre vel terreus, quia turbidus est. Hic circuit Ethyopiam. Alii duo propriis nominibus vocantur, Tygris et Euphrates. Dicit Iosephus quod Tygris dicitur Diglat, quod sonat acutum et angustum. Tygris animal est velocissimum, et ideo fluvius ille a sua velocitate Tygridi equivocatus est. Hic vadit contra Assyrios. Eufrates frugifer vel fructuosus, de quo per quas transiret regiones ideo tacuit Moyses, quia est in Chaldea, unde venerat Abraham. Hec quatuor flumina ut diximus ab eodem fonte emanant, et separantur, et iterum quedam eorum inter se commiscentur, et iterum separantur. Sepe etiam absorbentur a terra, et in locis pluribus tunc emergunt. Unde est quod de ortu eorum varia leguntur. Dicitur enim Ganges nasci in locis Caucasi montis, Nylus non procul ab Athlante, Tygris et Eufrates ex Armenia.

Tulit **De precepto et prohibitione eduli.**

Tulit ergo Deus hominem de loco formationis sue in paradysum, ut operaretur ibi, non tamen laborando et ex necessitate, sed delectando et recreando, et sic Deus custodiret illum hominem, sive utrumque refertur ad hominem, ut scilicet homo custodiret paradysum et operaretur ut deinde est. Quidam codices non habent illum, et tunc est sensus: et custodiret, id est consideraret opus suum, ut quod faceret in terra per agriculturam observaret in se per disciplinam, ut sicut terra suo cultori, sic ipse obtemperaret suo creatori. Precepitque ei dicens etc. Ut homo sciret se esse sub domino, preceptum accepit ab eo. Omnis autem iussio in duobus est, in preceptione et prohibitione, et ideo utroque usus est dominus. Precepit: Ex omni ligno paradysi comede. Prohibuit: De ligno autem scientie boni et mali ne comedas. Et datum est viro ut per virum transiret ad mulierem. Vel forte est preoccupatio, quia facta muliere utrique simul datum est. Subdit autem penam si contempnerent. Quacumque die comederis morte morieris. morte, scilicet ante necessitatem mortis. Hebreus, vel alia translatio planius habet: mortalis eris. Septuaginta interpretes plus posuerunt: Quacumque die comederitis morte moriemini. Ideo cum de aquibus dicta utrique dicitur, et hic preoccupatur. Facta est autem hec iussio per aliquam creaturam subiectam, sicut et nobis per prophetas et angelos.

> De diversis translationibus sciendum. Anno incarnationis domini annis .ccc.xl. temporibus Ptolomei Phyladelphi .lxx. interpretes floruerunt. Post ascensionem domini annis .c.xx.iiii. Aquila primus interpres ex hebreo in grecum floruit Adriano regnante. Deinde post annos .liii. Commodo regnante Theodotio. Deinde post annos .xxx. sub Severo Symachus. Deinde post .viii. annos quinta editio Ierichuntis est inventa, cuius auctor eius ignoratur, vulgata (id est ab omnibus recepta) dicitur. Deinde post annos .xviii. sub Alexandro Origenes transtulit cum asterisco et obelo. Post eam sanctus Ieronimus, omnis de hebreo in grecum transtulerunt. Alii autem de greco in latinum plures. In primitiva ecclesia soli utriusque lingue de greco in latinum transferebant. Ieronimus ultimo de hebreo in latinum, cuius editio nunc ubique servatur a nobis.

De impositione nominum animalium et formatione mulieris tangitur hic. Non

Dixit quoque Deus: Non est bonum, **vel est bonum.** esse hominem solum; faciamus ei adiutorium simile sibi. Ad procreandos liberos, quod sit ei simile. Similia enim de similibus naturaliter nascuntur. Sed ne videretur Ade superflua mulieris formatio, putans sibi in animantibus esse simile, ideo adduxit Deus ad Adam omnia animantia terre intelligenda, in quibus sunt et aeris et aque animantia, apte totum vel invicem, collecta sunt terre, quia et que de aquis sunt aliquid terre habent in se. Vel potius pisces preter ab hominibus sunt cogniti, et in nominatione quod patet, quia equo cantur animantibus terre, quia sicut eos huius deprehensi sunt. Fecerat autem ut omnia simul venirent eo nutu quo omnia creavit. Vel forte factum est per angelos. Adduxit

> P. y. i. de archo. principatus. Per Yarchon est liber in quo Origenes dicit Christum adhuc in aere a demonibus pati debere sicut in terra semel pro hominibus passus est. Hac auctoritate nichil odisti eorum que fecisti, sed non est ei credendum: heresis est.

aut p duobz. ut z ho imponet eis noia. in
quo scirent eu sibi pesse. et sciret ada nllm
ex eis sibi ee simile. Impositq; eis nomia
ada. loqns e lingua hebrea q sola fuit in uni
no. q in ppenditur. qr noia que leguntur usq;
ad diuisione linguar heba sut. Et no iue
to s sili. inmisit ds sopore in ada. no somp
nu. s extasim. in qua e de supne intfuisse
curie. Vn z eungilas pphauit de cuiuctone
xi z ecce. et de diluuio futo et iudicio p ig
ne ibide cogniuit. z libis suis indicauit.

De costa uiri z sompno ade. et formac.

Cumq; obdormisset mulier,
tulit ds una de costis ei. carnem. s.
tos. z edificauit ministio anglor illam in
mlrem. de carne carne. de osse ossa facies.
z statuit ea an ada. Qui ait. Hoc nuc os
ex ossibz meis. z caro de carne mea. Hoc ad
iibui nuc/uideos thit in errore ut alia
dicant prius: alia nuc fcam. de qua dcm e.
Masclm z femina cauit eos. z nc sedam. q. d.
adam. Prior mulr de limo fca e mecu. s
h nc de carne mea. Et ioseph dic. mulrem
ext padysum formata. et intro tnslata cu
uiro: dicens. z hic in ortu introdux ds a
dam z eius uxore. pcipiens eos hre plan
tatois sollicitudine. z ex duab; uxoribz
ade intminabiles fingut genealogias. s;
ex ipo textu conuicti uident. in quo semp
singlarit fit smo de ei uxore. Nota q de for
matione mlris agendo. de corpe tm dcm e.
Vn quida tacitu io ee uoluerut de aia. ut
daretur itlligi sic traductam aiam mlris
de aia uiri. sicut carne de carne. Aug. e
hesitare uidet q sentiendu sit de aia. an ex
traduce sit/an ex nichilo. s id ipm q tacitu
e de aia. potius ee eos est. Si eni fuit aia
mlris ex traduce. alr fca e qm aia uiri.
q de nichilo. z si alr fiebat/taci n debuit.
ne sic fca pu nretur. ut iam audierant
de anima uiri. Itaq; tacendo innuit no
alr factum ee putandum qm dixant
prius. De nominibz mulieris.

Et imposuit e uxori sue nom. q si dc
eius. z ait. Hec uocabit uirago. i.
a uiro acta z sumptum nom est a uiri no
mine. ut maria de mara sumpta e e de
noiatio in hebo h est. Is eni de uir. inde
de nominat yssa ut a uir uirago. Hoc no
m pprium nom uiri mlris fuit. nc oim
e conune. z eius sincopatu e uirgo. qmdiu
s in integtate natis sue dir uirgines. pea
uo fracte dir mlres. Sic hoc nom ada
fuit pprium illi hoi. nuc no comune. z so
nat adam rube ul rubea tra. qr fm io
sephu de rubea tra e fcs z conspsa. Talis
e eni ut ait. uirgo z ua tellus. Tra ppie
vl rubea. i. aiata. qr sedes (adhuc uirgo erat. qr
aie in sangue e. ul ru (no ope hoim neq;
bea sedm q futu erat (sangue infecta
. i. sanguinea. i. peccatrix. Sanguis ei (erat.
noie. sepe designat pecm. Vt ibi. uestimtu
contretu sangue. z sangs sangne tetigit.
Imposuit ei z aliud nom pt pecm eua. s.
q sonat uita. eo q futa erat mat oim ui
uentiu. Tn qr no leg hic iposuisse. s infra
pt maledcones. forte quasi plangens homis
miseriam. dixit e eua. q alludes eiulatu
puulor. Mascul eni recens natus eiulado
dicit. a. mlr uo. e. q. d. oms qtquot ex eua
nascunt. dicut. a. ul. e. De pphecia ade.

Inposito eni noie. statim pphauit adam q.
ob rem. qr s. de uiri late est. relinquet ho sepe
prem z mrem sua. z adherebit uxori sue. vl
ob hanc re dix demonstrando uxore sua. i. ppt
hanc mlrem relinqt ho z c. et hoc fit com
dic auuris. qr ul relinquet cohitare corpa
lit ul spualit. qr maior est zelus in uxorem
qm amor filior in pentes. nec dico parentu
in filios. Humor eni ascendit de trunco ad ra
mos. s no redit. z io ibi no dix. ppt hoc reli
quet parentes filios suos. Vl in ppne itlli
gendu e semp relinqt. i. no iunget eis in
matrimonio. Hic due in lege. xi. in euuglio
ples plone amouent a cuiugio. z e ppt hoc
. s. cuiugiu relinqt ho prem z mrem. et

erunt duo in carne una. i. convenient ambo in uno
carnali opere. vel erunt duo in carne una procreandi
gignenda. Non enim ex sanguine uno. sed ex sangui
nibus concreatur parvuli caro. vel licet sint duo per
sonaliter erunt una caro in coniugio. quia neuter [margin: et aliis duo]
potestatem habet sue carnis. **De statu ante peccatum.**

Erat autem uterque nudus nec erubescebant. [margin: e.]
Quia nichil putabant velandum. quia nichil sen
serant refrenandum. Sic non erubescimus siquis
viderit caput. manus et pedes nostros. inordinatus enim
motus membrorum ipsa facit pudenda. sicut et pueri si
videant pudenda eorum non erubescunt. quia beneficio
etatis motum erubescibile nondum senserunt quod pu
dendus est. quia inordinatus. Inordinatus. s. quia non sine
peccato fit nisi raro semper plus excusatus. non tamen
cum excusari a peccato potest rubore care potest. Unde sanctus
zacharias cum sanctam elyzabeth cognosceret. ad
gignendum sanctum precursorem domini. tamen videri nol
let. Et hic quibusdam videtur deum precepisse utriusque de
abstinentia pomi licet precepti particeps non sit. **De**

III Serpens **suggestione demonis.** [margin: b.]
Sautem erat callidior cunctis animantibus terre.
et naturaliter et incidenter. quia plenus erat demone.
Lucifer enim deiectus a paradyso spiritualium. invidit homini
quod esset in paradyso corporum. sciens si faceret eum transgre
di. quod et ille eiceretur. timens vero deprehendi assumpsit im
mus corpus prudentiam et eam inimicum flecti aggressus est
mulierem. et hoc per serpentem. quia tunc serpens erectus erat
ut homo. et in maledictione prostratus est. et adhuc ut
ferunt. pharias erectus incedit. Elegit etiam
quoddam serpentis genus ut ait beda. virgineum ha
bens vultum. quia similia similibus applaudunt. et mo
vit ad loquendum linguam eius. tamen nescientis.
sicut et phanaticos et inerguminos. loquitur nesci
entes. Et ait. Cur precepit vobis deus ut non come
deretis ex omni ligno paradysi. i. non comedetis de
ligno. sed non de omni. querit. ut ex responsione in
veniat occasionem dicendi ad quod veniat. et sic
factum est. cum enim quasi dubitando dixit mulier ne
forte moriamur. quia dubitans ad quamlibet par
tem de facili flectitur. sequitur de impetratione. ait.
Nequaquam moriemini. immo deus nolens vos simila
ri in scientia. et sciens quod cum comeditis de ligno

hoc. eritis sicut dii. scientes bonum et malum. quasi in
vidus prohibuit. Et elata mulier. volens similari
deo. acquievit. **De esu pomi et statu post peccatum.**
Viditque mulier prius quod lignum esset pulchrum
visu. i. mundum. et ex odore vel tactu
notans quod ad vescendum suave. comedit dedit
que viro. forte permotus verbis suasibilibus que
transit legislator blanditatis causa. qui et fragi
le acquievit. quia tamen crederet mulierem statim morituram
prius iuxta verbum domini. et vidisset non fuisse
mortuam sed adhuc estimavit tamen ad errorem
et comedit. Et aperti sunt oculi eorum. i. visu tale quod
perceperunt. quod non ante disconvenientiam. s. nudita
tis. vel non de oculis corporis intelligendum est cum
deinde sit. vidit mulier lignum et cetera. non enim ac
cessant ad lignum quasi palpones. sed oculos eorum
dominus concupiscentiam et cognitionem eius. Erant enim in
eis naturales motus concupiscentie. sed repressi et clausi
ut in pueris usque ad pubertatem. et tunc tamquam ri
vuli aperti. ceperunt moveri et diffundi quos cum
prius in se esse non sensissent. tunc experti sunt
et cognoverunt eos. et sicut inobedientes fuerunt suo
superiori. sic et membra ceperunt moveri contra suum supe
riorem. i. rationem et primum motum concupiscentie. contrarium
rationi senserant in genitalibus. Et sua contra se moveri [margin: // genita]
videntes. erubuerunt. Unde. et illa pudenda dicta
sunt. cetera quidem membra ad nutum hominis ~~eius~~ stant
aut moventur. pudenda non. quia vero hoc est porta pro
paginis. Inobedientia membrorum est quasi signum inobedie
ntie parentum. septum est in porta. et cognoverunt se nu
dos. i. disconvenientie pudenda. i. erubuerunt videre
pudenda. tamen iosephus tradit sciam cognoscendi
se nudos intelligendi confusionem suam fuisse ab
esu ligni quasi hunc effectum naturaliter habentis dicens.
Illa namque plantatio causa acuminis erat et in
tellectus. **De maledictionibus serpentis mulieris**
Tunc fecerunt sibi perizomata **et viri.**
i. succinctoria quasi bracas breves. ut
campestria. nec sine causa de foliis ficuum. quia de
suco earum si terantur. caro hominis inuncta sta
tim sentit pruriginem. ut quod per hoc ostensum sit
quia pruriginem voluptatis iam senserant in carne. Sed
quidam dicunt ficum fuisse arborem prohibitam. Et

audierunt vocem domini deambulantis. ut ex ipso
motu suo iam videntur eos arguere. quia non ste
terant in precepto. Loquebatur autem eis per subiec
tam creaturam. Et absconderunt se a facie domini
in medio lignorum. Vocavitque dominus virum. scilicet cui
dederat preceptum. et increpando non ignorando
ait. Ubi es. quasi vide in qua miseria es. Qui
ait. absondi me quia nudus eram. Stulta re
sponsio. quasi displicet nudus. qui talis fu
erat factus. Et ait dominus. Quis hoc indicavit
tibi. nisi quia de ligno comedisti. Ille vero non humiliter
confitens sed peccatum in uxorem retorquens. immo
in ipsum actorem mulieris ait. Mulier quam de
disti mihi sociam dedit de ligno et comedi. Et
ad mulierem ait. Quare hoc fecisti. nec ipsa
se excusavit. sed obliquavit peccatum in serpentem.
tacite vero in auctorem serpentis. Serpens vero
non interrogatur. quia non per se hoc fecerat. sed diabolus
per eum. Et maledictiones eis. incepit a serpen
te ordinem servans. et congruum maledicti
onum numerum. Serpens enim et prius et plus pec
cavit. quia in tribus. mulier post. et minus eo. sed
plus viro. quia in duobus. homo postremo et minus
quia in uno. Serpens invidit. mentitus est. dece
pit. His tribus tres reddite sunt maledictiones.
Quia invidit hominis excellentie dictum est ei. Sup
pectus tuum gradieris. quia mentitus est. punitus est
in ore. terram comedes omnibus diebus vite tue.
immo abstulit ei vocem. et posuit ei venenum
in ore. quia decepit. accepit hoc. Inimicitias po
nam inter te et mulierem. Hic innuitur. quod eva peni
tuit. Ipsa conteret caput tuum. quod naturaliter servat
serpens quasi sedem vite. Et tu insidiaberis calcane
o eius maxime. Et sic sicut naturale est odium inter
equos et grifes. et lupos et canes. sic inter ho
minem et serpentem. Sicut enim hominem venenum
serpentis. sic sputum hominis ieiuni punit serpen
tem. Et quia adhuc nudi erant. serpens modo ho
minem nudum timet et fugit. invesitum in
silit. In duobus peccavit mulier. superbivit et
vetitum comedit. quia superbivit humiliavit
eam dominus dicens. sub viri potestate eris. violen
ta et non inhibitus te affligat in defloratione.

Nunc quidem subiecta est viro suo. conditione et
timore. que prius ei subiecta fuerat sed amore. Et
quia in fructu peccavit. in fructu suo punita
est. Unde dictum est ei. In dolore paries. Et dictum est.
in dolore. maledictio est. sed paries benedictio est.
maledicta tamen est in filiis. et tamen in puniendo non est
oblitus deus misereri. quia et tamen in maledictionibus hominum
notandum est. quia in solo esu adam peccavit. in la
bore querendi sibi edulium punitus est sic. Maledic
ta terra in opere tuo. id est propter opere. id est propter peccatum tuum per quod factum
est. ut terra que prius uberes fructus et sponte
faciebat. deinceps raros. non sine hominis labore
et quandoque pro fructibus spinas et tribulos. Et addidit.
Et comedes herbas terre. quasi et in hoc par eris iumen
to. terre autem maledixit. quia de fructu terre trans
gressio facta est. et non in aquis. Unde est quod dominus comedit
piscem. sed non legitur comedisse carnem viventium
de terra maledicta. nisi forte de agno paschali.
pro precepto legis. Addidit quoque de labore. In sudore
vultus tui vesceris pane tuo. donec in terram revertaris
id est donec moriaris. quia terra es et in terram rei ibis.
pulchre dictum est in terram ibis. quasi qui in eo statu
stetisses. donec transires in melius si velles. modo
de miseria in miseriam ibis. more fluentis aque.
Et tunc adam plangens miseriam posteritatis
vocavit uxorem suam evam ut dictum est. De

eiectione hominum de paradiso et de ru
Fecitque dominus ade et uxori sue
phea ignea.
tunicas pelliceas. id est de pellibus mortuorum ani
malium. ut signum sue mortalitatis secum ferrent
et ait. Ecce adam quasi unus ex nobis. yronia est. quasi voluit
esse ut deus. sed in evidenti est modo quia non est. nec est
vox dei insultantis. sed nos a superbia corrigentis.
et est vox trinitatis vel vox dei ad angelos. et est
vox plangentis. quasi patet quod factus est ante. ut esset
quasi unus ex nobis. si stetisset. Nunc ergo ne forte mit
tat manum suam et sumat de ligno vite et co-
medat et vivat in eternum.

Quod dictum est. vivat
in eternum ad opinionem hominis extendendum est. quasi dicat. Co
medat secundum opinionem ut vivat in eternum. vel
eternum accipitur pro multo tempore. quidam tradunt
eos fuisse in paradyso. septem horis.

et vivat in eternum. aposiopesis est. quasi dicat.
videte vel cavete. vel eicite eum. dura videtur dei
sententia quam prius predictis. penam eiectionis addidit.

sed econtrario est. Hinc enim penam quam dederat, misericordie temperauit ut deo appareat. cum irat(us) fuerit misericordie recordaberis. quia enim victuri erant in miseria, quanto esset vita diuturnior, tanto miserabilior. Si quidem gustassent de ligno uite diutius uiuentes, diutius essent miseri. Nec est mirum si et post peccatum per esum ligni illius diutius vixissent. cum adhuc sint quedam insule inuentum, in quibus nullus moritur. sic est lanugo in foliis arborum apud seres. cuius esu protelatur uita. Et alexander scripsit aristotoli de sacerdotibus arborum solis et lune, qui esu pomorum longissimam agerent uitam. et sic ejecit emisit eum deus de paradiso uoluptatis in oriente. de qua supra est. in agrum scilicet damascenum unde sumptus fuerat. in quo chaim abel fratrem suum occidit. iuxta quem adam et eua sepulti sunt in spelunca duplici. et collocauit ante paradisum uoluptatis cherubin et flammeum gladium atque uersatilem. ut angelus arceret dyabolum. ignis hominem. uel ministerio angelorum posuit ignem ibi, qui intercludet paradysi ingressum. qui nomine gladii non cuilibet sed uersatilis dicitur, idest uel utrimque secantis. quia pena fuit hominum in utraque parte sui puniri. Vel dicitur est uersatilis idest aptus ad uersandum idest tollendum cum deus uellet. ablatus enim fuit ad tempus introeuntibus helya et enoch penitus uero non. donec in morte christi fuit extinctus. Si queritur quod consumebat ignis ille. potest dici quod quedam species ignis est. sicut in uita beati nycolai legitur. cui si manum adhibes ardorem sentis. sed non pateris adustionem. nec eget ut quid consumat. et talis erit spiritus. Item si queritur quare deus permisit hominem temptari cum sciret hominem lapsurum, et de multis in hunc modum. dicimus quantum ad presens opus attinet. quia sic uoluit. Si queras cur uoluit, insipida est questio querere causam uoluntatis diuine cum ipsa sit causa summa omnium causarum.

De generationibus ade.

Adam cognouit uxorem suam. sed non in paradyso. sed iam reus et eiectus. Breuiter legislator generationes ade transit festinans ad tempora habrahe patris hebreorum. et plures subticet ade filios et filias. sed methodius martyr orauit dominum et dedit in carcere et reuelatum est ei a spiritu de principio et fine mundi. orauit. et scriptum licet simpliciter reliquit dicens. quod ingenes egressi sunt de paradyso. et

idest prime etatis. scilicet primo millenario. Ouyhas est spacium mille annorum est

anno uite ade .xv. natus est ei caym et soror eius calmana. et si ita adam est factus quasi in etate .xxx. annorum. tamen fuit unius diei et anni. et post annorum duorum sic de ceteris. et potuit ante caym multos genuisse qui tacentur. hinc post alios .xv. annos natus est ei abel et soror eius delbora. anno uite adam c.xxx. caym occidit abel. et luxerunt eum adam et eua .c. annis. Tunc natus est ei seth .xxx. anno prime etatis. Inchoat iuxta methodius secula post .cc. annos ade. et uocat seculum unam chiliadem et mihi consonat. lxx. quod dicunt adam .ccxxx. annorum esse cum genuit seth. sed tamen in hebreo est .cxxx. sed redeamus ad ueritatem genesis. concepit eua et peperit chaim. qui interpretatur possessio. Rursum peperit abel qui sonat luctus uel uapor. quasi cito transitum. tamen quam nomine prophetatum fuit. quod de ipso futurum erat. tamen secundum iosephum interpretatur nichil. hoc quia non relinquit semen super terram. Abel fuit pastor et chaym agricola. cum enim esset malignissimus ut et consuleret auaritie sue, terram primus inscidit.

Electionem priorum parentum representat ecclesia in capite ieiunii cum eiecit ex penitentes cultum dat insignium tunicarum pellicearum cinerem. sub hiis uerbis. cinis es et in cinerem reuerteris. In memoriam maledictionis electi candelas ardentes ferunt. quia propter ignem quo perierunt manus ad pomum uetitum, apposita est ignea rumphea paradyso. transeunt quasi ad aliam ecclesiam. et clauduntur coram eis fores in signum aditus paradysi. quondam clausi. non ad mensam, sed super terram comedunt. quasi maledicta terra in opere tuo. nemo eis dicit aue. quia non dum mutatum erat nomen eue.

De oblationibus fratrum.

Post multos annos ut dicitur obtulerunt deo munera. chaim de frugibus. abel secundum iosephum lac et primogenita agnorum. Moyses ait. et de adipibus eorum. idest de pinguioribus gregis est obtulit. Creditur adam in spiritu docuisse filios ut deo offerrent decimas et primitias. Et respexit deus ad abel et ad munera eius. ad cain et ad munera eius non respexit. quasi placuit deo abel. et propter ipsum placuit deo oblatio eius. Quod quomodo cognitum fuit alia translatio aperit. Inflammauit

temperauit

ut unum deos apparerent quod deo est pro ipso

deest inde

duorum

magos templa et sacerdotes

Maior ē iniqtas mea q̄ͣ sit ud ḡ ueniam mear
q̄i maior iniqtas mea om̄i ñito.

uit ds sup abel et sup munia eius. Ignis. s.
de celo oblōnē eius incendit ut legitur fcm
helye in carmelo. & in leuitico sub moyse. Mu
na u caim ex auaritia hom̄is nata. deo nō pla
cuerūt. Iratusq; ē chaim. et concidit uult9
eius p uerecundia minorē sibi platū uidens.
Increpans g dn̄s chaim. ait. Quare iratus
es. sibi n̄ egis/nōne recipies p̄miū. s. ame. ul
precipie posuit theodotio acceptabile erit mu
nus tuū. Siu autē male. statim in foribz
pc̄m aderit. i. p̄sto & ī inuolūtate p q̄m in
gssus ē ad op. Sz q libi es arbitrij sub te. i.
in ptate tua erit appetit9 eius. pcī. s. et
dn̄abis ill9 si uolūs. Alia trāslatio h. q̄re cō
cidit uult9 tuus. ime si recte offeras. recte
aūt nō diuidas. pccasti. quiesce. ad te cū
sio e' e9 & tu dn̄abis m̄. Recte obtulit.
q deo. q cātura cātori. s; nō recte diuisit
q se qui melior erat oblone obtulit dia. ul'n̄
recte diuisit. q meliora sibi retinuit.
spicas uō tritas & corrosas secus uiam
deo obtulit. De morte abel.

Dixitque Cain ad Abel fr̄m suum. Egrediamur foras.
Inuidens itaq; frī suo chaim. dix9 ad eū.
Egdiam foras iag9. ul' tū seant9 in campū. die
ro. quia h̄ sup̄flue in samaritanoz libris
& uroz reperitur. Non legitur ei quid dixit
ad eum. s; intellndu ē. q dixit ei uba dn̄i
increpantis. s. & 9surrexit aduūs abel. et
int̄fecit eū. Et ait dn̄s ad eū. Ubi ē abel frī
tuus. Non ignorando s; | Locus in quo luxe-
increpando ī ppans fri- | runt eum adam et
cidiū. qui tū uellet oc- | eua dicit9 uallis la-
cultare factū/dicit ds. Vox sanguinis | cri-marū.
fr̄is tui. c. ad me de tra. i. notū est. q fecisti.
q effusio sanguinis h̄ indicat. nec eget accusa
tore q ī euidenti ē. Inde ē q in eccā & si nemo
accusat p effusione sanguinis in sac9 loco susp
ti thuntur in cām. q sanguis clamat. q
si negauīnt. iudicio dei examinant9. Nūc
g maledcs eris sup trām. uag9 & pfugus.
merito iste maledicit9. q nō adam. q sciēs
iste penam p̄me puaricatōis. tñ fr̄icidiū
addidit. Timēs g chaim ne ul' bestie eū
deuorarēt si egderet9 ab hom̄ibz. ul' si maner
cū eis. p pccō suo occidēnt eum. dāpnans se
et desp̄ans ait. Maior est iniqtas mea. q̄m
ut ueniā mear. Om̄is qui īuenit me oc
cidet me. ex timore h dixit. ul' optando dix̄.
utinā occidat me. Dixitq; ei ds. Nequaq̄
ita fiat. nō cito. s. morieris. s; om̄is qui occi
dit caim. supplendū est. liberabit eū a labore
et miśia. et tūc addē in p̄sonali. septuplū
punietur. i. punitō fiet de eo dum uiuet
in pena. usq; ad. uii. lamech/q. consonat trās
latōi. lxx. Om̄is qui occidit chaim. uij. in
dictas exsoluet. Tradunt quidā penam eī
durasse usq; ad. uij. ei generatiōnes. q. uij
pcca 9misit. Non recte diuisit. frī inuidit.
dolose egit. uocans in agrum occidit/pcā
tū negauit. despauit. nec dapnatus peni
tentiā egit. Vl om̄s q- occidit chaim septuplū punie9
. i. plusquā ipē chaim p phibitōe homicidij
que nondū fuiat fcā chaim. Et posuit ds
signū in chaim tremorē capitis. ut sic sa
retur punit9 a dn̄o. et excōicatus et indign9
mīa. nec int̄ficetur. Inde egssus a facie dn̄i
habitabat ad orientale plagam eden. i. deliciarū
nō in delitijs s; | Ejectionem chaim repsentat
ūsus trām deli- | eccā excōicando sanguinarios. p̄
ciar. Josephus | cipue cū candelis extinctis.
ait. Pagnans | q isti & ille iuitam uicio
in t̄ram tīa chai ē uxore sua | extinxiunt frūm.
chalmana collocatus ē in loco qui naida nūcu
patur. quo ei & filij nati s. Sonuit tū dic
nō est tra naida ut uulg9 nrm̄ putat. s; hi
tauit in tra noth. i. instabilis et uagus fuit
q sonat nod & dicit9. chaim nod. De gnatiōi
Cognouit chaim bus chaim. iiij.
uxorem suam et pepit enoch & fecit
ei ciuitatē et dix9 eam ex noiē filij sui enoch.
Hic patet. q iam multi erant homīes & si nō
dicat9 generatio eoz quos 9uocauit chaim ad
urbem. quoz auxilio eam fecit. Et ait ioseph9.
q rapinis et uiolentia opes 9gerens suos ad
latrocinia 9uocabat & simplicitatē uite hoīm
ad inuentōm msurarz et ponderz p̄mutauit.

quoniam mos est

ad calliditate͂ et corruptio͂m p̄dux̄. t̄minos
t̄re p̄mus posuit. ciuitates muniuit. et
timēs quos ledebat ob securitate͂ suos ī ur-
bib; collegit. Porro enoch genuit irat. q̇
maiael. qui mathusahel. qui lamech.
qui septim̄ ab adam fuit ⁊ pessimus. quia
p̄mus bigamiā introdux̄. sc̄das nuptias ī-
stituit. ⁊ sic adulteriū cont̄ legem nature et
dei decretum fecit. In p̄ma eī c̄atione unī
cā unico fc̄a ē mulr̄. et d̄s p os ade decre-
uat. erunt duo in carne una. Accepit ꝗ̄
VI duas uxores sellam ⁊ adam. genuit ada
iabel. qui adinueñt pastoꝝ portatilia tēp-
toria ad mutanda pascua. et g̃ges ordinauit.
⁊ caracterib; distinxit. Separauitq; sc̄dm ge-
nā greges ouium a g̃gib; edorū. et sc̄dm q̄-
litatem. unicolores a gregib; sparsi coloris
⁊ sc̄dm etatem. ut agniculos anniculos a
⁊ 2mixtiuas — c̄tis t̄p̄rib; faciendas intel-
lexit. nom̄ f̄ris eius iubal. pat̄ canentiū cy-
thara et organo. nō instinctoꝝ quide͂ que
longe p̄t inuenta sunt. s; inuentor fuit mu-
sice. i. 2sonantiaꝝ. ut labor pastoral̄ in delici-
as u̇teret̄. Et q̄ audierat adam p̄phasse de
duob; iudicijs. ne periret ars ī uenta. scⁱpsit
eam in duab; columpnis. in q̄libet totam. al-
tām dic̄ ioseph marmoream. altam lateriā
quarū alt̄a non dilueret̄ diluuio. alt̄a n̄ dis-
solueretur incendio. Sella genuit tubalcaim.
qui ferrariam arte͂ p̄m̄ inueñt. res bellicas de-
center excuit. Sculpt̄a opū in metallis in uo-
luptate͂ libidine͂ oculoꝝ fabricauit. quo fabri-
cante. iubal de quo d̄tm ē. sono malleoꝝ de-
lectatus. ex pondib; eoꝝ p̄portiones ⁊ 2sonanti-
as que ex hijs nascuntur excogitauit. q̄m
ī uentionem greci pitagore attⁱbuunt fabu-
lose. Sic̄ ⁊ ex op̄e fruticū cogitauit opari ī
metallis. Cum eī frutices icendisset ī pascuis.
uene metalloꝝ fluxerunt ī riuulos. ⁊ sublate
lamine. figuras locoꝝ in quib; iacuerant.
neoema referebant. Soror u̇o tubalcaim. neoema. que
ī uenit arte͂ uarie textē. Lamech au̇ sc̄dm io-
sephū res diuinas sapient̄ sciens. uidens ca-
im pene subiace. sibi u̇o debi maiore͂ penam
p̄dixit his mulierib; suis sic. Qm̄ occidi uirū ī
uulnus meū et adolescente͂ in liuore͂ meum.
septuplū dabit̄ ultio de chaim. de lamech
u̇o septuagies septies. Lamech u̇ uir sagita-
rius diu uiuendo caligine͂ ocloꝝ ī currit.
q̇ d̄ns h̄ns adolescente͂ ducem d̄u exceret
uenatōm p̄ delectatione tm̄. ⁊ usu pelliū. q̄
nō erat usus carniū ante diluuiū. casu
int̄fecit caim int̄ fruteta. estimās feram
que͂ q̄ ad indiciū iuuenis dirigens sagit-
tam int̄fecit. Irat̄ illi cū arcu ad morte͂
u̇erauit eū. Occidit ḡ caim uulne. adoles-
cente͂ liuore uulnus. uel utrumq; occidat in
uulnꝰ et liuore͂ suū. i. in dāpnatōm suā ⁊
i. cum peccatum caim punitū esset septu-
plū ut diuim̄ suū punitū est septuagies sep-
ties. i. lxx. aīe ⁊ vij. egsse de lamech. in di-
luuio perierunt. uel h̄ u̇uo maioritate͂ pe-
ne tm̄ notat. hebrei uaz d̄ mulieres sue sepe
male t̄ctabant eū. Vn̄ ip̄e iratus dicebat
eis se pati hoc. p̄ duplici homicidio q̇ ege-
rat. tm̄ t̄rebat eas subdendo penas. Q. d.
Cur uultis me int̄ficere. grauiꝰ punieť
qui me int̄ficiet. q̄m qui chaim. De seth
Cognouit et eius gn̄atione.
quoq; adam adhuc uxore͂ suā. que
pepit filiū. ⁊ uocauit eū seth. Dic̄ strab;
post morte͂ abel uouisse adam nō ultra
se uxore͂ cogniturum. s; deo iubente p̄ angl̄m
fregit uotum. ut dei filiꝰ de eo nasceretur.
tm̄ iosephꝰ dic̄. q̄ abel [Nota q̄ p̄ter
extincto. et chaim fu- hos d̄r. adam ha-
gato. adam de p̄crea- buisse. xxx. filios
tione filioꝝ cogitabat. ⁊ totidem filias.]
et uehem̄ter eū gn̄ationis amor angebat.
Hanc cogitatōm p̄ creationis. uocare potuit
strab;. p̄ceptum dn̄i. Qui iusserat crescite ⁊
multiplicamini. S; ⁊ seth natꝰ est filius. que͂
uocauit enos. Q̄ sonat ho. uel uir. Q. rati-
onalis et fortis. qui cepit inuocare nom̄
dn̄i. forte ī uenit u̇ba deprecatoria. ad inuo-
candū d̄m. S; plerique hebreoꝝ arbitrant̄

q ymagines ad honore dei excogitauit
et errauit. vl forte ad excitandam pig
tiam memorie dei. dm effigiauit ut
modo fit. **Epilogum interserit.**

Hic est lib generationis ade. Repetit
de generatione ade ut integru ordine
genealogiar psequat. vn quida ab ada
inceperut prima etate. alij a seth. quibz
asentit methodius. et i hoc dicit. quia
de abel nullus natus e. et generato caim
tota perijt in diluuio. Vixit au adam
c.xxx. annis et genuit seth ad ymagine
suam. Ipse genitus e ad ymaginem dei. re
liqui. ad ymagine eius. q fere idem e. Vl
potius mortal mortales. vn qual tren.
tales treni. Forte. Moyses. c. annos luct
ade ptermisit. qr ut diximus. lxx. et metho
dius et iosephus hui etatis .s. cc.xxx.
annor eu fuisse scribunt cu genuit
seth. Iste genuit enos. qui caynam. qui
malaleel. qui iared. qui enoch. qui ma
tusala. qui lamec. qui noe. Sic g in ge
neratione caim. vij. fuit pessimus lamech.
ita in gnatioe seth. vij. s. fuit optimus
enoch. et transtulit eu
dns in padyso volup
tatis ad temp. ut post
cu helia conuertat cor
da prm in filios. Iu
dei tn cam translois huius potius
attribuut septenario qm sanctitati eius.

Enoch quasda
litteras inuenit
et quosda libros
scripsit. sub quo
credit adam mor
tuus.

qr plures legunt sciores eo. quor nullus
translat e. Iutm ei dnt dm omia sub
septenario disposuisse. q et dicant eu vij.
celos condisse. et cuiqz nom suu datum.
et vij. tras quas dd. fundamtu motuu
nocat. De annis matusale diuise sunt
opiones scdm oputatoem. lxx. vix. xiiij.cim
annos post diluuiu. s nec legit fuisse i
archa. nec translatus ut enoch. Quidam
dnt q mortuus fuat au diluuiu. vij.
annis. Iero. asserit q eode anno in quo
fuit diluuiu. q et deliges oputato an
nor ei scdm genesim manifestat. tn omes
in numo anor uite conueniut. qr uix an
nis. dcccc. lxx. ix. tm. Porro noe fuit. x. ab
adam. i quo pma etas terminata e. i quod
ipse in ea fuit. Hui etatis annos. lxx. po
nut. ij. m. cc. xl. iiij. Ieron. no plene. ij.
m. methodius. ij. m. Ipe tn p ciliades se
cula disponit. nec apponit paucos annos
si supsint. et i nul certum de numo anor
tradidit. **De causa diluuij.**

Noe uo cu. D. esst annor. genuit
sem. cham. et iaphet. Moyses de dilu
uio dicturus pmisit cam eius dices. Cu cepis
set hoies multiplicari sup tram. uidunt fi
lij dei .i. filij seth religiosi filias hoim .i. de
stirpe caim. et uicti cocupia acceperunt eas
in uxores. et nati sut inde gigantes. temp
quidē qn hoc fcm fuit. utru sub noe. l an
ul multu ul paz ante. n determinat. Ioseph
aute dicit. q usqz ad. vij. generatoem. boni p
mansint filij seth. post ad mala pgssi sut.
recedentes a sollepnitatibz patnis. et ob hoc
dm contra se irritauerunt. Nam multi angli di
.i. filij seth. mulribz coeuntes. i iuriosos fili
os genuerut. qui p confidentia fortitudis.
a grecis gigantes dcti s. Methodius cam
diluuij. hominu .s. pcca diffusius exequit
dices. quia quinquagesimo anno pme cilia
dis filij caim abutebant uxoribz fram suor
nimijs fornicatoibz. sexcentesimo mulres
in uesaniam use. supgsse uiris abutebat.
Mortuo aut patre seth. sepauit cognati
one sua a cognatione caim. qui redierat
ad natale solum. nam et pr uiuens phi
buerat ne miscentur. et habitauit seth
i quoda monte pximo padyso. caim habita
uit i campo ubi frem occidat. Quingentesi
mo anno scde ciliadis. exarsrunt homines
in altrut coeuntes. Septingentesimo anno scde ciliadis filij
seth ocupierut filias caim. et orti sut gi
gantes. et incepta tcia ciliade. inundauit di
luuiu. Sic ordinat methodius. Potuit
ee ut incubi demoes qui solent i somnis

.i. in fine tempor.

Et etate mudi. vij. mi
liu annor constituisse.

opprimere mulieres genuerūt gigantes a magni-
tudine corporū sic dictos. denominatos a geos
q̄ ē t'ra. s; ⁊ immanitati corporū. respondebat im-
manitas animoꝝ. Post diluuiū tū nati
sūt alij gigantes in ebron. et p̄t fuīnt in
thani ciuitate egyptia. aqua ⁊ ditantes (al' ditane)
dcī sūt. De quoꝝ stirpe fuit enachim. Cui fi-
lij habitauīnt in ebron. de quibꝫ ortus ē go-
lyas. ⁊ quidā alij. Irat' itaqꝫ dn̄s peccātis ho-
minū. dix'. penitet me fecisse hominē. Q'
faciā q' solet facē ho penitens opibꝫ suis. do-
let ei q' fecerit. Et ē sensus. delebo hominē q'
feci. nō eī p'manebit sp̄c in homīe in et'-
nū. q' caro est. q. nō puniam eū et'naliť
ut diabolū. q' fragilis ē. s; hic reddam qd'
meretur. et tū p'us quā disp'gam eū. dabo ei
tp̄c penitudinis si uoluit. et erūt q' dies illi'
ad penitendū. s. c. xx. annoꝝ. Non ē intelli-
gendū ē de sp̄u homīs. s; de dei indignatōe
nec ē iste t'min' humane uite p't diluuiū
cū p't inueniat' ho amplius uixisse. Et dix'
dn̄s h'. ante annos. xx. qm̄ incipet archa
fi'. v' dic' ue'ro. que f'cā legit'. c. annis. ul' sm̄
strabum. eo anno dix'. quo cepit archa fi'.
s; q' in malicia p'seuabant. ante p'fixum t'-
minū. s. centesimo anno deleti s̄. tū iose-
ph' ait. hunc t'minū uite homībꝫ ēē statutū.
Q' aūt dr̄. d's tactus dolore cordis intrinsecus
nil aliud ē. qm̄ q' homīes latebat q'ntitas di-
uine offense. ul' ātropospatos ē. i. humana passio. De

perfectione noe.

N oe uō erat in g'nationibꝫ
suis p'fcūs. Ēt nō illius p'fectionis que
est in p'ria. s; s'cdm modū g'nationis sue. i. t'rre-
ne. et dixit dn̄s ad noe. Finis uniuīse carnis
uenit coram me. p't eos qui ī archa erunt
saluandi. disp'da eos cum t'ra. i. cū fertilita-
te t're. Tradunt eī uigorem t're. et fecūdita-
tē longe infiorem ēē p't diluuiū. Vn̄ esus car-
niū homini ocessus ē. cum antea fructibꝫ t'-
re uesceretur.

De archa.

F ecit noe iuxta p'ceptum dn̄i archā
de lignis leuigatis. i. politis ul' quadratis. A-
lia littera bituminatis lōgitudine. ccc. cubitoꝝ
latitudine. l. altitudine. xxx. ad modū. s. cor-
poris humani. in quo lōgitudo sexties maior ē.
latitudine. et decies maior altitudine. Est
aūt longitudo a planta pedis usqꝫ ad uiticē.
latitudo a citate lat'is ad cititem. altitudo a dor-
so ad uentrē. Q' tū mist'i de corpe x'i tūc dēm ēē
uoluit. sic legit' in ysidoro. Humani corpis istar
ostendit. in quo x'p'c apparuit. Fuit g' hec
Quasi agricole locut' ē do'
ut faceret s' nauē instar ar-
chonij. i. ad conū tendentis.
ul' forte ab artendo. q'
undiqꝫ clausa.
archa. in fundamēto quadrata. s; in forma p'-
te alta longiori. ab angul' in altū ascendens
donec ī cubito sūmitas eius p'ficeretur. Bitu-
mine intus ⁊ ext' linita. q' est gluten feruē-
tissimū. quo ligna linita nō dissoluunt' aq' ui'
l'arte. ū. materia bituminata sine menstruo
solui pot'. In lacubꝫ iudee sup' natans colligit'
in syria limus ē a t'ra estuans. F'cā sūt in ea
cenacl'a et t'istega. i. distinctiones dicte a t'ra
que alia translatio dicit bicamata et tri-
camata. Habuit enī cameras. v. quas aug'.
ē p'ret' sentinam dicit ibi fuisse. dicens sup'
tabulatum sentine fuisse eam bicamera-
tam. una camerarū. erat stertoraria. alt'a.
apotecaria. et sup' hanc mansionem erat
alia. tricamata. laterales camere erant. v'
una nō mitium. alt'a. mitium animaliū.
media hominū et auium. Et habuit hosti-
um. ubi bicamerata et tricamerata iunge-
bantur. Alij uō has. v. cameras in altitudīe
sola disponunt inferiorem que et sentina st'-
corariam dicentes. s'cdam sup' illā. apotecari-
am. t'ciam īmitiū aīaliū et s'pentiū. Et in
īmictura hac hostiū posuit quartā mitium.
supremā hominū et auiū. Iosephus tū dicit.
archā. iiii. camās h'uisse. forte st'corariā ul'
sentinā nō includens. Fec' in ea noe fenestrā.
qm̄ hebrei c'stallinā fuisse t'dunt. que ī he-
breo uocat' meridianū. a simacho diluculum. Dic'-
tabant' cubitos. arche geometricos. alioq'n tan-
ta capē nō ualet. Continet eī cubit' geome-
tricus. vi. ui'tos. l. ix. pedes. ip'e eī cubit' pedē

et dimidium habet. **De ingressu in archam.**

VII Perfecta igitur archa | Sed dicitur archa huius
dixit dominus ad | se .xxx. cubitos in
Noe. Ingredere in archam | altum in corpore eius
tu et filii tui, uxor | in tali sinu est, id est a fun-
tua et uxores filiorum | do usque ad tabulatum.
tuorum. In hiis .viii. re- | Impossibile enim esset
servatum est seminarium | operturam eius non
generis humani seorsum, | ascendisse et tigna
viros seorsum mulieres | .xxx. cubitorum tan-
nominavit dominus. cum de | tum operire longitu-
ingressu loqueretur, ac si | dine et latitudine.
diceret: tempore afflictionis vacandum est ab
amplexibus. Et ex cunctis animantibus universe
carnis bina induces in archam, id est combinata
id est masculum et feminam. De immundis enim ani-
mantibus fuerunt ibi tantum duo secundum genus suum.
De mundis vero .vii. Immunda vocat ea Moy-
ses secundum tempus suum. que scilicet lex immunda vocat. vel
tunc dicta sunt immunda, que etiam tunc filiis esui
hominum non erant apta. Sed dixi illud, quia nulla
adhuc ad edendum concessa. tollesque tecum ex
omnibus que mandi possunt, ut sint tam illis
quam tibi in cibum. Sed queritur utrum de minu-
tis animantibus introducta sunt, ad hunc nu-
merum. Dicit Augustinus quod que non generantur de coitu
non fuit necesse esse in archa. que scilicet de pulvere
ut pulices, vel de humoribus vel de corrup-
tionibus nascuntur. que autem generata tamen introducta
sunt, innuitur cum additur secundum genus suum, vel in
genere suo. Queritur si sine transgressione mandati in
aliqua fuerunt que necessitas alendorum eorum
que vescuntur carnibus coegisset includi. dicitur
autem posse eos esse preter carnes alimenta communia
maxime ea que carnibus vescuntur. nucibus
et castaneis vesci possunt. precipue cum om-
nibus vesci cogit fames. forte non dum etiam ani-
malia carnibus vescebantur. sicut nec homines.
Fecitque
Noe cuncta que sibi dominus preceperat. Sex-
centesimo anno vite sue, ingressus est Noe ar-
cham cum omnibus que dixerat ei dominus. que et
nutu divino et angelorum ministerio adducta
sunt. mense secundo die .vii. qui ab hebreis Nysan
dicitur. a latinis maius. a macedonibus dion.
Moyses enim in legitimis Nisan, id est aprilem,
primum mensem constituit secundum Iosephum. In contra-
tibus vero et alia seculi gubernatione, decreta tem-
porum et usuale ordinem mensium servavit. Dicit
Iosephus quod ab Adam usque ad hoc tempus, fuerunt an-
ni duo milia .dc.lvi. quod in sacris litteris
conscriptum, integritate signatum est. **De catacl-** VIII
In egressu Noe rupti sunt abissi **smi inundatione.**
id est aque que sunt in visceribus terre. et cataracte ce-
li, id est fenestre aperte sunt, id est nubes. cataracte
proprie meatus nili. cum in .vii. hostia separantur.
vel loca eidem que catha dupla dicuntur. abusive
quibuslibet aquarum meatus iniciales. et pluit super
terram .xl. diebus et noctibus. et elevata archa
in sublime ferebatur super omnes montes excrevit
aqua altior cubitis .xv. ut ablueret sordes ae-
ris usque quo ascenderant opera hominum. usque ad eun-
dem locum. ascendet ignis iudicii ob aeris pur-
gationem. Sed non videntur tantum opera hominum ascendere
potuisse. cum olimpus usque ad liquidum aera va-
dat. super quem littere scripte in pulvere per annum re-
perte sunt stetisse immobiles. ubi pre nimia ae-
ris raritate nec etiam aves vivere queunt. nec
philosophi ascendentes absque spongiis plenis aqua
aliquantulum ibi manere potuerunt. quas nari-
bus apponentes, crassiorem inde aera extrahebant.
Sed sunt qui putant montium altitudinem tunc
non fuisse tantam quanta nunc est. vel forte in subli-
mibus sacrificantes. ignem accendebant, cuius va-
por et faville multum ascendere potuerunt. et
aera maculare. Sed cum intrasset Noe clausit deus
hostium. et bituminavit extrinsecus. et mortua est
omnis anima vivens super terram. et obtinuerunt aque
terram ita pondere et exaltatione .cl. diebus ab illa
scilicet die qua ingressus est Noe. post dies .xl. ceperunt
aque minui. mense scilicet septimo. ita quod vicesima
.vii. die mensis. requievit archa super montes Ar-
menie. Illic arche reliquias usque nunc provinci-
ales ostendunt. huius diluvii et arche ut ait Io-
sephus memoriam fecerunt. de qua Berosus Caldeus
sic ait. Dicitur navis eius que in Armenia venit

circa montē cordieū aliqua ps ēē adhuc
et q̄dam bitumen inde tolli. quo maxime
homines ad expiatōm utuntur. meminit
eiusdem rei. egyptius qui antiq̄tatē con
scripsit. manasses damascen̄ de eodē sic ait.
Est sup̄ minnadam. excelsus mons in ar
menia qui baris appellatur. in quo multos cō
fugientes sermo est tp̄r diluuii liberatos. et
VIII quendā in archa simul deuectū. Et cetera. Decī
mo tandē mense p̄ma die mensis apparuerūt
cacumina montiū. Cumq; transissent. xl.
dies. aperuit noe fenestram. et emisit coruū.
qui nō reuertebatur. forte interceptus aquis. uel
inueniens sup̄ natans cadauer in aquis illec
tus ē eo. tamē joseph ait. q̄ cuncta repiens
inundantia. regressus ē ad noe. Emisit quoq;
columbā p̄t eum. que cū nō inuenisset
ubi requiesceret pes eius. reuersa ē ad noe.
Sz nōne cacumina montiū iam erant
nudata. forte nō siccata. Et in palude sic req̄
escere nō potuit sicut nec in aqua. uel p̄ recapi
tulatōm p̄us pōt intelligi secundum q̄d postea
dictū. post ~~alios~~. vii. emisit eam. que nō
ē ult̄ reuersa ad eū. Igitur sexcentesimo p̄
mo anno. p̄mo mense. p̄ma die mensis. aperuit
noe tectum arche. et uidit q̄d exsiccata esset
sup̄ficies terre. sz egrediendi expectabat pre
ceptū dni. De egressu noe et xxi. ca.
Mense scdo septima uicesima die men
sis. dixit dns ad noe. Egredere de ar
cha tu. et uxor tua. filii tui et uxores filiorū
tuorū. Quinimmo iubent exire. qui disiuncti
intrauerant. ac si diceret eis. Nunc redit tempus
amplectendi. ut multiplicemini sup̄ terram.
Mox enim subiunxit. crescite et multiplicamini.
Et egressus ē noe cū uniuersis q̄ erant cū eo
eadē die qua ingressus fuerat. reuoluto anno.
Ingressus ē enim septima. x. luna mensis scdi.
licet alia translatio habeat. xxvii. et egressus ē
. xxviii. luna. q̄r quota ē luna hodie. si. xi.
addas. tota erit eodē die reuoluto anno.
Si hodie p̄ma. a die sequenti anno duodecima.
Nec moueat te q̄d dixi egressum. xxviii. cū

libri dicat. xxvii. potuit enim esse q̄d uespa. vii.
et. xx. lune egressus sit. iam imminente. xx.
viii. Media uero tempora. quolibet nomine extre
morum sepe uocantur. ut cū dns crucifixus fuit
inter terciam et. vi. quidam euangelista dicit
hora tercia. alius hora. vi. uel potius secundum
noīa. vii. dierum. Si in tercia feria est luna. xvii.
reuoluto anno. in eadē tercia feria erit. xxviii.
Quia computus dierum descendit p̄ unā diem
in martyrologio. ubi g̃. Kl̄e ianuarii sunt
in dnīca et luna. vii. Reuoluto anno in
kl̄is ianuarii reuersa luna erit. xviii. sz
kl̄e erunt. scda feria. g̃ die dnīca ante
kl̄as. erit luna. xvii. et sic a dnīca in dnīcā
reuoluto anno. nō addunt̃ lune nisi. x. sz a
kl̄is in kl̄as. xi. Et edificauit noe altare
dno et de mundis aīalibz septimū obtu
lit dno. Ideo enim iussum dns. vii. secundum genus
suū induci. ut septimo oblato. sex suffi
cerent ꝓpagatōi. locū aūt quo egressi sunt ar
menii egressorū uocant. filii uero noe dixerunt
tamen. v. viii. p̄ numm egressorum. Sz; odoratus
ē dns odorem suauem Ob hoc q̄; ut quidā
tatis. et ait ad noe. Nō dicunt. fecit noe al
ult̃ maledicam terre p̄p̄ homines tare de
q̄r p̄ni sunt ad malū. Tempus se vii. lapi
mentis et messis. frigus et estus. nox dibz.
et dies. nō requiescent. Forte nōdum adeo
plene distincta fuerant. iiii. tempora. quia
nō usq; ad diluuiū aq̄ fuerant collecte in
nubes. Et bndixit eis dns dicens. Cresci VIIII
te et mul. Et sit timor uester sup̄ omnia ani
mantia terre; h̄ dictum ē eis in solatiū. nā par
ti homines a plibz bestiis opp̄mi timent.
Q. holera uirentia p̄us dedi uobis in cibū.
sic trado uobis oīa mundia. excepto q̄d carnem
cū sanguine nō comedetis. i. animal suf
focatū. Et phibuit dns homicidiū fi. Et quia
maxime timebant ne dns iterum aquas di
luuii inundaret sup̄ terram. et noe cottidie
orabat ne hoc fieret. ut ioseph refert. p̄
pigit eis deus q̄d ultra nō fieret diluuiū. et in
signū federis huius. posuit arcū suū in nubibus

// Magnus annus completur reuersis planetis omnibus ad loca sue creationis quod fit annis non paucioribus quam .d.xxx. mundanis uero annus omnibus stellis ad loca prima reuersis quod fit de iiii post xv milia annorum

7 est signum duorum iudiciorum. pacem preteriti ne
timeatur. et futuri pignem ut expectetur.
Inde est quod duos habet colores. ceruleum qui
aqueus est. et est exterior. quia preteriit. et rubeum
qui est igneus. qui est interior. quia futurus est ignis.
Et tradunt sancti quod .xl. annis ante iudicium non
uidebitur arcus. quod est naturaliter ostendi per aeris de
siccationem iam inceptam. De ebrietate

noe et maledictione cham.

Cepit noe
exercere terram et plan
tauit uineam. labruscas uiles percultum ad
usus uinee transferens. Bibensque uinum. sed igno
rans uim eius inebriatus est. et dormiens
nudatus est in tabernaculo suo. Nudatio enim fe
mora sequitur ebrietatem. sicut libido saturitatem
Sed cum uidisset cham patris uerenda nudata
nunciauit irridens fratribus; sed illi pallium impo
nentes in humeris. et euntes retrorsum ne ui
derent. operuerunt patris uerenda. Patet quia homines
nondum utebantur femoralibus. Euigilans noe cum didicisset
quod fecerat ei filius suus minor. ait. Ma
ledictus chanaan puer. seruus erit fratribus su
is. Si queris cham quare cham dicatur minor filius
cum esset medius natu. Potest dici minor. id est in
dignior. uel forte minor statura. Vel Sia
phet dicitur. qui cum minor. potentior fuit cham
maiore. Maledixit autem non filio. sed filio fi
lii. quia sciebat in spiritu non filium ipsum seruiturum
fratribus. sed semen eius. nec omnes de semine. sed eos
qui de chanaan. Peccata enim parentum sepe uin
dicantur in filiis temporaliter. Et est sensus. Sicut non
leteris de filio tuo. sicut nec ego de te. Et
addidit. Benedictus dominus deus sem. sit chana
an seruus eius. Prophetia est. quia preuidit in fi
liis sem cultum et nomen unius dei permansurum.
Et item. Dilatet dominus iaphet. habitet cum
sem. sitque chanaan seruus eius. Et haec prophetia.
Gentes autem que de iaphet sunt dilatate mi
nus deo auctore et cultu deorum. deo permittente
et post inserte sunt trunco oliue. Et imple
ti sunt dies noe .d.ccc.l. annorum et mortuus est.

Semiramis fuit mulier que primo braccas et usus earum inuenit.

VIIII

Dicit autem iosephus. quod nemo putet falsa. que de an
tiquorum longeuitate sunt scripta. Quia propter uirtutes
et gloriosas utilitates quas uigilanter perscrutabantur
id est astrologiam. geometriam. deus eis amplius
spatia uiuendi condonauit. Que aliter edisse non po
tuissent. nisi sexcentos uiuerent annos; per tot enim
annorum circula magnus annus impletur.

Redit moyses ad De dispersione filiorum
principium noe et de nemroth.
genealogie noe dicens. Hee sunt generationes fi
liorum noe. Et incipit a minore. scilicet iaphet. ut ul
timo ponatur sem. cuius successionem texere inten
dit. Exierunt autem ex eis .lxxii. generationes. quin
decim de iaphet. xxx. de cham. xxvii. de sem.
Hii tres disseminati sunt in tribus partibus orbis.
Secundum alcuinum. sem asiam. cam affricam.
iaphet europam sortitus est. Vel expressius dicitur
secundum iosephum. filii iaphet tenuerunt septentri
onem plagam a tauro et amano montibus cilicie
et syrie. usque ad fluuium thanaim. In europa uero
usque ad gadira. filii uero cham a prouincia siria
et amanem et libano montibus. cunctas terras opti
nuerunt. quecumque sunt ad mare posite. apprehenden
tes eas etiam que usque ad oceanum sunt. et appellationes
facientes appellationes. filii uero sem. usque ad oc
ceanum seorsum habitant asiam. ab eufrate fa
cientes inicium. Generationi sem intexemus ali
as transeuntes. hoc tamen addentes. quod chus dicitur
filius cham. et filius chus nemroth. qui cepit
primus esse potens in terra et robustus uenator hominum
coram domino. id est extinctor et oppressor amore do
minandi. et cogebat homines ignem adorare. Ad
hoc exiuit prouerbium. ad dicendum de aliquo. quod for
tis sit et malus. quasi nemroth robustus uenator
coram domino. Hec idcirco diximus. quia methodius dicit
eum fuisse de filiis yrom. filii sem. Quare uero primus
incepit regnare super illos qui de cham. ostendit
aggeus de quodam filio noe. de quo non egit
moyses sic dicens. Centesimo anno tercie ciliadis.
natus est noe filius in similitudinem eius. et dixit eum
ionithum. Trecentesimo anno dedit donationes
filio suo ionitho. et dimisit eum in terram etam.
et intrauit eam ionithus. usque ad mare quod dicitur

Caldei ignem adorabant et cogebant alios idem facere comburentes alia ydola. Sacerdotes uero canopi hii audientes quod magnum ydolum in honore beli formauerant. remouentes coronam auream apposuerunt uas fictile ad modum corone perforatum foraminibus terra obthuratis. uenientes caldei apposuerunt ignem et liquefacta est cera. et aqua deficiens que erat in corona extinxit ignem et prevaluerunt canopei ydola

heliocrita. i. solis regio. hic accepit a deo donum
sapientie. et invenit astronomiam. ad quem veniens
nemroth gigas. eruditus est ab eo. et acce
pit ab eo consilium. in quibus regnare cepis
set. Ionithus iste futuros quosdam eventus
previdit. et maxime de ortu .iiii. regnorum et
occasu eorum per successionem. quod est plane propheta
vit daniel. et predixit discipulo suo nemroth.
quod primi regnarent de cham. de quo belus
descendit; postea de sem medi et perse. et greci. de
iaphet post romani. a quo rediens nem
roth accensus est amore dominandi. sollicita
vit genus suum de sem. ut imperaret aliis
quasi primogenitus. sed noluerunt. Et ideo transivit
ad cham. qui acquievit et regnavit inter eos in
babilone. et exinde dictus est de filiis cham. sed si
ve fuit de filiis cham. tunc nulla questio est.
quare inter eos regnavit. huius exemplo cepit
regnare ietram super filios sem. Suffene super
filios iaphet. Narrat autem philo in libro questio
num super genesim. quod ex tribus filiis noe adhuc
ipso vivente nati sunt .xx. iiii. milia virorum
et .c. exceptis mulieribus et parvulis. habentes super se tres
duces quos prediximus. **De turre babel.**

Post obitum vero noe moventes pedes su
os ab oriente. convenerunt duces in unum
campum sennaar. et timentes diluvium. con
silio nemroth volentes regere ceperunt edi
ficare turrim que pertingeret usque ad celos. ha
bentes lateres pro saxis. et bitumen pro cemento. Des
cendit autem dominus ut videret turrim. i. animadver
tit ut puniret. et ait ad angelos. Venite con
fundamus linguam eorum. ut non intelligat quis
que vocem sui proximi. In hanc divisionem
nichil novum fecit deus. quia voces eedem sunt
apud omnes gentes. sed dicendi modos et formas
diversis gentibus divisit; De hac turre dicit
iosephus. quod latitudo erat adeo fortissima. ut
prope eam aspicientibus longitudo videretur mi
nus. Dii vero ventos immitentes everterunt tur
rim. et vocem propriam unicuique partiti sunt.
propterea babiloniam contigit vocari civita
tem. Babel enim hebrei confusionem consueverunt

i. videtur minus longa quam lata.

appellare. De hac turre meminit sibilla di
cens. Cum omnes homines unius vocis existerent,
quidam turrim edificaverunt excelsam. tamquam
ascensuri per eam ad celum. De campo vero sen
naar in regione babilonis. meminit
estius dicens. qui de sacerdotibus sunt erepti.
iovis sacra sumentes venerunt in sennaar
babilonis; divisique sunt post hec diversitate
linguarum migrationes agentes. apprehende
ntes mediterranea simul et maritima. Nec pre
tereundum puto. quod videlicet regina filium chus
dicit moyses duos habuisse filios. saba. et
dadan. Iosephus vero dicit. saba et iuda. Quorum
iudas egiptiacam gentem hesperiorum inhabitans.
iudeis cognomen suum reliquit. Quod autem sub
ditur. de terra sennaar egressus est assur. intelli
gendum est quod nemroth expulit eum in alia vil
la et terre. que eius erat iure hereditario.
Vel non est intelligendum de assur filio sem. qui in
venit purpuram et unguenta omnium vel
corporum. de quo chaldea et assiria dicta est. sed
assur. i. regnum assiriorum. inde egressum est quod tempore
sarug proavi habrahe factum est. Regnum quidem
babilonie habuerunt qui de semine nemroth
usque ad quartam ciliade et ad ultimum cusim
isdem. Initium vero obtinuerunt egiptios et
assirios. Itaque fuit enim alter belus rex grecie.
in diebus sarug belus nemrothides rex
babilonis qui intravit assiriam. sed parum ob
tinuit in ea. Quo mortuo. filius eius ni
nus totam obtinuit assiriam et civitatem in
qua caput regni erat ninive tunc dierum ampli
avit. et suo nomine ninive dixit. Inde est
quod quedam historie dicunt regnum assiriorum ce
pisse ab antiquo belo. quod verum est quantum ad
initium. Alie dicunt cepisse a nino. quod verum est.
quantum ad regni ampliationem. Ninus vicit
cham. qui adhuc vivebat. et regnabat
in bractia. et dicebatur zoroastres inventor
magice artis. qui et .vii. liberales artes inve
nit. et in .xiiii. columpnis scripsit septem
eneis et .vii. latericiis. contra utrumque diluvi
um. Ninus vero libros eius combussit. ab eisdem

et ita assur est equivocum

b

a

orta sunt ydola sic. **De morte beli et ydola**
Mortuo belo ninus **trio Nini.**
qui solatium doloris imaginem patris
fecit sibi. cui tantam exhibebat reuerentiam.
ut quibuslibet reis qui ad eam confugissent par-
ceret. Proinde homines de regno eius diuinos
honores ymagini eius ceperunt impendere.
huius exemplo plurimi caris suis mortuis
ymagines dedicauerunt. et sic ab ydolo beli
cetera traxerunt originem. sic et ab eius nomine
generale nomen ydolorum. Sicut enim belus dictus est
ab assiriis. sic et alie nationes secundum ydio-
ma lingue sue dixerunt, alie bel. alie beel.
alie baal. alie baalim. immo et nomina spe-
cificauerunt. Alie beelphegor. alie beelzebub
dicentes. sed tandem seriem genealogie sem prose-
quamur. **De generationibus sem.**
Sem. c. annorum erat. quando genuit ar-
faxat biennio post diluuium. Repug-
nare huic uidetur quod dictum est supra. quingente-
simo anno noe natum sem. et quod. d. c. inun-
dasse diluuium. quia post diluuium centenarius
erat sem. et biennio post. c. et duorum annorum.
Sed mos est sacre scripture sepe limites nume-
rorum ponere paucis annis. si supersunt
tacitis. Potest quoque dici quod sem. c. erat annorum
et duorum. sed duos tacuit scriptura. uel noe cum
genuit eum. d. et duorum. uel duo anni de-
erant ad sexcentos cum inundauit diluuium.
uel ibi legatur littera. sem. c. annorum erat post
diluuium et erat biennio post diluuium. quando
genuit arfaxat. Iosephus tamen dicit quod sem filius
arfaxat natus est post annos. xii. facti di-
luuii. quod forte uicium scriptoris est. arfaxat
genuit sale. Quidam addidit sale. cainan qui in luca scribitur
dicitur. cainam qui heber. a quo hebrei dicti
sunt: secundum iosephum. augustinus tamen dicit in dubio quod
utrum ab heber dicti sunt hebrei. uel ab abra-
ham. Quasi habraei. eber. genuit. phaleg. et iectam.
phalec ebraice. diuisio latine. eo quod in di-
ebus eius per diuisionem linguarum diuise sunt
gentes. et diuisio terrarum facta est. Sed sub isto
precipue dicitur facta. quia in isto et filiis eius re-
manente antiqua lingua. alii. Quasi. ab eo diuisi sunt.
Phalec genuit. reu uel ragau. qui sarug. qui
nachor. qui thare. Thare cum esset. lxx. annorum
genuit abram. nachor et aram. et est ordo prepos-
terus. Aram enim primogenitus et abraham ulti-
mus fuit. et forte non genuit eos cum esset huius
temporis. sed tunc cepit generare. et suis temporibus eos
genuit. In thare terminatur secunda etas. habens secundum
lxx. annos. m. lxx. ii. secundum methodium. tali-
adem. secundum hebraicam ueritatem. annos. ccc.
ii. et tot annos dicit iosephus usque ad natiuitatem
thare. sed usque ad natiuitatem habrahe. hic protren-
ditur etas. Porro aram genuit. loth. et escam
que et sarai dicta est. et melcam et mortuus est
ante patrem suum in ur caldeorum. et est nomen ciui-
tatis ur. secundum iosephum. ubi et hactenus sepul-
tura eius ostenditur. hebrei ur. ignem dicunt. Inde
fabulantur. quod caldei in ignem per quem traiciebant
paruulos suos. proiecerunt abram et aram. quia
nolebant ignem adorare. et aram ibi exspi-
rauit. abram dei auxilio liberatum esse dicunt. unde
dicitur. Ego sum qui eduxi te de ur caldeorum. tha-
re quoque habens odio terram propter luctum aram. nec
ualens sustinere iniurias que fiebant ei. ut
ignem coleret statuit peregrinari, et dedit nachor
melcham uxorem. abrahe uero sarai. qui et
loth fratrem uxoris in filium adoptauit. quia sarai
sterilis erat. **De egressu thare et suorum**
Egressus est ergo **de chaldea.**
thare cum illis ut iret in terram canaan.
ueneruntque usque aram ciuitatem mesopota-
mie. lxx. posuerunt charam. quia. a. cum aspiratione
ut frequenter posita in grecum uertere non potuerunt. ch.
pro utroque aspiratione posuerunt. unde et filium noe. ha-
ham dixerunt cham. similiter est quod uarie legitur. oreb.
uel choreb. rahab. uel rachab. Mesopotamia
uero a circumfluentibus aquis nomen accepit. Meso enim
medium. potamos. aqua. sicut aquilegia dicitur. Quasi
aquis ligata. et facti sunt dies thare. cc. u. annorum
et mortuus est in aram. **De annis habrahe post**
Dixit autem dominus **mortem patris.**
ad abraam. egredere de terra et cetera. lxxu.
annorum erat abram cum egrederetur de aram.

cyrophenes primus ydolatra egyptiorum.

uocatur

Josephus ait. dimisitque caldeam cum .lxxv. annorum
esset domino iubente. ut migraret in cananeam. Si
ergo post mortem patris abram erat .lxxv. annorum
pater quod dixi.mus .s. quod thare plusquam .lxx. an
nos habebat cum genuit abram. Si enim in illa e
tate genuit abram. tunc post mortem patris erat
abram centum .xxxv. annorum. Augustinus tamen dicit.
per recapitulationem hoc esse dictum. adhuc enim uiuen
te patre cum esset thare .cxlv. annorum et abram.
.lxxv. egressus est de aram. reliquens ibi fra
trem et patrem. Et in itinere dum iret in mesopo
tamiam. dicit dominum locutum ei et dixisse. egredere
de terra tua et cetera. non quia iam egressus esset. sed
quia animum reuertendi habuit ad eam. quasi dicat. qui
egressus es corpore. egredere mente. Jeronimus dicit uanam
esse traditionem hebreorum. qui et annos thare.
.lxx. ponunt cum genuit abram. et mortuo
patre. egressum abram de aram dicunt. et plurium
eum esse annorum tunc quam moyses dicat. sed annos
eius computatos ab illo tempore quo dicunt euasit auxilio
ignem caldeorum. ut illud reputaretur tempus etatis.
ex quo confessus est dominum spernens ydola calde
orum. Et dicit iosephus. quod iam recidebat uita hominum
paulatim declinans. usque ad moysen. in quo
terminum uite quem statuit dominus confirmauit.
.c. enim et .xx. annorum moyses mortuus est.

Tulit **De aduentu habre in ter**
ergo abram sarai et **ram chanaan.**
loth et animas quas fecerat in aram .i. animalia que
sibi ibi acquisierat. et intrauit terram canaan et
uenit ad sichem. que corrupte sichar sepe legitur.
et ad ualle illustrem que pentapolis tunc dicebatur.
a .v. urbibus sodomorum. que nunc mare sal. uel
mortuum dicitur. quia nil in eo uiuit. et nil in eo im
mergi potest animam habens. uel lacus asphalti .i. bitu
minis quod dicitur iudaicum. uel uallis salinarum. Ap
paruitque dominus et dixit ei. Semini tuo dabo terram
hanc. Et edificauit ibi altare domino qui apparuit
ei. Inde iosephus de eo sic ait. Primum presumpsit
pronunciare deum creatorem unum esse cunctorum et
opiniones quas ceteri de eo habebant innouare et im
mutare preualuit. hoc autem coniciebat per tre
passiones et maris. et ea que contingunt circa

solem et lunam. et ex omnibus que circa celum semper con
ueniunt. De eodem meminit berosus dicens. post
diluuium decima generatione fuit apud chaldeos
uir in celestibus rebus expertus. Inde transgrediens
abram tetendit tabernaculum inter bethel et haym.
et ibi edificauit item altare domino. Et perrexit
abram ultra progrediens ad meridiem. Quo uenerit
subticet moyses. Uerumtamen certum uel quasi notum. Habita
uit autem in damasco. unde et nomen eius usque nunc
in ciuitate damascena habetur in gloria. et uicus
ibi ostenditur. qui ab eo dicitur habitatio abram. Unde
nicolaus damascenus. Habraam regnauit
in damasco. ueniens aduena cum exercitu de terra
que super babilonem dicitur ut chaldeorum ut. **De des**

Facta **censu Abre in egyptum et reditu eius**
est autem fames magna in terra chana **de.** IIII
an. Et descendit in egyptum. timensque libidinem
egyptiorum. ne eum propter speciem mulieris occiderent. so
rorem suam dixit eam esse. et sublata est mulier
ualde pulchra in domum pharaonis. abram uero bene
usi sunt egyptii propter eam. Deus uero desiderium re
gis impediuit ne tangeret eam. egritudine et tu
multu causarum. Cumque pro salute regis sacrifica
rent sacerdotes. per iram dei hoc accidisse significa
uerunt. eo quod uxori peregrini iniuriam inferre
uoluisset. Uocauitque pharao abraham et dixit
ei. cur non indicasti quod uxor tua esset. Ecce
coniux tua. accipe eam et uade. Et precepit
rex uiris ut deducerent eum. Erat enim di
ues ualde in auro et argento in seruis et an xiij
cillis et iumentis. Arismeticam sane et que
de astrologia sunt egyptiis tradidit. antea eis igno
ta. a quibus postea uenerunt ad grecos. Reuersusque
est abram usque ad locum ubi fixerat tabernaculum
inter bethel et hay. pertransitque terram cum loth
dum pastores eorum inter se rixarentur pro pascuis.
optionem et concessit loth. Et eleuans oculos
loth uidit regionem iordanis conspicatam sibi. et
moratus est in oppidis sodomorum. Abram uero
descendit ad conuallem mambre iuxta hebron.
et habitauit ibi. fecitque ibi altare domino. Ebron
ciuitas est que cariatarbe dicitur .i. ciuitas .iiii.
arbe enim .iiii. cariath ciuitas. ibi enim sepulti sunt

Hic est mare
... sua
ibi pentapolis
fertur. ... rum
... ibi
perierunt

ad quam sepulti sunt maiores: Abraham, Ysaac, Iacob cum uxoribus suis. Mambre vero et Aner et Escol fratres erant et confederati sunt Habrae. A primogenito eorum vallis cognata erat. Habitavit enim ibi Habram circa quercum vel terebinthum cuius radices apparent ad hoc. Quam Iosephus nomine Ogigen vocavit dicens: Habitavit Abram circa illicem que vocatur Ogigi. Et promisit ei Deus quod omnem terram circumstantem per quatuor partes orbis daret ei et semini eius.

Arbor illa secundum Ieronimum usque ad tempus Theodosii imperatoris duravit. Et ex illa hoc fuisse perhibetur que modo est. Que licet sit arida, non minus medicinalis est. De qua qui secum habet, iumentum eius non infunditur (vel tibi).

XIIII De victoria Abrae et occursu Melchisedech.

Factum est autem in illo tempore, ut Amraphel rex Sennaar, id est Babilonis etc. Iam tunc processerat libido dominandi, quia quot civitates regulum habebant. Quorum plurimi alicui maiori regi serviebant. Tandem omnes subditi erant monarcho Assiriorum. Sane quinque civitates Sodomorum, Sodoma et Gomorra, Adama, Seboys, Bala, que et Segor, quinque reges habebant. Has subiugaverat sibi Codorlaomor rex Elamitarum et tributarias sibi fecerat. Duodecim annis servierant ei in tributo. Tredecimo noluerunt sibi dare. Porro quartodecimo anno Codorlaomor assumens secum tres reges Babilonis et Ponti et gentium collecto exercitu convenerunt in valle silvestri, in qua erant putei bituminis. Que post iram Dei per penam versa est in mare mortuum, et circumiacentia loca depressa sunt. Et egressi sunt quinque reges ut pugnarent adversus quatuor, qui terga verterunt, et ceciderunt plurimi. Et qui remanserunt fugerunt ad montes. Tulerunt autem victores omnem substantiam eorum et captivos duxerunt, tam viros quam Loth et substantiam eius. Et ecce unus qui evaserat nuntiavit hoc Abraam Hebreo vel transfluviali, quia de transeufraten venerat. Qui numeravit expeditos vernaculos suos CCC et XVIII et tres predictos fratres Mambre, Aner et Escol, et persecutus est eos usque Dan, qui est unus de fontibus Iordanis, et ab eo oppidum Dan dictum est, quod nunc Paneas dicitur. Alter enim Ior dicitur. Quibus in unum federatis Iordanis dicitur. Et irruit super eos nocte divisis sociis in tres turmas, dormientes trucidavit. Vigilantes propter ebrietatem pugnare non valentes effugiunt. Et persecutus est eos usque Hoba, que est ad levam Damasci. Et reduxit Loth, mulieres quoque et populum, et omnem substantiam eorum. Occurrit autem eis rex Sodomorum ad locum qui dicitur vallis regia, in via Solime civitatis vel Salem, que post Ierosolima dicta est. At vero Melchisedech rex Salem obtulit ei panem et vinum, quod quidam exponens Iosephus ait: ministravit exercitui exenia et multam habundantiam rerum optimarum similiter exhibuit. Et super epulas benedixit Deum qui Abrae subdiderat inimicos. Erat enim sacerdos Dei altissimi. Cui Abraam decimas dedit de omnibus spoliis. Et tunc primum decime leguntur date. Primicie vero ab Abel. Et ait ad eum rex Sodomorum: Da mihi animas, cetera tibi tolle. Et noluit Abraam minimum quid tollere, exceptis que comederunt iuvenes et partibus trium fratrum qui venerant cum eo. Hunc Melchisedech aiunt Hebrei fuisse Sem filium Noe, et vixisse usque ad Ysaac. Et omnes primogenitos a Noe usque ad Aaron sacerdotes fuisse, qui in conviviis et oblationibus populo benedicebant. Et habebant primogenita de quibus post explicabitur.

Iosephus in fine libri sui ait: Potentissimus Chananeorum, qui lingua patria iustus rex appellatus est, primus Deo sacerdotium exhibuit, et fanum edificavit, et urbem quam Ierosolimam dixit, ante Solima vocaretur. Chananeis post expulsis, primum Iudeorum in ea Iebusei regnum.

De ortu iubilei.

Ab hac victoria tradunt iubileum initium sumpsisse pro hac remissione captivorum. Iobal enim remissio dicitur, vel initium. Unde iubileus remissivus vel incipiens. Ob hoc autem institutus est quinquagesimus, quia tunc erat Loth, ut dicunt quidam, L annorum. Vel tunc erat L annus ex quo locutus erat Dominus Habrae in via. Vel ex quo egressus erat de Aram. Vel Abraam peritus astrorum, in quibus est secundum quosdam Zoroastrem, id est magice artis inventorem, instituit. Noverat quoque quod aeris temperies que fiat ex elevatis vel depressis planetis sep

Usque ad .l. annos ad templi redeunt. et quod
uidit fi in astris noluit imitari in tris. De
XV His sacrificio abre post promissionem
tm sactis. locutus est dns hedis.
ad abram. Protector tuus sum. et merces tua mag
na nimis. Et dixit abram quid dabis mihi? Ego ua
dam absque liberis. et damascus filius eliezer
procuratoris mei erit heres meus. Q. d. Quid mihi
de promissione terre. cum desit heres. Abhis damas
co autem damascum conditam et nominatam. et
ibi eum regnasse. et dixit dns ad eum. Non erit
hic heres tuus. sed qui egredietur de utero tuo.
Credidit habram deo. et reputatum est ei ad iusti
ciam. Et quia in spatium promittebatur. quesiuit
habram signum unde sciret sibi hoc fieri. non ex diffiden
tia. sed modum querendo. et hinc maxime mos in
oleuit iudeis signa querere. Et ait deus. Su
me mihi in testimonium uaccam et capram et arietem
quemque trima. et turturem et columbam. Q. d. immolabis
mihi hoc. et ostendam tibi signum. Qui tollens hec animalia.
diuisit per medium. et partes contra se altrinsecus
posuit. aues autem non diuisit. Et dum expectaret
preceptum dni de modo immolandi. descendunt uo
lucres super cadauera. et abigebat eas habram.
Cumque sol occubuisset. sopor irruit super habram
et horror magnus qui fuit pro signo. et dictum est
ad eum. Scito prenoscens. quod peregrinum futurum sit
semen tuum in terra non sua. et subicient eos et erunt
nei seruituti et affligent .cccc. annis. tu autem
ibis in pace ad patres tuos. generatione autem quarta.
reuertentur. Q. d. ne expectes te in regnum in ter
ra hac. sed semen tuum post te. Te enim prius mor
tuo. post .cccc. annos implebitur promissio mea
nec est intelligendum. quod tot annis fuerint in e
gipto. sed hic numerus in illa afflictione completus est
qui fuit ysidoro ab illo tempore computatur. quo
ista habere promittuntur. Aug. ab ysaac nato com
putat. quia dictum est semen tuum. et ab anno nati
uitatis ysaac. usque ad annum egressionis de egypto
numerat .cccc.v. annos. sed scriptura subticet .v.
et legit litteram sic. Semen tuum peregrinum erit .cccc.
annis. Siue enim in terra canaam. siue in egipto.
peregrinum fuit donec haberet hereditatem ex promissione
dei. Ius autem impositum. subicient eos et affligent
non refertur ad annos quadringentos quod alibi dictum est
eos in quarta generatione redituros. secundum tribum
sacerdotalem intelligendum est. Leui enim genuit chath.
caht genuit amram. Qui genuit aaron.
qui eleazar. qui cum aaron egressus est. sic dicas
.iiii. generationes personas. sed successiones. ut
tot generationes. quotiens ibi legitur genuit. quod
alia littera habet .v. generatione. secundum tribum regiam
est. Iudas enim genuit phares. qui genuit esron.
Qui genuit aram. Qui genuit aminadab. Qui genuit
naason. Qui cum patre egressus est et facta est
caligo et apparuit ignis quasi clibani transiens
inter diuisiones illas et consumens eas. Fecit
signum et terminos terre diffiniuit ei dns. a riuo
Corrula fluminis egypti. usque ad eufraten
et populos eius nominauit. De fuga agar.
Bitur sa et ortu hysmahelis. XVI
Sarai non habebat liberos. et dixit habram. In
gredere ad ancillam meam agar. si forte
ex illa suscipiam filios. Et ingressus est ad
eam. Que cum concepisset. despexit dnam su
am. et habram dissimulabat. et ait sarai. Inique
agis contra me. Iudicet deus inter me et te.
Cui ait abram. Ecce ancilla tua. in manu
tua. utere ea ut libet. affligente eam sa
rai. illa iniit fugam. uolens redire in pa
triam suam. quia egyptia erat. et inuenit eam
angelus dni. dum sitiret et uiam ignoraret
solivagam. iuxta puteum qui est in uia in de
serto sur. Qui dixit ad eam. Unde uenis. aut
quo uadis? Et illa. A facie dne mee sarai
ego fugio. Cui angelus. Reuertere ad dnam
tuam et humiliare sub ea. Et rursum. Concepisti
et paries filium. et uocabis nomen eius hysmael.
Hic primo legitur nomen predictum a dno. quod per
rarium est. Manus eius contra omnes. et ma
nus omnium contra eum. et e regione fratrum suorum
figet tentoria. quod tamen de ipso non legitur sed de filio
eius cedar. tamen de gente ipsius hoc predictum est.
quia sarraceni uagi sedibus incertis. gentes
quibus desertum late uingitur impugnant
et ab omnibus impugnantur. Hoc autem precipue

futuru erat secundum methodium qui .iiii. principes
de gente hysmael. quos et filios uinee uocat.
forte pro uesania tamquam ebrios. scilicet oreb et zeb
et zebee et salmana. egressi sunt de solitudine
contra filios israel. qui uicti per gedeonem retrusi
sunt in solitudinem de qua prodierant. Quod non
legitur in genesi. hic erat ferus homo. hebreus
habet phara. quod sonat onager. propter hoc ut dicit me
thodius. deum est onagri et capree. Et euntes
a deserto. omnem bestiarum supergredient rabiem
et mansuetorum nullus contenetur ab eis. Dictum
enim de filiis ysmahel. futurum est ut exeant adhuc
semel. et obtinebunt orbem terre per .viii. ebdomadas.
annorum. et uocabitur iter eorum uia angustie.
quia patrem eorum ysmahel uocauit dominus onagrum.
in sanctis locis interficient sacerdotes ibidem cum
mulieribus dormient. ad sepulchra sanctorum religa
bunt iumenta. et hoc pro nequitia christianorum qui
tunc erunt. De quibus dicitur. In nouissimis die
bus erunt homines sese amantes et cetera. et tunc im
plebitur quod dictum est per ezechielem. Fili hominis
uoca bestias agri et exhortare illas. dicens.
Congregamini et uenite. eo quod sacrificium mag
num immolo uobis. Manducate carnes for
tium et bibite sanguinem excelsorum. Cumque loqueretur
dominus cum agar. pertransisset in turbine. et ipsa
uidit posteriora eius. et ait. Vidi posteriora ui
dentis me. quia uiderat eam deus. et qui reddiderat ui
tam sitienti. ostendendo puteum. Adhuc pu

et appellauit puteum uiuentis et
uidentis me

teus agar ostenditur inter cades et barath. Que
cum redisset. peperit filium. et uocauit nomen eius
ysmahelem. Abram autem erat .lxxvi. annorum.

XVII

cum natus est ysmahel. De pacto circumcisio
Postquam unde nis et mutatione nomi
centum annorum esse abre et saray.
cepat. apparuit illi dominus dicens. Multiplica
bo semen tuum. et tu custodies pactum meum. hoc est.
circumcidetur ex uobis et cetera. Sed antequam pactum ex
ponat. nomen ei mutat. Dicebatur enim abram
ex aba et ram. quasi abram. idest pater excelsus. et ad
dita est .a. littera. et dictus est abraham. quod sonat
pater multarum et subauditur gentium. Hebrei tamen
dicunt. quod de nomine suo tetragramaton. e. litteram
addidit deus habrahe. que tamen sonat .a. per ydioma
enim eorum est scribere .a. et sonare .e. et econuerso. R
autem super addita est. causa euphonie. Et quia tempore
circumcisionis mutatum est nomen ei. cum circumci
dunt imponunt hebrei nomina. Volens itaque deus
quodam caractere populum suum ab aliis discer
nere. indixit eis circumcisionem sic. Circumcidetur
ex uobis omne masculinum. et circumcidetis carnem
preputii uestri. Infans .viii. dierum circumcidetur
tam uernaculus quam empticius. cuius caro circumcisa
non fuerit peribit anima illa de populo suo. Quo cultello
fieret. non est preceptum. Quidam autem fiebat lapideo. pre
dicentes. Notandum quod siluus primo dictus est. a silua
do. victores enim uictos hostes quos ad uitam
seruabant. siluos dixerunt. Legitur in uita
Vna uero uel uernula. aut uer clementis quod habuit
naculus qui nutritus est domi. ham alium huius
Empticius qui in propria persona filium. de agar.
emptus est. originarius. qui qui dictus est elies
seruus glebe. scilicet colonus. dros. a quo pro
Dixit quoque dominus ad abraham duxerunt originem.
Non ultra uocabis uxorem tuam saray. sed saram.
Qui dicunt mutationem nominis sare sic fractam. Quia
cum prius per duo .r. scribetur. modo per unam .r. uel
econuerso. errant. Sed cum dicetur sarai. idest princeps
mea. quasi unius gentis dicta est sara. idest princeps ab
solute. quasi omnium gentium princeps futura. Et attende.
quod quantum uidetur ad nos una littera subtracta et nulla
addita est. Sed apud hebreos additur .a. et perscribitur
per .e. Quidam quia sarath hebraice lepram sonat.
errauerunt putantes eam primo lepram uocari. Et
ait dominus. ex illa dabo tibi filium. et uocabis nomen
eius ysaac. Cecidit abraham in faciem. et risit
pre gaudio dicens applaudendo. putas num
centenario nascetur filius. et sara nonage
naria pariet. Et ait dominus. Sara pariet tibi
filium. et uocabis nomen eius ysaac. quod interpretatur
risus. a risu. scilicet patris. Ecce secundo a domino prius
nomen nascituri. adhuc de duobus legitur hoc in
ueteri testamento. de sampsone et iosia. In nouo de duobus
tantum. ihesu et iohanne. et multiplicationem ysmael.
promisit ei dominus. Et cum finitus esset sermo domini.
circumcidit se abraham. et ysmaelem et fami

liã suã omnẽ sexus masculini. Abram tunc erat
nonaginta .ix. annorum. et ysmahel .xiii. De
XVIII Apparuit tribus angelis susceptis ab
dominus abrahe in conualle abraham.
mambre. Cumque eleuasset oculos: uidit tres uiros
et occurrens unum ex eis adorauit. Dicit josephus.
tres angelos in specie humana missos. ut unus nunti
aret abrahe de filio suo. duo subuerterent sodomam.
Eusebius uero ait. primo omnium prophetarum abrahe uer
bum dei. cum in figura apparuisset humana et uo
cationem gentium polliceretur. et sic apparuit ei filius.
quem et adorauit. Sed quia nusquam legitur patrem appa
ruisse in substantia creature dicunt
quod duo angeli apparuerunt in
designationem duorum preconum
moysi et helie. quorum alter pri
mum preuenit aduentum. alter
preueniet secundum. quos et roga
uit abraham. ut diuiter adeunt
et paulisper commorantes confortarent. Qui cum
sensisset. festinans abraham precepit sare ut de
tribus satis simile faceret panes subcinericios. ipse
tulit uitulum de armento optimum. tulitque bu
tyrum et lac. et uitulum assatum. et posuit coram
eis. Verisimile est quod prius homines credidit. quibus
exenia parauit. postea angelos dei esse comprobauit.
De cibo quem sumpserunt potest dici. quod in masti
cando exinanitus sit sicut aqua calore ignis.
abraham stabat iuxta eos. Sara uero erat post
hostium tabernaculi. et dixit angelus. Reuertens ue
niam ad te tempore isto. id est eodem die reuoluto anno.
et habebit sara filium. Quo audito. risit sara. E
rant enim ambo senes. et desierant sare fieri mu
liebria. id est menstrua. quibus deficientibus. deficit uis
pariendi. Si alter iuuenis esset. non erat impossibi
le ex sene et iuuene prolem fieri. sed ambo erant
prouecte etatis. ad huc et ipsa sterilis erat. Risit
ergo quia dubitauit dicens. Postquam senui et dominus
meus uetulus est: uoluptati operam dabo? Dixitque
dominus ad abraam. Quare risit sara? Numquid deo
quicquam est difficile. Negauit sara se risisse
perterrita. Ecce qua intentione quisque risit
diiudicare potuit qui corda nouit.

Antropomorphite
sunt heretici de iudeis
qui dicunt deum pa
trem habere corpus
hominis. cuius superi
orem partem dicunt
esse in celis. pedes
uero in terra.

Tunc De duobus descendentibus
surrexerunt uiri in sodomam.
direxerunt oculos contra sodomam. et abraham
gradiebatur simul. Et dixit dominus. Non potero cela
re abrahe que gesturus sum. et ait ad illum.
Clamor sodomorum multiplicatus est peccatum cum
clamore est culpa cum libertate cum scilicet quis passim
et ad libitum peccat. peccatum illorum fuit super
bia uite. et habundantia panis propter quam usque
ad inquinabilem libidinem proruperunt et addi
dit. Descendam et uidebo utrum clamorem qui ue
nit ad me. opere compleuerint. Qui omnia nouit.
hoc in exemplum nobis reliquit. quasi diceret. Mala ho
minum non ante credite. quam probetis. Inde est
quod iudex sibi soli crimen notum punire non
potest. Vnum et idem est. Nemo te condempnauit mulier
nec ego te condempnabo. Abraham uero me
mor loth fratris sui. appropinquans ad dominum ait.
Numquid perdes iustum cum impio. Non est hoc tuum
qui iudicas omnem terram. Si fuerint .l. iusti in
nomine perdes propter propter eos. Et ait dominus. Dimittam
omnia propter propter eos. Et abraham qui paulatim descendens
ait. Si fuerint .xlv. Item si .xl. Quid si .xxx.
Quid si .xx. Quid si .x. Et ait dominus. Non de
lebo eos propter .x. Abiitque dominus. id est non apparuit postea
quam cessauit loqui ei et ille reuersus est in locum
suum. Veneruntque illi duo angeli qui fuerant cum
domino. uel alii secundum quosdam. sodomam uespere. se
dente loth in foribus ciuitatis. et expectante a
liquem hospitis aduentum. Qui occurrens eis ad
orauit petens ut declinarent in domum suam.
Qui renitentes compulit opido. Ingressisque illis.
fecit conuiuium. coxit azima. et comederunt.
Tunc uiri ciuitatis a puero usque ad senem valla
uerunt domum et dixerunt loth. Educ uiros illos
huc. ut cognoscamus eos. Qui ait. Habeo duas fi
lias. que nondum cognouerunt uirum. abutimini
eis ut libet et uestri his nichil mali faciatis. quia
ingressi sunt sub umbra culminis mei. Mos
enim sacrum erat. ab omni iniuria hospites
suos defensare. Quod autem ait dixit. perturbatio
animi fuit. non consilium. Consilium namque est. ut
faciat quis leuius. ne ipse committat grauius.

XIX

neque ullam materiam sustinet nisi que bitumine illustrata de cavis vena in profundum mergitur. Sig.

Nullo autem modo debet quis levius facere mortale, ne alius committat gravius. At illi noluerunt. et vim faciebant vehementissime loth. et ecce angeli introduxerunt loth, et clauserunt hostium. Illos vero percusserunt cecitate. non privatione visus, sed acrisia. quam latine avidentiam dicere possemus. que facit non videri non omnia. sed que non est opus. qua percussi sunt qui heliseum querebant. cum esset cum eis. et discipuli domini euntes in emaus. forte hoc minus conterimus, quod in manu tenemus. et dixerunt angeli ad loth. Omnes tuos educ de urbe hac. delebimus enim locum istum. et egressus loth ad generos suos, ait eis. Surgite et egredimini. quia delebit dominus civitatem istam. Non est credendum ut ait iosephus. hiis qui dicunt alias filias a predictis virginibus loth habuisse habentes viros. que cum viris submerse sunt. Sed generos vocat. futuros generos. Unde hebreica veritas habet. egressus loth ad sponsos. qui noluerunt egredi. consuetudine verborum habere loth esse dicentes.

De subversione sodomorum.

Mane dissimulante loth exire, apprehensum eum cum uxore sua et filiabus. Statuerunt angeli extra civitatem eos dicentes. Ne respicias retro. sed in monte salvum te fac. Cum ex perturbatione nondum domino pleno credens ait. Non possum in monte salvari. ne forte apprehendat me malum et moriar. Forte senex montium frigora et laborem vie perhorrebat. sed hec est civitas parva. ad quam fugere sufficio. ut salvetur in ea. et ait dominus. Non subvertam urbem pro qua locutus es. et ideo quia dixit parva, vocatum est nomen urbis segor. id est parva. Tradunt hebrei hanc urbem primo dictam bala. et post salisam. et in ysaia vitulam consternantem. quia tertio terremotu absorta sit post subversionem .iiii. aliarum civitatum. Quamdiu ergo fuit loth in ea. pepercit ei dominus. Sed ut dicit iosephus. loth timens consuetum ei terremotum, egressus mansit in monte. Egresso itaque loth de sodomis. pluit dominus super civitates illas. sulphurem et ignem. Pluit

modo dicitur civitas palme

dominus a se ipso existens in terra a se existente in celo iudicans ab imperante. Pluit autem hoc. ut terra in eternum aresceret. sine spe iterum germinandi. Et ita gravius puniunt istos quam primos peccatores diluvio. licet enim illi mensuram delicti excederent. tamen quia naturaliter peccabant. et universos subvertit. et parvulos pro peccatis parentum. in quo provisum est illis. ne diu viventes sequerentur exempla patrum. et est aliquod bonum rerum non esse qui gloriosus non est. Potest enim pauperem non esse. qui rex non esse potest. Et respiciens uxor loth. versa est in statuam salis. Quam iosephus dicit se vidisse. et hactenus manere. Versa est ergo regio in lacum et salsum et silem. qui dicitur mare mortuum. Quia nec aves. nec pisces in eo vivunt ut in aliis. Naute non patitur quin tota forte supnatet. nec bituminatum in mersis ipsis homines vix viventes si quid vivum aliqua arte immissis super exilit licet a tendens super enatat. extincta vigint. et multis locis nigras glebas bituminis vomit. et ideo lacus alphaltum vel alphaltites dicitur. Dicitur et quod poma nata in arboribus circumpositis. usque ad maturitatem coloris sunt viridis. Matura si dividas, favillas intus invenies. Unde ut iosephus ait. fabula terre si domine habet fidem. Dicitur et vallis salinarum forte ibi fit sal vel lapides salis circa inveniuntur.

Dicit iosephus quod nimia eius levitate gravissima in eum iacta resiliunt. Unde vespasianus quosdam vinctis post tergum manibus, iussit in lacum proici. omnes tamquam vi spiritus sursum repulsi fluitabant. Lacus hic iudeam dividit et arabiam. que olim fuit illa solitudo invia et inaquosa. in qua .xl. annis fuerunt filii israhel.

De incestu Loth. xxv.

Loth autem egressus de segor, mansit in monte in spelunca. et due filie eius cum eo. Didicerant autem filie loth consummationem mundi futuram per ignem. et suspicate sunt tale aliquid fieri, quale in diebus noe. scilicet ad reparandum genus humanum se servatas esse. superstites cum patre. Ideo consilium inierunt. et patris mesticiam vino mollientes. singule licet virgines singulis noctibus

suscepit ab ignorante patre. conceptum non reperi-
erunt. hoc tamen desuper appingunt hebrei quasi in-
credibile. quia natura rerum non patitur coire
quempiam nescientem. Vel dicit nescisse filiam
putans fuisse uxorem suam. Vel quia impossi-
bile. in defloratione fieri conceptum. Ob hoc an-
tichristus dicet se filium virginis. peperitque ma-
ior filia filium. et vocavit eum moab. patrem
moabitarum. Minor peperit filium. et vocavit
eum amon. patrem amonitarum. Moab pre-
sens hoc nomine mater publicavit incestum patris. Am-
mon filius populi mei. hoc aliquantulum texit cri-
men patris quia filius est cuiusdam populi mei. vel de
populo meo. Dicit iosephus filias posse excusari.
quia crediderunt genus humanum defecisse. et pi-
etas posteritatis impietatem incestus excusavit.
Sed hoc patrem non excusat. Sed infidelitatis eius
fuit causa incestus. vel de eodem ait strabus. Loth
inexcusabilis est primum quia angelo non credidit
se posse salvari in segor. Deinde
quia inebriatus est. et fuit pec-
catum causa peccati.

Sedecimo mi-
liario ab
ebron. sepulcra loth.

XV

Profectus **De progressione abraham**
est abraham **apud abimelech regem ge-**
de valle mambre in terram **rare.**
australem. et peregrinatus est in gerariis inter
cades. unde fluxerunt aque contradictionis. et sur.
loco sororis habens saram. filia prioribus simulans
pre timore. Misit autem abimelech rex gerare et
tulit eam. in qua vis forme illi miranda
notatur. Que nonagenaria adhuc amari
poterat. Sed in egritudinem cecidit rex dei volun-
tate. nec eam tangeret. ut ait iosephus. In
fine tamen huius capituli. alia pena notatur
hoc scilicet quod deus concluserat omnem vulvam domus
abymelech propter saram. ne quid scilicet femi-
ninum in domo eius intimi conciperet. Me-
dicis autem desperantibus soporatus audivit a
domino hoc sibi propter uxorem peregrini inferri. et
precepit ei ut redderet viro uxorem. quia propheta
erat. et ille oraret pro eo. et viveret. Statim
surgens vocavit servos suos. vocavit
abraham. et dixit ei. Quid fecisti nobis?
quid vidisti ut hoc faceres? et ait abraham. Co-
gitavi ne forte timor dei esset in hoc loco. et inter-
ficerent me propter uxorem meam. Alias autem et vere soror
mea est filia patris. Hic distingue scilicet pa-
tris. Sequitur mei. id est qui est meus subaudi frater
vel filia patris mei. et non matris mee. quod est
neptis mea est et cognata ex parte fratris mei.
et non ex parte sororis. Unde alia translatio. Soror
mea est a patre et non a matre. Sic enim dicebant
cognatos fratres. sic et cognatas sorores. Fratrem
suum non aram. patrem suum vocavit. quia seni-
or eo fuerat secundum usum loquendi. quo maiores
natu patres vocamus. minores filios. Et quia
dignior et maior affectio solet esse propinquiorum
secundum viros. quam secundum mulieres. propinquam suam
puerum. digniori nomine vocavit sororem. scilicet
potius quam neptem. vel finxit eam filiam patris
esse. nec tamen mentitus est sic. nec dominus cum finxit
se longius abire. presertim cum domino iubente
creditur hoc dixisse. et ita celavit — fuit
uxor domini. ut helyseus celavit se non cognos-
centibus. Quidam dicunt tamen. thare mortua matre
abrahe. et mortuo aram. duxisse uxorem filii
et genuisse saram. unde et hic dicitur filia thare
secundum carnem. et supra filia aram secundum suscita-
tionem seminis. quia solum masculum reliquer-
at. Oravit autem habraham pro eo et sanatus est. et
uxor eius et ancille eius pepererunt. et dedit aby-
melech abrahe munera. et terram ad habitandum
ad optionem suam. Sare autem dixit. Ecce autem de-
di fratri tuo pro te mille argenteos. hoc erit tibi
in velamen oculorum coram omnibus qui tecum sunt.
id est in memoriam verecundie. quia in mendacio depre-
hensa es. unde subdit exponendo et per id quocumque
perrexis memento te deprehensam. vel elegans
est irrisio. Hec erit in velamen oculorum. id est in pre-
parationem funeris. Quasi diceret. Anus es et vicina funeri
et mentita es. tamen et decepisti me. habe ergo
hoc in expensas funeris. quia magnis expensis fieri
solebat. maxime in iudeis. vel ad pepla emen-
da. ut tegas faciem. ne ameris. **De ortu**
Visitavit **ysaac et eiectione agar cum filio.**
dominus saram. et concepit et peperit

XVI

Thare mater abrahe

filiū. et circūcidit abraha eum. viij. die.
Ex h̄ ꝑt totidem dies. iudei circūcidunt.
arabes uo ꝑt. xiij. annos. qr eo tpr̄e hys
mahel gentis illius auctor circumcisus
fuit. et uocauit eū ysaac. i. risum. qr ri
sum fecat dn̄s parentibz eius. i. gaudiū in
opinatū. Creuit puer. et tempus ablactat9
ē. et fecit pat̄ grande conuiuium in die illa.
qr ea die filius primo accessit ad mensam prīs.
Cumqz simul luderent ysmahel et ysaac.
maior ledebat minorē. Et intellexit mat̄
in ludo psecutionem. qr. s. prē mortuo. uellet
dn̄ari maior minori. Vl ut hebrei tradunt.
cogebat eū adorare luteas ymagines quas
fecat. Qd cū displicuissz mat̄. dixit ad ab
ham. eice ancillā et filiū ei9. Dure hoc ac
cepit abraham et dissimlabat. Sz dixit ei
dn̄s. Audi uocē sare. Qui tolles panē et utrē
aque. imposuit scapule agar et tradidit ei
puerum. Cumqz consumpta essz aqua in deserto.
et puer deficeret siti. abiecit mat̄ puerum sub
arbore. et sedit procul quantū arcus iacere
pot̄. ne uideret filiū morientē. Et fleuit. Et
exaudiuit dn̄s uocē pueri. i. fletum matris
pro puero et dixit angls mat̄. Surge tolle
puerum. et aperuit oclos eius ds. et uidit pu
teum. deditqz puero bibe. et implens utrē.
abiit. Creuit puer et moratus ē in soli
tudine pharan. et fcūs ē uir sagittarius.
et accepit ei mat̄ uxorē de tra egypti. de qua
nati sunt ei. xii. filij principes tribuū suarum.
quorum appellatione oppida pagi et tribz cele
brant̄. Nabaioth primogenitus. a quo pars
arabie que ē ab eufrate usqz ad mare ru
brū. nabathea dr̄. cedar scds. a quo cedar
que ē in deserto. Duma. vi9. a quo duma
regio. Theman nonus. a quo theman que
ē ad austrū. cethma ultim9. a quo cedema
que ē ad orientē. De puteo iuramenti.

Eo tempe uidens abymelech
abraham multiplicatū. timuit eū
et uenit ad eum cū phicol principe exercitus
sui. et ait. Iura m̄ ne noceas m̄ et posteris

meis. sz semp facies m̄ iuxta mīam quā feci
t̄. et dixit eum abraha ad puteū quē osten
dat ds agar quē fodat abraha ante agar
eiectam. Sz serui abymelech abstulant uim
abrahe. et fecat eum abraā in solitudine.
pegrinbz ad aqndis. qui longe a mansione ei9
in solitudine pascebant̄. et restituit ei aby
melech puteū. sz in testimoniū qd ipe fode
rat puteū. et ablatū restituit ei abymelech ab
hā ded regi. vij. agnas. et dixit puteum ber
sabee. i. puteus. vij. Sabee eī hebraice. vij.
sonat. et ibidē pcusserunt ambo fedus. Vn̄ ē
bersabee dictum putant. i. puteū iuram
ti. Sabee eī hebraice iuramtū dr̄. Joseph9
tū in tp̄e bersabee fedus putei. a puteo u
circumstans regio et dca ē bersabee. Planta
uitqz abraham circa puteū nem9 et fuit ibi
colon9 multis diebz nō hitator. Dicit eī ste
phan9 in actibz aplorum. qr nō accepit tibi
hereditatem. nec spaciū pedis. De imolatione arietis pro ysaac.

Post h dum habitauit in bersabee. et ysaac ut dicit
ioseph9. xxv. annorum eēt. dixit dn̄s illi. Tolle
filiū tuū unigenitū quē diligis ysaac. et ua
de in tram uisionis. et offer eum m̄ in holo
caustū sup unū montiū quē monstrauo
tibi. Tram uisionis dixit illa ptem iudee. que
ē in montanis. qr et ipa a longe et de ea lon
ge uidi pot̄. que ab ysaia. uallis uisionis
dicit̄. In summitate uo montiū iudee mon
ticul9 erat eminentior. dictus mons mo
ria. quē monstrauit ds abrahe. ad imolan
dū filiū. Iuxta tradunt hebrei templū ꝑt
fcum. et altare in loco in quo et abraham al
tare fecit. et ded augstin repetente gladiū uidit i
area ornam iebusei. Vn̄
dixit ysaias. In nouissimis dieb9
erit mons domi9 dn̄i ipar9 i uertice mon
tium. ad eum fluent oms gentes.

Ds iussa multa he
breorum occidat. quia
dd iniaiat pp dei
9 pcept ei ad
elationē.

De quo et dn̄s pcepit iudeis ne imolarent
sibi in omni loco. nisi in loco quē ostendat eis
ds. Abraham de nocte consurgens. nemini qd

futurus erat iudicans. Stravit asinum ducens
secum duos iuvenes & filium & ivit iter duorum di
erum. tercio die elevatis oculis. vidit locum procul.
Hunc probant illi errasse. qui dixerunt eum tunc
habitasse inter bethel et hay. Locus enim ille non dis
tat a monte moria. per iter unius diei. Et cum ac
cepisset ligna et ignem. relictis infra iuvenibus
cum asino. cum filio solus ascendit. Cui filius.
Ecce inquit ignis et ligna. ubi est victima holo
causti. Cui pater. Deus providebit sibi victimam.
et statuit aram & lignis dispositis. ignem ad
hibuit. Refert autem iosephus. verba patris ad filium
dicentis. Quia sic ex voluntate dei ingressus
fuerat in mundum mirabiliter. ita & ex dei volunta
te necesse erat ei egredi mirabiliter. quem dominus
quidem iudicasset dignum. non egritudine. non bello.
non aliqua passione humana vitam finire. sed
cum orationibus et sacrificiis animam ipsius ad se vo
care. et qui suscitaret eum. ob implendas pro
missiones. et sic ysaac libens accessit ad aram
& mortem. De hoc alcimus dicit. In dubitanti
animo mactare filium volebat. laudandus in
constantia offerendi et in fide suscitandi filii. Ar
repto autem gladio. ut filium immolaret. clama
vit angelus ad eum. Non extendas manum in
puerum. nunc cognovi quod timeas dominum. Non
enim sanguinem pueri sitiebat dominus. Sed ut sciretur
quantum abraham timuit dominum. Et vidit abra
ham post tergum arietem inter vepres herentem cor
nibus. quem obtulit pro filio. Hebreus habet in vir
gultis sabec herentem cornibus. et est sabec genus
virgulti. Hic errat eusebius dicens sabech hyrcum
erectum ad carpendas frondes. Dicunt ergo arietem
sabec. id est quasi hyrcum erectum. & dicit eum rabanus
non novum creatum. sed aliunde ab angelo allatum.
Et vocavit nomen loci dominus videt. et usque hodie
quando in tribulatione dei auxilium in arto positis. In mon
te dominus videbit. Quasi sic respexit ysaac in mon
te. sic videat nos deus in angustia. Diem autem liberati
onis ysaac. dicunt hebrei primam diem septembris.
Unde inea sollempnizant et clangunt cornibus. in
memoriam arietis. et iuravit dominus per semetipsum de
semine multiplicando ex ysaac. & de terra danda
semini eius. Alia die rediit abraham. & reversus
est in bersabee. Nunciatumque est ei. quod melcha genuit
nachor fratri suo filios VIII. primogenitus hus.
de cuius stirpe descendit iob. sic scriptum est. Vir
erat in terra hus nomine iob. Et boz fratrem eius.
ex cuius genere balaam. qui secundum hebreos dicitur in
iob helyu buzites. Errant ergo qui dicunt iob de ge
nere esau. Quod enim in fine libri eidem est quod de
syro simone translatus sit. & quod ipse sit quintus
ab esau. In hebreo non dicitur. De concubina vero
roma susceperat nachor filios IIII. De mor

R (XVII)edyt autem te sare. av.

habraham ad convallem mambre. & mor
tua est sara. cum esset. CXXVII. annorum. et
sepulta est in ebron in spelunca duplici. quam
emit abraham. CCCC. siclis argenti. ab e
phron. supplicantibus pro eo ethceis. id est populo terre.
Erat autem spelunca duplex. rupes naturaliter vel
artificialiter duas speluncas habens quas emit
abraham in sepulturam generi suo. In superiori sepe
liebantur viri. in inferiori mulieres. tamen adam &
eva iam ibidem sepulti erant. Non peccavit
abraham emendo. nec ille vendendo. Sicut nec
hodie qui emeret agrum ut faceret cimiterium.
nisi forte quia sepulti erant ibi prothoplausti. Ser
tamen dicit ephron reprehendendum. et ideo nomen eius
mutavit. pro effron effran. De legatione elea

E (XVIII)rat autem zer in mesopotamiam.

senex abraham et dixit ad eliezer procura
torem domus sue. Pone manum tuam sub femore
meo. et iura mihi per dominum celi & terre. quod non accipies
filio meo ysaac uxorem de filiabus gentium inter
quas habito. sed ibis ad cognationem meam. et
inde accipies ei uxorem. Si tamen ex illis noluerit
aliqua sequi te. non tenebis iuramento. Iura
vitque servus ponens manum sub femore eius.
Tradunt hebrei. quod in sanctificatione eius. id est in cir
cumcisione iuravit. Sed quia dicit sub femore. dominus
enim iurasse in semine abrahe. id est in christo quem
ex semine ex se nasciturum sciebat. Unde & dixit.
Iura mihi per dominum celi & terre & cetera. Qui autem sub fe
more manum poni voluit. innuit carnem
christi super omnes futuram. Tulit ergo eliezer decem

camelos & abiit ex omnibus bonis dni sui. por
tans secum maxime que rara nouit ee int
ra ad quam ibat. Pertransitque mesopothamiam ad
charam urbem nachor. Quidem misto tpre & la
bore. ut dicit iosephus. quia in hyeme in mesopota
mia est luti profunditas. in estate aque defec
tio. in saltibus latrones. Fecit autem camelos ac
cumbere iuxta puteum ante urbem in portis. no
lens introducere. Cumque uespere egrederentur mulieres
ad hauriendam aquam orauit dnm ut inter
illas inueniretur uxor dni sui. Si aliqua
gentis illius dno suo debebatur. et cognosceretur
ita ut aliis negantibus aquam sibi poscenti. ipsa
preberet. Et ecce rebecca filia batuel descendat
& impleuit ydriam. aliis quidem auertentibus se.
pegno aquam prebuit. & adiecit. Quin & camel
tuis aquam hauriam. et haustam aquam ef
fudit in canalibus. et potum dedit camel. Ille
autem tacite intuens eam. utrum esset ydonea do
mino suo. quesiuit ab ea cuius filia esset. et si esset
ei locus in domo patris ad manendum. Accepto
uero quod esset filia batuel filii nachor & melche
sororis laban. protulit inaures aureas et ar
millas. et dedit ei. Cucurrit puella in do
mum matris. nuntians ei que audierat. Egressus
que laban introduxit uirum in hospitium. & destra
uit camelos. deditque paleas et fenum. et la
uit pedes hospitum. & apposuit eis panem.
Noluit autem helyezer comedere donec loqueretur
sermones. pro quibus uenerat. Cumque dixisset se seruum ab
he ee fratris eorum. et commendasset abraham in multis.
exposuit eis petitiones abrahe. & iuramentum
quod ipse fecerat. et orationem suam a dno ad puteum
exauditam. Responderuntque laban et batuel.
a dno egressus est sermo. sermo .s. abrahe &
oratio tua. Non possumus extra placitum eius
quicquam facere tibi aut loqui. Ecce rebecca coram te
est. tolle eam ut sit uxor dni tui. Sed notandum
quod iosephus dicit batuelem iam defunctum fuis
se. & uirginem in custodia matris & fratris ee. et
de morte patris postulasse puella querenti
ad puteum cuius esset filia. Etiam moyses
huiusque uidetur noluisse eam. nec tunc
huisse presentem. cum super dixit. cucurrit puella in
domum matris. forte nomine patris. uocatur hic mater.
Quia mandatum patris de filia tradenda. quod ei reli
querat decedens. nunc exposuit. Potuit enim fieri
ut eam tradendam genti suo delegasset. Audiens hec
puer abrahe adorauit dnm qui direxerat iter
suum. protulitque uasa aurea & argentea. et
uestes. dans rebecce. matri quoque eius & fratri eius
munera. Surgens autem puer mane. petiit
dimitti. pretendens moram quam fecerat in uia.
& dni senectutem. Cumque rogassent ut saltem
.x. dies maneret apud eos. noluit. & dixerunt
uocemus puellam. & queramus eius uolun
tatem. Quibus sciscitantibus si uellet ire. ait.
uadam. Hic primo legitur consensus mulieris requi
situs. et exinde presumtum ut requi
ratur. et dimiserunt eam. *De aduentu re*
becce ad ysaac. xv.

Eo tpre ysaac habitabat in gerara. & forte de
ambulabat per uiam que ducit ad puteum ui
uentis & uidentis. Egressus enim erat ad me
ditandum in agrum. forte de mora sui. Alia lit
tera habet. ad exercitandum. forte laborans in agro.
uel quippiam operis ad deducendum agens.
Rebecca uero uiso ysaac & cognito quod uir ei
esset. descendit de camelo. & tollens teristrum
id est pallium album. operuit. Dation quod est
& composuit se. Est autem teristrum. estas.
genus arabici uestimenti muliebris. Ysaac uero in
troduxit eam in tabernaculum matris sue. et in
tantum dilexit eam. ut dolorem qui ex morte
matris acciderat. temperaret. *De morte ha*
brahe & sobole suscepta de cethura. XVI.

Abraam
aliam duxit uxorem nomine cetram.
Aiunt hebrei cethuram. nomen ee appellatiuum
quod interpretatur copulatam. Dicunt enim hanc fu
isse agar. que de concubina mortua sara
transiit in coniugem. de nouo copulata in copulatam.
ne senex nouis nuptiis lasciuisse argu
atur. Josephus autem dicit. quod antequam misisset
pro uxore filii. duxerat eam. & hic genuit et li
beros .vi. Iuuenes enim de sene patre post.
et separauit eos abraham dum uiueret ab ysa

ac ad plagam orientalem. et cuncta que possederat, dedit ysaac. aliis vero largitus est munera. Filii tamen cethure a nomine libere se dixerunt sarracenos. Obtinuerunt autem primo traconitidem regionem. et fenicem arabiam usque ad terminos maris. Et refert Iosephus quod ex uno eorum natus est apher. qui castra sua fixit in libia. quam posteri eius inhabitantes. ab illo affricam denominaverunt. Dicit quoque iedeum prophetam qui et malchus dictus est. hystoriam iudeorum scripsisse. sicut et moyses scripsit. quem refert dixisse ab uno filiorum cethure nomine suri. syriam vocatam. Ab illo vero qui dictus est apher. affricam dictam. cui descendenti in lybiam. hercules auxilium tulit et filiam ipsius nomine ethream duxit hercules uxorem. et ex ea genuit dodorum. cuius filius fuit phoron. Fuerunt autem dies abrahe. c. lxxv. anni. et mortuus est. et congregatus ad populum suum in sinu inferni. Et sepelierunt eum ysmahel. et ysaac. in spelunca duplici cum uxore sua. De ortu regnorum. xxv.

Anno. xi. abrahe. mortuus est ninus cuius uxor semiramis ut posset eum regere posthac proprio filio quem susceperat ex nino. nupsit. et ex eo filium genuit. qui et babyloniam ampliavit. ¶ Anno abrahe. lxxv. facta est ei repromissio. Anno eius. lxxviii. natus est ei ysmahel. Anno eius. c. natus est ei ysaac. Anno eius. c. xxxvii. mortua est sara. ¶ Exortum est autem regnum assiriorum anno. xxv. Saruc proavi abrahe sub belo. Et cucurrit usque ad annum. vii. ozie regis iude per annos mille et ccc. et. ii. per reges. xxx. et vii. usque ad sardanapallum qui primus pulvinaria adinvenit postquam translatum est regnum ad medos. ¶ Regnum vero sicioniorum ab anno. xx. iiii. nachor avi abrahe. exortum est sub egialeo. et cucurrit usque ad annum. xvii. hely sacerdotis et iudicis israel. per annos. dccc. lxxi. et per reges. xxx. usque ad. zeuzippum. postquam iudicaverunt sicioniam sacerdotes. xxx. iiii. Sicionia autem est regio que prius apia post peloponensis dicta est. Usque ad abraham vero iam fuerant in egypto. xv. dinastie. Dinastiam suam potestatem egypti dixerunt. A nativitate abrahe. dinastiam. xvi. obtinuerunt thebei. xvii. pastores reges sic vocati. octavam. quintam. diospolitani. qui et pharaones. per reges. xvi.

Dinastia proprie dicitur principatus qui durat apud antiquam provinciam de eligendo imperatore sive alio principatu qui maior est in alia provincia. Verbi gratia. Quondam eligebantur in saxonia imperatores. et duravit ibi. et deinde in franconia diu. deinde in bavaria. et nunc in succula. (vel Suevia) Hee enim sunt principaliores provincie thetecore (i. theutonice) terre. licet multe sint adiacentes. Et sicut in illis dictum est, ita intelligatur in aliis.

Variate autem sunt dinastie. de quibus quorundam regnum ad alia sepe transeuntes. usque ad cambisem filium cyri. sub quo primo perse imperaverunt egypto. De morte hismahelis.

Vixit quoque hysmahel. c. xxx. vii. annos et mortuus est coram cunctis fratribus suis i. filiis suis adhuc viventibus. obiit. Tradunt illum hebrei dissentia mortuum fuisse. Habitavit autem posteritas eius ab evila usque sur. Est vero evila india. ab evila nepote noe sic dicta. Sur autem est solitudo inter cades et barath. extendens desertum usque ad mare rubrum. et egypti confinia. De labore rebecce in partu geminorum. cv.

De ysaac prosequitur hystoria. Ysaac. xl. annorum erat cum duxit rebeccam uxorem. que inventa est sterilis longo tempore. Sciens autem ysaac patri suo factam promissionem seminis multiplicandi per ipsum, oravit dominum. ut quod promiserat impleret. Et concepit mulier. huius geminos in utero. Sed cum vicina esset partui. collidebantur in utero eius parvuli. Lxx. posuerunt. ludebant vel calcitrabant. Aquila. confringebantur. Symmachus in superficie ferebantur in similitudine navis legitimo pondere carentis. Movebantur enim invicem parvuli. ut unus alter pro altero videretur posse prodire ad ortum. non per vilitate uteri matris quasi non geminos capientis. Intelligendum est hoc accidisse ut quibusdam visum est. sed tamen ex voluntate dei

iam demonstrantis in nodum natis. quod futurum erat in adultis. primogenituram scilicet quam alter habuit per naturam cessisse alteri per gratiam. In posteris et eorum futuram dissensionem iam tunc figurabat. Creditur etiam iam tunc in utero sanctificatus fuisse iacob. et in hoc motu prefiguratum. quia non esset consensus christi ad belial. Mater vero graviter afflicta nollet concepisse. et fere desperans est de partu. perrexit ut consuleret dominum. Cum nec locus consulendi dominum. nec modus. nec per quos consuleretur deus adhuc legitur institutum. forte ad montem moria ubi abraham altare domino fecerat iuit. et immolatis hostiis substratis pellibus earum incubans. per sompnium accepit oraculum. Forte more gentium qui videbat in pectinibus spem lauri quam tripodem dicunt capiti supposuit. et ramis arboris que agnus castus dicitur incubuit. ut visiones capitis fantasticas dormiens non sentiret. vel adhuc viventem melchisedech consuluit. Quocumque autem modo fecit. sensum accepit a domino. Due gentes in utero tuo sunt. id est patres duarum gentium. que inter se post dividentur et pugnabunt. Et maior serviet minori. quod de parvulis nequaquam dictum est. cum maior semper prefuit minori. sed de posteris. Idumei enim qui de esau fuerunt erant tributarii david. qui de iacob. nisi forte intelligatur esau servisse iacob dum persecutus est eum. ut lima confert ferro. fornax auro. flagellum grano. Cum ergo duos peperisset. qui prior egressus est rufus erat. et totus in modum pellis hispidus. et dictus est ob hoc seir. Hebrei autem seiron capillatum dicunt. Dictus est autem proprio nomine esau. id est fortis. Primus autem egrediens alter plantam fratris in manu tenebat. quasi retrahere volens fratrem a primogenitura. et ob hoc dictus est iacob. id est supplantator. Sexagenarius erat ysaac. cum nati sunt ei parvuli. Vivebat ergo abraham et adhuc. xv. annis supervixit. Abraham enim preter. c. annos quos vixerat iam nato ysaac. lxxv. annis legitur preavixisse. Itaque sexagenario ysaac restabant adhuc abrahe. xv. anni ad vitam. hoc ideo dixi. quia ioseph sic ait. Porro post morte abrahe. concepit ysaac uxor et cetera. mortem eius forte appellans. qui iam penitus affectu corporis generare desiit. Ipse enim textus littere hoc non esse dictum per recapitulationem indicat. Porro eo anno quo nati sunt gemini ysaac regnum argivorum exortum est. sub inacho patre ysidis primo rege. Duravit autem usque ad annum. xii. delbore barach iudicum israel. duravit autem usque ad ultimum acrisium per reges. xiiii. et annos d. lx. iiii. Perseus vero cum non interfecisset sponte acrisium. tamen timens reliquit argos. et transtulit regnum apud micenas. Sed si legis in hystoriis. regnum hoc processisse ab ynacho usque ad teleum. intellige postos de genere. Iachi usque tunc regnasse. et datum regnum denao. qui non erat de genere regio.

De venditione primogeniture esau.

Porro cum adolevissent filii ysaac. factus est esau vir venator et iacob agricola. et pastor in tabernaculis habitabat. Pater diligebat esau. tum quia primogenitus erat. tum quia de venatione eius libenter vescebatur. Mater vero diligebat iacob tum pro simplicitate. tum pro dei inspiratione. Factum est autem cum coxisset iacob pulmentum lenticule. esau rediit lassus ab agro et ait. Da mihi de coctione hac rufa. quia oppido lassus sum. quasi dicat. esurio. nec pre lassitudine sufficio mihi pulmentum parare. Cui dixit iacob. Vende mihi primogenita tua. Esau parvipendens primogenita se moriturum nisi comederet in instanti putans dedit ei primogenita pro edulio lentis. et iuravit talem venditionem ratam se habiturum. Et quia lenticula fulva est. hebraice autem edom fulvum dicitur. ex tunc vocatus est edom. a quo postea dicta est regio ydumea. Erant autem primogenita quedam dignitates quas habuerunt primogeniti in generationibus suis usque ad aaron. Habebat autem primogenitus vestem specialem qua induebatur tantum in sacrificio offerendo. et recepturus finalem benedictionem a patre. ipse in sollempnitatibus in conviviis benedicebat minoribus. et in hiis duplam ciborum portionem recipiebant. Tradunt etiam quod in divisione hereditatis similiter

in duplum reciperet. De descensu ysaac
Exorta autem fame in gerara.
cum vellet ysaac ire in egyptum ex precep- LXXVI
to dei. remansit in geraris. et ob amicitiam
abrahe receptus est ab abymelech. et ad exem-
plum patris. dixit de uxore sua. soror mea est.
forte post plurimos dies vidit abymelech per fe-
nestram ysaac iocantem cum uxore sua. Et accer-
sito ait. Quare imposuisti nobis. et est hic impone-
re verbum absolutum. id est. ¶ Preter capitulationem hec
impositionem. id est. dolum facere. dicitur videtur. Non
id est. libere nos decepisti. Cur [illegible] enim videtur mihi
mentitus es sororem tuam esse. Sed tamen abymelech
Potuisti super nos inducere id est. post peccatum
grande malum. Si quis concubuisset venditio
uxorem tuam. libam a viro reputatus. nem-
et ait ad populum suum. Qui tetigerit hominis huius
uxorem. morte moriatur. Seminavit ysaac in
terra illa. et invenit centuplum estimatum. id est. esti-
mavit secundum quod recordabatur olim de semine
iacto. se centuplum recepisse. nec de una specie
hoc esse potuit. sed forte in omni genere opum
centuplicatus est. Unde alia translatio habet. invenit. centuplicatur
In illo anno centuplum. ob hoc invidentes
ei palestini. puteos quos foderat pater eius ob-
struxerunt. replentes humo. et abymelech
timens eum dixit ei. Recede a nobis. quia poten-
tior nobis factus es. Et recedens ysaac venit
in agrum qui dicitur phara. id est. convallis. et habita-
vit iuxta alveum per quem torrens quandoque in-
fluebat. et erudiavit ibi puteos. quos o-
lim ibidem foderat pater suus. sed eo mortuo. ob-
struxerunt eos phylistei. Et cum invenissent aquam
vivam. iurgati sunt pastores gerare adver-
sus eum dicentes. Nostra est aqua. et ob hoc vocavit
puteum esco. id est. calumpniam. vel iurgium. Et rece-
dens inde. fodit et alium puteum. et pro illo quoque
iurgati sunt. et ob hoc vocavit eum sathanam.
id est. contrarium vel inimicitias. Utrisque puteis.
ut dicit iosephus operis imperfectum reliquit. nolens
contendere cum indigenis. expectans bone vo-
luntatis eorum rationem et licentiam. Perfectusque
in. fodit tertium puteum. pro quo non contenderunt.
ob hoc vocavit eum roboorth. id est. latitudinem. quia
dilatatus creverat super terram. et ex loco illo as-
cendit in bersabee. et apparuit eis dominus in ipsa
nocte. promittens ei que et promiserat patri ei. Et
edificans altare. invocavit ibi nomen domini
et precepit suis ut ibi foderent puteum. Verisimile
est. quia erudiaverunt puteum abrahe. Incidentia
Eo tempore venit ad eum
abymelech et phicol dux militum et
iurantes inter se fedus firmaverunt. Eodem die
redierunt ad ysaac pueri. renunciantes de pu-
teo quem foderant. quia invenissent aquam. et ap-
pellavit eum bersabee. id est. puteum sacietatis. vel ha-
bundantie. et impositum est hoc nomen urbi.
usque in hodiernum diem. Et nota. quia in modi-
co vocis sonitu dulo. et in hoc nomen scriptura.
differt a nomine. quod abraham olim imposu-
erat. Sabee enim per sin. hebreum scriptum sem-
piternum vel iuramentum sonat. et asperius
stridet. Scriptum vero per sin grecum. sacietatem
significat et mollius sonat. Eo tempore phoroneus
filius machi et niobes. primus grecie leges
dedit. et sub iudice causas agi instituit. locumque
iudicis destinatum a nomine suo. forum appel-
lavit. Soror eius ysis. in egyptum navi-
gavit. et quosdam apices litterarum tradidit
egyptiis. de agricultura et multa docuit
eos. Unde cum io. diceretur. ysis ab eis dicta est
quod in lingua eorum terra sonat. Et ob hoc post mor-
tem in numero deorum in egypto recepta est. Filius
et phoronei qui apis dictus est. eodem tempore in
egyptum navigavit. quem quidam virum ysi-
dis fuisse tradunt. et similiter ab egyptiis
deificatus est. et serapis nominatus. De ux-
Esau vero quadragenarius. oribus esau.
duxit uxores iudith et bethsamath fi-
lias potentium virorum inter chananeas. se-
mine ipsum duram facies in partem uxorum. Que
cum ambe offendissent animum ysaac. et re-
becce. et licet nollet ysaac. principales sue mis-
ceri cognationi tamen melius simile deterent. De silere
Senuit ysaac. benedictione iacob. LXXVII
et vide non poterat. et dixit ad esau.

ffac m̄ cibos de uenatōe ut comedam ⁊ bn̄
dicat t̄ anima mea antequā moriar. Et
egsso ad uenandū esau. dixit rebecca iacob.
Sic et sic. audiui pr̄em tuū loquentem cū
esau frē tuo. Affer m̄ gr̄ duos edos optīos
ut faciam pr̄i tuo escas. quibꝫ uescitur
libent̄. et bn̄dicat tibi ꝓ esau. Abiit ille
⁊ attulit deditq́ꝫ m̄ri. Que cū parasset cibos.
induit iacob uestibꝫ esau ualde bonis. qbꝫ
utebantur ꝓ primogenitis. ut dixim̄. Time
bat uō iacob ne dep̄hensus a pr̄e. susciper
maledc̄ōem ꝓ bn̄dictione. Porro mater
pelliculas edoꝝ manibꝫ ⁊ collo ei circūdedit.
ut silitudinē pilosi fr̄is exprimeret. In
aliis enī qīu simillimi erant tanqm̄ ge
melli. Acceptosq́ꝫ cibos iacob. intulit pr̄i
dicēs. Ego sum esau filius tuus. comede
de uenatiōe mea. ut bn̄dicat m̄ aīa tua.
Cui ysaac. Accede ad me ut tangam te.
ut ꝓbem utrū tu sis esau an nō. Quo pal
pato ait. Vox iacob ē. sꝫ man⁹ sunt esau.
Cum aūt comedisset et hausisset uinū. oscu
latus ē filiū. ⁊ bn̄dixit ei dicēs. Det tibi
ds̄ de rore celi. et de pinguedine tr̄e habū
dantiā frum. uini ⁊ olei.
Huius tibꝫ soler omnis tr̄e
fertilitas intelli. Per frumm̄
tū cibꝫ. ꝑ uinū potus.
ꝑ oleū pulmēta. et ad
didit. Seruiant t̄ ꝑpli ⁊
tibꝫ. esto dn̄s frm̄ tuoꝝ.
Qui maledixerit tibi sit ille
maledc̄s. ⁊ qui bn̄dixerit t̄.

Quasi ego sū
cui⁹ sūt primoge
nita ⁊ bn̄dictio
que ꝑus erat e
sau. Hec mittit
sic nec xp̄c. dicēs
iohem eē helyā
non ꝑsonalit̄. sꝫ
similitudīe.

sit ille bn̄dictus. Nota tn̄ que in bn̄dcōne
ꝑmissa sūt. s. habundantia. potentia. ꝑ
mogenitura. ꝑ sentis sunt temporis. Quar
tū uō. s. bn̄dictio futuri ē. et ideo in bene
dictōībꝫ sacerdotū uxoꝝ solet dici. Bn̄dcs ē
aūt iacob scd̄m ūba. nō scd̄m intentoēm pr̄is.
sic ep̄c ordinat alienū quē putat eē suū
⁊ ē ordinat⁹. hic simonē impleuat pater.
egsso iacob uenit esau. cibos inferens pr̄i
petens ab eo bn̄dictōēm. Expauit ysaac

uehementer. et in hac extasi uidit in sp̄u a
dnō fcm̄ eē hoc. ⁊ sig̃one p̄ie fraudis in
tellexit. et ideo nō irascens sꝫ confirmans q
fecerat ait. Frat̄ tuus uenit fraudulent̄. ⁊
accep bn̄dictōēm tuā. et erit bn̄dcs. Tum
esau. Iuste uocatus ē iacob. en altera uice
me supplantauit. i. bis decepit. Prius pri
mogenita. scd̄o bn̄dictōēm subripiens.
Cumq́ꝫ ⁊ ipse a pr̄e bn̄dici postularet. ⁊ pr̄i
hesitanti in quo ei bn̄diceret uehementer
instaret. motus ysaac ait. In pingue
dine tr̄e. ⁊ in ro. ce. desup. e. b. tua. ⁊ ita
fuit. Idumea eī pascualis ē. et addidit.
de posteris eius ꝓphans. Viues gladio. i. belli
cosus eris. et frī tuo seruies. cū. s. ydumea
fc̄a ē tributaria domui isrl̄. Sꝫ ueniet te
pus. cū excuties. iugū eius de ceruicibꝫ tu
is. hoc impletū ē. cū rebellauerunt ydumei
ne eēnt sub iuda. De sompnio iacob cum fu
get in mesopotamiam.

Oderat g̊ esau iacob. ⁊ dixit in corde suo. Veni
et dies luctus. i. mortis pr̄is mei. ut oc
cidam iacob. Nunciata sunt h̄ rebecce. eode
sp̄u sciuit rebecca cogitatoēs esau. quo i
tim auerat iacob fraudare frēm. Excusatur
g̊ iacob de mendatio in pr̄em. et dolo i frēm.
ꝑ iussionem matris. Mater uō ꝑ familia
re consiliū sp̄c sci. Que ait ad iacob. Fuge
ad laban frēm meū et esto ibi donec qui
escat indignatio fr̄is tui. Qꝫ ne absq́ꝫ licen
tia pr̄is fieret. ait rebecca uiro suo. Si
acceperit iacob uxorē de filiabꝫ heth. nolo
uiuere. Et aduocans ysaac iacob. bn̄dixit
ei et p̄cepit ei ut iret i mesopotamiā ac
cipere sibi uxorem de filiabꝫ laban. Videns
aūt esau q offendisset pr̄em suū ꝓ nup
tiis alienigenaꝝ. iuit ad hismahelē pa
truū suū accipiens sibi uxorē filiā eius
malech. sororem nabaioth ultinam absq́ꝫ
hiis quas prius habebat. Igitur egssus ē iacob
de bersabee ꝑgebat arram. Per cananeā uō
iter faciēs. timuit incolas tr̄e. Quia ut
ait ioseph. cananei erant ideruoti ysaac

priorib; bellis eius ualde grauati. maxime cū charmachim cepissz. circa quā precipue elaborauat. Timuit ergo iacob apud aliquē de incolis intrare. et sub diuo iacebat. Cūq; uenissz iuxta luzam uespe. supposuit capiti suo lapidē & obdormiuit. Et uidit in sopnis scalam erectam a tris. celos attingentem. & anglos ascendētes & descendentes per eā. Jo. dic. q uidit descēdentes per eā. figuras honestiorē naturam hntes quā homines. et dnm innixū scale dicentem sibi. Ego sū ds abraham et ysaac. tram hanc dabo tibi. & semini tuo. Bndicent in te omēs tribz tre. & i semine tuo ero custos tuus i hoc itinē. & reducam te in tram hāc. Ordine pposto usus ē dns. Prius enī in ppa psona custodiuit iacob. pt sub iosue dedit semini eius tram illā. In fine tempor in x°. qui de iacob. bndicte sūt tbz tre. euigilans iacob ait. Ve ds ē in loco isto ē. & ego nesciebā. Terribil' ē locus iste. & ē dom' dei hic. & porta celi. Pphauit de lege & de templo & de passione x°. que in tra illa futura erat. Tribil' enī lex dom' dei. templū passio x°. apertio porte celi. et lapidem quē supposuat capiti suo. erexit ibi i titulū. i. in comendabile memoriā hui' uisionis. et libauit sup illū oleū domino. uouens dnm qui apparuerat ei semp sibi eē in deū. & lapidem. i. locū lapidis semp sibi honorabile. in reditu decimas et hostias sibi oblaturz. et urbem pximā etiā honorandā decreuit. uocans eā bethel. i. domū dei. vl' sedm iosephū. i. hostiā dei. Prius enī a iebuseis q eam condidant uocabat iebz. pt luza. i. nux ul' amigdal'. quia cū pino ibi fundamta iacent. radix amigdalina iuenta ē. ul' forte copia hui' generis arbor ibi ē. De duobz uxoribz iacob.

XXIX

PRocedensq; i mesopotamiā longo tpre puenit in charam. & uenit ad puteū in agro optimū lapide grandi. iuxta quē tres greges accubabant. Cūq;

ad

dixissz pastorib; ut aquarent greges. et ad pastum reducent. accepit moris ibi esse nō amouri lapidem donec omēs greges conuenirent. nec licē particulatim greges adaquare. Cūq; pcunctaret de laban. ualz inquiunt pastores. Et ecce rachel filia ei' cū grege suo. Que cū aduenissz. amouit iacob lapidē ab ore putei. Patet q nō sol' uirt iacob. et adaquauit gregem ei'. & indicans eē se consobrinū eius. osculatus ē eam. Que nunciauit hoc pri. Q. occurens dux iacob in domū suam. Et audita cā fuge. dixit ei. Os meū et caro mea es. et ideo secure latebis ap me. tandē curam gregis eū hre decreuit. Post mense uo iacob dedit optionē mercedis p seruicio pastorali. Habebat aū laban filias duas. lyam lippam ocul'. et rachel uenusto aspectu. quā diligens iacob. ait. Seruiam tibi. vij. annis p rachel. Seruiuit p rachel ergo. vij. annis. et uidebant ei pauci dies. pamoris magtudie. nec dcm ē paruū ul' pauci. q desidanti aīo ipa uelocitas tarda ē. Sz pauci dcm ē. quia uidebatur ei rem tam amabile paucis emisse. longe enī plurib annis seruissz p ea. pusq; ea careret. Vl' dies uocat laborem dierz. q uidebat ei paruus. q laborem leuigabat amor. Completo. vij. anno. fecit laban nuptias gener suo. Vespe aū facto. subintroduxit lyam dans filie ancillā nomine zelpham. Jacob uo ut dic iosephus p ebrietatē nocte lye commixtus ē. Die facta. ap laban de iniusticia querebat. Qui dans dānecitati ueniā postulauit. moris ibi eē asserens. maiores ante tradi ad nuptias. Sz pt alios. vij. annos se daturū ei rachel. laudauit eam ptelati tpris. dicens se nō libent filiam ad chananeos missurz. cū & de sorore priam ageret. q eam illuc duxerissz. Jex. uo dic. errare illos qui dixuit pt. vij. alios annos. rachel traditā. Sz pt. vij. dies conuiuior quos quasi

perturbare super inducta alia sponsa fas non
erat. Quibus finitis iacob optatis potitus
nuptiis: amorem sequentis priori pretulit. ser-
uiens pro rachel aliis .vii. annis. *De .iiii.*
Dominus *filiis lie et filiis ancillarum.*
uidens apperuit uuluam lye *cap. .xxx.*
sorore sterili data ut amorem uiri fecundita
te consequeretur. Que peperit filium et ait.
Vidit dominus humilitatem meam .i. uilitatem erga
uirum. et ideo uocauit filium ruben .i. uisi
onis filium. Rursum peperit alium et ait. Audi
uit me dominus haberi contemptui. et ideo
dictus est symeon .i. auditio. Peperit tertium et
ait. Copulabitur mihi uir meus. quia addidi
ei filios. et ob hoc dictus est leui .i. additio.
uel firmator societatis. Secundum iosephum.
peperit quartum et ait. Modo confitebor
domino. et ob hoc dictus est iudas .i. confessio.
XXX Cessauitque parere. Cernens autem rachel inuidit so
rori et ait ad iacob. Da mihi liberos. alioquin
moriar. Cui ait. Numquid ego sum deus.
Et illa. Si non de me. saltem de ancilla mea.
Et dedit ei balam in coniugium. non in uxorem.
Sed ut ei iungeretur. peperit bala filium
et dixit rachel. Iudicauit me dominus .i. equauit
me sorori. ob hoc dictus est puer dan .i. iudi
cium. Peperit et alium et ait rachel. Compara
ta sum sorori et inualui. et ob hoc dictus est
puer nepthalim .i. comparatio uel dilatatio.
Lia quoque tradidit uiro zelpham. Que peperit
filium et ait lia. feliciter. Et dictus est puer gad
.i. felicitas. et peperit alium filium et ait lia.
Beatam me dicent mulieres. et dictus est puer
aser .i. beatus. His temporibus factum est dilu
uium preclarum in achaia sub ogige rege. qui
urbem que uocabatur acta. innouans. e
leusim nominauit. Tunc etiam apud lacum trito
nidem uirgo apparuit. quam greci miner
uam dixerunt. hec plures artes adinuenit.
maxime lanificium. Eadem dicta est pallas.
a pallene insula tracie. in qua nutrita
est. uel a pallante gygante. quem interfecit.
Traditur autem cum post diluuium illud ciclades
longo tempore obumbrate fuissent. aquis rares
cescentibus. prima inter eas delos sole illuminata
est. et ideo delos dicta. quod sonat manifestum.
Ruben *De reliquis filiis lie et de*
tempore messis *tri. ioseph. cap. xxx.*
triticee .s. iam collectis ordeis. uel forte tres
collectiones a metendo .i. colligendo. Messes
dixit messis pomorum que prima. messis tri
ticea. que secunda. messis uindemiarum. que
tertia. Hoc inquam tempore. ab agro regressus ru
ben. tulit mandragoras et dedit matri sue.
Cuius esum desiderans rachel. dixit lye. Da
mihi de mandragoris. Opinantur enim quidam has
genus pomi in escam sumptum sterilibus fecundi
tatem parere. quod augustinus falsum esse dicit. Cum enim
mandragoram uidisset. occasione huius loci om
nem uim et naturam eius diligenter asserit se
perscrutatum. et nichil tale repperisse in ea. Et
ait lya. Parumne tibi uidetur quod abstuleris
mihi uirum meum. nisi mandragoras similiter tu
leris. Rachel sororis iram mitigans. ait. Dor
miat tecum hac nocte pro mandragoris.
Et occurrit lya redeunti iacob de agro.
quod mercede conduxisset significans. et concepit
nocte illa et peperit quintum filium et ait. Dedit
dedit mihi mercedem. quia dedi ancillam uiro
meo. et ideo uocauit puerum ysachar. quod
sonat. merces pro eo. Et sic uocauit eum.
quia mandragoris emerat uiri introitum. Rur
sum concepit .vi. filium et peperit. et ait. Me
cum habitabit maritus. quia genui ei .vi.
liberos. et ob hoc uocauit puerum zabulon.
.i. habitaculum. In libro tamen nominum hebreorum. in
terpretatur fluxus noctis. Post quem peperit
filiam nomine dynam. Recordatus est dominus ra
chelis. et aperuit uuluam eius. Que peperit
filium dicens. Addat mihi dominus filium alterum.
et ob hoc. dictus est puer ioseph .i. augmen
tum. *De diuersis coloribus uirgis et fe*
Expletis quoque annis .xiiii. *tibus. cap.*
seruitii pro uxoribus suis iacob. dixit
socero suo. Da mihi uxores et liberos meos.
ut reuertar ad terram meam. et ait laban.

Inueniā grām in conspc̄tu tuo. ut ad huc
m̄ sinas. vij. annis. et ꝯstituam mercedem
q̄m dem tibi. Scio enī q̄ ꝓp̄ te bñdix it
m̄ dn̄s vl̄ ds. Et ait iacob. Iustum ē. ut
aliqn̄ ꝓuideam domui mee. Si feceris qd̄
postulo. ad huc pascam pecora tua. Se
ꝑa greges varios et sparsos uelle͡re. ꝛ trade
in manu filior̄ tuor̄. vnicolores uo trade
m̄. et q̄ ex unicolorib; uariū natū fuit.
sit merces mea. qd̄ unicolorēs. tuū. Et uideb̄r
q̄ m̄ cras iusticia mea. i. infuto. Q. d. te
cum fiat natā. ut alba ex albis. nigra
ex nigris nascant͛. Meā iusticia mea. dn̄
deus ꝓ labore meo q̄ iustū sibi uidebit͛
redde͛ michi cont͛ naturam. Gratū huīt h̄
laban. et separauit diuisicolores et dedit fi
liis suis in custodiā. vnicolores tradidit ia
cob. ꝛ separauit it̄ triū dier̄ int͛ iacob ꝛ fili
os suos. ne quis ex uicinitate pecoris nas
ceret͛ dolus. Et ita d̄cm planū est nisi q̄
in textu legit͛. q̄ laban unicolorē gregem t̄
did͛ in manu filior̄ suor̄. qd̄ uidetur cont͛
riū ei. qd̄ diximus. Potest enī dici t̄didisse
ī manu filior̄ suor̄. i. nepotū suor̄. s. filior̄
iacob. qui sub p̄re opiliones erant. vl̄ ꝑ
anticipatōm d̄cm ē. i. unicolorē gregē ꝑt
natum sub custodia iacob dedit filiis suis.
cum diuisi colore ꝑius dato. Iere. q̄ dixit.
usq; ad temp̄ suū locū hunc ꝯfusum fu
isse. Iacob aūt noua natē sophiam ꝯme
tatus. cont͛ naturam arte naturali pugnat.
Tulit enī uirgas uirides populeas. quas
Iere. Sturaceas uocant. ꝛ amigdalinas. ꝛ
platanīnas. quas ꝑ loca discorticans. ua
riū uirgar̄ fecit colorem. forte tres erant
canales. et tres uirgas tm̄ eiusdē longitu
dinis cū canalib; tulit. cuiq; canali suā
uirgam īponens. forte plures erant in cana
lib; uirgule. Obseruabat ḡ iacob temp̄ quo
pecora ascendebant. et in feruore diei cū
ad huc potandi auida ꝑgerent. in ipā au
iditate potandi faciebat oues et capras as
cenderent tales fetus conciperent. quales
umbras arietū et hyrcor̄ sup̄ se ascendentiū
in aquar̄ speculo uidebant. Ex uirgis enī
ibi positis uarius erat umbrar̄ color. sic
aūt oīs fetus diuisi colores fient. ꝛ depꝛhen
deretur dolus. Sic temperauit iacob p̄mo tp̄e
cū ascendebant͛ oues. q̄ tunc fetus meliores
sunt. ponebat uirgas ut in conspc̄tu ear̄ cō
ciperent. In serotina uō ad mixtum. i. ea q̄
fiebant ī extremitate ueris. deteriores s̄t
fetus. q̄ in tarde appetentib; coitū min᷑
uiget natā. et ido tūc nō apponebat uir
gas. ꝛ ita que serotina erant facta sunt
laban. que p̄mi tp̄is iacob. vl̄ forte sero
tina admissura d̄cā ē in autūpno. quia
natā ouium mesopotamie ꝛ ytalie eadē
eē tradit͛. ita ut bis in anno pariant.
vn̄ poeta. Bis grauide fetu. Qd̄ aūt d̄r qd̄
in uirgis conciperent. dic̄ iere. uim hebrei u
bi nisi circuitu exp̄mi nō posse. Sig͛t
enī totius corporis extremam ꝯfessionem
ī feruore coitus extremo. nec mir̄ si sēm
conspecte ymaginī sobolē fi in extremo
uoluptatis. cū hoc ipm̄ in equar̄ gregib;
ap̄ hyspanos fi dicat iere. ꝛ qd̄ quinti
lianus matronā accusatam q̄ ethyopē
pepisset ex imagine conspecta. hoc accidis
se argumentans defendisset. ꝛ in lib's scp
tū ypocratis reperitur quandā puniendā.
q̄ pulcherrimū pepisset. utriq; parenti gn̄i
quoq; eor̄ toti dissimile. nisi monuisset
ypocras querere si talis pictura esset in cubi
culo. Ditatus ē ḡ iacob ult͛ modū. post q̄m XXXI
audiuit uba filior̄ laban. dicentiū. Tulit
iacob nr̄a. et de facultate p̄ris nr̄i fc̄s ē inclitus.
ꝛ faciem laban animaduertit q̄ nō esset er
ga se sicut heri ꝛ nudius tercius. maxime di
cente s' dn̄o. Reuertere ꝛ ero tecum. misit
ꝛ uocauit lyam ꝛ rachel in agrum ubi pas
cebat gregem ꝛ ait. Facies p̄ris uri nō ē
mecum. Scitis q̄ circumuenit me ꝛ mu
tauit mercedem meā. x. uicib;. lxx. dixit. x
ānis. Sz intelligendū ē. x. annis. q̄. x. cir
cūuolutionib;. q̄si de-naria mutatio in

vij annis facta ē. Dicit enī ioseph᷒. q᷑ omne
tp̄e q̄ fuit iacob cū laban. xx. annorum
fuit. Noluit eī iacob tertiam septimanā
annoꝝ comple͛ sub illo ꝓp eius nequitia.
Videns enī laban p̄les nasci diu͛si coloris
alebat. Deinceps unicolores sint merces
tua. Ite͂ cū uideba͛t unicolores mltiplicari.
īmutabat mercedem. ⁊ addidit iacob. Deus
tulit sbstantiam pr̄is ur̄i. et dedit m̄i. qui in
somnis ostendebat m̄i quales erūt. fet᷒ nas
cituri. qui ⁊ dix̄ m̄i. Surge et egredere de
tra hac. Rndunt lya ⁊ rachel. quasi alie
nas reputauit nos pat᷑. Nunquid quicq̄
residui h̄ebim᷒ de facultatib; et h̄editate
eius. fac quecūq; p̄cepit tibi dominꝰ.

S urgens **De fuga iacob ⁊ federe inito**
g᷒ iacob cū uxorib; **cū laban.**
suis et lib͛is abiit. Tulitq; omnē substantiam
⁊ greges ⁊ quicq̄ ī mesopotamiā acquisi
erat. Dedit q̄ ē iacob ut ait ioseph᷒. medieta
tem gregis nesciente laban. qui eo tempe
ad tondendas oues ierat. Rachel ē nesciē
te uiro ydola pr̄is sui p̄ciosa furata ē et se
cū tulit. nō ad colendū. q᷑ docente uiro scie
bat ydola nō colenda. Sꝫ si ꝯp̄henderentur
p̄re consequ͛te. ut ad hec fugiendo uenia
impetrent. Iuit iacob amne transmisso ꝯtͣ
montē galaad. ⁊ nunciatū est laban die
t͛tio. q̄ fugisset iacob. Q̄ assumptis filijs et
cognatis suis insecut᷒ ē eum. vij. dieb; tñ
ioseph᷒ dicit laban p᷒t p̄mū diem cognos
cens discessum iacob ⁊ filiaꝝ ꝑsecutus ē
eos. ⁊ in colle ꝑcul collocatos inuenit eos
Pot̄ dici. quia si die t͛tio cognouit tunc
p᷒t p̄mū diem. ul᷒ potius p᷒t p̄mū dꝫ cog
uisse. quia tūc egressus nuncī. t͛tia die ue
nit ad eū. ubi filij pascebant g͛ges. qui
separati erant a iacob it͛ triū dieꝝ. ut p̄
dictum ē. Vidit aū laban ī sompnis d͞m dice
te sibi. Caue ne quicq̄m asp͛e loquaris ꝯtͣ
iacob. Qui consurgens ait ad iacob. Qua
re me ignorante fugisti. et cur furat᷒ es
deos meos. consobrinus ⁊ gener m̄s hec

face͛ nō debueras. Rndit iacob. Timui ne fi
filias tuas uiolent͛ auferes m̄i. que tñ non
tam me q̄m filios sequuntur. Q̄d aūt furti
me arguis. Apud quecūq; inueneris deos tu
os. necetur coram frib; n̄ris. Ingressusq; labā
tabnacula lye et ancillaꝝ. nō inuenit. Cū
q̄ intrar͛ tabnaclm rachel. illa subt͛ stramē
ta abscondit ydola et sedit. et sedens ꝯpenti
pr̄i ait. Ne irascatur dñs m̄s q̄ nequeo ei
assurge͛. quia iuxta ꝯsuetudinē feminaꝝ
nūc accidit m̄i. et sic delusa ē sollicitudo que
rentis. Iratusq; iacob increpauit ei. q̄ ꝓp dilige͛
ti studio. xx. annoꝝ nō meruerat ut ip̄e om
nē supellectilem suā scrutaret᷒. et ait laban.
Omnia que h̄es mea sunt. Quid possum
face͛ filijs ⁊ nepotib; meis. ueni ⁊ ineam᷒ fe
dus. Tulitq; iacob lapidem ⁊ erexit illum ī
titulū federis ⁊ ait frib; suis. Affe͛ lapides. q̄ ꝯ
gregantes fecerunt tumulū ⁊ comederunt sup
eum. ⁊ dixit laban. Tumul᷒ iste sit federis n̄ri
testis. ne ego transeam eū ꝑgens cont͛ te ma
lū tibi cogitans. nec tu transeas ad me no
cens. nec affligas filias meas. nec uxores ali
as sup eas inducas. ⁊ ob h̄ dixit iacob lingua
sua. collem galaad. i. acuū testimonij. Gal
enī acuus. aad. testimoniū. Laban uō syra
lingua uocauit eū agar sedutha. Laban aūt
de nocte consurgens b̄ndixit illis reu͛tens ī lo
cū suū. Preterea ioseph᷒ dicit eos columpnam in
monte statuisse sub scemate are. Forte ac
uum columpnam uocauit. **De nunciis p̄**
I acob abiit itinē **missis esau.** X·X
quo ceperat. Fuitq; ei obuiā mltitudo ange
loꝝ. et ob h̄ uocauit illū locū manahym. i.
castra. q᷑ ibi uidit angelos paratos defendere
a frē quē timebat. Misit aū ab illo loco nū
tios ad frēm. qui explorarent fr̄is animū.
Qui reu͛si nunciauerunt esau sibi occurre͛ pa
cificū cum. cccc. uiris. Timuit g᷒ iacob nō
de ꝓmissione angeloꝝ diffidens. sꝫ more ho
minū ꝑturbatus. et diuisit ꝑplm q̄ secum
erat ī duas turmas. ancillas et lib͛os eaꝝ
in p̄ori turma. In sc͞da lib͛as ul᷒ uxores ⁊ filios

car. ita tamen quod in certitudinate eius posuit rachel
et ioseph, tamquam cariores. Unde quidam erraverunt
putantes etiam turmam rachel et ioseph ha
buisse. Sic autem divisit, ut si veniret esau
ad nocendum et priorem perimeret turmam reliqua
fugiens salvaretur. Separavit autem ibi de hiis que
habebat munera fratri suo quasi pulchriora et rari
ora et diversorum generum animalia. Misit que
ea per diversos nuncios, spatium ponens inter
gregem et gregem, ut ex frequentia munerum se
se subsequentium multa esse putarentur, ut
muneribus siquid indignationis esset adhuc
in esau placaretur. Precesserunt igitur munera.
Ipse adhuc erat in manahim. Consurgensque
autem diluculo traduxit uxores et filios cum
omnibus ad se pertinentibus per vadum iaboc. Io
sephus dicit, quod torrentem nomine iaboc trans
ierit. In genesi legitur. Cum orasset iacob, ti
mens fratrem dixisse. In baculo meo transi
vi iordanem istum, et nunc duabus turmis
regredior. Forte iordanis dicitur quem transi
vit. Et quia ibi calcosus est et torrens dice
batur vadum iaboc, et transitu illo sortitum est
hoc nomen vadum iacob vel iaboc. **De luctatione**

Cumque autem **iacob cum angelo et mutatione nominis**
precederent turme, solus in ripa fluminis
remansit ut oraret. Et ecce vir luctabatur
cum eo usque mane qui te- | Secundo miliario
tigit latum nervum fe- | a iordane in finibus
moris eius et emarcuit. | ydumee iaboc quod
Unde et iacob posuit se | transvadavit iacob.
deinceps non comesturum nervum. Et ideo posteri
tas eius adhuc observat. Cumque ascen
deret aurora, dixit vir ad eum. Dimitte
me. Qui respondit. Non dimittam te nisi bene
dixeris mihi. Viro autem querenti nomen eius ait:
se vocari iacob. Nequaquam inquit ille ap
pellabitur nomen tuum iacob, sed israel. Quia si con
tra deum fortis fuisti, quanto magis contra ho
mines prevalebis. Et ita benedixit iacob, et
mutando scilicet nomen et confortando: ne timeret
fratrem, quia enim contra deum stetit invictus:
factum est ei in signum, quod invictus staret contra

fratrem. Iosephus dicit hoc nomen israel hebraice sonare re
luctantem angelum sacrum. In libro autem nominum
hebreorum interpretatur vir videns deum. Is enim
vir, hel nomen dei est, ra vero videns dicitur,
vel mens videns deum. Hanc autem interpretationem
dicit ieronimus non tam vere quam violenter factam esse
illam iosephi dicit se in hebreo non inve
nisse. Et dicit illud nomen sonare princeps cum
deo. Sic enim angelum interpretatum fuisse asserit
si contra deum princeps vel fortis fuisti et cetera. Vo
cavit itaque iacob illum locum phanuel, id est fa
ties dei, et ait. Vidi dominum facie ad faciem et salva facta
est anima mea, id est de valde trita plurimum est confortata.
Cumque transgressus esset phanuel, ortus est ei sol
et claudicabat. **De occursu esau et depreca**

Elevans **tione agri in sichem.** —XXXIII
autem oculos vidit esau, et cum eo cccc vi
ros. Et precedens utrumque turmam quam fecerat adora
vit pronus in terram septies. Currens autem
esau amplexatus est eum, et deosculans eum
flevit. Et querens cuius essent mulieres et parvuli.
Cum accepisset pertinere ad iacob, accessit et deoscu
latus est eos. Cumque nollet esau munera pre
missa retinere se plurimum habundare dicens:
ait iacob. Si inveni gratiam coram domino meo:
accipe munusculum de manu mea. Sic vidi
faciem tuam quasi viderim vultum dei, id est alic
potentissimi. Non enim aut cedebat illum deum
aut in tantam prorupisset adulationem. Reversus
est igitur esau in die illo in seyr villam, scilicet quam
de nomine suo sic dixerat. Iacob autem inde proce
dens fixit tabernacula: de quo dicit Iosephus. Socoth
est usque hodie civitas transiordanem in parte
decapoleos. Unde gedeon transierat iordanem
cum locutus est ad viros socoth. Sed mirum est quod
dixit Iosephus transiordanem cum iacob secundum quos
dam iam dicens sit transisse iordanem cum esset
in socoth. Forte transiordanem dixit respectu
mesopotamie de qua redibat iacob, vel pro
cuius nondum transierat iordanem scilicet iacob.
Cum autem dixit sicque iordanem istum, non presen
tem monstravit, sed quem notum tamen iudee in
dicavit. Abiitque de socoth in salem urbem

uel mens uidens deum.

in loco quod ab hoc dixit Sochot, id est tabernacula ...

sichimor. i. in siche. A sichem ei sichimi. uel
sichimite dicti sunt. et forte binomia erat.
vel ut tradunt hebrei. quod moyses eam tunc tantum
uocauit salem. i. consummatam et perfectam quod
ibi femur claudicantis iacob sanatum sit.
Porro iacob emit iuxta oppidum partem agri
ab emor rege sichimor. et a filiis eius. c. agnis
et habitauit ibi. et erecto altari inuocauit
fortissimum deum israel. De morte sichimitarum

XXVIII

Egressa pro raptu diue et fuga iacob.
est autem dina ut uideret mulieres regionis
illius. quia ut ait iosephus. sichimitis sollem
nitatem habentibus sola transiuit ad urbem emp
tura ornamentum mulierum prouincialium. Quam
uidens sichem filius regis. adamauit eam.
et rapuit. et ui oppressit uirginem. et conglu
tinata est anima eius cum ea. et ait patri. Ac
cipe mihi puellam hanc coniugem. egressusque re
ge cum filio ad iacob. filii iacob ueniebant
de agro. et irati siluerunt. Regi autem quere
ti uicariam eorum amicitiam et societatem
eorum. et ut mutua contraherent coniugia.
et sychem offerenti multa et promittenti
ampliora. Responderunt in dolo. Illicitum est
apud nos federari incircumcisis sed circumcidamini
et erimus populus unus. placuit oblatio
emor et filio eius. nec distulit adolescens
quin statim impleret. Et intrantes urbem per
suaserunt populum et circumcisi sunt omnes. et ecce
die tertia quando grauissimus est dolor uulnerum.
symeon et leui arreptis gladiis confidenter
urbem ingressi sunt. et interficientes omnem
masculum in ea. tulerunt de domo sychem
sororem suam. Ceteri uero fratres irruerunt
super occisos. et depopulati sunt urbem. paruu
losque uxores captiuos duxerunt. Iosephus
tamen dicit. cum esset festiuitas et sichimite
requie et epulis uterentur. inuigilantibus pri
mis custodiis assistentes. dormientes in
terfecerunt. Quo agnito. dixit iacob. Symeon
et leui turbastis me. et odiosum fecis
tis habitatoribus terre huius percutient me et de
lebor ego. et domus mea. Dominus autem confor
tans eum. ait. ad illum. Surge et ascende in
bethel et habita ibi. et fac altare ubi apparui
tibi. Sed prius sanctifica tuos. Iacob uero conuocata
domo dum purgaret suos. inuenit deos la
ban ut ait iosephus. Nesciebat enim eo quod
rachel celasset eos in terra sub arbore. et ait
suis. Abicite deos alienos et mundamini.
et ascendamus in bethel. De sychem enim attu
lerant et ydola et inaures. i. ornamenta ydolorum
a parte totum. quae omnia effodit iacob subtus
terebintum. que est prope urbem sychem. Tradunt qui
dam. quod ea tulit dauid in ierusalem et conflauit in mini
am templi quod facere disponebat. Porro terror di
uinus inuasit finitimos ne persequerentur iacob. Qui pro
fectus uenit in bethel. et edificans ibi altare
domino. obtulit ei iuxta id quod prius uouerat.
Eo tempore mortua est debora nutrix rebecce. et
sepulta iuxta bethel. sub terebinto. Et uoca
tum est nomen loci. quercus fletus. Et
nota quia hic uidetur quod quercus et terebintus
sunt idem. Apparuitque ibi dominus ei iterum. et
ait. Non uocaberis ultra iacob. sed israel erit
nomen tuum. et appellauit eum israel. Ecce pater quod
suum nomen permisit tamen. hic autem imposuit.

XXXI

Egressus De morte rachel in partu
inde iacob uenit beniamin.
uernio tempore ad terram que ducit eufraten. i. bet
leem. et est anticipatio. Post enim dicta est effra
ta. ab uxore caleph. que ibi sepulta est. Ubique
cum parturiret rachel. cepit periclitari. tamen
peperit filium. Egrediente autem anima pre dolore
partus uocauit filium bennoni. i. filium doloris.
Pater uero cum cognouisset eum. uocauit eum ben
iamin. i. filium dextre. Sepulta est ergo rachel
in uia que ducit in bethleem. et sola inter
cognatos. honore sepulture abrahe uel hebron
non meruit. Erexitque iacob titulum super sepulchrum
eius. qui apparet usque in presentem diem. Et
egressus inde fixit tabernaculum trans turrim ader
. i. turrim gregis. Hunc locum dicunt hebrei. ubi
postea edificatum est templum. et dicunt quod quodam
uaticinio turrim gregis. i. congregationis fu
ture ad templum. Sed Iosephus ait. locum esse iuxta beth

leem. ubi ul' anglor grex in ortu dni cecinit.
ul' iacob greges suos pauit nom inde loco re
linquis. Cumq habitaret ibi ruben dormiuit
cu bala concubina pris. q tn no latuit iacob.

Venit De morte ysaac et regibus
e ad ysaac prem suu edom. a.
in ciuitate hebron & iam mortua matre
inuenit. nec multu e pt aduentu eius aple
ti sut dies ysaac. c. lxxx. annor. vl' scdm
iosephu. c. lxxxv. et appositus e pp suo p
plenus dier. et sepelierunt eu filij eius.
esau & iacob. in spelunca duplici. Hic termi

XXVI nat9 est pmi lib iosephi. Porro mortuo pa
tre ditati sunt esau et iacob. ita q eos tra
no caperet. et rediit esau ad montana que
diuiserat. & dca e terra ydumea. ul' abedon
ab eode. que prius bosra dicebat. enumans
eni moyses. xij. reges illius tre a pmo us
ad ultimu que uidere potuit. ait. & regn
uit pt bale iobal. filius zare de bosra. &
huc dnt quida fuisse iob. p nepote esau.
Sz hebrei contradicut ut sup dcm e. Vidunt
e in genesi. q eade tra an esau & dca fuit
seir. Enumatis en filijs esau. enumat pncipes
horreor q fuant in tra an esau. de quibz icip
sic. Isti filij seir. horrei habitatores tre. & e. Hor
reos en expulit esau. ut leg in paralipom.
Quida tn di | Sb monte seir e damascus.
cut h enumera | ydumea e intra damascena.
tos reges q | Vsa & esau habitau damascum.
fuit i edom. | Theman metropol ydumee. vn
an qm filij | eliphaz themanites & suntha.
isrl' huissent | vn baldad suites. bosra i finib
rege. s. saul. | ydumee & arabie. libani diui
& dnt hanc | dit ydumeam & phenicia. in
enumatoem | cui radice oriunt albana et
ee apposita. | farfar fluuij damasci fluen
ab esdra. qui scire | tes secus anthiochiam.
potuit eam. In enumatione uo isto legitur
de ana. filio sebeon. cui filia duxit esau. q i
uenit aquas calidas i solitudine du pascet
asinas pris sui. Hebreu ubi uime. Inuenit
iamim. de quo ut ait. Iero. uarie disputat

hebrei. Dnt quida iamim maria. qr lacu
in heremo inuenit. Alij putant aqs calidas.
ligua punica. que affinis e hebree. hoc noie
dici. quas grci timas uocant. Alij dnt eum
onagros asinabz admiscuisse. ut inde uo
loces asini nascerent. qui uocant iamim.
Alij dnt iamim ad sociatione. qr pmus
equas asinas fecit ascendi. ut muli nasce
rentur. Incidentia. ⟨Incidentia⟩

Et notandu qr in recapitulatione
filior esau. ponit moy. alia noia
uxoru eius. ab ill' que an posuat. Dicit e
ioseph. qr amalech fili9 esau natalis de co
cubina habitauit in pte ydumee que gaba
onitis dicebatur. & dixit eam amalechite.
Hijs uo pmissis. transeundu e ad genati
onem iacob. Eo tpre pmotheus fr athlan
tis pmus dcs e fecisse homies. tum quia
de rudibz fecit doctos. tu quia legit fecisse
ymagines hoim. quas arte quada ambu
lare fecit. Inuenit e pmus anulu. s. ferreu.
& inclusit gemma. vn e vnglm uocauit.
qr sicut unguis carne. sic gema metallo
ccumdatur. Tradidit aut ut i quarto di
gito que mediu uocant poneretur ad orna
tum digniorem huc reliquis dices. quia
ab eo usq ad cor queda uena ptingat. Di
e ea tempestate tritolem9 in naui in qua
pict9 erat draco in grecia uenisse. & ampli
asse agriculturam. cere uo pter instrumenta
arandi. e mensurari granu adinuenit.
tu pus martonijs segetes ponerent. & tri
ticu p aceruos uiniabant. vn a grecis
demeter dicta e. tunc e telechines uicti et
cerules. rodum condidaunt. De uenditoe

Ioseph cu ioseph qm pmiserat. a XXXVII
xvi. esset annor pascebat gregem patris
sui. Sciendu q ante mortem ysaac. xij.
annis uendit9 e ioseph q sic pbatur. Sex
agenarius erat ysaac cu natus e iacob.
& c. lxxx. annor. Mortuus e g. c. xx. annor
erat iacob i morte pris. In uenditoe au
filij. c. & viij. annor fuit. Constat g q

annis .xii. ante mortem ysaac venditus
est ioseph. cum enim venit ioseph in egyptum
.xxx. annorum erat. Sed inter
descensum eius in egypto. et
venditionem ioseph. fluxerunt
.xiii. anni. Joseph enim .xvii.
annorum erat. cum venditus est
in egyptum et .xxxix. quando ve-
nit ad eum pater.

Si computes
.xxx. quibus stetit
coram pharaone
et .vii. fertilitatis
et .ii. famis an-
nos primos.

Redit magister ad ea que pretermiserat. Cum ergo rediret iacob de mesopota-
mia et nondum venisset ad patrem adhuc vivente
te rachel secundum iosephum facta est venditio io-
seph in hunc modum. oderant eum fratres sui quia
a patre plus ceteris amabatur. Tum quia in senec-
tute genuerat eum. tum quia prestantior corpore
et sapientior animo ceteris erat. Accusaverat fratres
apud patrem crimine pessimo. vel de odio in ipsum.
vel de coitu cum brutis. vel solum ruben pro con-
cubina patris. Fecitque pater ei tunicam polimi-
tam. id est manu vel acu pictam. vel secundum aqui-
lam tunicam astragoloeon. id est talarem. vel secundum
symachum tunicam manicatam. id est manicas
habentem. Alii colobiis utebantur ut expeditiores
essent. Potest tamen dici manicata manu picta.
acu scilicet superinducta. Causa tamen odii maior fuit
visio somniorum. Retulit enim fratribus somnium
quod viderat dicens. Putabam nos ligare mani-
pulos in agro. et vestros manipulos adorare
manipulum meum stantem. Qui dixerunt. Numquid
rex noster eris. aut subiciemur dicioni tue. Ali-
ud quoque somnium presente patre retulit eis. Vidi quasi
solem et lunam et .xi. stellas adorare me. Incre-
pavit eum pater et ait. Numquid ego et mater
tua et fratres tui adorabimus te super terram. Po-
tuit hoc dicere congrue. quia mater adhuc
vivebat. nec tamen mater eum adoravit. quia non
ascendit in egyptum. Nec pater legitur eum ad-
orasse. quia nec ioseph sustinuisset. sed fratres ad-
oraverunt. et parentes in filiis. Cumque fratres
in pascendis ovibus morarentur in sychem
misit eum pater de valle hebron. ut videret
si fierent cuncta prospera. et pecora. Cumque non inve-
nisset eos in sichimis. secutus est eos in dotha-
im. Qui cum vidissent eum procul. mutuo loque-
bantur. Ecce somniator venit. Venite vide-
amus. occidamus eum. et mittamus eum in cysternam
dicemusque fera pessima devoravit eum. Ru-
ben autem volens liberare eum. aiebat. Non
effundamus sanguinem innoxium. sed vivum proiicia-
mus eum in cysternam. ne pater una perimatur et
mater in luctu. Hic vult ioseph adhuc matrem
vixisse. Exuentes ergo eum tunica polimita
miserunt in cysternam in qua non erat aqua. et
recessit ruben meliora querens pascua. Illi
autem sederunt comedentes panem. viderunt hys-
mahelitas venientes de galaad. portantes
in camelis aromata et resinam. et stacten. id est mir-
ram in egyptum. Dixitque iudas fratribus suis. Me-
lius est ut venundetur hysmahelitis puer. et
manus nostre non polluantur celando sanguinem eius.
caro enim et sanguis noster est. Et vendiderunt eum
madianitis .xxx. argenteis. Quos dicit vocat
madianites quos et hysmahelitas. Madi-
an tamen de thecura filius habrahe et hysma-
hel de agar. et filios de diversis uxoribus le-
gitur separasse abraham ab invicem. forte separati
prius. postea redierunt in unum. et facti sunt pro-
xime propter retinentes utriusque parentis nomen. Vel
vera est hebreorum opinio. qui dicunt agar et
cethuram unam fuisse. et ita forte numquam
separati fuerunt. Reversus autem ruben ad cisternam
non invenit puerum et credens eum interemptum
scissis vestibus eiulabat. Sed accepto quod venier-
dierunt. Tinxerunt autem eius tunicam in sanguine
hedi et miserunt quosdam qui ferrent ad patrem
et dicerent. Hanc invenimus. vide si filii tui
est tunica. Quam cum agnovisset pater. ait. Fe-
ra pessima devoravit filium meum ioseph.
Scissisque vestibus et indutus cilicio. luxit
filium multo tempore. congregatisque filiis ut
lenirent dolorem patris. non eos audivit
sed dicebat. Descendam lugens ad filium meum
in infernum. Erat enim tunc quidam locus in infer-
no bonorum longe semotus a locis penalibus. qui
ob quietem et separationem ab aliis. sinus dicebatur.
Sicut sinum maris dicimus. et dictus est et sinus

habrahe. q̃ ⁊ abraham ibi erat i sustenta
tõm usq; ad mortem xp̃i. De ingressu

Madianei ioseph in egyptum.
quo uendiderunt ioseph in egypto pu
thifari eunucho. magro milicie pharaonis.
alii dnt archimachero. i. pncipi chocorũ
Machera enĩ coquina dr̃ ul' securis cocor.
amachera. q est occide. nec abhorret a ue
ro. q̃ apud plres nationes dapifer pncipis
honorabilior ẽ. et pnceps militum. Hũc uo
cat ioseph' petefre. s; Ieronimus nõ bene trãslatũ
enomn esse asserit. hic hũit uxorẽ et libos
q̃ et ioseph filiam ipius duxit uxorem.
nec de eunuchis regis fuit. qui pueri castra
bant. S; tradunt hebrei. q̃ uidens ioseph
elegantem. emit eũ. ut ei misceretur. Dñs
aũ custodiẽs ioseph. illũ adeo infrigidauit.
ut deinceps ĩpotens fuit coire tamq̃ eu
nuchus esset. ita q uidentes eũ ierophanti
arescũ. de more suo. eũ pontificem eliopo
leos eligunt. ⁊ honoratior erat qm in pñn
cipatu. De iudas genuit phares et

VI E o tpr̃e zarum de thamar.

Eante qm ioseph uendit' esset. q̃ hic ẽ
interserttum ẽ p recapitulatõm. discedens a
fr̃ibz suis. iuit ad uirum odolamite noĩe
ira. et accepit ibi uxorem noĩe sue. chana
nei filiã. que pepit ei her pmogenitum.
deinde onam. p̃t sela. Dedit aũ iudas her
pmogenito. uxorem noĩe thamar. fuit aũ
her nequam. i. abutẽs uasculo uxoris. ⁊ occis'
ẽ a dño. i. inuentus ẽ mortuus in thoro.
iuxta uxorem. ⁊ dixit iudas ad onam. ut
ingrederet' ad eam. ⁊ suscitaret semẽ fr̃is. in
quo patz queda in lege p̃t scpta. que an
eam sunt obsuata. Qui indignãs sibi ñ nas
ci filios. fundebat semẽ in terram. i. inutiliter
cognoscẽ satagebat. et pcussit eũ dominus.
Remisitq; iudas thamar. ut esset uidua in
domũ pr̃is sui. donec cresceret sela. Quo ad
ulto. timuit eũ dare thamar. ⁊ dissimula
bat. Mortua ẽ aut̃ uxor sue iude. Q' con
solõe accepta. p̃t luctũ ibat ad tondẽdas
oues cũ yra opilione suo. Qd audiẽs tha
mar. depositis uestibz uiduitatis. assup
sit teristrũ. seditq; ĩ biuio itinis qd ducit
thanã. hebreum sonat. in ocul' sedit. Sic
enĩ uocauit biuiũ. ubi diligenti' debet as
picẽ uiator. quo gradiatur. Quã cũ uidisset
iudas. suspicatus ẽ cedesam. i. scortũ. cui
dixit. Sine me ut coeam tecũ. Que ait.
Quid dabis m̃. Et ille. Mittam tibi edu
de grege. Et illa. Patiar q uis. si dedis
m̃ arrabonẽ. Et dedit ei anulum et ar
millam ⁊ baculum. que gerebat p arra.
Ad unũ g° concubitum concepit mulier
geminos ⁊ abiit. receptis itum uidui
tatis uestibz. misitq; iudas ei edum p
pastorẽ. Qui cũ nõ inuenisset eã. rediit
ad iudã sui pignoribz. Post tres aũ mẽses.
dcm ẽ iude. fornicata est thamar. uterusq;
ei intumuit. Qui ait. Producite eam. ut
cõburatur. Que cũ duceretur ad penam.
misit soceo suo pignora dicens. De uiro
cui' h sunt. concepi. Qui ait. Iustior me ẽ.
q̃ nõ tradidi eam filio meo sela. h fecit
ne pireet semẽ filii mei. Et tñ ultra ñ
cognouit eam iudas. Instante g° partu.
apparuerunt duo in utero. et in ipã effusi
one. unus ptulit manũ. in qua ligauit
obstetrix coccinum. ⁊ ait. hic egredietur
prior. Illo q; retrahente manu. egressus
est alter. Dixitq; mr̃. Qre p te diuisa
ẽ afie tuo macheria. Et ob hoc uocauit
eũ phares. machiam aũ dixit in hebr̃ã
sodar. ul' sedimarũ. qua inuoluit' pu.
in utero. que diuidit' in partu ⁊ sequit'
puum. Postea egressus alt' cũ coccino. et
dict' ẽ zaram. i. oriens. q̃ pri' apparuit.
ul' q̃ plurimi iusti ex eo nati sunt. ut legit'
in paralipomenon. tũ sup regum ⁊ pncip
tuu libri legit' in genesi. Qm obstetrix
coccinũ ligauit in manu phares. qui ab
eo q parietem diuiserat. nomẽ phares
sortitus ẽ. forte p̃t coccinũ tulit de ma
nu zaram. ⁊ alligauit phares. ut de

similib; gemellis. primogenit⁹ distinguetur.
XXXVIII Igitur De incarceratione ioseph.
ioseph ductus ē in egyptū. emitq; eum
putifar eunuch⁹. fuitq; dñs cum illo.
domūq; dñi sui s' condita gub'nabat.
Bñdixit dñs domui egyptij ꝑp̄ ioseph
qui tñ aliud de omīb; cibis nō nouat
nisi panē quo uescebatur. Fctm̄ est aūt
q' sua dñā oculos iecit in ioseph. ⁊ ait.
Dormi mecū. Qui r̄ndit. Omīa sua tra
didit mi dñs m's. p'ter te. Q°m̄ g° p'sum
hoc face'. unū ⁊ peccare in dm̄ meū. Accid
aūt ū ait Iosē⁹. ut publica festiuitas ista
ret. cui ⁊ m'lres int' ēē debebant. Tūc
illa eg'tudinē simlauit uiro. captans
ob hoc solitudinē et silentiū. ut exoraret
ioseph. ⁊ app̄hensa lascinia pallij ioseph.
ait illi. Dormi mecū. Qui r̄at⁹. relicto pal
lio ī manu ei⁹. eg'ssus ē foras. Illa ꝯtempta
se dolens. in argumentū fidei retentū pal
liū ostendit marito reu'tenti dicens. In
g'ssus ē ad me suus hebreus. ut illuderet
m. Ille nimis credulus ꝯiugi. uinctum io
seph tradidit in carcem regis. Fuit aūt ds
cum illo. ⁊ dedit grām in ꝯspectu dñi car
cis. qui carcem et uinctos in custodia po
suit. De expōne somp̄nioꝝ pincerne et pistoris.
Accidit aūt ut
a. pincerna regis et pistor. in eundē carcē;
mitterent̄. et ioseph ministrabat eis. Viderūt
q; ambo sōp̄niū nocte una. Quos cū mane
uidiss; ioseph t'istes. sciscitat⁹ ē ab eis causā
doloris. Cūq; accepiss; ꝑ somp̄nio dolorē. ait.
Refe' m̄ que uidistis. si aliquid dñi est int'
p'tatō. Et ait ꝑpositus pincernaꝝ. Videbam
coram me uitem. ⁊ in ea tres fundos oc'los
.s. unde fundunt' palmites. Alij ponunt t'a
flagella ul' tres ꝑpagines. q' idem ē. ⁊ pau
latim crescē gemmas. ⁊ post flores uuas
maturescē. premebamq; uuas in calice
pharaonis. quē tenebam. dabā; pharaoni pocu
lum. ⁊ ait ioseph. Deus dedit ī bonū ho
minib; usum uini. hū ⁊ ipi libatur.

soluit litigs ⁊ t'sticias. ⁊ bona ē et uisio. Tres
aūt ꝑpagines. tres adhuc sunt dies. p't quos
restituet te pharao in gradum p'stinum. memē
to mei. cū bñ tibi fuit. ut suggeras regi ut
educat me. q; de t'ra hebreoꝝ furto sublatus
sum. et innocens in lacū missus sū. Tūc ait
pistor. Vidi qd' haberem t'a canistra pharine
sup cap' meū. et in supiori me portare cibos
qui fiunt arte pistoria. auesq; comedē ex eo.
Ioseph ait. Duo canistra plena panib;. ter
ciū uō obsonio uarijsq; cibis. qualia solent
regib; ministrari. Sretus ht t'a canistra condi
toriū. i. panū sedoꝝ. et potuit ēē. q' ⁊ in sup
iori eēnt panes sedi. sup quos eēnt panes
p'mi. de quib; edebat pharao. ⁊ ait ioseph.
Mallem me ēē int'p'tem bonoꝝ. Tres dies
adhuc sunt. p't quos pharao. suspendet te in
cruce. et comedent aues carnes tuas. Ex inde d
ies t'cius natalicius pharaonis erat. ⁊ int' epul
recordatus pincerne. restituit eū. pistorem uō
suspendit. Oblitusq; ē pincerna int'p'tis sui.
XXXIX Post De sublimatione ioseph ⁊ expōne
duos annos somp̄nij pharaonis.
uidit sōp̄niū pharao. putabat se stare super
fluuiū. de quo ascendebant. vij. boues crassē
obesis carnib;. i. plenis. quasi obesū educa
tis. et p't alie. vij. emergebāt de flumīe. sū
ma confecte macie. et deuorabant p'ores. Ex
p'gefcs pharao. rursū obdormiuit. ⁊ uidit alt'
somp̄niū. vij. spice plene pullulabant in
culmo uno. alieq; totidem iuxta oriebant'
tenues. ⁊ p'cusse uredine. et deuorabant
p'ores. T'ritus pharao. conuocauit ꝯiectores ⁊
sapientes egypti. nec erat qui int'p'taretur.
⁊ recordatus ē pincerna int'p'tis sui. i. ioseph.
⁊ eius suggestione ad regis impiū. eductū
de carce ioseph. totundunt. i. incidunt eū ⁊ ca
uiles incēnita c'uium paciunt'. et ueste mu
tata. oblatus ē regi. Rexq; app̄hensa ei⁹ dext'a
ait. Vidi somp̄nia. nec timeas edisēre q'nq;
sit. Narrauitq; q' uidat. et ait ioseph. Sōp
niū regis unū ē. i. uni⁹ significationis. Que factu
rus ē ds. osten. pharaoni. Ecce. vij. āni ue

ment fertilitatis magne. et universa terra egypti
quos sequitur alii .vii. tante sterilitatis. ut ob
livioni detur cuncta retro habundantia. ad
idem sane spectant. boves agricole. et spice. et
sompnii repetitio. firmitatis est indicium. Quod
autem vide fluvium videbis. hec causa fertilitatis et steri
litatis ex flumine. maxime oriet*ur*. Nunc ergo
provideat rex virum qui quintam partem frugum
per .vii. annos fertilitatis congreget in horrea re
gis. ut sit et ad usus futuram famem parata. Pharao
miratus utrumque in ioseph et sompnii solu
tionem et discretionem. consilii dispensationem huius
rei commisit ei dicens. quod spiritu dei plenus esset. Ecce
et iam insinuatus est spiritus dei. primo ibi Spiritus domini fe
batur super aquas. Secundo ibi. Non permanebit
spiritus meus in hominibus istis. tertio hic. Tulit ergo pharao
anulum de manu sua et dedit in manu eius. et
collo torquem aureum circumposuit. et fecit eum sedere
in regno. Ascenditque currum regis ioseph. clamante
te precone. ut omnis coram eo genua flecterent
sicut coram rege. Hebrei tamen tradunt preconem
non clamasse ad geniculationem. sed abrec. quod so
nat pater tenerrimus. Abba enim pater. rech.
delicatus vel tenerrimus. Quasi et si etate tener
tamen sapientia pater. Et ait rex ad ioseph. Ego sum
pharao. nomen meum est et est sensus. Sicut verum est
me esse pharaonem. sic verum est quod dicam absque tu
o imperio. non movebit quispiam manum aut
pedem in egypto. id est non egredietur quispiam
hinc sine nutu tuo. neque publicis fungetur
officiis. et vocavit eum lingua egyptiaca. pha
nec. phane. id est salvatorem mundi. quod grece pon
tifanec dicitur. hebraice sonat. absconditorum inven
torem. et dedit ei assenec filiam phutiphar domini
sui. ingenuem. xxx. annorum erat ioseph. quando ste
tit coram pharaone. natique sunt ei duo filii prius
quam veniret fames. vocavitque filium primogenitum.
manassem. quod est oblivio. dicens. Oblivisci me fecit
deus laborum meorum et domum patris mei. Filium vocavit ef
fraym. quod est fructificatio. dicens. Crescere me fecit deus
in terra paupertatis mee. De ingressu fratrum
ioseph in egyptum sine beniamin.
collegit frumentum vii. annis. Quibus transactis
venerunt inopie anni. et clamavit populus ad pharao
nem alimenta petens. Quibus ille respondit. Ite ad
ioseph. Aperuitque ioseph horrea et vendidit
egyptiis. Alie et provincie veniebant in egyp
tum. ut emerent escas. Pecunia vero tradebatur
archarius regis. Audiens ergo iacob quod esce
venderentur in egyptum. misit illuc .x. filios
suos. beniamin domi retento. Qui ingressi
terram egypti. venerunt ad ioseph. nec cogno
verunt eum. Cumque eum adorassent. et cogno
visset eos. durius loquebatur eis dicens. Unde ve
nistis. Qui dixerunt. De terra chanaan ad e
mendum escas. Et ille. Exploratores estis ut
videatis infirmiora terre. ex diverso venistis.
Et illi. Non est ita domine. sed servi tui omnes sumus.
filii unius viri. id est minimus cum patre nostro est. alius
non superest. Qui ait. hoc est quod locutus sum. ex
ploratores estis. Impossibile est enim viro prodi
te tales filios habere. cum et regibus talis filiorum
copia valde sit difficilis. Per salutem pharaonis
non egrediemini omnes hinc. donec veniat frater
vester minimus. Mittite unum ex vobis. qui ad
ducat eum. Timebant enim ne forsitan et in
illum aliquid deliquissent. Tradidit eos vinc
tos custodie tribus diebus. tertio autem eduxit eos.
Et retinens symeon. ligansque illis presentibus.
alios abire permisit. Qui conquerebantur ad invicem
dicentes. Merito hec patimur. quia peccavimus in fratrem
nostrum. nescientes quod eos intelligeret ioseph. quia
per interpretem loquebatur eis. Iussitque ioseph mi
nistris suis. ut implerent saccos eorum et repo
nerent singulorum pecunias in saccis suis. datis
super cibariis in via. De reditu eorum ad
Et illi profecti sunt. Veneruntque patrem.
ad patrem suum in terram chanaan. et dixe
runt ei omnia que acciderant eis. Cumque frumen
ta effunderent singuli. invenerunt in ore saccorum
ligatas pecunias. Territisque omnibus. dixit pater.
Absque liberis fecistis me. Ioseph non est super. Sy
meon tenetur in vinculis. Beniamin aufere
tur. In me hec mala reciderunt. Et ait ruben.
Trade eum in manu mea. duos filios meos interfice. nisi
restituam eum tibi. At ille. Non descendet filius

XLI

XLII

ut aure am

XLIII mus uobcu. Intim 2sūptis cibis. fames
eos p̄mebat. et dixit iacob ad filos. Reu
timini in egyptū. ut ematis paruulum
escarꝫ. Et ait iudas. Si uis p̄um mittere
nobcū. ibimus: alioqn̄ nō ibim⁹. Ego sus
cipio puum. de manu mea reqrite illū. nisi
enī eum reduxero. ero reus pcti in te. omi
tpr̄e. Et ait isrl'. Si sic ē necce: q̄ uultis
facite. Sumite de optimis tre ure. Mo
dicū resine et mellis et storacis. et stacte.
et terebinthi. et amigdalarꝫ. et ferte uiro
munā. pecuniaqꝫ qm̄ retulistis reportate.
et aliam ad emendū cibos. ds aūt faciat
uob' uirū placabile. et remittat uobcū
frēm. Resina dr̄ q̄libet gummi liquidū
a resim greco. q̄ est manare. ul' p̄rina p̄
cio sior est terebintina. qm̄ forte exponendo
subdit. et terebinti. scda ē lenticisina que
uenit de chio insula. tria est pinea. forte
balsamū sic uocauit. Ioseph' enī in p̄incip⁹
minimū. unguenta balsami posuit. et re
sinā tacuit. Storacem. quida dut speciē
resine. Jer'. dic̄ in hebreo. ē nethota. q̄ so
nat gnalr̄ thimiama. Et in ysaia p domo
Nethota quida trastulerunt. domi' thimia
matis. quida domi' storacis. De ingressu
Situr filij fratrū beniamin in egyptum.
iacob descenderunt in egyptū. et steterunt co
ram ioseph. qui p̄cepit dispensatori suo. ut
introduceret eos. pareteqꝫ 2uiuiū. qr̄ secū erāt
comesturi. Illi timētes se introductos p p̄cu
nia qm̄ tulāt. dicebant dispensatori se
eandem retulisse. et eis nescientib; repositā
fuisse. et in sacculis. Qui ait. pax uobcum.
ds ur̄ dedit uob eam. Pecuniā qm̄ dedistis
m̄. ego h̄eo. Eduxitqꝫ ad eos symeon. para
bantqꝫ munā. donec ingrederet' ioseph meridie.
Cui igss͡o. obtulerunt munā. et adorauerunt
in terram. et accepto q̄ saluus eēt p̄r. bn̄dicto
qꝫ beniamin. 2mota sunt uiscera eius. Et in
gressus cubicl'm fleuit. Lotaqꝫ facie. egssus
2tinuit se. et ait. Panes ponite. Sedit aūt
ioseph seorsum. et eqm̄ indigene. et frēs se
quasi alienigena et egiptii seorsū.
orsum. ut aduene. Prophanū enī putant
egyptii edere cū hebreis. forte p dispari
cultu. Disposuitqꝫ ioseph frēs sedm ordi
nē etatis eorꝫ. sic in domo p̄ris sedere co
sueuāt. Datisqꝫ ptib; mirabant. q̄ p̄s
beniamin in. v. ptib; excederet. Jo. tn̄ dic̄.
Beniamin duplicib; ptib; honorabat.
Vtrumqꝫ aūt stare pot̄. Si. v. fuīt ciborꝫ
impōnes. et de qualib; duplū dedit. Bi
bintqꝫ et inebriati sunt cū eo. i. saciati ci
XLIIII lo. Scdm ydioma hebreū. Precepit ioseph dis
pensatori suo. ut implet saccos. et pecu
nias eorꝫ reponet ut p̄us. et cyphum suum
argenteū in sacco minoris reponet. Fcm̄qꝫ
ē ita. Ortoqꝫ mane dimissi sunt. Tunc dis
pensator iubente ioseph insecutus ē eos.
et app̄hensis ait. Pessimam rem fecistis.
cyphum furati estis in quo bibit dn̄s me⁹.
et in quo augurari solet. At illi dixerunt. Ap
quecumqꝫ inuentū fuīt. q̄ queris. moriat'.
et nos serui erim⁹ dn̄i tui. Ille scrutatus
incipiens am maiori usqꝫ ad minorē. inuenit
cyphum isacco beniamin. Illi aūt redierunt
ad ioseph. Quib; ait. An ignoratis q̄ n̄ sit
simil' michi. in augurandi sciā. forte. ioco
dcm ē nec est iputandū. Judas uo plim
supplicabat. ut ipm meliorem p puero s
uū retineret. quia in suā eū fidem recepat
a patre. De ioseph indicauit se fratrib;.
XLV Non poterat ultra se cohibere.
ioseph. et eiectis alijs foras cū fle
tu clamabat. ita q̄ qui exierant audie
rūt. Ego sum ioseph. nolite paue. Pro sa
lute ura misit me dn̄s ul' ds an̄ uos. Bi
ennīū famis iam transiit. ad huc. v. anni
restant. quib; nec arari potit nec meti. q̄
ex nimia fluuij inundatioē credit' ac
cidisse. et adiecit. festinate et nuntiate
p̄ri meo gl'am meam. adducite eū ad me.
et pascam uos et pecora ura. ne moria
mini. et hitabitis in tra iessem. oc'li uri
uident q̄ os meū loquat' ad uos. i. uerū
ēe q̄ loquor. Osculatusqꝫ ē ioseph omnes

fr̃es suos. flevitq; sup singlos. Auditũq; est
u̇bum ĩ aula regis. Gavisusq; pharao. dixit
ad ioseph. dic fr̃ibz tuis. Tollite plaustrũ de
egipto. ad subvectõnem 2iugum & paruulor. om
nia uũa adducite uobcũ. Dabo uob omnia bo
na egipti. et medullã tr̃e comedetis. fr̃esq;
ẽ ita. dedit ioseph singlis binas stolas. stola
d'r a telon q ẽ longum q̃si talaris. beniamin
uo. ccc. argenteos et. v. stolas optimas. to
tidemq; misit pr̃i. asinos scz. x. qui subveherent
ex omnibz bonis egipti. & pficiscentibz ait. ne
irascimini ĩ uia. Qui cũ uenissent ad pr̃em.
dixerunt. Joseph uiuit. & dñatur in egipto.
Jacob q̃si de gr̃ui sopno euigilans. non crede
bat eis. Cumq; audiss; uniũsa que miserat
erat. Sufficit m̃ si filius m̃s uiuit q̃i de pec
cunia uł gl'a nõ multum curo simul. vadã
XLVI et uidebo eum p̃usq̃m moriar. De descen
su isrł in egiptum. Sit^{a} pfect^{us}
Isrł cũ omnibz que hebat. uenit ad puteũ
iuramẽti. & mactatis uictimis d'o. audiuit
d'm p uisionẽ noctis dicentem s. Noli timẽ. as
cende in egiptũ. faciamq; te ĩ gentẽ magnã.
et inde reducam te. Joseph q̃z ponet manum
suã sup oclos tuos. Surgens g̃ de puteo
iuramenti. uenit ĩ egiptum cũ omni semi
ne suo. Cuncte anime que ingsse sunt cũ
eo. et egsse de femore eius. nõ qd aĩe sint
extra duce. s; apte ioseph totũ intellr̃. fiunt
lx. & vi. p̃e ipm̃ et ioseph. cũ duobz filijs suis
qui erant ĩ egipto. fiunt g̃ om̃s simł. lxx.
tũ. lxx. transtulerunt. lxxv. Et lucas simił
ĩ actibz aplor. Sz p p̃occupatõm dcm esse.
ieron. asserit. & enumatos cum eis. v. filios.
filior ioseph. q̃z illi duo fc̃uri erant tribz.
Lucas quidẽ sc̃ibens actus aplicos gentibz.
nõ fuit ausus mutare u̇bum. lxx. quia eor
uigebat auctoritas int̃ gentes. Ipe uo ad huc
eis ignot^{us} erat ipi cũ. lxx. In deuteronomio trãs
tulerunt. q isrł ingssus ẽ cum animabz. lxx.
Nota in his numari her. et onã filios inde
qui tũ mortui sũt in t'ra chanaan. forte ĩ
loco defunctor numãnt^{ur} due ancille iacob
situ & ille intuerunt. uł more sc̃pt^{ure} summam
numi posuit. q̃uis par desit. Item. Nota si
diuina numatur. lxx. sũt p̃ter iacob. filij ei
lie. xxxiii. filij ei zelphe. xvi. filij rachel. xiiii. filij bale. vij.
Et nota q cũ ioseph nõ habz nisi duos. Restat ut beniami
mini hẽet. x. s; in libro nõ legũ t̃ nisi. ix. forte uicio sc̃ptorum
duo noĩa sc̃pta sunt p uno. unũ magr̃ hugo. asbel tc̃um in alia. & belum di
Cum filij rachel sunt. xi. ex qui bz duobz io seph & beni amin & duo filij ioseph.
uisit. Sz nõ uidet^{ur} posse stare. in numeris cũ
familie t̃buum numãnt^{ur}. uictis madian
tis. legit^{ur} sic. abel. a quo familia asbelitar. Sz
in hebraica ueritate. ros. & muumphi. duo sunt
nomina. q̃ apud nos uiciose uincta sũt. Q'a
forte ioseph^{us} p asbel. posuit asbela. ido sic di
uisit. Qd ioseph occurrit pr̃i & intro
Premisit dixit eum ad regem.
P aũ iacob iudam ad ioseph. ut occur
reret ei. Q' iuncto curru. occurrit ei ĩ iessen.
Alij dicũt. in urbem herouum. s; in t'ram ra
messe. que tũc iessem. p't thebais dicta est.
a qua thebei. quor legioni p̃fuit. bt̃s mau
ricius. Alie sũt thebe. unũ thebani. postea
cũ reges fuunt ex ea. dicta ẽ urbs hero
um. q̃z heroes egipti. eius debebant custo
diam in finibz t'ie illius. postea edificauint
hebrei cogntibz egiptiis urbem tabnaclor
que dcã est ramesse. post pagus arsenoites
dicta ẽ. qd sonat sine seru. sic dicta ẽ. q̃m sũ
discretione utq; serus cepit impare egip
to. Dixitq; ioseph ad omnẽ domũ pr̃is sui.
Ibo et nunciabo pharaoni uenisse uos & uiros
eẽ pastores. Cũq; dixit uob qd ẽ op^{us} ur̃m.
dicetis. Pastores nos sum^{us} et pr̃es nr̃i. Hec
dicetis. ut hitetis seorsum ab egiptiis. ĩ op
tima t'ie iessem. q̃z detestant^{ur} egiptij omnes
pastores ouiũ. quia nec comedunt eas. s; co
lunt ut hamonem. Ingssusq; ioseph ad re XLVII
gem. extremos frm suor. i. infimos. v.
uiros statuit coram rege. Qui cum dixisset
se pastores ouiũ. addiderunt. Non ẽ herba

in terra chanaan. petimusque ut iubeas nos
servos tuos esse in terra iessen. Nec enim separari
volumus. sed omnem communem habere patris prudentiam.
Sequitur quod quamvis egiptus tempore inopie habundabat
in pascuis. dicemus quod egyptus contra
naturam aliarum regionum cum habundat fru
gibus sterilis est in pascuis et econverso. diutior
enim mora fluminis super terram tempore cole
di impedit. vel sata extinguit. pascua autem
nutrit. Post hec introduxit ioseph patrem ad
regem. Benedixitque regi. Inquisitusque a rege
de diebus annorum suorum. ait. Dies peregrinationis
mee vite. c.xxx. annorum sunt parvi et ma
li. nec pervenerunt usque ad dies patrum meorum.
peregrinationis dixit. quia sancti vitam hanc pro
incolatu habent. Mali dixit. quia sapiens ac
cusator est sui. Quod autem dixit parvi. determinavit
subdens. nec pervenerunt et cetera. Dedit ergo
ioseph fratribus suis possessionem in optimo terre so
lo ramasse. Unde tamen ioseph concessit et pharao
ut in heliopolitana urbe conversarentur. Illic enim
pascua pastores eius habuerant. sciens quod tamen
esse egyptius separari a se pastores. et michi quod
eorum esset istis dedisse. forte ad territorium helio
poleos spectabat terra iessen. De canoni

Invaluit fa**De patris frugum institutio.**
mes in egypto. Cumque defecisset precium emptori
bus. sustentavit eos ioseph anno illo pro commu
tatione pecorum. Sequenti anno cum iterum
fame perirent. emit omnem terram egypti. io
seph palmitis. et subiecit eam servituti
pharaonis preter terram sacerdotalem. quam dederant
eis reges. Quibus statuta cibaria. ex hor
reis publicis debebantur. et ideo non sunt com
pulsi vendere possessiones suas. Circa finem vero
sterilitatis. ait ioseph ad populos. En vos. et pec
cora vestra sunt in manu pharaonis. Ecce red
dam vobis terram et peccora. et dabo semina.
et coletis terram regi. quintam partem dabitis re
gi. iiii. reliquias permitto vobis in sementem et
in cibos. Qui dixerunt. Salus nostra in manu
tua est. Ex tunc usque nunc. quinta pars
solvitur regibus egipti. et factum est quasi
in legem.

De iuramento quod fecit ioseph patri.

Habitavit ergo israel in terra egypti
auctusque est nimis. et vixit in ea. xvii.
annis. factique sunt dies sui. c.xlvii. annorum.
Cumque videret diem obitus sui imminere. vocavit
ioseph et fecit. ut poneret manum suam sub fe
more suo. et iuraret quod sepeliret eum in se
pulchro maiorum suorum. quod abrahamium dicitur.
et interserendo dixit. Ubi mortua fuit ra
chel quasi se excusans. quod non sepelierat eam.
ubi ipse volebat sepeliri. Cura fuit sanctis sepe
liri in terra in qua sciebant christum resurrecturum
ut cum eo resurgerent. Distat enim abrahamium
a calvaria fere. xxx. milibus. Cumque iurasset io
seph. conversus est israel ad lectuli capud. quia
erat ad orientem adoravit deum. Quidam codices
habent. adoravit super caput virge eius. vel in capite
virge sue. et utrumque stare potest. potuit senex
habere virgam ut in hac etate fieri solet. et innixus
super eam. adoravit. vel sceptrum quod ioseph gere
bat suscepit donec iurasset. Cumque iurasset super
acumen nodum reddita virge adoravit dominum.

Non enim credendum est dicentibus quod adoravit
sceptrum ioseph. **De benedictione effra**
tium nunciatum ymi et manasse.

Interea ioseph quod egrotaret pater eius. assumptisque
duobus suis filiis. ire perrexit. Audiens senex
venisse filium. confortatus est et sedit in lecto. Vi
densque cum ioseph duos. ait. Qui sunt isti. clare
enim videre non poterat et ait ioseph. Isti sunt filii
mei quos dedit michi deus in hoc loco. et ait iacob.
Isti duo mei erunt sicut ruben et symeon. de
putabuntur michi. i. quisque tribum faciet. Reliquos
quos genuis. nomine fratrum tuorum vel suorum voca
buntur in possessionibus suis. Applicuit autem ioseph
manassem ad dexteram patris. et effraim ad si
nistram. adorans et petens. ut benediceret eis.
Jacob vero in spiritu cancellavit manus mi
nori. dexteram supponens. Quod ioseph graviter
accepit. et ait. Non ita convenit pater. Hic
enim primogenitus est. et ille. Scio fili mi. scio et
ille quidem erit in populos. sed minor maior erit.
et semen eius crescet in gentes. hoc impletum est in iero

loam qui primus imperavit .x. tribubus. et fuit
effrata. et ait ad effraym. In te bñdicetur
isrł. et dicetur in proverbium. Faciat tibi deus. sicut
effraym et manasse. et ait. ad ambos. Deus
patrum nostrorum bñdicat pueris istis. et invocetur
nomen meum super eos. et nomina abraham et
ysaac. et crescant in multitudine super terram.
et ait ad ioseph. Deus reducet vos in terram
vestram. Do tibi preter fratres tuos. sichimam quam
tuli in gladio et arcu meo de manu amor
rei. Sane emerat eam .c. agnis a rege e
mor. Sed cum pro nece sichimitarum debuerat au
ferri sibi potestative semper eam optinuit.

LVII Convocavit autem De bñdictione duodecim tribuum.
iacob filios suos. et ait illis. Congregamini
ut annuntiem vobis que futura sunt in diebus no
vissimis. ad litteram de divisione terre. et de statu
tribuum prophetavit. Aptissime vero de utroque Christi
adventu. De Ruben.

Ruben primogenitus meus. fortitudo mea
.i. quem genui in etate robusta. prin
cipium doloris mei .i. sollicitudinis mee. circa
meos filios. Vnde alii codices habent. caput in liberis
meis. prior in donis. maior in imperio. Super
plere debueras esse. effusus es sicut aqua .i.
in vilem libidinem. non crescas. quia ascendisti
cubile patris tui. vel ita distingue. effusus
es sicut aqua. non crescas. quia ascendisti cubi
le patris tui. ac si diceret. lege primogeniture ho
nor tibi pre aliis debebatur. et duplicitas in pos
sessione. Sed sufficiat tibi pro crimine tuo pares
esse ceteris. Non ergo super excresces sicut aqua bul
liens superegreditur. vel sicut fluvius inundans.

Symeon De Symone Levi.
et levi vasa iniquitatis. quia in furore
suo occiderunt viros .s. sichimitas. et suffode
runt murum in voluntate sua. hic aptum. quia
contra voluntatem ipsius factum fuit istud. Alii di
habent. Subnervaverunt taurum. pro simile pe
tulantiam et impetum libidinis. quod quidam de filio
regis qui rapuerat dinam intelligunt. Quidam de
Christo. Quidam de tauris ipsis. pro silensium dicunt
putant. In consilio eorum non veniat anima mea.
hic plane de Christo. de symeon enim scribe. de levi
sacerdotes. quorum consilio Christus occisus est. Dividam
eos in iacob. et dispergam in isrł. ad litteram le
vi sortem non habuit in terra promissionis. sed ad
inhitus aliis viculos habuit ad alenda pecora.
Symeon similiter quia modicus erat. sortem non
habuit. sed receptus est in sortem iude. De iuda.

Sequitur de iuda ubi prophetat de regno
futuro. in iuda. et plane de Christo. Iu
da te laudabunt fratres tui. hoc factum est quando
aliis hesitantibus. primus post moysen intravit
mare rubrum ubi et regnum promeruit. manus tua
in cervicibus inimicorum tuorum. et adorabunt te
filii patris tui. Hic notat regem futurum. Ca
tulus leonis iudas. hic de capite regni. david
enim minimus fratrum. electus est in regem. ad pre
dam fili mi ascendisti. quia primo david plurimos
hostes habuit. Requiescens accubuisti ut leo.
et quasi leena. Postea in pace regnavit. et magis
timebatur. Quis suscitabit eum. ad prophetam
dicit .s. quasi spiritu solus qui directus est in david.
vel de successione salomonis. dici potest. Non au
feretur sceptrum de iuda .i. rex de iuda.
et dux de femore eius. donec veniat qui mit
tendus est. a david .s. usque ad transmigrationem
xx. babilonis fuerunt reges de iuda. Ex inde duces usque
ad hyrcanum. et inde fuerunt reges. circa tempora
Christi defecerunt utrique. et regnavit herodes alieni
gena. et ipse erit expectatio gentium. salus
.s. expectata. non solum iudeis. sed et gentibus.
tandem convertit sermonem ad filium iudam. de illo
Christo mittendo sic. o fili mi ille erit ligans.
ad vineam pullum suum. et ad vitem asinam suam
.i. gentilem et iudeum populum. sibi qui vitis est.
associabit. lavabit in vino stolam suam.
et in sanguine uve pallium suum .i. carnem
suam. sanguine passionis cruentabit. pul
criores eius oculi vino .i. apostoli. et dentes illius
.i. predicatores. lacte candidiores. hebreus
omnia de iuda sic. Non auferetur sceptrum
de iuda .i. quedam dominium. quia .s. primus intravit
mare rubrum. primus obtinuit. ideo tabernaculo

et huiusmodi. Donec ueniat qui mittendus est.
Hebreus dicit. donec ueniat sylo .i. usque
ad saulem unctum in sylo. post tamen redut
ad iudam. qui eripuit ioseph a manibus fratrum
suorum. erit expectatio gentium .i. tribuum. Vel uni
dus. Iudas ascendet pro nobis in plurium ligans
ad uitem pullum & ad ui. a. i. tanta erit et co
pia uini. quod in una uite honabitur asinus.
& oblhec & rubicundos dixit oculos. quia sic appa
ret in oculis bibentium. In candore dentium.
copiam ouium et lactis notauit quia lac
comestum apparet in dentibus. De Za
Zabulon in litore bulon.
maris habitabit. & in statione naui
um pertingens usque ad sy-donem. Ad litteram
tribus hec maritima possedit. De ysa
Ysachar. asinus char.
fortis. uel osseus .i. uir agricola
accubans in terminis quia mediterraneum
possedit. inter maritimam & montes. & ui
dit requiem quod esset bona .i. terram fecunda
unde sequitur. & terram quod optima esset supposuit
humerum suum ad portandum. quia in uehendis
mercibus ad mare que in finibus suis ha
bundabant. laborauit. factusque est tributis
seruiens .i. nauibus ferentibus tributa. Hoc
hebrei metaforice exponunt. diuites quod
nocte et die studendo laborauit. et ideo
omnes tribus ei seruierunt. quasi magistro do
na ferentes. De dan.
Dan iudicabat populum suum. sicut &
alia tribus in israel. Fiat dan coluber
in uia. cerastes in semita. mordens un
gulas equi. ut cadat ascensor eius retro.
Hoc in sampsone impletum est. Q. d. licet
dan sit minima tribus. tamen de ea surget
uindex israel. sic & de aliis. qui ad modum
colubri uias obsidiabit. ne hostibus liceat
uagari per iudeam. depplando ut prius. &
superbiam philistiim recedere faciet. Sed quam
uis tantus sit. non tamen erit christus. Unde subdit.
tamen post istum saluatorem tuum expectabo domine
exponitur et hec de antichristo. quem uenturum de dan
asserunt. qui etiam sanctos morsu pestifere predica
tionis et corruptionis armabitur. Multos etiam
qui ascendant ad culmen uirtutum deici
et retro. & tunc ueniet saluator ad iudicium
expectatus. Alii referunt hec ad iudam. qui equum
.i. carnem christi & ascensorem eius .i. animam morsu
proditionis deiecit in mortem. tamen saluator expe
ctatus resurget. Hic iudas creditur fuisse
de ysachar. De Gad. xxv
Gad accinctus. uel latrunculus preliabitur
ante eum & ipse accingetur retrorsum.
Gad cum ruben & dimidia tribu manasse
relictis uxoribus & liberis. ultra iordanem in
finibus suis. armatus precedebat israel in ter
ram promissionis. Hic post .xiiii. annos. primus
reuertens plurimum uicinarum gentium aduersus filios
quos reliquerat inuenit. & fortiter dimicans
hostes strauit. De Azer.
Azer. pinguis panis. & prebebit de
licias regibus. fertilis enim fuit huius
possessio. et deliciis affluens. De Nep
Neptalym ceruus talim. xv.
emissus. et dans eloquia pulchritu
dinis. per uelocitatem cerui. signatur uelo
citas terre uberioris. que pre aliis precocos fruc
tus parit. Alii hunt. ager irriguus. quia
super lacum genesareth. iordane irrigatur.
uel ibi sunt calide aque. commendationem uero elo
quiorum. ad montem thabor. qui in finibus eius
est referunt. quia eum prophete incoluerunt. uel quia
de primis eius fructibus offerebatur in pasca.
unde fiebat laus deo. que est eloquium pulchritu
dinis. tamen ad christum & ad apostolos uiuis refer
tur. quia ibi maxime docuit. De ioseph.
Filius accrescens. ioseph.
Filius accrescens. uirtute. scilicet & dig
nitate. Vel quia duas partes in tribubus filie discur
rerunt per murum. ~~propter duos pres. tribubus~~
hic notat. quod ioseph transeunte per egyptum
mulieres ascendebant muros. ut uiderent
eius pulcritudinem. exasperauerunt eum & iur
gati sunt. Inuiderunt illi habentes iacula. hec
de fratribus eius. qui iaculis inuidie armati

uel dominis egiptiis

vl' salutare

tisit̄ cc̄ eum. vl' ceruus egyptys. sedit in
forti arcus eius. i. in deo. et ideo dissoluta
sunt uincula brachiorum et manuum illius per ma-
nus potentis iacob. i. dei qui est potentia
iacob. soluit uincula. quibus ligauerunt eum
fratres. pastor egressus est lapis isrl'. quia de eo
iohannem qui fortis erit israel. i. x. tribus. vel
pastor totius familie patris in egypto. He-
breus hic. Inde pastorum lapidem in isrl'. post
commendationem eius. benedixit ei sic. Deus
patris tui adiutor tuus omnipotens benedicat te.
benedictionibus celi desuper. benedictionibus abyssi iacen-
tis deorsum. benedictionibus uberum et uulue. cor-
de contristatus. quia per conceptione et nutritione po-
nitur. optat ei rorem celi. fertilitatem terre.
ubertatem lactis. fecunditatem pecorum. Bene-
dictiones patris tui confortate sunt benedictionibus patrum eius.
donec ueniret desiderium collium eternorum. Hic
ad litteram nichil est expositum. forte sic intelligi potest.
legitur in minimis. inclinati sunt scopuli arnon.
vel gustauerunt. sed arcus et in psalmo. Montes
exaltati sicut arietes et colles sicut agni ouium. Hic dic desiderium
collium eternorum. hec tria ad idem spectant. Alibi
dicitur. colles tetragoni eterni. Unus quorum iuxta ar-
non fuisse colles asperimos et saxeos. et ideo
dicti sunt eterni. et iiii. habebant ceraunia. vel
et tetragoni dicti sunt. quorum aliqua pars incli-
nata est coram isrl'. ut facile transiret. et qui
applausit eorum aduentum. et forte dimidia
tribus manasse. circa montes illos sortem habuit.
Et est sensus. Sic benedicetur ioseph. donec per col-
les exultantes intraret terram promissam. et
ultra. Quia donec inclusum est forte propha-
uit de monte effraym et monte samarie. in qui-
bus regnauit isrl'. vel de montibus medorum et persarum
ultra quos exultat ad hec effraym et manasses.
et letata est terra de exilio hostium. et tunc donec ex-
clusum est. Tunc enim consummata est gloria isrl'.
Ex hebreo hic est sensus. donec uigant colles
les eterni celo. et est sensus. Benedictus sit ioseph
ubique more loquendi. Sic enim solet dici donec.
in celum et terra coeunt. et hec omnes benedictiones
fiant in capite ioseph. et in uertice nazarei.
i. sancti inter fratres suos. De beniamin.

Beniamin lupus rapax. mane comedet
predam et uespere diuidet spolia. Qui-
dam referunt hoc ad urbem ierusalem. que fuit in sorte
beniamin. que dicitur lupus rapax. quia sanguinem
prophetarum et christi fudit. et mane egressionis de e-
gypto. predam. i. legem quam extortam a deo. ac-
cepit. et adhuc eam comedit. Sed in uespera
mundi diuidet spiritum uiuificantem. A littera oc-
cidente. hebrei ad altare quod fuit in ierusalem.
referunt quod dicitur lupus rapax. propter ignis uoracita-
tem. in quo mane sacerdotes componebant uic-
timas ad adolendum uespere. ipsi inter se di-
uidebant partes suas que de sacrificiis eos
contingebant. Sed melius de paulo intelligitur.
qui fuit de beniamin. qui primo fideles per-
secutus post fidelis eloquia dei. et gradus dis- (ecce)
pensauit. vel quia hec tribus. multum bellicosa.
Et benedixit singulis propriis benedictionibus. non
quod singulis bona benedixerit. sed quia bene et plures dixit.
vel quia ex maxima parte benedixerit eis. De

Et hec morte iacob. xxv.
locutus iacob. collegit pedes suos super
lectulum et obiit. et appositus est ad populum suum
i. ad angelos certa spe. tandem re. Notum
quidem est. quia appositus ad abraham et ysaac
sed tamen parati populis dici non possunt. Ioseph
non precepit medicis. ut condirent eum aro- (Filios)
matibus et custodirent eum egyptii. xl. diebus.
Mos erat hethnicorum. incondita seruare cor-
pora. ix. diebus. et singulis diebus plangere. et
fouere ea aqua calida. ut sciretur utrum
anima egressa an sopita foret. condita uero
xl. diebus seruabant. hebreis mos erat in
conditam seruare diebus. vii. condita diebus
xxx. Seruabant gemino tempori iacob diebus. xxx. vii.
et ita sub amborum custodia transierunt dies
lxx. fideles ergo quia mortuos suos fide et uir-
tutibus conditos anima. xxx. diebus eos per
plangunt. i. speciales missas. sub numero tot
dierum per eis celebrant. Quidam tamen diem max-
ime celebrant. propter spiritum. animam et corpus. Alii septi-
mam. quia transeunt mortui ad septimam

quietis vel p septenaria aie et corpis. Sig
ficauit aut ioseph pharaoni p intercessores qd
iurauat patri de sepultura. et accepta licentia
a pharaone. comitatus fratribus suis et mul
tis seruis egypti. detulit patrem ad sepe
liendum in ebron. Sed transeuntes iordanem deuia
ueniunt a recto itinere. ueneruntque ad aream
adad. ubi fecerunt ipsi triumphans contra dominum. di
uino igne consumptus est. et planxerunt ibi de
ebus vii. et ob hoc indigne. dixerunt locum illum
planctum egypti. tandem redeuntes ad
uiam transiordane. sepelierunt eum in spe
lunca duplici. Reuersusque ioseph in egiptum
cum fratribus et uniuerso comitatu. De

Metuentes morte iacob et consolatio
ne eius in ebron.
quod fratres eius. ne mortuo patre memor fiet iniurie eorum
dixerunt ei. Pater tuus adhuc uiuens.
mandauit ut hec uerba tibi diceremus. Obsecro
ut obliuiscaris scelerum fratrum tuorum.
Nos quoque oramus. ut patri tuo dimittas
iniquitatem hanc. et adorauerunt pronum in terra.
Fleuitque ioseph et ait. Nolite timere. et os
culatus est eos. Vixitque c. et x. annos et ui
dit filios effraym usque in tertiam generationem.
et de machir filio manasse nati sunt filii
in genibus ioseph. dixitque fratribus suis. Deus ad
huc uisitabit uos. et reducet uos ad terram
pro qua iurauit patribus uestris. Asportate os
sa mea uobiscum. Cumque adiurasset eos
super hoc. mortuus est. et conditus aromati
bus et repositus est in loculo in egypto. nec motus
donec egressi sunt filii israel de egypto. Alii
fratres secundum iosephum. quisque in obitu suo
deferebantur et sepeliebantur in ebron. et
postea translati sunt in sychem. Explicit
liber primus.

Incipiunt tituli super librum exodi.

Explanatio exodi. prefacio scilicet.
Explicit liber primus. Incipit liber secundus.
De seruitute filiorum israel.
De indole obstetricum.
De submersione paruulorum.
De ortu et educatione moysi.
De uxore moysi ethyopissa.
De fuga moysi et affinitate iethro.
De uisione rubi.
De tribus signis datis moysi a domino.
De reditu moysi in egyptum et de dimis
sione uxoris in uia.
De primo ingressu ad pharaonem.
De afflictione filiorum israel.
De mutatione uirgarum in colubros.
De plagis egypti.
De aqua uersa in sanguinem.
De ranis.
De cynifibus.
De cynomia.
De morte pecorum.
De ulceribus et uesicis uesicis.
De grandine.
De locusta.
De tenebris.
De diebus egyptiacis.
De agno paschali et diebus azimorum.
De morte primogenitorum.
De exitu israel de egypto.
De sanctificatione primogenitorum.
De dextro egypti.
De eductu columpne in mari rubro.
De transitu maris rubri.
De dulcoratione aquarum marath.
De fontibus et palmis helym.
De coturnicibus et manna.
De aqua data in raphidim.
De pugna contra amalech.
De diuisione magnatum ad consi
lium iethro.
De aduentu ad montem synai.
De datione legis uiolentius.
Explicatio decalogi.
Primum mandatum.
Secundum mandatum.
Tertium mandatum.
Quartum mandatum.
Quintum mandatum.

Sextum mandatum.
Septimum mandatum.
Octauum mandatum.
Nonum mandatum.
Decimum mandatum.
De altari faciendo.
De iudiciis.
De familia.
De homicidio.
De talione.
De boue.
De decimis et primiciis.
De sexto anno.
De tribus sollempnitatibus
De edo non coquendo in lacte.
De federe formato et aspersione sanguinis uitulorum.
De primo ascensu moysi in monte.
De tab. faciendo.
De scemate arche.
De propiciatorio cherubin.
De mensa et coronis.
De partibus propositionis.
De uasis libaminum.
De candelabro.
De parietibus tabernaculi.
De distinctione tabernaculi et de utroque uelo.
De cortinis et sagis.
De modo tegendi secundum bedam.
Josephus aliter.
De pellibus suppositis.
Quod figurabant predicta.
De altari holocaustorum.
De situ altaris et uasis eius.
De atrio circa tabernaculum.
De lucernis.
De uestibus sacerdotum.
De pontificalibus indumentis.
De zona io.
De tyara uel mitra.
De typo uestium.
De altari incensi et loco eius.
De compositione thimiamatis.
De confectione sancte unctionis.
De labio eneo.
De redemptione numeratorum.
De electione artificum et datione tabularum.
De uitulo conflatili.
De prece moysi et minis domini.
De translatione portis tabernaculi.
Quod moyses uidit posteriora domini.
De sedis tabularum et gloria uultus moysi.
De compositione tabernaculi et elecone.

EXODUS

H
Explanatio exodi
prefatio scilicet.
ystoria se
quitur exodi. Non
alia quidem a predicta
sed eadem continuata.
Que propter fastidiu͂ tollend.
in v. particiones distincta est. quarum queli
bet proprium libri sortita est uocabulum. et hee v.
distincte sunt ab hebreis per l. iiij. thomos
quorum xiiii. precessiunt in genesi. Hec autem
secunda particio grece dicitur exodus. latine exitus.
Odus enim iter uel uia. dicitur. Agit enim de ex
itu isrl de egypto. hebraice dicitur elesmoth a
principio libri. et sonat. hec sunt nomina sic nos
a principiis suis psos nominamus. Explicit
liber primus. Incipit liber secundus. De ser
S
vitute filiorum isrl.
urrexit
gitur rex nouus in egypto I
longo tempore post mortem ioseph.
Ab illo enim sub quo fuit ioseph. qui proprio
noie nephres dictus est. vij regnauit amo
nophis. sub quo natus est moyses. Regno autem
translato. ad aliam domum. rex ille ob hoc
quasi nouus ignorauit beneficia ioseph. que
contulerat egypto. et odiebat isrl. maxime
ut ait iosephus. quia inuiderunt eis egyp
tij propter uirtutem ingenij et laboris industri
am et affluentiam opum et sobolis nati
tatem. vel nobilitatem. Et ait rex ad populum
suum. populus isrl fere fortior est nob. Sapien
ter opprimamus eum. ne multiplicatus. uel ipse
contra nos insurgat. uel addatur hostibus
nostris et egrediatur lib. Imposuit ergo eis
magistros angarias operum. Quibus fracti non ua
carent amplexibus. et magistros operum prefec
eis hebreos. sed magistris operum patefecit e
gyptios. ut durius affligerent eos. Coquunt
ergo lateres. ex quibus edificauerunt regi ciuitates.
tabernaculorum phiton. et ramesse. Ciuitates
quidem prius erant. sed non erant tabernaculorum
erant quidem in finibus egypti. ideo murauit
eas pharao. ut ibi poneret armatos qui in tab
naculis semper excubantes. ne quis posset ingre
di uel egredi sine regis nutu. uel tabernaculorum
i. pauperum. prius et ope uel ope illorum illas di
tauit. uel promptuarium. ubi scilicet fiscus reponeretur.
Aliud est opus non tam grave quam simile imposuit
eis. ut lutum platearum et sordes uicorum cophi
nis exportarent. de quo legitur. Manus eius
in cophino seruierunt. Tertium addidit opus sed iosephus
ut fluuium per multas diriuationes diuide
rent et circumdaret ciuitates fossis ne
fluuius inundare ualeret. et cccc. annis in hiis
miseriis expenderunt. i. compleuerunt. Quanto
magis autem opprimebantur. tanto magis deo
auctore multiplicabantur. De dolo obstetricum.
Q
uod uidens pharao. alium
cogitauit dolum. et precepit obstetricibus
iudeorum sephore et phue. Que prerant minis
terio obstetricum ut masculos hebreorum in obstetri
cando interficerent. feminas autem reseruarent. et abeis hoc fem mentirentur I
tum. quia fragilis sexus nocere non poterat. et
libidini egyptiorum deseruirent. tum quia quidam
sacrorum scriba regi predixerat. eo tempore inisrl
masculum nasciturum qui regnum egypti humili
aret. et uirtute transcenderet uniuersos. Ti
muerunt uero obstetrices deum. et seruauerunt ma
res. Que cum a rege redarguerentur. mentite
sunt dicentes. hebree sciam obstetricandi habent.
et priusquam ueniamus ad eas pariunt. et quia ti
muerunt deum. edificauit illis domos. i. locu
pletauit eas cum essent pauperes. uel fecunda
uit eas cum essent steriles. Aug. dicit. obstetrices
uenialiter peccasse. Greg. uidetur uelle. quod
mortaliter. Dicit enim quod merces benignitatis earum
potuit in eterna uita retribui. sed pro culpa men
dacij in terrenam compensationem declinata est.
V
idens De submersione puerorum.
ergo pharao dolos sibi non prodesse. aperte
aggressus est eos. precipiens ut quicquid masculi
ni sexus nasceretur in isrl. in flumen pro
iceretur. Multi eo tempore submersi perierunt. pro
quo peccato credit deus egyptios tradidisse
in hunc errorem. ut apim pro deo colerent. Erat
autem apis. ut ait plinius. qui et testatur

se uidisse eu͂. Quidã taur⁹ qui ex ĩpruiso
egrediebatur de flumĩe. hńs in hũmero
dextro. signũ candidũ instar lune corni
culate. Ad quẽ cũ statim confluerẽt egyp
tij. omni genere musicor psallentes leuaba
tur in aere. et sup eos tanq̄m psallens fe
bat. ⁊ ad motũ uł statõm ipius ipi in t
ra mouebant͛ ⁊ stabant. ⁊ eadẽ die e ua
nescebat. Dixit aut̃ quidã. q̄ in festo sera
pis. annuati eu͂ gebat. Vñ ⁊ ipm serapi
.i. seraphi. consecratũ autumat̃ uocatũ.
Alij tm̃ p decenniũ. semel appare dicũt.
Alij tm̃ tpre iusti sacdotis. heliopoleos. In
iusti n͂. ut q̄i diuinit⁹ iusticia iudicaret͛
sacdotium. peũn g̃ fluuiis puniunt d's in
errore fluuiis. De ortu ⁊ educatiõe moy.

II Egressus ẽ post h uir leuita
nõie amram uł amramis. qui accep
uxorem contribulẽ iacobeth. qui nolebat
accedẽ ad uxorẽ pt edcm̃. mallens carere
libis. q̄m in necẽ pcreare. Cui d's p somp
niũ astitit. ut ait ioseph⁹ dicens. ne ti
meat uxorẽ cognoscẽ. q̄ puer quẽ time
bant egiptij. nasciturus erat ex ea. et de
sacdotio aaron significauit. Tandem cõcepit
mlr̃ et pepit filium sub silentio. eo q̄ nõ
multũ ei dolores ptus intulit. ⁊ uidens
puum elegantẽ. abscondit eũ trib mensib.
Cumq; celare nõ posset. sumpsit fiscellã scir
peam ĩ modum fisci. i. sacci. rotundã uimi
ne cõpleram. ⁊ liniuit eam bitumine.
ac pice. ⁊ ponẽs int⁹ infantulũ ĩ carecto ri
pe eũ exposuit. ne impetu fluuiis rapet͛
stante pcul sorore pueri maria. ⁊ exspec
tante rei exitum et matis pcepto. Ecce
descendit tmuth filia pharaonis. ut lauaret͛
ĩ flumĩe. Que uidens alueolũ. ⁊ afferri s'
iubens. audit puulũ uagientẽ et misa
ẽ eius dicẽs. De infantib hebreor ẽ hic.
Sic enĩ d's uenustauat. ut ⁊ ab hostib
dign⁹ aliuuto haberetur. Et cũ egiptie pl'es
admouissent ei ubã ad lactandũ. faciem
auertebat. Et ait maria. Vis uoc̃m idoneã

hebreã. forte ubã gentis sue sequet͛. Ex pcep
to g̃ tmuth. abiens uoc̃ m̃rem puuli tamq̃
alienã adduxit. ⁊ amesit ad ubã eius pũ. Sus
cepit g̃ a tmuth alendũ puum. ⁊ ablacta
tum reddidit filie pharaonis. Que adopta
uit eũ in filiũ. et dcs ẽ moyses. Egyptij
enĩ moy aq̃m. ises. saluatũ dicũt. Que dum
quadã die tmuth obtulisset pharaoni. ut ⁊
ipse eum adoptaret. admirans rex de pui
uenustate. coronã q̄m forte gestabat. capi
ti illius iposuit. Puer aũ coronã pieciit ĩ
tiam ⁊ fregit. Sacdos aut̃ eliopoleos ala
tere regis surgens. exclamauit. Hic ẽ pũ
quẽ d's occidendum mandauit. ut de ceto
timore careamus. ⁊ uoluit iruere meũ. sz
auxilio regis liberatus ẽ. ⁊ psuasione cuiꝰ
dam sapientis. qui p ignorantiã hoc ee fcm̃
a puo asseruit. In cui⁹ rei argumentũ. cũ
prunas allatas puo obtulisset. pũ eas ori
suo apposuit. ⁊ lingue sue summitatẽ igne
corrupit. Vñ et hebrei impeditioris lin
gue eũ fuisse autumant. Tante u͂o pulc
tudinis fuit. ut ait ioseph. ut nullꝰ ãdo se
ueruꝰ eet. quin ei⁹ aspectu adhereret. Multi
q; dũ cernerent eũ p plateam ferri. occupa
tiões in quib studebant desererẽt. De uxore

eũ est moysi ethiopissa.

Eum adultus esset moy. ethiopes uas
tauerunt egyptũ usq; ad memphi. et mare q̄
circa consulti. ad diuinatões egyptij. accep
erũt responsũ ut auxiliatore uterent͛ hebreo.
et uix obtinuerunt a termuthe. ut exercitui quẽ
parauerunt. moysen pficeret ducem. prius pstitis
sacramentis. ne ei nocerent. Erat aũ moyses
uir bellicosus ⁊ prudentissim⁹. qui fluminis iter
tamq̄m longius pretermittẽs. p terram duxit
exercitũ itinere breuiori. ut ĩprouisos ethi
opes puenirent. sz p loca plena serpentib
iter faciens. tulit in archis papirus super
plaustra ibices. ciconias. s. egyptias. nulli
infestas serpentib. que rostro p posteriora im
misso. aluũ purgant. castraq; metatur⁹
pferebat eas. ut serpentes fugarent. Et de

+ .i. in loco u͂ habet ca
rex sic spinetũ dicat͛
u͂ spine habundãt. Ca
recto

uorarent. et ita tutus p noctes transibat ex
ercitus. tandem pruentos ethyopes expugnans
inclusit eos fugientes in ciuitatem sabba regiam.
quam post cambises a nomine sororis sue merohem
denominauit. Quam quia rex inpugnabilem erat cum diuci
obsideret. oculos suos iniecit in eum tarbis filia
regis ethyopum. et ex condicto tradidit ei ciui
tatem si duceret eam uxorem. et ita factum est. Inde
est quod maria et aaron iurgati sunt aduersus
moysen pro uxore eius ethiopissa. Qui cum redire
uoluisset non acquieuit uxor. Prius tamen quam im
peritus astrorum ymagines sculpsit in gemmis.
huius efficacie ut altera memoriam. altera obli
uionem conferret. Cumque paribus anulis eas
inseruisset. alterum scilicet obliuionis anulum uxori
prebuit. alterum ipse tulit. ut sicut pari amore.
sic paribus anulis insignirentur. Cepit ergo mulier
amoris uiri obliuisci. et tandem libere in egyp
tum regressus est. De fuga moysi et affinitate ie
In diebus illis egressus ad fratres moyses tro.
suos in terram iessen. uidit afflictionem eorum. et
prefectum operis egiptium percutientem quendam de he
breis. et secreto percussum egiptium abscondit in
sabulo. Et egressus altero die. uidit duos hebre
os rixantes. et dum argueret eum qui faciebat
iniuriam. respondit. Quis te constituit iudicem super
nos. Numquid occidere me uis. sicut occidisti heri e
giptium. Miratus est moyses. quo palam factum
erat uerbum hoc et timuit. Presertim cum audisset
pharao uerbum hoc. et quereret eum occidere. Qui fugiens
per desertum. uenit in terram madian. et ciborum
inopiam. ut ait iosephus. uirtute tolerantie su
perabat. et uenit ad ciuitatem madian circa
mare rubrum sic nominatam. a quodam filio abra
he de cethura. Seditque iuxta puteum. Erant
autem sacerdoti madian. id est principi qui antiquitus
sacerdos dicebatur. vii. filie. qui dicebatur raguel.
agnominatus ietro cognominatus cyneus.
que uenerunt ut haurirent aquam gregibus suis.
Officium enim gregum alendorum tunc erat mulierum
maxime in regione trogoditarum. Superuenien
tes autem pastores. repulerunt eas. Quos prohi
buit moyses. ab iniuria uirginum. et adaquit

greges earum. Que maturius solito redeuntes. ro
gauerunt patrem ne beneficium peregrini retributione
priuaretur. Vocatusque moyses. iurauit quod habita
ret cum illo. et accepit uxorem filiam eius nomine sepho
ram. Que peperit ei gersom. quod sonat aduena. eo
quod in exilio genuisset eum. Peperitque alterum. quem
dixit eliezer. id est dei mei adiutorium. Dedit quoque
socer ei omnem curam gregum suorum. In quibus
omnibus antiquus barbaris. erat possessio. De
Tandem uisione rubi.
Tmortuus est rex egipti. et clamauerunt
filii israel ad dominum. et recordatus est federis quod
pepigerat patribus eorum. Moyses autem pascebat
greges ouium in deserto. Cumque minasset gregem
ad interiora deserti. uenit ad montem dei synai.
qui in quadam parte sui dicitur est oreb. Et apparuit
ei dominus in flamma ignis in medio rubi. Ignis autem
uiriditatem ligni depascebat ignarus. Erat
autem mons ad pasturas egregius. et herbis habun
dans. tamen quia pastores illic ascendere non presu
mebant. tum quia mons excelsus erat. tum quia iudeorum
opinio erat ibi deum habitare. Et ait moyses. Va
dam et uidebo uisionem hanc magnam. Et uocauit
eum dominus de rubo. et ait. Moyses. moyses. Qui respondit. Assum.
Et dominus ad eum. Tolle calciamenta tua. locus
enim in quo stas. terra sancta est. Et ait. Ego sum
deus abraham. deus ysaac et deus iacob. Vidi afflic
tionem populi mei in egypto. et descendi ut libe
rem eum. et adducam eum in terram fluentem lacte
et melle. ad loca chananei. ethei. amorrei.
ferezei. euei. iebuzei. Nomen autem gentis. viime. scilicet
gergesei tacuit. et fere ubique tacetur. nisi in
deuteronomio. Sed ueni mittam te ad pharao
nem. ut educas populum meum de egypto. Et
dixit ei moyses. Quis ego sum ut eam ad pharao
nem. Et dominus. Ego ero tecum. et hoc habebis
signum. quod miserim te. Cum eduxeris populum de
egypto. immolabis deo super montem istum. Quasi
tunc uidebis quod ego fui tecum et eduxi te. He
brei tamen tenuerunt huc usque. quod miserim te.
Et ait moyses. Si dixerint filii israel. quis est qui
te misit. quod est nomen eius. Cui dominus. Ego sum
qui sum. quasi uocor. qui sum. et dices eis. Qui

III

ir innoxi

q dicit eis

e misit me ad uos. dices ꝙ̃ d's abraham
d's ẏsaac. d's iacob. misit me ad uos. H
nomen m̃ ẽ in etnũ. q hij tres testes
uiuunt in etnũ. Ioseph⁹ dicat. dix̃ ei suam
appllatõm qm homĩes ꝑus nõ audie
rant. nec m̃ fas est dr̃e. Vade congr̃ga se
niores isrl. et dices eis. q apparui tibi
in rubo. ⁊ misi te ad libandu eum. ⁊ in
gredietur tecũ aaron fr̃ tuus ad regem
egẏpti. ⁊ dices ad eũ. D's hebreoꝝ uocauit
nos. ibim⁹ uiã triu dieꝝ ĩ solitudinẽ. ut
III ĩmolem⁹ deo nr̃o. Scio tñ q nõ dimittet
uos. nisi ꝑ manũ ualidam. ⁊ ꝑcutiam
egẏptũ. in mirabilibꝫ meis. nec exibitis
uacui. S; postulabitis ab egẏptiis cõ cel
laneis ur̃is. uasa ꝑciosa et uestes. ⁊ spo
liabitis egẏptum. dic̃t hebrei postulasse
ut dono darent. s; uiuus ẽ q mutuo. ex
cusant aũt ꝑ preceptum dñi. **De tribꝫ sigñs**
IIII ET ait **datis moẏ. a dño.**
moẏses. nõ credent m̃. Cui dñs.
Quid ẽ q tenes ĩ manu tua. Resp. Virga.
Et ait. Proice eam in trã. et ꝓiecit. ⁊ uⁱsa ẽ
in colubꝝ. ⁊ expauit moẏ. ita ut fugeret.
Et dixit dñs. Apprehende caudam ei. ⁊ cũ
tenuiss;. uⁱsa ẽ in uⁱrgam. In hebreo enĩ co
lub' feminini gñis ẽ. ⁊ ait. hoc signũ faci
es. ut cedant tibi. ⁊ adiecit. Mitte manũ
tuã in sinũ tuũ. ⁊ facta ẽ lepsa albida.
instar niuis. Item retrahe manũ tuam de
sinu. retraxit. et ꝓtulit. et erat similis
carni relique. Et item. S; si neqꝫ his duob⁹
crediderint signis. sume aquã fluminis ⁊ funde
sup aridam ⁊ uertetur ĩ sanguinẽ. Et ait moẏ.
Obsecro dñe. mitte aliũ. nam ĩpeditioris
lingue fc̃s sũ. ex quo locutus es ad seruũ
tuum. nec ẽ eloquens sum. ab heri ⁊ nudi⁹
tertius. ⁊ dñs. Quis fec̃ os hoĩs. Qui mutũ
aut surdu. Quis uidentem aut cecum.
Nonne ego. Age g. docebo te. ⁊ ero tecũ.
At ille. Obsecro domine mitte quẽ missur⁹
es. Et dñs. Q. turbat⁹ ait. Aaron fr̃ tuus
eloquens ẽ. ⁊ ipe egredietur ĩ occursum tuũ.

gaudens. pone uba mea ĩ ore eius. ⁊ osten
dam uob. quid agere debeatis. Virgam su
me ĩ qua factur⁹ es signa. Venit g moẏ. ad
ietro ⁊ ait. Reu'tar ad fr̃es meos ĩ egẏpt
ut uideam si uiuant. Cui ietro. Vade ĩ pa
ce. Moram aũ facienti. item dix̃ dñs. Vade
in egiptũ. qꝛ mortui st̃ qui q̃rebant aĩam
tuã. pharao. s. et cõplices eius. uł p plale po
uit p singlari. si solus pharao querebat.
TUlit **De reditu moẏ. in egiptũ. ⁊ de**
g moẏses ux **dimissione uxoris sue.**
orem ⁊ libos. ⁊ inponens sup asinũ. ꝑfect⁹
ẽ. Cumqꝫ ess; in itinere in diuersorio ut come
deret. occurrit ei dñs. i. angls euaginato gla
dio. et uolebat ~~eum~~ occidere. moẏsen. s. quia
uxorem ducebat et filios contra uoluntatem
di. essent enim ĩpedimento. uł ꝑrum. quia
incircumcis⁹ erat. Aliut forte iam circumcidat
moẏses. Non enĩ credendum ẽ hijs qui dicunt
aliũ remansisse cũ ietro. cum supra ait libos.
Tulit g sephora acutissimã petrã. ⁊ circum
dit ꝑputiũ filij sui. tetigitqꝫ pedes ei. ⁊ ait.
Sponsus sanguinũ tu m̃ es. et dimisit eũ.
postqm dixat hoc. ut ait aug. Locus iste
breuitate obscur⁹ ẽ. Vbi g ait. tetigit pedes
eius. intelligendũ ẽ. sanguis tetigit pedes
pũi. uł angli. Vñ uelata ait uiro. Es ne m̃
uir sanguinum. i. an ex coniugio tuo tm̃ scel⁹
teneor. agere. ut fundam sanguinem filij
mei. Et recessit ipa ab eo. uł angls. hebre
us ita tetigit pedes eius. i. sephora moẏ.
Indignãs ei ꝑputiũ iecit ad pedes moẏ. ⁊
ait. Gener sanguinũ tu m̃ es. i. tu gener pa
tris mei. id fc̃s. ut eẽs m̃. i. carni mee ĩ filio
ad sanguinem. i. ad morte. Vł sanguis m̃s ef
fus⁹ ẽ ad placandu anglm qui tibi mortem
minabat. Et dimisit angls moẏ. q. in hebo
patet. tũ hebreus ht. relaxauit eum angls
quẽ ꝑus. s. usqꝫ ad morte coartabat. Et hñ
uolunt morem circumcidendi petrinis cu
tellis hũisse ꝑncipiũ. uł a iosue ĩ galgalis
tñ ubi nos hm̃s petrin. hebreus ht acıem.
⁊ dicit acutissimã aciem. nouaclam. Vñ.

et iudei nouaclis circumciduntur. Fabulantur tamen
quidam hebrei usque ad dd. circumcisionem factam
per. sed quia in deiciendo goliam ferrum lorice
et galee cessit lapidi iacto. quidam dans ei locum
deinceps cessit lapis ferro in circumcisione.

Abiit **De primo regressu ad pharaonem.**
itaque moyses solus
tenens uirgam in manu. uenitque aaron domino
iubente desertum synai et occurrit moysi in monte
dei. Dixitque ei moyses uerba domini et signa que
mandauerat. Veneruntque simul et congregaue
runt seniores israel. Locutusque est eis aaron omnia
uerba domini et fecit signa coram eis et credi
V dunt. Post hec cum senibus israel ingressi sunt ad
pharaonem. et dixerunt ad eum. Hec dicit dominus
deus israel. Dimitte populum meum ut sacrificet
mihi in deserto. Et ille. Nescio dominum. et israel
non dimittam. Et illi. Ibimus uiam trium dierum in soli
tudinem. ut sacrificemus deo nostro. in quo non contra
rietas. non duplicitas intelligenda est. Eo enim or
dine forsitan populus educeretur. si pharao prius
dimisisset. Tunc moyses secundum iosephum comme
morauit ei quanta fecerat egyptus oppressis
ab ethiopibus. et commemorauit labores et pericula
que pro eis tulerat. et quia pro eis condignam non
accepit retributionem. pariterque que sibi conti
gerant in syria exposuit. Quem rex deridens.
suum fugitiuum uocauit. et pro seditione
eum redisse. Tunc rex ait suis. Multus
est populus. quanto maior si dederitis ei requiem ab operi
bus suis. Et precepit ne ultra darent eis pa
leas ad conficiendos lateres. que comminute. lu
to miscebantur. ut solidiores essent lateres. uel
potius lateres coquebantur pro lignorum penuria in
egypto. **De afflictione filiorum israel.**

Opprimebantur ergo hebrei operibus
nocte colligendo paleas. et die la
teres faciendo. et idem numerus laterum exige
batur ab eis. qui et prius. Flagellatique sunt ma
gistratus de filiis israel. qui preerant fratribus suis
operantibus. nocte colligendo paleas a prefectis
pharaonis. Magistratus enim operum hebrei erant.
prefecti uero magistri egyptii. Veneruntque prepo

siti filiorum israel. ad pharaonem et dixerunt. Cur IV
inique agis contra seruos tuos. Qui ait.
Vacatis ocio. et ideo dicitis. eamus et sacrifice
mus domino. Ite ergo operamini. palee non dabun
tur uobis. Cumque egrederentur. occurrerunt mo
ysi et aaron. et dixerunt ad eos. Videat dominus in
iuriam nostram in nos. et iudicet. quia fetere
fecistis nos. id est abhominabiles reddidistis co
ram pharaone. et ait moyses ad dominum. Cur
misisti me ut affliges populum istum. Cui dominus.
In manu robusta eiciam eos. Et adiecit. VI
Ego sum qui apparui abraham. ysaac.
et iacob. in deo omnipotenti. id est qui sum deus
omnipotens. et nomen meum adonay. non indicaui eis
id est fortitudinem et potentiam ad quas pertinet
hoc nomen. Sed pietatem et sapientiam. ad quas perti
net. hely. et heloy. uel non indicaui sicut tibi.
Apparuit enim dominus abrahe. sed moysi locu
tus est facie ad faciem. et nemini. introducam
uos in terram. super quam leuaui manum meam
id est iuraui ut darem eam patribus uestris. ego
sum dominus. quasi ita uerum est hoc. sicut ego sum dominus.
et est iuramenti species. narrauitque moyses hec
omnia filiis israel. nec acquieuerunt propter angusti
as spiritus. Connumerat autem hic hystoria princi
pes domorum per familias suas. sed de tribus
tantum. scilicet ruben. symeon. leui. Nos autem de solo
leui dicere sufficiat. Filii leui fuerunt. gerson.
chaat. et merari. et ex quibus tres familie
leuitarum denominate sunt. gersonite. caathite.
merarite. Filii chaat. amram. et ysuar. Filius
ysuar. chore. Filii amram de iocabeth. a
aron. moyses et maria. Accepit autem
aaron uxorem. elizabeth filiam ammi
nadab. sororem naason. que peperit ei
nadab et abiud eleazar. et ythamar.
eleazar accepit uxorem de filiabus pha
tuel. que peperit ei phinees. Iste est moyses
et aaron. quibus locutus est dominus in terra
egypti. Hoc addidit hesdras. ut quidam
dicunt. uel moyses de se tamquam de alio locu
tus est. **De mutatione uirgarum
in colubros.**

VII Iterum locutus e dns ad moy. Loquere
ad pharaone omnia que loquor tibi. nec time
as eum. Ecce constitui te deum pharaonis .i. po
tente in ipso et intra eum. Facie signa ad mo
du dei. Aaron erit propheta tuus .i. plocutor.
sto t. mo. ds. ut aaron propheta. Ingressique sunt
moy. et aaron ad pharaonem. Moyses e
rat .lxxx. annorum. aaron .lxxx.iii. qn lo
cuti sunt ad pharaone. Tulit ergo aaron
virgam moy. et iecit eam in terra cora
pharaone. et versa e in colubru. Vocavit aut
pharao maleficos. et fecerunt similit. proicien
tes singuli virgas suas que verse sunt i dra
cones. Sed devoravit virga aaron. virgas
eorum. Et sciendu quod magi oculos spectantiu
deludebant. vel sm aug. demones discur
runt per mundu et subito semina rerum. de quibus
agitur. afferunt. Induratum est cor pharaonis.
nec audivit eos. De plagis egypti.
Et ait dns ad moy. egredere in occur
su pharaoni. cu egredietur ad aquas et
dices. In hoc scies quod dns sum .i. a domino
missus. percutiam virga aquam fluminis. et vertet
in sanguine. pisces morientur. et affligentur
egyptii. et fctm e ita. De aqua versa in san
Et percussit aaron virga guine.
aquam fluminis. et versa e in sanguine.
et fuit sanguis in omni terra .e. in fluminibus
rivis et paludibus. forte no in omnibus. sed
in hiis que manabant de nilo. et in vasis do
morum tam ligneis quam saxeis. foderunt quoque
puteos egyptii per circuitum fluminis. et in
venerunt sanguinem. fecerunt similiter ma
gi iamnes. et mambres. et dicunt quod allata
est aqua de terra iessen. quam non percussit dominus
plagis propter filios israel qui habitabant in ea.
tamen iosephus dicit. quod hebreis fluvius potabilis
erat. licet esset mutatus. egyptiis vero non
solum colore. sed et sapore amaro cruorem
preferebat. Unde potius videtur. quod alibi quam
in nilo aqua fuit in egypto. et hec e prima
plaga qua percussit dns egyptum .vii. die
bus. de qua dicit iosephus. quod pharao timens

et hesitans. hebreos abire permisit. Cumque
malum fluminis relevatum. sententiam permutavit.
Iterum locutus e De Ranis. VIII
dns ad moy. Ingredere ad pharaone et si nolu
eris dimittere populum. dic aaron. ut extendat
manum super flumina. rivos et paludes. et
fecit sic. et ascenderunt rane et operuerunt terra
e. ut dicit iosephus. orte in brevi moriebantur
et putrescentibus cadaveribus. fetor nimis niger
exalabat ex aqua. Immo quedam domestice
domos intrantes. sepe in cibis et potibus in lec
tis inveniebantur. fecerunt aut et malefici si
militer. Sunt aut terra grana ranarum. unum fluvi
ale. Aliud minimum. quod calamitum dr. quod
si proiciatur in os canis. obmutescit. tercium
magnum et venenosum. quod rubeta dr. et in ru
travit ... Dixit ad eos pharao. Orate dnm
ut auferant rane a nobis. et dimittam populum.
Et clamavit moy. ad dnm. et mortue sunt
rane. Videnque pharao quod data esset requies. non
dimisit eos. De cinifibus. .xv.
Dixit dns ad moy. Dic aaron. Ex
tende virgam et percute pulverem terre.
et sint ciniphes in omni terra egypti. Et fctm
e ita. Sunt aut ciniphes musce adeo sub
tiles. ut visum ni acute cernentis effugiant.
et corpus cui insident. acerbo terebunt stimulo.
Qui fecerunt malefici similiter. ut educerent cini
phes. et no potuerunt. et dixerunt pharaoni. Di
gitus dei e hic .i. spiritus dei. Sic enim per dexteram
filius. sic per digitum spiritus scs accipitur. Aug.
querit quare in hoc defecerunt. no in primo
aut in secundo. et dicit hoc fctm. ad notandum quod phi
losophi habuerint noticiam patris et filii. non
tamen et spiritus sancti. Hec tria signa facta sunt per ma
num aaron. que sequuntur. vel a dno tantum
quedam. vel per moy. De cinomia. .xv.
Dixit quoque dns ad moy. Egredere ad aquas
ad pharaone et dic ei. quod si nolueris di
mittere populum meum. mittam in omnem terram
egypti omne genus muscarum. et faciam in die
illa mirabilem terram gessen. que habebat
tranquillitate. et fctm e ita. Et venit musca

EXOD

grauissima in omnem terram. Et locutio est .i. mul
titudo muscarum. Et expressius dicimus quam si per
dicitur pro quo .lxx. posuerunt cinomia .i.
musca canina. quod et in psalmo legitur. Tunc vocavit
eos pharao et ait. Ite sacrificate deo vestro in terra
hac. Qui dixerunt. Non potest fieri. Si enim que abhomi
nationes egiptiorum immolabimus? Si mactavi
mus que colunt egiptii coram eis. lapidibus obruent
nos. Taurum enim adorabant in honore apis.
vaccam pro iside. ovem pro amone. Unde abhomina
bile erat eis occidi. hec vel comedi. Et ait
pharao. Ite in desertum viam. longius ne abea
tis. Rogate pro me. Oravit moyses. et re
cessit musca. Et iterum cor pharaonis induratum
est. Post has duabus plagis dicit iosephus. quia in
numera multitudo pediculorum egiptiis pullu
lavit. ex interioribus ebulliens. quos neque la
vacris nec medicamentorum unguentis extermi
nare poterant. Multis enim plagis preter .x.
famosas. credibile est percussos egiptios fuisse.

II

Tunc De morte pecorum.
dixit deus ad moysen. Dic pharaoni. Si retinu
eris populum. cras inducam pestem gravem. et
morientur omnia animantia tua. nec quicquam de
his que possidet israel morietur. Et mortua sunt
omnia animantia egipti. que scilicet erant in do
mibus. quia que in pascuis. post per grandinem
perierunt. vel forte determinandum non est. quia
sine multo temporis intervallo forte hec facta non sunt.
et potuerunt aliunde habere iterum animantia.
Post hec dicit iosephus. quod bestiis multi generis que
rum aspectibus nullus occurrerit. regionem eorum
deus implevit. quibus et ipsi consumebantur. et terra
agricolis nudebatur. Et ingravatum est cor pha
raonis. et noluit dimittere populum. De ulce
Tertium dixit ribus et vesicis ...
dominus ad moysen et aaron. Tollite cineres de cami
no et spargat illos moyses in celum coram pha
raone. et erunt in hominibus et iumentis ul
cera et vesice in omni terra egipti. et factum est
ita. nec poterant et malefici stare coram pha
raone propter vulnera que erant in eis. et inimi
ci corruptione venientia. De locusta.

Dixit quoque deus ad moysen pharaoni. Hec
dicit dominus. Ideo sustinui te. ut
ostendam in te fortitudinem meam. et narretur
nomen meum in omni terra. iam hac ipsa ho
ra. cras grandinem quasi fuit in egipto.
usque in diem hanc. nec etiam posteris co
grega que habes in agris cum homines iumenti et in
terra grandine morientur. Qui timuit de servis
pharaonis dominum. confugere fecit suos et iumen
ta in domos. Extenditque moyses virgam in celum.
et dedit deus tonitrua dimittere. et fulgura.
et ignis preterque mixta fecit. et percussit grando
cuncta que fuerant in .... herbam et lignum
regionis confregit. Ordeum lesum est. quia iam
maturesceret. et linum in folliculos ger
minaverat. triticum vero. quod est grani genus
firmitior grossius. non lesa. quia serotina
sunt. nec adhuc inventum spicam nondum
protulerant. tamen intra que grando non cecidit. Et
vocavit eos pharao. et peccavi etiam nunc. ora
te dominum pro me. et dimittam vos. Egressusque moyses
ex urbe. tetendit manus ad dominum. et cessavit
tempestas. nec est stillans pluvia super terram
et ingravatum est cor eius. De tenebris

IX

Dixitque dominus ad moysen. Ingredere De grandine
ad pharaonem. etenim signa que nar
res filius et nepotibus sciatis quia ego sum deus.
et ingressi dixerunt regi dicit dominus. Ecce ego
inducam cras locustam fines tuos. ut come
datur quod residuum est ei. Egresso moyse
dixerunt servi pharaoni eius. usquequo patie
mur hoc scandalum. dimitte homines quia
perit egiptus. Revocavit deus pharao. Qui
nam sunt qui ituri ad sacrificandum.
Et ait moyses. Iuvenes. senes et parvuli.
cum ovibus et armentis nostris. Cui dubium est
quod pessime cogitetis. Non fiet ita. sed ite viri
tantum. hoc enim petistis. electi sunt a conspec
tu eius. Extendit moyses manum super terram
egipti. et induxit austrum die illa et nocte.
te. qui levavit locustas. et sederunt in univer
sis finibus egipti. et devoraverunt
omnes virides in lignis et in herbis. Dixit

X

aut locusta · nga hasta · qr longiora
retro ht cruestinulqz · phao · uoca
uit eos · 7 ait eam in dnm urm · 7 in
uos · Orate · tenda peste hac · 7 hac
uice · 7 egssus · orauit dnm · 7 flau
uentus ab occe 7 piectt locustam i
mare rubrum durauit dns cor pha
onis · nec dimisit · De tenebris
Extende moy · manum xxv.
i celum sint tenebre palpabi
les · ut nec uix moui possent egyp
tij localit · q e mirabilr apulsi sunt
mori · Vbicumqz erat isrl · erat lux · et
uocauit eos · et ait · Ite uniuersi · o
nes tm · 7 arta remaneant · Et ait
moy · Nec remit ex eis ungula · pre
sertim cu ad ignore quid debeat i
molari · Et ait ad eo · Caue ne ultra facie
em mea uideamoriaris · loqutus neq;
XI Adhuc q̃ De diebz egiptiacis.
ad fres ka ait ds ad eu clo hc
una plaga tam phaone · 7 dimit
tet uos · Notat qr pres fuint plage
in egypto · q nquas nuat exodus · s
nd fuint adeiues forte · 7 ido tace
tur · Vn quida egyptiaci dur · quia
in hys passa e ptus · quor duos tm
singul misibz ui ad memoriam cu
pres forte fuiue e tredendu q egypty
liz astror ptitendunt dies hos · ne
fastos i inchoat opis · ul itinis · l im
Incidens. muoris · Et ne q quida egyptior
tuntes egyptiaturam · egssi sunt ut
cicrops · qui ug grecia mi · urbe 2didit ·
qm uocaunt actie postea dca e athe
ne · Qum quida gz diadas, quida ozco
mena di xuut · dcs e diffies · 7 est no
me egyptiu · q la de · quasi dibo · ul bi
corpor · ul xp pcin stature · ul puriru
imensitate · ul xa utriusqz lingue · q
huit · grece 7 eg · sub quo pino nata
e in arce oliua · cur 7 eadem tempes
tate egssus · dyon · bachus · qui 7 argos
condidit · 7 usum uinee gcis dedit · Dicit 7 di
luuiu in thesalia fcm sub deucalione · 7 in
cendiu sub fetonte · circa tempa moy · et sb
eo · hercules antheu uicit · erictonius filius uul
cani curru · et troilus pmus · q origam iuz
isse ferunt · egyptus · que prius mesraim · p
earia · ab egypto rege subtuso · egyptus dca e ·
lacedemon filius semeles · lacedemonia con
didit · xantus · tropa · lesbu · epidaurus · cre
ta condidit · 7 corinthu · que prius ephyra · isis
fm quosda e theleno epaphum genuit · qui
muphi condidit · cu in scdo egypto regnaret ·
Sane detinuans dns plagam q restabat
ait · Ing diar i egyptu · 7 morietur omne pri
mogenitu a pmogenito phaonis · usqz ad
pmogenitu ancille · que e ad molam · 7 pri
mogenita pecoru · Q p uos uo nec mutie
canis · 7 petens uasa pciosa ab egyptys ·
7 dabut uob · De agno paschali et
Terum dix ds diebz azimorum
ad moy · Mensis iste erit uob pmi imen
sibz anni · Hic e apl · i · lunato apl · quei
marcio sepe inchoat · Hic dr ab hebreis n
san · ap egyptios pmuti · ap macedones
xantitus · Volunt qppe ds iudeos aceris natio
nibz diffre · Sicut religione 7 caracte circu
cisionis · ita 7 tempis rone · Romani eni ex
tradicione nume pompily pmu posuit ianu
ariu · qr tuc incipit sol ascende post solsticiu
hyemale · arabes inchoant annu · post solsti
tiu estiuu, congentius uidet fieri ab hebis
in marcio in quo mund condit legr · In aprili
g cerimoniali diffiunt a nob · In tempali co
ueniut nobcu · Et adiecit dns · decima die m
sis hui · toller dom quequz agnu · 7 si n poit
agnu · saltem edum · q si non sufficiet nus
domus ad esum agni · assumet de domo ui
cina domui sue iuxta | Vt aunt quidam
numm animar q suffi | · x · capita erant in
ciant · et erit mascls an | esu unius agni ·
nicls · i · uni anni si macula · no quide uello
s corpis · qd in leuitico determinat · si cecu fuit ·
si fractu · 7c · et simptu de grege · siabtis eu

idomo usq ad .xiiij. die. et imolabit eum
multitudo filior isrl. q̄z dom
.f. suu. ad uespam. et tingent
cu fasciculo ysopi. intincu
postem. et sup liminare sagui
ne. edentes carnes nocte illa.
assas igni. no decoctu quid de
ex aqua. aut crudu .i. semi
coctu ex festinatoe. et azimos
panes cu lactucis aggstibz.
quaz amarido amaritudiez
sitiuris memoret i semptt
nu. cap cum itestinis uora
bitis. et pedibz. Siq residuu fuit igni cobu
retis. Quia ut ait ioseph. cremare sursu fer
ri sonat. et eleuatio igs. eleuatoni ab eis pes
tis q̄ uastauit egiptios signau. nec comedet i
cruciis. De m̄ z comedendi
ait. Renes uros accingetis
calciamta hebitis i pedibz.
tenetes baculos i manibz. os
n confringetis. nec de carni
bz foras mittetis et comedetis
festinant. Est enim phase .i. transit dni. Dea
e aut nox illa tnsitus. q in ea tnsiuit an
gls p egyptu. pcutiens pmogenita. e. ab ho
mie usq ad pecus. et tnsiuit sup tecta he
breor. linita sang. et ideo dr phase. q aggss
e isrl tc tnseundi ab egypto. Jtemq ait de
die huc hebitis sollepne et i monimntum i
gnationibz uris cultu sempitno. vij. diebz
azima comedetis pma dies erit sca. et ueña
bil simil. et septima nich opis facietis in
eis. exceptis his q ad uescendum ptinent.
Patz q medijs diebz potant opari. Et hoc
et patz q sabbm erat eis sollepni quouis
festo. quitu ad opu. in quo nec ad uescendu
liz opari. Jnde potuit ee. q mres i ipo die
sollempni pasce potuerunt pare ungueta
ad unguendu domium. q sabbo no licuisset.
in ezechiele festum i pmo die apl legitur
et in vij. q no hic. et egssi filij isrl fecerut
sicut pceperat dns moy. et aaron. Et eggati

P. x. luna
inuitur q ag
n qui .x. luna
tollebat. signa
bat aliq. etinu
.x. s. Sic. ei dr
luna. iiij. die
creata. q. fuit
qrtadecima. p
die mdi. unde
cuna etiam
qn mudu. x.

Phao ul egyp
tus que .x. pla
gis ubata no
cessit solo sang
agni. uicta. fi
lio isrl amisit.

sur. xiiij. luna. in finibz. e. cca ramesse.
tn ioseph dic eos conggatos. x. luna. et
uir exspectasse. xiiij. De morte pmo

Factu est aut noctis genitorum.
medio. pcussit ds ome pmogenitu
egypti. nec erat domus. i qua n iacet mor
tuus. dno forte ita pcurante. no fuisse do
mu absq pgenito. Compulsusq phao i
dix moysi p nuncios. ut egredentur cum
omnibz suis. imo et egyptii urgebant eos
exire. Tulit g ppls pharinam asp̄sam fr
mentos ligatam in palliis. et pecier ūasa
ab egyptiis. uestemq plima. et spoliauerunt
egyptios ex pcepto dni. tn p mcede labors
q fraudati erant. tn. ut inde fieret tabnacu
lum. et erant. q. vi. c. uiror peditu absq
puul. et uulgo famlantiu eis. innumabi
lis. et duxerut secu diuersi gnis. animatia
multa nimis. De exitu isrl de egypto.

Factum e aut q nilus
pter solitu ad huc inundabat tra
in qua erat sepulchru ioseph. tenebant aut
iuramento asportare ossa ossa ei. Tuc moy
ses scpsit in lamina aurea nom dni tetra
gramaton. q sup posita aque. sup natauit.
usq dum ueniens stetit ubi sup erat sepulc.
et effodientes sustulerunt ossa que sublata le
guntur eis p phasse. forte de difficultate itinis.
tn hebrei tradunt. q ouis ex ipriso astit
mx eos. que locuta est ad eos. Ob qm re
duxerut ea sec multo tpe p desrtum. et dixerut
eam oue ioseph. de qua ibi. Qui deducis p
uelud oue ioseph. etiam in egssu eor tre
motu fco. multa templa egypti cu ydolis
suis corruerunt. Habitatio aut filior isrl
i egypto fuit. cccc. xxx. annor. s; noimine
egypti. intelligd e omnis incolatus eor. qui
incepit a pmissione habrahe fca in una
mesopotamie. a qua usq ad legem datam.
tot anni fluxerunt. sol. enim. c. xl. annis
.iiij. fuerunt in egypto isrl post morte io
seph. Quibz expletis egressa est omnis multi
tudo de tra egypti. q e mirabili. ado sum

tempus et labore

eade die

ē. vl' forte eadem die q̄ eduxit habham ad
pegnandū. Et nota quia hic dr̄. quo die
egressi sūt. ⁊ infra. Memtote diei hui⁹
ī qua egssi estis de egypto. Prima die .s. azi
moꝝ. ⁊ sup̄ legitur dēm eis. Nulli⁹ egdi
atur hostiū domus sue usq; mane. Et cont̄
statim legit̄ hic. Nox ista obs͛uabilis ē dn̄i
qn̄ eduxit eos de t͛ra egypti. Et bndc̄one
forte intelligendū ē nocte eductos. Certi dn̄r
·v· ad mane egdiendū ab egypti. nocte educ
tos noc̄te cōpulsos. Pfectiq; sunt de ra mes
se in sochoth. nec sunt secuti eos egyptii
sepelientes mortuos suos. Multi ē egyptioꝝ
flebant. penitentes. q͛ eis fuāt tam crude
les. Coxuntq; farinam qm̄ tulant de e
gypto. feceruntq; subcinericios panes azimos.
ex modico tm̄ tēpe ul' tepore coagulatos, hisq;
usi sunt .xxx. diebꝫ. Non eī ultra suffecerūt
que tulant de egypto. licꝫ sb necitate custo
dirent. nec eis ad sacietatem uescerentur. De

VIII Dixit itm̄ sanctificatione primoge
do⁹ ad mo. Scifica m̄ omē pri nitoꝝ.
mogenitū masclin. q͛ apit uuluā. tam de
hominibꝫ. qm̄ de iumtis. q2 percussat pgeni
ta .e. in libatione eoꝝ. et q2 solū masculos.
pp̄ h nolut s͛ sanctificari. Dicit pt̄ n̄ pcus
sos n̄ masclos. forte q2 pgenita eoꝝ a pcus
sore anglō libiaut. ⁊ hoc modo sua erant. uo
luitq;. ut deinceps sua eēnt omīa. vl' q2 et
omī fructu primo honorand⁹ ē. Primogeniti g̊
de filijs leui offerebant̄ ⁊ s͛uiebant uigit dn̄o.
pgeniti alioꝝ offerebant̄ ⁊ redimebant̄ .v. sy
clis. Primogenita pecoꝝ apta ad imolandū
oblata erant sacdotum. Immundoꝝ uo nō
oblata. queda redimebant̄ ut primogenitū
asini q͛ oue mutabat̄. que p eo offerebat̄.
Queda nec ē redempta. occidebant̄. ut pge
nitū canis. et adiecit dn̄s. Cum intdux͛it
te dn̄s in t͛ram pmissam. Intimab͛ h filijs
tuis siuanda ritu sempitno. Eritq; hoc q͛si
signū ī manu tua. et q͛si appensum quid.
ob recordatōn an̄ oclos tuos. ut .s. hui⁹
libationis memoria nō alit̄ ueniret ī

oblitione qm̄ q̄ in manu gerunt̄. vl' ante
oclos appendunt̄. q͛ p h ei ad l͛ram obs͛
uantes. in cartis hec scribebant. ⁊ deca
logū simul. ⁊ eas sinistris cētum ligabant
brachiis. ⁊ int͛ oclos appendebant. q̄s do⁹
in ew͛. philacteria uocat. a philaxe. ⁊ tho
rath. De deserto egypti. xxxv.

Igitur cū emisisset pharao ppl'm. nō edux͛
eos moy͛. p palestinam continuā egyp
to. pp̄ antiquā molestiā ⁊ odiū pp̄m. ne
insurgerent philistei adus⁹ eos. s; circūdux͛
eū p desertum q͛ ē iux͛ mare. R. Tum q͛ p
mandato dn̄i iubentis. ut duceret pp̄
ad monte͛ syna. ad imolandū sibi. tū q͛ si
penitentes egyptij uellent eos psequi. g͛
ue molestiā sustinerent, itinis. Armatiq; as
cenderunt filii isr͛l' de t͛ra egypti. multa q͛
supellectili muniti. tū alia tū illo hab
quita pgenie ascenderunt filij isr͛l'. Moys
enī quint⁹ fuit a iacob. vl' p obum ua
a phares usq; ad salmon .v. fuit gnāmi
Hebreus ht͛ .v. as' .s. ul' Pfectiq; de socho
uenerunt in ethan. Ciuitas erat tūc de
ta in capite solitudinis. q̄ a iosepho l
dr̄. ubi ē babylonē p͛ea foam dicit. dum
cambises egyptū uastaret. De ducatu

Dominu⁹ aūt columpne ī mari rubeo
ut dux eēt itinis. pcedebat eos p
diem ī columpna nubis. cont̄ feruore solis
p noctem ī columpna ignis. cont̄ tenebras
ut ē sibi a spectatibꝫ puident. Pceptiq; d
ut reu͛si aliqūtulū ī sus egyptum castra
metarent̄ in regione phiaroth. que ē inter
magdalū ⁊ mare cont̄ bethel. Sephon
aū magdalum ciuitas ī confinio ē. ad
qm̄ iudei tpr͛e ieremie, int͛fecto godolia, p
mo cōfugiunt. ⁊ posuerunt castra sup mar
r. hui⁹ maris aqua non ē rubea. s; omī
dra circūstans. rubra ē ex qua inciatur
gurges ⁊ inficitur. Vn̄ minimū acutiss
decipitur. Quicq; ē ad usum ī fructibꝫ
ī hunc colorem cadit. Ob hoc ibidē gemme
rubre inueniunt̄. que limo inolute. et

int harenas citre t're colorem hnt. & maris.
hoc mare in duos sinus diuidit qui ab ori
ente e persicus appellatur. qr p se horam eius
inhitant. alter arabicus dr. ubi nos tn dicim
rubrum. hebreus ht. cannosum. qr canne i li
toribz habundat. Sane ibi coartati sunt filij
isrl. ex una pte erant montes asperrimi. & i
meabiles. ex altera mare. De transitu maris
Inmutatumqz e cor pharaonis. Rubri.
tulitqz. dccc. currus ppos. & dccc. ab egyp
tijs. & insecutus e eos. Equites qz duxit. l. &
cc. peditum armatoz. leuantesqz oclos hebrei
uident egyptios pt se. & timuerunt ualde. nz
enim fuge facultatem hebant. nec pugnare po
terant. qr inermes erant. nec ibi morari ppt
ciboz penuriam. Cumqz plurimum arguerent moys.
dixit eis. Nolite timere. h fecit dns. ut hodie
uideatis magnalia eius. ipse pugnabit p uob. et
uos tacebitis. Egyptios quos uidetis nunc.
no uidebitis in sempiternum. In hebreo e plenius.
ut nunc uidetis uiuos. s. Et orauit moys. ad
dnm. Cui dixit ei. Quid clamas ad me. Eleua
uirgam. & extende manum tuam sup mare. &
diuide illud ut p siccum ingrediantur filij isrl.
tollensqz se angls qui pcedebat eos. stetit
pt tergum int egyptios et isrl. et erat nubes
tenebrosa egyptiis. lucida hebreis. Cumqz exte
disset moys. manum. flauit uentus uehemens. &
uertit aquam in siccum. diuisumqz e mare. i. xij. di
uisiones. ut qz tribz p turmas suas incederet.
& aduocans moys. singlas tribz sm ordinem na
tiuitatis sue. hortabatur eos ut ipsum pree
untem sequerentur. Cumqz timuissent intrare ru
ben. symeon. & leui. iudas primus aggressus est
tunc pt eum. Unde & meruit ibi regnum. Pfecti
sunt g p medium maris. & erat aqua quasi
murus a dextris eoz. et leua. Qz uidentes egyp
tij uesanos iudicabant eos. Sz cum uiderent
illesos abire. ingressi sunt pt eos. Iamqz ue
nerat uigilia matutina. & respexit dns sup
egyptios p columpnam ignis & nubis. & in
tolerabiles ymbres & grues tonitruos. choruscationesqz lampantes iniecit sup eos. Unde tri
ti dixerunt. fugiamus israelem. dns enim pugnat
p eis. Filij autem isrl sm iosephum. ad contra
positam uenerunt terram. hebrei uero tradunt
qr cum uenissent ad extimum montis porrecti
i mare. p longam maris uiam eos obliquasse. &
circueundo montem. ad idem litus egypti rediis
se. qd pbant sic. Natura maris e. ut qr perit in
eo. ad proximum litus proiciat. Cum g mane
iacerent egyptij mortui in litore. patz q. id erat
litus ex altera montis parte. non enim in spacio
noctis sc equinoctialis. nec iiii. nec iij. & ad
medium mare transcurrissent. Cumqz sic ptur
barentur egyptij. moys. dno iubente. extendit
manum sup mare. et reuerse sunt aque ad
priorem locum. & operuerunt egyptios. nec
unus quidem supfuit ex eis. et tulit isrl ar
ma mortuoz. Moysesqz dno canticum compo
suit. exametro carmine. Cantemus dno. XV
& c. Qd qr prius legitur ceteris. canticum dr can
ticoz. nec hoc discredendum ee. dicit iosephus
cum alexandro macedoni & exercitui ei darium
insequenti mare pamphilicum diuisum fuisse legimus
deo uolente qui p eum regnum psarum delere
uolebat. Moratus e autem isrl iuxta litus ma
ris. vij. diebz. Et cum tympanis & instrumentis
musicis. singlis diebz ueniebat ad litus ma
ris. & cantabant dno canticum moys. uiri se
orsum. & mulieres seorsum. Inde in rei memori
am. vij. paschalibz diebz cantando redimus ad
fontes. & terminatur hic. iosephi liber scds. De
Post h dulcoratione aquarum XVI
ingressi sunt idest in marath.
tum sur. tum hebree ht. in desertum ethan.
Dicimus enim qr prius ante mare fuint in desertum
ethan. pt mare. in deserto sur. Ambulauerunt
qz tribz diebz p solitudinem. nec inuenerunt aquam.
donec uenirent i marath. Ubi aquam inuentam.
pre amaritudine non poterant bibere. Unde & locum
illum dixerunt marath. ab hac amaritudine
vel potius p amaritudine aque. Nequior enim
e qui sitit si non inuenit potum. quam si inuentum gustare non possit. Dns autem ostendit
lignum moysi. Qz cum misisset i aquas. dulcorate

post helim i
deserto
sin

ſiit· forte lignū illd huiꝰ efficatie erat· ⁊ for
te miraculoſe fcm̄ ē ut in ſolitudine i q̄
nō erat lignū inueniret lignū· hebreus
dic̄. qꝛ illud lignū naturalit amariſſimū
erat· ⁊ ut mirabilioꝛ inoteſceret uis diuina.
amarū additū amaro: dulcedinē opatum
ē. Joſephꝰ uidetur uelle· q aque uitiū hec con
traxant· qꝛ inmote ſemp fuant. Fin illud· ⁊
uicui capiunt· ni moueantur aque. Dicit
enī ibi fuiſſe modicū puteū. Sumēs aut
uirgam moyſ· qm̄ hebat in pſenti· ſcidit eam
pmediū in longitudine. ſciſionem faciēs· ⁊
iecit i puteū· et pcepit fortibꝫ ut haurirēt
aqm· ⁊ plurimā pus effunderent· ut ultima
q̄ mane remaneret frequētibꝫ ꝯtuſionibꝫ ex
citata et purgata fiet potabilis ibi ⁊
dedit eis iudicia· ſiondu tn̄ in re. ſꝫ da
turū ſe pmiſit· ſi obedire ſibi uellent.

Poſt h̄ **De fontibꝫ ⁊ palmiſ helym.** p.
uenerunt in helym· ubi erant· xij·
fontes ⁊· lxx· palme· Et dicit ioſephꝰ· qd
modica aqua erat in fontibꝫ· ⁊ talis ut
q ex ea modicū ſumietur manibꝫ· ceno
ſum eſſꝫ ⁊ inutile· ppt hoc ⁊ palme n̄ mlt
tū eminebant a tra· qꝛ nō ſufficiebat hu
mor ad ꝯglutinē dum humū· Ex in̄ ue
nerunt in deſertum ſin· q ē inter helym· et
ſynai· ubi pleſ fecerunt manſiones· que in
numis exponent. **De coturnicibus et**

Quinto· x· die mēſis **manna· a·** q.
ſedi· xxv· ſ· abexitu eoꝝ de egypto·
qn̄· ſ· ſcdm pascha celebrabatur: defecerunt
eis uictualia que tulerant de egypto· ⁊ dix
unt· Utinam mortui eēmꝰ in egypto· qn̄
ſedebamꝰ ſup ollas carnium: et comede
bamꝰ panē in ſaturitate. Cumq; orasset
moyſ· ad dnm· dix ad eos· Audiuit dꝰ mur
muratōes uras cōtr eū ⁊ ueſpe dab uob car
nes· ⁊ mane panes in ſaturitate· Fcm q
ē ueſpe· et aſcendens coturnix de ſinu ara
bico· ubi pcipue nutritur· tranſcenſio me
dio mari opuit caſtra· ⁊ ad libitum ppli
capiebant. Eſt aut auis regia· qm ioſephꝰ
ortigiam uocat· grecus· ortogomenam· nos
uulgo curleū dicim accurrendo· Mane u
cū oraſſꝫ moyſ: ros deſcendens illiꝰ ē ma
bꝫ eius· quē pus ymbrē ſuſpicatꝰ ē. Sꝫ cum
guſtaſſꝫ· ſenſit mell dulcedinē· ⁊ panē pmiſ
ſum· datū intellexit· ⁊ iacuit ros p circuitū
caſtroꝝ et erat quaſi minutū. Q· ſemē cori
andri· Album i modū pruine· ⁊ q̄ſi pilo tu
ſum. Qꝛ uidentes filij iſrl· dixerunt· Manhu:
·i· qd ē hoc. Un̄ deinceps manna dcm̄ ē· qd
quidā indeclinabile putant. Alij i prima
declinatōe ponūt· alij in tcia: Sicut ⁊ pas
cha paſche· ul paſcha· tis· ⁊ ait moyſes· hic ē
panis uob datus a dn̄o· Colligite uobis go
mor· p ſingula capita· ⁊ collegerunt· Alij pl
alij minus· ⁊ menſi ſūt ad menſurā gomor
nec qui pl collegerat· hūit ampli· nec q̄ min
parat· repit minus· forte enī in aceruū
ponebātur collecta· ⁊ reddebā dieb ſinglis
gomor q· ioſephꝰ uocat aſſarum· ⁊ ē· x· p
ephi· ul forte quātūcūq; quis colliget ue
ens ad tria· nō inueniebat niſi gomor
p miraclm fcm̄ ē· ut edacibꝫ ſufficēt gom
qui ⁊ ab alijs comedebat. Colligebatur
mane· qꝛ cū incaleſcebat ſol· liquefiebat
miracloſum erat· cū ad ignem durū fieba
terebant aū illud i puluem· ⁊ conglutina
tum i panes formabatur· cuiꝰ ſapor erat
dulciſſimꝰ· p quo dcm̄ ē ſimila cū melle
alibi· Sapor panis oleati· quia ud dr̄· q ſa
piebat in ore cuiq; q deſidabat. Non mīni
autenticū ē· Dic ioſephꝰ· q hactenus rigatur
locus ille ſic· ul ſicus ymbribꝫ· Dixitq; moyſes
ad ppłm· Nullus relinquat ex eo in mane
Qda tn̄ reſeruauerunt· ⁊ ſcaturiebat u̇mibus
⁊ cōputruit· Preceptitq; moyſ· ut die· vi· col
ligerent cibos duplices· qꝛ ſabbo nō inueni
batur· in agro· tn̄ ſuatum in die ſabbati
nō corrumpebat. Tn̄ quidā putant· nec
vi· die collegiſſe· quēq;· niſi unū gomor
ſꝫ illd idem· p miraclm multiplicabat· ut
duobꝫ ſufficeret diebꝫ· hoc in̄ colligentes· q
in ſta legit. Ppt hoc tribuit uob dn̄s die

vi. cibos dupliceos. Ait itaq; ad moy. Imple go
mor ex eo. ut custodiat in futuras retro generatio
nes. i. in posteritates ad memoriam retro haben
dam. Et fecit moy. iuxta uerbum dni. et posuit
illud aaron in urnam auream in tabnaclo reser
uandum. Dicunt hebrei eos primo habuisse prium
tabnaclm. in quo dominum consulebant. De
quo infra. Moyses tollens tabnaclm teten
dit extra castra. procul. vel cp rep sum. de futuro
tabnaclo h dcm est. Hoc cibo aliti sunt filij
isrl. xl. annis. usq; q tangerent terram cha
naan. De aqua data in Raphidin.
Igitur profecta e omis multitudo de deserto
sin. per mansiones suas iux sermonem dni. et
uenit in raphidin. non q uulo distinguet eis
dns mansiones. s; indicio nub stantis. quam
proeuntem semper sequebant. ea stante. castra
metabant. ibi omino defuit aqua. et mur
muravunt contra moysen. Q ait. ad dnm. Q
faciam ppl huic. adhuc pusillum et lapidabit
me. Et dx ad eum. Sume de senioribus isrl. et
uade ad petram oreb. et percuties eam uirga.
pars e montis syna. sic dicta. Alia e. et alibi
petra oreb. et dicta e sic. pp oreb. qui e occis
in ea. Forsitq; e ita. Et egsse sunt aque et bibit
ppls. Et uocauit moy. nomen loci. temptatio. q
temptauerunt dnm dicentes. Est ne dns in nob
annon. Alie post consdictonis fluunt aque.
Egressus De pugna contra ama
e aut amalech. lech. xxv
ut pugnaret adusus isrl in raphidin. Stra
bo ait. Amalech fuit filius ysmael. a quo amale
chite. qui et ysmaelite. ipsi sunt sarraceni. hos
dic iosephus pugnantes inhitantes goboth
et petram accustantibus. conductos ad bellum ad
uersus hebreos. Econtra legitur in genesi. q elypha
phat primogenitus esau genuit de thamnia a
malech. Item sup regum. ubi fili doet ydu
mei nuncians dauid mortem saul. ait. Ama
lechites sum. forte duo fuerunt equiuoci. et
ex his duo ppli. Elegit aut moy. ihm de tribu
effraym. uirum bellicosum ad dimicandum contra
hostes. cum et paucos fortes armatos plu
rimos ad custodiam castrorum retinuit. Ipse
aut ascendit in montem habens uirgam dni in ma
nu. Ascenderuntq; cum eo aaron et hur. uir
marie. tam sm paralipomenon. fuit filius ca
leph et marie. auus beseleel. Cumq; eleuasset
man moy. ad dnm. uincebat isrl. Sin aut — ul ad celum
paululum remansiss;. uincebat amalech. Q
comperto aaron et hur. supposuerunt ei lapi
dem. et ex utraq; parte. manus ei sustentabant.
erant enim graues pre labore orandi. In hur uel
figa. x orantis in cruce. nec remisit moy. ma — sacerdos man ele uat in missa et etiam in figura
nus. usq; ad sol occasum. Fugauitq; iosue a
malech in ore gladij. Et ait dns moy. Scribe
h in libro ob monimentum. Ad h enim delebo memo
riam amalech de sub celo. q in diebus saul impletum
e. Et edificauit moyses altare. et uocauit illud
dominus exaltatio mea. De diuisione mag
Egressus tuum ad consilium ietro. — XVIII
e aut ietro cognatus moy. obuiam ei
in desertum. tulitq; secum sephoram et duos fi
lios eius. Cumq; intrass; tabnaclm moysi. narra
uit ei mo. signa que fecerat pro eis ds et immisum
laborem minus sui. et congratulans ietro. ait.
Benedictus dns qui eruit pplm suum de terra e.
Nunc cognoui q magnus e dns sup omis deos.
Obtulit g ietro hostias dno. et comederunt cum
eo moy. et aaron. et seniores isrl coram domino.
Augustinus. tamen non uult gentilem imolasse dno. s; moy.
sm aliam translationem. que e. Sumpsit ietro hostias
de oblatis a moyse. Sumpsit ab eo et comedit.
forte tunc sacrificauit moy. iuxta montem sicut p
dixerat dns. Dicit enim ioseph. ietro uenisse cir
ca montem. Ubi uir uidens multas iudicat moy. u
siones. Altera die sedit moy. ut iudicaret pplm.
qui assistebat ei de mane usq; ad uesperam. Q
attendens ietro ait. Stulto labore consumeris.
ultra uires tuas e negocium. S; audi uerba
mea. et erit ds tecum. Esto ppl in his que s
ad dnm. et cerimonias et ritum morum. uel ritus
ostendas eis. Ad decisionem uo causarum elige ui
ros potentes. timentes dnm. amantes ueritatem.
detestantes auaritiam. Et nota q in his. iiij.
que dicit. considanda in eligendo iudice. ponit

potentiã. que quidẽ plurimũ ualet. si tñ illa
sequitur. Alioquin additur oleũ camino. et gla
dius ueneno. Tũ alia turbo sit. sapientes.
quos forsan pontifices uocat ad iudicandũ. et ad
didit. Constitue ex electis quosdam tribunos. i.
cuique tribui. unũ preponẽ. quia a tribu tribunus he
braice. Grece cyliarchus. latine millenarius.
non quia in tribu tm̃ essent mille. Sed certum numerum
posuit. pro incerto. uel pro multitudine copiosa nu
merum posuit supremũ. forte. quia iam principes
habebant. queque tribus suũ. sub principe uoluit
esse millenarios. qui tñ preessent mille. Sub
millenario autẽ moyses constituit. x. equatũ
tarcos. i. centenarios uel centiones. Sub centione
duos pentacontarcos. i. quinquagenarios. Sub
quinquagenario. v. decanos. Octa ergo lite inter. x.
stabant ad iudiciũ. decani quibus facile erat li
tes ... dirimere. si non poterant diffinire.
ascendebant ad quinquagenariũ et sic usque ad mo
ysen. quod tñ rarum erat. Maiora tñ reserua
bat moyses. ipsi minora iudicantes. In hunc mo
dum ecclesia romana uocauit plurimos in parte
solitudinis. primates. archiepiscopos. episcopos. ar
chidiaconos. archipresbiteros. et minores sacerdotes.
leuiora peccata. et quedam grauiora. sed occulta iu
dicant. Grauia uero peccata et aperta. referunt ad
episcopum. Acquieuit moyses. nec erubuit uir deo ple
nus. consiliũ gentilis. dimisitque cognatũ suũ. he
breus usque ponit socerũ. et reuersus est ietro in ter
ram suam. De peruentu ad montem syna

XIX. Mense tertio egressionis. Exo. xix.
Meus de egypto. i. iunio. die hac. s. in
kalendis iunii. uenerunt ad montẽ synai. fixerunt
que tentoria e regione montis. xlvii. die a pha
se. In exponendo enim scripturas. xxx. dies pro
mense ponimus. quasi mediam inter lunares et
solares menses. eligendo uiã. Lunares enim menses
tricenariũ inueniuntur quidam. ultra uero non. So
lares uero plures. Hunc numerum excedunt a pha
se quidam. xvi. primi mensis restabant. fluxerunt
pecca. xxx. sedi mensis. Restat ergo quod prima dies
iunii. xlvii. fuit. Sequenti die diluculo ascendit
moyses in monte ad dominum. Qui dixit ei. Dices
domui iacob. Vidistis quid fecerim uobis. Nunc
adiciam. ut et loquar uobis. Si ergo custodie
tis pactũ meũ. eritis mihi in peculium de
cunctis populis. Que cũ retulisset moyses po
pulo respondunt. Cuncta que locutus est dominus. fa
ciemus. Cumque redisset moyses. ad dominum. ait ei dominus.
Veniam ad te in caligine. ut audiat me
populus loquentem ad te. Vade sanctifica populum hodi
e. et cras. i. lauet se et uestimenta sua. vacet
ab amplexibus. et sint parati in diem tertiũ.
et constitues terminos per circuitũ montis.
Quos qui transierit tunc. et tetigit montem
morte morietur. Manus non tanget eũ. sed
lapidabitur. aut iaculis confodietur. siue iu
mentũ siue homo. Utebantur autem ut ait iosephus
in hiis duobus diebus conuiuiis opulentis ...
narum decentur. De donatione legis
Iam conueniat dies tertius. Exo. xix.
et ante solis ortum ceperunt audiri toni
trua. ac micare fulgura. et nubes den
sa operuit montẽ. et clangor buccine perstrep
bat. Mons autem fumabat. quia dominus descenderat
in igne. et fumus ferebatur quasi de fornace.
et mons tremuit. Ut aiunt hebrei. timuit
populus. sed et moyses. iram dei presse putabant. Tandem
letus apparuit moyses. et serenus aer tunc
reuersus est inter eos. et ait. Hodie non audi
tis moysen. filiũ amram et iocabeth. sed illum
qui pro uobis percussit egyptũ. qui per mare ...
dedit. qui cibũ de celo. potum de petra con
cessit. per quem adam de fructibus terre comedit.
Noe ex ymbribus ereptus est. abraham cha
naneam obtinuit. ysaac natus de senibus. ia
cob. prole ditatus est. Ioseph sublimatus.
Fiant ergo uerba hec uobis amabiliora quam
filii uel uxores. et eduxit populum in occursũ
domini. ad radicem montis. Ascenditque domino
iubente moyses et aaron. ultra terminos.
sacerdotes. i. maiores et populus non tra
sierunt. Locutusque est eis dominus ita. ut
nullum uox effugeret. et sic. l.mo die de
dit eis legem. uerbo tm̃. in figuram. quia
daturus erat spiritum sanctum die quinquagesimo

Et ion ...

Non habebis **Explicatio decalogi.**
deos alienos coram me. &c.
Q͞ꝛ ii nisi .x. p̄cepta dedit. om̄s s̄ci asseruñt. s;
in distinctione eoꝝ diffiunt. p̄mum enim & imum
s̄m aug̃. diuidit oriēles in duo. & duo ultima
s̄m aug̃. colligit in unum. cum ɔsentit ioseph̄.
Ꝓptea dic̄ aug̃. tria fuisse in una tabula. &
.vij. in alia. Joseph uo & hebrei .v. in utraq;. For
te. q2 aug̃. p̄ma tria uoluit ptinere ad dilectio
nem dei. et .vij. ad dil'coem pximi. p dignitate
potius. qm̄ pscriptura dicit ea ee p̄me &
sede. tria. Sicut dicere ɔsueuim⁹. hom̄es p̄
me classis & sede. quocūq; uo modo distingu
ant'. idem sens⁹ ē. **Primum mandatum.** ri ×
Non hebis dōs. a. coram me. i. me soli
heb' dm̄. & ponit' nō hebis. p nō he
as. supatiue s̄m pdioma hebreum. Non as
serit. cum q̄ꝛ h̄int. Non facies tibi sculp
tile ul' pdolm̄. alia littera. qd' nich̄ ē in mūdo.
.i. ullius rei natural' repsentatiuum ut fiebat
amon. capite arietino. ambro. capite cani
no. Nec omnē silitudinē. que ē in celo ul' in tra.
ul' in aq̄s. ul' sub tra. q. nec facies tibi p dō si
milach̄ sol' et lune. & h⁹mōi. neq; hominis
aium̄ti. & h⁹mōi. neq; dcōnis. ul' reptilis.
cuilibꝫ. que colebat dudū hoīm error. nec
coles. nec ē adorabis ea. Colē enim est. mente
adorare. Adorare aū est. si nō animo. salt̄
p metu. ul' adulando regibꝫ adorare. postea.
ad inculcanda custodiam dicti. & dicendorum.
addidit incident'. Ego sum dn̄s ds̄ tuus fortis.
& zelotes. uisitans pcc̄a prm̄ in filios in t'.
& q̄r. generatōm qui odiunt me. & faciens miām
i h⁹s qui diligūt me. & custodiunt p̄cepta mea.
Zelus dr̄ inuidia. dr̄ & amor. s; p̄pe amor
uiri ad uxorem. p quo sustinē nequit alt̄us
ad eam accessum. Hunc modum huc dicit dn̄s;
ego sum zelotes. i. nō paciar te fornicari pt
dōs alienos. Q. addidit se uisitare pcc̄a prm̄
i filios. ꝯuū' heretici. Non ē bonus hic sermo
ut p pcc̄o alt̄ius quis puniat'. et dicunt uetus
t. nō ee datum a dō. Non enim sic crudelis est ds̄.
s; econt'. in h⁹s mitis apparet. q. & h̄ nomine

uisitans inuit'. Ex pietate enim uisitam⁹ infir
mos. & ip̄e ex māsuetudīe pcante non sta
tim punit. s; expectat & usq; in q̄rtam ge
neratōm. Quandoq; prēs uīue solent. et si cor
ripiet' pat̄. ul' filii. ipm̄ nō imitabunt'.
Parcit aliqñ q̄i p̄t longam expectatōm uis
tius punit. & de temporali pena tm̄ intell'nd
ē. sicut de achab. & iheu. in posteris uindictam
suptam legim⁹. Vl' post expmi seuitas iusta
iudicantis. Grauius enim puniunt' peccantes. si
filios p se uideant & puniri & iusti p expe
ctatōē. Generes tm̄ hic intelligit p prēs. de
mones. p posteros. coadiutores. quos qm̄ in
ptando nos adiūgim⁹. utpote. p̄mo irrauit
dyabol⁹ in cor iude. Ecce prī. post accessit ad
p̄ncipes. ut & ip̄i in h̄ peccarent. Ecce filii.
Post acceptū ab illis cohorte & ministris. Ecce
.iij. & .iiij. generatio. Dn̄s aut' nō uisitat h̄
pcc̄a prm̄. q2 relīquant' igni eterno. medo tm̄
leue punit hom̄es. **Scdm mandatum.**
Non assumes nomen dī tui inuanum. i.
nec falso. nec supflue. n dolo se iura
bis p nom̄ dei tui. nec honorem eius q̄ntum
in te ē euanescē facias de eo. p̄ue sentiendo.
Memento. ut **Tercium mandatum.**
diem sabbi scifices. i. scm̄ & ferialit'
heas. Non facies om̄e op⁹. tu & fili⁹ tu⁹. & fi.
t. nec ser. nec an. t. nec iu. t. nec aduena. q
int' portas tuas ē. i. tecum in domo & suiens.
q2 ɔceuit die .vij. & nos diem .vij. suam⁹.
et si nō hunc. quē illi. nam & ioseph⁹ sic
ait. quartus sino s̄m suandas septimanas
cum ab om̄i ope forent cessaturi. ꝓptea de
ope suili dictum⁹ intell'ndum. **Quart' mand.**
Honora prēm tuum & m̄rez tuā dupli
ci honore. reuendo. s. & necc'ria minist̄
do. In h⁹s enim que sequunt' fere in omibꝫ
apte totum intelligit'. ubi & dn̄s docens.
totalit' intell'nda. impleuit legē. **Quintum**
Non occides manu **mandatum.**
ul' iute. ul' ɔsensu. nec uiolentam
manum inferes insonti. nec subtrahes auxi
lium uite. cum potes & debes dare. Iudex qd'e

ab isto folio fuerunt lre capitales de lazurio
et tytuli librorum in summitate foliorum usque ad librum Ruth et paulo ampli⁹

nō occidit. s3 lex. Sextum mandatū.
Non mechabis. i. nec miscearis alii
cui. excepto fede matrimonii. Sep
Non furtum timū mandatū.
facies. nec etiam rapies aliena.
Non contra p̄ximū . viij. manda
tuū falsum testimoniū tum.
dices. hic p̄hibet omne mendatiū. licet
quidā male senserint d'm tacite ꝯcessisse
mēdatiū. q̄ p̄dest & nulli obest. ix. ma
Non concupisces domū datum.
p̄ximi tui. Secdm aug'. hic p̄hib3
concupiam rei aliene inmobilis Decim
Non desidabis uxorē mandatū.
eius. nō seruū. nō ancillam. non
bouem. nō asinum. nō omnia que illi'
sūt. hic aūt p̄hibet concupiam rei mobi
lis. secdm ecigenem. unū est p̄ceptum. De
~~Videbat~~ altari faciendo.
Vid. aūt p̄p̄l's uoces et lampades. et
uocem buccine. et montē fumantē. Et
stans p̄cul dixerunt moysi. loquere tu
nob. et audiem' te. Non loquat' nobis
dn̄s. ne forte moriam'. Stetit g' de lō
ge p̄p̄l's. et moyses accessit ad caliginē.
Cui dn̄s ait. Altare de tra facietis m.
forte ante ꝯstructōm altaris portatil'
noluit hec fi. vl' illud portatile erat
de tra. sicut infra dicem'. Qđ si altare
lapideum fecis m. nō edificabis illud de
sectis lapidib3. Si leuaueris cultrum tuū
sup eo polluetur. q. nolo q̄ cū instrumē
to effusionis sanguinū edifices m sem.
Inde & nos uni' lapidis altare ꝯstruimus.
vl' forte p̄hibuit ne sup altare hostie ce
cideretur. et addidit. non ascendes p̄ gra
dus ad altare meū. ne reuelet' turpitudo
tua. forte nōdum antiqui utebant' femi
nalibus. De iudiciis.
Deinceps addidit dn̄s iudicia que &
id ꝯminandas lites. Nos quidem
non omīa. s3 ꝯgrua p̄sequemur sic. Si
emis seruum hebreum quamuis & suus

nō sit. vi. annis seruet tibi. nisi iubileus in
uenit. vij. egredietur liber et gratis cū quali ueste
intrauit. Si h3t uxorem. cum uxore & liberis
exeat. Si dn̄s dedit ei uxorem. mlr' cū filijs
quos fecit. erunt dn̄i. Qđ si elegit seruus
manere in suitute. offeret eum dn̄s dijs. i. sac
dotib3 p̄sentab. et applicabit' ad hostium tab
naculi & p̄forabit aurem eius subula in signū
p̄petue suitutis & erit suus i s'clm. i. dū uiuet.
vl' usq3 ad iubileū. Idem ē intelligendū de ancilla.
Si quis uendiderit De familia.
filiam suā in famula. nō in ancillam.
s3 in ꝯcubinā. q̄m gra in moyphete dicit. vij. an
no nō egredietur sicut ancilla. & sine p̄cio. quia
eum humiliauit eam. dote et uestes & nuptias
uirū ei p̄uidebit. pro p̄cio pudicitie. Qđ si ante
vij. annū displicuerit ei. uendendi alij p̄tate
nō hebit. nec pudicitie p̄ciū negabit. Qđ si in
tim aginnabit eā sibi. i. in uxorem duxerit.
Secdm q̄ d' marcia catonis. iuxta legem uxo
faciet ei. nec sine libello repudij egredietur. Si
uo nō sibi. s3 filio eam emit. inmodum p̄dictū
faciet ei p̄ filio. sicut p̄ se. Si tā ista nō fecerit
. i. si nec ipse humiliauit sine aginnatione. nec eā
aginnarit. nec filio eam accepit. more ancil
lar' gratis egredietur. et absq3 p̄cio sibi dato.
Qui occidit De homicidio.
hominē uolens. moriatur. Si uo no
lens. confugiet ad unā de. vi. ciuitatib3 refu
gij. et ibi saluabit aiam suā. ne occidatur a
p̄ximis occisi & erit ibi donec p̄iudices ciuita
tis p̄pinquis mortui reconcilietur. vl' usq3 ad mor
tem summi sacdotis tunc eum redibit securus.
ad p̄p̄a. P̄ industriam uo occidens ē ab altari
euellatur q̄ de ioab fcm̄ legit'. Instar harū
ciuitatū. nos hēmus loca deo dicata. Maiorem
tn̄ inmunitatem p̄stant q̄m ille. Saluat' eni
in eis & uolens homicida & quilib3 fugiens.
Tn̄ quidā exceptionē faciunt. Si enim p̄ ho
micidio facto in ecclia ul' furto. ul' huius
modi confugiat ad ecclesiam. inde eū dicunt
debere detrahi et puniri. De talione

Addidit et dominus precepta talionis. Iubens
reddi animam pro anima. oculum pro oculo.
dentem pro dente. vulnus pro vulnere. livorem pro
livore. adustionem pro adustione. **De bove.**
Si bos cornupeta servum occidit lapidibus
obruatur. nec carnes eius comedentur.
Dominus autem bovis. xxx. siclos argenti reddet domino
servi. Aiunt hebrei. sic ideo estimatum precium servi.
quia. xxx. generationes egresse sunt de cham. quem
noe servituti addixit. **De decimis et primiciis.**
Decimas et primicias ne tardaveris
dare. et offerre. tamen agnum vel edum. vii.
diebus dimittes cum matre sua. die octava. vel de
inceps poteris reddere. **De sexto anno.**
Sex diebus annis seminabis terram tuam
et congregabis fruges eius. vii. anno eam
requiescere facies. Unde dicebatur annus requietionis.
et etiam remissionis. quia in eo nulli licebat exigere
debitum aliquid. nisi eo terminato. Et siquid in eo anno
ex preteritis frugibus succreverit. in eo comederent pau
peres populi. et quod residuum fuerit pauperibus. comedent
bestie agri. Ita facies in vinea et oliveto tuo. Dum
hoc observarunt fuit ut ait Iosephus in anno sexto in
vi. intantum habundabant fruges. quod sufficiebant
ad usum. vii. et viii. etiam ad sementem. au
Addidit **de tribus sollempnitatibus** [dicit quia in vii. anno se minabant]
et de tribus sollempnitatibus precipuis anni.
in quibus voluit deo apparere omne masculinum. sed
non vacuum. de quibus infra dicetur. **De edo**
Ne coques **non coquendo in lacte matris.**
edum in lacte matris sue. quod iosephus ex
ponit sic. Non comedes eum infra octavum diem.
quia adhuc non differt a lacte. Sed christiani de christo exponunt
sic. Ne occidas christum in die conceptionis sue. quod
tamen transgressi sunt. Dies vero conceptionis vocatur
lac matris. quia ex tunc in matre paratur materia lac
tis. Hebreus habet. Non coques separatum in lac
te matris sue. et est sensus. Separatum a carne pen
tum. vel quod per carnalem generationem conceptum. et editum
est. Non comedes coctum cum lacte. vel cum aliquo
lacteo caseo scilicet vel butyro. quod dictum est propter aves que
non de carne sunt sed de ovis separantur. quas in lacte coc
tas. vel cum lacte comedunt. nec solum de lacte ma

tris prohibitum dicit. quod in alio lacte liceat co
quere. Sed quia lac illud paratius posset inveni
ri quam aliud cum animali propter hoc prohibuit de
omni lacte. Quidam tamen de hiis que domino offe
runtur intelligunt. quasi non offeras agnum
vel edum infra octavum diem. quia nondum est
esibilis. nec differt a lacte matris. quod et super
dixerat. de primiciis agnorum et decimis. Inti
ne vero iudiciorum addidit dominus. Si feceris hec.
occidam omnem populum ad quem ingredieris. et pre
mittam scrabones et vespas. que fugabunt
eos. id est terrores nominis tui. Paulatim vero ejiciam
eos. ne redigatur terra in solitudinem et cres
cant contra te bestie. Ponamque terminos tuos a
mari rubro. quod est ab oriente. usque ad mare
palestinum. quod tirrenum dicitur. et est ab occidente
et a deserto. quod est post bethleem. quod incipit pen
thecuam usque ad fluvium scilicet eufraten. que to
ta regio quandoque dicta est iudea. **De federe forma**
Venit **to et aspersione sanguinis vitulorum.**
ergo moyses et narravit plebi iudicia domini.
et dixerunt omnes una voce. omnia que locutus est
dominus. faciemus et audiemus. De proposito et in or
dinate dictum proclamant futuros transgressores.
et in hoc verbo mendaces. Scripsit moyses uni
versos sermones domini propter decalogum. et mane
consurgens. edificavit altare domino et. xii.
titulos per. xii. tribus israel. Forsan xii altaria
quos titulos dicit. vel potius unum. et
xii. lapidibus. et in singulis singula nomina
filiorum israel scripsit. quod titulos tribuum. Mi
sitque iuvenes nadab et abiu. qui futuri
erant sacerdotes. et immolaverunt domino pacifi
ca. xii. vitulos. Tulitque moyses. mediam partem
sanguinis. et misit in crateras vasa. scilicet vi
vinea cum ansis acuum. quod est conterere
dicta. reliquum sanguinis fudit super al
tare. legitque volumen federis audiente populo.
Qui dixerunt. Omnia que locutus est dominus.
faciemus. Ipse vero sumptum sanguinem resper
sit in populum et ait. Hic est sanguis federis. quod
pepigit dominus vobiscum. Ac si diceret. probet vita
eius. et sanguis eius fundetur qui violabit

fedus hoc. i. pactu͞m int͛ uos ⁊ d͞m. Sane
hoc signu͞m ad ꝯfirmatio͞em fedis hui͛ h͞ue
ru͞t a gentilib; qui porca͞ fed͛is fede lani
antes. sic firmabant fede laniandu͞ fed͛is
uiolatorem. tam͞ aliud signu͞ fed͛is t͞ri
bilius h͞uerunt uider͛. ex se. s. effusione͞
aq͞. q̄ fecit iosue. et samuel. Q͞a sic aqua
tota effunder͛. ita q̄ ex ea nich͛ remane
at i͞ uase. q̄ no͞ alii liquores. et ⁊ ipa͞
p͞it fusa in t͞ra. sic perit͛ cu͞ stirpe sua
periret qui soluet fedus. De p͞mo ascen
de q͞b͛ uestigia remanet
XXIIII hoc s͞co. su moysi in monte. –
H ascendit moyses et aaron. nadab.
et abyu. ⁊. lxx. de senioribz isr͛l. sed͞m pre
ceptu͞ d͞ni usq; ad t͞minos montis. ⁊ uide
tur͞ d͞m. ⁊ sub pedibz ei͛. q. op͛ saphyri
nu͞. et. q. celum cu͞ serenu͞ est. T͞n nec sup
eos qui erant i͞ cast͛s. misit manu͞ sua͞
. i. no͞ abscondit se ab eis. S; uidentes ma
iestate͞ d͞ni ⁊ no͞ p͞iti. letati epulabant͛.
Tunc uocauit d͞ns moy. datur͛ ei tablas
lapideas in sc͞ptas de calogo. ⁊ assumpto
t͞m iosue. t͞nsiuit t͞minos dices seniori
bz. Exp͞tate hic. s. in cast͛s. ⁊ usq; ad t͞mi
nos. Siq͞ q͞stionis natu͞ fuit. refetis ill͛
ad aaron. et hur. op͛uitq; nubes monte͞.
Ipi͞q; dimisso iosue i͞ quada͞ planicie mo͞
tis. solus ascendit moy. ad monte͞. usq; ad
caligine͞. Vii. aut͞ die. uocauit eu͞ d͞ns de
medio caliginis. Ingressusq; moy. mediu͞
nebule. fuit cu͞ d͞no. xl. diebz et. xl. noc
tibz. no͞ comedes nec bibens. De tabna
XXV E rat d͛o culo faciendo. –
ad eu͞. Sume p͞micias. i. p͞ciosa q͞q;
a p͞plo isr͛l. S; ab eo t͞m. qui ultro obtulit
auru͞. s. ⁊ argentu͞. es ⁊ iacinctu͞. et pur
p͞am. cocciq; bistinctu͞. i. setam iacinctu͞
ni. ⁊ purpurei. ⁊ coccinei coloris. ⁊ bissu͞
q̄ ē genus lini egyptii. molle et candid͛.
pilosq; caprar͛. et pelles arietu͞ rubricata͞.
quas parthicas d͞nis. q̄ parthi sic colo
rari eas excogitauit. ⁊ pelles iacincti
nas et ligna sethim. Est au͞ sethim. no
men mo͞tis. ⁊ regionis. ⁊ arboris. que simil͛ ē al
be spine in foliis. et ē leuissimu͞ lignu͞ ⁊ i͞put͛
bile. ⁊ i͞ cremabile. ol͞im quasq; ad luminaria.
aromata in ungueta. ⁊ thimiama boni o
doris. et lapides onichinos. ita q̄ sardonices
et ge͞mas. ⁊ scu͞arium faciant m͞. ut h͞item
i͞ medio eo͞r. ne sit eis labor recurre͞ ad mote͞
hu͞c. Iuxta silitudine͞ tabnaculi. q̄ ostenda͞
tibi facies illud ita. De scemate arche.
A rcham de lignis sethi͞ facies. –
q͞ hebraice d͞r heron. nota q; moy. li
ordine uariat. p͞mo de eis que fiunt i͞ tab͛
naclo. Sc͞do de tabnaclo. T͞cio de atr͛o. Joseph͛
uo ex͞ot͛. Iue s͞m ordine͞ compo͞is. iste s͞ ordine͞
colloc͞ois. Longitudo arche h͞ebat duos cubi
tos. ⁊ semisse. Latitudo cubitu͞ ⁊ semissem.
Altitudo silr͛ cubitu͞ ⁊ dimidiu͞. ⁊ intelligi͞t͛ cu
bitus h͞uanus. no͞ geometric͛. q̄ apparet
altari lateranensi. infra q̄ d͞r ee archa. Etiam
ioseph͛ hic uocat cubitu͞ duos palmos. et d͞r
archa no͞ h͞uisse pedes. ⁊ deaurata ē int͛ ⁊ foris
auro mu͞dissimo. Fiatq; ē sup͛ corona aurea
ad modu͞ labii q̄ in mensis ⁊ scaccarius fi͛ solet.
Pu͞triq; latus lo͞gitudinis erant bini circuli
aurei. totu͞ lignu͞ penetrantes ⁊ p͛ eos uectes
de lignis sethim deaurati mittebant͛. quib;
archa ferebat͛. nec u͞qm extrahebatur. Ing͛
p͛posita ē testifico͞. i. tabule. in quibz sc͞ptu͞
erat testamentum. t͞m q͞ ibi reposita testimo
nia posuit. Posita ē ibi urna aurea h͞ens
plena manna i͞ testificatio͞e q̄ pane͞ dedisset eis
de celo. Tabule in testificatio͞em q̄ legem nata
le sopita͞ in cordibz suscitauiat in sc͞pto. Virga
aaron i͞ testimoniu͞ q̄ omnis p͛tas a d͞no deo
ē. deutronomius i͞ testimo͞ pacti q̄ dixerant.
Omnia que dixit nob͛ d͞ns. faciem͛. ob hoc dc͞a
ē archa testam͞ti ul͛ testimonii. Et ob hoc ⁊
tabnaclm testimonii dc͞m ē. Et id͛o ⁊. quia
cause p͛ foribz ei͛ agebant͛. De p͞piciatorio
P cui est ⁊ sup͛ archa͞ ⁊ cherubin.
p͞piciatoriu͞ aureu͞. i. tabula aurea ei͛
dem lo͞gitudinis ⁊ latitudi͞s. cui͛ ⁊ archa ut
archam teg͛e sufficeret. de sp͞issitudine eius n͞

legitur. Hic dicebatur oraculum. quia dominus de loco illo respon
sa dabat. Responsum autem diuinum oraculum dicitur.
quia orantibus datur. Dicebatur et propiciatorium. quia
ex inde loquens dominus propiciabatur populo. Vel quia die propi
ciatoris dicebant gloriam domini semper ibi descendere.
Ex utraque uero parte oraculi. id est in duobus angulis anteri
oribus positi sunt duo cherubim aurei et producti
les. non scilicet fusiles. sed tonsionibus malleorum produc
ti. Sunt autem ut dicit iosephus animalia uolati
lia. humana figuram. que a nullo hominum est inspecta.
Hec dicit moyses se in dei sede conspexisse figurata. Che
rub unus alterum respiciebat. uersis tamen uulti
bus in propiciatorium. dualibus quia alis expansis. et
mutuo se tangentibus uelabant oraculum. alias
ex opposito extendebant. Possunt et dici ad similitudinem
iuxta archam positi. v. cubitis alti. ut templo
salomonis. id est quod induplo maiores. De mensa et

Item ait dominus. Facies et mensam de lignis coronis.
nis sethim. habentem duos cubitos longitudinis et
in latitudine cubitum. et in altitudine cubitum
et semissem. Spissitudinem uero tacet. Et inaura
bis eam ex omni parte. auro mundissimo. Erat
ut dicit iosephus hec mensa proxime uelud delphica.
habens .iiii. pedes. qui dant eius altitudo. Eratque
ex medietate partis inferioris rotundi et tornatiles.
Pars superior operis quadranguli erat. In singulis
uero pedibus uel partibus. erat anulus aureus. sinus
quia erat in pede. in anulus inmissus erat. In anulis
uero uectes aurati. quibus ferebatur mensa. Erat
autem labium in ea per circuitum sicut et in archa. et
labio affixa erat aurea corona. alta digitis
.iiii. ita quod medietas eius super mensam emine
bat. ne supposita caderent ex ea. Altera medie
tas inferius pendebat ad decorem. Et erat coro
na hec interrasilis. id est interpolata celaturis et plano.
Erant autem ut aiunt hebrei celature ille quasi
ymagines regum. et prophetice tot ibi sunt yma
gines facte. quot futuri erant reges in ierusalem.
a dauid. usque ad sedechiam. Tamen iosephus plus uidetur
uelle. non fuisse in ea aliud labium. nisi hanc coro
nam interrasilem. id est reticulatam. Huic uero sup
posita erat alia corona minor ista. sed quanta
et quomodo supposita. et an plana uel interrasilis. neque

tacuit. tamen aureola uocatur. Hebrei dicunt et hanc
prophetice additam. ad presignandam diuisionem
regni in duo regna. Fuit enim regnum israel populo
suo regno iuda. sed tamen minus dignum. et ideo
aureola supposita erat. et tamen minor. Men
sa hec ponebatur in tabernaculo ad aquilonem. non
longe ab adito. De panibus propositionis.

Et ponebantur super eam .xii. panes
azimi de simila mundi ualde. et po
nebantur seni alterinsecus. Et constabant sin
guli de duabus decimis ephi. quas iosephus duo
assarios uocat. et singulis supponebatur pa
tena aurea. et super patenam pugillus thuris.
Iosephus dicit. phialas aureas suppositas. plenas
thure. In diluculo sabbati recentes et calidi in
ponebantur mense. et erant ibi inmoti usque ad
sabbatum sequens. Tunc illis sublatis. et toto thure
incenso super altare nouum panem cum alio thure substi
tuebant. Sublatos uero. soli sacerdotes comede
bant. Unde sacerdotales dicebantur. Vel et idem. quia
ut ait iosephus. dominus preceperat quod soli sacerdotes pa
nes illos formarent et coquerent. et ponerent in
mensa et tollerent. Ipsi tamen non obseruauerunt hoc.
Dicebantur et panes propositionis. quia positi erant
coram domino. in memoriam sempiternam .xii. tri
buum filiorum israel. Vel propter positi. id est longo tempore
positi. scilicet per totam ebdomadam. uel in eternum. per suc
cessionem ponendi. De uasis libaminum

Precepit quoque dominus parari ex auro puris
simo .iiii. genera uasorum ad offerenda li
bamina. et ab offerentibus sacerdoti. a libando. id est
gustando dicta. et sacerdotibus domino. a libando. id est
fundendo. Et poni ea super mensam. scilicet acetabu
la. phialas. thuribula. cyatos. In his uinum
quod debebat offerri. preuidebatur et pregustabatur
utrum dignum esset offerri. an non. Sed quia et in
colore et in sapore uini dinoscitur. dicitur quia preter uasa aurea
quatuor phiale uitree erant. Unde et aphyalim. quod
grece uitrum dicitur. sic uocabantur. in imo an
guste in superiori parte ample. in quibus color
et sapor poterat agnosci. quas hebrei scutel
las uocant. Cyati uero minores et angustiores
erant et aurei. cum quibus fundebatur uinum super

Cardiaco neque iratum mittas neque amicos

altare p hostie libamento. Inthibul' que et
mortariola dicebant. thus pagnoscebat
et offerebatur sibi et inacetabul' aceti. Sz
qr nunqm aut raro occurit de oblatione aceti.
quida dnt acceptabula .i. s. pendebant a
sacerdotib; que debebant offri. ut sint accepta
.i. ydonea. an no. Postea subdiuidit acceptabula
in tria. in phialas. i quib; uinum. In
thuribla. In quib; th' et simila et granu
et sal. et cyatos. in quib; olm. Sumebat
aut de his sacerdotes que prius offenda erant
porciunclas quas in huiusmoi uasis ponebant
ad pgustandu quasi libando de singul'. que libamina dic' moys. offenda .i.
de offerendis sumenda. **De candelabro.**

Recepit qz dns fi' candelabrum ex auro purissimo. ductile. **xxv.**
tm. Josephus fusile dic. cui hastile basi infixum
erat fferum sup uestitu. calamis aureis .v. geniculatis ad modu canne. Ubi
aut calamor capita tumentia ad modu
ciphi q' cuppa dns. int se iugebant ium
cem tamq duo ciphi. erat i modu nucis.
Et ex fundo cuiuslibet ciphi pcedebant flores recui qsi lilia. et in ipo fundo int ciphum et
lilia erat spula uolubil' sic in capitib; cathedrar subsunt spule uolubiles. Et ita
cum in hastili cent .v. calami in huc mod
coplati. Quatuor ibi iuncture erant. qr
queq; hebat .q. ciphos duos sibi iunctos.
et spulas simil' et lilia. Et hoc e q' mo. dic.
in hastili .iiij. fuisse ciphos i modu nucis.
tn hebreus n dicit ciphos. s; dic ingellatas rotunditates .s. in gello distinctas. Et
h' hastili pcedebant tria brachia. ex latib;
hinc. et tria in frea. quor unuquodq;
sup uestitu erat calamis aureis ad mod
hastil'. Et in iuncturis coibant capita calamor qsi ciphi i modu nucis cu spulis et
liliis. Et qr i unoquoq; tres ciphos moys.
dic fuisse. uidet unuqdq; .iiii. calamos
huisse. Videt tn quib;da spulas no fuisse i fundo ciphor ut dcm e. Sz i media

planicie cuiuslibet calami. spula uolubile suppositam. Sic erat candelabr ex fro. calamis aureis sup inducto ferm si fusile fuit. Si uo ductile. simplr ex auro fuit. et malleis mirabili
artificio in hanc forma pductu. Erat aut
ut dic iosephus. ex .lxx. partib; copositum. in
una base erectu sic. In hastili et brachiis erant
calami .xxx. no integ. s; ex duab; ptib;. i medio ubi ptes iugebantur erat spula supposita ne iunctura uideretur. et putaret calamus
unus. et ita erant calami .xxix. cu totide spul'.
lxx. quinqz ptes in basi .vij. lampad' sedes.
Quocuqz uo modo ferm fuit. in summo .vij. hebat capita equalia sup q ponebant .vij. lucne auree. infusoria .e. .vij. ex auro erant. q'b;
olim lucnis infundebat. Erantqz ibi forcipes
dicti emunctoria. erant ad emunguda u'
tinguenda licinia. et uascla ex auro erant
ad extinguendu in aqua. que emugebantur
ne tetru redderent odore. dca extinctoria. Omne
pond eius cu uasis suis hbut talentu auri ad
pond scuary. Tria eni hebant talenta. mi'
.l. librar. q erat inslitor. mediu .lx. q erat
ciuium. maximu .c.xx. q erat scuary. Tn iosephus dic ipm huisse .c. mnas. quas hebrei cinchares dnt greca lingua intptatu talentu
nuncupatur. Positum aut erat ad austru
cont mensa. no recte quide. s; oblique. **De pietib; tabernaculi.**

Recepit qz do' fi tabnaclm in hunc modum.
Tabnaclu erat dom' deo dicata. qdrata. et
oblonga. tb; clausa pietib; aquilonari. meridiano. occidentali. Tb; patebat introitus.
ab oriente. ut sole oriente radiys eius illustretur. Longitudo eius .xxx. cubitor. latitudo
.x. altitudo .x. In late meridiano erant tabule de lignis sethi. stantes .xx. quar una
queqz in longitudine hebat cubitos .x. in
spissitudine digitos .iiii. In latitudine cubitu et semissem. Jungebant aut sibi mutuo
incastre ne rimula essz ibi. aut planities
pietis inequal'. Et erant i aurate ex utraqz
pte. supposite uo singl'e duab; basib; argen

tis perforatis in quarum foraminibus cardines aurei
immittebantur. In utroque angulo tabule eminentes
sicut in scriniis fieri solet. Tamen Augustinus videtur velle quod
una basis esset sub tabula, et altera super, per epis-
tilio. Sed littera contraria est que dicit ut bine bases
singulis tabulis per duos angulos sufficiebant. Utrum
autem tabule suspense a terra super bases an intra ba-
ses ad terram pertingerent, non legitur. Eodem schemate
factus erat paries aquilonaris. Ad occidentem vero erant
vi. tabule per omnia similes aliis, et eodem modo
stantes in basibus. Sed cum non implerent nisi .x. cubitos
dimidius cubitus ex utraque parte vacuus patebat.
et ideo tabula uno cubito lata secta est per medium,
et facte sunt due tabule semicubitales, que utrin-
que apposite parieti occidentis aliis duobus com-
paginabantur. Que et singule duabus basibus inni-
tebantur. Ne vero ventorum impulsu vel qualibet alia
causa parietes concuterentur. Singule tabule habebant
aureos anulos per ordinem velud quibusdam radici-
bus confixos, per quos vectes per transversum parietis
immissi tabulata simul continebant. Erant autem
vectes de lignis sethim inaurati. Singuli .v.
cubitorum. Immittebaturque caput unius vectis in caput
alterius in modum cornu ut ex pluribus sic iunctis
quasi unus vectis immense longitudinis vide-
retur, sicut in baculo sambuce pontificalis ebur-
neo fieri solet. Hoc plane sanum esset, nisi deus ad-
didisset quod .v. vectes essent in latere ad aquilonem,
totidem in austro, et totidem ad occidentem, quod minus
congruum videtur. Cum enim quilibet vectis .v. erat
cubitorum, .v. protensi in latere uno .xxv. cubitos
contingebant tantum. Itaque .v. cubiti illius l'im-
latis remanebant intacti. In occidentali vero
latere .ii. tantum sufficiebant. Sunt qui dicunt de
tribus vectibus superfluis unum superadditum .v. b.
vectibus in latere septentrionali, et alium in au-
strali, et sic quod illis deerat adimpletum. Tertium
sectum in duos, qui positi erant in duobus angulis
parietum, ut recurvati iuncturas angulorum
colligarent, sicut iuncture angulorum in scriniis
stapis ligari solent. Sed hoc ex littera convinci non
potest. Quia igitur in littera est .v. vectes iuncti per medias
tabulas a summo usque ad summum. De altitudine

parietis inclusi post. Erat igitur iuxta summitatem
parietis supremam unus ordo vectium extensus
in longum per totum parietem, et iuxta summitatem
inferiorem alius ordo eiusdem modi, et in me-
dia planicie tres ordines. Ut quod decem esse vec- quinque
tes fuisse in uno latere, potius ad numerum or-
dinum quam vectium referatur. Erant itaque in
unaquaque tabula .v. anuli, et in quolibet duorum
parietum vectes .xxx. Quia .v. ordinum quilibet
.vi. vectes habebat. In latere occidentali .x. vec-
tes bini per singulos ordines. Sunt qui di-
cunt non omnes vectes eiusdem quantitatis fuis-
se, sed quilibet vectium .v. qui erant in mag-
nis lateribus erant .vi. cubitorum, et ita .v. suf-
ficiebant ad continendum .xxx. cubitos, et
.v. vectes qui ad occidentem erant singuli
duorum erant cubitorum. Sed Iosephus loquens de
his vectibus ait unoquoque habente magnitudinem
cubitorum .v. De distinctione tabernaculi.

Tabernaculum hoc et de utroque velo.
in duas partes divisum erat. Posterior
pars ad occidentem .x. cubitis protendebatur, et
ita quadra erat in longum .x. et in latum
et in altum .x. cubitorum. Hec pars additum dice-
batur, vel sanctum sanctorum, vel sanctuarium sanctuarii,
vel sancta sanctorum. Anterior pars ad orientem .xx.
cubitis protendebatur, que communis erat sacerdo-
tibus, et hec dicebatur sanctum vel sancta vel sanctuarium
respectu huius. Posterior dicebatur sanctum sancti, quasi
sanctum consecutivum. Sancti, ut dicitur seculum seculi,
vel sanctum sancti, id est sanctius sanctorum, ut dicitur dominus
dominorum, rex regum. Ad alterutras vero partes
separandas posite erant in medio .iiii. colump-
ne de lignis sethim deaurate, capita haben-
tes aurea, et bases argenteas. Tamen Iosephus
dicit .iiii. fuisse tabulas ad modum aliarum ap-
tas, equaliter a se invicem distantes, inter
quas tres angusti patebant ingressus. Super
capita vero columpnarum suppositi erant duo
vectes .x. cubitorum a pariete in parietem prote(n)-
si, in quibus per circulos aureos immissum de-
pendebat velum. Velum .iiii. columpnas extensum
quadrum scilicet ex omni parte cubitorum .x. ut ex

omni pte phiber aspectum interior. Erat qz
uelum fctm de bysso retorta. q e gen
lini candidissimi & mollissimi. & de ia
cincto & pурpura & cocco bistincto. i. de
filis sericis iacincthini. purpurei. et cocci
nei coloris. ope plumario cpositum. i.
ope acupicto. Pluma enim lingua qua
da acus dr. hoc genus ueli. uulgo brust
tum. qi bis stratu dr. Primo ei fit tela
cui cu acu ope manuali substruunt diu
se picturationes. Sunt qui dnt opus
plumariu a simili auium. quibz sup ad
dita e plumarum uarietas. Idem opus dr
& polimitu. a poli. q e multu. p multi
tudine picturarum. Erat aut h uelum
pulchra uarietate cptum. et uniuer
sis ut ait iosephus floribz quos gignit
humus. et aliis picturis. quas potant
int serere pictores pt animaliu formas.
In ingressu uo tabnacli .v. columpne erant
de lignis sethim deaurate. capita hn
tes aurea. bases uo eneas. sup quas
duo uectes. ul unus .x. cubitorum. ptende
bat a pariete in parietem. in utroqz capite
sui. utriqz parieti insertus ad modu trabis
i domo. a quo dependebat aliud uelu p cir
culos aureos insertu. ad modu portis op
atum. Sz sedm iosephu. usqz ad medie
tate columpnarum dependebat. tegens eas
p .v. cubitos. Reliqui uo .v. usqz ad t
ram ad ingressum sacerdotum patebant.
Sup h uo io. dicit aliam cortina lanea
suppositam usqz ad terram ptingente.
funibz panulos eam ducentibz & ret
hentibz. ut in diebz festis reducta pberet
aspectum tabnacli. In aliis diebz sup i
ducta phiber aspectum. ppue cu nubi
lum uidetur. textus eni fortis erat. et
facile labore sustinebat. etia in ingressu
templi simile dic fuisse appensam. Erat
aut in interiori sanctuario archa cu his que
in ea reposita diximus. et cu his q erant
ei supposita. In anteriori uo candelabru

ad austru. mensa ad aquilone. In medio aut
ueli non longe ab abdito. altare aureu. q
io. thuribulum aureu uocat. de quo dicemus pt.

De cortinis & sagis.

Tectum tabnacli no camgatum. sz planu
ad modu palestine fuit. iiii. opimentis cp
ratu. Primu opimentu .x. cortine que & ue
la ul tentoria. quinqz tabnaclm uocat. que
erant fce de .iiii. predcis coloribz. ope plu
mario. Longitudo cortine uni erat .xxviii.
cubitorum. latitudo .iiii. quarum .v. mutuo sibi
iungebant. & .v. similr. ut qsi .ii. cortine ex qui
nis sibi cunectis redderent. Iungebant aut
ansul iacincthinis. que i uno quoqz latere cor
tinarum disposite. altra contra altam ueniebat.
et bine anulo aureo colligabant. sic ad orn
natu colli fibule argentee ul auree in
qz horam capitii solent colligare. Dicit tn
iosephus. anul aureis & uncinis eas fuisse
iunctas. Scdo opimentu cratis erat saga cilici
na. que & uela capillatia. ul caplatia. qui uo
cant. que de pilis caprarum. quos capillos qui
dam ad differentiam lane ouium fca erant. de
quibz & cilicia fiunt. Vn & illa saga cilicina
dca sunt. que p aspitate saga dicebant. Vn
& quosda pannos aspos sagias dicimus. ul forte
ex quadratura saga dca sunt. Vn & militare
palliu gall' uiuitum. qr quasi quadru erat
sagum dcm e. Qd tn quia ex aspero fiebat pi
no. contra aeris itempiem potuit dici sagu. Erant
aut saga h .xi. Longitudo sagi uni hebat cu
bitos .xxx. latitudo .iiii. et erant .v. s inuicem
iuncta. ut qsi unu sagum facerent. & alia .vi. qsi
i unu sagum iuncta. Iungebant aut anulis
aureis insertis ansul ereis cont se ueniebz. Hc
aut singule cortine ul saga s iuice ita coplare
tur. an .v. cortine s consute filo insepabili pli
i una cortina iuncte erant. & alie .v. silr. & ad
tegendu tabnaclm. hee .ii. magne cortine
tm anul & ansul iungent no elucet. De

Quo uero modo tegendi sedm bedam
de hiis tegebat. ta. prius uideam. Sedm
bedam ptendebantur .x. cortine s coplate. per

infusilium. totum operientes tab. et descendentes
plata. uno cubito distabant ex omni parte a tra.
et que simul iuncte .xl. cubitos implebant. longitu
dinem tabnacli que erat .xxx. cubitorum tegebant
et .v. cubiti dependebant iuxta latus occiden
tale. Alii .v. descendebant ante apertam que erat
ad orientem. tm ne inposite penderent utrique
.i. ante et retro cortine noue cubitis hinc et .xv. inde
dependentes. Infusilientes duo magna lata
tabnacli usque in medium apture trahebantur.
ibique mutuo iungebantur. et sil in latere occide
ntis. et ita ex omni parte. tamen erat tectum cortinis.
uno tantum cubito circa terram ex omni parte non ue
lato. Supponebantur saga silr per infusilium. Sed
erant .xx. cubiti per lata. descendebant usque ad
terram. et ita cubitum cortinis non uelatum ipsa
uelabant. Et que ex infusilio .xl. iiii. cubitos he
bant. cum centum .xi. simul iuncte. et unum quodque erat
.iiii. cubitorum longitudinem tabnacli .xxx. cu
bitis tegebant. de .xiiii. ergo qui superant .vii.
descendebant ad orientem et .vii. ad occidentem.
Partes uero sagorum que superant pendentium
iuxta lata duo magna usque ad terram. exutri
que parte reducebantur ad tegendum introitum orien
talem. Sed quia .vii. cubiti exutrique parte ueniebant
in spacium ubi introitus .x. tantum erant. sic
suebatur sagum intimus sago. uel forte in sum
mitate cuique duo cubiti reduplicati consue
bantur instar horarum uestimenti. et tunc ex eis
ueniencia saga de lateribus in medio introitus co
pulabantur in eodem loco. in quo et cortine. et silr
in latere occidentis per huiusmodi sutura. uel repli
catione sagorum. Dicit beda primo dixisse dominum
moysi. sextum sagum in fronte tecti duplices
.i. dimidium sagum quod excedit cortinas in introitu
supplices uel replicab. Et post planius addidit. quod
super est in sagis .i. unum sagum quod plenius est
ex medietate eius operies posteriora tabnaculi
.i. latus occidentis. duplicabantur autem ita ut
impetum uentorum possent sustinere. et secundum
hanc dispositionem. tabnaculum ex omni parte te
gebatur sagis usque ad terram. et nichil ex eo uide
batur. Et tentorium quod erat in introitu preciosum. i

inuilr ibi erat. et cum sacerdotes intrabant tabna
clum. uel necesse erat attollere saga et cortinas.
ut subintrent. uel si in medio iungebantur in
tonis et anul. ad introitum eorum dissoluebatur.

Alia est iosephi Josephus aliter
dispositio. cui consentit orig. et uidetur
probabilior. Ait enim .x. cortinas que mutuo iunc
tas ut dictum est. a fronte tab. super introitum ex
tendi per infusilium. et tegere totum. tamen et descen
dere iuxta latus occidentis usque ad terram. Inti
tum uero non tegi aliqua parte cortinarum. cum propriu
habet uelum. Similr et de sagis totum dicit operi
ri tabnaclum. excepto introitu. Sed quia
duo cubiti sagorum supersunt cortinis exutri
que parte dicit eos replicari sub cortina. ne uento
intus inter saga et cortinas. totum contineret
operimentum. pro quo et dictum putat .vi. sagum
in tecti fronte duplices. Sed secundum hoc speciosa et
preciosa plurima pars extrinseca tabnaculi
non uidebatur. nec illud cortinarum quod circa
tabnaclum defluebat. frustra ergo tanti facta
uidebantur. quo circa forte ex omni parte cortine
et saga funibus extendebantur circa tabnacu
lum. et paxillis ereis colligabantur funes.
quia et paxillos habuisse tamen. infra moyses dicit et
in modum tecti dependentis circumquaque at
tollebantur. ut et tab. undique uideri posset
et circuiri ab ingredientibus sub cortinis.

Quotiuque De pellibus suppositis.
Quo modo hec duo operimenta disposita
fuissent. de reliquis duobus non est quo. Sane
tercium erat operimentum de pellibus arietum ru
bricatis. que superiora tantum tegentes ad lata
non descendebat a funibus et paxillis ereis af
fixis terre circumligatte. Quartum quoque operimentum
in eundem modum erat suppositum de pellibus
arietum iacinctinis. Supposita uero erant
duo propter estum et ymbrium diffusionem. Multos
itaque ut ait iosephus stupor habebat a longe
inspicientes. nam colorem eius in nullo pu
tabant differre a celo. De figurabantur

In hac compositione tab. patet predictis. a
deum et non hominem sic disposuisse. quia ut ait

iosephus singula horum ad formam rerum facta re-
fert. Si quis absque invidia velit hec consi-
derare. Adytum ei quod soli pontifici pervium
erat. figurabat celum deo et angelis attributum.
Sanctuarium vero quod in duplo erat. terram et ma-
re cunctis gressibilia sicut et illa communis
erat sacerdotibus. cortine celum siderum. saga
aquas que sunt super firmamentum. pelles rubrica-
te celum empireum in quo sunt angeli. Ia-
cinctine celum superius ubi deus super omnia. tamen
in iiii coloribus velorum dicit iosephus figurari
iiii elementa. per byssum terram. quia et de terra est
et lino terreum et viridem colorem habet. per purpuram
mare. quia ex chonchis marinis tingitur.
per iacinctum aerem. per coccum ignem. quia in
colore ei simulatur. per mensam annum vel tempore.
per panes xii menses. per coronam iiii digi-
torum annum solarem. iiii temporum. per mino-
rem annum. annum lunarem. per vii lucernas
candelabri vii planetas. per lxx eius partes
decaniam planetarum forte. Quisque pla-
netarum habet v dignitates vel potestates v natura-
les et v accidentales. in quibus armonice i.
proportionaliter se habent. In candelabro notatur
quia que sub eis sunt ad ipsos tendunt i. motus
naturales et effectus ab eis habent quod et
notat ornatus eius. cyphi vasa liquoris.
aquam. sperule solum. spericum lilia aerem qui
solus viciatur odoribus. De altari ho-

XXXVIII

Precepit quoque dominus locaustorum
fieri altare de lignis sethim. Altare
hoc dicebatur holocausti. vel holocaustorum. vel
holocaustomatum. et posset dici sacrificiorum. sed a
digniori nomen accepit. Erat autem in longitudi-
ne et latitudine v cubitorum. scilicet quadrum et
in altitudine trium. cui tamquam nimis al-
to ad horam ministrationis aliquid apponebatur
in quo staret minister. quod impleta ministratione
tollebatur. Altare enim gradus habere alibi pro-
hibetur. eratque concavum instar arche sine
operimento. parietes lignei. sed operti erant ere in-
tus et extra. licet uri non possent. Sicut nec
anticon. vel lignum paradysi quolibet quod urendo
fit mundius. Area cuius sive arula. erea erat tamquam
fundus arche. super quem fiebat ignis. qui per fenestram
que erat in latere orientali imponebatur. In iiii
angulis superioribus erant extra iiii recurva cor-
nua. in quibus cathene anuli inferebantur. De quibus
dependens craticula erea in modum retis facta
usque ad medium altaris. intus descendebat. super quam
cremanda in odorem domino ponebantur. quam ignis per
oculos craticule ascendens de arula consumebat.
Circa vero angulos inferiores iiii erant anuli
enei. in quibus vectes imponebantur. de lignis se-
thim operti ere. ad deponendum altare. De hoc
tamen altari et craticula eius ambiguitas est non
solum inter nos. verum et inter hebreos. precipue cum he-
braica veritas a nostra translatione nichil discrepare
videatur. Nos quidem sic habemus. facies et craticulam
in modum retis eneam. per cuius iiii angulos erunt
iiii anuli enei. quos pones subter arulam al-
taris. eritque craticula usque ad altaris medium. He-
bree vero sic habet. Facies et michabar. facturam retis e-
nei. et super rete iiii anulos eneos. et dabis eum
in fundum altare desubtus. eritque rete usque ad al-
taris medium. Iosephus autem sic. cui suberat cra-
ticula in modum reticulorum facta. Suscipiebat enim
terra ignem qui de craticula ferebatur. quia bases in-
erant ei subiecte. Cassiodorus tamen senator in
pictura quam fecit. cuius in expositione psalmorum
meminit. iiii pedes in utroque altari fecit. propter
videtur quibusdam non supponi craticule carnes
assandas. sed fuisse quoddam vas quadam in quo sederet
altare. cuius paries altitudo altare ambiens
usque ad medium altaris elevata est. in cuius
angulis sursum quatuor anuli pendebant. per quos
vectibus insertis. altare ipsi insidens portaretur.
Altare enim non legitur alios anulos habuisse. Sed in-
separatum est hoc vas reticulatum ab altari. et
ut amoveri possit altare ab eo cum vellent. et si
imponi. an de ipso altari opere fusili vel fabre-
factum est ut quasi appositum videtur. ambiguum
est. Super arulam vero altaris quam in medio eius
positam diximus. per fenestram ab oriente struem
lignorum imponi. et super ligna carnes imponi
assandas. vel non ibi erat arula. Sed super craticu-

subpositam fiebat ignis. quod uidetur uelle iosephus
in predictis uerbis. Alius uidetur nec operimentum
non fundum ipsum habuisse. sed parietes tantum terra repleti.
Secundum quod dominus dixit. Altare de terra facietis mihi. in
cuius area superiori fiebat ignis et cremanda impo
nebantur. et de craticula altaris supposita idem
sentitur. Arula uero. sub qua craticula posita
legitur. hebreus areunculam uocat uel sulcum. quam
in medio parietum altaris fuisse dicit usque ad
quem locum altitudo craticule pertingebat. De

Positum situ altaris et uasis eius

Positum autem erat altare ante tabernaculum. lxxv.
tabernaculum sub diuo. non directe ante introitum. sed ob
lique ad meridiem descendens. ita ut ante ipsum
immolantes stantes ad aquilonem in ipsum taberna
culum usque ad sancta sanctorum inspicere possent. Et quia
stabant ad aquilonem et conuertebantur ad meridiem. quandoque
legitur eos sacrificasse ad aquilonem. quandoque ad meridiem.
Erantque in usus eius lebetes ad colligendos
cineres. cum humidabant. et deportando quos in
locum secretum et mundum reponebantur. Et forci
pes ad emendandum ignem altaris. et fusci
nule quas greci creagras dicunt. quia inde de
caldariis carnes cocte proferebantur. et batilla
qui uatilla a uehendo. quibus prune ab hoc alta
ri ad altare thimiamatis deferebantur. preter
cacabos et ollas ad carnes coquendas. que tamen
super altare non coquebantur. omnia uero enea
erant. Hebreus sic habet. facies ei ollas et eius pa
las. et eius pelues et eius uncinos. et eius igni
um receptacula. De atrio circa tabernaculum

De atrio circa tabernaculum lxxvi.

Erat autem atrium circa tabernaculum
in latere meridiano .c. cubitorum. et in aqui
lonari .c. In orientali uero .l. et totidem in occi
dentali. et sic quadrum erat. sed in forma altera
parte longiori. Erantque in latere australi .xx. co
lumpne alte .v. cubitis. capita habentes argen
tea cum celaturis. cum basibus eneis. spacio .v.
cubitorum inter se distantes. Super quas singuli anuli
aurei iterati pertingebantque fines ab anulis usque
ad capita paxillorum. qui erant cubiti unius
magnitudine. et per singulas columpnas in terram
ualide fixi. ut atrium immobile custodirent.
cortina uero de bysso mollissima .c. cubitorum in
longum .v. in latum. per columpnas dependebat a
capite usque ad basem diffusa. ut nichil a pariete
differre uideretur. nisi forte per aeris intemperiem.
quandoque uero tetendebat funibus et per paxillum tenderetur.
ut sub ea tamquam sub tecto reciperetur populus. In
eundem modum latus aquilonis .xx. columpnas et
cortinam habebat diffusam. Ab occidente uero .x.
columpne et cortina cubitorum .l. atrium
cingebat. In ingressu uero ad orientem tres co
lumpne hinc et tres inde stabant. et cortine
utrumque has diffuse. nichil a prioribus differentes.
In medio uero lateris eius .iiii. erant columpne
in modum portarum. quibus appensum erat uelum
de .iiii. preciosis coloribus contextum opere plu
mario. quod ad egressum uel ingressum de facili
attolli et deponi poterat. Notandum tamen
in longioribus lateribus fuisse columpnas .xxi.
inter quas erant .xx. aperture .c. cubitorum. et
in duobus minoribus .xi. sed tres angulares que
communes erant duobus lateribus. dicuntur ibi .xx. hic
uero .x. et designant communem numerum colump
narum. numerum intercapedinum. Habebat autem
utrumque latus magnum .xx. columpnas et .xx.
intercapedines. alia lata .x. columpnas et .x.
intercapedines.

De lucernis. lxxvii

Precepit etiam dominus offerri a filiis israel
oleum oliuarum purissimum. piloque tu
sum. Hoc enim purius est quam nuceum uel li
neum uel mirtinum uel rafaninum. ut semper
ardeat ex eo lucerna in tabernaculo testimonii. quam
accendebant aaron et filii eius uespere et
usque mane lucebant super candelabrum .vii. lu
cerne coram domino. In die uero tres tantum. li
chinus lucerne purpureus erat. cincendela uero
quam tingunt dicimus aurea.

De uestibus sacerdotum. lxxviii.

Item locutus est dominus ad
moysen. Applica fratrem tuum aaron ad te cum fi X.XXVIII
liis suis de medio filiorum israel. ut sacerdotio
fungantur mihi. faciesque uestem sanctam fratri
tuo. in qua sanctificatus mihi ministret. De his
sane uestibus quia confuse agit historia. ad eui
dentiam congruo ordine prosequamur. Quattuor

erant vestes tantum sacerdotibus minoribus, quos
cananeos vocabant. Quinque principi sacerdotum
quem arabarchen appellabant. Quinque communes et
alie .iiii. post illas quibus solus arabarchus
.i. princeps sacerdotum utebatur. Quibus secundum or-
dinem hunc videbantur induebantur. Purificatis
prius manibus et pedibus aqua. sacerdos indue-
bat manachasim. quod perstrictorium sonat. quod
grece bracce. latine feminalia dici potest.
Eratque de bysso retorta contextum. Inguini-
bus quasi per ipsum pedibus ascendebat / usque ad
genua tamen descendebat. Post tamen ponti-
fex qui virginem habet conjugem. tamen sandaliis
pedes tegit. ac si dicatur ei. qui lotus est non
indiget nisi ut pedes lavet. Secundo byssina
sindone duplici vestiebatur. quam cethomone
.i. lineum dicebant. quam nos lineam strictam
sive camisiam vel subuculam dicimus. quam moy-
ses abanet appellavit. Sed postea a babyloniis des-
cendentes hebrei emissaneam dixerunt. Est
autem descendens usque ad talos. et decenter corpori
coaptata. sed manicis brachia valde con-
stringens. nascitur hinc inde super humeros
capitium stringentibus. Tercio cingebatur balte-
o lato. quasi digitis .iiii. sic reticulato. ut quasi
pellis viperea quam estate exuit. videtur
contexto floribus coccineis. purpureis. et ia-
cinctinis. Stamen vero tamen byssinum erat.
Summus initium cingendi a pectore circumducitur
lateribus. Iterum autem umbilicum redibat. ibique
modice stringebatur. et usque ad tibias depende-
bat ad decorem / dum sacerdos nichil operabatur.
Cum autem sacrificabat. ne impediretur pende-
tes summitates super levum humerum reflecte-
bat. Unde et forte dyaconi quandoque casulam pli-
catam eidem humero supponunt. Quarto
simplicem tyaram gestabat in capite. a cy-
dari pontificali plurimum differentem. Erant
autem in modum pilei calamiti vel cassidis mo-
dice medietatem capitis excedens. dicebatur
que manephi. huius vittas que involute
sepius nectabantur. ne facile laberetur.
Huius desuper aliud velamen byssinum usque

[margin: usque ad lumbos ubi perforatur stringebatur et usque]

[margin: vel sacrificabat]

ad inferiora barbe descendens. celans pilei liga-
turas. et totam capitis superficiem. aptatumque
affecte. ne laborante rueret sacerdote. De pon-
tificalibus indumentis.

Super hec .iiii. superius vestibus induebatur arabarchus
quarum prima tunica erat iacinctina. poderis
vel subpoditis dicta. i. talaris. quam hebrei mechyl
dicunt. Eratque de duabus incisionibus facta. consuta
super humeros. et per lata in modum dalmatice facta.
manicas eiusdem coloris habens assutas. capi-
cium habens non extensum super scapulas. sed in lon-
gum sectionem habebat a pectore usque ad medi-
as scapulas. cum aperture. ne ante et retro turpiter
appareret. assuta erat vitta. que super scapu-
las hinc inde nasturis astringebatur. Habebat
autem per fimbrias .lxxii. tintinnabula aurea.
quibus erant intermixta totidem nasturi quasi
mala punica ex iacincto et cocco bistincto
purpura. ita ut post tintinnabulum esset malo-
granatum. quasi inter scalarum posita ut audiretur
sonus cum sacerdos ingrederetur et egrederetur
sanctuarium et non moreretur. Super hanc tu-
nicam videtur velle iosephus accingi pontificem
cingulo predicto. quo alii sacerdotes super lineam tu-
nicam. alii vero desuper ipsum accingi dicunt. sed super
ephot. ut super omnia indumenta ad ultimum
cingeretur. Sunt qui dicunt duas zonas ha-
buisse pontificem. primam ad modum sacerdotis.
Secundam super ephot. que due tamen pro uno habentur
indumento. Secunda vestis erat ephot. similis super-
humerali grecorum. De predictis .iiii. coloribus auro-
que contextum sine manicis ad modum colobii des-
cendens usque ad renes. adeo ut super cingi posset
superiorem partem tunice iacinctine tegens. in-
feriorem relinquens intactam. Hore vero laterum
unctinis tantum aureis iungebantur. apertum
habens in pectore quadratum ad magnitudinem
palmi. in qua logion inserebatur. In cuius parte
superiori super utrumque humerum infibulati erant
auro duo lapides onichini. smaragdi. scilicet. vel
sardonices. Secundum iosephum. in quibus sculpta e-
rant nomina filiorum israel. principalibus litteris. lin-
gua hebrea / iuxta nativitatem ordinis eorum.

noīa senior in humero dextro minor in sinistro
ob recordationem filior isrl. Hebat aūt capitiū
ex transuerso sup humerorum fortibꝫ l oris contextū
q legitur samuele et dd. indutos ephot. Aliud
erat qd pprie ephotar dicebatur et erat lineū. Istud
mira pulchritudine uermiculatū. Tertiū erat or
namentum quod hebreus essen grecus logion latinus
rationale dicit. quadrangulum et duplex. ne pondere
geminatum rumperetur. mensura palmi. hns. s.
captam. Superhumerale imple sufficies ex pre
dictis. iiii. coloribꝫ et auro contextū eodē scemate.
quo et superhumerale. Erantque in eo. xii. lapides.
auro firmiter inclusi p. iiii. ordines trini insi
gnis. In primo ordine. sardius. topazius. sma
ragdus. In sc̄o carbunculus. saphirus. iaspis. In
tertio ligurius. achates. ametistus. In quarto crisso
litus. onichinus. berillus. In quibꝫ sculpta erant
xii. noīa filior isrl iuxta ordinem natiuitatis sue
singula in singulis ut gestaret sacerdos memoria
le moraturus. s. filiis isrl. et minor. s. filior isrl
in humeris et pectore ob recordationem tiun quor
uirtus ppis memor esset. ipse uō duor. uit. s. pps in
dens omnia noīa prim suor satageret. ne a uirtu
te por degeneraret. Sacerdos uō uitam et fidem
patriarcharum meminisset imitari. meminisset
et pplm ex hys prib ortum. sacrificiis et oratio
nibꝫ deo commendare. Appellabatur et rationale iudi
cii. uel quia scripta erant in eo hec duo noīa. iudiciū
et ueritas. uel doctrina et ueritas. Sane. ubi nos ha
bemus pones in rationali iudicii iudiciū et ueritatem.
hebreus habet. purim et tumim. hoc est sortes in quibꝫ
iudiciū ueritatis solet inquiri. purim dicit. Tra
dunt autem in medio rationalis fuisse lapidem quadratū
magnitudine duor digitor. in quo sm coloris
mutationem pendebant utrum dn̄m placatū hērent
an offensum. Josephus dicit sardonicem qui in dextro hu
mero gerebatur cum sacrificiū pontificis deo place
bat. tanto splendore micare. quod et procul positis
radii eius appareret. Egressuris uō ad prelium si deus
cum eis esset. tantus fulgor in lapidibꝫ rationalis ap
parebat. ut omni fieret multitudini manifestum
eorum auxilio dn̄m adesse. et ob hoc. rationale iudicii
nuncupari. Asserit autem iosephus hunc fulgorem sar

donicis et rationalis cessasse. annis ducentis. antequam
ipse scripsisset. hoc cum deus moleste ferret trans
gressiones legis. Erant et in. iiii. summitatibus
rationalis. iiii. anuli aurei. quor duobꝫ suppre
mis inserte erant due cathene auree. sibi inuicem
coherentes. i. oblique admodum. x. littere sibi inme
dio commixte. Vel potius exprimit factam cathene
in qua macule maculis coherent. pro quo hebreus
habet. opere plexo plexas. Josephus dicit p fistulas
uenientes iuxta caldeum sonat tinnatas
. vel ad quantitatem spacii. in quo pretendebatur
factas quas sursum ferebantur usque ad scapulas
pontificis. sup quas inferebantur duobꝫ uncti
nis aureis. Sup humerali firmiter insti.
Duobꝫ uō anulis inferioribꝫ assute erant due
uitte iacinctine. que circa latera ducte duobus
anulis aureis inter scapulas inserebantur. qui
sub utroque sardonice in ephot fixi stabant. ut
utrumque ligatum ephot et logion sibi inuicem fir
miter coherent. De zona &c.

Super hec dicit Josephus zonam ex. iiii. co
loribꝫ et auro contextam. ex utroque latere
circumductam. et iterum reuolutam ante pectus in
utroque summitate infra pendente habentem ex
aureis fistulis fimbrias miro decore compositas. De tyara uel mitra.

Ultimum erat capitis ornamentum quod
communiter. i. ab omnibꝫ tyara uel mitra. uel infu
la dici potest. Specialius uō. s. a iudeis cidaris.
Eratque tyara ad modum pilei facta. que communis
erat sacerdotibꝫ. sup quam consuta erat alia
tota iacinctina. que circundabatur aureo cir
culo. tribꝫ ordinibꝫ facto. Sup quem ab occipi
te stabant flores aurei. plantagini similes.
a tempore ad tempus. A fronte uō sup stabat flos q
aureus. simul habet. quem greci iusquiamos di
cunt. magnitudine digiti unius. In superiori uō
planitie tyare ex omni parte in circuitu usque
ad summitatem eius. que in acutissimum deficie
bat cacumen. particulatim plicata erant ma
logranata aurea. cum spinosis extremitatibus
suis fabrefacta. Suppendebatur uō fronti
lamina aurea. quam petalum dicunt. admodum

lune dimidie facta. que arcuatione sursum
huius. et in medio anulum aureum. uncino aure
o inserebatur qui thiare infixus erat. in qua scrip
tum erat adoth. adonay. id est. sanctum domini nomen. scilicet
tetragramaton. quod dicitur ineffabile. non quia dici
non possit. sed quia rem ineffabilem significat. quod his
litteris scribitur. he. ioth. eth. vau. que sonant
principium uite. passionis. iste. quod est per passio
nem huius quem prefigurat hic sacerdos. recupera
bitur uita in adam perdita. Ne uero cum mo
uetur pontifex. moueretur et lamina sancta.
sursum ligabatur uitta iacinctina perspicu
a. celante uncinum et anulum. que circumduc
ta capiti et ligata in occipite. dependentes
summitates super humeros utrimque diffunde
bat.

De typo uestium.

His uestibus ornatus pontifex ymagi
nem totius orbis super se preferebat. Feminalia eius
et linea stricta. quia byssina erant. terram
significabant. Balthei uero quia torti erant. circum
uolutionem occeani. Tunica iacinctina ipso
colore aera preferebat. Per tintinnabula. sonitum
et tonitruum. per malogranata. choruscationes
signabantur. Ephot sui uarietate celum syde
reum. quod auro coloribus intertextum erat. significat
quod color uitalis penetrat uniuersa. Duo sardo
nices. solem et lunam. uel duo emisperia. XII. gem
me pectorales. XII. signa in zodiaco. pul
chre quod in medio erat. rationale applicabatur.
Ratione enim cuncta sunt plena. et terrena habent
celestibus. immo ratio terrenorum et temporum. id est. ueris
et hyemis. caloris et frigoris. et duplex inter
utrumque temperies. de celi cursu et ratione descen
dit. Cydaris. celum empireum. lamina suppo
sita. deum omnibus presidentem.

De altari incensi et loco eius.

Post uestium compositionem locutus est dominus ad moysen di
cens. de modo consecrationis aaron et filiorum
eius. quod usque ad ipsam consecrationem distu
limus. de altari aureo prosequentes. Secundum erat
hoc altare de lignis sethim. huius cubitum
longitudinis et alterum latitudinis. id est. qua
dratum. et duos cubitos in altitudine. Vestitum
quia erat auro purissimo. cornua huius et craticu
lam auream. et cathenas et anulos et uectes aure
os instar prioris. Utrum uero arulam haberet. an cineres
exciperet terra ambiguum est. Iosephus addidit quod per
singulos angulos. id est. labia. coronas. VI. habebat
ex auro mundissimo. quod singulariter forte in exo
do non est. Ita facies ei coronam auream per girum.
Hoc altare dicebatur incensi. uel thimiama
tis. quia singulis diebus mane et uespere ad consuman
dum iuge sacrificium. super illud thimiama incende
batur sanctificatum domino. Sunt tamen qui dicant.
mane solum incensum. id est. thus super imponi. Ves
pere uero pro dignitate sacrificii uespertini. thimiama.
Ceterum. utrum hoc altare esset inter sancta sanctorum an in
sanctuario cum candelabro et mensa. sancti uidentur du
bitare. Nec est putandum indubium uenisse. quod
esset in sanctuario. cum hebreus hoc dicat. et Iosephus
plane. et prima posito tabernaculi facta a moyse
innuunt. nisi quod paulus ad hebreos. thuribulum po
suit aureum intra sancta sanctorum. Potuit sane esse
quod in templo ubi omnia ampliata fuerunt et mul
tiplicata. preter altare aureum quod erat extra ue
lum. ad quod bis in die necesse erat ingredi. erat super
additum thuribulum in adito. in quo summus sacer
dos prunas et thimiama quod secum ferebat adolebat
sibi in propitiationem. cum ad interiora contingebat
ipsum penetrare.

De compositione thimiamatis. xxv.

De compositione uero thimiamatis locutus est dominus ad moysen dicens.
Sume tibi aromata. stacten et onicam. galba
num boni odoris. et thus lucidissimum equalis pon
deris erunt omnia. et in tenuissimum puluerem con
tundes ea. Onicha fertur esse ostreola paruula
suaue redolens. magnitudine humani unguis. unde
onicha dicitur. quia onix grece. unguis dicitur. Stacte
est gummi quod fluit de mirra. quod et mirra dicitur. Gal
banum uero sucus est ferule. et nascitur in syria.
optimum cartilaginosum. scilicet et minus lignosum.
cuius odore fugantur serpentes. Ferula uero que et
fenuculum in gargano nascitur. cuius sucus ui
lior est. Thus uero lucidissimum. optimum quod et
masculum dicitur. quia instar humani testiculi rotun
dum est. dicitur et lybanum. a lybano monte arabie

hic non est ordo biblie
capitulorum sed tamen eo
ordine consignaui

i quo nascit arbor thuris ad aceris cōsūtatem
pplero. ꝛ in toto in mune. Ex hiis .iiii. fiebat
pulvis thimiamatis scī. Phibuitq3 dn̄s ta
le fi cōpositiōn in us hōm. q siquis sile facet
ut odore eius fruetur. pibet de pp̄lis suis. Ide
ē q in eccā nō dat odor thīs bn̄dicti sponso
ꝛ sponse. In ꝛ ē q oblato thē bn̄dicto sup
altare. si descendat thibl'm ad clicos i cho
ro. ul' ad laicos. aliud th' sine bn̄dcone ap
ponendu ē. ꝛ homib3 offendu. **De confectio**
ne scē unctionis .xxv.

Unguentū ꝛ scm̄ de .iiii. fiebat aromatib3. Aro
ma uō de q libet pigmentū q odore suo a
erā inficit. q̄i aeriopna. Sumebant̄ quidē
sicli .d. uirgultoꝝ pme .i. pcipue mirre. ꝛ
ē mirra arbor que grece simirna dē .v. cubi
toꝝ que ē in arabia. cui uirgulta arabes
excurit ut meli pululent ꝛ fructificent.
Ex quoꝝ odore contrhent intolabiles mor
bos n̄ fumo storatis occurrent. Cynamomi
.ccl. sicli ꝛ calami totidem. Cassie uō .d. ꝛ ē
cinamomū ugultū indie. ul' ethiopie duoꝝ
cubitoꝝ sic dcm̄ q̄i canamomū. q̄ i modū
canne subtiles ħt calamos ꝛ replicatos
q̄ fracti spiramentū uisibile reddit. Ca
lamus uō: spēs aromatica ut̄ sibanum
cassia i aquosis nascit̄. crescit in imensū
odorem reddit. Hec redacta i puluem cū
oleo oliuaꝝ sb̄ misura hin. conficiebantur
ope unguentary. ꝛ dicebat̄ scm̄ unctiōis
olm. ul' unguentū scm̄. de cui' usu loco
suo dicem'. Ioseph' ꝛ balsamū apponi dic.

Locutus ē **De labio eneo .xxx.**
itm d' ad moy. Facies ꝛ labiū
eneum cū basi sua. uas .s. lauatoriū. Qd
ꝛ lut' dī. q erat int̄ tabnaclm et altare
holocaustoꝝ in quo missa aqua lauabant
sacdotes man' suas et pedes. uestes scās ac
cepti ut sacificarent. Simul' ingssuri tab
naclm ꝛ egssuri. Qd dicit̄ fcm̄ de speculis
mulieꝝ excubantiū ad ingssum ta. forte
de sedib3 speclōꝝ eneis fcm̄ fuit. ul' potu
eo fcō in circuitu labij supponi circumposita

finunt specla in qb3 sacdos uide posst siqs
plam ul' facie ul' ueste maclam habet
abluenda. **De redemptione numeratorū**

Locut' ꝛ d' ad moy. Cum numab filios
isrl'. dabit quisq3 pcium p aīa sua. ne
sit in eis plaga. dimidiū sicli iux me
surā sanctuary. Siclus aūt .xx. oblos ħt.
a .xx. annis ꝛ sup. dabiit. Ab eo eī tpe
ad nom familie tuisibant. Diues nō ad
det. ꝛ paup nich minuet. ꝛ hec pecunia ad
usus tabnacli reponebatur. et h' in dd
uindicatū ē. quia alit̄ fecit qm̄ domu'
uissat. s. nō accipiens dimidiū sicli. **De**

Uocauit **electione artificū ꝛ da**
etiam **tione tabularum. .xxxi.**
dominu' ex noīe .i. noiatum elegit. hui' opis
sumos artifices. beseleel filiū huri. de tri
bu iude. ꝛ ooliab sociū. s3 pitum minus
filiū achisamech de tbu dan. quos iple
uit spū dei .i. scīa ad cogitandu in omi
ope fabre faciendo. Nota q fm palipo
completisq3 simo menon nō uidet be
nib3 hijs. dedit moy seleel huisse n̄ du
duas tabulas lapi os annos ad plus.
deas dei digito sciptas. **De uitulo con**

Uidens pp'ls q moyses **flatili. .xxxii.**
moram facet. dixit ad aaron. Fac
nob deos qui pcedant nos. Moysi eni igs
rami' q accidit. excant se hebrei dicētes
quia heloym nō tm̄ dos. s3 ꝛ dnōs sonat
ꝛ dixit eos pecusse duces mīns. Aaron
uō et hur restiuunt. s3 indignat' pp'ls
spues in facie hur spuis ut traditur
eum suffocauit. Un̄ times aaron. ait.
Tollite inaures uxoꝝ ꝛ liboꝝ. ꝛ affte
ad me. Hoc erat q pciosius et carius
hebant. putans q cōsulentes auaricie
sue nollent affre. Quas cū accepiss3
formauit ex eis uitlm conflatilē ope
fusorio. Forte aliud nō accipent. q2 ad
orauant bouem i egypto. Tradit quida
aaron piecisse i ignem inaures. ꝛ inde
ope demōis cōflatū cap' uituli tm̄. qd

tum quoque vitulus. quoniam caput vituli vocatur.
quasi in excusatione sui. Et inferius legitur
aaron dixisse moysi. proieci illud in ignem.
Et egressus est hic vitulus. Et dixit populus.
Hii sunt dii tui israel. qui te eduxerunt de
terra egipti. Fecitque aaron altare coram
eo et in crastinum indixit sollempnitatem. Ma
neque surgentes. obtulerunt hostias. sedit
que populus manducare et bibere. et surrexerunt
ludere. vel adorare. Tunc ait dominus ad moysen.
descende. peccavit populus tuus. quasi dicat. iam non est
meus. dimitte me. ut deleam eos. Faciam
que te in gentem magnam. Cui moyses. Queso
domine. quiescat ira tua. ne dicant egyp
tii. callide eduxit eos. ut interficeret in mon
tibus. impotens eis dare terram quam promise
rat. Recordare quoque servorum tuorum. quibus iu
rasti dicens. Terram hanc dabo semini vestro.
Placatoque domino. descendit moyses ferens
tabulas ex utraque parte digito dei scriptas. cui
occurrit iosue. qui forte singularibus diebus in occur
sum eius egrediebatur. Non enim credibile est
cum moyse eum ieiunasse. et ait ad moysen. Ulu
latus pugne est in castris. Cui moyses. immo
vox est cantantium. Et appropinquans vidit vi
tulum et choros. et iratus proiecit tabulas et con
fracte sunt. Arripiensque vitulum et massam re
degit in pulverem. quam sparsit in aquam et dedit
ex eis potum filiis israel. Cumque accusaret aa
ron quod populum corruperat. excusans se aaron
dixit. que supra dicta sunt. dicens se timu
isse populum quod pronus erat ad malum. Videns
ergo moyses. quod populus ornamentis nudatus esset.
scilicet vel auxilio dei. vel potius ydolatriam quam
longo tempore ante conceperat. tandem manifestaverat.
vel forte videns sibi indicatos adeo sceleris
auctores per pulverem bibitum qui in barbis
eorum miraculose apparuit. stans in porta
castrorum et advocans levitas. ait. Si quis domini est
iungatur mihi. Ponat vir gladium super femur
suum. Transite per medium castrorum. occidat quis
que amicum suum. et fratrem quem scilicet signatum pul
vere invenerit. Et occiderunt ea die. quasi. xxiii. milia.

Alia translatio. habet. xxiiii. De hiis omnibus que dicta sunt
de vitulo tacet iosephus. tamen opiniones eorum de
mora moysi narrat. Alii enim dicebant eum a
bestiis comestum. Alii a domino translatum. Alii sane
mentis cum domino philosophantem. De prece moysi.
Altero die locutus **et minis domini exac**
erbatus est moyses ad populum. Peccastis peccatum maximum.
ascendam ad dominum. si quomodo eum deprecari possim pro vobis.
Et cum ascendisset. ait. Obsecro domine. aut dimitte
eis hanc noxam. aut dele me de libro tuo quem
scripsisti. quod impetu animi non de ratione. Quidam tamen
dicunt tradunt. vel ex magna confidentia in deum. per
impossibile dictum quasi sicut impossibile est. ut me
deleas. sic oro non posse fieri. quin dimittas. Augustinus dicit.
a consequentibus ratiocinationem debere concludi. vel
scilicet quod sequitur premittatur sic. aut dele me. aut di
mitte eis que ponuntur pro equipollentia sunt. quasi
non deles me. dimitte eis. Disiuncta enim iun
git coniunctam. destructo quod antecedit. et manente
quod consequitur. Scribi autem vel deleri de libro vite
dicitur quis dupliciter. vel secundum prescientiam. vel secundum presentem
iusticiam. Cui dominus. Qui peccaverit mihi. delebo eum.
quasi dicat. non te qui non peccasti. Vade duc populum istum.
angelus meus precedet te. Non enim ascendam tecum. quia
populus dure cervicis est. ne forte disperdam te in
via. Tradunt hebrei. quia prius deus ipse custos
eorum erat. Deinceps dedit eis michahelem
custodem eorum proprium. sicut cetere nationes propri
os habent angelos custodes sibi delegatos. Addidit
que dominus. Semel ascendam in medio tui et dele
bo te. Et est comminatio captivitatis babilonice vel
romane. Et nota ascensum dupliciter dici. vel ab in
ferioribus ad superiora. vel ab occultis ad manifesta.
et est sensus. manifestabo me tibi malo tuo. **De**
Audiens **translatione prioris taber**
haec populus luxit. **naculi. cxxv.**
et nullus indutus est cultu suo. Deposuerunt
que ornatum suum a monte oreb. quo commode de priori
tabernaculo intelligitur. quod sibi fecerant. ut ante ipsum
iura tractarent. Quod cum hucusque fuisset in radice
montis. ut propinquus esset domino. voluit dominus a
se illud removeri. et tetendit illud moyses. extra
procul castrorum. et longe a castris. egrediebatur que moyses

ad illos. et plebs stabat in foribus tabernaculorum suorum.
et adorabat procul. descendebatque columpna nubis,
et loquebatur cum moyse euntibus uniuersis fa-
cie ad faciem sicut solet homo loqui ad amicum suum
id est manifeste. Quod moyses uidit posteriora domini.

Dixitque iterum moyses ad dominum. xxxiiii.
Respice populum tuum gentem hanc. Uis
ut educam populum. Indica michi quem missurus es
mecum. Dixitque deus. Facies mea precedet te. Ecce
iam maius impetrauit moyses. plus notatur in facie
est quam in angelo. Sed quia in facie intellexit moyses.
aliquem quasi simillimum deo presenti. addidit. Si
tu ipse non precedes. ne educas nos de loco isto.
Cui dominus. et uerbum quod locutus es faciam. te ipsum no-
ui ex nomine. id est proprie et specialiter michi placuisti. Uocabo
in nomine domini coram te. id est faciam me uocari deum et
ducem uestrum. ex miraculis que faciam. et non ob aliud
nisi quia uolo. quia miserebor cui uoluero. Cui moyses. Osten-
de michi faciem tuam. Cui deus. Non poteris uidere faciem
meam. Non enim uidebit me homo et uiuet. Stabis
in cauerna petre. et transibit coram te gloria mea,
quam quia non sustines. ponam manum meam coram
te. Cumque pertransiero. tollam manum meam et uidebis
posteriora mea. quod ratione similitudinis dictum est. Sic
enim a tergo uisus homo scitur quod homo sit. sed non quis
homo sit. ita deum esse modo scimus. sed quis sit. non
dum scimus. et potuit esse quod in tanta claritate pertransi-
erit deus. quod humanus non sustinuisset aspectus. Et
opposita est nubes moysi. deinceps cum longius
abesset. potuit a moyse uideri. Ad litteram hebrei tra-
dunt. uidisse eum posteriora hominis. et in occipite
quasdam ligaturas. De sedis tabulis et gloria

Et ait deus ad moysen. uultus moysi. xxxiiii.
Precide tibi duas tabulas instar priorum.
et scribas super eas uerba que fuerunt tabule
quas fregisti. In deuteronomio et scribitur deus scrip-
sisse. In sequentibus tamen dicitur. scribe tibi uerba hec et cetera.
Et paulo post. Fuit moyses cum domino. xl. diebus et cetera.
Et scripsit in tabulis uerba federis. x. Potest dici quod
auctoritas scribendi fuit in domino. ministerium in moyse.
Cumque excidisset moyses tabulas. de nocte consurgens
ascendit. et transeunte domino coram eo in turbine.
pronus in terram adorans ait. Obsecro ut graderis

nobiscum. Auferas iniquitates nostras et possideas
nos. Cui breuiter dominus memorauit quedam que
et predixerat de tribus sollempnitatibus. de oblatione
primiciarum et primogenitorum. et addidit. ne cum
gentibus terre aliquod haberet participium. Fuitque
moyses cum domino. xl. dies et xl. noctes. panem non
comedit. et aquam non bibit. Cumque descendisset
de monte cum tabulis. apparuit facies eius cor-
nuta. et ipse ignorabat. id est radii miri splendo-
ris ferebantur a facie eius. qui reuerberabant
oculos intuentium. quos gloriam uultus moysi
appellat apostolus. Posuit uelamen super faciem suam.
cum loqueretur filiis israel. et locutus est eis
omnia quecumque fuerant sibi imperata. Utrum autem
hec gloria durauit. et utrum semel uel pluries ac-
cidit. ignoramus. Tradunt hebrei. quia adhuc ter-
cio ascendit ad impetrandam eis ueniam et eti-
tudinem. et iterum fuit cum domino. xl. diebus et
xl. noctibus ieiunans. Cumque redisset cum cer-
titudine uenie. erat nona dies. vii. mensis.
et in crastino sollempnitatem agentes pro uenia
data. affligerunt animas suas ieiunantes. Et de-
inceps dicta est decima dies mensis huius. dies pro-
piciationis. Quod si est uerum. potest esse quod et eccam ob hoc
institutum dicatur tres in anno apponit quadra-
genas. licet ob hoc institutum dicatur. quia tres
tribus legimus ieiunasse quadragenis. moyses.
helias. ihesus. Siue uero fuit ita siue non. post
secundum reditum de constructione tabernaculi. precepit eis
moyses. que a domino acceperat. et premisit de obseruatio-
ne sabbati. ne forte in hoc opere putarent sibi licere
operari in sabbato. De compositione taber-

Egressa omnis naculi et erectione.
multitudo. obtulit uir uiuum moysi.
mente promptissima quicquid preciosius habuit. et
cum tanta copia. quod compulsi sunt artifices uo-
ce preconis clamare. ne quisquam ultra offerret.
Feceruntque beseleel et ooliab. cuncta que deus fi-
eri et sicut fuerant imperata. et secundum iosephum.
omni tempore ad opus faciendum transiit in mensi-
bus. vii. omne aurum quod expensum est in opere
sanctuarii id est tabernaculi. xxix. talentorum fuit. et d. cc.
xxx. siclorum. ad pondus sanctuarii. Fuerunt preterea

·c· talenta argenti · ex quibus conflate sunt
Quarum · viii · erant in · iiii · tabulis quibus
veli intus dependebat · c · bases sanctuarii ·
de mille autem · dcc · lxxv · facta sunt capita
columpnarum atrii · que vestite erant argento · e
eris vero talenta · dcc · ii · et · cccc · sicli · Obtu
lerunt autem a · xx · annis et supra · dc · iii · et d · l ·
Igitur mense primo secundi anni in prima mense die
mensis · erexit moyses · tabernaculum · operuitque nu
bes tabernaculum · cum lux serena esset · non pro
cellosa · sed lucida · non tamen per quam transiret
aspectus · qualem decebat presentiam dei
et ad nebule elevationem illius · deinceps
movebant castra · ad depositionem deposuerunt ·
et dum stabat super tabernaculum · et ipsi sta
bant · eratque ignis in nocte.

Incipiunt tituli.
Hystoria levitici ·
Incipit liber tercius ·
Precepta mittitur divisio ·
De holocaustis
De sacrificiis et pacificis et salu
taribus ·
De oblatione inanimatorum ·
De hostia pro peccato ·
De peccato sacerdotis ·
De peccato synagoge ·
De peccato principis ·
De igne iugi et electione cinerum
cinerum ·
De peccato anime ·
De igne iugi et electione
cinerum ·
De esu adipis et sangui
nis prohibito
De consecratione summi sacer
dotis et minorum ·
De potestate efferendi eis data
et accipiendi partes ·
De prima oblatione sacerdotum et
igne dato de celum ·
De morte nadab ·
De discretione ciborum ·
De purificatione puerpere ·
De cognitione leprarum ·
De purificatione leprosi ·
De viro spermatico · et muliere
emorroissa ·
De vitula rufa ad propiciandum et cineribus
aspersionis ·
De purificatione immundorum ·
De personis exclusis a matrimonio ·
Cathologus quorundam preceptorum ·
De tribus generibus panum ·
De sanctimonia sacerdotum ·
De pena blasphemorum ·
De talione legis ·
De observantia iubilei ·
De benedictionibus et maledictionibus ·
De decimis et votivis ·
Expliciunt tituli

Hystoria levitici.

Tertia distinctio
hystorie quam scripsit
moyses. Grece dicitur leviticus
quia de electione et in-
unctione levitarum agit. La-
tine offertorius vel sacrifi-
catiuus. quia de sacrificiis et de his que offerebantur
ex lege tractat. hebraice vero. uagecra. quod sonat.
vocavit autem more hebreorum. qui a principiis li-
brorum nominant eos. sicut nos officia missarum
vel evangelia videlicet cum dicimus dominica qua can-
tatur. Populus syon. vel legitur. Erunt signa in sole
et luna. Inchoatur enim liber iste sic. Explicit prefacio. Incipit liber tercius.

Vocavit autem moysen. et locutus est ei
dominus de tabernaculo federis dicens. Homo
qui obtulit hostiam. si fuerit holocau-
stum. et de armentis masculum offeret. pro ut habetur
in hebreo. et ua. enim sonat et iecra. vocavit.
Ad videndum. Premittitur divisio. cap.
Additum de doctrina et oblatione sacrificiorum
que sequuntur quedam prelibanda sunt in hunc modum.
Quinque consideranda sunt hic. sacrificia que deo offeruntur.
persone a quibus offeruntur. Cause pro quibus of-
feruntur. loca ubi offeruntur. tempora. quando offeruntur.
Triplex autem eorum que offerebantur rite occurrit
discretio. Aut enim erat oblatio de animalibus et
sacrificium dicebatur. nec autem octavum diem na-
tivitatis poterat offerri. nec eadem die ¶ Persone a
matre et fetus est. Aut de sicca | a quibus offeruntur.
materia. ut de simila. pane. thure. | cause pro quibus
et proprie dicebatur oblatio. Aut | offeruntur. loca
de liquidis. vino et oleo. que | ubi offeruntur.
proprie libamen vel libatio dicebatur. licet his nominibus
scriptura quandoque indifferenter utatur. Persone vero offerentium due
anima vel sinagoga. Animarum vero. alia sacerdos.
alia princeps. alia privata. de quibus suis locis
dicetur. Similiter de locis. temporibus loco suo. Cau-
sarum quoque triplex erat differentia. Offerebant enim
quandoque necessario. quandoque sponte. quandoque casu. Necessario
autem vel ex voto. vel ex precepto. Sane ex precepto
offerebant primicias frugum uvarum fructuum.

Decimas quoque eorundem. et insuper animalium. primoge-
nita quoque animalium et liberorum oblationes etiam
tum sollempnitatum. etc. in hunc modum. Mel
enim et fermentum numquam offerebatur domino.
tamen primicie eorum temporibus suis offerebantur sacer-
doti. sed nichil ex his super altare ponebatur.
Communiter autem in nullo sacrificio sal deesse debe-
bat. et ideo dicebatur sal federis. quia non erat
fas hoc transgredi. Porro secundum ordinem libri a sac-
rificiis inchoandum est. De holocaustis.

Sacrificiorum alia holocausta. alia sa-
crificia. et primo de holocaustis inde
amus. Holocausta dicebantur illa sacrificia
que tota incendebantur. holo. enim totum. cauma
incendium dicitur. Fiebat enim in tribus tantum. de arme-
tis et pecudibus. Scilicet tantum de ovibus et capris et
in avibus. Scilicet tantum turture et columba. De ar-
mentis et pecudibus sic. offerebatur tantum mas-
culus et anniculus. scilicet unius anni. vel citra. Super
annum non. Unde quandoque agnus. quandoque aries.
appellatur. Bos enim super annum poterat
offerri. ut ait iosephus. Erat quoque immaculatus.
quod non de macula vellis. sed corporis intelligitur
est. id est non debile aut fracto membro aut papulas
habens. aut scabiem. aut cecum. et huiusmodi. Of-
ferebatur quoque primo sacerdoti ad hostium atrii. ut
videretur si ydoneus esset ad offerendum. Post ad
hostium tabernaculi. offerebatur domino per manuum in-
positionem. Super caput lotis prius manibus quia
propter mare sacerdotum. erant in atrio duo
maria. unum virorum. alterum mulierum. Unde et
a loco offerendi ab hebreis hostia dicebatur.
Gentiles enim ab hostibus vincendis hostiam
et a victis victimam consueverant appellare.
Victimam vero hebrei a vinciendo dixerunt.
quia victum adducebatur. Aliter. Oblatam sic
hostiam reducebat sacerdos ad altare holo-
caustorum. et stans ad aquilonem immola-
bat eam coram domino ad latus altaris. id est
in conspectu sanctorum. id est sanctuarii. scilicet prope partis
tabernaculi. Fundebatque sanguinem eius circa
crepidinem altaris in circuitu. De-
tractaque pelle hostie que erat sacerdotis.

artus in frusta conci | Hebreus hic
debat. quibus lotis cum ca | pictorem. Josephus
pite et pedibus et intesti | lumbum. forte la
nis adolebat omnia su | bium. supereminens
altare in holocaustum et odorem suavem domino.
Nec est credendum quod in nidore carnium delecta
retur dominus. sed potius in re signata ut in passione Christi
Ihesu. et devotione offerentium. Si vero de avibus
fiet holocaustum. fiebat sic. Sed cum duo offerun
tur decimum est primo hoc de istis. postea sacerdos. quando
ab homine offerebatur avicula. tacet forte
eodem modo. quando et pecus. forte tamen sacerdoti. Offe
rebatur autem pullus turturis vel columbe cuius
frangebat sacerdos collum sola manu. Non enim
licebat ferrum levare super aram. et retorto ca
pite sub ascella ungue cutem colli ubi
fractum erat. rumpebat. et fuso sanguine
contra crepidinem altaris vesiculam gutturis.
et plumas proiciebat ad orientem in loco secreto
ubi cineres effundebantur. Confractisque ascellis
manibus. adolebat eam super altare in holo
caustum. et hec erant minora et simplicia
holocausta. que voluntarie fiebant. Erat
enim quedam maiora quedam necessitate facta.
que et sciora. quedam minora. quia totum incendebatur
et pellis et fimus de quibus post dicetur. quedam
minus digna. quia super altare non cre
mabantur. Nunc de sacrificiis particularibus prose
quamur. et voluntariis. De sacrificiis

Hostiarum et pacificis et salutaribus.

Hostiarum quedam erant pacifica. quedam saluta
ria. que scilicet pro salute danda vel data vel conser
vanda offerebantur. Similiter et pro pace. vel ad deum
vel ad homines. vel que ad modum pacis fiebant.
cum cuique quod suum erat dabatur deo et sacerdoti of
ferenti. Fiebat autem cum erat de animalibus. de
armento tamen et de pecudibus predictis. de
avibus vero non. Sane in modo offerendi ab ho
mine vel sacerdote idem fiebat cum hostia ho
locausti. sed in hoc erat differentia. quia hic offe
rebatur masculus vel femina vel anniculus. quan
doque tamen immaculata. Pars vero hostie offe
rebatur domino. pars erat sacerdotum. reliqua
offerentium. De arvina hec offerebantur domino. Omnis adeps
que est pinguedo interior offerebatur. pinguedo enim
super carnem. arvina vel lardum dicitur. que carni ad
iuncta. proprie pinguedo. que intestinis. adeps.
Est autem triplex adeps vitalium. id est cordis et ventris.
adeps iecoris. id est epatis. quem reticulum dicimus. quia
involuitur ad modum retis. Adeps renum. hos tres
adipes duosque renes. id est ylia et reniculos. adole
bat sacerdos super altare. eadem et de capra domino
offerebantur. Si vero de ovibus erat oblatio preter dicta
offerebantur de ea cauda integra. secundum lumbum vo
catur. lxx. Pellis vero erat sacerdotis qui offerebat
illum. Armus vero dexter qui dicebatur separationis.
et pectus quod dicebatur elevationis. et quare sic dicebantur
infra dicetur. cedebant in usus sacerdotum et lingua
cum faucibus ut tradunt vel tradunt. sed in textu non me
mini me legisse. forte pectori adherebant. quod
tere ab animali tollebantur. Hoc sufficit nobis ad
tus. Et his vescebantur sacerdotes in domibus suis
cum uxoribus et liberis et domo tota mundis tamen. Et
que in domibus immolabant causa epuli. quod scilicet fit
amicis. vel religionis. pectus et armum dabant.
reliqua erant offerentium. et ipsi epulabantur coram domino
in locis scilicet ad hoc deputatis. in ipso atrio. vel in ... Ede
bat et ex his tam sacerdotibus quam alius eadem duo
diebus. Siquid supererat in diem tertium cremabatur.
Et nota quod nullum aliquis offerebat vel in holocaustum
vel sacrificium sine libaminis suis. Sed de libaminis
plenius erit infra tractatus. De oblatione si

Si vero manus **animatorum**.
hominis animal invenire non poterat. of
ferebat pro salute vel pro pace similam. farinam scilicet
delicatissimam. fundens super eam oleum. et dicebatur
simila oleata. vel oleo ferminata. et thus offerebat
cum ea. Sacerdos autem tollebat thus et pugillum plenum simile
oleate adolebat super altare memoriale. id est in me
moriam offerentis. ut scilicet dominus memor esset eius. Vel
sacerdos ad deum. Reliquum erat sacerdotum. Tradunt
hebrei non semper plenum pugillum offerri. sed pro quantita
te simile minus poterat offerri. in tantum quod etiam
impleto pugillo omnes digitos poterat aperire.
sacerdos. preter modicum. et illud tantillum quod rema
nebat inter digitum et volam. sufficiebat. Jose

inter

post draginam unam offendam dicitur. Si vero sacrificium
de simila coctum offerebat panes sine fermento
conspersos oleo. coctos in clybano. vel in craticula
offerebat. et lagana azima .i. latos panes et
tenues non conspersos. sed litos oleo. Quidam tamen per
lagana panem coctum in aqua intelligunt. vero
tertium genus panis accepto in clibano et cocto in
craticula. Si vero coctum in sartagine offerebat
conspersum oleo et sine fermento erat. et dividebat
eum minutatim. Ex his oblatis sacerdos memori
ale adolebat coram domino de panibus. unum et
frustis unum. Reliquum erat aaron et filiorum eius
ad edendum cum omni domo sua. et equa forte
dividebatur. In hebreo. preter clibanum tria ponuntur
marthesat. mahebath. michar. Marthesat so
nat consiliator. quod sartagini convenit propter stridorem
et susurrium fervoris. Michar. rete vel cribrum
Maebath scaturiens forte potest esse patella in qua
coctio fit liquida. Possunt esse tria species sacrificii
a salutari et pacifico pro gratiarum actione. vel pro vic
toria. scilicet vel aliquo bono eventu inopinato. et pro
dici [illegible] casu. [illegible] omnia hec sacrificia indifferenter se
pe dicuntur pacifica vel salutaria. De hostia pro

peccato.

Post has salutares hostias
precepit dominus de hostiis pro peccato et pro delicto.
Dicitur autem peccatum generaliter .s. quod industria fit. De
lictum quod delictum est fit .s. quod levius est exigitaria vel pec
catum fit quod faciendum non est. delictum quod delictum
cum non fit quod faciendum est. Delictum quoque specialiter peccatum in
divina .i. in sanctificata dei. hoc est delinquere .i. divina relin
quere. vel delictum cognitum peccatum. et iuxta personas pec
cantium erat diversitas sacrificiorum. De peccato sa

cerdotis. aaron.

Distinguuntur autem hic
quatuor persone. Sacerdos. synagoga .i.
populus. princeps. anima. Si igitur sacerdos qui unctus
erat peccaverat delinquere faciens populum. faciebat que
sequuntur. additum est qui unctus. non quod omnes inuncti
essent. sed ad differentiam illorum qui cum essent de genere sacer
dotum propter maculam corporis non inungi poterant. nec
ministrare. quod et additum est. faciens populum peccare.
forte generale est. quia peccatum cuiuslibet sacerdotis. vel quodlibet
trahitur in exemplum. et est dictum ad exaggerationem
peccati. et specialiter dictum est. cum scilicet verbo. vel quo alio in
quo

populum ad peccandum provocavit. vel sane sic in he
breo habetur. Si sacerdos qui unctus est pecca
verit ad culpam populi .i. ita vilis et aperte. quasi
unus de populo quod valde indecens est. tunc in quo
offerebat pro suo peccato per manus impositionem. ad
hostium tabernaculi vitulum immaculatum et coram al
tari immolabat eum. hauriensque de sanguine
inferebat illum in tabernaculum. et intingens in eo digi
tum. aspergebat illum septies contra velum sanctua
rii. et de eodem ponebat super cornua altaris
incensi. et effundens reliquum sanguinis funde
bat circa crepidinem altaris holocausti. et omnem adi
pem cum renibus et reticulis adolebat super
altare. Sic et de vitulo hostie pacificorum. pel
lem vero et omnes carnes cum fimo et effere
bat extra castra in locum mundum ubi ci
neres effundi solebant. et incendebat ea su
per struem lignorum. De peccato synagoge.

Quod si omnis turba per ignorantiam
peccaverat. quod contra mandatum domini est.
offerebant et seniores populi ad hostium tabernaculi. per
manuum impositionem vitulum. et fiebat de hoc
vitulo sicut de priori. pro peccato sacerdotis. et orante
pro eis sacerdote. propitius erat eis deus. In duobus
tamen hic innuitur differentia inter peccatum sacerdotis
et populi. quia .s. sacerdos non debet peccare per igno
rantiam. Non enim licet ei ignorare manda
tum domini. Item quia non legitur quis orare pro sacerdote
quia si percussus fuerit incantator a serpente quis
medebitur ei. Ecce patet differentia inter holocau
sta hec. et predicta .s. que fiunt pro peccato sacerdotis vel
synagoge. et predicta .s. pacifica et salutaria.
quia hec .s. pro peccatis sunt necessaria illa voluntaria.
quia ex his nichil erat sacerdotum. totum domino
cremabatur. neque interiora istorum cum capite
pedibus et intestinis lotis ponebantur super altare.
Generalis enim erat regula. quia de cuius sanguine
inferebatur in sanctuarium. nichil ex eo licebat
remanere. nec aliquid ex eo super altare adoleba
tur nisi adeps cum renibus et reticulo suis.
In aliis vero offerendi et non sacerdotum offerentium
erat differentia. De carnibus enim holocausti salu
taris. fiebant .ix. partes quas super altare

ponebant. ix. sacerdotes. quisq suam. iiii or uero
.iiii. simul offerebat. s. cap et pedes. uentri-
cem intestina. lota aq. duo uero sanguinem offe-
bant. ut omnes simul essent. xiii. **De pecco principis.**

s. Si peccauit princeps. qui et tribunus uel tribun-
us per ignorantiam. et post intellexerit peccatum suum p
paluu se uel parum offerebat ad hostium. ta. per manus in
ponem. hyrcum immaculatum. Quo immo-
lato. tingebat sacerdos digitum in sanguine quo
tangebat cornua altaris ho. reliquum fun-
dens ad basim eius. et adolebat adipem. renes
et reniunculos. Reliqua erant sacerdotum. Et quia
erat hostia pro peccato. et de sanguine eius tincta
cornua altaris ho. carnes eius erant sancte.
Inde est quod minimum aque benedicte sanctificat
copiam sibi admixtam. et sanctificabant ea tacta.
sed non quelibet. immo igne suo caro carnem.
Simula simulam. panis panem. et non uescebantur
eis nisi sacerdos uictus et mundus. et non nisi in loco sancto.
et non nisi ea die. qua offerebantur. Si quid residuum
esset. igne comburebatur. Si uestis polluebatur
eius sanguine. abluebatur. ut nullum remaneret
in ea sanguinis uestigium. alioquin urebatur.
Vas testeum in quo coquebatur caro statim
frangebatur. ereum defricabatur et laua-
batur aqua. **De pecco anime.**

c. IIII Quum autem peccabat per ignorantiam anima
de populo terre. offerebat capram immaculatam
eo modo quo alii uel agnum. et fiebat de hac
hostia eodem modo quo et de hyrco principis. Si
autem non poterat manus eius inuenire pecus.
offerebat duos pullos turturis uel columbe.
quorum alter offerebatur domino in holocaustum.
alter erat sacerdotum. cuius tamen sanguis ad
fundamentum altaris ho. distillabatur. quia
pro peccato erat. Et si nec auiculas poterat inue-
nire. offerebat simila decimam partem ephi.
nec mittebat
ineam olim. aut
thus. quia pro
peccato erat. et
memoriale sacerdos adolebat super altare. re-

[In eo quod in missa pro mortuis
non cantantur laudes. scilicet gloria in ex-
celsis. et alleluia. que significant olim. sic
missa significat sacrificium.]

liquum ipse habebat sacerdos in munere. **De igne iugi**
Tunc locutus est **et erectione cinerum.**
dominus ad moysen. Ignis semper in altari ardebit. quem
nutriet sacerdos. subiciens mane ligna per singulos
dies. et erit ignis in eodem altari. ubi non aliunde suc-
tus apponetur. Cum uero cineres superhabunda-
bant. induebatur sacerdos. iiii or. uestibus sacerdotalibus
quas prediximus. et tollens cineres de altari. repo-
nebat in peluim iuxta altare. et depositis uesti-
bus sanctis. induens quasi alius. forte ad hoc destinatus
uel suis propriis. cineres efferebat extra castra. et
in loco mundissimo usque ad fauillam faciebat
consumi. Hec de oblationibus dicta sufficiant hic. Immu-
nis de oblationibus. vii. legalium festorum legitur.
Hoc addendo **De esu adipis et sanguinis**
quod omnis adeps **ne prohibito.**
domini erat iure perpetuo. nec adipem nec sanguinem
omnino comedetis. quod intelligitur de animalibus oblationi
sancte assignatis. tamen propter illud uidentur ab omni a-
bstinebant. Sed uel dominus
quod dominus adipem qui debet
offerri in esum eius prohibuit
et nominatim adipem bo-
uis. ouis et capre. Adipem
uero morticinii uel a bestia
a occisi. concessit eis in us
uarios. scilicet uel ad lucernas. uel
unctiones extrinsecas. Uel ergo
faciunt de adipe animalis
mundi non oblati. nec morticinii. nec a
bestia capti uel occisi. Si dominus est forte percutit u-
dant alienigenis ad edendum. Sed quomodo hi uel illi
faciunt de illo. Sic dominus est prohibuit et de omni
esu sanguinis. Josephus ait. quia animam et spiritum in
esse moyses putauit. In quo esus suffocati intel-
ligitur prohibitum. Intantum prohibuit esum san-
guinis. quod et auem uel feram. aucupio uel uenatione
captam uoluit fuso sanguine in terra. et operiri co-
medi. et addidit. Omnis enim anima in sanguine est.
Tunc precepit **De consecratione summi sacerdo-**
dominus moysi. ut iniciaret **tis et minorum.**
aaron et filios eius in sacerdotes. et tunc quidem
omnes filii aaron consecrati sunt. sed non omnes

[Nota quod sic quod
sunt augustinum tunc
uidentur comedunt
adipem mundi animalis.
Sed quod offerri non licet
ceruorum. damularum.
hi. adipem qui sole-
bat offerri non edunt
sed habent in uarios u-
sus ad modum adipis m...]

pertica de genere ipsius. cecus enim et claudus. si grandi
vel parvo aut torto naso. si gibbosus aut
herniosus. si iugem scabiem habens. vel impetigi-
nem de semine aaron erat. non poterat ministra-
re. nec intrare sanctuarium. vescebatur tamen panibus
qui offerebantur in sanctuario. Tulit ergo moyses iuxta
preceptum domini. aaron et filios eius. vestesque sanctas.
et oleum unctionis. vitulum quoque et arietes duos. et
canistrum cum tribus generibus azimorum. torta scilicet pa-
nis que collirida dicitur. lagano et crustulo. est
autem crustulum panis. qui fere in crustam indu-
ratus est. Et congregavit omnem multitudinem ad
hostium tabernaculi. In electione enim pontificis assensus
desideratur plebis. Tradit autem iosephus quod aliquos
prius inclinavit ad sacerdotium aaron in hunc
modum. Dixit enim. quia se ipsum dignum sacerdotio iu-
dicavit. tum propter familiaritatem quam habebat cum
domino. tum quia plurimum pro populo laboraverat. tum quia
quisque ultro amicus sui est. Sed dominus digniorem aa-
ron iudicaverat. Tunc ergo placatis populis. obtulit
domino aaron et filios eius. Cumque lavisset eos aquis
fontium. et aaron sacerdotalia induisset. vestivit
eum moyses septem aliis vestibus quas posuimus. Fuditque
et super caput eius oleum unctionis. unxit caput eius
et manus. ita quod per barbam stillavit oleum.
usque ad horam vestimenti eius. Filios autem vestivit
lineis et balteis eos cingens. imposuit eis mi-
tras et manus eorum oleo sanctificavit. linivit quoque
tabernaculum oleo sancto. cum omni supellectili sua.
Cumque aspersisset utrumque altare septies aquis. unxit
illud et omnia vasa eius. labiumque cum basi sua sancti-
ficavit oleo. **De parte eis data efferendi tamen**

Obtuleruntque aaron et filii eius pro peccato. **primi presbiteri.**
vitulum pro peccato suo super caput eius manus
imponentes. Quem cum immolasset moyses. tinxit
digitum in sanguine et tetigit ex eo cornua al-
taris per gyrum. et fecit de eo que de vitulo pro
peccato sacerdotis facienda prediximus. obtulerunt et
arietem in holocaustum. hostiam scilicet salutarem. et
fecit moyses de eo sicut de holocaustis salutaribus
sicut preceperat dominus. obtuleruntque per manus impositionem
arietem secundum hostiam scilicet consecrationis ipsorum. Quem
cum immolasset moyses. sumens de sanguine tetigit ex-
tremum auricule dextre eorum. et pollicem manus dextre.
similiter et dextri pedis. reliquum sanguinem fudit
super altare per circuitum. Adipem vero omnem et
caudam. renes quoque cum renunculis. et armum dex-
trum separavit. Tollensque de canistro colliridam
unam. et laganum unum. et crustulum unum. omnia
simul tradidit aaron et filiis eius. quasi diceret. Accipi-
te potestatem sumendi hec a populo. quedam ad offerendum
domino. quedam ad usum vestrum. Qui cum tenerent
ea in manibus supposuit omnibus moyses. pontificalem
unde elevationis vocatum est. quia omnibus supposita
fuit. In signum tamen quod superior est omnium sapi-
entia. Et pro elevatione offerentium legitur sic vo-
catum. In pacificis enim et salutaribus. armum
et pectus prius elevabant offerentes coram
domino. et postea tradebant sacerdotibus sicut partes
eis assignatas. Armus vero dexter dicebatur
separationis. quia in separatione membrorum hostie.
primus ab ea separabatur. Et quia in partem sacerdotum se-
paravit illum moyses. tamquam ceteris membris digniorem.
Tradunt enim quidam quod formatio corporis animalis
in utero matris ab humero dextro inchoatur. Te-
nentes ergo filii aaron omnia hec in manibus. ele-
vaverunt ea coram domino. et tradiderunt ea moysi.
qui omnia adolevit domino super altare. eo quod
oblatio consecrationis esset. Assumensque ungue-
ntum. et de sanguine qui erat in altari ad-
miscens aquis fontium aspersit eos. et super ea
vestimenta eorum. Cumque sanctificati essent in hunc
modum. reliquas carnes arietis coxerunt
ante fores tabernaculi. et ibi comederunt eas cum panibus
qui residui fuerant in canistro. Et in crastino
quicquid fuit ex eis. ignis assumpsit. In eundem
modum iteravit singula que diximus. Moyses
septem diebus tamen non vestivit eos. quia semel indu-
ti septem diebus non deposuerunt vestes suas sanctas.
nec de atrio tabernaculi sunt egressi. Quidam tamen tradunt prima
die omnia ut diximus fuisse persecuta. et septem
diebus consecrationis sequentibus oblationes cotidie itera-
tas. sed non unctiones. Iosephus dicit omnia sicut
et in prima die sequentibus fuisse prose-
cuta diebus. **De prima oblatione sacerdotum**
et igne dato de sublimi.

VIII

Octavo autem die. denuntiavit moyses. populo sollempnitatem in qua sacerdotes consecrati offerre inchoarent pro se. et pro populo. In precedentibus enim .vii. diebus vicem sacerdotis fungebatur moyses. et acceperat ab aaron et filiis eius. que post ea accepturi illi erant accepti. et ministrabat altari. In viii. die aggressi sunt ipsi ministerium ad quod fuerant ordinati. et moyses cessavit. Et tradunt quidam diem hunc octavum fuisse primam diem anni secundi quo egressi sunt. Et cum obiciatur eis quod prima die anni secundi ut dictum est super tabernaculum erectum. aiunt erectionem dici consummationem (vel confirmationem) consecrationis eius. Preceptique moyses. ignem tremuum amoveri ab altari. quo usque efficiat his diebus quia ea die appareret eis dominus. congregatisque filiis israel primo obtulit aaron pro peccato suo vitulum cuius adipes renes et renunculos imposuit altari. igne non supposito. Reliqua combussit extra castra. Immolavit et pro se hostiam salutare arietem in holocaustum. et imposuit altari. sed sine igne. Deinceps oblatis pro populo suscepit ab eis hostias .v. vitulum pro peccato populi. hyrcum pro peccato principis. agnum pro peccato anime. bovem in holocaustum. arietem pro pacificis. vel in immolatione. non nisi tres dicitur immolasse. hyrcum pro peccato populi. bovem et arietem pro pacificis. forte quia prius ea nominavit. pro brevitate alia tacuit. et quia separatum de peccato synagoge principis tale non agebat ut prius. Quodlibet tamen pro peccato populi potuit dici oblatum. Augustinus tamen improbat literam que dicit .v. tamen scripta. et dicit cum lxx. .v. sumptum agnum anniculum in holocarposim. quod sonat holocaustum fructuosum. dicebatque holocarposis holocaustum rationale quod dominus aliquo signo visibili ostendebat sibi gratum esse. Cum autem imposuisset ex his aaron super altare que adolenda erant domino. separavit de pacificis partem suam. armos dextros et pectora et extendens manum benedixit populo. Et ingressi moyses et aaron tabernaculum et egressi tamen benedixerunt populo. et cum essent oblata super altare. et esset cum eis matutinum iuge sacrificium. egressus ignis a domino. devoravit que erant super altare. Et servatus est igne iste perpetuo usque ad transmigrationem babylonis. nec licuit deinceps ignem in altari apponere alienum. De morte nadab.

Eadem die nadab et abiu arreptis thuribulis ignem imposuerant alienum. desuper incensum offerentes. Egressus quoque ignis a domino. vel ille qui iam erat in altari. vel alius itum veniens de sublimi devoravit. id est extinxit (cocta) eos. Et ait moyses ad aaron. Hoc est quod dixit dominus. Sanctificabor in his qui appropinquant mihi. id est in his qui mihi ministrant. apparebo sanctus. non parcens peccatis eorum. Vocatisque misahelem et elisapham cognatos eorum. et ait illis. Tollite fratres vestros extra castra. et exportaverunt eos sicut erant induti lineis tunicis. et sepelierunt eos. Ita et ministri altaris sepeliuntur induti vestibus ministerii sui. Cum autem aaron et reliqui duo filii eius plangere vellent fratres suos more solito. prohibuit moyses dicens. Oleum sanctum est super vos. nolite capita vestra nudare. vestes nolite scindere. ne forte moriamini. Non exibitis fores tabernaculi. Tradunt iosephus alii dicentes. Quia portarent hostias super aram quas non preceperat dominus sed quibus prius utebantur. subito inflammati. nec valuit quisquam eos extinguere. Iussitque moyses patrem eorum et fratres portantes corpora extra castra congruo honore sepelire. Dixitque moyses. aaron et filiis eius. ut tollerent partes suas de hostiis salutaribus et oblata pro peccato. quorum sanguis non est illatus in tabernaculo. ut comederent ea. Et cum quererent hyrcum oblatum pro peccato principis exustus inventus est. Cumque super hoc iratus moyses argueret aaron et filios eius. excusavit se aaron dicens. Michi accidit quod vides quasi ex turbatione animi factum est hoc. De discretione ciborum.

Precepit dominus moysi et aaron. ut traderent filiis israel legem de discretione ciborum. Dilataverat enim dominus cibos homini concessos. et artavit propter castrimargiam eorum. cuius summa sic comprehendi potest. Animalium. alia vivunt in terra. alia in aquis. alia in aere. Item que in terra. alia reptilia. que omnia immunda. alia latentia ut talpa. que de limo nascitur. Et hec omnia immunda. Alia gradientia super terram. De his generalis est regula. Mundum tamen est quod ruminat et

q. fundit ungulam.

fundit unguentum. De piscibus quod generalis est regula. Mundus est tamen habens squamas et pinnulas. De avibus nominatim expressit que immunde essent. Hi tamen generaliter de avibus dictum est. Volatile quod graditur super .iiii. pedes immundum est, nisi crura retro habuerit longiora, super que saliat. Tangens morticina eorum lavabit vestimenta sua, et immundus erit usque ad vesperum. Et si necesse fuerit ut portet quis aliquid eorum mortuum. Super quod ceciderit quicquam de morticinis eorum polluetur tam vas ligneum quam quelibet vestimentum. Ad vesperam aqua mundabuntur. Vas fictile intra quod ceciderit frangetur. Clibani vel cytropedes, quos strapeas dicimus, destruentur. Fontes vero et cysterne et quelibet maria et sementis nondum seminatum granum tactu eorum non polluuntur. De purificatione puerpere. xxx.

Addidit quoque ad legem purificationis mulier talem. Si mulier peperit masculum, immunda erit .vii. diebus iuxta dies separationis menstrue, id est eidem immunditie iudicabitur cui est cum separatur a mundis que patitur menstruum. Interim enim immunda est, quia quicquid tangit reddit immundum, cibum, lectum, vestem. Unde non licet communicare ei, nec in lecto, nec in cibo. Octavo die circumcidebatur puer. Post .vii. inquinationis manebat .xxx.iii. diebus in sanguine purificationis sue, ut ita omnes dies purificationis sue fierent .xl. quia tot diebus dicunt physici carnem masculi formari in utero. In purificatione vero .xxx.iii. dierum licebat ei surgere in domo deambulare, sed non egredi et apparere, et tangendo non polluebat. Et licebat aliis communicare ei in sede et cibo et non in lecto. Accedere vero ad tabernaculum non poterat nisi expletis .xl. diebus. Si vero pareret feminam, duplicabantur ei dies inquinationis, et postea dies purificationis, ut simul fierent .lxxx. quia tot diebus formatur femina in utero. Expletis vero diebus purificationis offerebat pro filio vel filia agnum anniculum in holocaustum et pullum columbe vel turturem pro peccato suo, quia in libidine conceperat, et erat sacerdotis. Quod si non poterat manus eius invenire agnum offerebat duos turtures vel duos pullos columbarum, alterum in holocaustum pro puero, alterum pro peccato suo vel pro originali filie, quia filio in circumcisione dimissum erat. Hebrei tamen non habent pullos pecunie reddunt preter hoc dicit Iosephus primogenitum redimunt .v. siclis. De cognitione leprarum

Legem quoque lepre tradidit eis dominus. Sunt autem .iiii. genera lepre sicut inter in carne, in veste, in domo. Lepra cutis cognoscitur. Si fuerit in ea albor, id est pallida albedo vel pustule vel cicatrix maxima. Si fuerit alba vel subrufa. Ita quidem si locus lepre humilior sit carne reliqua, vel si mutati fuerint capilli in candorem et solito tenuiores. Lepra vero in capillis allopicia dicitur fluentibus sane capillis si in calvitio vel recalvatione albus vel rufus color inventus fuerit, plaga lepre est. Adducto itaque leproso ad sacerdotem sine cuius arbitrio non excludebatur. Si lepra nondum perspicua ei fuerat, recludebant eum in domo sua .vii. diebus. Quibus expletis si non creverat lepra, iterum recludebat eum aliis .vii. Quod si nec tunc lepra creverat, mundabat eum, id est mundum iudicabat, quia scabies erat. Et lavabat homo vestimenta sua et munda erat. Cum vero perspicua erat lepra, separabatur ad arbitrium sacerdotis. Et habebat vestimenta dissuta, id est facilia ad induendum vel exuendum, vel solam vestem extrinsecam, ut sic cognosceretur. Et caput nudum ut posset agnosci. Et os veste contectum, ne fetorem loquendo diffunderet. Et habitabat solus extra castra, ita ut amortuo vix differre videretur. Pater dicat Iosephus illos irrisibiles qui dicunt Moysen lepra fatigatum et similiter multum electorum fecim ducem venisse in Cananeam cum eis cum ipse quoque in iniuriosos contra leprosos lex tulit sit, qui tunc maxime minia indigebat. Lepra vero vestis linee vel lanee vel pellis erat macula albida vel rufa humilior superficie reliqua, quia corrosiva est. Que cum apparebat considerabat eam sacerdos. Si perspicua erat lepra comburebatur vestis. Si dubia, recludebatur .vii. diebus. Si creverat macula

Calvicium est ut dicit Radulphus signum levitatis, ambitus capitis recalvatio, anticipium tamen.

de egypto .c.

adiudicabatur lepre. Si non creverat, abluebatur
vestis et recludebatur aliis .vii. diebus. Si ad
huc dubia erat, rumpebatur illud a solido.
Si tamen iterum alibi macula apparebat, lepra vo
latilis erat, et comburebatur vestis. Si vero si
milis macula corrosiva apparebat in domo, pri
us precipiebat sacerdos omnia de domo efferri
considransque valliculas impietate pallore vel ru
bore deformes et humiliores superficie reliqua,
claudebat hostium domus .vii. diebus. Post
sim venit cuisse lepram. iubebat erui la
pides leprosos. et proici extra civitatem. et domum
radi intus per circuitum. et pulverem rasure spargi
extra urbem in loco immundo. et alios lapides
substitui in domo. et luto alio liniri domum.
Quod si iterum redierit macula, lepra perseverans est
et destruetur domus et ligna et lapides. et
pulvis extra oppidum proicietur in locum immundum.

XIIII Quod si leprosus De purificatione le
mundabatur. revocabatur prosi.
communione habitationum sic. veniebat ad in
troitum castrorum vel oppidi. habens secum duos
passeres vivos. quibus licitum erat vesci. lig
numque cedrinum et ysopum. et vermiculum filum
scilicet coccineum et aquas viventes in vase fic
tili. et occurrens ei sacerdos. immolabat pas
serem unum. Stillansque sanguinem super aquas.
alium que ligans vivum filo coccineo cum ysso
po in summitate ligni cedrini. quod faciens
aspersorium. tingebat illud in aquis rubrica
tis. aspergens hominem septies. dimittebat
que passerem vivum avolare in agrum. Cum
que lavisset homo vestimenta sua. radebat omnes
pilos corporis. et lotus aqua. ingrediebatur
castra. ita dumtaxat. ut maneret extra
tabernaculum .vii. diebus. Iterumque die .vii.
rasis omnibus pilis corporis. et superciliis. lo
tisque vestibus et corpore. die octava tollebat
duos agnos immaculatos et ovem anniculam
et tres decimas simile conspersa oleo. et
olei sextarium. et offerebat omnia ad hostium
tabernaculi. Tunc sacerdos immolabat agnum unum pro
delicto et sumens de sanguine ponebat super extre
mum auricule dextre hominis. et super pollices ma
nus dextre. et pedis dextri. et de olei sextario
mittens in manum suam sinistram. et tingens pol
licem dextrum in eo. aspergebat septies contra taberna
culum. reliquum olei quod erat in sinistra fundebat
super extremum auricule dextre hominis. et super polli
ces manus dextre. et pedis dextri. id est super sanguinem,
qui prius infuderat. et super caput eius. et rogabat sa
cerdos pro eo faciens aliquam specialem ad hoc institutam
orationem. et faciebat post sacrificium pro peccato. et post
immolabat holocaustum cum libamentis suis.
ponens in altari. Et nota quod hic proprie distinguitur
sacrificium pro delicto. cuius sanguine linitus est homo.
et sacrificium pro peccato pro quo nichil et factum est. Unde Ra
mor. dixit hic quod distinguens ita pertinere ad sacer
dotem hostiam pro delicto. sicut pro peccato. Cum autem
distinxisset agnum pro delicto. nec distinxit quod aliorum
pro peccato. et holocaustum fiet. innuit in arbitrio
sacerdotis esse de agno et ove. ut alterum pro peccato. al
terum holocaustum faceret quod vellet. Quod si manu eius
hoc invenire non posset. agnus tamen pro delicto. et
olei sextarium non minuebatur. quia et his purifica
batur homo ut prius. Sed pro ove et agno reliquo of
ferebat par turturum. aut duos pullos columbarum. Quorum unum pro
peccato. alter in holocaustum fiebat. et decima simi
le oleate in sacrificium. De viro gomorrhaico et mu
Deinceps addidit: liere emorroissa.
dus de viro paciente fluxum sanguinis vel
seminis. qui tunc iudicatur, huic vicio subiacere.
si per momenta singula adhesit carni vel et
nit fedus humor seminis. quod licet nolens effudit
ex corruptione. talis immundus. immundum reddebat quod
tangebat. lectum suum. vestem suam. sedem. et sag
ma. super quod sedebat. id est straturam [sellam] asini. Vas fic
tile quod tangebat frangebat, ligneum lavabatur.
Qui tangebat lectum eius. vestem aut sedem.
vel super quem ipse salivam iaciebat. lavabat vesti
menta sua et erat immundus usque ad vesperam. Cum
autem sanatus fuerat. numerabat .vii. dies post mun
dationem suam. et lotis vestibus et corpore. in aquis vi
ventibus. mundus erat. Die autem octavo offerebat
par turturum. aut duos pullos columbarum. et faciebat sacerdos alterum
pro peccato. et alterum holocaustum, eadem lex erat in

mūdicie et pificatōis. De mulire paciente f.
fluxū sanguīs ex morbo. Simulr eide īmū
dicie erat mulr mstruata. s; nō pificabatur
sollēpnit. Suffiiebat ei ipam cū uestibz ab
lui. Morbide enī in mūdicie. p pccō solent
accide. 7 idō p eis et p pccō 7 salutare offē
batur. 7 nō p menstruo. qr nāle ē. Et nota
qr accedente ad mstratam dic hic īmundu.
7. vij. diebz ei pificatōm concedit. q de ig
rant accedente intelligendū ē. Infra utrūqz
pimd esse dicit. q dēm ē. Si fiat ex īdustria.
Nec mir. qr 7 legittime 2gnoscente uxorē.
uoluit dns lauare uestem 7 omē corpus. 7
eē īmundū usqz ad uespū. 7 de uxore eodem
modo. De uitula. R. apopomico 7 arietibz

XVI Tem locut ē dns ad moy. aspsionis.
Loqre ad aaron. ne omī tpre ingdiatur scūa
riū q. ē int uelū. ne moriat. quia ī nube ap
parebo sup oraclm. nisi fecit h que secuntur.
Non ē intelligend ut quociens uellet intrare. facet
h et intraret. s; tm. x. die septēbris intrat.
tm pus h facet. Het dies erat sollepnus in
isrl. et dicebatur ppiciatōis pp cām pdcām.
u'l qr agebatur ea die cius expiatōis. sic
dies ionis scā. qua scm. clima conficitur. et
p pccis totius anni 2minibz. ul' igratis ea
die fiebat oblo. Dicebatur 7 afflictionis. qr
ea die ieiunabāt homīes 7 iumta. 7 pueri
septēnes. 7 agebatur ea die memoria mor
tuor. Dicebatur 7 dies expiatōis. qr ea
die pificabatur totum. ta. 7 altaria p san
gūis aspsionē. a contagiis q contraxit p an
nū. ex pccis ministrantiū. Ea die tollebatur
sūmus sacdos de ppo. uitlam rufam. triuna
īmaclatam. que nō traxat iugū. Nec tur
bemur. si quāz uitul appllatur. qr ī femi
nino tm gene intelligd ē. quia p pccis fra
gilitatis offēbatur. Sumebatqz ab uniūsa
multitudine duos hyrcos p pccō. 7 arietē
unū in holocaustum. Cūqz lauaret se īdu
ebat lineis tm. s ritum minor sacdotū
oblatisqz animalibz. factaqz orone ppa p se
7 p domo. statuebat duos hyrcos in hostio

tab. mittebatqz sorte sup utrūqz. qua sciret
quis eet dni. 7 quis pp fiet. Nec ē credendū
quibzdā qui dixerunt idō mitti sortes. ut
sciret quis dnō īmoland essz. 7 quis dyabo
mittendus ei in solitudinē cū pccis. Lex eī
īmolare. ii dō nō admittit. Sane. cui sors ex
ibat dnō offēbat illū p pccō pp. 7 forte h
dicebatur ppe p pccō. cui sors exibat pp.
resiuabat uiuentem. Imolabatqz uitlam p
pccō suo. et domus sue. et tollebat de sangue
hyrci 7 uitle 7 thuribulum plenū thure 7 prius
Mistūqz tollens thymiamatis. intrabat
ult uelum. tūqz īponebat thymiamatis.
ut nebla et uapor opiz oraclm. ne forte
uisa maiestate dni moretur. Aspgebatqz
septies digito de sangue coram ppiciatorio
ad orientē. Eodē 7 numo aspgebat pauim
tum. sili qz aspsione septena. expiabat scū
ariū exterius 7 pauimtū. Fundebatqz de eodē
sang. sup cornua altaris aurei. 7 aspgebat
id septies digito expians ita totū. tab. 7
altare. ab īmunditiis filior isrl. 7 a cūctis
puaricōnibz. i. a contagio q contraxit posi
tū in medio peccantiū. Nullusqz erat cū eo
ī tabnaclo cū ipm expiabat. Inquē modū
7 semel ī anno. lauiam altaria uino. Et
nota qr hic legitur sacdotē egdi de oraclo ad
altare. 7 sic patet quia erat ext. nec pot
dici eū egssum ad altare coram tabnaclo
cū dicatur hic ad altare. q ē coram dnō.
Pt hanc expiatōm egdiebat sacdos ad hyr
cū uiuentē. ponensqz utrāqz manū sup
cap eius. confitebatur gnalit omīs iniq
tates filior isrl. 7 imprecans eas capiti ei.
pones 7 ut tradunt quida. cartam inscpta
pccis ppli sup cap eius. mittebat eū in desertum
tum p hoiem ad h patum. Tradūt hebi
quorzdam puulos tribualit ad h parati ¶. i. s dinstas tbus.
mediciāalit eis splene subtcta. ut sic expi
atus essz pplis a pccis illius anni. q pigno
rantiā ul fragilitate contxat. que secum
ferebat hyrcus. qui qr emittebat non re
dibat, apompeius grece dicebat. lat. emis

sarius. Cū aū deduxerat aaron hominē cū
hircō ext̄ castra: redibat ad tabnaclm̄ t
testimonij. depositisq; uestibȝ lineis ī qbȝ
expiauerat scūariū: et emisat hircum. la
uabat carnē suā in loco sco. ℈ induebat ues
tibȝ suis pontificalibȝ et p̄ciosis. ℈ offerebat
arietem ī holocaustum. ℈ adipes uituli et
hirci p pccō. renesq; cū reniculis. In hunc
modum pontifex euangelicus in aspsioē
basilice quā dedicat. q. in expiatoē. lineis
℈ minoribȝ utit̄ uestimtis ℈ in sabbo bap
tismali ī consectione fontiū et in mersioē
cathecuminoꝝ. cū .s. transferunt̄ pccā eoꝝ.
silibȝ utit̄ indumtis. Cū aūt hijs pactis
ad missionē accedit altaris. pontificalibȝ
℈ p̄ciosis uestibȝ insulat̄. Vitulm̄ aū ℈ hir
cum. de quoꝝ sanguie fcā est expiatō. fere
bat ext̄ castra. ℈ comburebat igni. tā pel
les quā carnes eoꝝ. ℈ fimum. proiciebat
sacdos in ignem qui illa uorabat. muta
tis p̄us uestibȝ et resumptis p̄pis. lignū ce
drinū ysopum ℈ coccum bistinctū. qꝫ hī ī
purificōibȝ ualebant. Et tūc rediens lotis
uestibȝ et carne sua. ingrediebat̄ castra. et
immund' erat usq; ad uespm. Sȝ ille sac
dos qui remanebat ad ignē. ut consumi
facet omiā usq; ad cinerem: nō nisi lotꝰ ue
tibȝ ℈ corpe intrabat castra. ℈ imūd' erat
usq; ad uespm. Sȝ ℈ tercius sacdos qui colli
gebat cineres reseruandos ad aqm aspsiōis.
nō nisi lotus ītrabat cast̄. ℈ imūd' erat
usq; ad uespm. Ex his cinibȝ fiebat aq̄ asp
sionis. qua p totū annū purificabant̄ im
mundi. Vn̄ difficile ē inuenire. cū h' cinis
fiet ad purificandos imūdos. cur illi qui eū
tractabant ut dictū ē immūdi erant. Cū
℈ dn̄s h' sacmentū. q. scīssimū. religionē
uictime appellet. Sȝ et qui caprū dimisat
in desertum. simili' immūd'. de quo tn̄ facile
ē inuenire rōnem. ℈ ē uisile. Hos cines
fcōs annuatim. ut fit in cesma. Quidam
tn̄ hebrei dn̄t eos uixisse et durasse p
plures annos. nec fcōs. nisi qn̄ deficiebant.

His cinibȝ **De purificatione immun**
purificabant̄ immūdi in hūc **dorum.**
modū. Siquis tangebat cadaū hominis
mortui in tabnaclo ul' in agro occisi. aut p
se mortui ul' sepulchrm̄ eius. īmund' erat. vij.
diebȝ. Tabnaclm̄ in quo mortuus ē ho. uni
uersa que ibi erant uasa imūda erant. vij. di
ebȝ. Tollebantq; uir mūd' cines combustionis.
mittensq; sup eos aq̄s uiuas. tingebatq;
ex eis ysopum ℈ aspgebant ex eo tcio die ℈
vij. tentoriū et omnē suppellectile ℈ homies
hi contagione pollutos. et lotis uestibȝ ℈ cor
pe mundi erant. Si die tcio nō fuat aspsus
immūdus die. vij. non mundabat̄. Siquis
aū sic nō expiabatur. pibat de medio ecce
qꝫ polluebat scūariū. et anima eiꝰ pibat de
isrl'. quia pccabat et arcebatur ab ingssu
ei sci. Sȝ et ille qui purificabat immūdū ab
hi. qꝫ tetigit cines. lauabat uestimta sua
℈ īmund' erat usq; ad uespm. De īmūdiciis
quibȝ erat īmund' ho p diem tm̄. ut p̄ pollu
sionē nocturnam. ul' qꝫ dormierat cū uxore
nō credimꝰ hoiem his cinibȝ expiari. s;
ad minꝰ de īmundicia. vij. dieꝝ. qꝫ die tcio
℈. vij. legit̄ facienda expiatio talis. De ex
piatoibȝ que fiebant cum munibȝ oblatis.
ut s. de lepso dcm̄ ē. et de uiro spmatico. ℈ mu
lere sanguinaria. quia legr̄ eas uiuiare. vij.
dies. et. viij. purificari credimꝰ die tcio ℈. vij.
his aquis expiatos. **De psonis exclusis**
Tradidit ℈ dn̄s **a matrimonio.**
filiis isrl' multitudinē pceptoꝝ reca
pitulando p̄dicta et sup addendo noua. de
quibȝ nō nisi illa pstringimus que ad in
telligentiam lconis sacre scpture sunt ne
cessaria. Sane phibuit dn̄s ne homo ad
domesticam carnis sue accedet ne reuelaret
turpitudinē eius. i. discoopiret ℈ intueret pu
denda ipius. In p̄mo quidē parentū coniu
gio p̄p hoim raritatem. solum duas psoās
exclusit dn̄s a coniugio dicens. p̄pt hoc relin
quet ho patrem et matrem. ℈ adherebit ux. s.
nec filius matri. nec filia patri copulabitur.

Sb lege pses excepit. que s fere. xvi. mater.
nouerca. soror. consepis. amita. matertera. ux
or patrui. nurus. uxor fris. Sz h determina
tionem recipit. priuigna. filia priuigni. ul priu
gne. soror uxoris. paucas tunc exclusit. ut
multiplicarentur homines et re. t. Sub gra
plime excluduntur. ut continentia locum ht.
et e h phibitio coniugii. a fornicatione enim
omnis mulr excluditur. **Capitulus quod le**
ghorum qz dam preceptorum. xx.
Cum masclo et iumento sb interminatione
mortis phibuit. ne et colligent spicas l ra
cemos remanentes. nec grana decidentia. sz re
linquerent ea pauperibz terre. non opus mercenarii
retinere usqz mane. nec accipe psonas. di
ligere amicum sic se ipsum precepit. ut prim. lex.
ponunt. sompnia. auguria. diuinationes ob
seruari phibuit. nec agrum seri. diuerso semi
ne. nec iumenta diuersi generis coire. ut ueste
ex duobz texta indui. nec comam in rotundum
tondi. nec barbam radi. nec carnes suas
sup mortuo incidi. nec figuras aliqs. nec
stigmata in carne sua fi. in quibz et silibz.
ad litteram intelligendum e fm ritum gentium. et
maxime egyptiorum. cum quibz habitauant.
Nam et dd legitur mulam huisse. sup qua
positus e salomon. et delatus ad fontem
gyon ad iungendum. Sz egyptus omnige
num uenans monstra deorum. in honore diuer
sorum deorum. quos putabat talibz pee. diuer
sa semina in agro. diuersas materias in ueste
sociabat. Diuersos et cincinos capitis diuersis
diis sacrabant. Unde et in principio horum preceptorum
dixit dns. Iuxta consuetudinem terre egypti
in qua habitastis non facietis. iuxta morem
regionis ad quam introducam uos. non age
tis. Addidit et spale preceptum cum intrarent
terram. s. ut auferrent pputia arborum qs
plantarent. Qz qui exponens subdit. Poma
que germinant inmunda erunt uob. Hoc tn
non e in hebreo. et uidetur uelle q fructus trium
primorum annorum inmundus essz et abiciendus fc
tus; quarti anni. Scs dno et communis pau

peribz. Sz in. v. anno et deinceps dni sui essz
et esibiles. **De tribz generibz panum.**
Ad euidentiam quorundam eorum que h in leui
tico traduntur. sciendum e sacerdotes hu
isse tria genera panum. panes. s. sacerdotales. le
uiticos. laicos. Sacerdotales panes erant p
positionis. qui de publico sumptu fiebant.
Quos non licebat ede nisi solis sacerdotibz. Pa
nes leuitici. qui et offertorii. quibz soli de ge
nere leui uescebantur. et qui pp maclam non
poterant ministre. et filia familias. Sz non
uxorata. ul uidua. ul repudiata. ut necessita
te. rediret ad domum patris. ut essz. Q. filia fa
milias. His non uescebantur aduena. inquili
nus. mercennarius sacerdotis. Una tn ul emp
ticius ipsius. uesci poterat. laici. i. communes. qbz
quicumqz poterat uesci. **De scimonia sacer**
De scimonia qz **dotum. xxxv.**
sacerdotium agens dns primo de mi
noribz sacerdotibz tradidit ne contaminarentur
in mortibz ciuium suorum. nec et principis pp
ut tn sup matre et patre. filio et filia. fre et
sorore uirgine. ne. s. lauarent et sepelirent. l
plangendo tangerent mortuos alios. ut tn a
liis phibitas eis intexdixit uxores. s ut hre
concubinas. ut in uxorem duce scortum. nec
ancillam. ut captiuam. nec uiduam aut repudi
atam. nec eas que de cauponibz et pandocib
. i. apothecis uenalibz uitam agunt. Ponti
ficem uo ad nullum omnino mortuum ingredi uo
luit. Unde et dns pp. nullis exequiis interee de.
ut uxorem duce. nisi uirginem. et tn de pp suo.
Sz nec prochia domini pp. muros urbis ex
cedit. In communi precepit. ne sacerdos in diebz
uicis sue cum ministrare deberet. uinum biberet
aut omne q inebriare pot. ut sciret discer
nere int scm et phanum. mundum et inmundum.
et doceret filios isrl legitima terre. que locutus
erat ds. et ne sacerdos dum quis inmundus essz
accederet et ad tangenda ea que offerebant
filii isrl. Patet si sacerdos euangelicus coti
die ministret. assiduam debz hre mundici
am. Addidit qz dns de sollempnitatibz lega

galibus. Sed quia plenius de his in libro numeri
diffinitur. et nos ibidem de eis prosequemur.

Ecce De pena blasphemorum.

Ecce autem egressus filius mulieris israhelitis.
quem pepererat de uiro egyptio. iurgatus cum
uiro israhelita. blasphemauit nomen dei israel.
maledicens ei. quem moyses reclusit in car
cerem. donec super hoc consuluisset dominum. Qui ait
ad moysen. Qui maledixerit deo suo. omnes qui
audierunt. ponent super caput eius manus. et
contra ipsum testificantes. et eductum extra
castra. lapidabit eum omnis multitudo siue
ciuis fuerit. siue aduena.

De talione legis. xxiiii.

Subiunxit quoque dominus de talione legem ut qui lederet hominem.
in eundem modum lederetur. quo lesit eum. scilicet.
ut redderet animam pro anima. oculum oculum pro oculo.
dentem pro dente. fracturam pro fractura. liuorem
pro liuore. adustionem pro adustione. Nota quod
talio non erat in iniuriis rerum. sed in lesione tantum
corporum. quia furta restituebantur in duplum. de
terminabatur quoque talio per necessitatem. ut le
dens uirum multis iniuriis. puniebatur ma
nu. quia iniuria non habet. et uir ledens mulierem
pregnantem. ut faceret abortiuum nondum animatum
mulctabatur pecunia. Inquirendum est autem utrum
talio extenderetur usque ad iudicem uel circa
iniuriatum tantum haberet locum. quia non iniuriat
sed iudice possit ulcisci. Forte in huius pot. quia
ad ciuitates refugii fugiebat homicida
non uolens. ne interficeretur a proximis oc
cisi.

De obseruantia iubilei. xxv.

Addidit et de obseruatione iubilei. qui
septimam septimanam ebdomadarum
annorum sequebatur. Ad cuius prefigurationem
.vii. annis precedentibus ut tradunt quidam
in singulis neomeniis clangebant tubis.
et .vii. diebus continuis annum ipsum sollempnizabant
clangentes tubis. In libro tamen legitur quod
clangent tuba mense .vii. .x. die in uniuer
sa terra. In hoc anno omnes distractiones rerum
ad pristinos redibant possessores preter do
mos que erant in urbibus muratis. quas tamen
primo anno uenditionis uenditori redimere li
cebat. exceptis domibus leuitarum. que in quo
cumque essent loco. in iubileo redibant. Eodem
anno requiescebat terra. debita remittebantur.
eodem anno serui liberi dimittebantur. Nam licet con
tribules essent. tamen eos noluit dominus simul seruire
te castigari. propter transgressiones legum. Ioseph dicit
quod in iubileo conueniebat uenditor agri. et
emptor. et reputantes fructus et expensas in
agrum factas. fructibus exuberasse computatis uen
ditor recipiebat agrum. Si uero expense tran
scenderent hoc quod deerat recipiebat emptor et
a possessione discedebat. Hanc computationem
tamen fieri infra annum iubileum. ne diu et in ipso.
si uenditor prius uellet reuocare quod uendiderat.
littera leuitici uidetur uelle. cum iuxta numerum
annorum usque ad iubileum maiori. minori ue
pretio iubeat agrum uendi. ne uenditor grua
retur. Si modico uenderet. et plurimi anni su
essent. usque dum reciperet quod uendiderat. Et ne
grauaretur emptor si multo emeret. quod in pri
mo amissurus erat. Determinata quoque fructuum
computatione. et expensarum. infra iubileum ad
didit. quod si uenditor quod superat expensarum
reddere non poterit. habeat emptor agrum usque ad
iubileum. In ipso enim omnis uenditio redibit ad
pristinum possessorem. Terram autem sic noluit dominus
uendi ab eis sub conditione recipiendi. quia sua
erat et non ipsorum. Alienigenas tamen suos. uoluit
eos in perpetuum possidere.

De benedictionibus et maledictis.

Cultorem preceptorum obser
uatoribus promisit dominus benedictiones
suas dicens. Dabo uobis pluuias temporibus
suis etc. ubi .xxx. clausule promissionum in
ueniuntur. transgressoribus uero longe plures inge
minat malediciones.

De decimis et uotiuis. xxv.

De decimatione animalium
quod decimum uel nascendo. uel numerando ueni
ebat. domino sanctificabatur. nec mutari licebat in
melius uel deterius. Similiter animal quod uouebatur
domino. non licebat immutari. Siquis quod uouerat
immutaret. et uotiuum et immutatum erat domini.
Sed distinguendum est de his uotis. Aliquid enim

sic ex uoto aliquid scificatur dno· q anatha
tizabatur illd· nec potat a sacdotibz uendi· l
alienari· qnqz no sic obligabant uotiua
Qz potant uendi a sacdotibz· determinato
pcio· s uiz utilitate que ex hijs potat puenire·
siue essz· al· ul fundus· qui tn uoto dedat· si
uolebat illd emic· sup estimatone p quo alij
darent· adderet qntam ei ptem· q ido statutu
e· ne qui uouat ad recipiendu q uouat aspi
raret· l· pmia ductus· ne q dignior alius se
putaret i emptone eius rei· qr eam dedat·

Explicit hystoria leuitici·

Incipiunt tituli sr hystoria numeroz

Hystoria numerorum·
Incipit lib· iiij·
De excubijs ca tabnaclm·
De omutatone pgenitoz
pro leuitis·
De etate ministrantiu in tab· 7 de
distria ministroz·
De quoda in reddendi re aliena·
De iudicio zelotipie·
De scimonia nazareorum·
De bndictione sup pplm·
De oblonibz· vij· diez in dedicatione
~~templi·~~ tabnacli·
De osecratone leuitaz·
De hys q n psut face phase pmo men
se ut faciant scdo· ī meis
De tub argenteis 7 m clangedi
De recessu isrl a monte synai·
De electone ·lxx· senioz·
De datoe carniu 7 ira di sup eos·
De lep marie 7 causa lepre·
De duodecim exploratoribz·
De murmure ppli p quo p ·xl· annos
pierunt in deserto· sabbo:—
De lapidatoe colligentis ligna in :—
De scismate chore dathan 7 abiron
7 plaga eoz·
De exustione pp extincta p aaron·
De uirga aaron q nocte una fndiuit floru
ī 7 pepit nuces·

De reditu i cades qdragesimo anno·
De morte marie 7 aqs odictois·
De circuitu ydumee·
De morte aaron·
De uictoria p uotu anathis·
De serpente eneo ot ignitos spentes·
De scopul torrentiu q gesserunt·
De cantico ad puteum·
De morte seon regis amorreorum
et regis basan·
De itine balaā cu locuta e ei asina·
De ariolathesi balaam 7 ei pphia·
Quod amore mulieris ela iniciatus
e isrl beelphegor·
De zelo phinees·
Sedo numus bellatorum·
De iure successionis hereditarie·
De substitutone iosue·
De libaminibus·
De iugi sacficio
De sabbo et oblonibz eius·
De neomenia·
De phase·
De penthecoste·
De festo tubaz
De festo ppiciatonis·
De scenophegia·
De uotis·
De destructione madian et prede
diuisione·
De sorte duarum tribuum et
dimidie·
Cathalogus ·xl· duaz mansionu·
De urbibz leuitaz 7 suburbanis·
De iuramto contubulium·

Explicitunt tituli·

Incipit hystoria

Quarta numerorum.

Huius hystorie distinctio hebraice dicitur vaiedaber. quod sonat. et locutus est. apud nos tamen. et non habetur nomen grecum. non hominis in sceptis iuris. Nam grece aresmoth dicitur. latinum est liber numeri. vel numerorum. Vel dicitur quia iiii. per se. vii. et dieci solum legitur hic in numeris. Merito autem hic nomine censetur. quia iiii. hic principaliter numerantur. De omni populo. viri apti ad arma ferenda progeniti leuite. qui et bis numerantur. mansiones per quas profecti sunt. Sed nec mulieres. nec minores xx annorum. nec vulgus promiscuum. nec debiles ad bella numerantur. Ad hanc partem hystorie sic transit ioseph. Moyses predictam constitutionem legum dum sub syna moraretur. a deo cognovit. et hebreis scriptam contradidit. Cumque circa legislationem hoc sufficere putaret ad exercitium militaris iuris conversus est et numeravit populi capita pugnare valentium. Moyses dicit dominum super hoc sibi fuisse locutum. dicens. Explicit prefacio.

I Locutus est deus Incipit liber numeri. ad moysen in deserto synai in tabernaculo federis. prima die mensis secundi. anno secundo egressionis ex egypto. Et nota quod premisit hic quedam que facta fuerunt in primo mense anni secundi. scilicet oblationem xii principum quam fecerant singuli singulis diebus in dedicatione tabernaculi. et sollempnitatem phase. que proprio nomine dicitur pascha in deserto. et forte de sanctificatione leuitarum. de his tamen infra aget per recapitulationem. Prosequitur secundum ordinem liber. dicens quod moyses et aaron et xii. principes tribuum levi a xx anno et supra. Josephus dicit tamen tironum posuit. scilicet usque ad quinquagesimum annum. et numerati sunt per generationes et familias et domos et nomina. et capita singulorum. Hec autem v. ad recapitulationem tamen. quidam posita dicunt. et hic et in iosue. Sed congrue distingui possunt generationes vel cognationes. vocat hic tribus ipsas. vii. familias. que ex ipsis filiis patriarcharum primo descenderunt. Ubi gratia. in una tribu levi. fuerunt tres familie. Caadithe. gersonite. merarite. Unaqueque familia in se habebat domos. in quibus patres per se familias erant. Et addit nomina. et capita. inusitate legendum est. id est capitum nomina. scilicet singuli homines in eadem domo. Fuerunt autem in summa. sexcenta .iii. m. d. l. De excubiis circa tabernaculum

Precepit etiam deus. ut semper poneretur tabernaculum in medio castrorum. et filii israel per gyrum excubarent per turmas et cuneos. quod per eodem hic accipitur. Turma enim proprie. xxx. militum est. et dicitur cuneus. quasi covneus. id est multitudo. Excubare large hic dicitur. Excubie enim proprie sunt diei. vigilie noctis. Tunc tribus per iiii. partes. ita. ita tamen ut remanerent maximas in medio plateas haberent. Erant ornatus quasi forum rerum venalium. singulis in ordine constitutis. Artifices et artium instationibus suis erant. ita ut urbi competenter edificata castra eorum simillima viderentur. Judas itaque ysachar et zabulon. castra metabantur ad orientem. ruben. symeon. et gaad. ad meridiem. effraym. beniamin et manasses. ad occidentem. Dan. aser. et neptalym. ad aquilonem. Inter tabernaculum vero et castra excubabant leuite in tabernaculis suis. propinquiores tabernaculo quam castris. et excubabant similiter per iiii. plagas. Moyses et aaron cum suis ad orientem. reliqui ab his. Caathite ad meridiem sub custodia eleazar filii aaron. Gersonite ad occidentem. Merarite ad septentrionem. Et erant utique sub custodia ythamar. De commutatione primogenitorum pro leuitis.

Separavit sibi deus tribum levi pro progenitis que tunc habebant. et numerata levitarum pro primogenitis numerorum quasi commutationem faciens cum primogenita non omnia specialiter tunc erant sua. quia cum occideret primogenita egypti. peperit primogenitis eorum. reservans ea sibi. deinceps tamen precepit. quod omnia primogenita eorum sibi sanctificarentur in perpetuum et maxime quod primitie quorumlibet fructuum debentur domino. pro his primogenitis que tunc habebant tulit sibi tribum levi et numerata et populus primo

Excepto domini anno secundo mense secundo die prima mensis numeraverunt viros preter tribum levi.

genita illa habuit pro leuitis et uiuentis eorum. Et
ne duodenarius numerus tribuum minueretur tribus
manasse. qui pro leuitis instituitur. et effraym in
pro ioseph. Sed autem maior uidetur numerus leuitarum
quam primogenitorum. et ita iniqua esset commutatio.
ait dominus ad moysen. Numera filios leui masculos ab
uno mense et supra. et cum numerati essent. inuenti
sunt. xxii. milia. Nota tamen quod si diligenter atten-
das in libro numeri eorum per familias inuenies
.xxii. et ccc. Dicit hebreus. quod ccc. erant
in eis primogeniti. et ita iam erant duo milia. Iterum
ait dominus ad moysen. Numera primogenitos mas-
culos a mense uno et supra. et inuenti sunt. xxii.
cc. lxxiii. Tulit autem moyses in precio. cc. lxxiii.
qui superant per singula capita. v. siclos ad
mensuram sanctuarii. et dedit eos aaron et filiis
suis iuxta uerbum domini. De etate ministran-
tium in tab. et de diuersa ministr. Locutus est autem
dominus ad moysen. Numera leuitas a xxx. anno
usque ad l. ut seruiant in in duobus hiis in tabernaculo
portando et collocando. et item in ser-
uando. et cum numerati essent. inuenti sunt. viii.
d. lxxx. Hic tamen dicit a xxv. anno. quem nu-
merum annorum in ordinatione sacerdotum et nos ob-
seruamus. Isti deferebant. tab. in hunc modum.
quia non licebat ea que erant ultra uelum
nuda uideri. intrabant sacerdotes et inuolabant et inuol-
uebant archam et propiciatorium. et chubin
prius uelo quod ante appendebat et post pallio ia-
cinctino. etiam candelabrum aureum. altare
et mensam cum utensilibus suis. pallus inuol-
uebant. Tunc intrantes caathite propriis
humeris omnia hec in uoluta deferebant. Si-
militer et altare holocaustorum cum utensilibus suis. ut
quibusdam uidetur. gersonite. ut breuiter dica-
mus reponentes tectum tabernaculi. mol-
lia ferebant in curribus. scilicet cortinas. sa-
ga. pelles rubricatas et iacinctinas. ten-
torium quod erat ante tabernaculum. corti-
nas atrii et funes et uasa ministerii
que ad altare eneum pertinebant. De al-
tari holocausti. tacet liber. a quo ferebatur.
potest dici. quia uasa eius ferebant ger-
sonite. ut in libris habetur.
Ipsum altare caathi-
te propriis humeris. Me-
rarite uero ut breuiter
dicamus. omnia tab.
que dura erant et
atrii tabulas. ba-
ses. uectes. colump-
nas. paxillos. et ea
cum quibus ferebantur. et item le-
uite non seruiebant
sic in opere. sed portato
tabernaculo. sedebant custo-
des.
Sed quod legitur ibi. Sed et
altare mundabant
cinere. dicitur quod caathite
portabant altare holocaustorum.
et uasa eius. potest dici
quod gersonite ferebant ua-
sa ministerii altaris. non
altaris uasa. forte
aliqua in quibus pone-
bant ea que portabant
pertinentia ad altare
et illa uasa ponebant-
tur super currus.
De quodam iure reddendi rem alienam.
Tunc precepit dominus eiici per manus sacer-
dotum a castris leprosos et semine fluen-
tes. et factum est ita. Addidit quoque de redditione
aliene rei. ut fieret cum. v. capitibus. Sed quod in
exodo uidetur dicere contrarium. scilicet ut in quadruplum
redderetur. ideo huc usque distulimus ut hic solue-
remus. Et dicimus quod aliene rei possessio. aliquando fie-
bat ex industria. ut furto uel rapina. aliquando
per negligentiam. aliquando ignorantia. de re sublata sci-
entis. In exodo dicitur. quod restituatur in quadruplum
si periérat res. Si extabat in duplum. Sed ubi
legis. v. boues pro uno. alia est translatio. et quod
in quadruplum numerus dicatur. ex uerbis zachei
probatur de re publica sublata per ignorantiam
agitur hic. ut reddatur caput. et. v. pars desuper.
uel de furtiua. si penitus latet. et fur peni-
tens confitetur sponte et reddit. Si uero non
est qui recipiat. reddetur domino et est sacerdo-
tis. Pro peccato uero furti uel negligentie fie-
bat aliqua oblatio secundum quantitatem rei. Iose-
phus dicit aurum et argentum reddi in duplum.
iumenta in quadruplum. solum bouem in quin-
cuplum. quia quanto possidetur ceteris utilius.
tanto amittitur dampnosius. De iudi-
cio zelotipie. xv.
Addidit quoque
dominus de lege zelotipie. Zelus appe-
llatur amor uiri in uxorem. pro quo sustine-
re non potest. ut alius misceatur. Unde uir dicitur
zelotes. Zelotipia uero quandoque dicitur mechia.

et zelotip⁹ adult. Solz qꝫ zelotipia dici so
la suspitio adulterii. de qua legitur hic ī huc
modū. Si sp̄c zelotipie concitauit uir cōtͣ
uxorem suā que polluta ē s; pbari nō pot
vl q̄ falsa suspitione appetitur. adducet
eam ad sacerdotem ⁊ offerz p ea assarū fa
rine ordeacee. q. ē. x. ps sati. nō fundet o
leū. nec th̄⁹ imponet. Sacerdos aū statuet
eam coram dn̄o. ⁊ ponet ī manib; eius in
uase fictili aquas uiuas ⁊ oblōne farine.
pugillū eius ī cendet sup altare. ⁊ mittet
ī aquā paxillū puluis de pauimto. tab.
⁊ nudabit cap eius. scriter in mēbrano
ut dicit io. dei uocablm. facietq; eā iura
re q. nich uiro suo nocuit in his que sibi
V obiciuntur. Q si hoc uiro suo nō sufficiet. scri
det sacerdos maledcōnes ⁊ scrptas ī mēbra
no. et dicet. Si nō polluta es deserto uiri
thoro. nō te noceant aq̄ iste. amarissime.
Si aū declinasti a uiro. ingdiant aq̄ ma
ledicte uentre tuū ⁊ ipm̄ tumescē faciat.
et putrescat femr tuū dextrū ⁊ dicz mulr.
amē. amē. ⁊ delebit sacerdos omne mēbrani
scriptura in aquis ⁊ dabit ei bibe. ⁊ tunc
sacerdos tollet de manu ei⁹ sacrificiū zelotipie
et eleuabit i⁹ corā dn̄o ⁊ ponz sup altare.
Q si rea erit adulterii mulr. putrescz femr ei⁹
⁊ uter⁹ tumebit in ydropisim. nō stati.
s; usq; ad. x. menses. Q si polluta n̄ erit. in
noxia erit ei aqua. immo sepe ↄcipiet ⁊
pariet masclm. x. mse. Hec aq̄ dicebant
scē. ꝑ nomē dn̄i dilutū in eis ⁊ diceba
tur maledcē ꝑ maledcā congesta ī eis
et amarissime ꝑ effcm. qui quiq; seque
bat. Hec aū lex introducta fuit ad du
riciam cordis eoꝝ. sic pmissus ē libellus
repudii. quia pmpti erant ad effundend
sanguīe. **De scimonia nazareorum**
VI Locutus ē dn̄s ad moy. de lege **xxv.**
nazareoꝝ. Nazareus sonat scīs ul
florens ul' gminans. dicebantq; nazarei
quidā. qui ex uoto obligabant se scimo
nie usq; ad c̄tum tpc. ul' uigit ut samu
el. et consecbant se dn̄o. et q̄ sepabant a
cōmuni uita hoim. Sic quis m̄ p annū ul'
duos ex uoto sunt in hospitali ier'lm. scitatis
eoꝝ lex erat hoīm tpe sepatōnis sue. no
uacl'a nō trāsibat sup cap eius. Vn̄ forte q̄
dā pingunt aplos ⁊ xpm. crinitos nō in re.
s; p sanctitate. nich quod iebriare potat
bibebat. nō edebat ad q. essz ex uinea. ab
uua passa. usq; ad acinū. ad nullū mortuū ī
grediebatur. Q si mortu⁹ esset subito quispiā corā
eo. polluebat cap consecratōis sue. ⁊ ilico rade
bat cap suū. et rursū die. vii. offerebatq; par
turturū aut. d. p. co. quoꝝ unū sacerdos faciebat
p pccō. ⁊ altm̄ in holocaustū. Diesq; quos fe
cat p infectis erant. ⁊ uoti sui sanctimonia
tem incipiebat forte nō p quolibz mortuo
s; p occiso corā eo polluebatur. Completis
aū dieb; uoti sui. offēbat agnū anniclm̄
holocaustū. oue anniclam p pccō. ariete
hostiam pacifica. Et nota cū ita simplic
ponit aries. qd hebreus dic ad min⁹ duoꝝ
annoꝝ eū debē ee. Canistrū qꝫ duisoꝝ pa
nū azimoꝝ. exceptis his que sponte offere
bat iuxta pfectōm scitatis sue. q̄ oblo dice
bat corban. i. munꝰ. ⁊ offēbat mulr. xxx. si
clos si potat. uir. l. ta. Si m̄ aū. ad arbitrium
sacerdotis paup offēbat. Cumq; imolatiat hos
tias sacerdos ritu suo. radebatur nazareus ad
hostiū ta. ponebatq; sacerdos c̄nem ei⁹ ī igne
sacrificii. et ad cōmune hoim uitam redire
poterat. **De bn̄dictione sup ꝑplm.**
Et locut⁹ ē dn̄s ad moy. ⁊ aaron ⁊ filii eius i
nuocabunt nomē meū sup filios isrl' ⁊ ego bn̄dicam
eis. Inuocabit aūt sic. Bn̄dicat tibi dn̄s ⁊ custo
diat te. det tibi pacem ⁊ ostendat t faciem suā.
In ē qꝫ ionib; sac̄ ritis. ī uocanius nomē dī. dn̄es. In noīe p. ⁊ fi. ⁊ spc. s.
De oblōnib; xii. dieꝝ in de dicatione tabernaculi.
Factū ē aūt in die qua impl' **xxvi.**
moy. ta. et scificauit i⁹. obtulimt. xii. pn̄
pes tribuū in altaris constructōne. ut hebr
sīt. vi. plaustra tecta cū. xii. bob;. Singli

boue unū. et biū plauſtrū unū. Et data ſ
duo plauſtra gſonitis. ad ferenda honera eoꝝ.
de quibꝫ dixim⁹. ꝛ .iiii. ſunt data mariitis. P᷒
ea ſingli ſingul' diebꝫ obtulunt uaſa altari
necria. .xii. enī diebꝫ ſollepnitas dedicatōis
ꝓtelata ē. Pma die obtulit naaſon de tbu
iuda acetabulū argenteū. .c.xxx. ſicloꝝ. He
breus ħt. ſcutellā phialamq; argenteā. .lxx.
ſicloꝝ. utrūq; plenū ſimila. in phiala thus
ponebat᷑. Mortariolū q; aureū. .x. ſicloꝝ. ple
nū incenſo. In h᷑ uaſe aromata terebantur.
Hebre⁹ ħt. coclear. quo ſ. th⁹ in thiblo ꝑone
batur. boue et arietem ꝛ agnū anniclm̄ i
holocauſtū. hyrcū qꝫ ꝓ pctō. ꝛ in ſacrificio pa
cificoꝝ boues duos arietes .v. hyrcos .v. ag
nos anniclos .v. Eidē modi. ꝛ uaſa ꝛ eaſdem
hoſtias obtulunt alii pncipes quiſqꝫ die ſuo
et ſic t'minata ē dedicatō .xii. diebꝫ. Patet ꝑ re
capitlatōm h' dici. Octaua die enī die. mēſis p
mi ſcdm q' lrā uidet᷑ ſonare. inchoata ē dedi
catio .vii. enī ꝑcedentibꝫ eidem mēſis ꝯſecti ſ
ſacdotes. ꝛ inunctū ē. ta. ꝛ nō dedicatū. Si uō
ita ē. tūc conſecratio ſacdotum ꝛ dedicō. ta. ꝓte
late ſūt .v. ꝛ .xx. diebꝫ. Itaq; ñ fecerunt phaſe eo
anno. tpr̄e ſuo. ſ. die .xiiii. q' tn̄ ꝑceptū fu᷑
eis a dnō. pma die euiſd' anni. Ideo quidam
dixerunt ut ꝑdixim⁹. .vii. dies ꝯſecratōis ſacdo
tum fuiſſe t'minales pmi anni. ꝛ .i. die ſcdi.
unctū ē. ta. .xii. die finitā dedicōnē. .xiiii. die
celebratū phaſe. Poſt tn̄ dici. hanc oblōnem
.xii. dieꝝ fcām ſcdo mēſe anni ſcdi. nec ꝑ re
capitlatōm h' dici. Si uō legit᷑ eadē die ichoatā
quo unctū ē. ta. ead' dr̄ ꝓ ꝯſimili. qꝛ ſic .viii.
die pmi mēſis unctū ē. ta. i .viii. die ſcdi me
ſis inchoata ē hoblō. ꝛ ſic .viii. pmis diebꝫ an
ni tm̄ ſacdotes ꝛ templū ꝯſecrati ſunt. Pla
ne poſt dici q' eadē die inchoata ſūt unctio ſac
dotū ꝛ. ta. ꝛ oblō pncipū. ꝛ cucurerunt ſimul
ꝑ .vii. dies. ꝓt q's ſecuta ē oblō adh᷑ .v. diebꝫ. ꝛ
t'tiodecimo die ꝯſecti ſūt leuite. ꝛ hoc totum
añ paſcha fcm̄ ē. **De ꝯſecratione leuitaꝝ.**

Tun locutus ē dn̄s ad moy. Tolle leuitas de me
dio filioꝝ iſrl' ꝛ ſcificab' eos ⁊c. Itaq; ſcdm ꝓ
ceptū dnī leuite ꝑus aſpſi aq͞ luſtratōis. ra
ſiſqꝫ omībꝫ pil' carnis ſue. uꝫ nō includunt᷑
capilli. lotis ꝛ indumētis corā dnō ſteterunt.
ad hoſtiū. ta. conuocata omī mltitudine. po
nenteſqꝫ man⁹ ſuas ſup eos filii iſrl'. obtu
lerunt eos aaron. mun⁹ dnō ut ſeruirent i
miniſtio eius. Obtulimtq; leuite boues duos
quoꝝ alterū fecit aaron ꝓ pctō. alterū i ho
locauſtū. ꝛ ſic ſepati ſūnt dnō iubente a filiis
iſrl'. Ex in̄ hūerunt i uſus ſuos ea q' dnī
erant. de decimis enī uiuebant. ꝛ his co
tenti erant. Sacdotū uō erant ſacrificia. pri
mitie. pmogenita. uota. quibꝫ omībꝫ ueſ
cebant᷑ cū domo ſua mūdi tm̄ pter oblata
ꝓ pctō. Qͣ ſacdotes ſoli pctā ipſi comedebāt.
decimā decimaꝝ ſuaꝝ. dabant leuite ſū
mo ſacdoti. ꝛ de melioribꝫ dabant. ideo ſorte
nō hūerūt int'ra. qd' ꝛ melius eis ceſſit
tunc ei. .xii.ma ptem tm̄ bonoꝝ t'rę hn̄ent
in. habebant. ⁊c. **De hiis qui nō pōſūt**

Locut⁹ ē **facē phaſe .i. mēſe ii. faciat .ii.**
dn̄s ad moy. Anno ſcō. mēſe pmo. Hic
plane det'minat᷑ ꝑ recapitlatōm h' dici. Fa
ciant filii iſrl' phaſe. tpr̄e ſuo .xiiii. die mē
ſis hui⁹ ad ueſpm. Et fecerunt phaſe. Erant
quidā immundi ſup̄ aīam hoīs. i. ſup ho
minē. qui aīa dr̄. uꝫ cadau'i tetigerant qui
ñ potant facē phaſe. Et dixerunt ad moyſen.
Qre fraudamur ne ualeam⁹ offre int' filios
iſrl'. Forte idignantes. qꝛ tal' immūdicia ne
ceſſaria ē quiꝫ. Et cōſuluit moy. ſup h' dnm̄.
Qͥ ſcꝭ. Ho de gente ura qui fuit īmūd⁹
ſup animā hoīs. ſiue i uia pcul. faciat
phaſe mēſe ſcdo. .xiiii. die. omnē ritum
phaſe obſuans. Si uō ſine hui⁹ mōi cau
ſis tempe ſuo non fecit phaſe. Ext'mi
nabit᷑ anima eius de ꝑplis ſuis. Peg'
nus quoq; et aduena ſi fuit apud uos.
faciat phaſe domini. Si querat᷑ ſi itum
in menſe ſcō ꝓ īmundiciam nō poſſꝫ fa
cē phaſe. quid facet. Poſt dici. quia t'tio
facet. quia q' in uno dēm ē. ſilr̄ taliis
datur intelligi. Vl' forte ſi deinceps eo ano

Ino facer(et). no(n) peccaret. **De tub(is) argenteis & m(od)o clangendi i(n) eis.**
Tu(n)c locut(us) e(st) d(omi)n(u)s ad moy(sen). Fac tibi duas tubas argente
as ductiles. quib(us) co(n)voc(are) possis multitudine(m).
Has tubas h(ab)ebant i(n) iiii. usus. Ad convo
cand(am) multitudine(m). ad cast(ra) movenda. ad
bella. ad festa. & erat ut dic(it) Io(sephus). tuba
fistula cantatoria pene magnitudine
cubiti. calamo capatior. p(re)tens i(n) p(ri)ncipio
latitudine(m) que conveniat ori. ad suscepto
ne(m) sp(iritu)s. que hebraice d(icitu)r asora. In convoca
tione v(er)o multitudi(n)is aliqua erat diversitas
ad convocandu(m) omne(m) p(o)p(u)l(u)m. utraq(ue) simul
clangebant simplicit(er). Ad convocandos so
los p(ri)ncipes semel clangebant. V(e)l dup(liciter)
intell(igitu)r. i. una tu(ba) tu(m). & uno impl(ici)t(er). & ut
addit Io(sephus). semel clangebant. Si p(ri)nceps
p(o)p(u)li sui quisq(ue) in eccl(esi)a sua convocare
volebat. v(e)l moy(ses). p(ro)p(ter) p(er) eccl(esi)as. Ad cast(ra) v(er)o
movenda n(on) simplic(ite)r. s(ed) concise & plurius
tub(is) clangebant. & in p(ri)mo sonitu moveba(n)t
cast(ra) tres t(ri)b(us) que erant ad oriente(m). In s(ecund)o
tres q(ue) ad meridiem. in t(er)cio tres. q(ue) ad occi
dente(m). In q(ua)rto. iii. q(ue) ad aquilone(m). Mod(us)
v(er)o clangendi in bell(o) no(n) distinguit(ur). q(uia)
forte sicut ap(ud) alias nac(i)ones fiebat ap(ud)
eos. Qu(a)n(do) & h(ab)ebant sollempne epulu(m) & dies
festos & k(a)l(end)as. clangebant. s(ed) no(n) e(st) determi
nat(us) mod(us). Sac(er)dotes au(tem) clangebant.

Anno **De recessu isr(ae)l a monte syna(i). au(tem)**
s(ecun)do. m(en)se s(ecund)o. xx. die
m(en)sis. elevata e(st) nubes de t(abernaculo) federis. et
p(ro)fecti s(un)t de mo(n)te d(omi)ni via triu(m) dier(um). dix(it)
hebrei. q(uia) archa p(re)cedebat eos. t(ri)b(us) dieb(us)
sup(er) q(ua)m nube stante q(uas)i ad certu(m) locu(m) co(n)
veniebant paulati(m). quida(m) citius. q(ui)da(m)
tardi(us). S(ed) meli(us) e(st) ut de hoc itine(re) t(antu)m di
cam(us). q(uo)m egressi su(n)t de syna. & p(re)cessit eos
nubes. nec quievit p(er) tres dies & noc
tes. Unde statim murmuraverunt p(re) labore
itineris. q(uia) nec noctib(us) castra posuera(n)t.
& t(un)c recubuit nubes i(n) solitudine pha
ran. i. in p(ri)ma ma(n)sione q(ua)m fecerunt in
pharan. Est e(nim) pharan. maxima solitudo
q(ua)m m(od)o sarraceni inhitant. Q(uod) a(utem) g(ra) anno
p(ri)mo. m(en)se t(er)cio. p(ri)ma die m(en)sis. venerunt ad
monte(m) d(omi)ni. et ab eode(m) egressi su(n)t anno s(ecund)o
xx. die m(en)sis s(ecund)i. Patz q(uod) in hac mansione
que & xii. fuit fere sederant p(er) annu(m). &
dicit iex(?). q(uia) p(er) annu(m)
& iiii. dies
ibi fuerunt
q(uod) difficilli
me e(st) inve
nire. n(on) e(nim) fore
te fuit an
nus embol(ismalis)
max(imus). pot(est)
tu(m) dici. q(uia)
eade(m) die q(ua)
legem acce
perant revo
luto anno
legitimo. re
cesserunt. Cu(m)
g(ra) venissent i(n)
k(a)l(endis) iunii
ad monte(m).
& q(ua)rto die
iunii lege(m) accepissent. Si eadem die revo
luto anno recesserunt. patz q(uod) iiii. dieb(us) &
anno. sederunt ad monte(m). & ita t(er)tio m(en)se
an(n)i legitimi. quarta die recesserunt. T(er)ti
nichomin(us) v(er)u(m) e(st). q(uia) s(ecund)o m(en)se an(n)i s(ecund)i. xx. die
egressi sunt. Tripl(ic)it(er) e(nim) accipit(ur) ann(us) ab eis.
p(re)ter n(atur)alem. Natal(is) e(st). qui singul(is) mo(n)tis(?)
incip(it) v(e)l finit(ur). Ann(us) usual(is) e(st) qui a ianua
rio incipit s(ecundu)m romanos q(ui) h(ab)e(n)t co(m)mune(m) nob(is)
cu(m) in contractib(us) suis. & negociis co(m)munib(us)
agendis. Quoto au(tem) m(en)se hui(us) an(n)i. quota
die egressi sunt. no(n) leg(itu)r. Est & ap(ud) eos ann(us)
legittimus & incipit a p(ri)ma luna aprilis
quo utunt(ur) i(n) legittimis q(ue) agu(n)t. Hui(us) u(ero)
d(icitu)r(?) iii. mense. et die quarta egressi
s(un)t & ap(ud) eos ann(us) exigens. qui i(n)cipit. a. x(?)

Incidentia.
Impossibile e(st) q(uod) p(er) annu(m) n(atur)alem & iiii. dies
ibi fuerunt. Si l. die a pascha s(unt)
egressi. q(uia) nu(m)q(uam) dies pasche ide(m)
e(st) anni p(re)cedentis et seq(ue)ntis.
q(uia) nu(m)q(uam) concurrit pascha an
nui & annotini. Simil(ite)r nu(m)q(uam)
ide(m) e(st) dies l(egis). Non g(ra) ab ea die
qua lex data e(st) revoluto an(n)o
n(atur)ali sunt egressi

Nota q(uod) h(anc)
hanc co(n)tra
rietate(m) no(n)
solvit magi(ste)r.
h(oc) ost(endit) q(uod) ibi
fuerunt p(er) an
nu(m) & iiii.
dies. & q(uo)d
ipsi recesse
runt. iiii. di
e xiii m(en)sis
& xx. die secundi mensis.

cu(m) venissent ad
mo(n)te(m) p(ri)ma luna
iunii revolut(is)
lunatio(n)ib(us) usq(ue) a(d)
p(ri)ma(m) luna(m) iun(ii)
iiii. eade(m) luna
sunt egressi. que
e(st) l. die a quarta
decima luna
aprilis.

luna post phase secundum quod hi initium eo generaliter tamen aliquid
libere euentu potest incipere. In memoriam eius liba
tionis sue. ceperunt annos suos numerare. ab
exitu de egypto. Sicut a prima olimpiade greci. ro
mani. ab urbe condita. Christiani. ab incarna
tione domini. Et hic annus secundus inse. uicesima die.
egressi sunt. Iam enim annus a phase usque in phase
unus transierat. et de secundo a phase. xv. fluxerant. l.
dies. ergo mensis unus. xxx. dierum. et secundus
iam fecerat. xv. dies. Hec autem annorum distinc
tio in multis locis necessaria est. Incidentia.

In hac mansione media pars exodi et totius leuitici. et numerorum precepta non modica descripta sunt. Dixit autem moyses

Vel dominus quod. xx. die mensis. xi. mouerunt castra sed non statim omnes egressi sunt. immo quidam impotentes moram fecerunt in eundo. xv. diebus. xxxiiii.

secum obab filium uxoris sue. qui nouerat in
quibus locis per desertum castra comode poni po
terant. promittens ei de optimis que traderet ei deus.
Sane cum eleuabatur archa dicebat moyses. Sur
ge domine et dissipentur inimici tui. et fugiant
qui te oderunt a facie tua. Cum deponeretur. aie
bat. reuertere domine in multitudine exercitus israel.

XI. Ortum est *De electione. lxx. seni* murmur populi *orum. xxxiiii.*
quasi dolentis pro labore. Et accensus
ignis in ira domini. deuorauit extremam partem
castrorum illos. scilicet qui longe retro erant. Ora
uitque moyses ad dominum. et absortus est ignis.
Vocauitque nomen loci illius. incensio. non tamen fuit
hoc nomen mansionis. In eadem quoque mansione uulgus
promiscuum quod ascenderat cum eis. id est serui et an
cille. egyptii. et multi de israel. pariter cum eis
flagrabant desiderio carnium. Carnium nomine.
non solas carnes. sed aliorum ciborum et habunda
tiam intelligimus. Vnde nec in querela eorum de
carnibus legitur. cum dixerunt. Recordamur pis
cium quos comedebamus in egypto gratis. in
mentem nobis uenerunt cucumeres. et pepones.
porrique et cepe. et allea. anima nostra arida
est. nichil uident oculi nostri nisi manna. Audi
uitque moyses populum flentem. et intolerabilis res

uisa est ei. quia et ab eo escas petebant. et ait ad
dominum. Cur imposuisti pondus populi huius super me.
Numquid ego concepi et genui omnem multitu
dinem hanc. Obsecro. aut aliter prouideas
aut interficias me. Cui dominus. Congrega mihi
lxx. uiros de senioribus israel. quos meliores
nosti. ad hostium tabernaculi. et auferam de spiritu tuo et
damque eis ut sustentent tecum honus populi.
Et populo dices. Cras dabo uobis carnes usque ad
mensem dierum. et usque ad nauseam. et donec
large nausea prouomitur. proprie enim est uomitus
ille. qui excitatur fetore sentine. Ablato
quidem spiritu moysi. et tradito aliis. non est intelli
genda diuisio spiritus eius per partes. uel diminutio.
sed illuminatio aliorum ad regendum populum per eandem
spiritualem gratiam per quam et moyses illuminatus
erat. Sicut de igne unius lucerne multe illu
minantur sine sui diminutione. Elegit itaque
lxx. uiros. duxitque moyses ad hostium tabernaculi. preter
duos qui in castris remanserunt. non ex con
temptu. sed quia se reputabant indignos. quorum
unus uocabatur heldad. et alter medad. Et
erant ut aiunt hebrei fratres moysi. ex matre
sed non ex patre. Iosephus dicit. ex patre. non ex
matre. quia post legem acceptam. contra mandatum
te moyse dimisit matrem eius. quia amita
eius erat. et duxit aliam de qua suscepit hos
duos. Sed secundum hoc isti non erant bimi. postquam di
cit legem a moyse acceptam longo ante
tempore per cognitionem quam per dationem forsitan
per. xxx. annos uel. xl. et secundum hoc potuerunt
nominari inter. lxx. descendentique dominus per
nubem. et requieuit spiritus in eis qui stabant
cum moyse et prophetabant. Sed et duo qui
remanserant in castris prophetauerunt nec post
siluerunt. id est deinceps semper uocati sunt
prophete. et rediit moyses. cum illis ad castra.
Ventus uero *De datione carnium* .I.
egrediens a domino *et ira dei super eos.*
arreptas trans mare in insulis coturnices
coturnices detulit in castra et per circuitum
castrorum itinere diei unius uolabantque
circa altitudine duorum cubitorum. Surgensque

populus congregavit contra coturnices duobus diebus et siccavit eas. qui parum habuit .x. choros habuit. Et fuerunt hec coturnices ut tradunt non modice que apud nos sunt. sed ille maiores que regie aves dicuntur quas curleios adcurrendo vocamus. Necdum defecerat cibus. et furor domini percussit populum plaga magna nimis. Modus vero plage non determinatur hic. sed in psalmis videtur quod fuit ignis. Sepultusque est ibi populus qui carnes desideravit. Unde et locus ille vocatus est cabreth quod sonat desiderium sepulture. vel sepulchra concupiscentie. De lepra marie et causa lepre.
XI Egressi autem de sepulchris concupiscentie venerunt in aseroth ibique iurgati sunt maria et aaron contra moysen. propter uxorem eius ethiopissam. et qui irritantes cum eo improperaverunt ei quod reginam ethiopie vel in uxorem duxerat. vel ductam dimiserat. vel potius propter uxorem eius sephoram que rixata fuerat contra mariam. Madianite enim quandoque vocati sunt ethiopes ut legitur in paralipomenon. Et indignando dixerunt. Nonne et nobis sicut et moysi locutus est dominus. ac si dicerent. Quare vult moyses preesse nobis quia locutus est ei dominus. Et iratus dominus dixit eis. Egredimini vos tres tantum ad tabernaculum. Cumque starent ibi. descendit dominus in columpna nubis. Vocansque aaron et mariam ait. Siquis fuerit inter vos propheta. loquar ei in visione vel per sompnium vel per enigmata et figuras. sed servo meo moysi qui in omni domo mea fidelissimus est. ore ad os loquar. Quare ergo detraxisti ei. quasi parificantes vos ei. Et recessit nubes. et ecce apparuit maria leprosa. Et ait aaron ad moysen. Obsecro domine ne imponas nobis hoc peccatum. Clamavitque moyses ad dominum. deus obsecro sana eam. Cui dominus. Si pater eius spuisset in faciem ipsius. nonne debuit saltem .vii. diebus rubore confundi. Separetur .vii. diebus extra castra. quasi diceret. Si pater suus vilificasset eam pro aliquo crimine suo nonne debet aliquo tempore verecundari. Exclusa est itaque maria extra castra .vii. diebus nec populus est motus donec revocata est. De duodecim exploratoribus.
Egressus autem populus de asseroth fixit tentoria in deserto pharan. Nomen est pharan non mansionis. sed solitudinis plures mansiones continentis ut in cathalogo mansionum manifestabitur. Omnis enim continuas mansiones ab asseroth que fuerunt .xiiii. usque ad asiongaber que fuerunt .xxxii. per quas omnis transierunt in anno .xl. De asiongaber misit moyses ex precepto domini .xii. viros singulos de singulis tribubus qui considerarent terram quam possessuri erant. Quorum precipui fuerunt caleph filius iephone de iuda et osee filius nun de effraym. Vocavitque osee iosue. hic erat minister moysi. Unde quidam dicunt quod deus est super iosue per anticipationem posse dici. quia nunc primum impositum est ei hoc nomen. Potest et dici quia moyses curam et salutem aliorum .xi. illi commisit. cumque vocaretur osee vel iosue. quod nomen salvatorem sonant. tunc primo hoc nomen ei appropriavit cum salvatorem aliorum instituit. Preceperatque eis moyses. ut considerarent qualitatem terre et hominum et urbium. et afferent de fructibus terre. Erat autem tempus quando iam precoque uve comedi possunt. Qui ascendentes exploraverunt terram et venientes in ebron. viderunt ibi tres de genere enach. id est de stirpe gigantea. quales et videant in thanis civitate egypti. qui et athanim dythanes dicti sunt. Fuit autem hebron .vii. annis edificata ante urbem thanis. Unde et ab hebron semen gygantium in egyptum descendisse creditur. Descendentesque ad torrentem et vallem ubrinam. tulerunt de malis granatis et de ficis loci illius. Palmitem vero cum uva absciderunt quem per magnitudinem tulerunt in vecte duo viri. Ob hoc appellatus est locus ille neelescol. id est torrens botri. De mansione populi per quo per .xl. annos.
Reversique post dies .xl. venerunt periit in deserto ad populum in cades. de .xxv. ei secunda mansio. unde egressus erat populus et morabatur in terminum. Unde quidam tradunt quod de cades missi sunt exploratores. et in eos exspectavit populus. Hanc mansionem vocat .io. convallem chananeorum terminos existentem et ad hy

tandiu difficile. et conmidantes terram viri qui
viderant addiderunt. sed cultores fortissimos he
urbes grandes et muratas stirpem enach vi
dimus ibi. quibus nos comparati quasi locuste videbamur.
Terra quam lustravimus devorat habitatores suos.
Que sic exponit hebreus. terra infirma est. non habet
diu vivaces homines propter... vel quia genti nulli
licebat diu in ea habitare propter frequentes inpug
tiones supervenientium. Verumtamen ysaias propheta cum securi
tatem permanendi illi terre polliceretur hoc ob
probrium ab ea auferendum dicit quod non vocabitur
terra cultores suos devorans. Post tamen et in com
mendatione terre dicit quod adeo bona sit. ut nullus
ex ea velit peregrinari. Sed qui in ea nasci mori
et in eadem. Igitur audiens hoc omnis turba flevit di
cens. Utinam mortui essemus in egypto. Nonne
melius est reverti in egyptum. quam cadamus gladio.
et uxores et liberi trahantur captivi. Consti
tuamus nobis ducem et revertamur in egyptum.
At vero Io. et caleph. sciderunt vestimenta sua di
centes. Nolite rebelles esse contra dominum. vel eum men
dacem in promisso iudicare. quia sicut pa
nem populum huius terre devorabimus. Cumque cla
marent in eos alii. x. qui terruerant populum
terre. et omnis multitudo lapidibus eos vellet
opprimere. apparuit gloria domini super tectum federis
XV Et ait dominus ad moysen. Quousque non credet mi
chi populus hic. Feriam eos et faciam te in gentem
maiorem. Cui moyses. Obsecro domine ne fiat hoc
ne forte insultent egyptii et dicant. Non po
tuit populum inducere in terram quam promiserat.
Cui dominus. Iuxta verbum tuum dimisi. at tamen
vivo ego. Nullus eorum qui viderunt signa que
feci in egypto numerati. scilicet a. xx. annis et supra
et iam per. x. vices. id est multociens temptaverunt
me videbit terram pro qua iuravi patribus eorum
preter iosue et caleph. Et quoniam amalechites et
cananeus habitant iuxta iuxta vos ne super
veniant. cras movete castra et redite in
solitudinem iuxta numerum. xl. dierum quibus
terram considerastis. xl. annis recipientes iniqui
tates vestras. Locutusque est moyses omnia verba hec ad
eos et luxit populus nimis. Et ecce mane surgen

tes dixerunt ad moysen. Peccavimus desperantes pa
rati sumus ascendere ad locum quem promisit nobis dominus.
Et moyses ad eos. Nolite ascendere. non enim dominus
vobiscum est. At illi contenebrati. scilicet non sine domino se posse
vincere putantes ascenderunt. archa cum moyse
et levitis remanente in castris. persecutusque est eos
amalechites et chananeus percutiens usque ad
locum qui ob hoc vocatus est horma. id est anathema
et redierunt ad solitudinem. De lapidatione
XV eius qui collegit ligna in sabbato.
Dum essent in solitudine. invenerunt ho
minem colligentem ligna in sabbato. quem reclu
sit moyses. donec consuleret dominum. De quo dixit
dominus. Moriatur homo iste. extra castra lapidibus ob
ruetur. et factum est ita. Quidam putant hunc
fuisse salphaat. quia et filie eius postea dixerunt.
pater noster in deserto in peccato suo mortuus est. Ibidem
et precepit eis dominus. ut per. iiii. angulos palli
orum fimbrias ponerent iacinctinas ob recorda
tionem et minimorum preceptorum domini ad observan
dum. Has magnificaverunt pharisei in tantum. ut
et spinas in eis ligarent. ut frequenti earum
punctione ad memoriam iugem preceptorum domini
excitarentur. Quadratis et tunc utebantur in
dei palliis. et adhuc in angulis vestis quad
re. In synagogis suis habent fimbrias iacincti
nas ob recordationem legis de celo date. Hoc
autem faciebant. ut a ceteris gentibus et habitu
discernerentur. De scismate chore datan
XVI Ecce autem et abyron et plaga eorum.
Chore filius ysachar fratris amram
cum vidisset fratueles suos honoratos. alterum
sacerdotio. alterum ducatu populi. invidit et mur
murans contra moysen. et aaron complices secum
habuit. cc. l. de levitis maioribus quos et dig
nos sacerdotio preferebat. adiunxitque sibi dathan
et abyron potiores rubenitarum. quibus prin
cipatum populi deberi dicebat. quia fuerant de ruben
primogenito. Quibus moyses ait. Tollat quisque
vestrum thuribulum suum. et cras hausto igne super
ponat thimiama. et aaron vobiscum et quem
elegit dominus. ipse sit sanctus. Misit ergo moyses ma
ne ut vocaret dathan et abyron. Qui dixerunt.

Non venimus. Et convocata omni multitudine
dixit moy. ad chore et .cc.l. Tollite thibula
vestra et ponite thimiamata sup ea. et state
coram dno. Illis aut sic stantibz. descendit
moy. cu senioribz ppli ad dathan et abiro
ut eos vocaret. Datan et abiron ut dicit
iosephus ex pte levita erat. Illi aut stabant
cu uxoribz et libis et omi frequentia domus
sue in introitu papilionu suor. parati poti
ad resistendu si vim i fre vellz moy. qm
ad obediendu. Qz videns moy. orauit dnm
ut insolita morte perirent. et sic planu fiet q
dns ipm misisset. Quo orante et flente. timuit
tra. ex pauitis ppli gmitu strepitu pillor
tabnacula excitato. scissa e tra sub pedi
bz eor. et apiens os sui devorauit eos c
omi sba eor. et descendunt vivi i infnu
·i· in palatium tre hyatu. et reducta e tra
qi nich hor fctu videtur ee. Qz et ignis · ul' patulū ·
egssus e de thibul' chore et contly ei tam
qntus n de tra platus. ul' in 9cussione f.
fluctuu. aut violentia spiritu missus e.
virgam exilire. et devorauit eos. aaron sta
te illeso. tulitqz eleazar thibla eor ex
pcepto dni. igne huc illucqz dispso. et p
duxit ea in laminas. formansqz ex eis
coronulas affixit eas altari eneo. ad co
monendu filios isrl. ne quis n de semie
aaron accedet ad offendu incensu dno.
ne silia patetur. Nu et sic fabre fce erat
q ibi starent ad decorem. De exustione
tem ppli extincta p aaron. xxv.

Sequti die murmurauit omis multitudo
contra moy. et aaron dicens. Vos interfecistis
pplm dni. Cuqz vellet eos opprimere lapidibz.
fugiunt ad tab. et opuit eos nubes ap
paruitqz glia dni. Et egssus ignis a do
mino devorabat populu dixitqz moy.
ad aaron. tolle thuribulum et hausto ig
ne de altari pone sqz thimiamata. pge cito
ad pplm et roges p eis. accelans aaro
cum thuribulo. stansqz int vivos et
mortuos. orauit dnm. et plaga cessa

uit. Fuit aut pcussi. xiiii. et lxx. De
virga aaron que nocte una frondiuit. floruit et protulit nuces...

Et tu
nodu
cessauat tumult sup
sacdotio aaron. Dicebat ei q et si no p
dictos levitas elegit ds. potat ee q aliqui
de aliqua tbuu reliquar dign eet sacdo
tio. et forte de omibz tbubz aliqt veller ds
sacdotes. ne tanta ministii dignitas uni
domui et tam paucis crederet ministis.
accusabantqz moy. deserti inopia. eo q eor
negociaret inopiam. ut sep ei ege videret
auxilio. Tulit g moy. ex pcepto dni virgas
.xii. pncipu. et scpsit in unaquaqz nomen
tbz sue. vl' potius levi pncipis. levi nome
scpsit i virga aaron. et pret has .xii. sup
sit una seorsum cunctas familias 9tine
tem. i qua pbaretur utru de omibz t
vellz ds hre sacdotes. Qs
cu posuissz in tabnaclo co
tam dno. sequti die regssus
invenit gminasse virgam
aaron. et folys dilatatis
amigdala ptulisse. Sane
h tio deo ordinante. aa
ron sacdotiu firmissime possedit. Jam
et i signu rebelliu precepit dns virgam aaro
servari in tabnaclo in postum. De redi

Innuunt isti
no leg virgas
fuisse n. du
de multitudine
de singlaribz
excepta gnali

Pervenerunt tu in cades quadragesimo
itaqz filij isrl' longo tpre anno. a.
in solitudine et incto sedunt tpre in cades
barne. et diu circuierunt monte seir. et redi
erunt fere usqz ad mare rubr et cca fines
synai. et pstrata sut cadauera eor in deserto.
Tande post multos labores et annos. l. xxx
viij. redierut ad cades. Nu misit explora
tores ul' in qua redierunt ad eos ut dcm
e que e in deserto sin. Hec est illd desertu
ad q venit. vii. mansione ut dicit ier.
Hoc eni sin. scribitur p samech. et intpt
rubz. vl' odiosum. Sin no in quo cades. ul
que e cades scribitur p sade. et intpe m
datum ul' sca. et e ut quida voluit ps

deserti pharan. In fine g. xxxix. anni a si
nibz synai venerunt in cades .xi. diebz. et po
tuit ee q tm iverint .xi. dieb; concito gdu.
qm tm iverant .xxi. mansione tardo. vl p
aliam via. Redierut g filij isrl .xl. anno
mse pmo in desertum sin. et mansit pp in ca
des. et sic .xl. due mansiones filioz isrl qbz
leguntr pfecti ab egypto usq ad campestria
moab. iuxta iordane. tbz annis complete
sunt. .xii. ab egypto usq ad monte synai. ano
pmo et a .xiiii. die msis pmi usq ad pma die
msis tcij. deinde ano so .xx. die msis scdi.
pfecti a syna usq ad cades .xx. et una man
siones cpleuerunt infra annu scdm. In quo
spacio anni no e determinatu sic in pmo.
p .xxxviii. annos p errantes et pstrati q
dragesimo ano rediert ad eande cades. Po
anno reliquas mansioes .xv. tnseguntr. Qd
si inuenis .x. hui anni fuisse mansiones
scito q int has itin numerat cades repeti
ta. De morte marie et aquis ctradic

Mortua e maria in cades tionis.
du .xl. ut dicat ioseph compleset a
nu exquo egyptum deliquid i inicio msis
xantici. q et nisa scdm hunaam et sepelierut ea
i monte qui vocatr sin. Transactis q .xxx.
diebz fletus. moy pplm purgauit hoc in.
vitula triuam. totam rubeam extra cast
cobussit. et psequitr ioseph h ordine cunctum
lustronis que dns .x. die .vij. msis si pcepit.
et videtr velle nc pmo su cobustione a mo
yse fcam vti e subdit. h e ventos siuare
pcepit. Et potuit ee q ipediti usq huc distu
lunt. q nec pascha initium celebrasse legit.
Cu aut intrauint tram pmissiois. tun p
cepta dni legittima sua psecuti sunt.
Et hic dic io. qnqm redirent in cades eos
venisse ad t̃minos ydumee et misisse nu
cios ad edom p libitate tnsitus p tram
sua. Qe cu phibuisset moy. recessit p deser
tu iut facies. hystoria numi dic. pt mor
te marie misisse ad edom. Nec e liquidu
utm io. pantiapatom. an lib nui p reca
pitlatom h dixit. Nos no sequntes ordie
hystorie dimis. q mortua maria indigunt
pp aqua. factaq sedicione in pp cont moy.
et aaron. orauunt amb ad dnm. Quibz
ds ait. Tolle virgam et cgga pplm ad pe
tra et pcussa dabit vob aqm. Utm virga
que fronduerat an alia usus sit moy. du
biu e. Et tn q i nus leg virgam q erat i
cspcu dni. videtr fuisse uirga q erat i ar
cha. et cggata multitudie ad petra. dix
moy. Audite rebelles et incduli. Nuquid
de petra hac potim vob aqm eicere. Hoc
au cu in alus fiducialt egissent moy. et
aaron turbati murmurante pp diffident
egerunt. Et dno manifestante cgnitu est.
Non eni ex ope eoz aliq vl vbo h pendi
potuisset. n forte q moy. q. dubitans dix.
Nuquid potimus et c. quia in sens aff
matois potat elici. q. potimus. vl nega
tois. q. no potimi. Cum g pus pcussiset
virga silicem. q despabat. no manauint aq.
Scdo vo ictu egsse sut ita largissime. ut
bibet pp et iumta. Et dix dns moy. et aa
ron. Quia no cdidistis m. no introducetis
pplos hos in tram eoz. H e aqua cdictonis.
q e eni despauint de pmissis et potintia
dei. q. cdites pniteni. De circuitu

Misit moy. nucios de ydumee.
cades ad regem edom. dites. Sic tu
iacob mandat h tibi. obsecro ut liceat nob
tnsire p tram tua. Non ibim p loca cstra.
via publica gdiemur. No declinabimus
ad dextam neq ad sinistra. Si bibimus
aqs tuas. q iustu erit t dabim. Et rx.
non tnsibitis p me. tn times ne tnsiret
egssus e obuia in manu forti. quaobre
diuttit ab eo isrl maxime q ds pcepat
ei. Non pugnab adusus frem tuu. Circu
iuitq ydumea egdiens de cades in ce
densq p desertum arabie. et pter tnsiens
archim. metropolim arabum que nuc
petra dicitur. et venit ad monte hor.
qui e in finibz tre edom. De morte aaron.

Ubi locut᷒ ē dn̄s ad moy. Pgat inq̄ aaron ad pp̄ suū. nō intrabit t̄ram p eo q̄ incredulus fuit ori meo. Tolle aaron ⁊ filiū eius cū eo ⁊ duces eos coram omī pp̄ sup montē hor. cū nudaueris prēm sto la pontificali. indues ea eleazar cui pon tificatus p etatem accessit. ⁊ fecit moy. q̄ p̄ceperat ei d̄s. ⁊ mortu᷒ ē aaron ī monte hor. In deutronomio d̄r̄ musera loc᷒ sepl ture aaron. qui usq hodie mōstratur ī mōtis uertice. Ppl's uō fleuit eū. xxx. die bꝫ. Mortuus ē aut̄. xl. anno egssionis cū esꝫ. c. xxiij. annorꝫ. eode āno quo et maria. mēse q̄nto qui ap̄ hebreos d̄r sede bath. ap̄ romanos august᷒ p̄ma die mē sis. s. lunā. De uictoria post uotū

XXI Cumq audisꝫ anathematis.

chananeꝰ qui h̄itabat ad meridiem uenisse illuc isr̄l. pugnauit cū eo. ⁊ obti nuit et dux̄ ex eo p̄dam. isr̄l aūt uouit do mino q̄ si trader& eum dn̄s ī manꝰ suas ciuitates eius anathatizaret. qd̄ fecit ⁊ uocauit nom̄ loci illius horma. i. ana tha. forte hic ē locus qui sup̄ p anticī patōm uocat᷒ ē. horma anatha dicit᷒. ab anathine. i. sursum pone q̄ ē deuota re. i. uoto deorsum ab usu n̄ro separe cū. s. res uota ⁊ reddita sursum in tēplis ponebat᷒. ⁊ nota q̄ olim gn̄alit̄ pp̄ t̄re pmissionis d̄cs ē chananeꝰ. Vn̄ et hic noīe gn̄ali uocat eos qui erant ad meri diem. Tūc enī. vij. ppl'i p̄p̄is uocabant᷒ noībꝫ in ea. ⁊ ille p̄p̄ie dicebatur cananeꝰ qui h̄itabat maritimā. De serpente eneo ⁊ igniitos serpen tes.

Profecti q̄ de monte hor. uenerunt in salmonia. ū cepit pp̄ tedē itinis et la boris. dum c̄curerent t̄ram edon. et mur murare. pp̄ cont̄ moy. Ideo imisit dn̄s in ppl'm serpentes igniitos qui dicebant᷒ igni. q̄ minimi et ueloces erant ad modū scintillarū. vł ut alii dicūt. ul' tactu ue neno īflāmabāt usq ad timorē ⁊ rubo

rem igneū. Rogauitq moy. ut oraret p eis. Cui dn̄s ait. Fac serpentē eneū ⁊ pone in p̄ticam eminentē ī medio pp̄. ⁊ quicq p̄cussus fuit a s̄pente. respiciat eū ⁊ uiuꝫ. Et fcm̄ ē ita. Hūc semp h̄uerūt filij isr̄l. ⁊ maḡfice repositus ē in urbm. tandē ob cl̄ tum supstitōnis quē ppl's ei exibebat cō

minuit eum in puluem rex iuda. Inde pfecti De scopul' tor ⁊ s. ezechias p aliquas mansiones rentiū q̄ gesti uenerunt ī torrentē zareth. quē fuisse runt siccis pedibꝫ ut mare rū. Quē reli quentes. castra metati s̄ cont̄ arnon. Q' ut ait io. fluui᷒ ē a mōtibꝫ arabie descendens ⁊ p desertum fluens ī stagnū alfaridem p̄ui pit. diuidens moabitidem ⁊ arnonitē. ll'a d̄a uolūt ciuitatē eē que ē in desto ⁊ p̄mi net ī finibꝫ amorrei. de h̄ transitu isr̄l. t̄ram illā psequit᷒ lib᷒ iiii. in hūc mo dū. Vn̄ d̄r in libro bellorꝫ dn̄i sic fecit ī mari r. sic faciet in torrentibꝫ arnon. Scopli torren tiū inclinati s̄. vł gestierunt ut requiesce rēt in arnon. ⁊ recumberēt in finibꝫ moa tar. Hūc locū sufficient᷒ expositū nō me memini legisse. Aug᷒. dic̄. liber sic uocatū ap̄ caldeos. Vn̄ egssus erat abraham. ul' ap̄ egyptios. ap̄ quos sapiam didicerat moy. in quo de hoc transitu p̄phatum fuiat. Vt aūt fines int̄ duas gentes ibi cōstituerent᷒ bello actum fuisse putat q. pp̄ magtudinē suī bellū dn̄i uocatū ē. qd̄ bellum lib̄ ille cōscp sit. Quida dīt hystoriam totā de filijs isr̄l dici librū bellorꝫ dn̄i. in qua freq̄nt᷒ d̄r dn̄s p eis pugnasse. et maxime dīt hebrei int̄ illa amorreos potenti manu hebreorꝫ fuiss deletos. et isti legunt d̄r. p dicetur. quia ⁊ in hebreo ita est sup hoc dicet᷒ in recitatōe bellorꝫ dn̄i et legunt sic. Vn̄. i. de arnon d̄r. i. di cetur. et fiet memoria ī libro bellorꝫ dn̄i. i. in hystoria ista. cū legetur a posteris. fiet aūt me tio de ea talis sic fecit do. in mari rub pde do egyptios. sic faciet ⁊ ī torrentibꝫ arnon pdendo amorreos. Moyses dicit. futurꝫ faciet.

nos dicimus pretium. sic fecit. q. e. sequitur. scopuli inclinati sunt etc. Sed illi ambigue exponi. Tradunt hebrei innumeram multitudinem amorreorum in convallibus torrentium et scopulorum arnon posuisse insidias israelitis ut transeuntes perimerent incautos. dominum vero latitantes oppressisse rupibus. Hinc in inclinatis. ita ut labentia scopulorum extenderetur in arnon. ibique requiesceret i. finiret. fluvium. qui diceret describi situm arnon. quia cum scopuli prerupti et altissimi sint in deserto, paulatim inclinantur humiliando donec requiescant et finiant iuxta arnon. Vel potius est in aliquibus scopuli montium minorum coram israelitis inclinati sunt. ut de facili transirent. quod forte predictum erat in benedictione ioseph. ibi. donec venirent desiderium collium eternorum. Et forte de eodem dixit david. Montes exultaverunt ut arietes et colles sicut agni ovium.

Labentia labente dicitur ruina scopulorum a monte.

De cantico ad puteum.

Ex eo loco apparuit eis puteus i. ex hoc loco venerunt ad alium locum ubi monstrante domino foderunt puteum. Unde subditur. Ita hunc puteum foderunt principes. duces multitudinis in datore legis. i. in domino. Hoc tamen in hebreo non legitur. Et ascendit aqua de puteo donec super redundaret. Forte in signum quia ex utroque pugnaret et hostes in hunc modum superfluentis et obruerent. Quo viso cecinit israel carmen istud. Ascendat puteus. et c.

De morte seon regis amorreorum et og regis basan.

Egressus inde per aliquas mansiones pervenit usque Uemoth. Hec est nomen mansionis. sed est vallis in regione moab in vertice phasga i. iuxta montem illum. Vel forte mons ille adeo magnus est. quod in vertice sunt colles et valles. Inde misit israel nuncios suos ad seon regem amorreum ut ei transitum per terram suam concederet. Qui noluit. immo cum exercitu egressus est ei obviam in desertum. et pugnavit cum israel. Et percussus est in ore gladii. i. instantia. Iosephus dicit plurimos ex eis siti perisse. alios ruentes ad fluvium iaculis terre confixos. fugientes ad menia. Fun-

Vel saltem circa terram suam sic fecerat esau et moab quod legitur in deuteronomio.

diblaris preventos occisus est seon. Tulitque israel omnes civitates eius ab arnon usque iaboc inter quas caput regni erat esebon et habitavit in eis. Dicit iosephus hanc terram inter tria flumina sitam quasi naturam insule habentem et opulentissimam. arnon fluvius a meridie. iaboch a septentrione. qui in iordanem descendit. cui et nomen tradit. iordanis ab occidente. Cumque transisset israel fluvium iaboch. et ascenderet per viam basan. occurrit eis og rex basan in edrai. quem percusserunt cum populo suo usque ad internitionem. et possederunt terram eius. Tamen terra hec quam habuerunt ultra iordanem non fuit de terra promissionis quod patet quia moyses hanc intravit. profectique castra metati sunt in campestribus moab. ubi trans iordanem iericho sita est.

De itinere balaam cum locuta est ei asina.

XXII Videns balach filius sephor qui tunc rex erat in moab quid fecerat amorreo timuit. et ascitos seniores madian. qui proximi regno eius et amici erant consuluit quid facto opus esset dicens. Populus hic delebit nos sicut bos solet herbas usque ad radices carpere. Misitque eorum consilio ad balaam filium beor ariolum qui habitabat super flumen amonitarum ut veniret et malediceret populo huic. audierat enim quia benedictus erat cui benediceret balaam. et maledictus cui malediceret. Audierat etiam quod israel non vincebat in arcu et gladio. sed oratione fusa ad dominum suum. Visumque est commodum execrationibus contra orationes dimicare. Cumque venissent ad balaam seniores moab et madian ferentes munera divinationis in manibus. causamque vie exposuissent. dixit eis balaam. Manete hic nocte. ut videam quid dixerit mihi dominus. Dominum enim se prophetam mentiebatur licet in sacrificando consuleret demones forte demonem qui sibi loquebatur. dominum vocavit. Dixitque ei dominus in nocte. curam populi sui gerens. Non eas cum eis. Non maledices populo. quia benedictus est. Mane consurgens balaam. dixit se prohibitum a domino. Rursus misit ad eum balac viros plures et honoratiores. munera maiora et ampliora promisit. XXIII
si malediceret populo. Quibus ait balaam. Si de-

dixit michi balach domum suam plenam auri, non po-
tero mutare verbum domini. Obsecro, manete hic
et hac nocte. Et ait ad eum dominus nocte, Sur-
ge vade cum eis, ita dumtaxat, quod precepero tibi
facias. Mane strata asina profectus est cum
eis. Et iratus est dominus. stetitque angelus domini
gladio evaginato in via contra balaam. Mu-
taverat enim propositum et captus cupiditate
promissorum disponebat quomodo posset maledicere
licet prohiberet dominus. Josephus videtur velle quod deus
iratus. quasi yronice dixerat ei. vade cum
eis. Quod quia iste non intellexerat. obstitit ei
angelus. Cum autem asina vidisset angelum, quem
tamen balaam non videbat. timens deviavit in
agrum. Quam cum verberibus balaam reduxisset
ad semitam. iterum stetit angelus in angustiis
XXII maceriarum quibus vinee cingebantur. Timens-
que asina. iunxit se parieti et attrivit pedem
sedentis. At ille verberabat eam. Iterum stetit
angelus in loco angusto. ubi nec ad dextram nec
ad sinistram poterat deviare. Timensque
asina. cecidit sub pedibus sedentis. Qui cum
vehementius fuste cederet latera. aperuit dominus
os asine et ait. Cur percutis me ecce iam ter-
tio. Qui respondit. Illusisti michi. Utinam haberem gladium
ut percuterem te. Assuetus iste monstris ad vocem
asine non expavit. Protinus aperuit dominus oculos
balaam viditque angelum stantem in via cum
gladio et adoravit eum. Cui angelus. Perversa
est via tua. et nisi asina declinaret. occi-
dissem te. Cui balaam. Peccavi et nunc si
via mea tibi est contraria. revertar. Cui angelus.
Vade sed cave tibi ne aliud quam precepero tibi
loquaris. De ariolatione balaam et eius
Cum igitur iret balach occurrit prophetia.
ei in extremis finibus moabitarum.
Magnificeque suscipiens eum. dedit ei mu-
nera. Cui contestatus balaam ait. Non po-
tero loqui nisi quod posuerit dominus in ore meo. Ascen-
deruntque per excelsa montis. Unde extremam
partem populi intuebantur. Aberant autem ab
XXIII exercitu domini stadiis. lx. Dixitque balaam
ad balach. Edifica michi vii. aras. et para

totidem vitulos et eiusdem numeri arietes. Cumque
inposuisset ambo vitulum et arietem super a-
ram. dixit balaam regi. Sta iuxta holocaustum.
vadam si forte occurrerit michi deus. et quod iusserit
loquar tibi. Cumque abisset. posuit deus verba in ore eius.
Qui rediens coram omnibus assumpta parabola
ait. vel incepta ratione sua ut hebreus habet ait.
Quomodo maledicam populo cui non maledixit deus. Habitabit solus
inter gentes et non reputabitur. id est singularis erit
pre omnibus et innumerabilis. Moriatur anima mea
morte iustorum et fiant novissima mea horum
similia. Contristatus balach ait. Quid est quod
agis. Duxitque eum ad alium locum excelsum
montis phasga. unde aliam partem populi videre
posset. secundum errorem gentilium putans omnia locis
mutari et temporibus. et deum sic hominem posse mutari.
Cumque iuxta modum priorem statuissent in vii.
aras et posuissent holocaustum. iterum posuit
deus verba in ore eius et rediens ait. Non est idolum
in iacob. nec simulachrum in israel. dominus deus eius cum
eo est. Non est augurium in iacob. nec divinatio in israel.
Surget ut leena. et quasi leo non accubabit donec
predam. id est terram chananeorum. Tunc ait balach.
Saltem non benedicas eis nec maledicas. Iterum duxit
eum super montem phogor. statutisque vii. aris.
impositisque holocaustis per singulas. non abiit
balaam sicut ante ut augurium quereret. sed ele-
vans oculos vidit israel commorantem in tentoriis
per tribus suas. et irruente in se spiritu dei ait loquens
de se. Dixit homo cuius obturatus est oculus. audiens
sermones dei. Quam pulchra tabernacula
tua iacob. hebreus habet et translatio
origenis. cuius oculus revelatus est
tamen idem est sensus. quia dum dormiret in somp-
nis. vidit hec que dicebat. Unde et obturatus erat
XV oculus carnis et revelatus oculus mentis. Unde et sequitur
qui cadit et aperiuntur oculi eius. Hebreus planius
habet. Qui recumbit. collocat se in lecto. Addit et aper-
tam de saule prophetiam dicens. Tolletur propter
agag rex eius et auferetur regnum illius. quod
factum est sauli. quia pepercit agag regi amale-
chitarum. Et post direxit verba ad populum. Qui bene-
dixerit tibi. et ipse benedictus. qui maledixerit

[boxed insertion: id est cui reve- / late sunt visi- / ones dei. / iacob.]

i maledictionem reputabit. Cumque irasceretur ba-
lach, dixit balaam quod in discessu suo daret con-
silium quid faceret adversus populum hunc. Item assump-
ta parabola ait. Orietur stella ex iacob. consur-
get virga .i. maria ex israel. et percutiet duces
moab. et vastabit omnes filios seth. Q.d. vas-
tabit totum genus humanum quod scilicet carnale erit.
i bonis conteret et malos perdet. de seth enim totum
genus humanum est. de quo fuit noe. Filii enim cham
diluvio perierunt. Secundum hoc vaticinium dicitur ve-
nisse magos in iudeam visa stella. et tunc exstitisse
se apud eos. Scripta balaam super hac re. Propha-
vit etiam quod israel ydumeos et amalech qui fuit
principium gentium pugnantium contra eos subiceret.
Prophavit et quod assirii tiram vastarent et
cineos qui erant de fortissimo genere .s. de Iet-
ro. Addiditque. Venient in trieribus de ytalia et supera-
bunt assirios. vastabuntque hebreos. et ad extre-
mum ipsi peribunt. Monarchiam predixit hic ro-
manorum. et in fine temporum destructionem eorum. Et
dicit Io. eum prophasse adhuc totum orbem futurum
eorum habitaculum inclusum et insulas. et cum pars
huius sit impleta. reliquum pro certo implendum est.
Surrexit **Quomodo muliercula ini-**
balaam **tiatus est israel beelphegor.**
ut rediret in locum suum. Cumque in finibus madian
maledicere balach et suis. consilium dedit eis ut
virgines quarum specie illudi possit castitas castra tento-
ria israel cum exeniis venalibus mitterent. que iu-
venes ad se declinantes intra non allicere labora-
rent ut eos transgredi leges patrias facerent et deos
colerent alienos. ut sic deo suo eis irato. vel ad mo-
dicum tempus humiliarentur. Deo enim eis propicio. nec bella
nec pestis aliqua eos corriperent. Feceruntque ita
madianite. tamen et de moabitis virginibus miserunt
sed pauce. quia non alie sunt deformes. Eo tempore
morabatur israel in sethim et fornicatus est cum
filiabus moab. que vocaverunt eos ad sacrificia su-
a. et comederunt ydolotita et adoraverunt deos earum
et initiatus est .i. consecratus israel beelphegor .i. y-
dolo madianitarum. ydolo .s. dentiginis. quem
greci priapum dixerunt. Iratusque deus dixit ad moysen.
Tolles cunctos principes populi tui et suspende eos
contra solem in patibulis ut avertatur furor meus
ab israel. forte quia subditos non corripiebant.
duces tribuum noluit suspendi. vel potius
principes .i. auctores huius ydolatrie. viros et sta-
tim subditos. Dixit moyses ad iudices israel. Occi-
dat unusquisque proximos suos qui initiati
sunt beelphegor. **De zelo phinees. a.**
Tradit iosephus quod princeps in tribu
symeon zambri filiam cuiusdam po-
tentis madianitarum duxerat. que dicebatur
cosbi. Qui uxore iubente in quadam sollempni-
tate cum aliis ducibus deo non immolavit. Quin
obviam cum moyse ecclesiam congregasset et eos cul-
paret non nominatim tamen. quia turba erat in causa.
ille coram omnibus professus est se alienigenam
duxisse. ydola colere non tyrannicis legibus
quas moyses posuisset obnoxium esse quibus sub
figmento legum et dei timore servitute premebat
populum. quam egyptii cum proprium auferebat
vivendi arbitrium. Et discedens coram omni
turba. que flebat ante fores tabernaculi. intra-
vit tabernaculum uxoris. Mirabantur autem
omnes quod mortuus non fuisset. Surgensque finees
filius eleazari de medio multitudinis. et ar-
repto pugione ingressus est post illum in lupa-
nar. Et cum invenisset coeuntes. perfodit
ambos in locis genitalibus. cessavitque plaga.
Et occisi sunt .xxiiii. forte a domino per plagam a-
liquam precedentem que tunc cessavit. Sed iosephus
videtur velle quod plurimi iuvenes zelo accensi
finees multa milia populi percusserunt. Locutus est
dominus ad moysen. Hostes sentiant vos madianite. per-
cutite eos. Hoc factum est post ea cum moyses misit ex-
ercitum et percussit madianitas. Vel forte sicut per-
cussi fuerant filii israel. voluit deus et illos oc-
cidi. que servierant eos. **Secundus numerus**
Postquam vero sanguis **bellatorum. a.** XXVI
noxius effusus est. dixit dominus ad moysen et ele-
azarum. Numerate summam filiorum israel a .xx.
annis et supra per domos et cognationes suas. cunc-
tos qui ad bella possunt procedere. Feceruntque et
inventi sunt .vi. centa milia et mille septin-
genti et .xxx. inter quos nullus fuit eorum qui

nuati fuīt a moyse ⁊ aaron. pret iosue
et caleph. Et ait do. Ishs diuidet tra. plibz
maiorē ptem dab. ⁊ paucioribz minorem.
qd nō est intllīd de tribubz ul' familys. ſ;
de domibz. tra eni eque diuisa fm sortes
data ē tribubz ⁊ quelibt tbz sorte eqles
ptes dedit familus. familie uo iuxt nūm
capitū domibz diuisūt minores ⁊ ma
iores portōes. Nuati s. qz leuite amense
uno ⁊ s. xxiii. giris masclīn. De iure
XXVII Dom aū successionis hereditarie.
Salphat qui n reliquerat filiū nō
est nuata. Audientes aūt. v. filie ipi
qz nuatis daret tra. steterunt ad hostiū
ta. coram moy. ⁊ eleazaro ⁊ tota multitu
dīe. ⁊ dixerunt. Pat nr in deserto mortu ē.
nec hūit mares filios. cur tollit nom
eius de familia. Date nob possōes int
cognatos nrōs. Quaz cās retulit moy.
ad dnm. qui ait. Iustam re postulant
filie salphaath. ad filios aū isrl' loqris.
ho si mortuus fuit abs; filio. ad filiam
transibit hereditas. Qz si nec filiā hebit. tn
sibit ad fres eius. Qz si nec fres hūit. trās
ibit ad patruos. Qz si nec hos hūit. ad
eos qui proximi s. De constitutione io
Dixit qz do. ad mo. Ascende sue.
i montē abarim et ↄtemplare tra
quam daturus sū filys isrl. ⁊ pt ibis ad
ppl'm tuū. nō eni intrab eam. Cui moy.
puideat ds ds spiuū omīs carnis ho
minē qui sit sup multitudinē hanc. ne
sit pp dnī sic oues sn pastore. Cui do.
Tolle iosue et statuto coram eleazaro ⁊
omī multitudine ipone man tuas sup
caput ut audiat eum omīs synagoga
filior isrl. Fecitq; moy. ut dns impaue
rat. cognouitq; uniusa multitudo qz io
sue post mortē moy. antecedet eos. Vtm
aūt tūc ul' post ascendit moy. ut ui
deret trām. certum nō ē. s; certum ē qz
ascendit. ⁊ ptem uide potuit. Qz si totā
uidit. miraclose fcm ē. De libamimbz
XXVIII
usq; ad XXXI.

Precepit qz dns moy. de iugi sacrificio
et de sacrificys legaliū sollepnitatū.
s; qz nō offerebatur hostia sn libamtis suis.
de hys bn pmittendū ē. Libamū ul' libamt
erat simula oleo glutinata et uinū que c
hostia adolebantur. ut qi panis ⁊ uinū ⁊
caro dnō offerent. Cuiusq; uo hostie pprium
libamū determinatū erat. pagno simile deia
ps ephi uini. qrta ps hin. Erat aū ephi
et chorus unī sure aridor. hin ⁊ batus li
quidor. Pro uitlo de simula tres decime de
uino media ps hin. ⁊ forte erant tres de
cime integre decie de trbz ephy. ul' de uno
ephy. prius tollebat decima. Itm. ix. ptes
decimabant ⁊ tcio residuū decimabant.
⁊ sic erant tres decime uni ephy. Pro ariete
de simula due decime de uino tcia ps hin.
Eade erant lybamina hyrci. Si qriq; legis
agno de simula dari decimā decime. in
geniū ē de consueta decimandi. q. de
decimatōis ul' decimā decimante. ul' ipa
cima ephi. itm decimabat. et h decima
decimabat pagno. Sm quosda. ul' potu
ide ē decima decime qd decima ephi. et ē
ephi. decima chori. pars. De iugi sacrificio
Rius aū de iugi sacrificio uideam.
Iuge sacrificiū ul' indesinēs continu
fiebat de sūptu publico mane offerebat
agnus anniclus in holocaustū cū libamt
suis ut tota die cremaret in odorē suaui
dnō. Quo imposito sup altare sacdos cū pru
nis ⁊ thimiamate. ⁊ loculis intrabat taber
nāclm. ponebatq; prunas cū thimiamate sup
altare incensi. ⁊ h uocabat ↄsummatio sacrificii
Tūc ē. iiii. de. vii. lucernis mortificabat. In u
spe ponebat simuli alius agn in eode mod
et intus cū thimiamate sacdos accendebat
omīs lucnas. ⁊ sic tota nocte i altari erat o
dor suauis dnō. Vespertinū tn sacrificiū
melius erat ⁊ pingius matutino. qz sepe
die pter illd plurima iponebant. et
dicebat illd gratū dnō. qz pinguius. Nos
cim gratius. qz morte dnī in uespe factū

gabat. Hos agnos quida tradunt de sumptu
tradi sacerdotum. Joseph vero de publico. qui et
cottidianam de sumptu sacerdotum oblationem detini
nat. Offerebat enim sacerdos in diebus vicis sue as
sarum farine oleo mixte. et modica de coctione
dimidiate. medietatem mane. et medietatem in vespere.
super altare. In huius modum ecclesia mane et vespere
offert domino laudes et completorium. vel potius in
prima et completorio offert confessionem admittio
orandum tamquam iuge sacrificium. quia sacrificium
nostrum deo est spiritus contribulatus et humiliatus. De
Sollempnitates sabbatorum et oblationibus
legales erant vii. Sabbatum. eius.
neomenia. phase. pentecoste. festum clan
goris. festum propiciationis. cenophegia. Sabbatum
interpretatur quies. et potest dici festum domini. quia cum a
lia festa instituta et nominata sint ab aliquo even
tu vel opere eorum. hoc dicitur sabbatum. quia deus in eo quievit.
Inde est forte. quia privilegiatum est in duobus. quia in eo
nec licet cibum parare. nec ultra mille passus ire.
Dicitur autem hoc festum legale non quin et ante legem
et ab exteris quibusdam nationibus observatum fuerit
sabbatum. Sed quia sub lege primo observatum est eo precep
to. eadem preter iuge sacrificium offerebantur
duo agni immaculati anniculi cum libamentis
suis in holocaustum. De neomenia.
Neomenia sonat innovatio luv.
lune. Neos enim novum. mene luna
interpretatur. Quia gentes vero in legitimis suis lu
nationes pro mensibus habebant ex lege diem nove
lune vocabant kalendas legales. et erat dies fe
stis apud eos. ea die offerebant vitulos duos.
arietem unum. agnos anniculos. vii. cum liba
mentis suis per singulos. hyrcum quoque pro declina
tione peccati cum libamentis suis. omnia hec in ho
locaustum. De phase.
Quartadecima die primi mensis ad ves
perum comedebant agnum paschalem.
et nox illa dicebatur phase. id est transitus pro causis
supradictis. eadem dies dicebatur pascha. id est
immolatio. Sequenti die inchoabatur festum
azimorum quod protelabatur. vii. diebus. quorum dies
prima et ultima sollempnis erat et festialis ab
omni opere servili. Quod ezechiel addidit de festo
prime diei aprilis et de. x. die qua tollebatur ag
nus. vii. et primi mensis solis comparatur. vii. in sol
lempnitatibus. forte moyses causa brevitatis pretermi
sit. vel in littera ad ampliandum cultum dei super
addita sunt. que ezechiel prosequitur. Dic in sabbato
de portarum apertione et parte principis. post pri
mam diem sollempnem. id est xvi. luna torre
bant igni spicas recentes. et manibus grana
confricata offerebant domino; assarum unum cum
pugillum vel dextrinam unam adolebat sacer
dos super altare. reliquum erat eius. propter hanc oblationem
quidam putaverunt hoc festum non solum azimorum
dici. sed et festum novorum errantes. quia legitur
nisan quoque vocari mense novorum. ab hac. x
vi. die. dicit iosephus numerari. vii. ebdomadas.
post quas statim erat pentecoste. Alii dicunt
eas numerari ab altera die sabbati. quod erat in
diebus azimorum. Quia littera hystorie sic videtur
sonare. Alii ab ipsa prima die azimorum. ne
plures quam. l. dies inter pascha et pentecosten
invenirentur. Certior sententia est a prima die
azimorum quinquagesimum esse pentecosten.
et a secunda quinquagesimum esse secundam pen
tecosten. in quo offerebantur panes no
vi. sicut secunda die azimorum grana. Et ita
duo dies quinquagesimi leguntur nominati.
In hiis. vii. per singulos dies offerebantur
in holocaustum eedem hostie que et in ne
omenia cum libamentis suis. De pentecos
Pentecoste sonat. id est pentacon te.
enim. l. hebraice a sarta. vel pente
coste ipsa quinquagena dierum. Quibus
completis ultimus dies dicebatur festum
pentecostes. id est consecutivus vel completivus.
. l. dierum. fiebat autem in memoriam da
te legis. que. l. die ab exitu de egypto da
ta est. eadem sollempnitas dicebatur festum
ebdomodarum. quia computatis ut dictum
est. vii. ebdomadibus ab altera die sabbati a
zimorum fiebat. Quod si volumus sequi io
sephum. sabbatum dicemus hic primam
diem sollempnem azimorum. Dicebatur

et festum primitivorum. quia tunc de novis frugibus offerebantur duo panes duorum assariorum de alphita siccata facti secundum Iosephum et fermentati. et ideo nichil ex hiis super altare ponebatur et cum eis due agne in esum tantum sacerdotum. et nichil ex hiis in crastinum relinqui permittebatur. Erat et hoc festum .vii. dierum per singulos offerebantur eedem hostie que et in neomenia et in diebus azimorum cum libamentis suis. tamen videtur velle Iosephus tunc immolari vitulos .iii. arietes duos. agnos .xiiii. De festo tubarum.

Prima die mensis septimi duplex erat sollempnitas. neomenia et festum clangoris vel tubarum. Unde buccinate in neomenia tuba. in quo buccinabant cornibus pecorinis. quia ea die liberatus est ysaac ne immolaretur pecore substituto pro eo. dicebatur etiam festum septimorum vel sabbatum mensium. quia hic mensis septimus fere totus annus erat sollempnis. ea die preter oblationes neomenie offerebantur in holocaustum. vitulus unus. aries unus. agni anniculi .vii. hyrcus pro peccato cum libamentis suis. traditur quia sub introductum est a iudeis de ceteris ut per ignem immolationem ysaac paratam significarent. Item a modernioribus translati sunt cerei ad decimam diem que est pro mortuis forte pro spe resurrectionis. De festo propitiationis.

Decima die eiusdem mensis erat festum propitiationis. quia ea die rediit moyses ad eos referens dominum eis placatum super offensa vituli conflatilis. eadem die ieiunabant homines et iumenta. a vespera usque ad vesperam. pro memoria mortuorum. Unde et dicebatur dies afflictionis. dicebatur quoque dies expiationis. quia ea die sanguine vituli rufe expiabatur tabernaculum et altare ut predictum est. et fiebat cinis ad expiationem inmundorum. et ipsi expiabantur a peccatis illius anni per emissionem hyrci apopompei. Erat autem oblatio diei illius. vitulus unus. aries unus. agni anniculi .vii. hyrcus pro peccato cum libamentis suis vel eorum. De scenophegia.

Quintadecima die eiusdem mensis erat scenofegia. quod sonat fixio tabernaculorum in qua per .vii. dies habitabant sub umbraculis in memoriam .xl. annorum. in quibus fuerunt sub tabernaculis in deserto. Unde et festum tabernaculorum dici solet. protelabatur autem .vii. diebus. quarum prima et ultima sollempnes erant. Octavus quoque dies erat sollempnis. non quia esset de scenofegia sed quia ea die conveniebant ad faciendam collectam. forte in usus pauperum. vel in alios usus communes. Unde et scenofegia quandoque legitur esse festum octo dierum. sed presens illi non fuerunt octo. Creditur quoque in .iiii. diebus interpositis a die .x. usque ad hanc hebreos observare ieiunium. Tradit Iosephus. quod in hiis .vii. diebus ferebant in manibus ramos mirti et salicis. et frondes palmarum. et virgulas mali persici. fiebat cunctis frugibus terre oblatio domino in gratiarum actionem. Oblatio vero .vii. dierum hec erat. prima die offerebantur in holocaustum vituli .xiii. arietes duo agni anniculi .xiiii. et hyrcus pro peccato cum libamentis eorum. eadem oblatio arietum agnorum. et hyrci fiebat per singulos dies sequentes. sed de numero vitulorum unus subtrahebatur in dies. In primo die .xiii. In secunda .xii. In tertia .xi. In quarta .x. In quinta .ix. In .vi.a .viii. In septima .vii. In octavo qui et erat sollempnis offerebatur vitulus unus. aries unus agni anniculi .vii. et hyrcus pro peccato cum libamentis eorum. forte in .vii. diebus facta est subtractio vitulorum. ut in summa fieret .lxx. in memoriam. quia in .lxx. animabus intraverunt egyptum. Hee sunt oblationes holocaustorum in .vii. sollempnitatibus. et fiebant de publico. nec propter hoc cessabat indesinens sacrificium. nec hostie spontanee vel necessarie. Et nota quia ille tres sollempnitates que .vii. diebus protelabantur. precipue dicebantur et sabbatum quod intueniebat in illis diebus dicebatur sabbatum sabbatorum. quasi sabbatum festorum. alias festivitates adiecerunt his hebrei

propter varios eventus·sicut encenia et phu
rim·i·festum hester·sed non dicuntur legales·i·
non sunt in lege institute. Nota sollemp
nitates dictas encenias a ceteris·i·lu
naribus vel a carie et mene·quia tunc delent
in nobis sordes desitere quasi carimenie
vel a carendo·et munijs·i·officiis similibus·
quasi caritimonie. De votis.

Addidit quoque dominus de votis mulierum
vidua vel repudiata quicquid voverit
vel in quo iuramento se obstrinxerit imple
bunt. filia familias vel uxor·tenentur ex
voto vel ex iuramento·nisi pater vel vir contra
dixerit quam cito audierit. Sin autem statim contra
dixerit. irrite sunt pollicitationes earum.
Ipse vero peccatum portabit si prius tacuit·et post
contradixerit. vir autem omne votum aut
iuramentum implebit·nisi forte de conti
nentia. De destructione madian et preda di
visione.

Locutus est dominus ad moy. Ulciscere filios israel de madianitis et sic colli
geris ad populum tuum. Armavit ergo moyses de
singulis tribubus mille viros electos·id est·xii·
prefecitque eis phinees filium eleazari. vasa
quoque sancta·i·tubas ad clangendum tradi
dit eis. Qui profecti hostes vicerunt·v·reges
eorum et omnes viros occiderunt·urbes·vicu
los et castella. flamma consumpsit·balaam
quoque interfecerunt gladio·mulieres et parvulos
pecora et omnem supellectilem in predam dux
erunt. Cum autem redirent moy·et eleazar·
et omnes principes synagoge·egressi sunt in occur
sum eorum extra castra. Visisque mulieribus
iratus moy·dixit ad eos. Cur feminas
reservastis. Nonne iste sunt que deceperunt
filios israel. Interficite omnes que noverunt vi
ros et omnem masculum. virgines autem reser
vate. Feceruntque ita et reservate sunt virgines
xxxii·et ait moy. Qui iactastis eritis in
mundi·qui occidistis vel tetigistis mortuos
extra castra eritis·vii·diebus·et purificabi
mini·iii·et·vii·die aqua aspersionis·preda
etiam quam tulistis purificabitur·aurum

et quicquid transire potest per ignem·igne pur
gabitur. Quod autem ignem non potest susti
nere·aqua expiationis purgabitur. Dixit
quoque dominus ad moy. tolle summam eorum que
capta sunt ab homine usque ad pecus. et
divides predam ex equo inter eos qui pugna
verunt·et reliquam multitudinem. de parte vero
eorum qui pugnaverunt separabis domino unam
animam de quingentis. et dabis eam elea
zaro. Ex media vero parte multitudinis ac
cipies quinquagesimum caput et dabis levi
tis. Quo facto: principes exercitus accesserunt
ad moy. et dixerunt. Recensuimus numerum
pugnatorum quos dedisti nobis. et ne unus
quidem defuit. Quam ob rem offerimus in
donarijs domini quod in preda auri potuimus
invenire. periscelides·armillas·anulos·
dextriola·murenulas·ut deprecetis dominum
pro nobis. Susceperunt autem aurum moy·et
eleazar·et intulerunt illud in tabernaculum.

Filii autem De sorte duarum tribuum et di
ruben et gad·et dimidia midie.
tribus manasse habebant pecora multa
nimis·et videntes amorream basan et
galaad aptas pecoribus alendis. rogaverunt
moy. ut terram hanc eis contraderet. Existi
mans autem moy. ob timorem pugne et
laboris hoc eos quesisse. malignos eos ap
pellavit: eo quod fratribus in erumpna con
sistentibus ipsi vellent deliciari. Ipsi vero
polliciti sunt quod mulieres et parvulos in
tutis locis ordinarent. caulas ovibus et
iumentis stabula fabricarent. Ipsi ergo ar
mati precedent fratres suos donec eos intro
ducent ad loca sua. Sub hac itaque condi
tione terram seon regis amorreorum et og
regis basan susceperunt. Porro filii ma
chir·filii manasse obtinuerunt galaad.
Iair vero filius manasse occupavit vicos
eius et vocavit eos avoth·iair·i·villas
iair. Cathalogus·xl·duarum mansionum.

Ponitur hic cathologus mansionum
ab exitu de egypto·fuit autem an

accesserunt

xxxv

tranſitum maris rubri. iiii. ramaſſe ſochot
ethan. phiairoth. amari rubro uſque ad
ſyna. viii. marath. helim. iamſuph. quod ſo
nat mare ru. vel ſcirpeti. Iam enim mare
ſuph rubrum vel ſcirpus interpretatur. et potuit
eſſe locus ſcirpeus. quia hebrei quamlibet
aquarum congregationem vocant mare. post iam
ſuph. deſertum ſin de ſeca. alius raphi
dim ſolitudo ſynai uſque ad cades. xxi. ſe
pulchra concupiſcentie. aſeroth. rethma.
Remon phares. lenna. reſſa. ſcelata. mons
ſepher. arada. macheloth. thaat. thare.
metha. eſmona. moſeroth. baneiacham.
mons galgaat. iethebatha. ebrona. aſi
ongaber. cades. a cades uſque ad campeſtria
moab. ix. mons hor. ſalmona. phinon
oboth. leabarim. dibongad. helmon debla
taim. montes abarim. campeſtria moab.
Hic locutus eſt De urbibus levitarum et ſub
dominus ad moyſen. et diſtinxit urbanus.
terminos terre per ab ortu et occaſu. meridie
et aquilone. et nominavit principes tri
buum. qui tranſito iordane cum ioſue et ele
azaro terram dividerent. precepitque levitas in
omnibus tribubus diſperſos habere. xlviii. civi
tates ad habitandum. et annuis forinſecus
per circuitum terram mille paſſuum obtinere.
in qua ſuburbana eſſent ad pecora eorum.
alenda. ex quibus civitatibus. vi. eſſe ut refu
gii tres ultra iordanem. et tres citra. de quibus
in deuteronomio dicetur. De numeri
XXXVI Acceſſerunt contribulium. XXXVI
Aut filii machyr filii manaſſe ad
moyſen. et dixerunt filie ſalphat fratris noſtri nob
cum huic ſortem ex precepto domini. Si igitur nup
ſerint viris tribus alterius quia filii earum ſequuntur
tribum patris minuetur hereditas noſtra. et ſor
tium diſtributio confundetur in iubileo. Occa
ne igitur eorum filiarum ſalphat lex hec promulgata eſt
a domino per moyſen. Omnes viri ducant uxores de
tribu et cognatione ſua ut hereditas permane
at in familiis. ne commiſceantur tribus. ſed ſic
permaneant ut a domino ſeparate ſunt.

Hyſtoria deuteronomii.
Epilogus cum additionibus et iterationibus.
De civitatibus refugii trans iordanem.
Sup additio.
Sup additio.
Sup additio.
De debitoris exigentia.
De repetitione pentec.
De appellatione ad ſummum ſacerdotem.
De iuſticia regis.
De malefaciendis abiciendis.
De talione legis.
De timidis et ſollicitis et removendis.
De hiis quibus fas non erat intrare
eccleſiam dei. Vna.
De plagis quarum maior quadrag
De exſuſcitatione ſeminis et modis diſ
calciandi.
De prohibitione permixtionum.
Aliud preceptum.
De recapitulatione.
De morte moyſi. post quam benedixit tribus.
Canticum teſtimonii.

Hystoria deuteronomii.

Quinta et ultima huius hystorie distinctio hebraice dicitur elleaddebarim quod sonat. hec sunt verba. Grece dicitur deutronomium. i. secunda lex. deutron enim secundum. nomia. lex. Ex hoc nomine quidam errantes dixerunt duas esse leges. unam datam a deo. que in precedentibus libris continetur. alteram datam a moyse. quinto libro. addentes in assertionem sui erroris quia de illa lege semper. locutus est dominus ad moysen. de ista dicitur. locutus est moyses. ad omnem israel. et adhuc dicebant. quia multa hic leguntur. que non supra. immo quedam quasi contraria quod non fieret si hic esset precedentium repeticio. Verius sciendum est quia hic pentatheucus non est nisi lex una. que etiam ab apostolis et aliis sepius vocatur lex moysi. quam lex dei. Hebreus enim vocat hos .v. libros. thorath. i. legem. nec ob aliud dicitur liber hic lex secunda. nisi quia predicta hic iterantur lex iterata. Iterantur autem hic tantum de tribus causis. precepta et cerimonie ad commendationem memorie et ipsorum confirmationem. beneficia dei ad roborandam dilectionem dei in illis. flagella que sustinuerunt murmurantes ad incutiendum timorem. Si vero in hac iteratione videtur aliqua predictis inesse contrarietas in superficie verborum. in intellectu tamen nulla est contrarietas. Fuerunt et qui dicerent hunc librum factum a iosue. transito iordane. quia legitur in principio. hec sunt verba que locutus est dominus moysi. transiordanem. Pro situ enim terre. pro scriptura sacra dicere consueverat ultra iordanem vel citra. Dicitur tamen liber moysi. quia quod moyses verbo tradidit. iosue redegit in scripto. Videtur etiam rabbi. velle quod magnam iosue huius libri scripserit partem. Verius videtur esse quod scriptus sit a moyse. et loquitur moyses. de se tamquam de alio. vel hoc in principio apposuit hesdras sicut et in fine de morte moysi. presertim cum circa finem libri legatur. Scripsit moyses legem hanc. et paulo post. Postquam scripsit moyses verba legis huius in volumine precepit levitis. Tollite librum istum et ponite in latere arche. legiturque longo tempore post inventus in templo liber deutronomii in archa.

Explicit prefatio. Incipit liber .v.

Epilogus cum additionibus et interminationibus.

Quadragesimo anno ab exitu filiorum israel de egypto undecimo mense. prima die mensis videns moyses diem mortis sue imminere locutus est ad omnes filios israel. et cepit legem explanare congregans eos secundum iosephum ad iordanem in loco ubi nunc civitas abila est locusque palmarum. Sane recapitulationem moysi prosequentes que supra dicta sunt omittemus. supra addita dicemus. que videntur contraria memorabimus determinando. Itaque recapitulando ait moyses. Dixi vobis illo tempore non valeo solus negotia vestra sustinere. date mihi ex vobis viros sapientes et ponam eos tribunos. centuriones. et quinquagenarios et decanos. Hi videntur contrarii predictis. Supra enim consilio iethro dictum est hoc factum esse. utrumque vero factum fuit. Primo enim ad consilium soceri faciendum electos disposuit. postea auctoritate assensu populi complevit. Quod etiam hic dicit moyses. Dixistis mihi mittamus viros qui considerent terram. Supra vero legitur dixisse dominum. Mitte viros. non est contrarium. Quia ad suggestionem populi consuluit dominum. Qui dixit ei mitte. Ad pusillanimitatem quoque eorum confortandam. meminit moyses de victoria og. regis basan. qui restitat de stirpe gygantum. et in argumentum magnitudinis eius monstratur lectus ipsius ferreus in rabath filiorum amon. ix. cubitos habens longitudinis. et. iiii. latitudinis.

De civitatibus refugii trans iordanem.

Separavit moyses. tres civitates refugii trans iordanem. bosor. in tribu ruben. ramoth in galaad in tribu gad. golam in basan. in tribu manasse. harum hic usus erat. Siquis nolens hominem occidisset. confugiebat ad aliquam harum. et ibi a consanguineis occisi tutus erat. Si enim extra fines alicuius harum inveniret eum qui ultor sanguinis effusi esse debebat. impune perimeret homicidam. Erat autem in ea fugitivus usque ad reconci-

omnes benedictiones dicent super legis observatores

hatorum cum propinquis vel usque ad mortem summi pontificis in qua hora omnis fugitivus redibat securus ad propria. Tamen si propinqui occisi volebant illum impetere, convolens occidisse coram civibus urbis eius hoc probaret, tradebatur eis ad occidendum.

Addidit quoque **Supradditio. xxv.** Moyses. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua et ex tota fortitudine tua. Addidit quod cum de manna itaret, non in solo pane vivit homo sed in omni verbo quod procedit de ore dei. Panem vocavit hic omnem cibum hominum. Consuevit enim scriptura panem pro cibo ponere. Et est sensus: Nolite mirari sicubi insolitum dedit vobis dominus quia non in solis usitatis cibis vita hominis stabilita est apud deum, sed in solo verbo potest creare nova ex quibus vivat homo. Addidit quoque inter beneficia quod per xl annos in deserto vestimenta eorum non defecerant vetustate nec subtelares attriti erant. Et quod evaserant serpentes flatu urentes et cum instantia quos ob hoc forte superius dixit ignitos et scorpiones et dipsades, que latine situle dicuntur, quia puniunt hominem siti, et adeo parve sunt ut cum calcantur vix videantur. Cum venenum ante extinguit quam sentiatur, vel tisiciam sentit morsus. Dicitur autem situla per contrarium. Vas enim quod situla dicitur aufert sitim, hoc affert sicut pharetra que infert mortem, feretrum quia fert vel aufert mortuum. Ut est ostenderet que necessitas incumberet eis observandi precepta domini in terra promissionis, addidit quia non erat terra illa sicut terra Egypti, que beneficio fluminis fecundatur ubi per ortos aque diriuantur irrigue, sed erat montuosa et campestris de celo pluviam expectans, et ideo plurimum ibi colendus est deus ut daret eis pluvias temporibus suis temporaneam scilicet in autumpno vel in hyeme iactis sementibus nutriendis et serotinam ad crementum in vere vel estate. Addidit quoque de terminis terre promissionis dicens: Omnis locus quem calcaverit pes vester vester erit a deserto quod est in meridie et libano qui in septentrione et flumine magno Eufrate qui in oriente usque ad mare mediterraneum erunt termini vestri. Hoc est mare quod tyrrenum dicitur. Addidit quoque quod benedictiones et maledictiones scriptas in libro hoc transito Iordane ingressu suo dicerent in hunc modum. Sex tribus maiores natu ascenderent montem Garizim cum sacerdotibus et levitis et vi minores montem Ebal e regione. Et qui in Garizim omnes benedictiones dicerent super legis observatores et qui in Ebal responderent amen. Postea ascenderent sacerdotes et levite cum aliis vi tribubus in Hebal et simul omnes maledictiones imprecarentur transgressoribus. Et qui in Garizim responderent amen. Et nota quod cum enumerat gentes quas eiicient de terra promissionis fere ubique vi nominat: Chananeum, Amorreum, Pherezeum, Iebuseum, Eveum, Etheum. In hac iteratione non nominat septimum Gergeseum. Item nota quod Habrahe promissum est quod x delerentur que tunc regna ibi erant. Sed cum venerunt illuc filii Israel iam tres erant deleti. Filii Loth deleverunt gygantes, filii Esau horreos, Capadoces partem eorum. **Supradditio.**

Addidit quoque Moyses quod non liceret eis comedere decimam in oppidis suis, nec primogenita pecorum, nec primitias laborum, nec vota, nec sponte oblata, sed tantum coram domino in loco quem elegerit dominus ibi comederent cum uxore et liberis suis et ancilla et levita, qui convallaneus esset. Unde precepto videntur commendari levite quibus promissa debebant. Primum dicunt hoc quidam semel factum, cum primo scilicet terram obtinuerint. Tunc enim obtulerunt predicta domino et deinceps reddiderunt ea levitis. Sed hoc nichil est quia nondum dominus locum elegerat in terra promissionis. Unde alii dicunt quod singulis annis hoc fiebat sic. Primam partem decime totius ut primam gelimam granorum, primam amphoram vini vel olei separabat is qui decimam dabat levitis et illam modicam partem decimarum ferebat secum in Ierusalem et epulabatur in con- domino. Et hoc inde coniectant quia hec decima proprie ponitur in cartallo quod modicum vas est nec unam capit decimam, sed hoc de primogenitis et primitiis votivis et spontaneis nichil determinat. Unde verior est hic traditio Hebreorum. Singulis annis Hebrei duas faciebant decimationes bonorum suorum. Primam separabant levitis

cum calcant

hac dictum est. Desudet elemosina in manu tua donec invenias cui des, id est illum cui debes. In his verbis re-
liquas partes decimabant, et hanc scilicet decimam
reservabant et ex ea tertio anno cum ascendebant
in Ierusalem oblationes et epulas sibi et domui sue facie-
bant, et levitam concellaneum qui et cum eis ascen-
deret invitabant. In eosdem usus reservabant
secundum alios post primogenitum quod fit primogenitum, et
similiter post primicias tantundem quod reponebant
quasi secundas primicias. Cum autem amphora his in illis
tribus festis expendere volebat, aliqua de bonis su-
is adhuc separabat, et tamen potius reservabat illa
vovens domino. Preterea et quidam in illis sollempnita-
tibus preter ea que diximus sponte quedam expen-
debant ad honorem domini, et hec secundaria precepit
Moyses ferri ad locum sanctum et comedi coram domino.
Tamen remotioribus licebat ista vendere in loco suo,
et ferre precium secum, et emere quod in Ierusalem quod desidera-
bat anima sua. Preterea tertio anno duabus decimis
sublatis ut diximus tertiam faciebant, item deci-
mationem in usus pauperum et hanc reponebant
apud se ut haberent unde darent peregrino et advene,
pupillo et vidue, egentibus et etiam levitis si
indigerent. In usus non proprios ex hac nichil expen-
debant, et de hac dictum est: Omni petenti te tribue.
Addidit quod *Super additio.*
Aqua si et frater aut uxor aut filius aut
amicus specialis persuaderet aliquem ad cultum ydo-
lorum forte propter affluentiam que sequebatur gen-
tiles non occultaret eum, sed convictum aut con-
fessum precipit obrueret lapidibus, et ille cui persuaserat
primus poneret manum suam super eum. Eodem modo
civitas adversus civitatem insurgeret et deleret
eam si persuaderet recedere a cultu dei. Incisuras
et et calvitium fieri super mortuos prohibuit, quod
est sanguinem suum fundere et capillos
tondere et sacrificare mortuis, ut ethnici
faciunt. Prohibuit quoque morticina come-
di, sed addidit quia et illa sibi immunda pos-
sent dare aut vendere peregrinis et adve-
nis, quia alie nationes licite multis ves-
cuntur que interdicta sunt hebreis. *De*
debitoris exigere ——— *iota. a.*

de

vitabatur

Septimo quod anno quietis terre addidit
Moyses ne creditor exigeret debitum a de-
bitore hebreo. Quamdiu tamen durat a peregrino poterat exi-
gere, ob hoc vocaverunt illum annum remissionis.
Non illius tamen cum erat iubileus. In iubileo enim
dimittebant debita. In hoc differebant
presbiteri. Plurimi
quod in primogenitis bovis
arari et vellera primoge-
nitorum tondi, propter quod innuit nichil de primogenitis
debere sumi in usus proprios, quia levitarum erant. Sed
si maculam haberet primogenitum, poterat come-
di in loco suo, sed non coram domino. *De repe-*

In iubileo debitum
omnino dimittebant, in
vii. anno petere
differebatur.

Repetens quod *titione penteco.*
Moyses de festo pentecostes ait: Sep-
tem ebdomadas numerabis tibi ab ea die qua falcem
in segetem miseris, et celebrabis diem festum
ebdomadarum domino deo tuo. Hec ut dicit Iosephus hebreus
nec ad litteram nec ad spiritum custodiunt. Tunc
enim non eodem die fieret pentecoste, quia alii
tardius, alii citius metunt secundum statum regi-
onum suarum. Fuerunt qui dicerent quemque agri-
colam a prima die messionis sue .l. dies
computasse, et ea die quamque suis sollempne epulum
parasse et diem festum egisse. Non quidem pen-
tecosten legalem, sed pro collectis omnibus quasi
diem agebant sollempnem. Tradidit Iosephus
quod .xvi. luna phase die scilicet sollempni azi-
morum offerebant grana confricata domino, et hec
erat missio prima falcis in segetem, et a .xvi.
luna numerabant .vii. ebdomadas post quas fiebat
pentecostes. Quidam tamen dicunt ut potius est
a die dominica que est in festis azimorum debere
numerari .vii. ebdomadas, quia legitur in exodo ab
altera die sabbati numerabitis. *De appellatione*
Precepit *ad summum sacerdotem.*
quod iudices civitatum sederent in portis
qui iudicarent intrinsecos et extrinsecos de
finibus civitatis, et ut coram domino aut coram
testibus pareret qui interficeretur ab eis, et quod
manus testium prima fieret in illum. Et si con-
tingeret iudices illos ambigere de sententia a-
liqua, ascenderet ad summum sacerdotem, et quod

vel in levitico

iudicaret ille, fiet. Quod si quis superbiens est et non obedierit, interficietur. De his iudicibus civitatum dicit Iosephus quod septem eligebantur in singulis civitatibus, virtute et studio iustitie excepti. Unicuique vero eorum dabantur duo viri ministri de gente levitarum. Testimonium mulierum non admittebant propter levitatem, nec servorum propter ignobilitatem animi, propter quia de facili vel propter timorem potant corrumpi vel propter lucrum. In appellationibus non licebat pontifici iudicare sine propheta et senioribus loci, quem elegerat Dominus. De iustitia regis.

Addidit etiam quod si quandoque sine rege carerent, non alienigenam sed contribulem qui sibi consilio pontificis et seniorum tunc ordinaret, in ocio semper Deuteronomium legeret. Uxores sibi non multiplicaret, ne averterent eum a recto. Equos aut opum pondera non multiplicaret, ne potentior factus seviret in subditos, terminos terre vel proprie vel aliene non mutaret. Non enim periculum est ut leges transcendat qui metas terrarum transmutat. Hoc preceptum plurimum transgressus est Salon, qui gloriatus est quod tantum reliquerat in urbem auri et argenti quantum invenerat ibi eris et ferri. Tandem tamen penituit ut tradunt, de quo post dicetur. De maleficiendis abiciendis.

Addidit quoque ne haberet secum ariolos, id est inspectores fibrarum circa aras pro cognoscendis futuris, et coniectores somniorum et augures, id est gestus avium aut garritus attendentes, maleficos, id est immolantes filios demonibus vel salutem lustrantes, incantatores, id est prestigios qui intuentes fallunt, phitones, id est ventriloquos qui per spiritum malignum loquuntur, a phitio id est Apolline sic dictos, divinos id est aruspices, id est astrorum inspectores, nigromanticos qui sacrificiis vel carminibus evocant mortuos, quos propheta suscitaret eis Deus de gente eorum, illum audirent. De talione regis.

De talione quoque legis occasione falsi testis apposuit ut si diligentissime perscrutantes deprehenderint falsum testem, reddent ei quod cogitaverat facere proximo suo, animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, pedem pro pede.

Addidit quoque de exitu progressuro ad pugnam ut primo sacerdos exercitum admoneret ne timeret hostes et sperarent tantum in Domino, non in armis et robore suo. Deinceps quisque princeps turme sive loquetur et dicet: Quis est vir formidolosus et pavidus? revertatur, ne pavere faciat fratres suos. Et revertuntur et solliciti pro negotiis imperfectis que reliquerant retenti perciperet. Specificabat etiam tria negotia quibus maxime affectus tenetur humanus dicens: Quis est homo qui edificat domum novam et non dedicavit vel initiavit eam, revertatur ne forte moriatur in bello et alius accipiat eam. Quis est homo qui plantavit vineam et non dum fecit eam communem de qua omnibus vesci liceat, revertatur ne fortia in bello et alius fungatur eius officio. Sic intelligitur: In novella vinee plantatione ante quartum annum fructum faceret, immundus erat, quia natura per se tempore nimium fecisse videbatur, nec ex eo primitias Deo offerre aut quippiam edere licebat. Quarto vero anno vindemiabatur Domino. Omnem enim fructum eius anni deferebat homo ad urbem sanctam cum sola decima aliarum frugum ut epularetur eis coram Domino. Quinto anno fiebat homo dominus vinee et vindemiabat sibi. Ex illo anno et deinceps erat quod omnibus communis fuit consuetudine eorum talem. Item a gentibus licebat intrare vineas et pomaria et tamquam de propriis satiari, sed extra deportare fas non erat, nec vindemiantes de his que ad torcular portabant gustare prohibebant quosque occurrentes. Alia translatio plana est: Quis est homo qui plantavit vineam et de novella eius non bibit et cetera. De timidis et sollicitis removendis.

Addidit quoque ne cum gentibus terre promissionis fedus inirent, sed penitus exterparent in quo

sgnit peccauit. Cum finitimis aut͡ gētib;
pacifici ꝯuiuii possent ⁊ federati essent.
Egressi nō ad pugnām
ꝯ si in numo capti
uox mlrē quā uidet
pulchrā uirginē seu iā
nuptā ⁊ uoluit eā ha
bē uxorē. nō pⁱus cubi
le eius ascēdet. donec
illa rasit cap̄ ⁊ cīcuci
dat ungues ⁊ lugubre
scema suscipiens. defle
at parentes ⁊ amicos q̄s
amisit ī bello. xxx. die
b; ut tandē luctu saci
ata. ad eplas nuptia
les conuitet. tūc liceat uiro eā humiliare.
Q si sciat̄ fuit ⁊ nō sedebit aīo eius. dimittat
eā libām. Non ei lic; ei aut reuocare eā in
suitutē aut uenūdare aliis. Maleficiū uō
suspensū in patibl'o. eadē die iussit deponi
⁊ cadaū eadē die sepeliri. qr maledcs erat
omīs pendens ī ligno. i. sufficit ad penā q̄d
tpem ⁊ maledcām suscepit mortē. ne ultra
iusteneret pena. Abhomīabile ē dño aput
dum si aut mlr ueste uirili aut uir ueste
feminea utetur. De hijs quib; fas nō
erat intrare ecclesiam dei.
Addidit ꝯ de diffītā ingrediētiū ecclām dī sic. Non
intrabit eunuch⁹ attritis ul' amputatis
testicul' ul' absciso uētro ecclām dī. nec manz
usq; ad decimā gnatōm. Amonites ⁊ moa
bites. ⁊ pt decimā gnatōm nō intrbit ī eter
nū. qr hij pp̄ ꝓpinqui hebreis exeuntib; de
egipto. occurrerīt eis cū pane ⁊ aq̄. cū sca
rent eos siti laborasse in dsto. ⁊ conduxerunt
adūs eos balaam filiū beor. Post ingressus in
ecclām dicit ingressus matrim uxor. a quo
arcebant̄ quidā ineternū. quidā ad temp⁹. s.
usq; ad aliquē tīminū dierū suor. de quib;
alibi ul' usq; ad tpē ul' tīminū successionū
de quib; h' agit. hebre⁹ vⁿus tradit dicens. ī
gdi in ecclām dī eē de filiab; isrl' ducē uxore

Addidit ne ī ob
sidione succiderent ar
bores fructuosas
ad faciendas ma
chinas. Ecia de oc
ciso īuento. s; a q̄
nesciat̄ seniores de
ꝓpinquiore urbe oc
cidet iuuencam
⁊ lotis manib; sr
eam corā sacdotib;
iurabant de īno
centia sua.

et sic in se ⁊ in gñe suo fi de pp̄ dī. ūn sim
li frustra uidet̄ ꝓmissum eē de eunucho. s;
neq; si ille uell; uxorem de isrl' ob pecuniam
ul' hereditatē ul' ob ꝯsimilib; cām ei nō licet for
te. qr solū manzerē notauit nō excludebat̄
ab ecca spuri⁹ ul' noth⁹. Manzer aū ꝓprie est
de scorto nat⁹. Spuri⁹ de ꝯcubina ꝑ spur
citia ī ꝯtinētie. noth⁹. qui de adulta. Videt̄
enī cū nō sit v'us de matrimonio fili⁹. Sic ⁊
notas febres dicim⁹. que nē quartane aut
hⁱ uident̄. nō sūt autē. Maz aut̄ nō co
pulabatur filiab; isrl'. nec filius eius ē de
legitima. nec nepos us; ad decimū successo
rem. hic potat intre ecclām. qr penit⁹ ex
tincta erat memoria antiqui obꝓbrij.
Ecclia nō solū manzres s; et spurios ex
cludit ab ordinib; de hoc q̄ ꝓhibiti s̄ duo
pp̄ intre ꝓdicti. Aug⁹. dic̄. qr in decima ge
natione potauit pp̄ ruth moabitidā que
intrauit. de qua booz filius salmon genuit
obeth. S; qr gnatōm ruth nescim⁹ ab hab
ham ꝯtempaneo moab. x. inuamus gna
tiones usq; ad matrimoniū ruth. Et autē
additū ē in ꝓhibitōe ineternū. ꝑ hoc q̄ idē
ꝓmissū ē debet exponi. s. n̄ post decimā
gnatōm. ul' qr dixit amonites ⁊ moa
bites. que noīa sūt masculini generis. nec
dixit amonitis ul' moabitis de iuris fcā
ē ꝓhibitio. n̄ de mlrib;. qr forte n̄ mlres
occurrerit hebreis in deserto.
Addidit ꝯ. Non erit meretrix nec scor
tator in isrl'. nō offeres mercedē ꝓsti
buli nec p̄ciū canis ī domū dī tui. quia
ut dic̄ io. mercedem ꝑ coitu canis uenati
cij ul' custodis gregum. n̄ licebat offerri. qr
ex his que ex contumelia ꝓcedūt. diui
nitas nō delectat̄. Itē nō fenabis pecu
niā ad usurā. nec fruges nec aliqd aliud
fr̄i tuo. s; alieno. S; q̄ dcm ē de frē. ꝓceptū
ē q̄ de alieno ꝑmissio. sic ꝑmissio fuit q̄d
sequit̄ de libello repudij. Vir aū que uxor
sua nō inueniebat grām pp̄ aliquā fedita
tē que multimode ꝓuenīt scribebat q.

manzer

ri

obeth qui genuit booz avꝰ
illiꝰ booz qui genuit obeth.
Tres ꝯmiu p̄. filiꝰ. nepos.
dcī booz. cum ē tū fui nom
vn semel posuit illd ul' illū
ī genealogia mathe⁹.

nunquam conueniebat cum ea. et causam obquam dis-
plicebat ei mulier ne conueniret et dabat
libellum in quo scripta erant hec uerba. ut co-
ram sacerdotibus legeretur. et cum iurasset uerum esse
quod scripserat. licebat utrique alii copulari. Quod si ingre-
deretur mulier ad alterum qui iterum daret ei libellum
repudii. priori uiro non licebat eam recipere. quia
abhominabile fecerat eam coram domino. Quia
pro nulla feditate uxor excluditur. nisi ob so-
lam fornicationem. neque sic est licet eos iungi tre
ad sua uota. tamen quedam ecclesie introduxerunt
de nouo lepram. quia morbus specius est et conta-
giosus. Item qui nuper acceperat uxorem. non produ-
cetur ad bellum nec ei quicquam necessitatis pro
publice iniungetur ut uno anno letetur cum
uxore sua. Potest autem intelligi annus iste non
nuptialis. non usualis. id est mensium tantum. iuxta quod
tantum dicitur annus luctus. quia mortuo uiro non
licet uxori ad alium transire ante x. menses. quia
forte concepit de primo. et posset fieri dubium cui
uiro ascribendus esset partus. Prohibuit quod
ne sibi ancillas ducerent uxores. *De*
[I]tem si uiderit *plagis quarum maior qua-*
iudex reum dignum *dragena. ex.*
plagis. tantum prosternet eum coram se et faciet
eum uerberari. pro mensura peccati erit et plagarum
modus. ita dumtaxat. ut quadragenarium
numerum non excedant. Sic et penitentes ex-
communicatos cedimus plagis secundum numerum uersuum
alicuius psalmi. quem dum cedimus cantamus.
Iosephus dicit. xl. plagis una minus habena
publica uerberandum. liberum autem hominem turpissimus
erat penam hanc sustinere. *De suscitatione*
[I]tem *seminis et modis discalciandi.*
que sine filiis a uiro fuit relicta accipiet
eam frater eius et primogenitum ex ea filium fratris
defuncti ad nominabit. id est filium defuncti. non
suum uocabit. et inuenit hereditatis successorem
quem suscitabit. Quod si noluit frater suscipere relic-
tam que sibi debetur ex lege. interpellabit mulier
iudices in porta et accersito eo si accipere eam
noluit. mulier coram eis tollet calciamentum
de pede eius et spuet in faciem eius et dicet domus

eius discalciati. opprobrium in Israel. Alibi legitur
quod qui ductus eam erat. alius discalciabat
illum secundum quod Iohannes dicit. Non sum dignus soluere cor-
rigiam calciamenti eius. quod forte fiebat si postea
alius ductus eam si fratre repudiabat. Nunquam
enim nullus ductus erat eam. et tunc mulier
discalciabat. Quod et fratre non interpellante nisi
esse profitebatur iudicibus se nolle fratrem eam et tunc
ipse seipsum discalciabat. Unde alibi legitur quod no-
lens suscitare semen fratris se discalciabat. Item si
mulier apprehenderit uirilia alterius uiri rixan-
tis cum uiro suo. abscides manum eius. nec flecteris
super eam misericordia aliqua. Item non habebis pondus
et pondus. mensuram et mensuram. id est maiorem
cum qua emas et minorem cum qua uendas.
Hec enim abhominabile est domino. *De prohibi-*
[A]ddidit *tione permixtionum.*
hic moyses de quibusdam permixtionibus
diuersi generis cauendis dicens. Non seres ui-
neam tuam altero semine. genus. s. legumi-
nis et seminis quem seuisti. et que nascuntur
ex uinea pariter sanctificentur. ne. s. unam deci-
mam et singulares primitias des tamquam de uno
agro. cum de utroque fructu separatim danda sint.
uel ne hac occasione uelles primitias seminis uel
uini non dare. quia simul non sanctificantur. Nam
seminis primo anno uinea quarto sanctificatur.
alteram sanctificantem. forte putares sufficere
ad unius agri sanctificationem. Alia littera habet. ne pariter
sufficientur. Quam uidetur uelle Iosephus
dicens. hanc commixtionem prohibitam esse. quia dis-
similium commixtione natura non letatur.
Item non arabis in boue simul et asino. cuius sen-
sum ponit Iosephus. bobus. s. terram aranda esse
ut nomine asini quelibet alia animalia exclu-
sa esse intelligamus. Hebrei tradunt ob hoc dictum. quia
noluit dominus seruili iumento. id est asino regem
iumentorum copulari. Quattuor enim que regia animalia
ostendit dominus ezechieli. Homo enim rex omnium
animalium est. sub quo leo rex est ferarum. Aquila
rex auium. Bos rex iumentorum. Quidam hoc
pullulus exponunt. quia s. bos ruminat.
tarz asinus ipsum comedere. et fame affi-

Ite non indueris vestimento quod ex lino lanaque contextum est. Causa autem dicit Iosephus quia vestis solis sacerdotibus erat concessa. Hoc usque adeo observavit iudei ut nec pelles nec aliquam laneam vestem nisi filo laneo consuant. Tradit quoque Iosephus iumenta diversi generis prohibita commisceri ne iniuria hec transiret ad homines ut pecudibus commisceri licitum putaret. Multa enim in minoribus prohibita dicit ne ad maiora per simile fieret accessus. **Aliud preceptum.**

Precepit et eis dominus ut cum dominarentur in terra promissionis delerent amalech de sub celo, quia ipsi transeuntibus per desertum plurimum nocuerunt extremos scilicet agmini idest fessos et leprosos et semine fluentes, eos scilicet quibus non erat fas ingredi castra inficientes. Et subdit dominus huic precepto: cave ne obliviscaris. Sed quia transgressus est saul, translatum est regnum a domo eius. Item cum intraveris terram promissionis tolles de cunctis frugibus tuis primicias et pones in cartallo vase scilicet vimineo, ibique ad locum quem dominus elegit. Et facta oblatione stetis e diverso altaris gratias ages deo coram sacerdote, quia liberavit patrem tuum iacob a syro eum persequente scilicet laban et filios eius de egipto et tandem terram dedit terram lacte et melle manantem. Hec semel tantum quidam dicunt in ingressu terre, sed singulis annis tradit Iosephus has gratiarum actiones agendas in cenophegia, immo bis in die vespere et mane iugiter testificanda ab eis dona dei dicit. Item cum transieris iordanem edificabis altare domino de lapidibus quos ferrum non tetigit, et offeras hostias domino et scribes super lapides omnia verba legis huius plane et lucide. Item preceptum enim mavit moyses benedictiones observantium legem et maledictiones transgressorum. In fine maledictionum ait amplificando: Reducet te dominus classibus in egyptum ibi vendis hostibus tuis in servos et ancillas et non erit qui emat. In alexandriam enim ut dicit Iosephus multa milia iudeorum sunt vendita et vix habuerunt emptores. In hac recapitulatione ponit Iosephus ne venenum aut mortiferum quodvis israelitarum habeat et ap (?) quod

inventum fuit moriatur. Hic paciens quod ille contigit quod confectum probatur patietur. **De**

Facta recapitulatione **recapitulatione.**

Perfecit moyses deutronomium levitis ut reponerent eum in archa domini ut in septimo anno remissionis legeretur universis utriusque sexus audientibus in diebus cenophegie a summo sacerdote in edito ut ait Iosephus. Itemque ait moyses: Scio contentionem tuam et cervicem durissimam. Adhuc vivente me vobiscum semper contentiose egistis contra dominum, quanto magis cum mortuus fuero. Ideo tamen moneo vos ne faciatis. Ideo non quia in testimoniis huius amonitionis hominem deceat non testimonium. Ait inutile (?) est, quia mortales sunt, immortalia elementa in testimonium invoco. **De morte moysi.**

Locutusque est deus **postquam benedixit populo.**

ad moysen eadem die: Ascende a monte abarim in monte nebo idest pisga (?) transi in ultra iudee terram chanaan, et morere. Sed antequam ascenderet moyses benedixit filios israel benedictionem vero incepit in hunc modum: Dominus de syna venit et de seir ortus est nobis, apparuit de monte pharan, in dextra eius ignea lex. Tradit hebrei quod dominus misit angelos suos ad ydumeos et ad israelitas in pharan et obtulit eis legem suam, quam cum recipere nollent venit ad iudeos in monte syna cum multis milibus angelorum datis benedictionibus singulorum tribuum. Ascendit moyses super nebo usque ad verticem ipsius qui dicitur phasga, et ostendit ei deus omnem terram promissionis usque ad mare novissimum et partem australem et latitudinem campi iericho, que alio nomine dicta est campus palmarum usque segor. Mortuusque est in terra moab domino iubente et sepelivit eum deus in valle terre moab, et non cognovit homo sepulchrum eius usque in hodiernum diem. Ad ideo forsitan autumnant hebrei ne ipsi moysen pro deo colerent, quia proni erant ad ydolatriam. Moyses centum et xx. annorum erat quando mortuus est. Nec cuiquam hominum dedit in dagare sepulchrum. Necdum tamen caligaverant oculi eius nec dentes eius moti sunt. Et fleverunt eum filii israel xxx. diebus.

.f.

·i· insculptio·

.l. Locutus est canticum testimonii. moyses audiente universo cetu verba carminis huius. Audite celi que loquor. an. t. u. o. mei. Cuius huic usum ad litteram tantum exponimus. Constituit terminos populorum. i. n. fi. i. secundum numerum personarum que intraverunt egyptum posuit dominus nationes linguarum. Hebree sic legit. Constituit deus terminos populorum secundum terminos filiorum israel. Constituit iuxta numerum quasi dicat. israel tamquam carum numeravit. alios quasi viles numero non distinguit. Alia editio habet iuxta numerum angelorum dei.

.c. Et non surrexit ultra propheta in israel sicut moyses. quem nosset deus facie ad faciem. i. adeo familiariter. hoc capitulum finale ut ferunt. apposuit esdras sicut ab illo loco ascendit moyses. usque ad hunc. ferunt iosue apposuisse. Explicit historie .v. librorum moysi.

Incipiunt tituli super librum Iosue.

Liber iosue.
De iosue. ¶ .x. tribubus.
De exploratoribus et raab.
De transitu iordanis.
De circumcisione in galgalis.
De eversione iericho.
De lapidatione achor.
De incendio hay.
De dolo gabaonitarum et
De .v. regibus suspensis.
De viginti .iiii. regibus subiectis.
De altari hebal et prima distributione terre.
Quod hebron data est caleph.
Quomodo iosue divisit terram sorte
De irriguis que datis a patre.
De reditu duarum tribuum et dimidie.
De federe quod statuit populus ad dominum.
De morte iosue et eleazar.
Incidentia. Explicit tituli.

.l. Incipit liber Josue. Liber Josue auctoris a nomine censetur qui et ihesus dictus est. Nam iosue et ihesus idem est nomen. Cognominatus est autem a patre ihesus naue. vel filius iosue bennum. et est filius naue vel filius nun. quod idem est. cognominatur autem sic ad differentiam ihesu filii syrac. et pronepotis ihesu magni sacerdotis. qui scripsit ecclesiasticum. Et nota quod secundum hebreos hic incipit secundus ordo veteris testamenti. qui distinguunt veterum testamentum in tres ordines. primum vocant legem. secundum prophetas. tertium agiographa. In lege ponunt .v. libros moysi. In prophetis octo. iosue. iudicum. samuel. malachim. ysaiam. ieremiam. ezechielem. .xii. prophetas. In agiographis ponunt .ix. libros veteris testamenti qui supersunt. hii dicuntur agiographa. i. sanctorum scripta. Quod nomen commune est omnibus sacre scripture libris. et quia hii .ix. non habuerunt eminentiam per ceteris. quam agnominaretur. communi nomine contenti. hoc nomen confessorum generale est omnium sanctorum. tamen illorum secundum eminentiam aliquam quam habent aliis censentur. dicuntur alii apostoli. alii martires. et hic hunc modum et ultimus ordo angelorum communi nomine omnium nuncupatur. Origenes autem secundum grecos in primo ordine .vii. ponit libros. addens pentateuco iosue. iudicum. et vocat ordinem illum eptaticum ab epta quod est .vii. et teucos quod est volumine. In quocumque autem ordine sit liber hic historia non permutatur. De iosue.

Factum est post mortem moysi et cessante luctu populi pro eo locutus est dominus ad iosue filium nun. Moyses famulus meus mortuus est. surge et transi iordanem hunc. tu et omnis populus tecum. sicut fui cum moyse ero et tecum. Et eadem que moysi promiserat et fere eisdem verbis promisit ei. et eosdem terminos terre promissionis descripsit. Et nota quod cum dicitur moyses mortuus est. suggillatur error quorundam dicentium moysen raptum esse cum helya et enoch. quia nullum vestigium mortis eius relictum

Job. dd. tres libri salomonis. daniel. paralipomenon. esdras. hester.
Sapientie liber
Ecclesiasticus
Judith. pastor. Machabeorum.
Apocrifa.
Apocrifa dicuntur libri quorum non cognoscitur auctor. liber qui sic incipit. Diligite iusticiam. alii vero libri salomonis tribuunt.
liber iste generaliter dicitur liber

xl.

Q uo addidit sinus m̄s; destruit ⁊ glioȝ erro
rem dicentiū moysen d'aptatū eniālt' pp̄
aquas ↄ̄tradictōnis. Q uo dix̄ singe. locutio
ē. ⁊ ū sens'. Non eni c̄dendū ē sedisse ul' ia
cuisse cum loq̄retur ei dn̄s. Tunc p̄cepit
iosue pp̄ p p̄cones. P̄parate uob cibaria q̄m
p't diem t'ciū t'nsibitis iordanē; q de cibariis
aliis a manna intellidu ē. q. in t'ciū diem
reseruari n̄ potat. H de humano consilio dix̄
iosue. Neq; eni t'nsierūt iordanē usq; i
septimū diem. Exploratores eī quos tunc
misit p'tduū morati sūt. p't redditū eoȝ
t'duo expectauit pp̄ diminutōm aquaȝ
⁊ p'parauit s' cibaria iux' mandatū io. Per
misit g' dn̄s ut ait aug'. errare iosue, ne
deinceps sibi aliq' sine diuino ↄ̄silio agg'de
tur. p̄sertim cū dixisset dn̄s moy'. in electione
eius iosue succedit tibi ꝓ eo. siquid agere
uoluit eleazar consulet dn̄m. Q au ērra
uit pater. Ignorabat eī utrum in t'ciū diem
nubes attolleret'. sin cui' motu nō mouent'
cast'. Quida tn̄ asserūt h p anticipatōm
d'cm. uel mandatū ēē a iosue. donec redieri't
nuncii.

De exploratoribȝ et raab.

M isit g' iosue duos exploratores de
sethī in iericho. Ipē uo uictum mou'
castra ⁊ metatus ē ea spacio. lx. stadioȝ a
iordane. Exploratores au sub simulatione fa
tuitatis diligent' ↄ̄sidauūt urbē eī munitā
ē'. In uespa declinauūt ad domū raab meret
cis. que iuncta erat muro ⁊ porte ciuitat'.
Nunciatū ē au iericho regi cenanti uiros
exploratores ēē. Qui cū misisset ad raab ut
educeret eos. abscondit eos i stipula lini q̄
siccabat sup' murū. mentiens eos egressos dū
clauderetur porta. dixitq; nūcijs. p'sequimini eos
p'ma iordanis ⁊ ↄ̄phendetis. tunc ascendens
ad uiros quos op'uerat. dix̄ eis. Noui q do'
tradet uob t'ram hanc ex hijs q audiuimus
f'ca p uob a dn̄o. Iurate g' m p dn̄m quo sic
ego fec' m̄iam uob. sic ⁊ uos facietis mec'
⁊ cū uniu'sa domo pr̄is mei ut saluetis a
nimas nr̄as ⁊ uniu'sa q possident'. At illi
iurauerūt. Tunc dimisit eos mul' p fune ꝑ
cincium de fenest' dom' que herebat muro
⁊ ait. latitate i montanis t'bȝ diebȝ donec
redeant qui uos p'secunt'. Qui dixerunt ei.
Non tenebim' iuramēto si n̄ colligis cū
capietur ciuitas. omnē domū tuā tecum.
⁊ ligaueris funē hūc in fenest' ut h signo
domū tuā cognoscam'. Itaq; p't tres dies
redierunt exploratores ad iosue. narrantes
omnia que sibi acciderant. Iosue uo ⁊ eleazar
⁊ maiores pp̄'. ratū huerūt iuramētū eoȝ.

De t'nsitu iordanis.

P ostea t'bȝ diebȝ euolutis. dix̄ iosue ad pp̄'.
Scificamini. cras eni faciet dn̄s int' uos
mirabilia. diluculo uo ait ad sacdotes. Tol
lite archam ⁊ p̄cedite pp̄ spacio cubitoȝ
duū miliū ut uidi possitis ab uniu'sis.
Cumq; intraueritis p'tem iordanis. siccabitur
instar pauimēti. Cumq; p̄cedent sacdotes cū
archa. seq̄batur uniu'sa multitudo. puul'
⁊ mul'ribȝ i medio collocatis. P̄cedebantq; ru
ben ⁊ gad ⁊ dimidia t'bȝ manassen s' q
p'mulat' moysi. ⁊ erant. xl. m. armatoȝu.
In paralipomenon legit' tm̄. l. In quo multa
uicio sc'ptoȝ deprauata sunt. Accedentes au
ad iordanem. reperierunt eū imeabilē. plus
eni solito t'p're triticee messis excreuerat
tū p solutione niuiū in mōtibȝ f'ca. tū
pp̄ ymbrem serotinū nouit' datū. Cumq;
intrassent sacdotes aquā. steterunt aque des
cendentes ⁊ instar montis i tumescentes
apparebant p'cul usq; ad locū qui d'r sar
tham. Inferiores uo aque descenderunt i mare
mortuū. Sacdotes au stabant i medio flu
minis cū archa. donec uniu'sus pp̄ p arentē
alueum p'transiret. Tunc elegit iosue. xii. ui
ros singulos de singulis t'bubȝ qui tulerunt
de loco ubi steterant sacdotes. xii. lapides i
signū filioȝ isrl' in siccū. de sicco uo re
tulerūt in alueum alios. xii. in actum me
moriale t'nsitus eoȝ. ⁊ sūt ibi usq; in ho
diernū diem. Ad quos iohēs c̄dit' demon
stratōm fecisse cum dixit. potens est de'

de lapidibz istis. s. fi. h ia. | T n sup mathe⁹ legitur ad illos quos iosue de ior dane tulsit fec.
Cumqz tnsisset pp'ls. et archa pt eos. reuse s aque ialueu suu. Ascē
dit pp's de iordane pmo mse. x. die me
sis. tollentesqz secu. xij. lapides fluminis
cast metati s in galgal' p. x. stadia a ieri
cho ad oriente. l. uo stadijs a iordane. Iosue
uo construx altare de lapidibz quos tu
lerat & sup i pea sacrificauit do. & nota
qz sic legit in cronicis eusebij q hebreos
ille annus erat iubileus. & erat quinquage
simus pmus int iubileos qi fluxissent ab
initio mdi. anni. ij. d. l. singul' iubileis
p quinquagenos anos deputatis. Scdm. l
xx. uo longe plres anni fluxant ab initio
mundi. Beda qz in cronicis suis ponens
num annor s hebraicam uritatem. pro
bat de pdca suma annor. vii. annos de
fuisse. De circumcisione in galgalis.

V

Eo tpe ex pcepto dni circumcidit iosue
pplm scdo cultris lapideis. tu hebreus
ht. nouacul' acutis. nec intellius ē q idem
sco rtm circuncideret. s pmuli qui nati fue
rant in deso p. xl. annos. incircūcisi erant.
Alij uo ex mandato dni. alij ex negligentia
a pentum. alij au ex eorde cautela. ne
forte mor circuncisis attolleretur nubes. &
necesse haberet pgredi. & sic piclitarentur pmu
li. Fca au circumcisione. dixit dns ad io. Ho
die abstuli a uob opprobriu egypti. i. ppuciu
q apd hebreos obpbriu erat i immunditie gen
tiu. obh uocatum ē nom loci. collis ppu
tior. uel galgala. i. reuelatio. q. scificatio s
illud. Facta ē iudea scificatio ei. pt tn di
ci obpbriu ablatu ab eis. seruitus egypti
& labor deserti. qd congruit s alia nominis it
pratom. Inpr enim galgala. libertas. Porro
mansit pp'ls in castror loco donec sanare
tur. et fecerunt phase. xiiii. die ad uespm.
i campestrib; iericho. Qz nodu n bis factu
fuat. pmo i finibz egypti circa ramasse
scdo ad radicem montis syna scdo ano egssi

II

onis. Exinde intmissu fuat cu circucisione usqz
ad tiam pmissionis. & comederunt de fruc
tibz tre. die alto azimos panes & polenta
eiusdem anni. Est au polenta grna cocta. &
manibz cofricata ad modu grani pilo tunsi.
& dr polenta. q. pilenta. Quida tn tdunt
polentam ēē plres de pgatissima farina fcas.
et dcam polentam. q. pollenta. a polline qd ē
pgatissima farina. Statimqz defecit eis man
na quo alti fuant. xl. annis. De euersio
ne iericho. anno.

Eadem nocte cu esset iosue in agro iericho ad explorandu
uidit uiru stante cont se euaginato gla
dio. & ait. nr es. an aduersarior. Qui ait.
nequaqm. Sz pinceps sum exercitus dni. & nu
uenio. & docuit eu angls de in capiendo ci
uitate. & q eam & uniusa illius facer ana
tha. Cumqz adorasset iosue pnus in tram
ei angls. Solue calciamentum de pedibz tuis.
locus eni in quo stas. scs est. q intelligendu
ficatus ē. Qui eni pollutus erat in habitatio
gentiu ad psentia dni p angelum scificat de
poero p nuditate pedu in his locis scis. & ip
intentibz pt notari innocentia q talibz co
gruit. Sam eni huerunt pmi parentes nudi.
Sibuclo au iuxta consiliu angli. vij. sacerdotes
vij. buccinis clangebant an archam omnis
armat pcedebat archam & reliquu uulgus
seqbatur eam. circuierunt ciuitate. pmo die
azimor semel sub silentio & redierunt in castra.
Sic fecerunt. vi. diebz. Die au. vij. septies eam
circuierunt. & in circuitu septimo. dixit iosue ad
pplm. Uociferamini & ascendite. sitqz ciuitas
h anathema. pter auru & argentu. es. & ferru.
q consecrabitur dno in pruncias opum nrorum.
Sola raab cu suis saluabitur. Igitur uociferante
pplo & clangentibz tubis. muri fundit co
ruerunt. & ascendit quisqz p locu qui cont
se erat. & intfecerunt omes iuues in ea & co
busserunt eam & omem suppellectile i ea nu
mulis dno sempitnu. Raab uo hospitata
nuntiis tu omi domo sua recepit in
ppetuu. Quia pcedente tpe duxit salmon

Inuasorem. princeps in tribu iuda. Hic imprecatus
est iosue dicens. Maledictus qui reedificauerit
iericho. In primogenito suo fundamenta illius ia
ciat. et in nouissimo liberorum ponat portas eius. quod
impletum est ut post liquebit. De lapidatione
VII Porro achor uel achan achor.
filius charmi de tribu iuda tulit aliquid
de anathemate. clamidem scilicet coccineam contextam
auro habentem secundum iosephum auri mazam .i. ducen
tos siclos. tulitque totidem siclos argenti. re
gulamque auream uel lingulam .l. siclorum. Misit
que iosue uiros de iericho qui explorarent ciuita
tem hai. que est iuxta bethel. Qui reuertentes
dixerunt. non ascendat omnis populus. Sufficiunt .iii.
ad capiendam urbem. Iosue tamen dicit .xxx. Qui cum
ascendissent. terga uertentes percussi sunt a uiris
urbis hai. et corruerunt ex eis .xxx. et .vi. uiri.
Iosue uero scidit uestimenta sua et iacuit pronus
coram archa usque ad uesperam et senes populi cum eo
saccis induti. et liquefactum est cor populi. Verebantur
enim ne timor eorum qui inuaserat chananeos
transiret in audaciam. adeo ut impetum facerent
in ipsos. Dixit dominus ad iosue. Pollutus est populus anathe
mate. nec ero cum eo donec mundetur. Applica omnes
populos ad te. et fac sortem per tribus. familias et domos
et capita. et quemcumque sors inuenerit. comburre
tur cum omni substantia sua. Quo facto. inuenit
sors tribum iude. deinde familiam zare tandem
domum charmi. ad ultimum caput achor. Et dixit
ei iosue. fili da gloriam deo confitendo quid feceris.
Qui confesso. missi sunt nuncii ad tentorium eius.
qui prestatam pecuniam reconditam in terra re
tulerunt ad populum. Tollens itaque iosue illum
cum uniuersa domo eius et iumentis et uniuer
sa suppellectili. duxit eum in uallem profundam.
lapidauitque eum omnis israel. et cuncta que illius
erant igne consumpta sunt. Feceruntque super
eum aceruum lapidum qui permanet usque in pre
sentem diem. Vocatumque est nomen loci illius uallis
achor. Nec putandum est populum neglexisse
mandatum domini quo preceperat eum comburendum.
Nam in sacra scriptura ignis pro uehementi
pena accipitur sola. ut ubi de fornace ferrea e
gypti. Putant tamen hebrei dominum precepisse ipsum
lapidari et alia que lapidibus opprimi possent.
cetera que lapides non sentirent igne cremari
da. Tradit augustinus tamen iosue fecisse hoc quadam
consideratione. aut enim penituit achor. et
sic dignus non erat igne gehenali. et sic no
luit eum urere. qui dignus erat non erat
igne. uel si non penituit et dignus erat igne
eterno reseruauit domino penam ignis. puniuitque
eum alio genere pene. ne uideretur puniri bis
in idipsum. De incendio hay. xxv. VIII
Postea surrexit iosue et populus omnis cum eo
ut ascenderent in hai. et premisit .xxx.
uirorum inter bethel et hai ad occidentem. Qui
dimissis in locum insidiarum .v. milibus. redie
runt ad exercitum qui erat ad aquilonem. Rex autem
hai festinauit mane egredi cum omni populo suo.
ignorans quod post tergum laterent insidie. Iosue
uero fugiens. cum longius protraxisset eos ab urbe.
eleuauit clipeum quem gerebat. Quo uiso. sur
rexerunt qui erant in insidiis et intrantes ur
bem succenderunt eam. Quibus egressis post hostes.
et iosue impetum faciente in eos. ex utraque parte
cedebantur aduersarii. et interfecerunt omnes a uiro
usque ad mulierem .xii. hominum. predam uero sibi di
uiserunt. suspendentes regem hai in patibulo.
usque ad uesperam. Tunc deponentes eum proiecerunt
in introitu ciuitatis congesto super eum aceruo la
pidum. succendentesque urbem fecerunt eam tu
mulum sempiternum. Hic preoccupat hystoria de
altari illo quod factum est inter garizim et heba
super quod scripsit iosue deuteronomium. et de benedic
tionibus et maledictionibus factis super montes
illos de quibus loco suo dicemus. De dolo ga
IX Gabaonite uero baonitarum. xx
audientes que fecerat iosue
duabus urbibus. et quod ex mandato domini nulli
pepercerat habitantium in terra promissionis. nec amicitias
cum eis faceret. callide cogitauerunt inire fedus
cum israel. Miseruntque nuntios qui de longinquo
uenientes. qui in argumentum longi itineris .u
tres ferebant et sotulares ueteres et pittaciis
consutos. panesque in sitarciis eorum duri erant.

et musciди et in frusta comminuta. Qui cum venis
sent in galgal. dixerunt ad israel. De terra lon
ginqua venimus que est extra terram que vobis
sorte debetur. Sumus viri simus? federis inter nos
tum. Credideruntque eis filii israel et os domini non
interrogaverunt. Initoque cum eis federe. iuraverunt
eis iosue et eleazar et omnes principes multitu
dinis. Post triduum vero cognovit israel se circum
ventum esse a gabaonitis. moveruntque castra
venerunt ut viderent civitates eorum. Egressique sunt
gabaonite obviam eis. et ait iosue. Quare
imposuistis nobis. Qui dixerunt. Timuimus valde.
et de consilio providimus animabus nostris. Facite quod
nobis bonum et rectum videtur. Tunc acclamavit
populus non esse standum iuramento quod per surreptionem
factum erat. presertim cum deus inhibuisset talibus
confederari. Maiores vero qui iuraverant pro re
ligione iuris iurandi servanda. et murmure
populi sedando. sic dispensaverunt ut non haberent
eos socios. sed suos aquarios. et dicti sunt natin
nei. et lignarios qui scilicet ligna cederent et aquas
comportarent in usus altaris in locum quem
sibi deus elegisset. Quo facto. rediit israel in galgal.
X E o tempore De .v. regibus suspensis.
regnabat in ierusalem adonisedech
qui interpretatur dominus iustus. Forte sic vocabantur re
ges iosolimorum. Nam et melchisedech regem
iustum sonat. Qui cum audisset gabaonitas federa
tos cum israel. timuit valde. et convocavit .iiii.
reges secum. et ascenderunt .v. reges amorreorum.
et obsederunt gabaon. Obsessi autem miserunt
ad iosue dicentes. Ascende cito et libera nos. Qui
collecto exercitu. irruit repente super hostes. et
versi sunt in fugam per descensum bethoron. et dominus
immisit grandinem super eos et plures occidit grando.
quam gladius. Videns autem iosue solem descendere ad
occasum et lunam ascendentem. timens ne bene
ficio noctis evaderent hostes. clamavit ad
dominum dicens. Sol contra gabaon ne movearis. et luna contra vallem halyon. Steterunt
que sol et luna spatio unius diei. Quinque vero re
ges absconderant se in spelunca urbis mace
da. Precepitque iosue sociis et ait. Volvite saxa
ad os spelunce et apponite custodes. Vos autem
persequimini hostes. Cesis itaque adversariis
magna plaga. rediit exercitus ad iosue in ma
ceda ubi tunc erant castra sanus et integer numero.
et ait iosue. Producite .v. reges de spelunca.
Quibus eductis. dixit ad principes exercitus. Po
nite pedes super colla regum istorum ne timeatis.
Sic faciet dominus cunctis hostibus vestris. Quo facto
suspenderunt reges in patibulis depositosque ad
vesperam proiecerunt in speluncam in qua latuerant
et posuerunt super os eius saxa in tumulum sem
piternum. Eadem die percussit maceda et regem
eius in ore gladii. Sed et vero vastavit lepnam
et lachim. eglon quoque et hebron. et da
bir. et reversus est cum omni israele ad locum
castrorum in galgala. De viginti quatuor
Quod regibus suspensis.
cum audisset iabin rex assor. misit
omnes reges circumstantes. Egressique sunt .xxiiii.
reges cum turmis suis habentes secum .ccc. a
matorum. et .ii. curruum qui convenerunt ad a
meron ut pugnarent contra israel. Dixit dominus ad
iosue. ne timeas eos. cras tradam eos tibi
vulnerandos. equos eorum subnervabis. et currus
igne combures. Factumque est ita. Percusseruntque om
nes filii israel preter eos qui se in civitates muni
tissimas receperunt. Fecerant enim sibi chananei p
munitiones prevalidas a die qua audierunt e
gressum israel ex egypto adversum se. nec eas
longo tempore et gravi labore obtinuit isr
Vastavit tamen universam circa regionem nullis
ti hominum parcens aut servi. Ditatusque est supra
modum ex hostium preda. De altari hebal et
Q uinque autem distributione terre. an
anni iam transierant. et transtulit a gal
galis iosue locum castrorum in sylo. et ibi tran
stulit transtulit tabernaculum cum omni ornatu suo
pro loci opportunitate. et inde processit in sichem
cum omni populo. et constituit in monte hebal
altare domino de lapidibus impolitis. obtulitque
eo holocausta et pacifica. scripsitque super illud
deuteronomium. quod quidam intelligunt mand
ta tantum deuteronomii posuitque media pro

pars super montem hebal cum sacerdotibus et leuitis. ali
amque mediam in monte garizim cum sacdoti
bus et leuitis. et acclamauerunt sibi alternatim be
nedictiones et maledictiones sicut mandauerat illis
moyses. Porro iosephus tradit maledicta et bene
dicta in altari scripta reliquisse. Quo facto. redie
runt in silo. Concessit autem iosue tribui iuda
montana ad meridiem que iam acquisierat
sed nondum sorte diuiserat. effraym quoque concessit
montana ad aquilonem. inter utramque mediam
tribum manasse collocans. Hiis tribubus com
misit terram. aliis in castra manentibus. tum quia
bellicose erant. tum quia digniores. Sciebat enim
iude regnum esse promissum et manasse et effra
ym benedixisse iacob pro benedictione ioseph patris
eorum. Sed et ipse quoque iosue effraita erat. et ideo de
dit effraym extra sortem aliorum agrum sichem
quem dederat iacob singulariter ioseph filio suo et
sepeliuit in eo ossa ioseph. Ieronimus tamen testatur se ui
disse in sichem sepulchra aliorum. xi. patriar
charum. et credibile est quod quisque tribus suum patriar
cham in suam retulit sortem. Quomodo hebron
Accessit autem data est chaleph.
A caleph filius iephone ad iosue coram
omni populo. et ait. Nosti que locutus sit dominus de
me et de te ad moysen. et quod iurauerit michi moy
ses in reditu ab exploratione dicens. terram quam
calcauit pes tuus erit possessio tua in eter
num. pollicitus est michi dominus terram in qua inuenimus
enachim te audiente. xl. anni et v. sunt ex quo
locutus est dominus uerbum hoc. hodie. lxxx. et v. annorum
sum. sic ualens ut eo tempore ualebam. Benedixitque
ei iosue et tradidit ei hebron in possessionem et quie
uit terra a preliis. Quomodo iosue diuisit ce
terum quod restabat terram sorte. vii. tribubus.
Iosue ecclesiam in silo et ait. Senium. Bonum est ut
terram quam promisit deus nobis sorte diuidamus. Ac
sumpsitque de singulis tribubus tres uiros industrios
ad circuiendum terram. deditque eis x. uiros meti
endi peritos. quos propter artem uitas non lateret.
mandans eis ne secundum quantitatem terram metire
tur. sed secundum estimationem felicis terre. et que minus
esset ydonea. Nam sepe plus sunt x. iugera quam c.

et quod in scriptis redigerent terre diuisionem. Qui
autem circuientes terram et estimantes. septimo
mense ad eum reuersi sunt in silo. proiectisque sortibus
prima sors iude egressa est. secunda symeonis. tertia ben
iamin. Hec sors angustissima fuit propter terre fertili
tatem. Tulerunt enim iericho et ierusalem. Quarta
effraym. Quinta medietati manasse. vi. ysa
char. vii. zabulonitis. viii. aseritis. ix.
nepthalim. ultima danitis. Et notandum
quod secundum concessionem terre prius factam duabus tribubus
et dimidie. et traditionem factam secundum sortes. ix.
tribubus et dimidie. uarie quoque locuntur auctores.
Legitur enim quod iudas habuit terram suam sorte. et quod
obtinuit ierusalem nec potuit inde eicere iebuseum.
Que de concessione dicta sunt. Alibi legitur quod
beniamin possedit ierusalem. Quod de traditione dictum
est. Item legitur quod iosue locutus est. vii. tribubus.
usquequo torpetis ignauia. date michi uiros qui
diuidant uobis terram. Cumque hiis omnibus dixerit.
vii. tamen legitur hoc dixisse. quia due tribus et di
midie. terram concessam quam traditam possidebant.
Inde est quod hic nomen iudea. diuisis modis accipitur.
Nunc dicitur iudea tota terra. promissionis. et tunc a iudeis
dicitur. secundum quod dicitur. pompeius iudeam fecisse tributa
riam. Nunc iudea tamen regnum iude. ut ubi au
diuit ioseph. quod archelaus regnaret in iudea.
Nunc pro sola sorte iude. ut ibi. Iudea et ierusalem
i. sors iude et beniamin. Si igitur circa hec obli
qui uidentur auctores. determinandum est secundum ter
ram concessam uel traditam. Nam et iudas et effra
ym maiorem habuerunt concessam. quam traditam.
Soli autem duo quasi priuilegiati sine sorte terram
habuerunt. Caleph habuit hebron. Iosue habuit ta
nata. uel tamassara et est sichem. Secundum iosephum
hanc parte elegit sibi iosue post distributionem omnibus
factam. tamquam bonus dispensator. Sed et le
uitis separauit. xlviii. ciuitates ad inhabitandum.
Quarum x. post acceperant in amorrea. de reliquis
xxxviii. tres constituunt ciuitates refugii.
Hebron de iuda sichem de effraym cedes
de neptalim. Tunc locuti sunt filii ioseph ad io
sue. Cur dedisti nobis quasi possessionem unius fu
niculi cum simus tante multitudinis. Respondit

iosue ad effraym et manasse. populus multus es
et fortis, non eris contentus sorte tua. sed transi
ibis ad montem et potius ultra terminos terre
pergere, procedere et parare tibi locum. **De irriguis**
Eo tempore **que datis a patre.**
ascendit caleph in terram sibi sortitam
et percussit in hebron tres filios enac. et as
cendens inde obsedit ciuitatem dabir. que prius
uocabatur cariathsepher. id est ciuitas litterarum.
Ciues enim eius scriptores erant. Ait enim cum inue
nisset munitam. Qui primus percusserit
hanc et acceperit. dabo ei axam filiam meam
uxorem cum ea. et cepit eam othoniel filius
cenez frater caleph iunior eo. Erant autem utrique
fratres tantum. Nam ille filius iephone. iste uero
filius cenez dicitur. nisi forte pater eorum binomius
fuit. Dedit itaque caleph fratri suo filiam
axam in uxorem. Que cum pergeret cum uiro ad
urbem sibi traditam. suasa est a uiro ut peteret
a patre suo agrum in conuallibus. Suspirauit
et fleuit ut sedebat in asino. Cui caleph.
Quid habes inquid. At illa. Da in benedictionem.
terram arentem dedisti mihi. iunge et irriguam.
Deditque ei caleph irriguum superius et inferius
id est agros irriguos circa ciuitatem ab oriente
et occidente. **De reditu duarum tribuum et dimidie.**
Eodem tempore cum iam .xiiii. transisset
annus dixit iosue ruben et gad.
et dimidie tribui manasse. Fecistis que precepit
uobis moyses famulus dei. et quia dedit deus fratribus uestris
quietem. reuertimini ad terram promissionis
uestre. ita dumtaxat. ut custodiatis legem dei et
colatis eum. nec eatis post deos alienos. quia ar
cham et tabernaculum non habetis. fratres sunt
et serui unius dei. licet interiecto flumine separentur.
In multa substantia reditis. diuidite eam cum
fratribus qui remanserunt. Qui reuertentes ue
nerunt ad tumulos iordanis. Sic enim dicitur
est locus per quem transierant filii israel de iu
da iordanis. et edificauerunt iuxta iorda
nem altare infinite magnitudinis. uoca
tes illud hoc nomine. Testimonium nostrum quia
dominus ipse est deus. Videtur quia uelle iosephus quod
altari superinscripsissent illud. Cumque redissent
ad propria. nunciatum est iosue et hiis qui re
manserant de edificatione altaris. Et arbitrati
sunt eos erexisse illud ut immolarent super eo
uictimas quod non licebat. nisi super altare quod
statuerat deus ante tabernaculum. Cumque corripu
issent arma ut eos delerent. de consilio missus
est ad illos phinees et .x. honorati cum eo. Qui
dixerunt ad eos. Que est ista transgressio. Cur
reliquistis dominum israel et cultum eius. edifican
tes uobis altare sacrilegum. At illi responderunt.
Absit a nobis hoc scelus. alioquin ipse deus queratur
et iudicet. Sed timuimus ne cras dicerent fi
lii uestri filiis nostris quid uobis et nobis. quia
uobis et domino deo israel. terminum posuit deus inter
nos et uos. Quamobrem memoriale hoc erexi
mus in signum quod fratres uestri sumus et dicimur
bene. Hiis auditis. et placatus est phinees
cum retulisset uerba hec ad omnem populum. lau
dauerunt dominum. Hic uidetur quibusdam factum esse quod
in iudicum. quod angelus domini transierit de galgalis
ad locum flentium. Sed quia potius uidetur augu
stino factum hoc esse post mortem iosue. non enim auderent
rent filii israel eo uiuente aperte recedere a
deo. nos illud suo loco explicabimus. De
Euoluto **federe quod statuit populus**
autem multo tempore. Congregauit **ad eum.**
iosue omnem israel in sichem. et ait. Ego ho
die ingredior uiam uniuerse terre. et scio uos
pronos ad irritandum dominum. eligite hodie quod placet.
Cui potissimum seruire debeatis. utrum diis quibus
seruierunt patres uestri in mesopotamia. an diis
amorreorum in quorum terra habitatis. Ego autem
et domus mea seruiemus domino. et ait populus. Domino
seruiemus. absit ut ab eo recedamus. et dixit
iosue. testes uos estis. quia hodie elegistis uobis
dominum. Et responderunt. testes sumus. et ascenderunt in
silo ut testarentur coram domino. Percussitque populum
die illa fedus cum domino. et in signum federis effu
dit iosue aquam super terram. Hos erat gen
tibus in signum et robur federis initi. sanguinem
suillum effunde. quod dicebat. sic effundetur sanguis
illius qui uiolauit hoc fedus. Hebrei uero aiunt

fundentes. atrociorem penam in violatorem iudicabant. Alii ei liquores non effundunt de vase quin aliquod suum vestigium in eo relinquat. Solus aque liquor prorsus effunditur. Hec faciebant hebrei in federe inito cum domino. Q. d. Non solum violator huius federis peribit sicut in aliis fit federibus. sed tota progenies eius peribit cum eo. ut nullum vestigium eius appareat super terram. Scripsitque iosue in die illa rila hec in volumine legis dei .i. in libro hoc. Et tulit lapidem pergrandem. posuitque eum subter quercum que erat ante sanctuarium domini et ait. En lapis iste erit nobis in testimonium. Solebant enim veteres lapides durabilia erigere ut sui diuturnitate posteris initum fedus in memoriam revocaret. Dimisitque iosue populum singulos in possessionem suam. De morte iosue et eleazar.

Post hec mortuus est iosue cum esset .c. et .x. annorum. xl.iiii. annorum erat cum accessit ad moysen. Et xl. annis servivit ei in deserto. Ex quo colligitur quod .xxvi. annis rexit populum trans iordanem et sepelierunt eum in tamnassara. que sita est in monte effraym. Et eleazar quoque mortuus est et sepelierunt eum in gabaa phinees et filii eius; que data est ei in monte effraym. qui successit patri in sacerdotium. Incidens. Iclia.

In diebus iosue erictonius primus quadrigam iunxit in greciam. Erat quippe apud alias nationes. Busiris tyrannidem exercuit in hostes. phenix et cathmus de thebis egyptiorum in syriam profecti in regione tyri et sydonis regnaverunt. Sed cathmo recedente in greciam terra aphenice. phenicea dicta est. europe filie phenicis raptus est. Danaus per .l. filias .l. filios egisti fratris sui interfecit. uno tantum superstite qui regnavit post eum. Explicit liber Iosue.

Incipiunt tituli super librum Iudicum.

Hystoria iudicum.

Quomodo iudas pugnavit contra chananeum

De cyneis et subiugatione populi.

De loco flentium.

De othoniel.

De aioth et saugar.

De delbora et barach.

De gedeone.

De abimelech.

De gaal et abimelech.

De thola.

De iayr.

De iepte et immolatione filie sue.

De abeson.

De aylon.

De abdon

De manue patre sampsonis

Quomodo sampson interfecit leonem

De proditione sampsonis.

Quomodo interfecit viros cum maxilla asini

Quomodo tandem deceptus fuit.

De micha.

De uxore levite.

De Ruth. Expliciunt tituli.

Incipit hystoria iudicum. cxxxv.

Liber iudicum hebraice dicitur sophim qui iudices descripsit usque ad heli sacerdotem. et ob hoc dicitur iudicum tamquam a maiori. Videtur tamen quibusdam ab actoribus sic nominatus ut quasi cronice scribendo quisque iudicum tempus suum in actis redegit. Quis autem intimum compegit dubium est. Dicunt quidam quod samuel. alii quod hesdras. Verisimilius videtur quod ezechias qui parabolas salomonis et libros regum. in

unū collegit. Si querit̄ qr̄e moyses z io
sue int̄ iudices nō annumerent̄. dicīus qr
nō solū iudicauit̄ ppl'm. s; z rexerunt. ce
ti uo nil iuris in ppl'o h'uerunt. nisi qd
in tribulationib; suis consilio z pudentia
eor ppl's utebatur. Quom̄ iudas pug

E t fcm̄ nat cont̄ chananeum.
ē pt morte iosue. consuluit ppl's
dnm̄ p phinees s. quis ascendet an̄ eos
cont̄ chananeū et erit dux belli. z dix
dn̄s. Judas nō psona s; tribum designans
Creditur tn̄ caleph pfuisse pp. s; p me
dicitate tpris nec rectorib; nec iudicibus
annumeratus est. z ait iudas symoni. As
cende mecū in sortem meā. z pugna cont̄
chananeū. z ego pgam tecū in sorte tuā.
Non tn̄ legitur simeon ppriam pea sor
tem h'uisse. s; adhesit iude. ut impleret̄
qd pdixerat iacob. de symeon z leui diuida
eos in iacob z dispgam in isrl'. Ascenderunt
qz iudas z symeon in bezech. z pcusserunt
in ea. x. uirorum. Comphendentesqz ado
nibezech. i. dnm̄ bezech. adonai ei dnm̄
sonat. inciderunt sumitates manuū et
pedum eius. Hebreus tn̄ sino uidet̄ sona
re pollices. Quib; cesis. nō est ydone' hō
ad arma ferenda. z ait adonibezech. lxx
to h; pacior. Sorpsim ei. lxx. fecam regib;
Qui colligebant sb mēsa mea cibor reli
quias. z ascendentes in ir'lm pcusserunt
eam tradentes incendio. z reliquerunt ibi ado
nibezech. z mortu' ē. Nec intelligendū ē qr fi
lij isrl' tunc h'uerint ier'lm in ditione sua
expulso iebuseo. hoc eni fcm̄ ē usq; ad tēpa
dd. qi expulsis iebuseis dedit in ea. z trans
tulit eam de beniamin in sorte regū. s;
uidet̄ quib;dam recapitulando dcm̄. z fcm̄ ē
uiuente iosue an̄ distributionē sortiū qn
concessam ē iudas h'ebat ir'lm. z totū reca
pitulando dcm̄ usqz ibi. z surrexerunt alij q
nō nouerunt dnm̄. alij tradunt eo ordine dcm̄
ēe quo fcm̄. z ibi demum inchoant recapi
tulatonē. Dimisit g iosue ppl'm. zc. ascen

dit z caleph in ebron. tciam. s. gigantium. p'cus
sis hostib; plenius possedit eam. z recapi
tulat h' hystoria qd supdixerunt' fcm̄ in ca
riat sepher. Cepitqz iudas gazam z asca
lon z acharon cum finib; suis. n potuit
delere h'itatores uallis. qr falcatis currib'
habundabant. De cyneis z distinctione

F ilij aut̄ ietro cynei cognati ppl'i.
moysi ascenderunt de ciuitate pal
marū cū filiis iuda indesertum sortis eius
qd ē ad meridiem. Isti sūt filij iobal fr'is se
phore uxoris moysi. qui relicto pr̄e et pa
tria. secuti sunt moysen. et deinceps h'itauerunt i
medio filior isrl'. Ciuitas aū palmar dic
h' engaddi. vl' qr iericho sic sol; depellan fu
te de campestrib; eius ubi erant cum benia
min transtulerunt se ad iudam. Beniamin
aū pt iudam ascendit in ir'lm. hunc
putant eam fuisse comunē. nec potu
eicē iebuseum. s; passus ē eum h'itare
sb tributo. Effraym quoq; ascendit in bethel que
prius luza uocabatur. Uidentesqz hoīem eg
dientē de obsessa ciuitate dixerunt ei. ostē
de nob introitum ciuitatis z faciem' tecum
misericordiam. Quo ostendente. pcusserunt eam. ho
minē uō z domū eius dimiserunt. Qui transiit
in terram ethi. edificauit ibi ciuitatē z uo
cauit eam luzam. Nec deleuit effraym cha
naneū. s; passus ē eum uiue sub tributo. Si
militer z alie trib; cū eēnt confortate. malue
runt eos h'ee tributarios qm delē. z transgredie
tes mandatū dni conuerterunt se ad agricul
turam. Qui ad diuitias se tradentes p epulas z
libidinē iā imbelles fcī. in conseruatione legū
integri nō erant. De loco flentium.

A ngl's aū dni apparuit in galgala.
et dū conuenissent filij isrl' ad eū de
finib; suis. transtulit se ad aliū locū z instru
ti sunt eū. Cuqz impperasset eis dn̄s p ange
lor bnficia que eis contulerat. addidit. Cur
iniistis fedus cū h'itatorib; tre huī'. z aras
eor resuasitis. z noluistis audire uocē meā.
Quaobrem dij eor erunt uob in ruinam.

angelo loquente. eleuauit uocem suam et fleuit.
et uocatum est nomen loci illius locus flentium.
agnominatus ab euentu. sic et galgala cor-
rupcionum. Immolaueruntque ibi hostias domino. porro
hic recapitulat hystoria de iosue ad continua-
dam ordinis seriem dicens. Dimisit ergo iosue
populum. et abierunt filii israel unusquisque in posses-
sionem suam. seruieruntque domino cunctis diebus iosue
et seniorum qui post eum uixerunt et nouerant
opera domini que fecerat cum israel. Mortuus est autem io-
sue et omnis illa generatio seniorum congregata
est ad patres suos. De othoniel.

Et surrexerunt alii qui non nouerunt dominum
et non uiderant uirtutes eius quas fecerat
eis in exitu de egypto in deserto. et in ingressu ter-
re promissionis. feceruntque malum in conspectu domini. et seru-
ierunt baal et astaroth. et diis terre. contrahe-
runtque coniugia cum alienigenis. Quamobrem
indignata diuinitas non deleuit gentes de
medio eorum. ut essent eis in aculeum et laby-
rintum. et tradidit eos deus in manus cusan. rasathaim
regis mesopotamie et syrie. seruieruntque viii.
annis. et clamauerunt ad dominum. qui suscitauit
eis liberatorem othoniel fratrem caleph. quem io-
sephus cenez uocat quasi equiuocum patri. uel dicitur cenez
quasi cenezeus a loco. et fuit dominus cum eo et pugna-
uit aduersus cusan rasathaim et oppressit eum
et quieuit terra xl. annis et mortuus est othoni-
el. Hic dicere de occisione beniamin fratrum pro
uxore leuite. quod nos infra ponemus. sequentes
ordinem huius libri. Et nota quod hebrei sub hoc
nomine comprehendunt annos seruitutis et quietis.
et similiter sub aliis iudicibus ut staret hystoria.

Sub diebus othoniel cathinus Incidentia.
regnauit thebis. ex cuius filia semele natus
est dionisius liber pater. Bithinia condita est
a phenice. qui phenicibus quasdam tradidit
litteras et ad scribendum minio rubrum instituit. Vnde et
color ille phenicius dictus est. qui postea
littera mutata. puniceus dicitur. Ephira que
nunc corinthus dicitur a sisipho condita est. Minos
filius europe regnauit in creta. De
aioth et sangar.

Addiderunt autem filii israel facere malum
in conspectu domini. qui confortauit aduersus
eos eglon regem moab. et copulauit eis filios
amon et amalech. qui transiens iordanem
percussit israel. et posuit ydola sua in galgalis
et fecit sibi domum in urbe palmarum. id est iericho
et seruierunt ei filii israel. x. et viii. annis. et
clamauerunt ad dominum. Qui suscitauit eis sal-
uatorem. aiot filium gera filii iemini. Qui
utraque manu utebatur pro dextra. Iemini quidam
dicunt fuisse quendam uirum in beniamin
qui postea suus sepe legitur in pparatus ob ge-
minam. hebrei tradunt hunc fuisse beniamin
mini. et quasi per aufferesim ut ponunt nos
iemini iam ponunt. quod sonat dextrum uel
dextralem. qui latine geminus dici possit. quia ge-
minatur cum theute. ut ieminus. a iamin. per i.
consonante scribetur. Nos autem ajamin ieminius
sicut a dextra dextrius. Miseruntque filii israel
per aiot munera eglon regi. qui fecit sibi gla-
dium ancipitem longitudinis palme unius.
et accinctus est eo in dextro femore subtus sa-
gum. quod est quadrate forme. militare indu-
mentum. Erat autem eglon crassus nimis. Cumque ob-
tulisset ei munera. prosecutus est socios qui cum eo
uenerant. et reuersus ad regem ait. Verbum secre-
tum ad te habeo. o rex. Egressisque omnibus qui
cum eo erant. accessit ad eum aioth et ait.
Verbum secretum habeo ad te. quod intelligendum est de
sompnio. et mandato domini. Qui statim sur-
rexit de trono. extenditque aioth manum sinis-
tram et tulit sicam de dextro femore. et in-
fixit eam in uentre eius ualide. nec eduxit
eam. sed reliquit in corpore. Ipse uero clausis di-
ligenter hostiis cenaculi. per posticam egressus
est et aufugit. Serui autem regis post longam
moram intrantes. inuenerunt eum mortuum
et iacentem in terra. Venitque aioth in sairath
et insonuit buccina in monte effraym. et
descenderunt cum eo filii israel ad uada iorda-
nis. que transmittunt in moab. et nolentes
transire moabitas percusserunt. x. mi-
lia. et humiliatus est die illa moab sub manu

Incidentia.

cyrene

isrł. ⁊ quieuit tra. lxxx. annis. ⁊ mortuꝰ ē
aioth. ⁊ tūc de philisteis uolētibꝫ intrare t
ram isrł. sangar occidit. dc. uiros uome
uno. ⁊ ipē quoqꝫ defēdit isrł. ⁊ eodem an
no uitā finiuit. Incidentia.
In diebꝫ aioth cyrene ciuitas ꝯdita ē in
libia. triptolemus longa naui eleusim
ueniēs frumēta ibi distribuit. pserpinā
rapuit rex molosoꝝ orchus. Cuiꝰ ingens
canis cerberus pirithoū deuorauit. qui
cū theseo ad raptū pserpine uenat. ⁊
⁊ theseum deuorasset. nı̄ superueniēs her
leus eū liberasset. Frixus ⁊ elles insidias
nouercales euaserunt in naui. cuiꝰ ī signe
erat aries. In dardania regnauit tros. a
quo troiam ꝯditam ferūt. Perseus gorgo
nē occidit meretrīcem q obnimiā pulcitudi
nē spectatores suos mutis ipotes reddeba
Dionisius ī india nisā ꝯdidit. ⁊ asuo no
mīe eā appellauit. De delbora et ba-
rach.

Post mortē aioth addiderūt
filij isrł facere malū coram dn̄o. qui
tradidit eos ī manꝰ iabī regis chanaan
qui regnauit in asor. ⁊ huiꝰ ducē exercitus
sui sysaram. Ipē aūt hitabat in aseroth
gentiū que sic dicebatur. qꝛ nō ab uno pp̄
sꝫ a multis collectis gentibꝫ hitabatur. ⁊ op
pssit filios isrł p. xx. annos. Qꝰ clama
uerūt ad dn̄m. Erat aūt delbora pphetes
uxor lapidoth que posuerat tentoriū suū
in mōte effraym sub arbore palma. que
dicebatur palma delbore. ⁊ ascendebāt ad
eam filij isrł in omne iudiciū querendū.
que uocauit barach filiū abinoem de ce
des neptalim. Mulier enī itura ad pliū
uocauit uirū suū. qui supdictus ē la
pidoth. Credit̄ enī idem fuisse barach ⁊ la
pidoth. qꝛ eadem ē utriusqꝫ nōis interptatio
Interptatio enī utriusqꝫ choruscatio. Delbora uo
hebraice apis. Que dixit ad eū. Precepit
tibi dn̄s isrł. duc exercitū in mōte thabor
x. de neptalim ⁊ zabulon. Ego tradam
sysarā in manū tuā iuxta torrentē cy

son. ē barac. nı̄ uenis mecū. nō pgam. Que
ait. Ibo. sꝫ uictoria tradetur ī manus mulis.
Nunciatū ē cysare qꝰ ascendissent delbora
⁊ barach ī monte thabor ad pugnādū. ⁊ cong
gauit exercitū ad torrentē cyson. ccc. arma
toꝝ ut ait iose. ⁊ x. equitū ⁊ nogentos cur
rus falcatos ⁊ alios currus. ii. ⁊ c. ⁊ ait
delbora ad barach. Descende. hac die dabit
tibi dn̄s sysaram ī manꝰ tuas. ⁊ descendit cū
x. delbora stante ī mōte ad orōnē. ⁊ pterruit
dn̄s sisaram ⁊ uniūsam multitudiē uento
grando. ⁊ pluuia irruebant ī facies eoꝝ. ar
cus ⁊ fundibule inutiles fiebant. plurimi de
equis ⁊ curribꝫ suis excussi conterebant.
Siciqꝫ confuso in fugā exercitu. sysara de cur
ru exiliens ⁊ fugiens puenit ad tentoria ia
hel. uł iahel uxoris aber cynei. Aber enī cū
omni domo sua recesserat a fratribꝫ suis qui
habitabant ut diximꝰ in sorte iude. ⁊ tete
rat tabnacła sua ī ualle senim uxor cedes.
erat fedus int regē asor ⁊ domū aber cy
nei. Porro iael suscepit fugientē ⁊ rogan
tē ut celaret eū. ⁊ petenti poclm. dedit lac
ut grauius obdormiret. Illa uō obdormien
ti clauū ferreum percussum malleo p timp
ripus immisit usqꝫ ad terram. ⁊ barach post
paululū uenienti. ostendit eū in terram con
fossum. ⁊ sic impletū ē qꝰ dixerat delbora. qꝛ p
mulierē triumphꝰ accideret. Barach uō agens ex
ercitū sup asor obuiā uenientē iabim inte
cit. ciuitatē funditꝰ deiciens ut ait iose. Ce
ciniturqꝫ delbora ⁊ barach canticū dn̄o. ī quo
hortantur uictores ad bndicendū dn̄m. reme
morando bn̄ficiū qꝰ fecerat dn̄s isrł. dū da
ret legē in terremotu ⁊ pluuia. addendo ē
quo p sangar ut diximꝰ quieuit hostes
a seruitis isrł. ⁊ quo defecerat fortitudo isrł.
donec surgeret delbora quā noua bella elegit dn̄s
ut mulier de uiris triumpharet. Qꝰ sequitur
ī cantico. Surge delbora ⁊ loquere canticū.
nō ē in hebreo. Addidit qꝫ de amalech ue
ro ī traphytorum ab effraym. i. aiosiue ex
ira. ⁊ pphauit eūdem pcea uincendū p

saul ex beniamin. Et commendauit eos qui de manasse et ysachar et zabulon et neptalim cum eis uenerant ad prelium uituperans econtra ruben et gad. et dan. et aser. qui noluerunt uenire. Quod autem dicit ruben contra se diuisum. intelligitur quia separauit se a pugnantibus. uel quia rubenite inter se diuiserant quibusdam hortantibus ut irent ad prelium aliis dehortantibus. Quod autem dicit pugnasse eos in thanaac iuxta aquas mageddo. intelligendum est regionem esse secus cyson que preterfluit mageddon. Hebreus habet iuxta mazachem quod interpretatur super altitudinem campi. et significatur quia in campo non preliatum est hostibus superiores facti sunt. Quod autem sequitur stelle pugnauerunt aduersus sysaram. non mathematice intelligendum est quasi fatali constellatione factum hoc fuerit. sed quia chorusciantes et fulgura ita de sublimi ferebantur in eos ac si stelle ruerent. Et est yperbolicos. Sequitur. torrens cyson traxit cadauera eorum sic torrens cadumim. supple traxit cadauera egyptiorum. Cadumim interpretatur antiquorum et ponitur pro mari rubro. eo quod antiqua ibi facta sunt miracula. Quod sequitur. Conculca anima mea robustos. uox est prophete sese adhortantis. Sequitur. Maledicite terre meroth. dixit angelus domini. Meroth fuit unus de principibus chanaan. Delbora uero se ipsam dixit angelum domini. uel michael qui peciit israeli a deo ut malediceret meroth. quod sonat archanum. id est angelis apostatis qui adiuuabant eos in archano. Preterea benedixit iael. quam fortiter fecit. Et quieuit terra per. xl. annos. Incidentia.

Eo tempore regnum defecit apud argos et translatum est in micenas. Obiit liber pater cuius sepulchrum est apud delphos iuxta appollinem aureum. Pinguntur uero muliebri corpore. quia mulieres militantes cum uiris habuit in exercitu. Ilyum ab hylo conditum. Miletus condita.

De gedeone. Je.

Fecerunt iterum filii israel malum coram domino. qui tradidit eos in manu madian. vii. annis. Ascendebant enim madian et amalech singulis annis in israel. uastantes segetes eorum et uniuersa iumenta et herentes in predam. Cumque clamasset israel ad dominum. misit ad eos uirum prophetam per quem exprobrauit eis dominus beneficia que eis contulerat. et tamen noluerunt audire uocem eius. Venit autem angelus domini et sedit sub quercu que erat in effra. Hic est uir quem misit deus. lapis autem super quem sedebat. et quercus et ager pertinebant ad ioas patrem familie. ezri. id est honorabiliorem inter alios illius familie. Gedeon uero filius eius timens hostes qui irruerant super terram in occulto excutiebat frumenta in torculari ut haberet uiaticum ad fugam. Iosephus dicit hoc magis fuisse diuine preparatoris indicium quod tunc uteretur torculari pro area. Futurum enim erat per eum ut aree replerentur et torcularia. Et ait angelus ad eum. Dominus tecum uirorum fortissime. Cui gedeon. Si dominus nobiscum est cur apprehenderunt nos hec mala. Et respexit in eum dominus in angelo et ait. Vade. ego mitto te. In hac fortitudine tua qua scilicet confortaberis respiciendo. Vel intendo percuties madian quasi uirum unum. Cui gedeon. Si gratiam inueni coram te. ne recedas donec reuertar. Et coxit gedeon edum posuitque carnes et azimos panes in canistro et misit ius in olla offerens ea angelo. Cui angelus. Pone panes et carnes super petram et ius desuper funde. Quo facto. tetigit illa angelus summitate uirge quam gerebat. et ascendit ignis de petra et consumpsit omnia. Angelus autem euanuit ab oculis eius. timensque gedeon ait. Heu mihi domine. quia uidi angelum dei. Cui dominus. Ne timeas non morieris. Eadem nocte ait dominus ad eum. Destrue aram baal quam erexit pater tuus et nemus circa eam succide. et occide taurum quem saginauit ydolis. Alium uero taurum septennem quem ciues dedicauerunt ydolo offeres mihi in holocaustum super altare quod edificabis in summitate petre super quam ante posuisti sacrificium. Gedeon timens patrem et ciues. cum. x. seruis omnia nocte compleuit. Et uocauit altare pacis domini et latuit. In crastino ciues dixerunt ad ioas. Educ filium tuum ut moriatur. quia fecit hoc. Quibus ille ait. Numquid ultores estis baal. Si deus est baal. uindicet se. Ex hoc dictus est gedeon

ierobal. i. fortitudo baal. q. fortis baal. Igitur
madian et amalech trasito iordane sederunt
in ualle iesrahel qui locus est. Spc autem dni
induit gedeon. Vocauitque domum abiezer de
cuius familia erat ipse. Et misit nuncios ad
manassem et aser et zabulon et neptalim.
Qui occurrerunt ei. xxxii. et petiit a domino
gedeon signum uictorie in uellere posito in
area. Si nocte illa uellus rore compluetur. a
rea sicca remanente. Et factum est ita. Et expresso
uellere. rore concham impleuit. sequenti noc
te ne casu factum putaretur. petiit signum contra
rium. ut area irroraretur et uellus siccum
esset. quod factum est. VII Venito autem gedeon cum suis ad
fontem qui dicitur arat. Et ait dominus ad eum. populus
multus est tecum. ne dicat israel meis uiribus
liberatus sum. clama ad populum. Qui formidolo
sus est reuertatur. tamen intelligendum est. alia tamen que
mandauit dominus clamanda in populo. eum non ta
cuisse. que moyses dixit in deutronomio.
qui edificauit domum et non dedicauit eam.
reuertatur. Similiter qui plantauit uineam et
nondum fecit eam communem. et qui desponsauit uxo
rem et nondum accepit eam. Et reuersi sunt de
populo. xxii. milia. et tantum x. milia remanserunt.
Et ait dominus ad gedeon. Adhuc populus multus
est. duc eos ad aquas in calore meridiei. eos
qui lambuerint aquam manu et lingua sicut
canes. estimans magnanimos. separabis. Et in
uenti sunt ex eis tantum. ccc. uiri. Et ait dominus. In
his. ccc. tradam madian in manus tuas. Qui
assumptis et cibariis pro numero et tubis gede
on secretarium dedit. Eadem nocte dixit dominus
ad gedeon. Descende ad castra madian tu et
pharan puer tuus tecum. et audies quid loquantur
et confortabuntur manus tue. dissolutum enim
erat cor eius. Qui descendens stetit in parte
ubi erant uigilie. et audiuit quendam narrantem
somnium commilitoni suo in hunc modum. Videba
tur mihi quasi panis ex ordeo subcinericius et in come
stibilis descendebat in castra madian usque ad ta
bernaculum et subuertit et terre funditus coequauit.
Et ait is cui loquebatur. Vile est ordeum inter

gramina. et inter gentes israel uidetur abiectus. et uilis
ut est familia gedeonis. Non est aliud nisi
gladius gedeonis. Tradidit dominus in manus eius
madian. Quod audiens gedeon adorauit. et reuersus
ad socios ait. Sanitus. tradidit dominus nobis castra
madian. Et diuisit eos in tres partes et dedit
tubas in manus eorum dextris. lagenasque uacuas
et lampades in medio lagenarum in sinistris et ait
Quod me facere uidebitis facite. Et ingressi sunt per
gyrum castrorum in tribus locis in uigilia noctis me
die. Et cum fregissent ydrias. tenuerunt lampa
des in manibus. et insonantes tubis clamauerunt.
Gladius dni et gedeonis. Sedum iosephus. uacuas
quas pharetras putauerunt. quibus simul com
plosis. terribilis audiebatur sonitus. Quo sonitu
hostes excitati turbati sunt. nec cognoscentes
sese. plurimi mutuis uulneribus ceciderunt. re
liqui in fugam uersis usque bersetha. Viri de
neptalim et aser. et manasse qui regressi
conclamantes persequebantur. Effraym quoque ab
dit in occursum fugientium. et occupauit ua
da usque bethera et cepit duos reges ma
dian. oreb et zeb. Oreb interfecit quadam
rio in torcular. Et uocatum est nomen loci illius
torcular zeb. et nomen alterius. petra oreb. h
apice littere differt a nomine oreb. unde
aque fluxerunt per manum moysi. et forte de
est in interpretatione. Et portauit effraym capita
regum ad gedeon et irascentes dixerunt ad eum.
Cur contempsisti uocare nos ad pugnam.
Qui ait. Ne forte indignaremini. Melior est
enim racemus effraym. uindemiis abiezer. Si
in manus uestras dati sunt reges madian. Quid
tale facere potui. Quo audito. requieuit spiritus
eorum. Transiuitque gedeon iordanem cum. ccc.
uiris. nec poterant persequi fugientes pre las
situdine. Et ait ad uiros sochot. Obsecro date
nobis panes ut possimus persequi zebee et sal
mana. Qui negauerunt et et subsannauerunt
eum. Similiter responderunt et uiri phanuel peten
ti panes ab eis. Zebee autem et salmana
in ualle quiescebant nichil aduersi suspican
tes cum. xv. tantum celsis de exercitu. Cecidere. C.

on aũt repẽtine irruit sup eos. ⁊ turbato exercitu
eo᷑ duos reges cõphensos secũ reduxit. Et
reuertens. apphendit puum de sochot. ⁊ q̃siuit
ab eo noĩa seniorũ sochot. Et descripsit ei. lxx.
vij. uiros. quos spinis ⁊ tribul' cõminuit tã
q̃m auctores p̃dcẽ subsannatoĩs. Turrẽq;
phanuel subuertit. occisis hitatorib; ciuita
tis. Cumq; redisset in effraim regionem suã.
dix̃ ad zebee et salmana. Quales erant ui
ri quos occidistis in thabor. Qui dixerunt. Si
miles tui. Et ait eis. Fr̃es mei erant uterini.
Erant primogenito suo. Surge Et interfice eos. Qui nõ
eduxit gladiũ. timens q̃r puer erat. Sur
gens gedeon occid eos. Et dixerunt omis uiri
isrl' ad eum. Dn̄are nr̃i tu ⁊ filii tui. ⁊ filii
filii tui. Quib; ille. Non dn̄abor urĩ nec filii
mis. s; dn̄s dn̄abitur ĩ uos. Unũ postulo a
uob. Date m̃ ĩaures aureas de p̃da. Qui
dederunt. Et fuit pond' auri. i. d. cc. sicli. Et fe
cit ex eo gedeon ephot ⁊ posuit ĩ ciuitate
sua ephra. Et fornicatus ẽ omis isrl' ĩ eo.
Et fcm̃ ẽ ita gedeon ⁊ oĩ domui ei' in ruinã.
Per ephot qd ẽ dignius indumentũ pontificis
intelligitur q̃ gedeon fecit omnia idumenta
pontificalia. Et fecit ĩ ephra tabnaclm ⁊ al
tare p̃ter illud q' erat in sylo. ⁊ fcs sacerdos.
ĩmolauit sup id hostias dño. Quãobrem
offensus dñs omnẽ domũ eius fere deleuit. Ha
buit ei. lxx. libos de uxorib;. ⁊ unũ natũ
de abimelech de cõcubina dicthoma. quã
hebat in sichem. Hic occidit fr̃es suos omis
pret unũ. Et genuit tra p. xl. annos. quib;
pfuit gedeon. Qui mortuus ẽ in senectute
bona. et sepult' in sepulch patris sui ĩ effra.

Temporib; gedeonis ⟨Incidentia.⟩
Mercuri' inuenit syringas. Thens
h nom a syringa uxore cathmi armoni
ca. que p zelum armonie a uiro suo re
cesserat. Inuenit ⁊ hymnũ h m. Reperit
concham testudinis mortue ⁊ putrefce
cui' neruli arentes ⁊ extensi in hore con
che ad auram tenue sibilũ reddebant. In
certũ ẽ aũt quis fuit iste mercuri'. utrum

hrmes. an trimegistus philosoph'. an mer
curi' minor. Tres enĩ leguntur fuisse. Scdm
iose. tyrus condita aũ templũ ierlm̃ ann
nis. cc. xl. Dedalus aues fecit metallinas
quas uolare fec artificiose spũ incluso.
Dr ⁊ fecisse simulach se mouentia. Primus enĩ
oim pedes statuaꝝ a se inuice separauit aliis
cõiuncti eos fabricantib;. Qui cũ filio nauĩ fu
giens p inuestigabile fugam penis auo
lasse estimat ẽ. Argonautaꝝ hystoria fcã ẽ.
Orphe clarabit ẽ. cui' discipul' fuit mu
seus. Huius magist' heul' claruit. Minos
cretensib; dicitur legem dedisse. Qd plato
negat. Hydram uo calidissimã fuisse so
phistam asserit plato. ⟨De abymelech.⟩

Post mortẽ gedeon filii isrl' fornica
ti sunt cum baalim. nec fecerunt miaz
cum domo ioboal. Ascendit aũt abymelech
ĩ sichem ad oem cognatonem matris sue ⁊ ait.
Considerate q̃r os urm ⁊ caro urã sum. Lo
quimini ad omis uiros sichem. qd uob meli'
ẽ ut dn̄entur urĩ. lxx. uiri ioboal. an
dn̄etur un' uir. Et locuti s de eo ad om
nẽ ppłm. ⁊ inclinauerũt cor ppli post abi
melech. ⁊ iurauit ei omis in phano ba
al. Quamobrem deinceps uocatũ ẽ ydolũ
baal berith. Berith enĩ cõiuratione sonat.
Et tollentes de phano. lxx. pondo argenti
dederũt ei. Qui conduxit ex eo uiros ĩopes
⁊ uagos ⁊ ascendens in ephra. occid omis
fr̃es suos sup lapidem unũ. excepto ioa
tham. Tunc omis sychimite cõstituerunt
abimelech regem iuxta querc ũ in syche.
Si qr g̃ quo saul primus dr rex in isrl'. pt
dici h dcm̃ ẽe p regnũ uniusale. hic aũt
tm̃ regnũ ĩ sychimis. Quod cũ nunciatum
esset ioatham. stetit in uertice montis gari
zim ⁊ exclamauit ad omis sichimitas
qui cõuenãt ad diẽ festũ. Audite me ui
ri sichem. Ierunt ligna siluaꝝ ut ungerent
regem supra se ⁊ dixerũt oliue. Impa nob.
Que noluit deserere pinguedinẽ suam
qua dii utunt ⁊ homines. Dixerunt

clar' habit'

claruit

VIII

IX

ad ficu. Que noluit desere dulcedine fruc
tus sui. Id ipm dix ut ad uite. Que noluit
desere uinu q letificat dm & homies. dix
untq ad ramnu. Impa nob. Qui r n. Veni
te g & requiescite sb umbra mea. alioqn e
gdiat ignis de ramno & deuoret cedros li
bani. Est au ramnus gen rubi. qd uulgo
senticee appllat. asprum nimis & aculeat
sic sentes. Iose. dic li int ligna hre nat
am igne pfendi. tuc exposuit eis padig
ma dicens. Int fecistis filios iobaal. et
filiu ancille eius sup uos constituistis rege.
si recte egistis cu iobaal & domo eius. rec
te sit uob. Si u au puse. egdiat ignis de
abimelech qui deuoret ipm & uos. Que cu
dixisset aufugit. **De gaal & abimelech.**
Rcu e au cu regnasset sup siche trib
annis abymelech. dedit eis ds spm
malu aduisus eu. & expulerunt abimelec
ab urbe & a tribu qui exercebat lasciuia sr
eos ages pdas ex eis. Tempe uo uindemi
ar uenit gaal cu fribz suis i sichem. Que
defendete eos descendunt sichimite ad ui
neas uuasq calcauit. & ingssi fanu dei
sui. int epulas & pocla maledicebant aby
melech. Gaal q dicebat. Quis e abimelech
ut suiam ei. Nuqd no e filius iobaal. Pro
nice dem e. qi no e filius. s spuri. & addid.
Utina daret pp h i manu mea ut auferem
abimelech de medio. Zebul uo q fecat abi
melech pncipe in ciuitate. clam nunciauit
oia abimelech. Surrex itaq aby. cu exci
tu nocte & tetendit insidias iuxta urbem.
Egssusq gaal mane & zebul cu eo. stetit
in porta. Cuq ascendisset aby. cu exercitu.
dixit gaal ad zebul. Ecce de montibz multi
tudo descendit. Cui zebul. Umbras mon
tiu uides. q. hoim capita. & h errore deci
pis. Rursq gaal. Ecce pp. q. ubde ubili
co tre descendit. Cui zebul. Ubi e nuc os
tuu quo loqbaris cont abymelech. egrede
& pugna cont eu. Qui pugnit. & uict e
et fugiens recep se i urbem. Zebul au ex
pulit eu et socios ei. Sequti die abimelech
expugnit urbe. interfectis hitatoribz ei. ea
q destrux. ita ut sal in ea dispgeret. Habita
tes uo in turre sichimor ingssi sunt fanum
dei sui. q locus munit erat. Iose. tu dicit
pfugos p prinipam congregatos sup petra
munitissima. & uitebant eam muitare.
Quod uidens aby. ascendit i monte selmon
& pcisum ramu ferens dix socus. facite q
ego. Qui tollentes ramos et circudantes p
diu. succenderunt illd. & igne et fumo pierint
in eo mille uiri. pter mulres & puulos. Re
recedens in aby. obsedit opidum thebes.
Erat au turris in medio i qua receprant se
thebite. Et nota q a thebis egyptior di
cunt thebei. a thebis grecor thebani. a the
be iudeor. thebite. Cuq aby. expugnit
et supponeret igne uteretur. mulr fragm
le desup iaciens. fregit cerebr eius.
armigero suo. Pcute me. ne dicar int
a femina. Qui interfecit eu. Hanc pest
iose. accidisse estimatis. eo q iurgat
actus gedeonem ad aquas iordanis.
Eo tpre chorus i **cidentia.**
uent e in gtia. q instrumtu
stratibz pellem ee cu duabz ciculis. q
inspirat. p altam reddit sonu. & scrib
sun quosda sine aspiratoe. p uoce aut
neutru et musica & uento cu. ch. aspi
Post abimelech **De thola.**
iudicauit isrl thola de ysachar
lius phua. patrui abimelech. nec mira
at te phuas et ioas fres ee cu alt de ys
char. alt de manasse fuit. Filij eni fu
uni mris & duor patru. de diusis tr
Hic iudicauit isrl in samir. xx. trib an
& mortuus e. Iudic Eo tpre. hercules antei
cit in palestin & ilium uastauit. Bell
fuit int laphitas & centauros. quos pal
fes in libro de incredibilibz nobiles fuis
scbit equites thessalor. Priam laom
tis regnauit in troia. androgeus. ath
dalo interficit. theseus in agone mino

rum occidit. ꝓp̄ q̄ athenienses p̄ui t̄bu
tarij a pena libati s̄. Fuit aūt minotaur⁹
uir quidā inh̄ūanus ⁊ ualens ī palestra
magistat⁹ minois. Vn̄ ⁊ sic dc̄s ē. q̄i minois
taurus. i. minois carnifex. De Iair.

Post thola. Iair galaaditēs
de t̄bu manassē. iudicauit isr̄l. xx.
duob̄ ānis. h̄n̄s. xxx. filios quos fec̄ p̄n
cipes. xxx. ciuitatum. quas uocauit no
mine suo athotiair. i. opida iair. ⁊ mor
tu⁹ ē. Incidentia. ¶ Eo t̄p̄e theseus
rapuit helenam. quā rurs⁹ recepit fr̄es
eius castor ⁊ pollux. capta m̄re thesei
eo ꝑegre ꝓfecto. Philistius scẜbit a cuuib̄
tyrijs. zoro ⁊ cartagine cartaginē co
ditam. Carmētis nimpha latinas lr̄as
īuenit. De iepte ⁊ imolatōne filie
tēr filij isr̄l sunerūt ydol' c̄tūstam sue.
tūr gentiū ⁊ t̄didit eos dn̄s ī manus phi
listijm ⁊ amon. ⁊ afflicti s̄ uehemēt. x. et
viij. ānis om̄s qui h̄itabant ult̄ iorda
nem in t̄ra amorrei. Amonite ꝯtrans
misso uastabāt iudam ⁊ beniamin. ⁊ eff
ym. qui afflicti clamauēr̄ ad dn̄m. Qui
cū dixe ꝯtendisti eis. ite ⁊ īuocate deos
quos elegistis. ꝓiecerūt om̄ia ydola de fi̅
b̄ suis. Et doluit dn̄s sup miserias eorū.
Congg̃ati q̄ sūt filij isr̄l in maphat ꝯt̄
amonitas. Qui fixerant tentoria ī galaad
Fuit eo t̄p̄e iepte galaadites uir fortissim⁹
pugnator. s̄ filius meretcis. Hic h̄uīt uxorē
de galaad de qua suscepit filios. qui cū adole
uissent. eiecerūt eū tamq̄ spuriū dicentes. no
poteris ēē heres ī domo p̄ris n̄r̄i. ⁊ abijt in
t̄ram tob. et congg̃ati sūt ad eū uiri ī o
pes ⁊ latcinantes. ⁊ eum q̄si p̄ncipem seq̄
bant̄. descendūt ad eū maiores natu de
galaad dicentes. esto p̄nceps n̄r ⁊ pugna ꝯt̄
filios amon. Q̄ ait. Nonne estis uos qui
odistis me ⁊ eiecistis. Qui dixerūt. nō odiū
m⁹ te nec uenim⁹ ut p̄sequam̄. s̄ ut seq̄m̄
te. ⁊ ait iepte. Iurate g̃ m̄. ⁊ iurauerunt.
⁊ ascendens cū eis ī masphat h̄uiliauit

se coram dn̄o. ⁊ fc̄s ē p̄nceps p̄p̄. ⁊ misit
nūcios ad regem amon mh̄ uba. Exi de
t̄ra mea. Cur uastas eam. Qui r̄. Tulit
isr̄l t̄ram meā cū ascenderet de egypto. ⁊ rete
pi eam. Cui q̄ iepte dixisse eam iure belli ac
quisitam ī multo t̄p̄e possessam. ⁊. ccc. ānis
possessam. noluit acquiescē amon ut exirz.
Et ait iepte. Iudicz hodie dn̄s int̄ isr̄l et a
mon. Et fc̄s ē sp̄c dn̄i sup iepte. Et egdiēs
ad pugnam uotum uouit dn̄o dicens. Si
tradid'is filios amon ī man⁹ meas. quicq̄
p̄mus egssus de domo mea occ̄rerit m̄ re
ūtenti eum holocaustum offām domino.
⁊ ꝑcussit iepte filios amon plaga magna
nimis. ⁊ h̄uiliati sūt coram filijs isr̄l. Re
ūtenti aūt iepte ī masphat. occurrit ei
unigenita filia eius cū tympanis ⁊ cho
ris. Qua uisa. scidit uestimēta sua. ⁊ ait.
Heu filia decepisti me ⁊ decepta es. Apui
os meū cont̄ te dn̄o. Filia u'o n̄ dolens m̄h
casu ꝓ uictoria p̄ris. ait. Fac m̄ p̄r q̄cūq̄
pollicitus es. h̄ solū p̄ea m̄. ut duob̄ m̄sib̄
circueam m̄otes ⁊ plangā ūginitatē meā
cū sodalib̄ meis. Et ait p̄r. Vade. Et exple
tis duob̄ m̄sib̄ rediit ad p̄rem suū. ⁊ fec̄
ei sic̄ uouerat. Exinde mos increbuit ī isr̄l
ut annuatim ꝯueniāt filie isr̄l. ⁊ plan
gant filiā iepte. iiij. dieb̄. Arguit iose
iepte. q̄ obtulit holocaustum n̄ legitimū
nec d̄o carum. Q̄d si cane obuiū h̄uisset
imolasset eum dn̄o. Fuit g̃ ī uouendo stul
tus. ⁊ in soluendo impi⁹. Potuit tm̄ ante
uotū ēē bonus. q̄ irruit sp̄c dn̄i sup eū
⁊ ꝑ̄ post uotū. Nam ⁊ ap̄ls ponit eū in ca
thalogo bonoꝝ. Quidā tm̄ excusantes eū
familiari consilio sp̄c sc̄i dicunt eū hoc fecisse
Que uenientes ad eum effraym dixerunt. VII
Cur ꝯtempsisti uocare nos ad pugnam.
Incendem⁹ domū tuā. Qui ait. Vocaui
uos et uenire noluistis. ⁊ uocatis uiris ga
laad. pugnauit cont̄ effraym. Occupauerūt
aūt galaadite uada iordanis. Cumq̄ ue
nisset ad eos fugiens quidā de effraym. ob

sectis ut p̄imerent eum t̄nsire dicebant ei.
Nunquid effrateus es. Quo dicente n̄ sum.
interrogabant eū dic ḡ sebboleth qd̄ interp̄tatur
spica. Qui r̄ndebat sebboleth. eadem littera
spicam exp̄mere nō ualens. statim iugu
labant eū. et ceciderunt eo tempore de effra
ym. xl.ij. Et nota q͂ euffrateus ponit̄ h̄
p effrata. Effrateus ei ꝓpe d̄r bethlemi
ta. Et iudicauit iepte isrl̄. vj. annis. ⁊
mortuꝰ ē ⁊ sepultus ī ciuitate sua sebeti
que ē in galaad. hic ab etate moẏ. usq͂
ad se ip̄m supputari annos. ccc. annis h̄
nō adduntur. x. ⁊ viij. anni afflictiōis qui
p̄cesserant. Inciden. ¶ Eo t̄pr̄e hercules
flāmis se iniecit. Nam ī morbum inci
derat pestilentē. De esebon. av.

Post iepte iudicauit isrl̄ bessan uł
esebon bethlemita de iuda septem
annis. Inciden. ¶ Eo t̄pr̄e agamenon
imp̄auit micenis. Menelaus. lacedemonie.
Post abasen De aylon .j. av
ahylon zabulonites iudicauit isrl̄
x. annis. hic cū annis. x. suis. in. lxx. it
p̄tib; n̄ h̄r. p quoꝝ dāpno supplendo eu
sebius iosue filio nū. samueli ⁊ sauli.
quoꝝ annos sc̄ptura sacra n̄ dicit plures
annos quā in iose legebat annotauit. c͂
tenus ab egressu isrl̄ ex egipto usq; ad edifica
tionē templi. cccc. lxxx. annoꝝ summā q͂
sc̄ptura p̄dicat h̄ret. Inciden. ¶ Eo
t̄pr̄e alexand̄ helenam rapuit. Bellum
decennale surrexit. Mennon ⁊ amazones
p̄amo tulere subsidiu. De abdon .j.
Post hailon. abdon thetuites de ef
fraym iudicauit ī isrl̄. viij. annis
sub his t̄bꝫ iudicibꝫ nō recessit isrl̄ a dn̄o.
⁊ quieuit t̄ra. ⁊ io meth memoriale fecisse le
gitur. Tam̄ quidā tradunt sub abdon cla
dem factam in beniamin p uxore leuite.
Incidentia. ¶ Cuiꝰ anno t̄cio capta ē
troia. ⁊ fluxerunt usq; ad p̄mā olimpiadē
anni. cccc. vi. Tunc greci ad gl̄am uictorie
sue ceperunt annotare t̄p̄a sic. anno a cap

tiuitate troie. Incepta olimpiade deinceps
ānotauerunt tempa p̄ numerū olimpiadum.
tandē romani florentes ānotauerunt t̄p̄a
sic. Anno ab urbe condita. Ultimo x̄piani
ānotauerunt. Anno ab incarnatiōe dn̄i. capta
troia menelaus ⁊ helena deuenerunt ad
thuonem regem egipti. quē homerus ꝓ
libū uocat. anno t̄cio a captiuitate tro
ie. uł q̄nto ut quidā uoluerunt regnauit
t̄bꝫ annis in italia. In qua p̄us regnauit
ianus ⁊ saturnꝰ. picus. faunus. latinꝰ.
annis circit̄. cl. De manue p̄re samp
sonis.

Rursꝰ filij isrl̄ peccauerunt
coram dn̄o. Qui t̄didit eos ī manibus
philistinoꝝ. xl. annis. a qua ser
uitute h̄ modo liberati s̄. Fuit uir quidā de
stirpe dan. noīe manue hn̄s uxorē p̄
chnē. s; sterilem. Cui sepe oranti ī agro
sterilitate amouendā. apparuit anglꝰ ⁊ ait
Concipies ⁊ paries filiū. Caue ne com
edas aut bibas deinceps ṅ ux̄ legem na
zareoꝝ. filius ei tuus erit nazareus dei
ex utero matris. ⁊ deinceps ⁊ ip̄e liberabit
isrl̄. Que cū omnia īdicasset uiro suo ⁊ com
mendasset angli pulcritudinē. c̄ristatꝰ est uir
q̄ zelotes erat. ⁊ ut mitigaret irācun
diam uiri t̄sticiam consuluit ut ambo
rogarent dn̄m. ut iterū ueniret ad eos an
glꝰ ⁊ instrueret utrumq; de puero. Et apparuit
iterū anglꝰ uxori. Q cū uocasset uirū. ait
manue ad eū. Tu ne es qui locutꝰ es de
puero. Cui anglꝰ. Sū. Cui manue. Quid
uis ut faciat puer. Et anglꝰ. Nazareus
erit omni t̄pr̄e uite sue. Attulitq͂ manue
edum ⁊ panes ⁊ ait anglꝰ. Non comedā.
Si uis offerre. offer illa dn̄o. Et ait ma
nue. Q ē nomē tuū. Cui anglꝰ. Cur q̄
ris nomē meū q̄ mirabile ē. Et obtulit
manue que tulerat sup petram dn̄o qui
facit mirabilia. ⁊ ascendit anglꝰ in flā
ma. nec ultra apparuit eis. et intelligens
manue ēe anglm dei. ait. Moriemur
quia uidimꝰ dn̄m. Cui mlr̄. nequaq̄. nam.

cepit dominus holocaustum a nobis et indicauit
que futura sunt. Natumque filium uocauerunt
samson. quod sonat robustum. Creuitque cito
puer a deo ut iam per opera futurus agnosceretur.
Cepitque spiritus domini esse cum illo in castris dan
.i. in exercitu tribus sue. Vel locus est in quo primus
triumphauit samson. et est dictus castra dan. per anti
cipationem. Nondum enim tribus dan. propriam habebat
sortem. Quod sampson interfecit leonem.

XIIII Descendit ergo samson in thamnata phi
listeorum ut uideret sollempnitatem que
ibi agebatur. et uisa ibi uirgine concupiuit.
atque patri et matri. accipite mihi queso ux
orem thanateam. que placuit oculis meis.
Qui dixerunt. Cur negligis filias fratrum tuorum
et filias ad filiam incircumcisorum. Nescientes
quod res fieret a domino. Cumque descenderent cum eo
apparuit eis catulus leonis in uineis oppidi.
et irruit in eum sampson in spiritu domini nichil
habens in manu. et dilacerauit eum frustatim
quasi edum capre. et hoc parentibus non indicauit.
Desponsataque sibi uxore. cum post aliquot
dies rediret ut acciperet eam. declinauit
ut uideret cadauer leonis. et ecce apes erant
in ore leonis. et fauus mellis. quem sumptum
comedebat in uia. deditque partem patri et
matri. et comederunt. partem quoque sponse dedit.
Cumque thanatei ciues essent in epulis nup
tiarum. timentes robur iuuenis. dederunt ei
xxx. iuuenes robustos. sub nomine quasi socios.
re uero custodes. ne quid forte uellet committe
re crescente conuiuiorum sacietate. Quibus ait sam
son. Propono uobis problema. quod si solueritis mihi
infra septimum diem conuiuii. dabo uobis xxx.
sindones et totidem tunicas. Alioquin uos
dabitis mihi totidem. Qui dixerunt. Propone. et
ait samson. De comedente exiuit cibus. et de
forti egressa est dulcedo. Iosephus. alia ponit uerba.
Qui uniuersa deuorat. cibum de se genuit dulcem de se
suauem licet ipse sit insuauis. nec potuerunt
per tres dies propositionem soluere. Cumque adesset dies
vii. dixerunt sponse. Blandire uiro tuo ut
indicet tibi problema. et indicabis nobis. alioquin in

cenderimus te et domum patris tui. Que sollicitans
uirum flendo dicebat. Odisti me et ideo non ex
ponis mihi. vii. diebus quibus conuiuium flebat apud
eum. Et quomodo vii. diebus fleuit. cum supra dictum
sit septimo die uenisse ad eam iuuenes.
post dicit. Cumque adesset dies vii. i. cum adhuc esset
dies infra vii. primum. quod ideo determinatum est ne
putarentur post tres dies uenisse. de quibus
predictum erat quod non poterant propositionem soluere
per illos. post aliter dicit. Cumque adesset dies vii.
i. appropinquaret. Sed nondum adesset ut dictum sit quasi
iuxta esset. et ita post tres dies inquisitionis eorum
quarto die uenerunt ad eam. et locuta est uiro.
Quod autem dicit vii. diebus fleuisse. hoc est in illis vii.
non per illos. Quidam tamen corrigunt ita. Cumque
adesset dies vi. quod uicio scriptoris reor factum.
qui uidens vii. abbreuiatum estimabat legi
vii. tandem die septimo cum ei molesta esset. ex
posuit. que statim indicauit ciuibus suis. et
illi die septimo ante solis occasum dixerunt
samsoni. quid dulcius melle. quid fortius
leone. Qui ait. quid dolosius muliere. Si non
arassetis in uitula mea. non inuenissetis propo
sitionem meam. et irruit spiritus domini in eum. et
ascendit ascolonem et ibi percussit xxx. uiros
quorum ablatas uestes. dedit pronubis suis. et
iratus sampson uxori. rediit in domum patris
sui. Vxor autem eius. nupsit uni de pronubis
suis. De percussione sampsonis.

Cumque dies triticee messis instarent XV
uenit samson uisere uxorem suam
ferens edum. Cumque cubiculum eius uellet intra
re. prohibuit pater dicens. Putaui quod odisses
eam. et tradidi illam amico tuo. Sororem habet
que pulchrior est. illa sit tibi pro ea uxor. Cui sam
son. Ab hac die non erit culpa in me contra
philisteos. faciam uobis mala. et cepit. ccc.
uulpes. et iunxit caudas caudis. et faces li
gauit in medio. quas igne succendens di
misit eas discurrere. et incenderunt segetes
philistinorum. intantum ut uineas et oliueta
ignis consumeret. palestini scientes opus esse
samsonis. uxorem eius et parentes combusserunt

tamquam mali huius actores. et ait samson. Adhuc
expetam ultionem ut quiescam. et percussit
eos plaga grandi. ita ut stupentes suram
femori imponerent. Lxx. dixerunt ita. Percussit ali-
enigenas samson. tibiam super femur quia ad
torporem sensum reduxit. id est tam mirabiliter ut
stupentes tibiam unius pedis super femur alterius
ponerent. tamen quia tibiis incedimus et super femur
sedemus. Quidam exponunt sic. percussit tibiam
super femur. id est pedites preter sedentes in equo
Et habitabat samson in spelunca petre e-
tham quasi in loco munito. Quomodo interfecit
Tunc fecit viros cum maxilla a-
ascendentes philistei sini. ad.
in terram iuda castra metati sunt in loco qui
postea dictus est lechi. id est maxilla. Et dixerunt ad eos
viri iuda. Servi vestri sumus. cur ascendis-
tis ad usum nos. Qui dixerunt. ut ligemus
samsonem. Et ascenderunt iii. de iuda ad
samsonem et culpantes eum dixerunt. Nesciebas
quia philistiim imperent nobis. Venimus ut li-
gemus te et tradamus philisteis. Qui
ait. Iurate ne me occidatis. Et iuraverunt.
et permisit se ligari duobus novis funibus.
Qui cum traherent eum et vociferarent philis-
tei pre gaudio. irruit spiritus domini in eum et dis-
soluta sunt vincula eius ut lina. id est stupe
linee ad odorem ignis. tollensque mandibu-
lam asini iacentem in terra. interfecit in ea. m.
viros aliis in fugam versis. et exultans sam-
son metrice. In maxilla asini | In mandi-
feci acervum de cadaveribus mor- | bula pulli
tuorum. et proiecit mandibulam. | asinorum dele-
et vocavit nomen loci ramatha | vi eos et per-
ther vel ramathlechi. quod est ele- | cussi m. viros. Lx-
vatio maxille. Rama enim | xx habent. In max-
excelsum sonat. Et sitivit ad | illa asini e-
mortem. Quod ferunt esse | mor. emor quod sonat cumu-
Tradunt hebrei. quia | lum de cumulis. hoc est in
sibi dedit gloriam. et non | maxilla asini.
deo. et clamavit ad dominum. Obsecro domine. en
morior. et incidam in manus incircumcisorum. Et ap-
peruit deus molarem dentem in maxilla asini

et egresse sunt aque. Quibus haustis. vires recepit.
et mutato nomine priori. dictum est nomen loci fons
invocantis de maxilla. Cumque non timeret philis-
teos. abiit in gazam et vidit ibi mulierem me-
retricem. et ingressus est ad eam. Quo cognito. philis-
tiim posuerunt custodes in porta civitatis ut
exeuntem mane occiderent. Samson vero me-
dio noctis surgens. ambas fores apprehendit
cum postibus suis et sera. et in humeris portavit ad
verticem montis. Quomodo tandem deceptus
Post hec amavit dalidam fuit.
que erat in monte sorech. et est locus vel genus
vitis. et venerunt ad eam v. satrape philis-
tinorum dicentes. Decipe ab eo in quo habeat vires
et quomodo valeamus eum vinctum affligere. et da-
bimus tibi singuli. id est c. argenteos. quod est v. milia. Qui-
dam tamen distinguunt ita. dabimus tibi singuli
mille. c. argenteos. Et blandita est dalida
samsoni. Qui respondit in dolo. Si vii. nervicis
vivis et adhuc humentibus ligatus fuero. ero ut
ceteri homines. Quos iosephus palmites vi-
rescentes dicit. Et attulerunt ad eam vii. funes
quibus dormientem eum colligavit. latentibus
apud se philisteis. et clamavit. Philisthiim
super te samson. Qui rupit vincula quasi stuppe.
Idipsum fecit et secundo de vii. novis funibus. cum
autem tertio. vii. crines capitis eius circumli-
gatos licio et clavo terre infixisset. excitatus
ab ea samson. extraxit clavum cum crinibus et li-
cio. Cumque molesta esset dalida et deficeret anima
eius ad mortem. aperuit ei veritatem dicens. Na-
zareus sum ab utero matris mee. Si rasum
fuerit caput meum. recedet a me fortitudo. Tunc dali-
da revocavit satrapas ut venirent cum pe-
cunia quam promiserant. At illa dormire fecit
eum super genua sua et per tonsorem rasit vii.
crines eius. id est omnes. vel quia novacula ascen-
dit super caput eius. et pro solis vii. rasis. domi-
nus recessit ab eo. Tunc abiecit eum mulier. Quem cum
apprehendissent philistiim. eruerunt oculos eius
et circumduxerunt eum per terram. et apud gazam
clausum in carcere molere fecerunt quasi ge-
nuli eum affligentes. Hebrei tamen tradunt quia

philistei coegerunt eum dormire cum mulieribus robus-
tis ut ex eo sobolem robustam susciperent. procedente
tempore cum capilli eius renasci cepissent. cum ad-
esset publica sollempnitas. ingressi sunt principes
festivum ut immolarent magnifice dagon deo
suo. qui tradiderat inimicum in manibus eorum. Cumque
letarentur convivantes. adductus est sampson ut
ante eos luderet et ei illuderent. Stabat autem inter
duas columpnas quibus domus innitebatur. et ait
puero suo regenti se. Sine me ut tangam co-
lumpnas et paululum requiescam. et apprehen-
dens utramque columpnam manibus ait. Moriatur
anima mea cum philistiim. et concussis colum-
pnis. cecidit domus super omnes. et multo plures
interfecit moriens quam vivus. et pervenit per
quinquas circiter. iii. milia. utriusque sexus. Incide-
que ludente
aspectabant
de tecto. Tu-
lit eum in
ulsa cogna-
tio et sepelierunt eum in sepulchro patris sui. et
iudicavit israel. xx. annis. Incidentia. Hac-
tenus iudicum liber tempora signat. huius an-
nos. cc. xc. ix. et iudices. xii. Incidentia.

Nota quod iiii nominati ante ...tia. ·iiii· hominum nomina prius quam nati sunt nunciata fuerunt. hysmahel. ysaac. Jeremias. Samson. In novo duo. Johannes et iesus.

Eo tempore ascanius albam condidit sedem
regni latinorum. palefatus in libro incredibi-
lium. tradit ulixem inter sirenorum fugisse syl-
la spoliare hospites solitam. Syrenes quoque
meretrices fuisse. que decipiebant navigantes.

Sequitur hystoria De micha.

de ydolo miche. Hunc autem eventum et
alium de uxore levite dicit iosephus contigisse
post mortem iosue et ante othoniel cum plurimum
peccassent coram domino israel et tradidisset eos dominus in
manus chananeorum. Qui abstulerunt iude ascalonem
et accharon et multas urbes in campestribus. et ipsos danitas expulsos in montes
fuge compulerunt. Eo tempore fuit vir de monte
effraym nomine michas. qui suscepit a matre
sua. m. c. argenteos votivos. et fecit ex man-
dato matris ex eis ephot. et theraphim. i. ves-
tem sacerdotalem et ydola. et separavit eis edi-
culam in domo sua. et implevit manum unius filiorum
suorum. et factus est eis sacerdos. et investivit eum de
sacerdotio per aliquid positum in manu eius. vel
implevit manum eius. i. sepe obtulit ei tamquam
sacerdoti. In diebus illis non erat rex in israel. sed unus-
quisque quod sibi rectum videbatur faciebat. Fuit XVII.
alter autem adolescens beethleemita cognatus
miche et levita. sed pauper. qui voluit pere-
grinari ubicumque commodum sibi repperisset. Cumque
declinasset in domo miche cognita causa vie
eius. conduxit eum sibi sacerdotem instituens ei
per singulos annos. x. argenteos et vestem dupli-
cem preter victum. In diebus illis tribus dan quere-
bat sibi possessionem. et miserunt. v. viros ut
explorarent terram in qua possent habitare. et
intrantes domum miche. requieverunt in diver-
sorio levite. Cumque considerarent vestes et ydola
abierunt et venerunt lachis. et videntes locum
uberem et magnarum opum habitantes in ea sine
timore et imbelles reversi sunt ad fratres suos et
dixerunt. Eamus et possideamus terram quam vidimus.
Nullus erit labor. et profecti danite. dc. viri ar-
mati. primo manserunt in cariathiarim iude. Qui
locus ex eo tempore dictus est castra dan. alius eodem
nomine dictus est. de quo diximus in samsone. Tercius
eodem nomine dictus est ubi roboam fabricavit vi-
tulos. Cumque transissent iuxta domum miche. intra-
verunt. v. predicti viri ut tollerent vestes et ydo-
la. cumque sacerdos reclamaret. dixerunt ei. Veni
nobiscum. Melius est tibi ut sis pater in una tribu. quam
in domo unius viri. et abiit cum eis ferens secum
omnia. Cumque insequeretur eos michas cum omni
domo sua. videns eos fortiores et minantes
mortem. reversus est. Illi vero cum mulieribus et parvulis
et iumentis venerunt ad populum lachis. Et percusserunt
eos et urbem incenderunt. et struxerunt
sibi civitatem non procul a libano et iuxta fontes
iordanis circa maximum campum sydonis in re-
gione roob. Et appellaverunt eam dan. que prius
lachis vocabatur. posueruntque sibi in domum ydolum
miche toto tempore quo fuit domus dei in sylo. Jo-
natham vero filium gersam filii moysi et filios eius
statuerunt sacerdotes in tribu dan usque ad diem

et vasa supellectilia sua

captiuitatis sue. Cumque replicet hystoria. in diebus illis non erat rex in israel. uidetur consentire iosepho qui ait hoc factum et quod sequitur circa eadem tempora contigisse. De uxore leuite.

XIX Fuit leuita habitans in latere montis effraym. huius uxorem de bethleem. que irata uiro suo. rediit in domum patris sui in bethleem. Secutus eam uir suus cum puero et duobus asinis. reconciliatus est ei. Quarto autem die cum regredi uellet. tenuit eum socer usque in crastinum. Quinto die sumpto cibo circa meridiem egressus est. ducens secum duos asinos onustos. et concubinam. Sic enim quinque uxorem dicit. Et ut in dicitur uelle iosephus. luna quinta in faustum et arripuit. Cumque transirent iuxta iebus. die declinante. noluit ingredi oppidum gentis alienę. et transiuit in gabaa. que est in tribu beniamin. et nullo eum recipiente. sedebat in platea. Et ecce senex rediens de agro qui erat de monte effraym et aduena. habitabat in gabaa. Qui introduxit eos in domo sua. Et cenantibus illis. uenientes uiri ciuitatis filii belial. dixerunt ad dominum domus. Educ uirum qui ingressus est ad te. ut abutamur eo. Tamen iosephus dicit non uenisse pro eo. sed ut raperent uxorem eius. Cum autem obtulisset eis senex filiam uirginem. et uxorem uiri pro uiro. eduxerunt uxorem uiri. Qua cum tota nocte abusi essent. dimiserunt eam mane. Que rediens ad hospicium exspirauit ante ianuam. Et sciens uir eius cadauer in asino. rediit in domum suam. et concidens eam in. xii. partes. misit in omnes terminos israel. et clamauerunt singuli. Numquam sic factum est in israel ex quo ascenderunt patres nostri de egypto.

XX Et egressi sunt omnes qui uiri erant in masphat. cccc. pugnatorum. et dixerunt. Non redibit quisquam in domum suam. donec ulciscamur in gabaa. et elegerunt uiros unum de. x. qui portarent cibaria. et miserunt ad omnem tribum beniamin dicentes. Tradite nobis flagitiosos de gabaa ut moriantur. Qui noluerunt. immo dederunt eis in auxilium. xxv. de beniamin. Erant autem in gabaa. lxx. uiri. tam sinistra quam dextra preliantes. et sic fundis lapides ad certum iacientes. ut capillum quoque possent percute. Et ascendens exercitus israel consuluit dominum. Quis ascendet contra nos princeps contra beniamin. Et dixit dominus. Iudas. hoc forte uidetur factum post iosue. de tempore huius cladis. Et ascendentes in expugnabant gabaa. et prima die egressi filii beniamin de gabaa. percusserunt de israel. xxii. Secunda uero die. xviii. Tercia uero die. per insidias circumuenti. ceciderunt et incenderunt urbem filii israel occidentes uiros et paruulos. et mulieres. idipsum facientes aliis ciuitatibus in beniamin. De omni uero beniamin soli. dc. remanserunt. qui sederunt in petra remmon. et planxerunt planctu magno. uiri. mulieribus. Et iurauerunt filii israel in masphat. quod nullus eorum filias suas daret uxores filiis beniamin. Eidem penitentes de deletione tribus unius. quesierunt quis de israel non ascendat contra eum nec ueniat. et inuenerunt quod uiri iabis galaad non interfuisse certamini. et percusserunt eos iabis galaad. a sexu masculino usque ad mulierem. Solas autem uirginibus reseruatis. et aduocantes. dc. uiros de petra remmon. reddiderunt eis sortem beniamin. et. cccc. illas uirgines dederunt eis in uxores. Et consilio inito de dandis uxoribus. cc. qui remanserant. dixerunt eis. Ecce sollempnitas domini est in sylo et ascendent filie israel ducentes choros et uos latentes in uineis exite et rapite singuli singulas uxores. et factum est ita. et restituta est tribus beniamin. In diebus illis non erat rex in israel. sed unusquisque quod sibi rectum uidebatur faciebat. Eadem est clausula que est supra. Ideo forte uidetur quod circa idem tempus utrumque factum fuerit. De Ruth.

Post sampsonem iudicauit israel heli sacerdos. qui non tamen iudex. sed sacerdos a digniori officio appellatus est. et translato sacerdotio a filiis eleazar. hic primus de filiis ythamar accepit sacerdotium. In diebus eius facta est fames in terra. et surrexit helymelech de bethleem effrateus cum uxore sua noemi cum duabus filiis suis maalon et chelion. Et ingressus est regionem

Super paralypomenon dicitur. Ideo quod iudicibus helimelech soli fuerit adherendos transgressores legis. Sed quia non timuerunt deum terra fames ... ut potior tribu iuda fugeret et pre ...

Ruth

moabitide ut pasceretur ibi. Quo mortuo
filii eius duxerunt uxores moabitidas. Or
pham et ruth. Iosephus tamen dicit, quod post acceperunt
filii sui uxores. Et manserunt ibi .x. an
nis et mortui sunt ambo sine liberis. Noemi
uero uidua et orbata filiis. surrexit ut re
diret in patriam. Audierunt enim quod dominus
dedisset populo suo escas. Et comitabantur eam
nurus sue. Que ait ad eas. Reuertimini
filie mee in domum matris uestre. Non enim
ulterius poteritis sperare uiros ex utero meo. Et
nota quoniam apud moabitas seruabatur lex de se
mine suscitando. Et adquieuit orpha et
reuersa est. Ruth uero sequebatur eam. Cui noe
mi. Audi filia. Non est deus noster sicut dii
gentium. nec populus noster secundum ritum gentium
uiuit. Expedit tibi ut redeas ad populum tuum
et ad deos tuos. Et ait ruth. Populus tuus populus
meus. deus tuus deus meus. Profecteque sunt simul et ue
nerunt in bethleem que prius dicebatur effrata
ab uxore caleph. Hec fuit maria soror mo
ysi secundum quosdam translata de hebreo. que postquam
percussa est lepra. agnominata est effrata. id est fu
rorem uidit. id est iram dei experimento cognouit.
Vel uirtute speciosum. quia plaga eius omnibus est
posita in exemplum. Sed tunc primo propter mendici
tatem ubertatem sibi redditam. cepit uocari bet
leem. quod est domus panis. Percrebruit fama in
bethleem et dicebant. Hec est illa noemi. Quibus
illa. Ne uocetis me noemi. quod est pulchra. Sed
uocate me mara. quod est amara. Egressa sum
plena. et uacuam me reduxit dominus. Sed amaritu
dine plenam. Et tunc primo ordea metebantur.
Erat autem ibi uir potens et opulentus booz. con
sanguineus helimelech. Intrauit itaque ruth
agros illius de uoluntate noemi et colli
gebat spicas post metentes. Accidit autem
ut egrederetur booz ad agrum et ait messo
ribus. Dominus uobiscum. Et quesiuit cuius esset hec
puella. Et dixerunt. Hec est illa moabitis que
uenit cum noemi. Et ait booz ad eam. Filia
ne uadas in alterius agrum. Nullus puerorum
molestus erit tibi. Si sitis. uade ad sarcinu
las et bibe. hora uescendi ueni huc et comede
et intinge bucellam in aceto. reddat tibi deus
israel mercedem. quoniam confugisti sub alas eius
prius quam suus dixit. Proicite de manipulis uestris
de industria ut absque rubore colligat. Cumque
comedisset ruth ad latus messorum. congessit po
lentam quam iosephus alphitam uocat. et conseruabat eam
socrui. In uespera que collegerat uirga excuti
ens. inuenit ordei quasi ephi. id est modios tres.
Cumque redisset ad socrum indicauit ei que fe (III)
cerat sibi booz. et ait noemi. Propinquus noster
est homo. Benedictus sit a domino. Id ipsum fecit ruth
sequentibus diebus usque ad aree uentilationem. Mos
erat in israel quod in uentilatione dominus aree conui
uium parabat prius suis et messoribus. Et dor
miebat in area. et quasi sollempnizans abstine
bat ab amplexibus. Id ipsum fiebat in tonsione
ouium. Sed in post uindemias fiebat non legitur. et
ait noemi ad ruth. Lauare filia et ungere et
indue cultioribus uestimentis. et ascende in aream
cum aliis. Non te uideat homo donec inebriatus
fuerit. Cumque obdormierit inspicies te a par
te pedum eius et ibi iacebis. Et fecit omnia que
sibi socrus imperauerat. Et ecce media nocte
euigilans homo expauit dicens. Que es. Et illa.
ego sum ancilla tua. Expande pallium tuum
super me. quia propinquus es. Cumque indicasset ei
booz in talibus derogationibus esse seruandam
castitatem. addidit. Alius me propinquior est. Si te
uoluerit iure propinquitatis. bene res acta est. Alio
quin ego suscipiam. uiuit dominus. Surrexit itaque
booz de loco in iaciuat uir archonum mani
pulorum antequam homines mutuo se cognoscerent
et impleuit palliolum illius ordeo quasi .vi.
modiis et rediens ruth onusta ad socrum
indicauit ei que dixerat ei booz. Ascendit ergo (III)
booz ad portam et sedit cum iudicibus. Et uoca
uit .x. de senioribus ciuitatis. Et aduocans pro
pinquiorem illum de quo dixerat. ait ad eum. Par
tem agri patris nostri helimelech disposuit ue
dere noemi. Nos duo soli propinqui sumus. Sed
tu propinquior. Eme ergo si placet. At ille. Ego
emam. Cui booz. ergo non ex media parte

ho. id est caleph filius esron de effrata uxor unde maria
et uxor autem beselehel.

oporter te legum hre memoriā. héas necce
ē cū agro relictam maalon. ut suscites no
m̄ ꝓpinqui. At ille ait. Cedo iure ꝓpinquita
tis. tu utere ꝑuilegio meo. Et ait booz. Tolle
ergo calciamētū tuū. ut firma sit concessio. Io
se. in dic̄. Booz itaq; testificans seniores
iussit mulier ut eius calciamētū solueret
sm legē et in faciē eius spueret. Iohes u ait.
cui nō sum dignus corrigiam calciamēti
solue. Ex hys tñ conicitur q̄ sm diuisos
casus quā ipe repudians soluebat se calcia
mētum. quā uo mulier soluebat ei. qm uir
qui suscipiebat eam. Sz quocūq; m fiet i
obprobrium repudij cont̄ legem dom̄ eius di
cebatur dom̄ discalciati. Et ait booz astan
tibz. Huius rei testes estis. Qui dixerunt. Testes
sumus. Faciat dñs hanc mulierem sic rachel
et liam. que edificauerūt domū isrl. Accepitq;
booz ruth in uxorē. et pt annū nat̄ ē filius.
Quē posuit noemi in sinu suo. nutricis et
gerule fungens offō. Et dixerūt ad eam ui
cine congratulantes. ecce habes q̄ nutriat se
nectute tuā. et sinat tē plusqm. vij. filij.
Obh uocauit nom̄ eius obeth. q̄ hebrice
interpretatur seruiens. hic ē pr̄ ysai pr̄is dauid.

Explicit hystoria Ruth.

Incipiunt tytuli sup librum regū Iº.

Incipit hystoria regum.
De helcana
De ptu samuelis.
De filijs hely.
Qz ter uocauit dñs samuelē.
De morte hely et filioꝝ eius et cap̄ arche.
De remissione arche.
Qz orante samuele uicit isrl' phī.
Qz isrl' petijt regem.
De unctione saul et electione.
De naas et scā unctione sca.
Qz samuel ꝑdixit saul de sciſione regni.
De clade phil' et fauo q̄ comedit io.
Qz saul uicit amalech.
De unctōe dd' idomo pr̄is sui.
De morte golie.
Qz saul ꝑsecut⁹ est dauid.
Qz michol deposuit dd' ꝑ fenestram.
De fuga dd'. in nobe.
De fuga dd'. ad achis.
De amonitōe gath ꝓphe.
De zipheis et q̄ dd'. latuit ī spelunca.
De morte samuel' et nadab.
De fuga dd'. ad. a.
De suscitatione samuel'.
Qz dd'. uicit abimelech.

Explicunt tytuli.

Incipit hystoria Regum. aw.

LIBER Regum in. iiij. uolu
minibz distinguitur
ap̄ nos. Sed in hebreo
autem in duobz. et dicit ꝑmū sam
anoīe actoris. Secdm uocāt malach
regum. amaria. Quida uocant malach
q̄ sonat regnoꝝ. sz uiciose. Agitur enī īeo de
uno regno iudeoꝝ tm̄. et de regibz eius. bm
ī duo diuisū fuit. Sc̄ptus ē aū cronice
lib' iste. sub singul' regibz. qui compact⁹ ē in
unū. A sētentia q̄ ex inde patz. q̄z idem ē
finis huius libri et sētentie. dō commendatione
aū samuel'. ꝑmittit̄ commendatio pr̄is eius
in hunc modū. Fuit uir unus de ramathaim
sophim de monte effraym. et nomen eius
elchana. effrateus. Vir enī ponit̄ h. nō
ꝑ sexu. sz ꝑ uigore uirtutum. Nec unus
nūo. sz ꝑ singlaritate religionis ꝑ aliis.
Dr̄ aū ciuitas eius ramathaim que in
eu. dr̄ arimathia. a ioseph dr̄ ramath
q̄z in excelso sita erat. Sophim uo sp
eculatio interpretatur. et ē ibi genitiuus casus. ac
diceretur. de ramathaim speculonis. q̄z erat
eminens regio longe uidi poterat. Sic
tenet iosephus. Alij distinguit̄ sic. de ramath
in sophim. Non ē aūt effraym nom̄ mon
tis. sz regionis. Vn in seqntibz ubi legit̄
de. xij. ꝑfectis regionū qui ministrabant
salomoni ꝑ singlos mēses. ponit̄ de ciu

pfectus in notis effraym. Fuit autem helca
na leuita non decimus a leui. descendens
ab eo per chath & ysuar & chore. unde patet
quod samuel non fuit aaronita. Et dicitur effra
teus ab effraym. vel bethleemita. Fuit enim
commorans de tribu iuda. unde samuel postea po
suit unum de filiis suis iudicem tamquam in ter
contribules. Et nota quod quidam tria nomina distin
guunt sic. effrateus ab effraym. scribuntque per
duo ff. effrateus ab ephrata per ph. euphra
teus ab eufrate. quod est frugifer. per eu. et est ut di
citur ciuitas iudee iuxta eufratem. De
Habuit autem elchana helchana.
duas uxores. nomen uni anna. et
nomen secunde fenenna. Et cum debuit dicere alte
re de duabus. dixit secunde. innuens quod licet pares
essent in nomine uxorio. tamen hec secunda erat in amo
re uiri. Erat autem anna pulchrior. sed sterilis.
phenenna uero fecunda. Et ascendebat uir
ille statutis diebus statutis secundum legem in sylo ad
adorandum. Erant autem in silo duo filii heli.
ophni & phinees sacerdotes. Cumque immolas
set elchana. dedit fenenne & filiis & filiabus
eius partes. anne autem dedit partem unam
tristis. Quidam putant dictum hoc esse de uestibus
nouis quas distribuebat uxoribus & liberis in
die festo. Sed putandum est dictum esse de partibus
sacrificiorum que contingebant offerentes. quas
tamquam sanctas leuite ceteris distribuebant.
hebreus sermo magis uidetur sonare. dedit
anne missionem unam duplicem. quasi unam par
tem equipollentem duabus. Porro anna tris
tis erat pro sterilitate & non sumebat cibum.
& egressa est ad fores tabernaculi ut oraret. heli se
dente autem postes ut querentes consilium patrum
eum inuenirent. et flens anna uouit domino.
Domine exercituum si dederis mihi sexum uirilem. dabo
eum tibi nazareum omnibus diebus uite sue. &
attendens heli motum labiorum. uocemque non
audiens. estimans temulentam. ait. di
gere paulisper uinum quo madens. Que respondit. Nequaquam
domine. Sed mulier infelix ego sum ut adhuc.
ora pro ancilla tua. & intelligens eam heli

sterilem. ait. Det tibi deus israel petitionem tuam. He
breus tamen habet. dabit. unde mulier ex promissione sacer
dotali secura abiit. uultusque illius non sunt
amplius in diuersa mutati. vel animus eius non est
deinceps distractus in uarietates dubitationis.
Et factum est De partu samuelis.
ut pareret filium. & uocauit nomen eius
samuel. id est postulatio dei. quia a deo postulatum susce
perat. nec ascendit mulier in sylo cum uiro. do
nec ablactaret filium. et eum ablactatum
duxit in sylo cum uitulis tribus. & tribus modiis fari
ne. Hebreus tamen habet. & modio farine. & cum
amphora uini. que est mensura trium modiorum.
nec attulit similam & uinum ad libandum tamen
cum libaminibus uitulorum pauciora sufficerent.
presertim cum non nisi unum uitulum obtulissent.
sed intelligendum est quod residuum dedit domini sacerdo
tum. Porro mirum uidetur esse puerum bimum quasi
nouiter ablactatum adductum esse ad ministerium
domini in tabernaculo. propterea quidam dicunt tres esse
oblationes. prima est a lacte mamille que fit ter
tio anno. Secunda a lacte infantie. que fit vii.
tertia a lacte pueritie. que fit xii. et sic amo
uetur puer a nutrice. a pedagogo. a timore.
Dicunt ergo quidam eum adductum post secundam ab
lactationem ad imbuendum litteras. unde in sequen
tibus legetur quod per singulos annos mittebat
ei mater tunicam puerilem. Alii dicunt quod post tertiam
ablactationem quasi iam ydoneum ad ministerium.
unde statim sequitur. puer autem erat minister in conspec
tu domini. Cumque obtulissent puerum heli. ait anna.
Viuit anima tua domine. ego sum mulier infelix pro
qua orasti. & ecce filius quem dedit mihi dominus. Ge
nus erat iurisiurandi per confirmationem. quasi dicat.
per animam tuam domine. quidam tamen quasi per execrationem
dictum putant. ut ibi. Viuit anima tua rex. Si no
ui eum. quasi dicat. destruat me uita tua si no
ui eum. Et orauit dominum anna. & dixit. Ex II
ultauit cor meum &c. Canticum tamen est apertum. non
oratio. & continet tria hec cantica. primum est. gratiarum ac
tio pro beneficiis sibi prestitis. Secundum est inuectio in
superbos. occasione fenenne. id est. Nolite multiplica
re loqui. Tertio prophetat de regno christi. id est. Dominus

iudicabit fines t're. Q' aut' legit' in cantu
co. donec sterilis peperit plimos. & que multos
hebat filios infirmata e. Hebre' ht. p pli
mos. vii. & p infirmata e. secta e. et tradit
q singul' anne filiis nascentibz. singuli
fenenne filii moriebant'. & v. filiis anne
duos filios samuel' 2numerat ut sint. vii.
Rediit elchana i domu sua. & samuel mi
nistrabat an' heli & dicit eum iose. anno
xii. pleno pphasse. De filiis heli.

Porro filii heli nescientes dnm. par
tem sacerdotalem de sacrificiis ante q
adolerent adipem. tollebant ab offerentibus
crudam ut lautius s' putarent eam et
mittebat puer sacerdotis fuscinulam in olla.
& quicq' leuabat fuscinula. sacerdotis erat.
q no erat precio. s3 rapina. Samuel aut'
ministrabat accinctus ephot lineo. non sac
dotali. s3 pphetico. & tunica puam afferebat
ei mat' singul' annis. & uisitauit ds an
nam & hvit tres filios & duas filias. He
li aut' erat senex ualde & audiuit pecca fi
lior qui dormiebant cu mulieribz excuban
tibz ad hostium tabernaculi. & eas que ue
niant ad purificandum polluebant. Quida
tn uolunt q n miscebant' mulieribz. s3 cor
rupti pecunia. dabant mulieribz licentiam co
miscendi uiris suis infra dies purificonis.
vn & pz dixit eis. Transgredi facitis ppl'm dni.
& tepide arguebat eos. Venit aut' uir dei ad
heli. angl's s'm hebreos. & ait ad eu. Loquens
loqutus sum. ut dom' pris tui ministret inse mpi
ternu. absit h a me. s3 honorantes me glifi
cabo. & 2temptnentes abiciam. Ecce precidam
brachiu dom' pris tui. i. auferam sacerdotium
de domo tua. p quo debebat' ei armus dexter.
& uideb' emulu tuu i templo. Q' fcm e in
diebz salomonis. cu sadoch qui fuit de eleazar
fcs e sacerdos. eiecto abiatar. qui fuit de ytha
mar. Quida tn autumant translatum ee
sacerdotiu ad samuele qui n fuit aaronita.
s3 neq3 legit' samuele fuisse sacerdotem n aaro
nitas amotos a sacerdotio. usq3 circa tempora

machabeor. Q' aut' addidit. uir di. magna
ps domus tue morietur. forte impleti e
in primo qn occubuerit eius in bello. ul'
qn saul sacerdotes nobe interfecit. & in signu
future ueritatis. predixit ei. una die filios
eius mortuos. porro in diebz ill' erat sime
dni precios'. i. rarus. De tercio uocauit do
minus samuelem.

Factu est aut' cu heli iacebat i loco suo & oculi eius ca
ligauerant. nec poterat uide lucernam dni an
qua extingueretur. Q' miru uidetur. Non
enim aliquis adeo cecutiens. qn clarius
uideat lucernam ardente qm extinctam.
presertim cu cecutientes oculi clarius uid
ant ad lucernam qm ad diem. Quida s
distinguut. nec poterat uide lucernam d
ante qua extingueretur. Samuel aut' dor
miebat. & superhabundat autem. hyp
sui uidetur consentire hebre. qui dix
ibi. nec poterat uide. & subiungit. lucer
nondu extinguebatur. & sic 2grue sequit.
Samuel aut' dormiebat i templo dni. v
thalamu iux' tabernaclm n sol' cum heli
sacerdote dormiebat. vn cu uocasset eu dns
cucurrit ad heli dicens. Vocasti me. fals
dixit. s3 non e mentitus. & ait heli. n
uocaui te. Reuerte & dormi. et fcm e s
sic. nondum enim samuel sciebat dnm.
no hebat 2suetudinem audiendi dnm.
q uocasset eum ds t'cio. itm abiit ad heli
intellexit heli q uocasset eu ds & ait. Si
inceps uocauerit te. dices. Loquere domine
q audit seruus tu'. Cumq3 uocasset eu dns
dormiente. dix. Loquere dne. & indu
uit ei eandem 2minatoem in dom heli
qm prius fecerat p uiru dei. Non tn pu
e irritam fcam promissione qm fecerat
aaron de sacerdotio sempiterno. promissio
enim h semp addenda e 2ditio qua p
ta. Si custodierint filii tui testamentu
meu. & c. uidetur uelle iose. dnm id
uocasse samuele. ut prefigaret trans
dignitates futuras. Fuit enim ppha

heli audiuimus hunc uirum fuisse phi
nees & 9 holta co putat & h dea fu
isse heli. an ipsa samuel. s3 ob honorem
samuel h dea.

ab hac vocatione dic̄ eum iiii fuisse. fuit q̄z iu
dex. obtulit q̄z q̄ sacerdos. eo q̄ puulus esset
ichabot nepos heli. Mane adiuravit heli
samuelem ut indicaret ei universum sermonem
domini. et indicavit ei omnia. et ait heli. dominus est
quod bonum est in oculis suis faciat. Crevit autem
sa. et cognovit universus israel quod fidelis propheta sam.
esset domino. et consuluit eum omnis populus iuxta
verbum domini. Precepit enim deus ut abicerent deos
et ariolos. et huiusmodi ut scelerarent et sectaretur
suus verbum domini. De morte heli et filiorum

Et factum est eius et cap. ax.

[E]t convenerunt philistiim pugnam in
affec. qui dicitur locus pertinens ad iezrael: quem
vocat iose. civitatem amphoolennis. Israel quoque
egressus est in prelium iuxta lapidem adiutorii quod
per anticipationem dictum postea patebit. et victus
est israel. et ceciderunt in eo quasi iiii. virorum. et dix
erunt seniores. afferamus de sylo archam domini
sedentis super cherubyn. quod ideo dictum est sicut et in
psalmo. Qui sedes super cherubyn. quia quandoque gloria
domini ibi apparebat. et tulerunt archam et ve
nerunt cum ea duo filii heli. ofni et phinees
iam fungebantur officio patris et acceperant manda
tum ab heli ne ad eum redirent sine archa.
et timuerunt philistiim et acrius pugnaverunt.
fugitque israel et cesa sunt ex eo. xxx. peditum
et archa domini capta est. et duo filii heli mor
tui sunt. Currit autem puer beniamita de
acie et indicavit in sylo quod factum erat. heli
autem sedebat contra viam que ducebat ad
castra. spectans. i. auscultans. Iam enim cecus
erat ut tradunt hebrei et non cecutiens. Qui
audita strage populi et morte filiorum. quievit.
Cum autem audisset archam captam. cecidit re
trorsum et fractis cervicibus exspiravit. Nu
rus autem eius uxor phinees pregnans erat.
et pre dolore incurvavit se et peperit filium. vii.
mensium. ut dicit iose. et vocavit eum ichabot
. i. ingloriorum dicens. translata est gloria domini de israel.
porro heli iudicavit israel. xl. annis. Cui
concordat iose. lxx. vero et paralipomenon di
cunt. xx. post dicta quod post sampsonem fluxerunt

[I]xx. anni sine iudice. qui aggregati sunt an
nis quibus iudicavit heli. Quidam tamen dicunt
. xx. annos quibus iudicavit samuel aggrega
tos annis heli magistri sui. Sed illi anni samu
elis cum annis saul ascribuntur. Sane potuit
fieri ut heli factus iudex transtulit sacerdotium de
domo eleazar. eleazar quidem successit phi
nees. Cui successit abiezer. Cui successit
buzi. Cui successit ozi. et translatum est sacerdotium
his diebus illis. Incidentia. Tempore
heli fuit tercius rex latinorum silvius postu
mus filius enee et lavinie. a quo deinceps
latini reges silvii denominati sunt. huic ascanius
heredem reliquit adhuc filio puulo suo invito.
a quo iulior familia et originem traxit. et
novum hectoris filii ilium receperunt expulsis
hostis nestoris. De remissione arche.

[T]ulerunt autem philistiim archam domini in
azotum. et statuerunt eam iuxta dagon
quasi tropheum et surgentes diluculo invene
runt dagon prostratum in terra ante archam. et
quasi adorantem ut dicit iose. et restituerunt eum
in locum suum. Rursum mane sequente. in
venerunt eum prostratum. caput vero et manus eius
abscise a trunco iacebant super limen. Ob hoc
nullus ingrediens templum in azoto. calcat si
limen. usque in hodiernum diem. et aggravata est
manus domini super azotios et percussit eos in
secretiori parte natium et computrescebant pro
minentes extales eorum. Quod iose. dicit factum
ex crudeli passione dissenterie. ita ut putre
facta egererent intestina. et mures qui ebulie
bant de agris. corrodebant extales eorum. et con
vocatis satrapis dixerunt ad eos. Quid facie
mus de archa. Qui dixerunt. Circumducatur.
Quacumque autem circumducebatur percuciebat eos
in posterioribus. et fecerunt sibi sedes pelliceas. et
convenientes principes. v. urbium. tractabant
quod factum esset. Et erant qui dicerent causam pas
sionum factam partham. alii per casum. alii
per corruptionem aeris et fructuum terre. Dixerunt
autem sacerdotes et divini. Cur aggravatis cor
vestrum sicut pharao et egyptii. Remittite ar

Vom

iacebant

cham. s; no uacuam reponite in capsella
iuxta archam .v. anos aureos et .v. mures
aureos. p nuo ciuitatu que pcusse sunt.
Iose. tn dic .v. simulachra hoim aurea. et
ponetis archam sup plaustrum nouum.
cui iugetis duas uacas fetas quib; no e
impositu iugum. et uitulos eaz recludetis
domi. et si recto itine ascendent contra beth
sames. ipa fecit uob h malum. alioqn ca
su factu e. et ibant uacce mugientes i di
rectu. nec declinantes ad dextam nec ad si
nistram p uia que ducit bethsames. et h e
una sacdotaliu ciuitatu in tribu beniamin.
est altra bethsames in tribu nepthalim. por
ro bethsamite metebant triticu. et uenit
plaustrum i agru iosue bethsamite et stetit
ibi. et posuerut archam sup lapidem gndem.
Qum putant hebrei fuisse aram edificatam
ab abraham. et capsellam q erat iuxta eam.
et conciderunt leuite ligna plaust et uaccas
posuunt sup ea holocaustum dno. Uiri aut
bethsamite obtulunt holocausta et uicti
mas in die illa. assunt quida .v. tn ee ci
uitates philistum. et ido tn misisse .v.
anos aureos et .v. mures. S; in sequitib;
legit sycelech fuisse ciuitas philisteoru.
Un melius uidet q dic ysidorus .v. fuisse
tn metropoles. et q; obtulit anu aureu et
mure. alie solu mures obtulunt usq; ad
abel magnu sup que posuunt archam
dni. et uidet h littera sonare q abel sit no
men lapidis sup que posita fuit archa. A
lij assunt ciuitatem q tnc bethsames di
cebatur. postea dicam abel. q in tpre luctus.
pp luctum bethsamitaz qui secut e. et ad
ditum e magnu. ad dnam altius abel.
que i sequitib; abela dz. ubi sapiens mli
exclamauit ad ioab. Qui interrogant inter
rogent i abela. et tunc legit sup que posu
erunt archam .i. iuxta que et pcussi sunt de
bethsamitis .lxx. uiri et L. plebs eo q uidis
set archam. Credunt aut illi .lxx. deposuis
se archam. cu no eent sacdotes. Si queritur

/ ciuitate

/ 7 v. milia plebs

Cur q mortui n sunt philistei qtqt uiderunt
archam. pot dici. q no peccauerunt uiden
do quib; n erat phibitum uidere. Timen
tes aut bethsamite. miserunt ad uiros ca
riathiarim ut reducerent ad se archam. Q
reduxerunt eam et intu lerunt eam i domo a minadab uiri iusti

De cariathiarim transtulit ea samuel i maspha. pt ipse et saul in galgala. pt saul in nobe. et de nobe in gabaa. pt dd in domu obeth. pt i syon. pt salomon in templum.

i gabaa et eleazaru filiu eius sacdotem
instituunt i custodia arche. et fuit i .xx.
annis. usq; ad octauu annu regni saul
quo ipse tulit ea in castra. Manserat aut
ap philisteos .vij. mensib;. et tunc qeuit
omnis isrl pt dnm. Orante samuel

Quod attendens vicit isrl ph
samuel. et uidens eoz fiducia
domino art. ascendam in maspha
p uob. Cumq; ascendisset in maspha
dunt aqm coram dno in qua maledicti
gesta erant. qua si bibebat ydolatra. la
eius adhebant sibi inseparabilr forte
signu fedis. sic fecit iosue. et iudicauit
eos ibi sa. i. docuit eos iudicia di. Qui
da tn asserunt samuele qdam ydolum
redegisse in puluem et in potu dedisse
pp ad bibendum. et in barbis eoz iudica
se reos ydolatre a no reis sic quonda fe
moy. Et audierunt philistum congrega
isrl in maspha. et armati asce
dunt aduus eos. et timens isrl. dix ad sa
clama p nob ad dnm. Et obtulit sa. a
nu lactente in holocaustu. et du cla
ret sa. ad dnm. intotu e pluu. et itonu
dns fragore magno sup philisteos. et
mota tra p loca pandebat hiatus. et
philistei i fugam uersi. cesi sunt a filijs
isrl. Qui pcusserunt eos usq; ad terminos
te sue. Tulitq; samuel lapidem et posu
eu inter duas. et uocauit nom loci illius
pis adiutorij. nec apposuerunt ult

phylistinn ut inuerent t'minos t're isr'l. q'm
uixit samuel. Judicabat itaq; sam. p'p'm in
bethel et galgal'. et masphat circuiens p'
singlos annos et reu'tebatur i ramatha.
et edificauit ibi altare. S; et ibi iudicabat
isr'lem. Tres ille ciuitates famose erant
Bethel p'p' sompniu' iacob et gagal'. p'p' cir
cu'cisionem fam. et masphat p'p' frequentiam
iosue. Et ascendebat ad eas samuel uicissim
in t'b; sollepnitatib; ebdomadarius. et iudi
cabat ibi p'p'lm. aliis dieb; ascendebat ad e
cum p'p'ls in ramatha ad iudicandu'. Q'd'

VIII Cum aut' isr'l petiit regem.

Cum aut' senuiss; samuel. posuit filios suos
ioel et abiam alt'm in bethleem. alt'm in ber
sabee. qui ibi sedentes iudicauu't p'p'lm. Q'i
declinauu't p't auariciam et p'u'tunt iudi
cia. q'd no' fe'ns p'p'ls. dix' ad samuel. Da nob'
regem ut iudic; nos sic' cet'e g'ts h'nt. q'd g'
uit' tulit sa. p'p' iustitiam sibi iusticia' et c'da
od'u' regis. Cumq; 9suluiss; d'nm. ait ei d's.
Audi uocem p'p'. Nec te t'm abiecerunt. s; me.
ne regne' sup' eos. V'mtam' p'dic eis ius re
gis. Et ait samuel ad p'p'lm. Hec erit ius
regis. filios u'ros faciet suos suos. equites
et precursores. agricolas et fabros armo'r. filias
u'ras faciet unguentarias et coq'strias et pa
nificas. Suos u'ros et ancillas et iumenta po
net i ope' suo. Optima queq; u'ra dabit suis
suis. et uos eritis ei serui. Et ait p'p'ls. Non
audiem' te. s; rex erit nob' et pugnabit a'n
nos. Et ait sa. Ite ad p'p'a. operuine uos euo
cabo. Cu' cognouo a d'no que' daturus sit
nobis regem. De unctione saulis et electione. xv.

IX Et erat uir de
beniamin noi'e cy's. de t'bu iemini.
Cui erat filius saul. et no' erat uir melior il
lo in isr'l. Cu'q; p'issent asine cy's. dixit ad
filiu'. Tolle unu' de p'ris et q're asinas. Cu'q;
t'nsissent p' monte' effraym. et t'ram sal'.
et t'ram beniamin et n' inuenissent. et uenis
sent in t'ram suph. qui fuit p'uus sam
el. ait saul ad p'uum. Reu'tamur ne p'mis
sollicit' sit p' nob'. Qui p'u. Ecce uir d'i in ciui
tate hac. qui absq; ambiguitate loquit'. ea
m' ad eu' si forte indicet nob' de uia n'ra. Et
ait saul. Quid feremus ad eu'. Panis deficit
i syrtaciis et sportula' no' h'emus. i. argentu' i
sportula. ut erat ut iose. ait. putans p'pha'
acceptu'um munia. tu' nec saul leg' obtulisse
nec ille accepisse. Qui p'u. Ecce i manu mea
q'rtam p'tem stat'is argenti. et ascenderunt i ra
matha in qua erat uir dei. et dixerunt puell'
egredientib; ad aq'm. Nu'quid e' hic uidens?
Que dixerunt. est. hic hodie sac'ficatus in ex
celso. Cu'q; ambulauerunt in urb' medio. ap
paruit eis sam. Cui p'dixerat d'ns. Cras
hac hora mitta' ad te uiru' de beniamin. Q'
u'nges sup' p'p'lm meu'. Cu'q; sa. aspexisset
saulem. dixit ei d'ns. Ecce uir que' dixeram t'.
et ait ad saul. Ego sum uidens. Ascende ut co
medas mecu'. Cras dimitta' te. et que su't i
corde tuo. indicabo t'. et de asinis no' sis sol
licitus. q' inuente s'. posst; uidi saul h'uisse
sollicitudine' in corde p' asinab; n' hoc dct
diuinass; p'pha. Vn' aut' hebrei saulem ui
disse p' sompniu' se collocatu' in u'tice pal
me. Q' e' signu' regnati. et ide' sollicit' erat.
et ob h' dixit ei sa. Cui' erunt optima q'q; i
isr'l. Nonne tibi. et ascenderunt i excelsu'.
ante templu' eni' dicebat' sac'ficare in ex
celso. Cu'mq; recuberent in t'clinio. dedit
ei sa. locu' in capite. xxx. uiro'r q' fuerant
i'uitati. et posuit a'n eum armu' q' p'te'
regale. que' de industria seruauerat ei. Cu'q;
mane surrexiss;. et egss' e'ent ciuitatem.
dix' sa. Antecedat nos p'u. et subsiste ut i
dicem t' u'bum d'ni. Tulit au' sa. lenticu
lam olei q' e' uas fictile quadrangulu'. h'ns
foram' in late'. et effudit sup' cap' eius. et
osculatus e' eum. et ait. Vnxit te d's in p'n
cipem sup' hereditatem sua'. et h' t' signu'.
Cum recesseris a me. i'uenies duos uiros i
iux' sepulch' rachel. Qui dicet' t'. inuente
su't asine. Cu'q; ueneris ad q'rcum thabor.
et e' thabor nom' hois. no' motis. i'uenient

i syrtaciis

ambularet

montis q' lucis h' t' u'tice

X

te tres uiri. vnus portans tres edos. alius tres
tortas panis. et alius lagenam uini. et ac-
cipies de manu eorum duos panes. post hoc
uenies ad locum qui dicitur statio philistinorum
eo quod quidam ibi philistei castra metati sunt.
et habebis obuiam cuneum prophetarum descenden-
tium de colle domini psallentium instrumentis. et
prophetantium. et insiliet in te spiritus domini et prophetabis
cum eis. Et nota quod samuel primus instituit conuentus
religiosorum iugiter psallentium domino. et dicebantur
prophetare. id est iugiter dominum laudare. et forte
quia aliqui ex eis prophetabant. et addidit. Samuel.
Cum uideris hec signa. scias quod dominus tecum est.
et descendes ante me in galgala quia ibi con-
ueniemus cum opus fuerit. Ego quippe descen-
dam ad te ut offeras oblationes. vii. diebus. In
consecratione enim sacerdotis et regis. tot diebus
fiebat oblatio secundum quosdam. et addidit. Expecta
hic donec ueniam ad te et ostendam tibi quid facias.
tamen quidam. vii. dies referunt ad expectationem
vt sit sensus. vii. diebus expectabis donec ueniam.
quod postea explicabitur. Cumque uenisset saul ad cu-
neum prophetarum prophetauit cum eis. Aiunt hebrei
eum prophetasse de gog et magog. et de nouissimis tem-
poribus. et de penis malorum. et ammirantes qui no-
uerant eum dixerunt. Numquid est saul inter prophetas.
et quis pater eius. quasi dicat. cum non sit de genere prophetarum.
Alia littera habet. et quis pater eius. sub eodem sen-
su. vel ita. et quis pater eorum. quasi dicat. Solus deus pater
est prophetarum. et spiritus ubi uult spirat. non tamen in filios
prophetarum. Ex tunc uersum est in prouerbium. Num et
saul inter prophetas. Quod forte de solo saule dicebatur.
vel de quocumque repente sublimato. et intrauit
ad uer patruum suum. Qui cum quesisset ab eo de
uerbis samuelis. de uerbo regni tacuit. Cetera
indicauit. Vocauit autem samuel populum in maspha
et ait. State coram domino et faciemus sortes per
tribus et familias et capita. Et inuenit
sors tribum beniamin. et descendit usque ad
saul filium cis. et dicitur samuel temptasse sor-
tes uice eorum suum. Sciens autem saul quod que-
reretur. latuit quasi nolens suscipere principatum.
Quem inuentum statuerunt in medio populi. et fuit

altior uniuersis ab humero et sursum. Et ait samuel.
Ecce quem elegit dominus. Non est ei similis in omni populo.
et exclamauit omnis populus. Viuat rex. et scripsit
samuel legem regni et legit uniuersa audiente
populo et rege. et reposuit libellum in tabernaculo quod
adhuc erat in sylo cum altari. et redierunt ad
propria. et saul abiit in gabaa. Quidam uero de-
spexerunt eum. et saul dissimulabat. De naas
Factum est et .ij. unctione saulis.
autem quasi post mensem. naas amonites ob-
sedit iabis galaad. Cumque petissent obsessi ab
eo fedus. ait. In hoc fiam uobiscum fedus ut eru-
am uobis omnibus oculos dextros. Eis enim quos
bello capiebat. dextros oculos eruebat ut sinis-
tros scutis celantes ad bellum forent inutiles.
Et dixerunt ei. Concede nobis .vii. dies et mitte-
mus in omnes terminos israel. et si non fuerit nobis defen-
sor. egrediemur ad te. Venerunt ergo nuncii in gaba
saulis. et cum nuntiassent hec. fleuit populus.
Saul ueniebat de agro sequens boues. et di-
xit iabitis se tercia die uenturum eis in auxilium.
Et misit aliquos eorum pro ducatu itineris sa-
ne. et diuinitus inspiratus. occidit utrumque
bouem in frusta. et comminatus est in omnes ter-
minos israel dicens. Qui non exierit post saul
et samuelem. sic fiet bobus eius. et egressi sunt
omnes qui erant in .ccc. uirorum. et constituit
saul populum in tres partes. et ingressus est castra
in uigilia matutina. Et percussit amon pla-
ga grandi. et ait populus ad saul. Quis est qui dixit
non regnabit saul super nos. Interficiatur. Et
ait saul. Non interficietur hodie quispiam. quia
fecit deus salutem in israel. et ait samuel. Ueni-
amus in galgala et innouemus ibi regnum. et unxerunt
saul in regem secundo in galgala. Et ait samuel ad populum.
Ecce rex graditur ante uos. Me abiecistis
et dominum. et hoc uobis signum quod dedit uobis dominus re-
gem in ira. Ecce messis triticea est hodie. In-
uocabo dominum et dabit tonitrua. choruscationum
magnitudinem. et pluuiam. et sic factum est statim contra
naturam terre illius. et timens populus ait. Ora pro ser-
uis tuis. addidimus enim peccatis nostris malum
petentes nobis regem. et ait samuel populo.

Nolite deinceps recedere a Domino et timetis. A-
lioquin peribitis vos et rex vester. **Quod Sa-**
II Filius **muel predixit Saul de translatio-**
ne regni. unius anni erat Saul
cum regnare cepisset, id est humilis tanquam parvulus unius. Du-
obus autem annis regnavit super Israel, hoc est inno-
cens fuit. In reliquis annis regni quasi ty-
rannus fuit et non rex. Quidam hoc legunt de
Isboseth filio eius, dicentes eum anniculum
esse in principio regni patris, et de eodem dictum
est quod duobus annis regnavit Isboseth. Verum
est. Sed autem anniculus esset cum regnare cepisset
pater eius, stare non potest. Saul enim circiter XX.
annos regnavit. Isboseth vero regnans post
patrem per duos annos iam quadragenarius
erat. Quidam tamen ipsi determinare conantur, dicen-
tes Saulem cepisse regnare post Heli, et ponunt
in regno Saul annos XXV Samuelis. Hebreus
sic habet: Filius unius anni Saul cum esset in regno, et
duobus annis regnavit. Elegit sibi tria millia in Israel,
id est cum regnasset per annum et post per duos, quia
post tres annos elegit tria millia. Et erant duo millia
cum Saul in Machmas et in Bethel, mil-
le autem cum Ionatha in Gabaa Beniamin
que fuit urbs Phinees filii Eleazari.
Et percussit Ionathas stationem Philisthi-
norum que erat in Gabaa, id est locum munitum
in quo posuerant Philistei custodes tan-
quam dominantes in Israel. Et tunc erexit se Israel
adversus Philisthiim. Quo audito Philistei
congregati sunt ad pugnam contra Israel, XXX.
curruum et VI. equitum, et vulgus innumera-
bile. Et ascendens Saul in Galgala con-
vocavit populum et Samuelem ad consulendum
Dominum. Et cum exspectaret Samuelem VII. diebus
iuxta condictum, dilapsus est ab eo populus, et timen-
tes absconderunt se in speluncis et in ab-
ditis et in antris. Hebrei quoque transierunt Ior-
danem. Quidam erant in Israel sic appellato
vocabulo dicti, qui pre timore crediderunt des-
cendisse in castra Philistiim ad obsequen-
dum eis. Cumque vidisset Saul moram Samuelis dap-
nosam, septima die obtulit holocaustum

et pacifica. Cumque complesset, ecce Samuel veniebat
et arguens Saulem ait: Quid fecisti? Respondit
Saul: Populus subterfugiebat, et tu non venias
iuxta placitos dies, et timui ne hostes
ascenderent ad nos priusquam placarem faciem
Domini, et necessitate compulsus obtuli Domino. Videtur
Saul peccasse quia sine Samuele obtulit ad con-
sulendum Dominum. Unde quidam, ut supra diximus,
VII. dies quos dixit Samuel non esse dicunt
exspectationis, sed oblationum in consecratione re-
gis, et nunquam esse offendum sine eo ad consulen-
dum Dominum. Invenimus ut oblationes VII. dierum fierent
pro sacerdote legitimo; pro rege vero non meminimus me
legisse. Ad hoc valde mirandum cum iam bis in-
unctus esset Saul in regem, quod in neutra illarum
facta fuit talis oblatio pro rege. Et ideo dici potest Sa-
muelem sic mandasse ut cum Saul vellet im-
molare ad consulendum Dominum, citaret ipsum
ut ostenderet ei que facturus esset, et post cita-
tionem si moram faceret exspectaret eum VII.
diebus. Saul vero die citationis annuntiavit in
his VII. et non exspectavit eum nisi VI. diebus.
Et addidit Samuel: Nequaquam regnum tuum ultra
consurget, sed quesivit Dominus virum iuxta cor suum,
ut regat populum eius. Abiit Samuel in Gabaa
Beniamin. Et egressus est Saul cum populo obviam
Philisteis, nec erant cum eo nisi DC. viri et
Ionathas filius eius. Porro faber ferrarius
non erat in Israel; caverant enim Philistei ne fa-
cerent Hebrei gladium aut lanceam. Et descende-
bat Israel ad Philistiim ut exacueret acies
omnium ferramentorum usque ad stimulum corrigendum,
id est ad emendandum et exacuendum, vel ita: ad sti-
mulum qui est ad corrigendum, subaudi boves.
Cumque venisset dies prelii, non est inventus ensis
vel lancea in manu totius populi excepto Saul
et Ionatha. Et fecit Saul archam Domini afferri
in castra, et Achias filius Achitob fratris Icha-
bot portabat ephot. **De clade Phil. et** XIII
Accidit **favo quem comedit.**
autem ut quadam die exiret Ionathas
cum armigero suo ut exploraret stationem Phi-
listinorum patre suo ignorante, et voluit transire

ionathas ad philisteos per uallem prerupta
scopulis hinc inde eminentibus in modum den
tium. Et ait iona. ad puerum. cum apparueri
mus eis. si dixerint manete donec ueniamus
ad uos. stemus. Quod si dixerint ascendite ad nos
ascendamus. quia tradidit dominus eos in manus nostras.
hoc erit nobis signum. Cumque dixissent philistei
ascendite ad nos. ascendit iona. reptans
manibus et pedibus. et armiger post eum. et
extruxit eos dominus ante ionatham. et percussit. io.
cum puero ex eis. xx. uirorum in media parte iugeris.
conturbata sunt castra et diffugiebant mu
tuo se perimentes. et indicauerunt speculatores
sauli fugam hostium. Cumque quesisset quis a
bisset ex nobis. repertum est abesse. io. ionatham
et armigerum eius. et ait ad achiam. appli
ca. i. prepara archam domini ad consulendum deum.
Cumque tumultus crebresceret in castris. ait ad
sacerdotem. Contrahe manum tuam. et exclamans
saul cum populo. cepit persequi fugientes. Sed he
brei qui transierant ad castra philistiim.
reuersi sunt ut essent cum israel. Omnisque qui se
absconderant redierunt in prelium. et iam erant
cum saul quasi. x. milia. Uidensque saul moram dampi
nosam si comederent. adiurauit populum dicens.
Maledictus uir. i. dignus erit morte qui
comederit panem usque ad uesperam donec ul
ciscar de inimicis meis. Cumque transiret
populus per saltum. apparuit mel fluens. et
nullus ex eo gustauit. Iona. qui non audi
erat maledictum patris. tinxit uirgam in fa
uo. et cum gustasset illuminati sunt oculi eius
. i. facies exhilarata est. resumptis uiribus.
Dicunt quod tanta copia mellis ibi est ca
uis arborum et cauernis petrarum. et abditis
terre. quod pleres reperiantur faui super terram
decidentes dicit ioseph inuenisse ionatham
apum cubilia in quercu que erat in sorte
effraym. cumque indicasset ei quidam maledic
tum patris. edere cessauit non approbans decretum
patris. Si iam sumpsisset populus cibum maior pla
ga fuisset in hostibus. in uespera uero populus fessus
nimis. et pre fame moram non sustinens

pecora mactauit in terra. et comedit cum sangui
ne. hoc est quocumque modo occidit et coxit ante
quam sanguis bene diluetur. nondum purga
tis carnibus uescens non fuit more patrum
guttura cultro laniauit et eliquauit sangui
nem. Dicunt quidam quod de preda hostium
nemini licebat edere
donec immolassent
uictimam domino. alter
edens qui cum sanguine
edebat. et ait saul
populo. peccastis. uoluite
ad me saxum grande. et precepit ut
omnis super illud saxum et coram ipso sederet
morem patrum pecudes laniarent. ne for
te quis occulte occulte aliter faceret. tunc pri
mum edificauit saul altare domino. Uerum
quod non solum super recens altare. tantum. obtulit
in galgala. putant tamen quidam eum quod
cumque obtulit nouum altare construxisse
non decimum primum quia nunc plene uixit deo sa
crificium obtulit. Cumque nocte uellet irruere
super hostes. ait sacerdos consulamus dominum. Et
consulenti non respondit deus in die illa. Hoc est nec
nocte nec die sequenti. Et ait saul. Tacitum
hoc latentis est causa peccati. Per uiuentem dominum.
si per ionatham factum est. absque retractatione
morietur. Et statuit populum in parte una
et se et ionatham in altera. et cecidit sors super
iona. et ait saul. Quid fecisti? Cui iona.
Nichil mihi conscius sum nisi quod hoc nesciens
maledictum mel comedi. et ait saul. mo
rieris ionatha. quia non hoc fecero. hoc faciat
mihi deus et hoc addat. Et ait populus. ergo ionathas
morietur qui fecit salutem in israel. Uiuit dominus
. i. per uiuentem dominum. Uel sic deus est uiuens
non dii gentium. Si ceciderit capillus de capite
eius in terram. aposiopesis est. Uel legitur si pri
Et eripuerunt ionatham a manibus patris et
redierunt ad propria. Saul uero confirmatus reg
no. quocumque se uerterat superabat hostes et
et percussit amalech. prolempsis est. Uel futu
rus percussit quam deleret ex mandato domini

Iudice
Hic sus erat quod ce
re. pro plurimum non ede
bant donec sacrificium
uespertinum fieret. per es
aliquin edebant cum
sanguine quem fudant in
bello.

Fuerunt aũ filij saul. iona. & iesui & melchi
sua. q̃rtus tacet᷈. ysboseth tãq̃m puer. et
nõdũ militans. vl' tãq̃m ineptus. Filie no
merob. & micol. & uxor eius achinoe. & pn
ceps milicie. abner filius ner patruel' ei⁹.
Nam cis et ner fr̃es fuer̃t. filij abiel. leg'
tũ in paralipomenon q̃ ner fuit pat' cis
q̃ı etate decim ẽ. & q̃ genuit eum. Qd

XV Nunc Saul vicit amalech
Et ait samuel ad saul. hec
dicit d's. Demolire amalech & uniusa ei⁹.
q̃ restitit isr'li cũ ascenderet de egypto. Jum
ta quidẽ voluit interfici. ut nec in aliq̃ me
moria amalech supessz. Sunt qui dicant il
los maleficos fuisse. & in pecudes se intendi
huisse ~~p iona~~ & io ne sub forma pecudum
euaderent & pecudes puisse. & recensuit saul
cc. peditũ. et x. uiror iuda. Et nota q̃
fere ubiq̃ dnt' uiri iuda tãq̃m potiores ce
tis. Vñ alibi. catulus leonis iudas. Cumq̃
uenisset saul ad amalech. ne inuoluã te cũ
eo. q̃ tu fecisti miam cũ isr'l. Jet'o enĩ q̃ et
raguel. & cyneus dictus ẽ. bonũ consiliũ ded't
moysi. cui⁹ dom⁹ habitabat ĩ amalech p̃t fili
os obal. Et egressi sunt cynei. & deinceps ha
bitauerunt in isr'l. ex his ortus ẽ rechab. ut
ĩ paralipomenon legit'. hij sunt cynei qui de
calore uenerunt dom⁹ patris rechab. rechabi
te heremite fuer̃t. Tunc pcussit saul amalech
ĩ ore gladij. i. ĩ uastatione q̃ deuoratiõe. vl'
ẽ locutio. i. in gladio. & pepit saul agag re
gem amalech & optimis armentor. & ait d's
ad samuel. Penitz me q̃ fecerim saul regẽ.
& orauit sa. p eo dñm tota nocte. Cumq̃ ac
cepisset q̃ saul erexisset s' fornice triumphale
ĩ carmelo iux' superbiam gentium que facie
bant arcũ de mirtis et palmis & oliuis.
ĩ signũ uictorie descend' ad eũ in galgala
& occurrit ei saul. Cumq̃ culpasset eũ q̃ quip
piã reseruasset de amalech in execratiõn sua
dicebat ppłm reseruasse optima ad offerendũ
dño in gratiar actione. Cui sa. Melior est obe
diencia q̃m uictime. Sup bonos delectatur
d's. & sup sacrificia. psertim si obtulerint q̃ de
creuerat deus pire. Et ait saul. Peccaui. Sed
hac uice porta peccm meũ. i. ora & satisfac
p me. vl' diuinite m. Cui sam. Precit te d's
ne sis rex sup isr'l. Cumq̃ uellz abire sam.
apphendit saul summitatẽ pallij eius que
scissa ẽ. Et ait sam. Sic scidet dñs regnũ
a te. i. hodie a potestate. Cumq̃ simul adoras
sent dñm. pcepit sam. adduci ad se agag
regem & oblatus ẽ ei pinguis & tremens.
& dixit sam. ad agag. Siccine separat amara
mors. q.d. mirũ ẽ q̃ sic te ꝯterrit mors. et
separat aĩm tuũ a te. Quida dnt duas dic
tiones se parat. & supplent aduersum te. vl'
& aliam lram. & dixit agag. Sic me separat
amara mors. q.d. Mors q̃ separauit a me
meos. amarissime separat me ab homib3. et
concidit eũ sam. in frusta. & abijt in ra
matha. Saul uõ ascendit ĩ domũ suã in ga
baa. & nũ uidit sam. ult' saule in hitu. s. re
gio. Nam ĩ pphico pea uidit. De unctione

Samuel Dd. i domo patris sui. XVI
Sam lugebat saul. & ait dñs. Vsq̃ q̃
luges saul cũ ego piecerim eum. Jmple cor
nu oleo & uade ad domũ ysai ut ungas ĩ
regem unũ de filijs eius. & q̃ times saul.
fer uitulum t̃cũ ad imolandũ. Cumq̃ uenisset
in bethleem. dixerunt seniores ad eum. Est
pacific⁹ ingressus tuus. Timebant enĩ ne
p aliq̃m correctõm misisset eũ rex. vl' q̃ for
te offens⁹ regi fugisset et nõ auderent eum
recipe. Qui cũ dixisset se uenisse ad imola
dum. scificauit ysai et filios eius. & statuit
eos coram altari et uidens eliab pgenitũ
pcerum et optimũ estimauit futuru regẽ
et ait ad eum dñs. ego nõ corpis pulcritu
dinẽ. apicẽ facio regalem. s3 animi uirtutẽ.
Jn eundem modũ reprobauit d's alios. Sta
tuerat enĩ ysai. vij. filios coram samuele.
Sex ppõs. et natham adoptatũ filiũ samaa
filij sui. et ait ad eum. Numquid cõpleti sunt
filij. Qui r̃x. Adhuc reliquus ẽ paruulus &
pascit oues. & iubente samuele adduct⁹ ẽ.

dd. Rufus .i. rubicundus et pulcher. et unctus est
in medio fratrum et directus est spiritus domini in dd a die
illa et deinceps. et recessit spiritus domini a saul et ex
agitabat eum spiritus nequam a domino. in usus dicit Io.
dd tunc accepisse spiritum propheticum. sic et ille qui
prophetare cepit. scilicet super se spiritum venire. Quod autem dicitur
est spiritum recessisse a saul et directum in dd. unde
quod de eodem spiritu dicatur .i. de gratia spiritus qua huc
usque saul victor hostium extiterat. Tunc dixerunt
ad saul servi eius Spiritus malus exagitat te
adhibe et psaltem peritum in cythara. et levius
feres. Tradunt phisici quod armonia levium red
dat leviorem. et tristem tristiorem. Tradunt ma
thematici quod multi demones armoniam ferre
non possunt. et quia nulli. et indicatum est regi quod
dd esset sciens psallere et vir bellicosus. Cumque
misisset rex ad ysai pro filio eius. tulit ysai
asinum plenum panibus et vinum. et edum misit
ea regi per manum dd. Dicitur autem asinus plenus .i.
sufficienter oneratus. vel forte sicut ex bove et
hyrco fiunt utres. ita et de asino fiebant
sacci ad aliqua ferenda. Igitur cum spiritus arripie
bat saul. dd psallebat in cythara et levius
erat ei. et quinque recedebat ab eo spiritus. Cumque
aliquamdiu cessisset spiritus a saul. remissus est dd
ad patrem. De morte golye. xxv.

XVII Factum est ut congregarent philistiim
agmina sua israel in prelium. porro saul et
israel castra metati sunt in valle therebinthi. sub
qua iacob abscondit ydola. et egressus est vir
spurius de castris philistiorum goliath gethaeus
de semine gyganteo altitudinis .vi. cubitorum
et palmi. Iste spurius dicitur est qui de ignobili
patre .i. gentili et nobili matre .i. iudea natus
erat. Contra spurius et hybrida dicitur ignobilis ex patre
sicut manzer et nothus ex matre. hic exprobrabat
israel quod servi essent philisteorum et pro
ponebat eis monomachiam ita ut quos vin
ceret athleta. sui essent aliorum. hebrei autem stu
pebant et metuebant eum nimis. Sic dicebat
goliath .xl. diebus. Erant autem tres maiores fratres
dd in exercitu et misit eis ysai per manum dd
ephi polenta et .x. panes. et de vino sed quo

militabant .x. formellas casei et .x. parvos
caseos et recentes. hebreus habet sectiones casei. hic
est .x. frusta et divisitates casei. et precepit ei ut sciret
afferret pignora fratrum .i. libellos repudii. Mos
erat euntibus ad bellum ut libellos repudii da
rent uxoribus ut si caperentur nec redirent usque
ad tres annos. liceret uxoribus nubere. Cumque ve
nisset dd ad locum certaminis. egrediebantur enim sin
gulis diebus aliqui preliantes. Ecce ascendebat go
liath exprobrans ut heri et nudius tertius et fu
giunt israelite a facie eius. et admirans dd.
audivit a pluribus virum qui percussisset istum di
tabit rex et dabit ei filiam suam. Cumque au
diret eum eliab frater eius talia sciscitantem ira
tus est in eum timens ne pugnaret et occumberet. et dicit
dd. Quid feci. Numquid non verbum est. Supple
dignum increpatione. Q. d. Cur pro solo
increpas me. vel ita. verbum tantum est. et
.i. non animo pugnandi hoc dico. sed ut rem sciam.
Nunciata sunt autem verba dd ad saul. et ait ad
regem. Ego servus tuus pugnabo adversus phi
listeum. Cumque prohiberet eum saul quia puer
addidit. Ego servus tuus interfeci leonem et
ursum cum invasissent gregem. Erit igitur
incircumcisus quasi unus ex eis domino me liberante.
Tunc induit eum saul armis suis et depo
suit ea dd. quia non habebat armorum consuetudi
nem. et tulit in manu baculum pastoralem et
elegit de torrente .v. lapides limpidissimos
planos et volubiles et misit eos in peram pas
toralem .i. in vas quo lac mulgebat ubi fere
bat panem et fundam manu tulit et pro
cessit adversus philisteum. Qui contempsit dd. et dixit
Numquid ego canis sum quia tu venis ad me cum
baculo. Cui respondit dd. Tu venis ad me cum ar
mis. ego autem venio ad te in nomine domini ut
ad hodie universa ecclesia sciat. quia non in gladio
salvat dominus. Cumque iecisset lapidem funda percus
sit eum in fronte. Secundum quosdam et tercio lapide percussit
eum in eodem loco. et tercio ictu deiecit eum et cur
rens eduxit gladium illius et precidit caput eius. fa
bulantur quidam iudei. quod ferrum galee se loco
ce obsequium prestitit deo dans locum lapidi

ut mitteret ad hoīem occidend. ꝫ ob hoc deinceps
circumcisio fcā ē cultello fero. que pius fiebat
petrino. Fugiunt itaq; philistei ꝫ isrl' psecut'
ē usq; ad portas acharon. Dauid aū capꝫ
ꝫ gladiū posuit in tabnaclo suo. longo tpre
post tulit ea in ırlm. Hebre' nō ht suo. ob
h' editur q' in trophēum posuit ea in taber
naclo dñi. vñ pea ab abimelech accep̄ gladi'.
Tunc aū rediss; dd. a plio. ait saul ad abner.
De qua stirpe ē hic adolescens. forsan uolens
scire cui datus ess; filiam. nec recognouit eū
saul quia aliqmdiu absens fuat ꝫ alterat'.
ꝫ p exagitatōem spc̄ fcs̄ erat labil' memorie.
ꝫ dr abner. Viuit aīa tua rex si noui eum.
.i. purtā tuā nō noui eū. ul' p execratione.
hebrei enī sepe nominat mala a ꝯrijs eoꝝ
ut ibi. Bñdic deo ꝫ morere. Cumq; ꝯsisset saul
a dd. quis ess;. ait. filius sū serui tui ysai.
ꝫ tūc aīa ionathe conglutinata ē aīe dd.
ꝫ inierūt fed'. et dedit ionathas dd uestimta
sua usq; ad gladiū ꝫ archū et baltheum. Q.
Factum saul psecut' ē dauid.
Pe cū redirent triumphantes de prelio
et dd disponeret ferre capꝫ golie in ırlm. nā
ut ait ioseph' hoc secū hebat s; hastam ıa
dicauit deo egredrebantur mlres ex uniu'
sis urbib; et cū instrumtis ꝯcinebāt muli
eres. saul pcussit. .ī. et gaudebant uirgines ꝫ
dd .x̄. Audiens saul cm̄ uictorie ꝑri atti
bui dd. qm̄ sibi. dolens int' se ait. Quid ei
supē nisi solum regnū. et timebat ne a
domo sua regnū transferretur. ꝫ inuidebat dd.
nec iam rectis ocul' respiciebat eū. Pt dies
īuasit spc̄ mal' saul ꝫ cū pphabat. ꝫ misla
lancea qm̄ tenebat. dauid psallentē purta
bat ꝯfigere pieti. dauid aū declinauit ab eo
scdo. pmo enī recessāt bello iminente. ꝫ pea
statuit eū saul ciliartum et ait. filiam
meā merob dabo tibi. tm̄m esto uir for
tis ꝫ pliare bella dñi. Tractabat enī apd'
se. nō sit man' mea in eū. s; man' philisti
noꝝ. Cū aū debuit merob dari dauid. da
ta ē adrael molathite. Dilexit aū michol
ꝫ placuit saul ꝫ ait ad eū. In duab; reb; ge
ner me' eris hodie. q' ē in duab; filiab;
meis. s; iam altam huisti sponsam. altam
hebis uxorē. vl' ita. p duab; reb;. q; fraudas
ti gigantē ꝫ dab'. c. ꝑpucia. hec enī signauit
ei saul p suos suos. Non ht rex necesse hre
sponsalia. i. munia ul' donationē pp nupti
as. n' tm̄. c. ꝑpucia philisteoꝝ. et abijt dd
ī acharon cū uiris quoꝝ erat tribun'. ꝫ pc'
sit de philistiim. cc. uiros. ꝫ afferens ꝑpucia
eoꝝ. annumerau' ea regi. Jo se. tn̄ dic̄. abscidet
.cc. capita uenit ad regem. ꝫ nuptias exige
bat. et dedit ei saul filiā suā licet inuitus.
Cumq; uidet eū ap̄ dñi ꝫ homines ꝑpbari ti
muit. ꝫ tractabat de morte eius. nec iam
metū celare ualens. dixit ionathe ꝫ suis XIX
suis ut occideret dd. Q; indicauit ionathas
dd. dicēs. Absconde usq; mane. cras loquar
pri p te. Incrastinū locut' ē. io. ad prem. Cur
peccas in sanguine innoxio qui fecit salutē in
isrl'. ꝫ opa eiu' ualde s̄ē necc̄ia. ꝫ tui mor
te filia tua uidua uexabitur. et placatus
saul iurauit. Viuit dñs q' nō occidetur. Et
introduxit ionathas dauid ad regē et stetit
coram eo sic pius. Q; michol depo'uit dd p fe
Rursum initio certamine pcussit nestrn.
dd. philisteos plaga magna. ꝫ inuidit
saul. ꝫ itm̄ demon exagitabat eū. ꝫ dauid
psallentē uoluit sic pius ꝯfodere. et fugit
dd. in domū suā. misit aūt saul satellites
nocte circa domū ut mane egredientē occideret.
Q; cū psensiss; michol deposuit eū p fenestrā
et aufugit. Michol aū strauit lectulum
qsi egrotantis. ī quo posuit statuā ꝫ pellem
capraꝝ ad capꝫ eius silitudinē capilloꝝ exp'
mentis ꝫ sagis supposuit recubanti capre spirans
exprimens hanelantē. Cumq; saul dephendiss; se
illusum. dix ad michol. Cur dimisisti inimi
cū meū. Que rn̄. timui. dixit ei michi di
mitte me. alioqn interficiam te. Dauid aūt
fugiens uenit ad samuelē in ramatha et
indicauit ei omīa que fecerat s' rex. Et abi
erunt ambo ī nabaioth. qui ē collis ī rama

tha. ubi erat cura eius cuneus prophetarum. Quod
cum accepisset saul. misit lictores in nabaioth,
ut raperent david. Qui cum vidissent prophetas et sa
muel stantem super eos factus est in illis spiritus domini. et
prophetabant. Misitque saul secundos et tercios nun
tios. qui et ipsi prophetaverunt. Et iratus saul abi
it post eos. et antequam venirent in nabaioth. ingre
diens prophetabat. et quasi amens factus est et exutus
veste regia tota die et nocte cum ceteris ca
nebat david. et samuele clam videntibus. Quod
est ergo quod supra legitur non vidit samuel saul usque
in diem mortis sue. quia non vidit eum in hi
XX tu regio. Fugit autem david inde et venit ad iona
tham et conquerebantur. Cui ionathas. Non
morieris. siquidem grande vel parvum faciet pater. quod
non indicet michi. Cui david. Scit pater tuus quod diligis me
et dicet ne sciat hoc ionathas. Vivit anima tua
quia uno tantum ut ita dicam gradu ego et mors di
vidimur. Gradum unum dixit parietem domus sue.
quo interposito evasisset manus apparitorum.
hebreus habet uno tantum passu. et est sensus. Minimum
intervallum fuit inter me et mortem. Fac ergo obsecro
quod dicam. Cras erunt kalende. et ego abscondar in
agro usque in vesperam tercie diei. Si quesierit
me rex quia sedere consueveram iuxta eum ad
vescendum. dices ei. Rogavit me david ut iret
in bethleem. quia victime sollempnes sunt ibi
omnibus contribulibus eius. forte erat neome
nia aliqua sollempnius pro tribu. Quod si dixerit
rex bene. pax erit servo tuo. Si in autem fuerit
iratus. completa est in me malicia eius. Et ait iona
thas. Egrediamur in agrum. Cumque exissent ambo. iu
ravit et ionathas. quod quicquid mali vel boni inveni
ret apud patrem. indicaret ei. Et iuraverunt sibi mu
tuo fedus inter se et semen suum. et addidit et io.
deierare. id est plurimum iurare. Quod autem interpositum
est et requisivit dominus de manu inimicorum david.
hoc de suo addidit scriptor in spiritu. et addidit io
nathas. In die qua operari licet. id est tempore kalendarum ut
quidam volunt. sed melius est ut de sequenti die
intelligatur egredieris et sedebis latens iuxta la
pidem ezel. et veniens ad te post sollempnitatem
iaciam tres sagittas iuxta eum quasi exercens
me ad signum. Si dixero puero qui tollet eas. ecce
sagitte intra te sunt. puer tolle eas veni ad me. Quod
si dixero sagitte ultra te sunt. vade. dominus sit in
ter me et te usque in sempiternum. Porro prima die
sollempnitatis apparuit locus david vacuus
et siluit saul estimans david non dum purificatum.
altera die requisitum a rege. excusavit eum iona
thas. Et iratus saul dixit ad eum. Fili mulieris vi
ultro rapientis. scio quia in confusionem tuam
diligis filium ysai. non stabilieris eo vivente
tu. neque regnum tuum. adduc eum ad me. quia filius
mortis est. Et ait io. Quare morietur. Et arripuit
saul lanceam ut percuteret eum. et declinavit ionathas
ab eo contristatus. non comedit panem in die
illa. et egressus in agrum fecit quod condixerat david
cum dixisset puero ultra te sunt sagitte. Ille au
tem perrexit in civitatem cum arcu et sagittis
et surgens david de latibulo. adoravit ter
tium. scilicet vel ipsum ionatham. et fleverunt
et ait io. Quecumque iuravimus stent inter
nos. et semen nostrum. Vade in pace.
Et fugit david in nobe ad abimelech. Fuga david in nobe
vel achimelech sacerdotem fratrem achie. Ie
dicunt ipsum fuisse achitob filii phinees fil
hely. qui cum miraretur quod quasi solus ve
niret gener regis. ait ad eum david. Secretus ser
mo regis urgebat me. et condixi pueris meis illum
et illum locum. Nunc si quid habes ad manum saltem
v. panes da michi. forte ex nimio pavore inmi
nentis periculi loquebatur pueris socios nostros. Hec est mentitus david. si
animo fallendi hoc dixit. Et respondens sacerdos.
Non habeo panes laicos ad manum. sed tan
tum sanctum. panes scilicet propositionis. Si mundi sunt pueri
maxime a mulieribus manducent. Quia ne
cessitas non habet legem. Si tamen inmundi sunt
coitu. nec in necessitate dabo eis. Et ait david.
Continuimus nos ab heri et nudius tercius. et
fuerunt vasa puerorum sancta. id est corpora in quibus conti
nentur anime. vel ipsi pueri. Porro via hec pol
luta est. sed ipsa sanctificabitur hodie in vasis. Quia
forte in via habuit aliquis inmundicie contrahimus.
Sed mundicia corporum sufficiet ad eam mundandam

Hebreus habet. Sunt vasa puerorum sancta, et dicunt de va
sis ad edendum. Quasi diceret. In vasis mundis licet tibi ponere
panes mundos. Sequitur. Porro via hec laica est, id est
interrogatio tua laicalis est. Quasi diceret. Cur queris de mun
dicia. cum et si immundi essent vesti non deberent. Sed et
ipsa sanctificabitur hodie in vasis, id est in sanctis viris. Scimus
enim quia necessitas excusat nos et quod sanctificat. Et
dedit ei panes propositionis qui sublati fuerant ut
ponerentur calidi. Ex hoc deprehenditur quia sabbatum
erat. Cumque quesisset ab eo David arma, dedit ei
gladium golie, Iosephus dicit lanceam, que erat in vo
lutus pallio in tabernaculo. Erat enim ibi tunc
archa cum aliquo suo tabernaculo. Et considerabat
omnia hec doech ydumeus potentissimus pastorum
Saul qui erat ad adorandum obligatus voto.

Fugit De fuga David ad achis
David in die illa ad achis regem geth. Et
indicaverunt servi sui regi quod hic rex erat in israel,
qui latebat apud eum si inaret et timuit David preser
tim quia misisset Saul ad achis ut redderet sibi ser
vum suum fugitivum. Cumque traheretur ad regem, si
mulavit furorem et impingebat in hostia porte
quasi per clausam portam ingredi volens, et quasi furio
si sunt agebat ut fidem regi vere passionis os
tenderet. Et ait rex. Non ingredietur hic arrepticius
domum meam et dimisit eum. Et abiit inde David
et latuit in spelunca odolla. non tamen statim
sed prius venit ad naas regem amonitarum ut
dicit Iosephus, et sequitur in quadam glosa. Et convenerunt
ibi ad David omnis cognatio eius. Sed alii quibus
aut odium aut timor Saul erat, vel qui ere
premebantur alieno convenerunt ad eum et fuerunt
cum eo quasi .cccc. armati, et prefectus est David cum eis
in masphat que est moab. Est enim alia in iuda
Et disposuit apud regem moab patrem et matrem
suam et manserunt apud illum quamdiu David in presidio
fuit, id est in expeditione in qua sibi querebat muni
tiones ad manendum. De admonitione

Et monente gad gath prophete.
prophta ut inde recederet et iret in terram
iuda venit in saltum arech. Et audivit Saul
quod apparuisset David. Et cum esset Saul in nemore quod
est in rama tenens hastam dixit ad servos
suos. Numquid ditabit vos omnes filius gemini
filius ysai. Non est ex vobis qui doleat vicem
meam. Et ait doech ydumeus. Vidi eum in nobe a
pud abimelech filium achitob qui consuluit
pro eo dominum et dedit ei cibaria et gladium golie. Et
iratus rex convocavit abimelech et omnes sacerdotes
qui erant in nobe et ait ad eum. Cur coniurasti ad
versum me cum filio ysai. Dedisti ei panes et
gladium. Qui respondit. Absit hoc a me. Non fuit rex
hec in universa domo patris mei. Nescivi quod
a te fugisset. Et ait rex emissariis. Irruite in
sacerdotes. Et noluerunt extendere manus in christos
domini. Et ait rex ad doech. Irrue in eos. Et truci
davit in die illa .lxxx. viros vestitos ephot
lineo. Forte tunc erant induti ut per habitum re
ligionis moverent animum regis. Aiunt hebrei non
omnes fuisse sacerdotes, nec indutos ephot, sed omnes
dignos esse. Percussit quoque Saul nobe urbem sacerdo
tum, et mulieres et viros et iumenta, factum quod Deus he
li sacerdoti comminatus, plenius radicitus evella
tum. Solus abiathar sacerdos filius abime
lech evasit et fugit ad David ferens ephot secum.
quod fecit moyses et declaravit interitum patris
et suorum. Et ait David. Ego sum reus omnium animarum
patris tui. Mane mecum. Qui quesierit animam
tuam queret et meam. Et annunciatum est David, XXIII
quod philistei oppugnarent ceyla et diriperent
areas, id est annonam de areis vel quod vastarent
segetes. Consuluit igitur David dominum. Vadam et per
cutiam philisteos. Et ait dominus. Vade et per
cuties et salvabis ceylam. Cumque timerent viri
eius ire cum eo, rursus consuluit dominum et ac
cepit responsum ab eo quod et prius. Et abiit David
et percussit philisteos plaga magna et intra
vit ceyla. Quod audiens Saul ait. Conclusus
est David in urbe, et congregabat exercitum ut ob
sideret David et viros eius. Quod cum audisset David con
suluit dominum per abiathar. Descendit huc
Saul et viri ceyle tradent me in manus eius.
Et ait dominus. Descendet et tradent te. Quasi diceret. Hec est
voluntas regis et illorum quam dominus latere non potuit.
Et egressus est David et viri cum eo quasi .dc. et vaga
bantur incerti. Quod cum accepisset Saul dissimulavit

respexisset

exue. Visitauit autem dd. et uiri cum eo. in monte solitudinis ziph. et abiit ionathas ad eum in locum silue qui uocatur naua et confortauit manus eius in deo et ait. Tu regnabis in isrl. et ego ero tibi secundus. Sed et pater meus scit hoc. et inouauerunt iusiurandum federis inter se coram dno. id est coram gad propheta et abiathar. De ziphe is et quod dauid latuit in spelunca. Ascenderunt autem ziphei ad saul in gabaa dicentes. Dauid latet apud nos in colle achille. ueni et tradamus eum in manus tuas et benedixit ei saul et ait. Considerate curiosius ubi sit pes eius et renunciate mihi et sequar uos. Dauid autem et uiri eius erant in deserto maon. Cumque egressus esset ad querendum eum. ascendit dd ad petram. locum scilicet munitissimum. ut dicit iosephus. ubi que sua erant homines reposuerunt. et uersabatur dd in deserto maon. in monte opaco. Porro uiri saul in modum corone cingebant montem. Cumque desperaret dd se posse euadere. uenit nuncius ad saul. Redi festinus. quia infuderunt se philistiim super terram. et desiit saul persequi dd. pergens in occursum philisteorum. Ob hoc uocauerunt locum illum petram diuidentem. eo quod ibi separatus esset saul a dd. Ascendit ergo dd. inde et habitauit in locis tutissimis engadi. hoc est oppidum in quo erat uinea balsami. Assumens autem saul. tria milia electorum insequebatur dd. et super abruptissimas petras. que solis ibicibus sunt peruie. et intrauit saul speluncam ut purgaret uentrem. Porro dd et uiri eius in interiori parte spelunce latebant. et dixerunt serui dd. Tradidit eum deus in manus tuas. et percute. dd horam clamidis saul silenter. et rediens ad uiros. percussit cor suum methonomicos id est pectus suum in quo continetur cor. uel momordit eum conscientia sua de eo quod fecerat. Cumque murmurarent socii aduersus eum timens ne irruerent in saul ait. Viuit dns. quia nisi dns percusserit eum aut in obitum aut in prelio apozepesis est. q. d. decreto non parcam ei. propicius mihi sit dns. id est hanc iniuriam faciat mecum ut non mittam manum meam in xpm dni. et confregit uiros suos

his sermonibus. Porro saul egressus ibat cepto itinere. et egressus dd post eum clamauit. dne mi rex. Cumque respexisset saul adorauit dd in terram et ait. Quare audis dicentes dd querit mala aduersum te. cognosce horam clamidis in manu mea. Quam cum preciderem. pepercit tibi oculus meus. Quem persequeris. canem mortuum et pulicem unum. His auditis. fleuit saul et ait. Iustior es me. reddat tibi dns. Scio quia regnaturus sis. iura mihi in dno ne deleas semen meum post me. Et iurauit dd saul. Abiit ergo saul in domum suam. dauid autem ascendit ad tutiora loca in angustias masphat.

De morte samuelis et na
Eo tempore mortuus est samuel et fleuit eum uniuersus isrl. singuli tamquam proprium [...] tes. et sepelierunt eum in ramatha. Con[...] itaque quod ab hoc loco usque ad finem scilicet libri [...] scripserit samuel. Cur ergo nomine eius pre[...] hii duo libri. quia reliqua scripsit un[...] de discipulis eius cuius opus ascribitur ma[...] Vnde tamen dicit natham scripsisse. Sequitur. [As]cendit autem dd in desertum pharan op[...] in arabia. Erat autem uir in ciuitate ama[...] solitudine amaon. et possessio eius erat [...] carmelo mons est sorte iude. Alter carme[lus] est in confinio palestine et phenicis. [...] helias occidit prophetas baal. et hic erat de [...] ne caleph. In paralipomenon ita legitur. cale[ph] genuit arecham. arecham genuit gezem. h[ic] est ut iudei putant. nabal. Cum ergo audisset quod nabal ascendisset ad tondendas greges [mi]sit ad eum. x. iuuenes ut inuitent ei a[...] benedictionem in die bona. Exultabant [...] et epulabantur iudei in tonsione ouium ob m[...] prium suorum qui fuerant pastores ouium [...] nabal nunciis dd. Non mittam. Quis [...] ysai. hodie increuerunt serui fugitiui [...] Cumque audisset dd quod improperauit ei nabal. ac cinctus est gladio cum. cccc. uiris et ait. hec faciat dns inimicis meis et hec addat. si reliquero de omnibus que ad eum pertinent. mingentem ad parietem. id est saltem canem uel infirmum. Porro a[...]

hec abigail uxor nabal que fecit quod David [illegible]

gail uxor nabal formosa et prudens. hec ignora
bat et indicauit et custos ouium quanta pro
dia tulisset ei dauid in deserto. festinauit ergo
abigail et tulit in occursum dd panes et
uinum. et arietes coctos sata polente et li
gaturas uue passe et massas caricarum. et
adorans dd ait. In me sit domine mi hec iniqui
tas. i. condonna mihi hanc iniquitatem. uel ita
Si putas esse iniquitatem non deleas eam. quia in
rasti mihi imputetur. Porro fecit uir iustus secundum
nomen suum. Nabal enim stultus interpretatur. Constituit
te dominus ducem super israel non debes fundere
sanguinem innoxium. Nichil enim tibi nocuit si su
a tibi non dedit. et erit anima tua custodita
quasi in fasciculo uiuentium. Hebreus habet. in uinculo
uite. quod idem est. i. in collegio sanctorum. Alia littera
habet. in fasciculo uiuentium. quasi dicit. sic custodiet dd
animam tuam ad multiplicandum sicut fasciculus
uiuentium custoditur in aqua ad transplantandum.
Et ait dd. Benedictus deus qui misit te hodie
in occursum meum. vade in pace. Audiui uocem
tuam iniuriam. s. remittendo. et honoraui
faciem tuam xenia de manu tua recipiendo.
Cum ergo indicasset abigail omnia hec uiro suo. e
mortuum est cor eius pre timore. Timuit enim
ne forte dd uellet deuastare et mortuus est post
dies x. Quo audito dd ait. Benedictus deus qui ex
codiuit manus meas a sanguine et reddidit ma
liciam nabal in caput eius. Et uocauit abi
gail. et duxit eam in uxorem. Saul enim dederat
michol falti de galim. Accepit quoque dd etiam
uxorem achinoem de iezrael. De fuga
Et uenerunt zepheii David ab. a.
ad saul. ecce dd absconditus est in colle achi
le. et abiit saul post eum cum tribus milibus
electorum. et descendit dd nocte ad castra saulis
ducens secum abysai filium saruie sororis
sue. huius fuerunt tres filii ioab et abisay. et
azael. nepotes dd. Cum clam intrassent ten
torium regis cunctis dormientibus. dixit abysai
perfodiam saul lancea in terra. et prohibuit dd
dicens. Quis extendit manum suam in xpistum
domini et erit innocens. Sed tolle hastam que

est ad caput eius fixa in terra et uas aque. et eamus.
Et egressi sunt nullo uigilante. quia sopor domini ir
ruerat super eos. Cumque transissent torrentem et
stetissent in uertice montis unde possent audiri.
exclamauit dd. ad abner et ad populum. filii mor
tis uos estis. quia non custodistis dominum uestrum xpistum
domini. Inspicite nunc ubi sit hasta regis. ui
dete ubi sit hasta regis et ciphus aque. Et agno
scens saul negligentiam suorum et beneficium
dd exclamauit. Nonne uox tua est hec fili mi
dd. Qui ait. Cur persequitur dominus seruum suum.
Quid feci. Si dominus incitat te aduersum me.
odoretur sacrificium. i. placare eum oportet sacri
ficio et prece. ut ostendat nobis super hoc quid uelit.
uel ita tu ipse occidas me. et erit quasi sacrifi
cium deo in odorem suauitatis. Quidam ita legunt
Odoretur sacrificium. si dominus incitat te aduersum
me. i. sacrificantes probemus iudicio dei si dominus
hoc facit. Si autem filii hominum incitant te. ma
ledicti sunt qui cogunt me transire ad ydola
sed ne seruiam deo israel. Et ait saul ad dd.
Peccaui. Reuertere fili mi. non ultra malefa
ciam tibi. Et respondens dd. Iudicet dd inter me et te. Ec
ce hasta regis. Veniat qui tollat eam. Cui
saul. Benedictus tu fili mi. et quidem faciens
facies et potens poteris. Et saul reuersus est in
locum suum. Et dixit dd in corde suo. Aliquando inci
dam in una die in manus saul. melius est
ut saluer inter philisteos. Abiit ergo dd. et
dc. uiri cum eo ad achis filium maoth rege
geth. Iste fuit filius superdicti achis et inter
dicebatur maoth. et erant cum dd due ei
uxores achinoem et abigail. Et dixit dd ad
achis. Nolo esse honerosus regi. Det mihi rex
locum in quo habitem. et dedit ei achis si
celech. que exinde facta est regum iuda. Et
habitauit dd in ea. iiii. et x. diebus. Et agebat
dd predas de uicis philisteorum circumstantium
bus qui non erant sub potestate achis uirum et
mulierem non adducebat captiuum. ne forte
loquerentur aduersus eum. Cumque quere
reret achis quos percussisset aiebat se de
populatum esse habitantes ad austrum iude

XXVII

iiii menses et xx dies

XXVIII
et ī campestrib3. De susitatione samu
elis.
Factum ē eo tempe cong-
gati sunt philistei ad pliū contra
isrl. Et ait achis ad dd. Mecum egrdieris
in castris tu & uiri tui. Ego custodem capitis
mei ponō te cūctis dieb9. Congregauit & saul
uniuersum isrl. & uenit ī gelboe. Samuel aūt
mortu9 erat. hoc ido repetit hic. ut ostēdat
angustia saul, in qua plimū esset ei necc
samuel. ul ostendatur. sam. recent mortu9
qui ī primo erat suscitand9. tradūt enī ne
minem posse suscitari arte phitonica ni
recent mortuū & adhuc integris uitalib3.
saul Timuit itaq3 saul & ꝯsuluit dnm. Qui n̄
rn̄ ei neq3 p sompnia nc̄ p pphas. i. p discipl9
samuel. nc̄ p sacdotes. Hebreus ht. nc̄ p
doctrinam. p ephot. s. in quo erat doctrina et
ueritas. Et ait saul suis suis. Querite mī
mulierem hntem phitonē. ipse enī occidat
magos & ariolos & phitonicos. Vnā tn̄ dñi
lege reseruatam. qr mat erat abner. que
latens hītabat in endor. q̄ ciuitas ē iuxt
fontē endor. Phitonem quidā tradūt ēē
artem suscitandi mortuos. quā phici ad
inuenit. q. d. querite m̄ mulierem pitam
artis illius q̄ congit hebreo in quo legit.
Mulierem baladoph. Balad enī intpe una.
oph ē nomē artis illius. Mutauit igr saul
hītum suū et uenit ad mulrē nocte cū duo9
uiris & ait. Suscita m̄ quē dixo tibi. Q̄ rn̄.
Nosti quāta fecit saul magis. Quare g īsi
diaris aīe mee. Quidā tradūt saule oblīt
eos deleuisse. qr pconabant dd futm regē.
Iurauit aūt ei saul q̄ p hanc rem nichil
mali pateret. & dixit ut suscitaret samuele.
Videns aūt mulr uirū scm ꝯturbata est
& ait. Tu es. Quare imposuisti m̄. Tu enī
es saul. hoc enī ei samuel indicauiat ut
ait iose. Quidā fablant mortuū magice
suscitatū a pedib3 primo moui & surge. ni
qñ rege suscitante suscitatur. Tūc enī a ca
pite surgit. Alij dīt pphetam n̄ posse suscita
ri n̄ rege suscitante. Tūc indicauit ei saul
se saulē ēē & ait. Noli timē. Quid uidisti?
Virum senem & glosum & amictū pallio
sacdotali. Et intelligens saul q̄ samuel esset
adorauit eū et ait aīa samuel ut dicit ios.
Quare īquietasti me. Cui saul. Coartor
nimis. Philistei pugnāt aduersum me. &
dns nō rendit m̄. Obsecro dic m̄ q̄ faciā.
Qui rn̄. Quid interrogas me cū ds recessit
a te. Faciet dns t̄ sic locut9 ē. Tollet re
de manu tua. & dabit illud dd. Cras aūt
tu & filij tui mecū eritis. i. in numo mortuorum
sicut ego sum. ul ī inferno. De suscitatione
dr a quibsdam q̄ spc malignus apparuit
in spē samuel. ul fantastice ymago eius
apparuit ibi que dcā ē samuel. Tradunt
quidā q̄ dō pmittente aīa ipsius tm̄
mili corpe induta apparuit ei. Alij
corp9 tm̄ suscitatū cum spū uiuifica
in loco suo quiescente. H audiens proiectus
ē in terram p timore. nec comedat panem
illa. et coegit eum mulr et serui eius co
medere. Cūq3 comedisset rediit ad castra p
tem. noluit enī sciri q̄ ꝯsuluisset phitonis
sam. Q dauid uicit abimelech.
Congregati sunt g philistijm ī afech.
et isrl castra metatus ē sup fontem
qui erat in iezrael. Satrape uo philistinorum
uidentes dd. & suos ēē cum achis dixerunt.
Reuertant hebrei isti in locū suū. ne forte cū
pnī pliari fiant nob aduersarij. & in capi
tis nr̄is mceantur. s reddit grām dnō suo. T
ait achis ad dd inuitus & dolens. Bonus
in ꝯspectu meo. s3 satrapis nō places. Sur
gite et abite diluculo. Abiit g dd. in siceleg.
die tercia. amalechite uo irruerunt impe
tum in siceleg et succendant eā. et mu
lieres duxeant in mulres & puulos. & uniuersam
pdam. Planxit g dauid et pp9 qui erat cū
eo. donec deficerent in eis lacrime. et uolebant
eū sui lapidare. Confortatus aūt dauid in
dno. ꝯsuluit dnm p abiathar dicens. psequar
latrunculos hos et ꝯphendam. Qui rn̄. Psequere
quia et ꝯphendes & reduces pdam. Abiit g

david & .dc. cum eo. & venerunt ad torrentem be
sor. et ibi .cc. lassi substiterunt ad sarcinas ex
mandato dd'. Cumque alii transissent. invenerunt
virum egyptium fame deficientem quem reliquerat
dominus suus vir amalechita cum egrotare cœpisset
nudiustertius. et dederunt ei cibum et reversus
est spiritus eius. Et ait ad eum david. Potes me
ducere ad cuneum istum? Qui ait. Iura mihi per
deum quod non occidas me et non tradas in ma
nus domini mei ducam. & iuravit ei
dd'. et eo ducente. invenerunt hostes expan
sos et quasi festum diem celebrantes. Et percus
sit dd' eos a vespere usque ad vesperam alterius
diei. soli .cccc. adolescentes evaserunt in ca
melis. Eruit ergo dd' omnia que tulerant ama
lechite ab homine usque ad pecus. Dicitur quod in
hac victoria prebuerunt illi auxilium .x.
principes militum de manasse qui confu
gerant ad eum dum rediret in siceleth. prius
enim venerat ad eum tamen de iuda & venia
min. Porro cum redissent ad .cc. viros qui
lassi substiterant. salutavit eos dd' paci
fice. & indignati sunt quidam qui cum eo
ierant dicentes. Sufficiat cuique uxor sua
et filii. de preda nichil dabimus eis. Et ait dd'.
Non audiet vos quisquam fratres mei in sermo
ne hoc. equa pars erit descendentis ad prelium.
& remanentis ad sarcinas. Iesse ait.
Non ait qui lassi manserunt. quia lassis nul
lus debet dari de prede precio. & factum est hoc in die
illa et deinceps quasi lex in israel usque ad
diem hanc. Venit ergo david in siceleth & mi
sit dona de preda senioribus iuda proximis
suis & reliquis cum quibus commoratus fuerat
ipse et viri eius. Explicit liber
regum primus.

Incipiunt tituli super secundum.

De morte saul' & filiorum eius.
De planctu dd' super saul' & ionatha.
De prima unctione dd' in regem.
De regno ysboseth.
De filiis dd'.
De interfectione abner. dd'
De morte ysboseth & unctione super omnem israel.
Quod dd'. expugnavit urbem & munivit.
Quod dd'. vicit philisteos
De reductione arche in ierusalem.
De victoriis dd'. & officialibus eius.
De miphiboseth.
De morte urie.
De pugna ioab.
Quod amon dilexit thamar.
Quomodo absolon persecutus est david.
De consilio chusi & morte achitophel.
De morte absalon.
De reditu david in ierusalem.
De morte amase & sybe.
De .vii. viris suspensis in ultione
gabaonitarum.
De .iiii. preliis david.
Cathalogus fortium david.
De numero populi & altari erecto
a david.

Incipit liber regum tercius.

De morte saul'
et filiorum eius.

PORRO philistei pugna- XXXI
bant adversus israel.
Saul autem sciens & pro-
dens festinabat ad
mortem et viriliter di-
micabat. Sol quippe
magnanimes rerum tribulum sunt
contemptores. Sed magnanimitas maxime
convenit regibus quos pro cumulo principa-
tus non solum malos inutiles esse etiam sub-
iectos. sed nec mediocriter bonos esse. Fugerunt
autem filii israel a facie philistinorum. &
ceciderunt in gelboe. & percussi sunt tres
filii saul. ionathas. aminab. melchisua. *nadab*
Isboseth autem domi erat. Cumque graviter
esset vulneratus saul dixit ad armigerum
suum. Percute me gladio tuo. ne forte

incircumcisi isti illudant m̄ uiuentē ⁊ post
interficiant me. Et noluit armig̃. Et ir
ruit saul sup gladiū suū. Adeo enī de
fecerat q̄ nō poterat se sustinere. Qd̄ uidēs
armiger suus irruit ⁊ ipse sup gladiū
suū. Hic fuit doech ydumeus ut aiūt he
brei. qui timuit eē supstes sauli ꝓpt̄ dd̄.
⁊ mortui s̄ oms̄ domestici saul' qui erant
cū eo. Videntes aūt filij isrl' qui trās ual
lem iordanis erant stragem suoꝝ. egssi
de ciuitatibꝫ suis fugiunt. Altera die ueni
entes philistei ut spoliarent interfectos
exspoliauerūt saul armis suis ⁊ filios ei'.
⁊ p̄cisa capita eoꝝ cū armis miserunt i
t̄ram suam p circuitum ut annūciaret̄
ħ in t̄eplo ydoloꝝ ⁊ in p̄p̄is. ⁊ posuerūt ar
ma eius i templo astaroth. cap̄ uō i te
plo dagon ut in paralipomenon leg̃. Corp'
uō eius ⁊ filioꝝ suspenderūt i muro be
thsan. q̄ sic in oculis isrl'. Est enī ciui
tas philistiim in finibus isrl'. Viri aūt
de iabesgalaad quos liberauerat saul ab a
monitis. ambulauerūt tota nocte ⁊ tulerūt
cadauera de muro bethsan ⁊ conbusserūt
ea igni. ⁊ sepelierunt ossa i nemore ia
bes. ⁊ planxerunt eum ieiunantes. vij.
diebꝫ. Nota q̄ in paralipomenō leg̃. Mor
tuus ē saul ꝓpt̄ iniquitates suas. ⁊ addi
tur q̄ī incumulū pcc̄i. ꝗ insup phitonis
sam consuluit ꝓpt̄ q̄ interfecit eum dd̄. Hui'
pcc̄i magnitudine iusti nō attenderunt. Et
regnauit saul uiuente samuele. xviij.
annis. hos annos tū sac̄ scriptura n̄ an
notauit. A samuele ꝓphe incipiūt t̄pa
noīatoꝝ ꝓphaꝝ sic a saule t̄pa regū isrl'.
H̄ diebꝫ istis ap̄ latinos Incidēc̄ia.
q̄rtus regnauit siluius eneas filius p'
tumi. Alia tū hystoria q̄rtum ponit sil
uiū latinū uterinū fr̄em p̄stumi. ⁊ q̄n
tum siluiū eneam. His temporibꝫ home
rū fuisse quidā dic̄t. de quo magna dis
sonantia ē ap̄ ueteres. Crates ponit an̄
eū descensum heraclidaꝝ in polopōnesū

urbem. Eratostenes centesimo ãno a cap
tiuitate troie. Aristarcus ⁊ philosophi'
tempe migrationis yonice. Apollodorus
atheniensis. cc. xl. anno eiusdem. ꝑlij
alij modico t̄p̄e nō anteq̄ olimpia
des inciperet. De planctu dauid sr̄ saul
⁊ ionathan.

Factum ē p̄t
mortē saul' adolescens fugiens de
prelio uenit ad dd̄ in sicelech quē adora
uit. Cūq; indicasset ꝑplm uictū ⁊ saul
cū filijs suis mortuū. ait dd̄. Vn̄ scis q̄
mortu' ē saul ⁊ ionathas filius eius.
Qui r̄. Vidi saul incūbentē sup hastā
suam et hostes appinq̄bant ei. Cumq;
cons[ili]ꝫ qui sum eē. ⁊ dixissem amale
chites sum. ait. interfice me. q̄ ꝓfelit̄
ne occidant me īcircūcisi. ⁊ occidi eum
uiuere nō poterat. ⁊ tuli dyadema q̄
.i. ex solebat in capite eius ⁊ armillā
brachio illius et attuli ad te dn̄m m̄
Aiūt hebrei huc̄ fuisse filiū doech yd
mei. Cui p̄r suus p̄usq̄m irrueret sup
gladiū suū tradidit insignia regis que cu
todiebat ut ferens ea ad dd̄. redderet s̄ pla
cabilem. Nec obuiat q̄ p̄r ydumeus ⁊ fili
amalechites dr̄. Cum amalechite sint
ydumei. Amalech enī fuit filius eliphaz
filij esau. Dauid ḡ ⁊ oms̄ qui cū eo erāt
sciderunt uestimēta sua plangentes ⁊ ieiu
nantes usqꝫ ad uesp̄am s' legem. Et ait
dd̄ ad nunciū. Q̄re nō timuisti mittere
manū tuā in xp̄m dn̄i. Os tuū locutū
ē cont̄ te. iubente dd̄ un' de pueris ei' occi
eum. ⁊ p̄cepit dauid ut p̄res docerent fili
os suos archum. i. artem sagittandi
audierat ꝑplm a sagittarijs interfectū.
scriptum ē in libro iustoꝝ. hic lib' nō h̄t
nec plurium quoꝝ fit mētio in ueti. t. quos
conbustos c̄dimus a babilonijs. Fuerūt qui di
cerent huc̄ librū dici librū iustoꝝ eo q̄ de
iustis agit. i. samuele ⁊ dd̄. Alij dic̄t pen
thateucū librū iustoꝝ. ii contineri artem
sagittandi utilem eē. q̄ dic̄ iacob se tulisse

I. Incidenc̄

comor p̄t

agrū de manu amorrei in gladio ⁊ arcu.
Quidam legunt uistor̄ uenimab̄. ⁊ dicunt li-
brum iustor̄. q̄ agit de his que iusta sunt
.s. q̄ librū iudicior̄ ut sit sens̄. Sic p̄cepit
dd. artem illā seruandā. sicut seruatur q̄d
sc̄ptum ē in libro iustor̄. Tunc planx̄ dd.
carmē lugubre sup saul ⁊ iona. ⁊ editur
metrice ꝯpositū fuisse. et ē ꝯtinentia hui⁹
carminis tripertita. P̄mo agit de loco ubi facta
ē strages ⁊ imp̄catur ei. Sc̄do ꝯmendat
saul ⁊ ionathā ostendens q̄ntū dilexit
eum. flet obest si aliq̄n plāxit aliqn̄ sigla-
rit de eodem monte loq̄. Est enī uni⁹ mōs
ples huius colles ut legit. montes gelboe n̄
ros nec pluuia ueniant sup uos. quidā
dicunt sup te. sic legentes litterā. Monte gel
boe subaudi. ne uob̄. p̄ea infūnt nec rōs
nec pluuia ueniant sup te. Montes hu-
ius dicunt uberiūm p̄us fuiant. ⁊ imp̄catur
eis. nō ariditate. s; sterilitate q̄ arida ēent.
Vn̄ subdit. neq3 sint sup uos agri p̄miciarū
.i. fructuū optimor̄ sic p̄us. Alij dicunt ꝓphiā
ēe que impleta ē in dieb; helye. Alij dicunt i-
cam cacumine montis nec ante nec post plu-
isse. s; p maledictionē ꝯfirmatū. Planxitq3
dd saule. eo q̄ uirilit̄ interfect⁹ ēēt licet unct⁹
ēēt oleo. et subdit cām h⁹ uetus a sanguine
interfector̄ ⁊ ab adipe fortiū .i. p sanguine
sacerdotum q̄ occidit in nobe. hebreus tn̄
inchoat uersum ita. a sanguine interfector̄ ab
adipe fortiū sagitte ionathe. ⁊c. De pri-
ma unctione dauid in re-
gem.

Post h; ꝯsensu dn̄i ascendit dd
in hebron ⁊ habitauit ibi cū duab; uxorib;
suis ⁊ domo sua. Viriq3 eius manserunt in
opidis ebron. ⁊ unxerunt eū uiri iuda in re-
gem. Sup tribum iuda. hic inchoat q̄rta
etas. n̄ p initio regni iudeor̄ ut quidam
uoluunt. q̄ tunc inchoasset a saule. s; p inno-
uatione p̄missionis que patrib; olim data e-
rat de regno dauid q̄ p̄figuratū ē in dd.
iuuante dn̄o dd uirtutem de fructu uētris
ei⁹ sessuro sup sedem suā. Nunciatumq3 ē

dd. q̄ iabite sepelissent saul ⁊ misit nuncios ad eos
dicens. Benedicti uos a dn̄o qui fecistis miām
cū dn̄o uro. retribuet uob̄ dn̄s. S; ⁊ ego ret-
ribuam n̄ timeatis q̄ n̄ habetis regem. q̄ unx-
it me domus iuda regem s. De regno ysbo-
seth.

Abner aūt p̄nceps exercitus
saul tulit ysboseth ⁊ circumduxit eū
p castra .i. uicatim disp̄sus erat exercitus. et
constituit eum regem sup aliq̄s tribus. uel p castra
intellige manaim locū munitissimū ubi i-
unx̄ eum in regem. Erat aūt ysboseth tunc .xl.
annor̄ ⁊ duob; annis regnauit sup isrl̄. dd
uero .vii. ānis ⁊ .vi. mensib; regnauit in ebron sup
domū iuda. Eo tp̄re ortum ē intestinū bellū
int̄ hebreos. Porro egressus ē abner ⁊ pueri
eius de castris in gabaon. Joab aūt ⁊ pueri dd.
occurrerunt eis ad piscinā gabaon ⁊ ꝯuenit
int̄ eos q̄d .xii. tm̄ ex utraq3 pugnarent
p̄te in medio exercitus. et app̄henso unusquisq3
capite ꝯparis sui. defixit gladiū in latus
ꝯtrarij. et ceciderunt simul. Obl; dc̄s ē locus ille
robustor̄ ager. Josephus uidet̄ uelle q̄ pueri dd.
sup̄stites occiderunt ꝯpares suos. Ortum ē
aūt bellū int̄ reliquos ⁊ fugit abner cū suis.
Erant aūt ibi cū ioab duo fr̄es eius quor̄
azael uelocissim⁹ q̄si un⁹ de capreis. p̄sequebat̄
abner instantissime. Cui abner. Noli me p̄se-
qui. ne ꝯpellar confodere te ⁊ nō potero leua-
re faciē meā ad ioab. Ille uō noluit decli-
nare et p̄cussit eum abner in inguine auersa
hasta .i. cū ligno posteriori nō cū mucrone haste
uel uersa ad eum hasta. P̄sequentib; aūt ioab ⁊
abysai fugientē abner. sol occubuit ⁊ uenerunt
ad collem aq̄ductus in cui⁹ summitate ꝯgrega-
ti sunt abner filij beniamin i cuneū unum
et ait abner ad ioab. Num usq3 mucro deseuiet us-
q3 ad deletionē fr̄m tuor̄. An ignoras q̄d
ingratus moret̄ iugulo qui p̄uocat hostē.
Cessauit g̊ ioab ⁊ omnis exercitus p̄sequi
eos. Porro abner cū suis nocte illa trans-
iens iordanē uenit ad ysboseth in manaim
b Joab uō ⁊ uiri eius tulerunt azael ⁊ sepeli-
erunt eū in sepulchro p̄ris sui in bethleem.

et redierunt ad dauid in ebron. De
III Facta est longa filiis dauid.
concertatio inter hos reges et dauid crescen
te. alter decrescebat. Nati igitur sunt filii dauid
in ebron. primogenitus amon de achinoen.
secundus celaph de abigail. tercius. absalon de
uxore gentili. macha. scilicet filia ptolomai re
gis gessur. Quartus adonias filius agith. Quin
tus saphacieiath filius abigail. Sextus. ie
traam. quem ipse. uocat nathan de egla ux
ore sua. quam hebrei aiunt fuisse michol. que
sola dicitur uxor eius. quia in adolescentia primam
sortitus est uxorem. Quia non uidetur posse stra
re cum insequentibus legatur michol in ierusalem sub
sannasse dauid. et dicitur quia non est ei natus filius
de dauid usque ad diem mortis sue. quia in ipso
partu occubuit. sed potuit fieri ut uicina pa
tui de ierusalem descenderet in ebron. ut ibi pa
reret tamquam in primitiuo loco regni. De
Eo tempore infectione abner
fama est quod abner intrat ad concubinam
saul ressam pulchram nimis. Ob hoc iurgat
est aduersus eum isboseth pro obprobrio domus
sue. et timens ne forte cum concubina usur
paret sibi regnum. Et iratus abner ait ad eum.
Numquid canis caput ego sum hodie aduersus
iudam per te. quasi dicat per te iudas habet me quasi ca
put canum. id est princeps ut donabilitur latruti
contra xpistum domini. Et misit abner ad dauid
nuntios dicentes cuius est terra. quasi dicat nonne terra est
in manu tua. fac mecum amicitias et reducam
ad te uniuersum israel. Qui ait. Optime faciam
tecum amicitias. sed non uidebis me antequam re
duxeris michol. Sed ad ysboseth mandauit dauid
ut redderet ei uxorem suam michol. Tulit
ergo eam a uiro suo faltihel. qui sequebatur
eam plorans usque bahurim. Non enim cogno
uit eam eo quod illa diligens dauid semper tristis
erat. Et locutus est abner ad seniores israel
et maxime ad beniamin ut transirent ad
dauid quem elegerat dominus. Et ascendit abner in
ebron ad dauid. et susceptus est ab eo magnifice
et ait. Surgam ut congregem ad te uniuersum
israel. Cumque abisset in pace. ecce ioab et pueri
dauid redierunt cesis latronibus cum preda mag
na nimis. et dictum est ioab de aduentu abner.
et de pace cum rege. Qui cum temptasset muta
re animum regis dicens. Intrauit abner ut de
ciperet te et non acquieuisset rex. misit nunci
os post abner quasi rege reuocante eum
et reduxit eum. et occurrens redeunti seor
sum adduxit eum quasi secretius locuturus et
percussit in inguine et mortuus est. qui multum
oneris fratris sui. sed uerius est quia timebat ne fi
eret secundus a rege. Quod cum audisset dauid. ait.
mundus ego sum et regnum meum a sanguine
abner et ueniat super caput ioab. Non deficiat
de domo ioab seminis fluens leprosus te
nens fusum. id est effeminatus et cadens gladio
V et indigens pane. Secundum hebreos uidetur
imprecari. seminis fluxum et lepram [illegible]
tationem et stragem in bello et indigentiam.
Quidam legunt pro uno leprosus tenens fus[illegible]
breue ad repellendum muscas uentilabrum
quod fit de foliis palmarum et uoluitur inter di
gitos instar fusi. Scidit ergo dauid uestimen
ta sua et fleuit super abner. et omnis populus
qui erat cum eo. et induxit omnibus ieiunium
usque ad uesperam et ait. Nescitis quoniam prin
ceps maximus hodie cecidit in israel. Ego
autem delicatus rex maxime indigebam
auxilio istius. Porro filii sarule mich
duri sunt. De morte ysboseth et in
VI Cumque unctione dauid super omnem
audisset isboseth de morte israel.
abner dissolute sunt manus eius. et omnis
israel perturbatus est. Duo autem uiri prin
cipes erant isboseth. baana et recab. de filiis
beniamin qui irati recesserant ab isbo[illegible]
et uenerant ad miphiboseth filium ionathe
ut facerent eum regem. qui noluit. immo
prodidit eorum consilium. Quidam uero tradunt quod
isboseth offensus erat eis eo quod dicebant
miphiboseth debere regem esse. cum filius esset
primogeniti saul. Erat iste miphiboseth
claudus utroque pede. Quinquennis enim quando

i. caput canis mortui. ut i[ ]... pro te factus sum quasi caput ca...

erat qui nunciatū est ei de morte saul' ⁊ io
nathe. ⁊ tollente eū nutrice ut fugeret. ce
cidit et ꝯfractus ē. Porro baana ⁊ recab
ingssi sūt domū isboseth ferentes spicas t'
tici q̄ ꝑunicias regi. Hostiaria aūt dom9
obdormierat ⁊ īuenientes ysboseth dormi
entē in meridie interfecerunt eum ⁊ attulerūt
cap̄ eius ad dd' in ebron dicētes. Ecce caput
uiri qui q̄rebat aiam tuā. estimantes
se munia acceptos a dauid. Et ait dd' ad
eos. Interfecistis uirū innoxiū. Sanguinē
dn̄i uri fudistis. ⁊ ideo auferam uos de
tra. Et ꝑcisis manibz ⁊ pedibz eoꝝ sus
penderunt eos sup̄ piscinam ul' spinam
in ebron. Cap̄ uo ysboseth sepelierunt
ī sepulchro abner. ⁊ uenerunt seniores de
isrl' ad dd'. ⁊ ꝑcussit cū eis fedus ⁊ inunx
unt eū in regem sup̄ omnē isrl'. Primo ḡ
īunctus ē insigniū regni. scdo ī regē sup̄
iudā. t'cio in regem sup̄ isrl'. Filius. xxx.
ānoꝝ erat dd' cum regnare cepisset. Sup̄
habūdat filius ꝑ idiomate hebreo. ⁊ xl.
annis regnauit. in hebron. vii. ānis ⁊. vi.
msibz sup̄ iudam. scdm dauid spālit'. Nam
si statim p't ysboseth regnauit in isrl' nō n̄
duobz ānis. Q3 aūt hebrei eū regnasse ī
ebron t'bz annis adhuc saule uiuente.
qr domꝰ iuda iam affectabat eū in regem.
⁊ ipse mittebat eis munia tanq̄m suis. In
irl'm aū regnauit. xxxiii. ānis sup̄ omnē
ꝑpl'm. Si queratur q̄re de sūma regni sub
trahant'. vi. mses. aiunt hebrei dd' egrotasse
vi. msibz ⁊ nichil dignū rege fecisse. vl' qr
absalon ꝑsecutus ē eū. vi. msibz. ⁊ tunc
q̄si nō regnauit dd'. Qd' dauid expugnauit ierl'm et muniuit.

Postea collecto exercitu ascendit in irl'm
ut eiceret iebuseum. Qui posuerunt cecos et
claudos sup̄ murū in derisionē dd' dicētes
nō ingredieris huc n̄ abstuleris cecos ⁊ clau
dos. q. d. adeo ē urbs fortis q' fortium
auxilio nō indigent. Alii dicūt eos ipsius
se ymagines sup̄ murū quas dixerūt cecos
et claudos. i. nichil agentes. q. d. ⁊ nob nichil
agentibz intrare nō potes. ul' se ipos dixerunt
cecos et claudos. qr debiles ⁊ similes his re
putabat eos dd'. deinceps ī ꝑuerbio dictū est.
Cecus ⁊ claudꝰ nō intrabunt ī templū. ꝑuio
simplr' in lege ꝓhibitū erat cecū ⁊ claudū
intrare ad offerendum. ꝓpea usum ē in ꝑuerbiū.
forte cū ianitores arcerent īmūdos dicebant
enigmatice. cecꝰ et claudꝰ nō intrabit. po
nentes cecitatem ⁊ claudicatiōm ꝓ quali
bet īmundicia. Porro ciuitatē inferiorem
obtinuit dd'. tradente eam ꝰ ornan iebu
seo. Cumq3 arcem syon obtinere nō posset ꝓpo
suit in p'miū ꝑncipatū milicie illi qui
p'mū ꝑcuteret iebuseum. ⁊ tangeret doma
tū fistulas. i. tectoꝝ canales ꝑ quos deflu
unt stillicidia. Alii dicūt fistulas cuniculos
subt'raneos ꝑ quos erat ascensꝰ usq3 ad
tecta. Multis itaq3 festinantibz. ioab ꝑue
nit uniuersos. ⁊ clamauit ad regē. exigēs
milicie ꝑncipatū ⁊ obtinuit dd' arcem
expulsis omībz iebuseis ꝑter ornan. ⁊ edi
ficauit ꝑ circuitū eius. ⁊ intrinsecꝰ. incipiens
a mello. ⁊ ꝑtem illā ciuitatis uocauit ci
uitatē dd'. Reliquam urbis ꝑtem extruxit
ioab. Mello aū erat ꝑcipiciū et q̄si queda
ꝓfunda uorago uallis. Porro ipa ciuitas
dd' ꝓpea uocata ē mello. ⁊ edificauit dd'
in ea domū yram rege tyri ferente auxi
liū mittendo ei ligna cedrina ⁊ artifices.
Porro dd' accepit alias uxores. ⁊ nati sūt
ei filii in irl'm. xi. int' quos enumeratur na
tham alius. s. a nathan ꝓpheta. quē sibi
dd' adoptauerat p't mortem pris. Et nota
qr irl'm usq3 ad melchisedech dicebatur
iebz. a quo dcā est salē. postea a dd' dcā ē
iebusalem. s3 post mutata est. b. in. r.
et dicta est irl'm quasi munitā salem.
Iero enī hebraice munitio ē. tradꝰ iose
qd' hanc litt'e mutatiōm ab homo fuerit
quidam putant ꝓpea dcā est a salomo
ne ierosolima. ⁊ tandē ꝑ sincopam ie
rosolima. Qd' dd' uicit philisteos.

-v. Audientes autem philistei quod david regnaret super
israel. ascenderunt universi ut quererent
david. et castra metati sunt, in valle rapha
im non procul a ierusalem. et egressus est ad eos
david ex consulto domini et percussit eos in ore gla
dii et divisit hac eos et illac in fugam
ob hoc vocatus est locus baalpharasim. id est
virorum divisio. vel quia ibi fugientes relin
querunt ydola que tulit david secum et conflavit.
Et addiderunt adhuc philistiim ut ascen
derent in valle raphaim et posuerunt ydo
la sua sub arboribus pirorum. Et ait dominus
ad david. Non ibis obviam eis sed gira post
tergum et venies ex adverso pirorum. hebre
us fletuum. id est ydolorum que digna sunt fle
tu. et cultores suos ad fletum eternum
trahunt. Cumque audieris dominum incedentis super
cacumina pirorum sonitum faciet irruet
in eos david et percussit eos usque ad gazera.

P. Porro De reductione arche in
fecit david tabernaculum ierusalem.
iuxta domum suam ad reponendum archam
et posuit ideo quasdam de veteribus cortinis
tabulas non columpnas et bases priores
reservavit. et descendit david cum .xxx. virorum
et posuerunt archam super plaustrum novum
et tulerunt eam de domo aminadab que
erat in gabaa. id est in colle urbis cariathiarim.
Hec est hic gabaa nomen urbis vel loci. sed secundum
interpretationem suam collem sonat. Duo autem
filii aminadab minabant plaustrum
ahioth precedebat et oza sequebatur. David
autem et omnis israel psallebant coram archa
in musicis instrumentis. Cum autem venissent
ad aream nachor. calcitraverunt boves et
inclinata est archa. et extendit oza manum
et tenuit eam. et aruit dextra eius in qua
archam tenere debuit sic pater eius iussat. et
exspiravit. Et vocatum est nomen loci percussi
o oze. Vide iosephum. eum percussum quia tetigit archam
cum sacerdos non esset. Alii dicunt quia posuerat ar
cham super plaustrum Cum humeris portare
debuisset. Hebrei tradunt quod ea nocte

humeris

dormierat cum uxore sua. Et timuit itaque
david divertere archam ad se et posuit eam
in suburbio in domo levite obed filii edom
gethei et fuit ibi tribus mensibus. et benedixit
dominus domum obeth. Quo audito abiit david
ut adduceret archam in civitatem david cum gau
dio. David autem accinctus ephot lineo et
psallebat coram archa in organis ar
migatis. id est ad armum ligatis. vel secundum quosdam
genus est organi. quod fit cum aqua. et vidit
eum psallentem micol per fenestram et de
spexit eum in corde suo. Cumque posuissent
archam in loco suo. obtulit david holocau
sta et pacifica et benedixit populo. et partitus est
per singula capita collyridam panis unam.
et assaturam bubale carnis. et similam frix
am oleo. Cumque rediret david in domum suam
salutavit eum micol dicens. Quam gloriosus
hodie rex israel nudatus qui nudatus est coram
Et respondit david. Vivit dominus quia ludam et humilior
ante dominum qui potius elegit me quam patrem
tuum. Quamobrem micol non est nata filius
usque in diem mortis sue. Quod inclusive legendum
est. id est donec in partu occubuit. vel exclusive
id est numquam. quod videtur velle io. qui dicit eam
de david filios minime peperisse. sed de
viro cui dederat eam pater suus sublatam
a david .v. filios habuisse. qui intelligendi
sunt adoptivi. Mortua enim merob sorore
sua .v. filios eius adoptavit micol. De

F. Factum est victoriis david et officio
cum sederet rex in alibus eius.
domo sua et dominus requiem ab hostibus suis dixit
ad nathan. Vides quod ego habitem in domo ce
drina et archa dei posita sit in medio pel
lium. faciam ei domum. et ait nathan. fac
dominus tecum est nesciens quid diceret. Factum est
te factum est verbum domini ad nathan. dic servo
meo david. Non edificabit mihi domum quia sangui
nis est. sed filius eius succedens ei in regno
faciet domum nomini meo. et stabiliam thronum
eius usque in sempiternum. et ego ero ei in patrem
et ipse erit mihi in filium. Ex hac promissione

conicitur quod saluus sit salomon. His auditis gauisus est dauid de successione regni. et ex eo precipue gratias egit deo addens. Ista enim est lex adam domine deus. id est lex hominis ut sit sollicitus de successione filiorum. uel ut gratias agat deo

II de beneficiis. Factum est autem post hec. percussit dauid philisteos et abstulit frenum. id est potestatem tributi quam habebant in israel de manu eorum. et percussit moab. et missus est eos funiculo. id est cum uoluit dedit hereditatem. coequans eos terre. id est ualde humilians. et missus est duos funiculos unum ad occidendum. et unum ad uiuificandum. id est ad arbitrium suum quos uoluit occidit. quos uoluit reseruauit. et factus est ei moab tributarius. et percussit adadezer regem soba. Cum cum frenum presidium siri. et damascus percussit ex eis. xxii. et ponens in siria presidium fecit eam tributariam. Audiens autem thoi rex emath percussum adadezer hostem suum. misit ad dauid ioram filium suum cum muneribus et gratiarum actione. quod hostem suum percussisset. Cumque rediret dauid a syria. occurrerunt ei ydumei in ualle salinarum. et percussit ex eis. xvi. Ioseph corrigit. xviii. et in ebelem percussit. xviii. et ponens in ea presidium fecit eam tributariam. Tunc impletum est quod dictum est rebecce. Maior seruiet minori. et retulit in ierusalem aurum et argentum multum nimis quod sanctificauit domino in gabaa fuisse domus eius quod corinthi sanctificauit de quo fecit salomon mare eneum. columpnas et altare. Porro ioab erat super exercitum. Iosaphat erat commentarius. id est scriptor gestorum. Scribebant enim singuli reges cronica gestorum. Sadoch et abiathar erant sacerdotes. Saraias uero scriba. id est cancellarius. Banaias autem erat super cerethi et phelethi qui erant custodes capitis dauid. Hi dicuntur fuisse. lxx. iudices locorum ut moyses elegit. lxx. unum. Cerethi sonat exterminatores. phelethi admirabiles. Filii autem dauid sacerdotes erant. id est digniores pre ceteris post regem. sic dicitur iethro sacerdos fuisse madian. De miphiboseth. ca. ix.

I Et recordatus est dauid federis quod fecerat cum ionatha et ait. Numquid superest aliquis de domo saul cum quo faciam misericordiam pro ionatha. Cumque accepisset superesse miphiboseth filium ionathe debilem pedibus. uocauit eum et restituit ei omnem possessionem saul aui sui. et constituit eum commensalem suum tamquam unum de filiis suis. Porro syba puer saulis cum eo erant. xv. filii et. xx. serui. ex mandato dauid excolebat terram. et referebat fructus ad miphiboseth in ierusalem. Erat autem miphiboseth filius micha. Factum est autem ut moreretur naas rex amonitharum et regnaret pro eo filius eius amon. Misitque dauid nuntios ut consolarentur eum de morte patris. monens ut amicitie quas cum patre eius habuerat permanerent. Cum enim dauid fugisset ab achis sub simulatione furoris a patre istius benigne collectus fuerat. Principes autem amon excitauerunt eum dicentes. Nescis quia misit dauid ut uideret ingressum et exitum tuum ut perderet te et terram tuam. Tulit itaque suos dauid et rasit dimidiam partem barbe eorum. et precidit uestes eorum usque ad nates. Uidentes autem amonite quod irritassent dauid. conduxerunt milites de syria soba. et a rege macha. et a rege istob. Misitque dauid ioab et omnem exercitum aduersus eos. Stabant autem amonite ante ingressum ciuitatis et syrorum exercitus erat in campo. Ioab quoque diuisit exercitum. et partem tradens abysai fratri suo. parte altera terruit. et irruens in syros fugauit eos in ore gladii. Quod uidentes amonite et ipsi terga dederunt abysai. et receperunt se in urbe. Ioab autem rediit in ierusalem cum triumpho. Uidentes igitur syri quod corruissent coram israel. collegerunt exercitum ampliorem. Dauid contraxit omnem israel. et transiens iordanem direxit aciem aduersus syros et percussit ex eis curruum et equites. xl. et sobac principem militie. timueruntque syri auxilium deinceps prebere filiis amon. feceruntque pacem cum israel et seruierunt eis. De morte urie.

Factum est anno uertente uno tempore cum solent reges ad bella procedere. misit dauid ioab et uniuersum israel et deuastauerunt

X De amon de honestauit nuntios dauid.

Roob et de syria

XI

filios amon et obsederunt rabath. David
autem remansit in ierusalem. accidit ut surgeret sur-
geret david de stratu post meridiem et deam-
bularet in solario. viditque ex adverso ber-
sabee uxorem urie filiam helchie filii achi-
tophel lavantem se aqua frigida. Cuius specie
inspiratus ad se vocatam cognovit statimque
sanctificata est ab inmunditia sua .i. postquam conva-
luit se. vel concepit et cessavit menstruus
sanguis quem natura debet reservare post conceptum in
alimoniam fetus. Quidam tradunt eam tunc
menstruatam esse. et ad tactum regis cessasse men-
struum. Dicit epiphanius. quod cum vocasset david
bersabee. cognovit hoc nathan in spiritu et festi-
nabat ad david ut prohiberet antequam veniret
mulier. et impedivit eum belial. Nam in via
invenit hominem occisum nudum iacen-
tem et moram fecit ibi. Eadem nocte rex im-
plevit peccatum et luxit nathan. Cumque accepis-
set david eam concepisse. revocavit uriam ar-
migerum ioab secundum io. ab expeditione ut in-
grederetur ad uxorem et partus ei asscriberetur. Que-
sivit david ab uria de statu belli. monens
ut intraret ad uxorem. et paululum recrea-
ret se. non acquievit urias et dormivit
cum servis regis. Quamobrem vocavit eum david
item. et statuit eum secum in mensa. invitans
eum ut adpocula usque ad ebrietatem. Sed nec
sic contristatus est vir desiderio uxoris et ait
Archa domini et israel habitant in papilionibus
et dominus meus ioab manet super faciem terre et
ego ingrediar in domum meam. Per salutem
tuam rex non faciam hanc rem. Certus ergo
david quod non intraret. scripsit ad ioab quasi
deliquisset in eum urias. ut poneret ipsum
in ea parte belli in qua periculosius intraret. Cum-
que tulisset urias epistolam mortis sue sub
mandatum regis intulit. Porro bersabee
XII accepta morte viri. planxit eum. Trans-
actoque luctu. vocavit eam david. et facta est
ei uxor. et peperit ei filium. Tunc misit dominus
nathan ad david qui proposuit ei paradig-
ma de divite habente oves plurimas. qui
rapuit pauperi unicam oviculam unam quam
habebat ut ex ea pararet cibos hospiti qui
supervenerat. Et indignatus rex in hominem
illum dixit. Vivit dominus quoniam filius mortis
est qui hoc fecit. Ovem reddet in quadruplum.
Et dixit nathan. Tu es vir ille. Uxorem
urie accepisti. et ut occultares adulte-
rium fecisti eum gladio filiorum amon. Quam-
obrem hoc dicit dominus. Non recedet gladius
de domo tua usque in sempiternum. Ecce sus-
citabo super te malum de domo tua. hoc ulti-
mum factum est quando persecutus est eum absalon.
Primum vero in divisione regni post salomo-
nem. Et ait david ad nathan. Peccavi domino. Et des-
cendens de throno consistorii sedit in terra
et tanquam vir decola coram omnibus confessus
peccatum non erubuit. Et ait nathan ad
eum. Transtulit dominus peccatum tuum. non morie-
ris nec regnum amittes. Verumtamen filius
natus est tibi morietur. quoniam blasphemare
fecisti inimicos nomen domini. Dicentes
ydolatrie vel deorum potuerunt. Non est ultus de-
us israel qui saul movit a regno et substituit david
cum david gravius quam saul peccavit. Percus-
sit autem dominus parvulum usque ad desperationem vite
et deprecatus est david dominum pro parvulo. et ieiu-
navit et iacuit super terram et noluit conso-
lari. Accidit autem die .vii. ut moreretur infans
et videns david suos mussitantes. intellexit
quod mortuus esset. Quo accepto. lota facie et
mutata veste. intravit ad dominum et adora-
vit. et exhilaratus comedit. et mirati
sunt servi quod contra consuetudinem egisset. et
ait ad eos. Cum adhuc viveret puer fle-
vi et oravi ut viveret. eo mortuo quid
flerem. Numquid potero revocare eum. ego va-
dam ad eum. ipse vero non revertetur ad me.
hoc autem agebat david ut consolaretur bersabee
quam diligebat tam. et procedente tempore genuit
ex ea filium. quem vocavit salomonem. mi-
sitque eum in manu nathan. qui vocavit eum
ydidam .i. amabilem domino.
pugna Joab.

Interea pugnabat ioab contra rabath et expugna
bat eam. misitque ad david dicens. Veni et ca
pe civitatem ne nomini meo ascribatur vic
toria. Et congregavit david omnem populum et pro
fectus cepit urbem et vastavit eam et tu
lit diadema de capite melchom. quod sonat rex
eorum. et erat ydolum amonitarum. Et erant
in diademate gemme preciose et auri talentum.
quod conflavit david. et formavit ex eo sibi diade
ma in medio gemmarum statuens sardonicem
incomparabilem. Porro reliquas civitates
amonitarum vastavit. et multos de populo ser
ravit vehiculis ferratis. et plures divisit **Q**
cultris in typo laterum. **Amon dilexit tha**
II Factum est post hec. suscitavit **mar.**
dominus malum in domo david in hunc modum.
Amon primogenitus eius diligebat thamar so
rorem absolon ex utroque parente. ita ut depe
riret in ea et egrotaret. Huic erat cognatus
et familiaris ionadab filius semaa fratris
david prudens valde. quem iosephus ionathan vo
cat. Hunc quidam arbitrantur fuisse nathan.
sed absit ut propheta flagitiosum dederit consi
lium. Hic ait ad amon. Quare sic attenuaris
macie filius regis. Quasi diceret. qui debes succedere
regi in regnum. Et respondit amon. Diligo tha
mar supra modum. Cui respondit. Simula lan
guorem. Cumque venerit pater tuus ad te visi
tandum. dic ei. Veniat oro soror mea et fa
ciat michi pulmentum ut comedam suavius de
manu eius. Cumque venisset thamar missa
a rege. coxit in oculis eius sorbiciunculas. vel
secundum iosephum collyridas frixas. et eiecit amon
a se universos. Cumque intulisset thamar cibos
in conclavi. apprehendit eam et ait. Cuba
mecum soror mea. Que respondit. Noli frater opprimere
me. et facere obprobrium generi tuo in israel. sed lo
quere ad regem. et non denegabit me tibi. Hoc
dicebat ut subterfugeret manus eius. Non enim
fas erat secundum legem ut quis duceret sororem ex
parte. tamen quidam determinant hoc deum esse si fu
erint ambo eiusdem patris. hec autem fuit de matre
gentili maacha. quam david ceperat in prelio
et cesarie et unguibus precisis secundum legem duxerat
eam in uxorem. et ita credunt illos potuisse fieri
coniuges. Noluit autem acquiescere amon et oppressit
eam et statim exosam habuit eam magis quam
ante dilexerat. et eiecit eam a se rogantem ut
apud eum maneret et esset ei uxor. Cumque eiecisset
eam puer amon. aspersit cinerem capiti suo
et rupit tunicam talarem qua utebantur filie
regis virgines. quam iosephus vocat colobium ma
nicatum. et impositis manibus super caput
ingressa est ad absalon fratrem suum eiulans.
Cui frater ait. Tace soror. frater enim noster est. Et
mansit in domo absalon longo tempore. susti
nens viduitatem. **De morte amon et fu**
Factum est autem **ga absolon et reditu eius.**
post biennium ut ascenderet absalon
ad tondendas oves et ait ad regem. Veniat
oro rex cum suis suis ad convivium pueri sui.
Cumque abnuisset ne gravaret eum. ait absalon.
Veniat saltem obsecro amon frater meus et filii
regis cum eo. et abierunt cum absalon. Cumque
recubuisset puer absalon ex precepto domini interfe
cerunt amon temulentum. et ascendentes filii
regis mulas suas fugiunt. et prevenit fama
ad david dicens. Percussit absalon omnes filios re
gis. Et scidit rex vestimenta sua. et cecidit
super terram. Ionadab autem quem veritas non late
bat ait ad regem. Ne timeat dominus meus quoniam so
lus amon mortuus est quem odiebat absalon
a die qua oppressit sororem eius. Et ecce ap
paruerunt filii regis et fleverunt cum rege planc
tu magno nimis. Porro absalon fugiens abiit
ad ptolomaum avum suum regem iessur. et fuit
cum eo tribus annis. Rex autem consolatus super XIII
amon mortuum cessavit velle persequi absalon.
Quod intelligens ioab qui diligebat absalon.
misit ad regem mulierem sapientem de tecua que
putatur fuisse vanna annos prophete. et posuit
ioab verba sua in ore eius. Cumque ingressa fuisset
mulier ad regem. adoravit dicens. Serva
me rex. mortuus est vir meus. et erant michi duo
filii. et interfecit alter alterum in agro. et consurgit
universa cognatio adversus occisorem. querentes

aīam illi᷒ p aīa occisi. ⁊ querūt extinguē
scintillam meā sup̄ t̄iam. h̄ mulr̄ posuit
se in p̄ david ⁊ filios suos in p̄ amon. et
absalon ⁊ cognatōm suā in psona alioꝝ
filioꝝ dd. Et ait rex ad eam. vade in pace.
Ego videbo p te. Q̄ cū nō sufficeret mlr̄i ait
ad regem. In me sit dn̄e h̄ iniq̄tas ⁊ i domū
pr̄is n̄ri. rex aū̄ sit inocens. Q. d. Si putas
iniquū parcē occisori. ⁊ in imputetur ⁊ do
mui mee. Cumq̄ iteraſſ; rex pmissionē nec
sufficeret mulr̄i. instantius rogabat regē.
Qui ait. Vivit dn̄s. qr̄ nō cadet de capill᷒ fi
lij tui sup̄ t̄iam. Tunc exponēs ei mulr̄
similitudinē ait. Deducat g̃ dn̄s abiec
tū suū. non enī vult aīam pire dn̄s. ⁊ oēs
dilabimū tamq̄ aq̄ q̄ nō revertent̄. Q. d. m̄
tuū filiū revocare nō potes ad vitā. me
l᷒ est ut revoces viventē q̄m alt̄m vindi
cando utrumq̄ pdas. ⁊ ait rex. Nunq̄d man᷒
ioab tecū ē in istis. Que r̄. Ipē posuit u
ba h̄ in ore mō ut uterem similitudinē ser
monis h᷒. Et ait rex ad ioab. Revoca puer
absolon. Cumq̄ reduxiſſ; absolon i ir̄lm.
ait rex. Non videat faciē meā donec vocē
eū. ne eo viso reviviscat ī me dolor filij.
⁊ mansit absolon ī ir̄lm duob; ānis. ⁊
faciē regis nō vidit. Porro absolon erat de
corus nimis. cui cesaries s᷒m iosē. tanta
erat ut vix. viii. dieb; tondi potuisset.
Qn̄ semel in anno tonsam ponderabat. cccc.
sicl. Forte h᷒ ponderis erat tonsura ei᷒. vl' h̄ p
cio emebant eā mlr̄es ut s᷒ornarēt crines
suos. Nati q̄ s̄ absolon filij tres ⁊ filia una
noīe thamar. misitq̄ sepius ad ioab ut ī
tercederet p eo ad regem. Q' noluit venire ad
eū. misitq̄ absolon suos suos ut incen
derent segetem agri ioab. Quo f̄co. venit io
ab ad eū dicens. Quid fecerunt sui tui. Q' r̄.
Aliter h̄re te nō poteram. Obsecro int̄ ad regē
ut videam faciem ei᷒. alioq̄n interficiat me
Et ingressus ioab ad regem vocatus ē ab
solon. ⁊ osculatus ē eum rex. Quomodo
absolon psecutus est david. xxv.

Tunc cepit absolon aspirare ad regnū
Nam cela p ante eū genitus. vl' interf
erat vl' mortuus. fecitq̄ sibi c̄rrum ⁊ equi
tes. i. qui p̄cederent eum. Et mane sonsurgens
stabat in porta. ⁊ blandiebatur ascendentib;
ad regis iudiciū dicēs. Bona s̄ que dicis. s;
nō ē qui te audiat cōstitut᷒ a rege. Q's sti
tuet me ut iuste iudicē. ⁊ inclinabat ad
se corda viroꝝ. Pt. iiii. aū annos revsion᷒
ait ad regē. Dum essem in exilio vovi sire
dixerit me dn̄s in ir̄lm. sacrificabo dn̄o i ebron.
Vadam g̃ ⁊ reddam vota mea. Et ait rex. Vade
in pace. Alia litra h̄t pt. xl. ānos. xl. aū
anni fluxant ex quo cecisi s̄ sacdotes nobe
qui poriunt hic ut monstret divinā ult
onē suscitari sup̄ dd. eo q abimelech sacdo
tem fefellit. Abijt g̃ absolon in ebron un̄
consilio achitophel gilonite qui fuit s
ar᷒ dd. Et egssi sunt cū eo misti dn̄s ho
rantes. Cumq̄ imolaſſ; hostias f̄ca ē con
iuratio ⁊ augebatur pp̄ cum abs. Quod cū
cepiſſ; dd. ait suis suis. Fugiamus cito ne ve
niens absolon occupet nos ⁊ pcutiat civi
tatē. Et egssus ē rex ⁊ univsa dom᷒ ei᷒ ma
pedib;. dimittēs. x. scubinas ad custodiend
dom. et p̄cedebant regem cerethi ⁊ phelethi
et. d. c. viri pugnatores qui secuti fuant ē
de geth. Isti credunt̄ bnficia p̄stitisse da
q̄n latuit in geth. ⁊ in retributōn dedit ei
locū in ir̄lm. Iose. dic̄ illos. dc. egssos cū eo.
qui q̄ndam astiterant ei in saul᷒ psecutione
Potuit aū fi ut hij et illi cū eo ēent. ⁊ ait
rex ad ethai getheum filiū achis qui p̄n
erat int̄. dc. Redire fr̄es tuos in ir̄lm
habita cū rege. heri venisti ⁊ hodie cōpel
eris. Qui r̄. Vivit dn̄s. nec in morte nec
in vita delinquam te. ⁊ transgssi sunt univsi
flentes cū rege torrentē cedron. ⁊ levite p
tantes archam deposuerunt eam don̄ transi
pp᷒. Et ascendit abiathar ad sulendū
quini. Q' nō r̄ ei. Et io ait dd ad sadoch. Re
uertere in civitatē cū archa. ego absc
in deserto. Achimaas filius tuus ⁊ ionath

filius abiathar sint vobiscum per quos veniet
ad me sermo ex vobis et redierunt cum archa. Cumque
XV ascendisset David clivum olivarum. occurrit ei chu
si arachites consiliarius eius. Et ait David. Reverte
re et esto cum absolon et dissipabis consilium a
chitophel. Et quod audieris in domo regis. indi
cabis sacerdotibus qui dirigent ad me filios su
XVI os. Et venit chusi ad absolon in ierusalem. Cumque
paululum processisset David. apparuit ei syba cum du
obus asinis ferens panes et uvam passam. et
massas palatharum. id est ficuum. que inter tabulas
quas palas dicunt pressE compinguntur. Et ait sy
ba ad regem. Asinos duxi ut insideant do
mestici regis. et tuli cybaria ut alant in de
serto. Et ait rex. Ubi est miphiboseth. Qui respondit.
Remansit in ierusalem dicens. Hodie restituet
mihi David ultionem patris mei. Et ait rex sybe. Tua
sunt omnia que fuerunt miphiboseth. Venit ergo
David usque ad baurim. Et egressus vir de cogna
tione saul. nomine semei procedens lapides et
lutum maledicebat regi dicens. Egredere vir
sanguinum. ecce pervenit te mala que fecisti in do
mum saul. Quem dum vellet percutere abysai. pro
hibuit eum David dicens. Filius meus meus querit
animam meam. quanto magis filius gemini. Dimit
tite eum dominus ut maledicat mihi. Respiciat
dominus hanc afflictionem meam. fabulantur iudei hunc
semei fuisse nabath patrem ieroboam. et
nomen eius aui gemini. Et descendit David
usque ad iordanem. De consilio chusi et
Porro chusi veniens ad absolon adoravit
dicens. Salve rex. Ad quem absolon. Quare
non ivisti cum amico tuo. Qui respondit. Illius ero
quem dominus elegit et omnis israel. Cui serviam.
Nonne filio regis. Sicut patri tuo sic parebo
et tibi. Tunc ingressus est absolon coram omnibus ad
concubinas patris de consilio achitophel. ut sic
intelligeret omnis israel quod ex animo persequetur patrem
XVII et roboraret eum eos. Post dixit achitophel. Eligam
mihi. xii. milia virorum. et persequar hac nocte David. et per
cutiam eum quia fessus est et redibunt ad te uni
versi quasi unus homo. Et ait absolon. Vocemus
Factum est autem morte achitopes.
chusi et consulamus eum. et ait chusi. Non est
bonum consilium hac vice. Nosti patrem tuum et
viros eius esse fortissimos. Si primo percusserit
aliquos de tuis quicumque audierit dicet. Facta
est plaga in populo qui sequebatur absolon et tre
bunt esse tecum. Sed hoc consilium bonum. Congre
getur ad te omnis israel. et irruamus super eum
et victumque fuerit opprimemus eum. Et placuit omnibus
consilium chusi. Et dixit chusi sacerdotibus ut nun
tiarent David. ne maneret in deserto nocte illa. sed
transiret iordanem. Et abiit ancilla ad fi
lios sacerdotum qui latebant iuxta fontem rogel
quasi ad abluendum pannum ferens et indicavit
eis verbum chusi. Vidit autem eos puer quidam fi
lius ancille ut dicitur. et indicavit absolon.
Iosephus tamen dicit quosdam equites vidisse eos. et
nuntiasse absolon. Qui misit post eos ut compre
henderentur. At illi ingressi sunt in baurim do
mum mulieris rogantes ut celaret eos. Que
dimisit eos in puteum. et expandit velamen
super os putei quasi siccans tipsanas. id est or
deum ad tipsanam. et sic res latuit. Cumque
reversi essent qui missi fuerant. illi ascenden
tes de puteo nuntiaverunt David que dicta eis fuerant.
et transivit David iordanem cum suis priusquam dilu
cesceret. et venit in manaim. Porro achitofel
sciens regnum rediturum ad David et timens
invidie in manus eius. descendit in domum suam
in iugulo et laqueo se suspendit. De morte
Absolon autem absalon.
collegebat exercitum et transivit iorda
nem. et statuit amasam super exercitum pro
ioab. Hic erat filius abigail filie naas. id est ysai
sororis David. quam iosephus abigeam vocat. et erat
consobrinus ioab. Porro viri transiordanem
et maxime berzalli galaadites obtulerunt
David cibaria multa vinum et stratoria et ta
petia et vasa fictilia. Porro David divisit populum XVIII
qui cum eo erat in tres partes. unam dedit io
ab. alteram abysai. tertiam ethai getheo quem
putant filium fuisse achis amici David. Cumque
vellet egredi rex cum eis ad pugnam dixerunt.
Non ibis. Te solum querunt. alios non curant.

sugque egredientur cuneis ad pugnam circiter
viii. Stabat ergo David iuxta portam et dicebat. Ser-
vate mihi puerum absolon. Et factum est prelium
in die illa iuxta saltum effraym et fugit
exercitus absolon. cesis ex eo .xx. et plures
interfecerunt bestie saltus quam gladius. Fugiens
quoque absolon super mulum venit ad quercum con-
densam. et intercepto capite eius ramus
mulus pertransiit eo suspenso. Quod cum quispiam
nuntiasset ioab. ait ad eum. Quare non confodisti
eum. Qui respondit. Non mittem manum meam
in filium regis presertim cum audierim eum
dicentem. Servate mihi absolon. Et infixit
ioab tres lanceas in corde absolon. Quem
adhuc palpitantem interfecerunt armigeri
ioab et proiecerunt eum in foveam grandem
et comportaverunt super eum acervum lapidum. ut
duplici morte periret tamquam facinorosus.
Israel autem fugit in tabernacula sua. Porro ab-
solon adhuc vivens erexerat sibi titulum in val-
le regia que duobus stadiis distat a ierusalem
in monimentum nominis sui. Et erat nomen tituli
manus absolon. Hunc titulum putant quidam
fuisse arcum triumphalem in quo sculpta
erat manus ab absalon. Sed iosephus dicit statuam
fuisse marmoream. Tunc ait achimaas
ad ioab. Curram et nuntiabo regi. Cui respondit.
Nolite hodie nuntiare rex filius enim regis mor-
tuus est. Et ait ioab ad chusi. Vade et nun-
cia regi que vidisti. Et cucurrit chusi. Cucurrit
quoque achimaas post eum per viam compendii trans-
ivit eum. David autem sedebat inter duas portas.
Speculator vero in fastigio porte exclamavit.
Video hominem currentem solum. Et ait rex. Si
solus bonus est nuntius. Et iterum ait specu-
lator. Apparet mihi homo alter currens solus.
Dixitque rex. et iste bonus est nuntius. Et veniens
qui conclusit homines lava achimaas adora-
vit dicens. Benedictus deus qui conclusit ho-
mines levantes se contra regem. Et ait rex.
Estne pax puero absalon. At ille noluit
indicare. Chusi vero superveniens indicavit.
Et contristatus rex ascendit cenaculum por-

te. flens operto capite et clamans. Fili mi
absolon. Quis mihi tribuat ut ego moriar
pro te. absolon. fili mi. fili mi absolon. Quod audientes
populus timuit ingredi civitatem. Et ingressus io-
ab ad regem ait. Confudisti hodie vultus
eorum qui salvam fecerunt animam tuam. diligis
odientes te et odio habes diligentes te. Surge
et alloquere servos tuos alioquin non unus rema-
nebit tecum hac nocte et erit hoc malum tibi
super omnia que umquam passus es. Sedit ergo
in porta lota facie. et venit ad eum omnis
multitudo et benigne locutus est eis. De re-
ditu david in ierusalem. cap.

Porro qui secuti fuerant absalon mutuo
se hortabantur ut revocarent regem me-
morantes beneficia eius in israel. David quoque
misit ad sadoch et abiathar ut loquerentur
ad viros iuda. Hec dicit rex. Os meum et caro
mea vos. Quare novissimi reducitis regem.
Quasi diceret. Videte ne tardiores ceteris sitis.
Eos etiam lenivit amase quod principem militie
eum constitueret pro ioab. Et miserunt viri
iuda ad regem. ut rediret. Et venit rex
usque ad iordanem. Et venit omnis iuda in occur-
sum eius in galgala. Semei quoque de baurim
descendit cum eis habens secum mille viros
de benjamin. Syba quoque et filii eius et
servi transiordanem venerunt ad eum ut tra-
ducerent domum eius. Isti secundum iosephum fecerunt pon-
tem iordanis ut facilius rex transiret cum
exercitu. Cumque transisset rex adoravit semei
dicens. Ne memineris domine iniuriarum servi tui.
Scio enim peccatum meum et ideo hodie veni in occur-
sum tuum primus de omni domo ioseph.
quasi esset de tribu ioseph. sed quia habitabat in monte
effraym. Cumque abisai diceret semei occi-
dendum. dixit david. Num ignoras me hodie
factum regem super israel. ergo ne hodie interfi-
ciet vir in israel. Quasi diceret. Illos occidam qui me
hodie fecerunt regem super se. Timebat quoque si inter-
ficeretur semei quod reliqui qui similiter regem of-
fenderant. nollent eum sibi facere regem. Ait
ad semei. non morieris. Miphiboset quoque

in occursum regis illotis pedibus et intonsa barba
sua. Et vestes suas non lavaverat a die qua egressus fu-
erat rex. Hebreus habet infectis pedibus tra-
dens quod sibi fecerat pedes ligneos. Et ait rex.
Quare non venisti mecum. Qui respondens. Servus
meus contempsit me nolens michi sternere asi-
num ut cum rege irem. Insuper accusavit
me. Tu autem qui iustus es. fac quod tibi videtur.
Et ait rex. Firmum est quod locutus sum. Tu et
syba dividite possessiones. Quasi dicat. utrique vestrum
reddam. Sed quia uterque totum habere non potest. inter
vos dividatur. Dicunt quod david immemor in-
tegritatis cum ionatha iniuste iudicavit. et
ideo roboam et ieroboam diviserunt eius regnum.
Berzellai quoque qui prebuerat regi alimenta descen-
dat cum eo. Et ait rex ad eum. Veni mecum
in ierusalem et honorabo te. Qui respondit. Octogena-
rius sum hodie. non indigeo hac vicissitudine.
Chanaam filius meus vadat tecum fac ei quod tibi
videtur. Veniat et ait rex. Veniat et faciam
ei quod tibi placuit. Et rediit berzellai in locum
suum. Tunc occurrerunt ad regem omnes viri
israel. et indignantes dixerunt. Quare te furati
sunt fratres nostri viri iuda. et traduxerunt te sine
nobis. Et respondit iudas. quia propior michi est rex. Et
ait israel. Decem partibus ego maior sum. Io-
magis ad me pertinet david quam ad te. Preser-
tim cum primogenitus sum. Cumque diu cer-
tamen dixissent viri iuda. syba filius bocri ie-
mineus cecinit bucina et ait. Non est
nobis pars in filio ysai. Revertere in tabernacula
tua israel et recedentes a david. secuti sunt sy-
bam. Viri autem iuda reduxerunt regem suum
in ierusalem. De morte amase et sybe.

XX. Rex autem .x. concubinas ad quas ingressus
fuerat absalon reclusit in custodiam
in viduitatis. nec est ingressus ad eas. Et ait
rex amase quasi principi milicie. Congrega
michi viros iuda in diem tercium. Abiit ergo a-
masa et moratus est extra placitum. Et ait
rex abysai non ad ioab quem iam amoverat
a principatu. Tunc iosephus dicit eum dixisse ad io-
ab. Tolle servos domini tui et persequere sybam
ne effugiat nos. Et egressi sunt cum eo omnes
robusti de ierusalem et occurrit ei amasa re-
diens iuxta lapidem grandem qui est in gaba-
on. Porro ioab vestitus erat tunica stric-
ta. Iosephus tunicam dicit loricam et accinctus gladio
fabrefacto qui levi motu egredi poterat. et arte
quadam simulans quasi cecidisset gladius. et cum re-
cepisset eum. dextra manu tenuit mentum
amase quasi osculans eum et sinistra percus-
sit eum in latere et effudit eius intestina. Io-
ab autem et abysai persecuti sunt sybam et sub-
sistebant venientes ad mortuum in via. Vir
autem quidam amovit eum in agrum et operuit
ne subsisterent transeuntes clamans quod iuste
mortuus esset quia in dolo moram fecerat redire
ad regem. Ioab vero cum exercitu obsedit sybam
in abela et moliebatur destruere muros
urbis. Et exclamavit ad eum mulier sapiens de
civitate. Sermo dicebatur in vetere proverbio. Qui
interrogant interrogent in abela. Quasi dicat. Hec est
urbs consilii ab antiquo. Quare queris evertere ma-
trem civitatum in israel. Quare precipitas hereditatem
tem domini. Hebreus non habet proverbio. et est sensus
secundum eum. Sermo dicebatur in veteri. id est quondam in le-
ge dictum est ut israel prius offerat pacem hostibus quam
aggrediatur eos. Quare ergo precipitas hereditatem
domini. id est cur non servas legem israelitis
que servata est in alienigenis. Prea legit hebe-
us quod in positum est ad conminationem urbis pro pace
exponentem. Et respondit ioab ad eam. Non quero evertere
urbem sed sibam filium bocri. qui levavit
manum suam contra david. Et locuta est mulier ci-
vibus sapienter. Qui abscisum caput sibe proie-
cerunt ad ioab. Tunc reversus est exercitus in ierusalem
ad regem et restituit rex ioab super exercitum
et alios ministeriales in officiis suis sicut supra
hoc addito. quod aduram statuit super tributa colli-
genda. et quod yram fecit esse sacerdos david prius.

XXI. De .vij. viris suspensis in ulti-
one gabaonitarum.

Facta est quoque fames in diebus david tribus annis iugiter. Et consu-
luit david dominum. Qui dixit. Hic fuit pro saul et domum
eius. qui occiderit gabaonitas quia pro zelo

filiorum isrl' iuxta iuramentum fecerant iuramentum iosue & se
niorum. Et ait dd ad gabaonitas. Quid faciam
vobis verbum ut benedicatis hereditatem domini. Qui
dixerunt. Virum qui attrivit nos dele debemus ut
nec unus quidem residuus sit de stirpe eius. Sed quia
dd hoc facere non poterat propter iuramentum quo iuraverat
ionathe temperavit petitionem dicentes. Dentur
vii. viri de filiis eius ut crucifigamus domino. Pep
percit rex miphiboseth filio ionathe & tradidit
eis filios duos saul. quos peperit ei respha. Isti
adhuc pueri cum doeth occiderunt sacerdotes no
be & propterea gabaonitas. Dedit quoque eis v. filios
micol adoptatos scilicet quos genuerat merob a
adraeli. Gabaonite non crucifixerunt eos in diebus
messis prime. i. incipiente messione ordei.
Indutus autem respha cilicium substravit sibi super
petram cubans iuxta eos die ac nocte. ut
amoveret ab eis aves & bestias ab initio
messis donec stillaret super eos aqua. i. usque
circa kalendas septembris. Tunc enim iuxta naturam
terre post messem pluvia descendit. hanc
respham quidam non bene putant fuisse or
pham nurum noemi. Audiens autem dd
quod fecerat respha deposuit eos de patibulis &
tollens ossa saul & ionathe de iabis gala
ad. & ossa eorum qui affixi fuerant sepelivit
ea in sepulchro cis patris eorum. Quo facto reddi
dit deus ubertatem terre. De iiii. preliis david.

Factum est autem iterum prelium philisteorum
adversus isrl'. & pugnabat dd cum suis
adversus eos. Cumque fere defecisset dd pugnando
iesbidenob qui fuit de genere arapha nisus est
percutere dd. & interposuit se abisai & occidit phi
listeum. Hunc tradunt hebrei fuisse de genere
giganteo. Arapham dicunt fuisse orpham nurum
noemi. que peperit viro getheo. iiii^or. gigan
tes qui hic memorantur. Iesbedenob. sephi. go
liam. & quartum hominem senos digitos in ma
nibus & pedibus. Tunc iuraverunt viri dd dicen
tes. Iam non egredieris nobiscum in prelium. ne ex
tinguas lucernam israel. ¶ Occasione hu
ius ultimi prelii epilogat hystoria hic cetera superio
ra prelia dd nominata. non eo ... tamen ordine quo

gesta sunt. quorum primum fuit in gob. urbs est que et
iaser dicitur in quo percussit sobochai sephi de ge
nere gygantum. Aliud quoque prelium fuit in gob.
in quo secundum iosephum apparuit vir fortis e
phron cognatus dd. qui suos in fugam versos solus
plurimos hostium peremit & alios in fugam con
vertit. Liber regum in hoc loco ponit prelium dd contra
goliam in hunc modum. In quo percussit adeodatus
filius saltus polimitarius bethleemites
goliath getheum. his iiii^or. nominibus exprimitur
dd. & dicitur adeodatus. quia ad liberationem isrl'
datus est a deo in regem. Filius saltus quia de
pascuis & saltu assumptus est. Polimitarius
de genere beseleel polimitarii fuit mater eius.
vel quia multis modis ampliavit cultum domini.
Bethleemites de sua patria. Memoratur quoque
& aliud prelium in quo ionathas filius samaa
fratris dd percussit virum hominem senos digitos
in pedibus & manibus. Expeditus itaque
a preliis locutus est domino verba carminis huius
in die qua liberavit eum dd de manu omnium
inimicorum suorum & de manu saul. & ait
Petra mea. &c. In psalmus secundum translationem nos
tram ita legitur. Diligam te domine fortitudo mea
firmamentum meum & refugium meum. Can
ticum sumpsit esdras ex verbis super positis
die qua liberavit eum dominus. &c. Iosephus. hic dicit
quod cum dd pace altissima frueretur cantica
& ympnos composuit. alios trimetros. alios
pentametros. diversa faciens organa in quibus le
vite per sabba & alias sollempnitates ympni
dicerent. et ponit iosephus differentiam inter psalterium
& nablum. et est psalterium canora cytharis
cordis coaptata que cum plectro percutitur
nablum vero xii. sonos habens digitis tan
gitur. Post carmen super dictum addidit dd loquens
tamquam de alio. Hec sunt verba novissima
dd filius ysai dixit. Vir cui constitutum est
i. promissio facta de christo dei iacob. Hebrei habent
dixit vir levatus super christum dei iacob. i. super
alios exaltatus & unctus a deo. propter verba hec
quidam dicunt post dictum prelium novissime
a dd. sed verius est ut dicamus novissima verba dd

que secuntur. Sp̄c dn̄i locutus ē p me. 7c. 7 ē for
te psalmus nouissime scriptus. In aliis .cl. an
numeratus. **Cathologus fortium dauid.**

Porro circa regem erant fortissimi quorum
insigniores fuerunt .xxxvi. insignior tamen ce
teris erat dd. sedens in cathedra sapientissimus.
7 ita erant .xxxvii. annumerato dd. porro de
illis .vi. post dd qui erat s. .xxx. tres erant for
tissimi. alii tres non adeo fortes. sed tamen fortiores
reliquis .xxx. ut qui dicuntur primi .xxx. erant
fortes. tres uero fortiores eis. tres uero reliqui
fortissimi. et hanc exponentem cathalogus
.xxxvi. fortium incipit ibi. princeps inter tres.
ipse est qui tenerrimus ligni uermiculus. qui .dccc. in
terfecit impetu uno. Iosephus dicit .xc. paralipomenon
uocat eum iesboam. Iosephus. eusebium. 7 secunda lege uel h
frequens fuit non quantum h commemoratur. post hunc erat
eleazar filius patrui dd. qui percussit philisteos
donec deficeret manus eius 7 obrigesceret cum gladio. post
hunc erat semaa ararites. quem Iosephus. semaiam
uocat. qui cum fugissent ceteri. solus stetit in agro
lentis. et percussit philisteos 7 fecit salutem in
israel. his tribus Iosephus attribuit delationem aque de
cisterna bethleem. hystoria uero regum refert
id ad tres sequentes quos fortiores dixit. Quorum
primus erat abysai frater ioab. ipse est qui leuauit
hastam suam contra .ccc. quos interfecit optimus quidem
sed usque ad tres primos non peruenit. post hunc erat
banaias. qui percussit duos leones moab. id est
principes quos paralipomenon dicit arietes. ipse quoque
interfecit uirum egyptium. id est imitatorem egyptium
blasphemantis dominum. quem interfecit moyses. hunc dicunt
hebrei fuisse semei. quem post interfecit banaias
sub salomone. alium quoque uirum egyptium interfecit dignum
spectaculo. altitudinis .v. cubitorum habentem in
manu hastam. ad quem uenit banaias in uirga
7 extorsit hastam de manu eius 7 occidit eum
hasta sua. Ieronimus tamen dicit hoc quod dicitur de alio egyptio
de semei qui habuit hastam suam in manu. id est le
gem dei. quam si meditatus fuisset permanendo in ierusalem
non periret. Item occidit leonem in huiusmodi. Tempe
re niuis lapsus est leo in cisternam qui nullum uidens
egressum. orificium enim cisterne niue dampnatum

erat rugiebat. Hunc audiens banaias dum iter
ageret descendit ad eum in baculo manu. eumque percussit.
Tercium de fortioribus nec regum nec Iosephus ponit hic. sed re
ferendum est ad sobochai. de quo in precedentibus dictum est. Isti
tres opus fecerunt magnificum quod sequitur. philistei
quondam castra posuerant in ualle raphaim usque ad ci
uitatem bethleem 7 erat penuria aque in ierusalem.
Dauid autem ascenderat in arcem ad consulendum dominum 7
commendabat coram astantibus aquam de bethleem. 7 pre
cipue eam que erat in puteo iuxta portam. Tunc isti tres
per medium hostium irrumpentes. uenerunt ad bethleem.
Et haurientes aquam deinde ad regem per eorum castra
reuersi sunt. ita ut palestini fiduciam eorum obstupes
centes ad irruitionem cessarent. delata siquidem
aqua noluit rex bibere dicens. Numquam sanguinem
istorum 7 animarum periculum bibam. et effudit eam tamquam
libamen domino de salute uirorum gratias agens. Ab
hac enumeratione fortium hebrei dissentiunt. nominans
tamen .xxxvi. fortes 7 in tribus primis quos fortissimos
diximus nominat ipsum dd. sic. dauid sedens in ca
thedra sapientissimus princeps inter tres. ipse est
quasi tenerrimus ligni uermiculus. 7c. que non mutan
tur. 7 dicunt eum multos occidisse impetu uno. scilicet
pro peccato quod impetuose fecit in bersabee mille occisi sunt.
Comparatur autem dd uermiculo ligni. qui teredo uel
terebella dicitur. qui mollis durum lignum perforat.
dum tangitur nichil mollius illo. cum tangit nichil
durius. sic 7 dd in psalteriis 7 domi 7 circa subiec
tos mansuetior fuit ceteris. In tympano 7 contra
hostes nullus eo acutior. 7 commendatur hic
dd in tribus. In sapientia. humilitate 7 fortitudine.
Porro reliqui .xxx. quos fortes diximus. precia
enumerantur. inter quos non enumeratur ioab. uel quia
princeps erat aliorum. uel quia indignus propter mortem
abner 7 amase. **De nouo populi 7 altari**

Factum est **erecto a dauid. .xxv.**
autem post famem prius immissam a domino. addi
dit furor domini irasci contra israel. furorem dei uidetur
qui exponunt pali [...] silo. quod propter occisionem urie
pomenon dicens. [...] 7 propter uxore eius eis accidit
consurrexit sathan aduersus [...] disse legitur.
israel 7 incitauit dd ut numeraret populum. Dixitque
rex ad ioab. Perambula omnes tribus israel 7 nume(ra)

p(o)p(u)li ut sciam numerum ei(us). Intelligens autem ioab q(uod)
ex elatione h(oc) diceret ait. Adaugeat d(eu)s ad
p(o)p(u)l(u)m tuum. Sed quid sibi vult d(omi)n(u)s rex in hac
re. q(uasi) d(iceret). Vide ne offendas d(eu)m. Cumq(ue) nollet
rex mutare propositum. egressus ioab et princi
pes militum numerauerunt p(o)p(u)l(u)m. et redierunt
post .ix. menses et .xx. dies in ier(usa)l(e)m cum de
scriptione redacta in scriptis. et inuenta sunt
de isr(ae)l .dccc. m(ilia). uiror(um). et de iuda .l. pugna
tor(um). In paralipomenon longe plura leguntur
m. milia. et c m. et dicitur ioab subtrac(ta)
isse regi partem. Peccauit autem d(aui)d in duob(us)
q(uia) superbe numerauit. et q(uia) quisq(ue) numerator non
reddidit pecuniam d(omi)no .iiii. siclor(um) argenti
sicut scriptum erat in lege moysi. Qu(a)e attendens
d(aui)d ait ad d(omi)n(u)m. Obsecro d(omi)ne transfer iniqui
tatem serui tui q(uia) peccaui nimis. Diluculo
misit ad eum d(omi)n(u)s gad prophetam. tres sup
plicii conditiones supplicii portantem. Qui ait.
Aut .vii. annis ueniet tibi fames in regno
tuo. aut tribus mensibus fugies aduersarios tu
os. aut tribus diebus erit pestilentia in populo
tuo. Et ait d(aui)d. Coartor nimis. q(uasi) d(iceret). Si fa
mem eligo/ pauperum erit supplicium et non di
uitum. Si uictoriam hostium. supplicium erit
exercitus. et non meum. qui circumuallabor fortis
simis. Eligam ergo plagam communem regi et ple
bi. Melius est enim ut incidam in manus dei
misericordis. quam in manus hominis. Misit ergo d(omi)n(u)s
pestilentiam in isr(ae)l de mane usq(ue) ad tempus consti
tutum .i. usq(ue) ad horam prandii s(ecundum) iosephum. uel usq(ue)
ad horam sacrificii uespertini s(ecundum) alios. et mortui
sunt de populo ex(cep)tis ier(usa)l(e)m .lxx. m(ilia) uiror(um). In paralipomenon
legitur fere .ccc. Et aiunt hebrei ibi positum nu
merum pleb(is). hic autem numerum nobilium. Porro cum
extendisset angelus percussor manum suam ad ier(usa)l(e)m ut
disperderet eam et staret iuxta aream areuna
iebusei qui et ornan dicitur. uidit eum d(aui)d stantem
gladio euaginato et clamauit. Ego sum
qui peccaui. isti qui oues sunt quid fecerunt.
Vertatur obsecro manus tua contra me et
contra domum patris mei. Et misertus d(omi)n(u)s ait
ad angelum. Sufficit. contine manum tuam

Hoc q(uod) in exo(do) script(um) est q(uod) tulit summam filior(um) isr(ae)l iuxta numerum dabit singuli pretium animarum suarum d(omi)no et non erit plaga in eis

In illa die dixit gad ad d(aui)d. Constitue al
tare domino in area areuna iebusei. Et
ascendens d(aui)d dixit ad areunam. Vende mi
aream tuam ut edificem ibi altare d(omi)no. et
cesset interfectio. Qui respondit. Accipiat eam d(omi)n(u)s
m(eu)s gratis. habet quoq(ue) boues in holocaustum
et plaustrum et iuga boum in usum lignorum. Et
ait rex. Nequaquam. Sed emam pretio. et non
offeram d(omi)no holocausta gratuita. Emit ergo
d(aui)d aream .dc. siclis auri. ut in paralipomenon
legitur. et boues argenti siclis .l. et edificauit
ibi altare d(omi)no. et obtulit holocausta et pa
cifica. et propitiatus est d(eu)s terre. Hic est mons mo
ria ut aiunt hebrei. in quo habraham uo
luit offerre filium. et obtulit arietem pro eo. Eo
tempestate tabernaculum et altare quod fecerat
moyses erat in excelso gabaon licet archa
esset in ier(usa)l(e)m. Cumq(ue) propheta gad templum
futurum. decreuit d(aui)d ut locus ille uocaretur
area populi. Explicit liber s(e)c(un)d(u)s.

Incipiunt tytuli sup(er) tertium. Regum.

De unctione salomonis in regem.
De .ii. unctione salomonis h(oc) totum capitulum
De morte d(aui)d. s(ecundum) de iosepho.
De morte adonie et ioab et semei.
De somnio salomonis.
De iudicio meretricum
De profectis salomonis et inuentione exorcismi
De operariis templi
De edificatione templi.
De ornatu interioris domus.
De cherubin.
De porticu templi.
De edificatione domorum.
De atrio interiori.
De atrio mundorum.
De atrio mulierum.
De altari et mari eneo.
De luteribus
De uasis altaris
De dedicatione templi.
De domo saltus.

De basilica et domo regia.
De opidis datis hyram.
De opibus salomonis.
De regina saba.
De adversariis salomonis et morte eius.
De roboam et divisione regni.
De ieroboam et abdo et vitulis.
De morte roboam.
De morte roboam.
De rege abya.
De asa et regibus israel. nadab. baasa et hela.
De zamri et amri.
De achab et iezabel et helya.
De sacerdotibus quos interfecit helyas.
De fuga helye et vocatione helysei.
De prima obsidione samarie.
De victoria achab.
De vinea naboth.
De morte achab.
De iosaphat.

De unctione salomonis in regem.
Incipit liber Regum tertius.

Incipit secundum hebreos malachim quod sonat regum. quia licet in precedenti opere actum sit de duobus regibus hebreorum non simul regnantibus tamen quia in isto opere agitur de regibus qui simul regnaverunt in iuda et israel. initio regni dicitur. Et rex david senuerat. Cumque operiretur vestibus non calefiebat. et invenerunt ei abisag sunamitem puellam pulchram nimis. que dormiebat cum rege et calefaciebat eum et ministrabat ei. Rex autem non cognovit eam. Adonias autem quartus filius david cum esset pergenitus inter superstites filios regis fiduciam habuit regnandi. et fecit sibi currum et equites nec corripuit eum pater. et sermo eius erat cum ioab et abiathar sacerdote. Alii vero ministeriales regis et robur exercitus non erat cum eo. Preparavit autem adonias sollempne convivium in orto regali iuxta fontem rogel. et vocavit filios regis et suos. Robustos autem si non faventes et salomonem non vocavit. Nathan autem monuit bersabee ut intraret ad regem. et posuit verba sua in ore eius. Que ingressa ad regem ait. Domine mi. iurasti ancille tue salomon filius tuus regnabit post me. et ecce adonias regnat te ignorante. Cumque alios vocatis ad convivium filium meum non vocavit. scio quia cum dormieris cum patribus tuis ego et filius meus erimus peccatores. id est iudicabimur morte digni. ego ut adultera. ille ut adulterie filius. Adhuc ea loquente. intravit nathan et ait. Domine mi rex dixisti tu adonias regnet post me. et non indicasti mihi servo tuo. Et ait rex ad bersabee. Vivit dominus qui eruit animam meam de omni angustia. quia sicut iuravi tibi sic faciam hodie. et dixit ad sadoch et nathan et banaiam. Tollite vobiscum servos domini vestri et ponite salomonem filium meum super mulam meam. et ungat eum in regem sadoch et nathan ad fontem gion. et canentes ponite eum super solium meum. Et sic banaias ait. Sumpsitque sadoch cornu olei de tabernaculo et unxit eum et cecinit buccina et dixit omnis populus. vivat rex salomon. Et insonuit terra a clamore eorum. et sedente salomone super thronum adoravit david in lectulo suo dominum qui dedit ei sedentem in solio intuentibus oculis suis. Porro adonias et invitati ab eo cum estimarent tumultum esse in civitate. cucurrit ad eos ionathas filius abiathar indicans eis que facta fuerunt. et abiit unusquisque in domum suam. Adonias autem timens salomonem abiit in tabernaculum et tenuit cornu altaris thimiamatis dicens se non egressurum nisi rex iuraret ei de vita conservanda. et iuravit ei salomon dicens. Vade in domum tuam. De .ii. unctione salomonis. In toto capitulo et de iosepho.

Volens autem david ostendere populo regem se filium fecisse. convocavit in ierusalem principes universos sacerdotes et levitas. et iuncto rege salomone et confirmato ab omnibus regno salomonis coram omnibus precepit salomoni de legum custodia et iustitia et pietate. et precepit ut edificaret templum deo dicens se iam preparasse ei auri .x. talenta argenti vero .c.

ferri vero et eris super numerum. lapidum quoque et lignorum
maximam copiam. Levitas quoque divisit in tres
ordines. In aaronitas. moysitas et levitas.
Aaronitas quoque divisit per generationes et invenit
familias de eleazar .xvi. et de ithamar .viii. et elegit
ex unaquaque earum unum pontificem. precipiens
ut singuli ministrarent a sabbato in sabbatum.
Sadoch tamen et abiathar preerant universis et
conjecerunt sortes coram rege de ebdomadibus
ordinandis. De levitis vero instituit cura
tores fabrice templi .xxiiii. hii dicti sunt
nathinnei. Iudices autem et scribas .vi. Ia
nitores autem domus dei .iiii. et totidem qui hymnos
dicerent. Post hec divisit exercitum in choortes .xii.
Habebat autem choors .xxiiii. Quam precepit
observare salomonem per trenos dies. Moysie
tas vero aliquantulum honoravit. Fecit enim eos
custodes thesaurorum dei et vasorum que reges
deo dicare contingeret. et collecte ecclesie om
nem dispositionem suam indicavit. deposcens
filios suos quod non generent fratrem minimum inter
eos sublimatum quem sic mandaverat. Sic et
ipse minimus inter fratres inventus fuerat. descriptionem
vero omnem et constitutionem edificii templi omnibus
suadentibus salomoni tradidit. Sed et tunc oblocius
primicias faciens .iii. talentorum auri obtulit
ad aditum et currum dei faciendum. quo et cheru
bin essent. sub quorum constituerent archam. Prin
cipes vero et sacerdotes. levite et seniores populi.
obtulerunt auri talenta .v. et stateres .x. ar
genti vero .x. et lapides preciosos plures. quorum
custodiam habuit pronepos moysi iabis vel
Appropinqua- De morte david. iateth.
verunt autem dies david ut moreretur et
tradidit salomoni mandata de dei cultu et
lege servanda. et pietate et iusticia erga suos
memorans promissionem dei sibi factam de
semine suo iugiter regnaturo si custodierit
filii testamentum eius et testimonia que
docet eos. Tamen vero superaddidit de ioab et fi
liis berzellai et de semei dicens. Nosti que
fecit ioab per invidiam abner et amase. et ef
fudit sanguinem belli in pace. id est sanguinem
belli

qui non debet fundi nisi in bello. fudit in tempore
pacis et eorum cum quibus habebat pacem. et posuit
cruorem prelii in balteo suo. et in calciamen
to suo. id est cruor non est respersus super arma ipsius
quia cum eis non dimicabat. sed super vestes eius
qui pacifice eis loquebatur. et est sensus non in
sed dolo occidit eos. vel aliter. viri bellatores in
signia operum suorum in armis suis describebant
ad ostentationem glorie. Sed cum ioab hec tamquam fa
cinora ostentare publice non auderet. saltem
in balteo et in calciamento descripsit. et addidit
david. Facies ergo iuxta sapientiam tuam ne descendat
pacifice ad inferos. Sed et filiis berzellai red
des gratiam et erunt commensales tui. Semei quoque ie
meneum qui maledixit michi non pacieris esse impu
nitum. Et mortuus est david et sepultus in civitate
david cum regnasset .xl. annis circa tumulum
cuius fecit salo. viii. loculos thesaurorum. Quorum
unum post .i. ccc. annos aperuit hircanus
pontifex. et alium herodes sicut infra dicetur.
Alii vero nondum manifesti sunt mechani
ce id est magna arte reconditi. Incidentia.
In diebus david carthago condita est ut quidam
volunt a kartedone tyrio. vel ut alii dicunt
a filia eius didone. Latinorum rex silvius
latinus. prophetavit autem sub eo gad. nathan.
asaph. De morte adonie. et ioab et
Dedit salo. super semei. cap.
efunctum patris sui et procedente tempore
adonias supplicavit bersabee ut impe
traret a rege sibi dari abisag sunamitem in
uxorem. Que cum intulisset ad regem posita
est ei thronus ad dexteram regis et ait. parvam
peticionem deprecor a te ne confundas faciem
meam. Detur abisag sunamites adonie
fratri tuo uxor. Et indignatus rex ait. quare
postulas hanc. Immo postula ei et regnum. Ipse
enim est frater meus maior. et habet secum pontificem
abiathar et ioab. Abisag est que regina
et potens. Contra animam suam locutus est
adonias. et in opprobrium patris. Vivit dominus
quia hodie occidetur. et interfecit eum per manum
banaie filium ioiade. Abiathar quoque sa

dom dixit rex. Vade in agrū tuū ne amplius
ad faciem meā ingrediaris. vir mortis es.
sȝ h̄ te libat. q̄r cū p̄re meo sepe laborasti.
⁊ portasti archam corā eo. Abiecto ḡ abia
thar ꝑ salamō ē sacdotiū a sadoch ⁊ de do
mo ythamar ad domū eleazar. Sic samu
el heli p̄dixat. Fuīunt aū p̄t phinees filiū
eleazari p̄uati sacdotio. v. Joseph q̄ genuit
ioatham. Q' mareoth. Qui asophi. Q' achy
tobi. Qui sadoch. Porro ioab fugit in tab
naclm dn̄i ⁊ apphendit cornu altaris et
misit rex banaiā ut auocaret eū ⁊ ait
ioab. Non egrediar. sȝ moriar h̄. Q cū nunci
asset banaias regi. dix̄ ei rex. Fac ei sic lo
cut⁹ ē. et interfecit eū banaias ad cornu
altaris ⁊ sepultus ē in domo sua in deserto.
Constituit rex banaiā p eo sup exercitum.
Uocauit q̄q; rex semei ⁊ ait. Habita in ihrlm
⁊ n̄ egredieris inde. Quacūq; die transieris tor
rentē cedron. scito te interficiend'. Q' ait. Bon⁹
ē sermo regis. sic faciam ⁊ habitauit in ihrlm
trib; ānis. Factū ē aū p̄t h̄ ut fugerent serui
semei ad achis regem geth ⁊ descendit se
mei in geth ⁊ reduxit eos. Q cū nunciatū
esset salo. dixit ad eū. Cur transisti iniuri
andu regis ⁊ mandatū eius transgressus
es. Reddidit aū dn̄s maliciā quā fecisti
patri meo in cap tuū. ⁊ interfec̄ eum rex p
manū banaie ⁊ confirmatū ē regnū in
manu salomonis. De sompnio salomo
Porro salom dux' in III. cap
uxorē filiā pharaonis regis egypti.
de qua ut aiunt hebrei genuit filiū qui ē
natam cū ipse adhuc ageret ut quidā dicunt
undecimū annū ⁊ induxit eam in ciuitatē
dd. Nondū enī sibi fecerat domū. porro tā
posuerat se facturū domū dn̄o ⁊ domū s. ⁊ do
mū ambire ihrlm muro triplici. ut in primo
ambitu esset templū et mansiones ebdōari
oꝝ. Domus quoq; regia cū mansionib; do
mesticorū. In sc̄do habitarent potentes uiri
⁊ prophe. ubi iuxta leg. de aphulla q' habitaret
in scd'a. In tercio opifices. P't h̄ ascend' salo.

in gabaon ut immolaret in excelso. ⁊ dicitur
gabaon nō eē ꝓprium nomē loci. sȝ appellatiū.
⁊ interp'r coll' excels'. Jose. ei d' eū ascendisse
in ebron. ⁊ obtulit mille hostias in holocaustū
sup altare q'd fecerat moyses. ⁊ apparuit ei dn̄s
in nocte p sompniū dicens. Postula q'd uis ut
dem t̄. Qui ait. Dn̄e ds̄ ego sū puer paruul⁹ ⁊
ignorans ingressum ⁊ egressū meū. da ḡ cor do
cibile suo tuo. ut possim iudicare pp̄l'm tuū
⁊ discernere int' bonū ⁊ malū. ⁊ placuit
sermo coram dn̄o ⁊ ait ad eū. Q'a nō postulasti
uitē iudiciū hoīm. adiū et dies multos ⁊
diuicias. ⁊ aīam tuā inimicorꝫ tuorꝫ. fe
ci t̄ sc'dm sermones tuos. dedi t̄ cor sapiens
intentū q' nullus an̄ te similis tui fuit. Sȝ ⁊
h̄ que n̄ postulasti dedi t̄. Si tn̄ ambulaueris
in uijs meis sic p̄r tuus. Et euigilans
salo. intellexit q' esset sompniū. i. reuelatio fc̄a
p sompniū. ⁊ reuersus in ihrlm corā archa dn̄i
gr̄as agens. obtulit holocausta ⁊ pacifica.
Tunc De iudicio meretricum.
Uenerunt due mulieres meretrices ad re
gem. quarꝫ una ait. Ego ⁊ mlr h̄ habitaba
mus sole in domo una. Cūq; peperissem. t̄
cia die p't peperit ⁊ h̄. Mortuus est aū fi
lius eius quem noctis silentio posuit i
sinu meo ⁊ filiū meū uiuentē collocauit
in sinu suo. Mane diligentius intuens dep
hendi illū n̄ eē meū qui mortuus fuat.
Dixit alta. Non ē ita. sȝ filius tuus mortu⁹
ē. meus aū uiuit. Cūq; mēs oīu in huiu
rei discrimine hesitaret rex soluit eam
inopinate. ⁊ allato gladio ut ait iose. p
cepit utrūq; infantē diuidi. ut utraq; me
dietatē uiui ⁊ mortui acciperet. Q' audi
ens mat' uiuentis commota sūt uiscera ei⁹
sup filio suo ⁊ ait. Obsecro dn̄e. da illi in
fantē uiuū. Sufficit m̄ si uideam eū ui
uere. Alt'a dicebat. Nequaquā. sȝ diuidatur.
Et agnoscens rex uocem utriusq; de uero
fonte cordis prolatam. ait. Date huic infan
tem uiuū. hec ē mr̄ eius. Et attendens
omnis isr'l diuinā in rege eē sapientiā.

timuerunt eum et amicitati sunt assessores eius
qui prius simiam que ab adolescentem plata
deridebant. III Porro banaias erat super ex
ercitum. Sadoch autem sacerdos azarias filius na
than super custodes regis. Zabud filius na
than sacerdos regis .i. cancellarius et ysaiar
prepositus domus .i. procurator. et adurum
super tributa. De prefectis salomonis et inven

h. Habebat enim tione exorcismorum
salo. xii. prefectos super omnem
israel. qui per singulos menses singuli preb(eb)ant
necessaria regi et domui eius. Quorum uni re
liquis presidebat. scilicet achimaas habens base
math filiam salo. in uxorem. licet et unus de
reliquis aliam haberet filiam salo. Erat autem
cibus salo. per dies singulos chori. xxx. simi
le. et lx. chori farine. x. boves pingues
et xx. boves pascuales. et c. arietes. ex
cepta venatione cervorum. capreorum. buba
lorum et avium altilium. Sed et pisces cottidie
ab alienigenis portabantur. Et erat sum
ma pax in terra. Et habebat salo. xl. equorum
currilium. et xii. equitum. quorum medietas
regi in ierusalem obsequebatur. Reliqui vero
per vicos regios dispositi manebant. prefectus
vero ille qui ministrabat expensas mense
et equis ordeum et paleam ministrabat
devehens omnia ad locum ubi rex mora
batur. et precellebat rex sapientia omnes orien
tales et egyptios et hebreos. et. iiii. filios
moab nominatissimos. eman. et ethan.
calcal. et dorda. et scripsit libros de canticis et
modulationibus in numero mille. v. parabolarum
quoque scripsit .iii. Et disputavit de natura
arborum et herbarum a cedro usque ad ysopum. De
his quoque omnium animantium philosophatus est
pro unaquaque parabola dicens. Excogitavit et
adiurationes quibus egritudines solent mi
tigari. alias quoque quibus demones eiciuntur. et
alias quibus obstricti non redirent. Excogita
vit et caracteres qui inscribebantur gemmis
que posite in naribus arrepticii cum radice salo
monis monstrata statim eum a demonibus liberabat.

Hec scientia plurimum valuit in gente hebreorum. et
maxime necessaria erat. Ante adventum enim christi
sepius homines a demonibus vexabantur. Iosephus quoque
testatur se vidisse quendam eleazar exorcistam
coram vespasiano et filiis eius et tribunis in
hunc modum procedentem curantem vexatos a de
monibus. et ut probaret eis demonem egressum
ponebat vas aque in medio et imperabat demoni egresso ut
everteret in argumentum sue egressionis. et ita
fiebat. De operariis templi.

Misit autem salo. ad yram regem tyri dicens.
Volo edificare templum domino sicut locutus
est patri meo. precipe ergo servis tuis ut precidant
mihi cedros de lybano. et mercedem eorum dabo tibi
quam pecieris. Et rescripsit ei yram dicens.
Servi mei deponent ligna de lybano usque ad
mare. et deferent in ratibus usque ad locum quem
significaveris mihi. et tu de portu tolles. et
prebebis necessaria domui mee. Itaque yram pre
bebat salo. ligna cedrina et abiegna que a
bundabant sydoniis. Salo. autem supplebat impensas
eorum in cibis. prebens yram singulis annis cho
ros tritici. xx. et totidem batos olei. eandem
vini mensuram. Porro salo. elegit operarios
de israel proselitos. de israelitis enim neminem fecit
servire. Et erat indictio. xxx. virorum. i. sum
ma eorum quibus hec indicebatur. vel forte indic
tio est determinata hominum collectio. sicut chorus
et legio. et mittebat eos in libanum cum servis
yram. x. per singulos menses vicissim. ut duo
mensibus revertentes ad propria requiescerent. et ter
tio mense priores ad laborem denuo reverte
rentur. et preerat adoniram huic indictioni. Fue
runt salo. lxx. latomorum. i. lapidicinarum in
monte. quibus prefecit de israelitis .iii. milia
qui precipiebant operariis. Porro latomi in
lapidicina lapides grandes et preciosos .i. mar
moreos scopolabant et quadrabant. qui a
deo grandes fuerunt in fundamento ut dicit iosephus
quod multi ex eis habebant in longitudine
cubitos. xx. in latitudine. x. in altitudine
v. Quadratos quoque lapides dolaverunt cemen

salo · et cemitarii hiram. Dolatos uero parauerunt biblii polientes et sculpentes non solum lapides sed et ligna. Est autem biblos ciuitas phenicis de qua ezechiel senes biblii et prudentes eius. Et sic omnia extra urbem dolata et perfecta sunt quod malleus et securis et omne ferramentum non sunt audita in domo domini cum edificaretur. Fuisse autem equi qui omnia portabant . lxx . m . fabulantur iudei ad erudendos lapides celitus habuisse salo . sanguinem uermiculi qui thamir dicitur quo aspersa marmora facile secabantur. Quod inuenit hoc modo. Erat salomoni struccio habens pullum et inclusus est pullus sub uase uitreo. Quem cum uideret struccio sed habere nequiret. de deserto tulit uermiculum cuius sanguine liniuit uitrum et confractum est. Videns autem salo. cacumen montis moria angustum. dedecit illud et in aream spatiis amplioribus diffudit. De edificatione templi.

Factum est quadringentesimo . lxxx . annos egressionis israel de egypto anno . iiii . regni salo. mense secundo. qui zius apud hebreos dicitur. apud nos maius. cepit salo. edificare domum domino de marmore candido. quod paruum dicitur. Iosephus tamen dicit anno . d . secundo egressionis de egypto. describens tamen annos etatum precedentium dicens ab abraham fluxisse annos . i . xx . a diluuio . i . ccccc . ab adam . iii . c . et duo. Habebat autem domus in longitudine cubitos . lx . In latitudine uero . xx . Pars autem anterior que sancta dicitur et erat ab oriente . xl . erat cubitorum in longitudine. reliqua pars ad occidentem . xx . cubitorum. et dicebatur sancta sanctorum. Porro in altitudine . xxx . cubitos habebat usque ad primum tablatum. Super quod secunda mansio erigebatur . xxx . cubitis usque ad secundum tablatum. Tertia uero mansio erat . lx . cubitorum usque ad tertium tablatum. quod erat tectum domus. et sic tota templi altitudo in c . xx . cubitos ascendebat. Iosephus tamen mentionem non facit nisi de duabus mansionibus. utrisque . lx . cubitos ascribens. Sed duas inferiores subuna comprehendit. Et erat porticus ante faciem templi huius longitudinem uix templi in summam et latitudinem . x . cubitorum surgens in altum ut dicit iosephus usque ad celsitudinem templi. Et fecit in templo fenestras obliquas . id est exterius angustas et interius obliquando diffusas. Has excogitauit salo. Trabes autem posuit in domo per circuitum per tria loca in summitatibus trium mansionum adeo longas ut forinsecus capita earum prominerent ex utraque parte. et edificauit super capita forinsecus prominentia tria tabulata ad deambulandum circa templum. que in euangelio pinnacula templi dicuntur a quo facta erunt utrique late satis elucet. Quoniam autem in fronte fuerint orientali et occidentali non memini me legisse. nec super hoc in sophistiare aut liber aut lex. sed quod ibi fuerunt creditur. Quod uidetur uelle iosephus, cum agit de erectione templi. Latitudo uero tablatorum differens erat. Tablatum enim quod erat subtus . v . cubitos habebat latitudinis. et medium . vi . cubitos et tertium . vii . quod ad literam quidam tradunt factum ut in superioribus tablatis manentes non impedirentur ad respiciendum inferius per obstaculum inferiorum. Hebrei tamen dicunt tria tablata parem habuisse latitudinem. ut si a summo usque ad imum plumbata cemitarii dimitteretur eorum perpenderetur equalitas. Unum tamen inferius tablatum . v . cubitorum erat in latitudine. medium uero . vi . quia murus superior arctior factus qui per cubitum retractus erat. Ultimum uero tablatum . vii . cubitos habebat per retractione muri superius similiter facta. Fuerunt qui dicerent inferius tablatum . vii . fuisse cubitorum. et medium sex. ut ascendendo arctarentur tablata sicut et murus. et corrigunt literam. per subter ponendo super. Vel ut legitur subter dicentes. tablatum quod subter erat non loco sed numero. Sicut enim altum et profundum dicitur et supremum. sic et subter dicunt loco quod infra positum est. Subter uero numero ad quod ascenditur numerando. Hec autem tablata sic erant adiuncta muro. ut ei non hererent . a muro

infixa non erant. Porro in extremitatibus eorum
tabulati ut deambulantes in iniuria lapsus de-
fenderent edificavit luriclas tamquam apo- luriclas
diationes quas in regum latia vocant. In pavi-
mento cancelli de quorum altitudine nes-
cimus, nisi de superiori quod habuit in altitudine .v.
cubitos. De ornatu inferioris domus.

Porro murus mansionis inferioris in- -f-
trinsecus undique operatus erat tabulis
cedrinis. Trabibus vero solarii affixa erant
laquearia cedrina. Pavimentum vero tecti do-
mus erat tabulis abiegnis. Tablata vero la-
tium et laquearia ebrum et pavimentum tabulis
aureis operiebantur cum clavis aureis quorum
singulis erat .l. siclorum. Nichilque erat in illa in-
feriori parte templi quod auro non tegeretur ita ut
vultus ingredientium faceret auri lumine re-
splendere. Porro in iuncturis tabularum fecit ana-
glifa id est tornaturas vel celaturas in iuncturis fa-
bre factas ne locus iuncture deprehendi possit.
In medio vero tabule erant ymagines promi-
nentes cherubin et palme hec que in tablis ce-
drinis celata erant sed auro tecta vel in ipsis
tabulis aureis. Oraculum autem quod dicitur sancta sanctorum
habebat .xx. cubitos longitudinis et .xx. lati-
tudinis et .xxxi. altitudinis. In littera tamen
habetur et .xv. cubitos altitudinis quod intelligendum
est de pariete imposito inter sancta et oraculum.
Sicut enim in tabernaculo columpne interposite fu-
erunt quibus appendebatur velum sic in tem-
plo interponendus est paries cedrinus non ascendens
in altum nisi per .xx. cubitos. .x. cubitos qui
superant usque ad laquearia intactos reliquit
ut fumus aromatum ascendens de altari per a-
perturam superiorem libere intraret in oraculum. Erat
autem totus paries tectus auro habens anaglifa
cherubin et palmas ad modum picturarum. Huic
parieti appensum erat velum de .iiii. coloribus
cui intexta erant cherubin tante tenuita-
tis ut parietis non prohiberet aspectum. Sed
totum parietem operiens forte usque ad laquearia
ascendebat, quia legitur in evangelio scissum fuisse a
summo usque deorsum. De interiori scemate super-

ornatum mansionum non legi nisi quod dum consummaretur
edificium positus est lapis in angulo superiori
non sine gaudio omnium ammiratione. Cum enim edifi-
cantes et in fundamento et in muro eum lo-
care vellent, non est inventus locus ei donec
in angulo superiori et extremo omnium convenien-
tissime positus est. Et hoc est quod predixerat David: Lapidem quem
reprobaverunt edificantes etc. In summitate vero
muri per gyrum affixa erant aurea veru ad
hominis magnitudinem propter aves abigendas
ut de longe aspicientibus quasi silva aurea vi-
deretur. Per girum vero muri erat labium ex
quo dependebant grandes uve auree cum
pampinis aureis adeo fabrefactis ut sur-
sum aspicientibus quasi ad auram sepe moveri
viderentur. Porro iuxta tertiam hostium lateris
medii in pariete erat domus dextre. Via me-
diane et per cocleam ascendebatur in medi-
naculum et a medio in tertium. Hic est pas-
tuosum qui vulgo vitis dicitur qui fit ad
similitudinem coclee testudinum. Josephus tamen
ascensum factum per medium muri absconditum
facilem et secretum. In parte muri exterioris sus-
cipiens fenestratum hostiolum vero ascensus dicit
fuisse iuxta tertiam in angulis anterioribus mu-
ri. Fecit autem in introitu templi postes de lignis oli-
varum quadrangulos et duo hostia de lignis a-
biegnis altrinsecus. Et utrumque hostium duplex
erat et se invicem tenens aperiebatur et scul-
psit in eis cherubin et palmas celatas valde
eminentes et operuit omnia laminis aureis
opere quadro ad regulam. Fores iste tante ma-
gnitudinis erant ut dicat Josephus de templi
destructione eas nonaginta expulisse viros.
Exciderunt ianuas eius et ut aut...
erat in eis lignum manus palme ...
notatur in regum cum dicitur opere quadro ad re-
gulam. Et erat altitudo earum .xxx. cubitorum
secundum altitudinem inferioris cenaculi. Sed quod
dicit latitudinem earum .xx. cubitorum esse falsum
videtur quia tanta erat latitudo templi.
Quod non ab oriente erat murus sed in regum
determinatio ubi dicitur hostium duplex

et semivice tenens aperiebatur. Erat quippe
latitudo muri .x. cubitorum. et apertura in qua
fores erant similiter .x. et ita in muro orien
tali alterinsecus superabant .v. cubiti. In ap
tura vero erant .iiii. fores. due extrinsecus
et due intrinsecus. quarum unaqueque habebat
latitudinem .v. cubitorum et erant sic artifi
ciose posite ut clause quasi continuum pa
rietem facerent intus et extra aperte sibi in me
dio muri obviabant. et totam eius la
titudinem tegebant et sic artificiose sibi
adherebant. ut quando claudebantur exteriores
claudebantur et similiter interiores. Nullus enim
in templo nocte remanebat qui clauderet
eas intus. Cumque aperiebantur exteriores. ape
riebantur similiter et interiores. propterea dictum est.
hostium duplex erat et semivice tenens ap
ebatur. Porro in pariete oraculi fecit duo
hostiola de lignis olivarum. et postes angulorum
.v. ut in quinto angulo medio cardines af
fixi starent circa quos hostiola movebantur.
Et erant in hostiolis anaglifa cherubin
et palme. Quidam tamen dicunt postes angulorum
.v. subaudi cubitorum erant. In oraculo autem
erat archa et propiciatorium et cherubin que
fecerat moyses in deserto. De cherubin.

Fecit autem salomon duo cherubin
de lignis olivarum .x. cubitorum altitu
dinis stantes super pavimentum in lateribus
arche et habentes pedes obliquatos quasi ad am
bulandum. elevatos opertos auro purissimo
habentes alas aureas singulas .v. cubitorum.
Quarum due extendebantur super archam et
obviam sibi venientes coniungebantur super
eam tegentes sanctuarium infra se positum. A
las autem duas extendebant alterinsecus ad
parietes. ita ut ala unius tangeret parietem.
et ala alterius parietem alterum. Porro extra
parietem in sancta posuit mensam ad aquilo
nem et candelabrum aureum, quod fecerat moy
ses in deserto. Sed preter illud candelabrum posuit
alia candelabra aurea eiusdem scematis. sed
maioris quantitatis .v. hinc .v. inde. Similiter
et mensa quam fecerat moyses. posuit alias .x. men
sas eiusdem scematis. sed maioris quantitatis .v.
hinc .v. inde. Inter hec autem posuit altare thi
miamatis et vestivit illud cedro. quod
etiam dicitur altare oraculi. id est coram oraculo.
Per hoc intelligitur fuisse aliud altare quam quod edifi
cavit moyses. Illud enim erat de lignis sethim
circumtectum ex omni parte auro. Istud autem
erat vestitum cedro. propterea intelligitur hoc al
tare fuisse de lapidibus quos ferrum non te
tigit. et erat opertum per circuitum tabulis ce
drinis. sed et ille operte erant ex omni parte
laminis aureis cuius quantitatem non me
mini me legisse. Illud vero modicum altare
quod fecit moyses in desto forte repositum erat
in sancta sanctorum. Non ad usus cotidianos thi
miamatis. sed ad aliquos usus singulares
quando semel in anno ingrediebatur sacerdos cum
sanguine. Hoc autem inde potest perpendi. quia
dicit apostolus in sancta sanctorum fuisse aureum thu
ribulum. et hic erat ornatus templi in inte
rioribus. De porticu templi.

In facie vero templi erat porticus qui in
evangelio dicitur vestibulum templi habens co
lumpnas ereas in longitudine sui dispo
sitas. In medio quarum erant due mira
biliores ceteris posite ante fores templi.
habentes in medio sui spatium .x. cubitorum secundum
latitudinem porte templi. quarum talis erat
compositio. Stilus vel stipes columpne habe
bat .xviii. cubitos altitudinis. Non
planus sed vallicularis habens in circuitu ca
nales variationis .iiii. digitorum. et erat
fusilis. et linea .x. cubitorum ambiebat
illum. si quis vellet rotunditatem cingere vel
forte in medio columpne linea opere fusili
circumducta erat. Epistilium vero columpne
super quod locandum erat capitellum latius e
rat stipite et rotundum opere reticulato cela
tum. Capitellum autem suppositum epistilio
fusile erat et .v. cubitorum altitudinis. In
suprema parte erat liliatum. lata vero ipsius
ex omni parte in modum retis et cathenarum

erant contexta. adeo artificiose ut retia et
cathene magis viderentur apposita quam insculp
ta. vel quia solida non erant perforata undique fu
sa sunt. ut conexiones retis formam expri
merent. Septena versuum retiacula erant in
capitello uno. i. vij. ordines habentes ea
dem celaturam totum circuitum capitelli
per gyrum occupantes. vel ab inferiori parte
capitelli usque ad supremam erant isti. vij. or
dines ascendendo depositi. Super capitellum
vero erat quasi funiculus super quem in duobus or
dinibus positum erat retiaculum tegens eius
summitatem et descendens aliquantulum cir
ca latera capitelli in circuitu. in cuius extre
mitate dependebant in duobus ordinibus. cc.
malogranata. In epistilio quoque columpne super
quod sedebat capitellum dependebant. cc.
ordines malogranatorum. legitur enim quod capitel
la erant super summitatem malogranatorum eiusdem
compositionis erat altera columpna. de compositione
vero basium non legitur. hee due columpne propriis
nominibus vocabantur. tum propter sui magnificenti
am. tum propter futurorum misticam prefigurationem. dextra
dicebatur iachim. i. firmitas. sinistra vero
est booz. vel bez. quod sonat robur vel in ro
bore. De reliquis columpnis vestibuli modi
cum agit hystoria dicens. Capitella super
capita columpnarum quasi opere lilii fabrica
ta erant in porticu. iiij. cubitorum. et rur
sum alia capitella in summitate colump
narum desuper iuxta mensuram columpne contra
retiacula. Porro de compositione columpnarum ta
cet. Capitella vero earum minora dicit uno
cubito prioribus capitellis de scemate eorum.
unde dicit quod erant liliata et habebant reti
acula supposita. Quod autem sequitur malorum
granatorum. cc. ordines erant in circuitu capi
telli secundi. ambiguum est utrum hoc dictum sit de
capitellis minoribus. an recapitulando dictum
sit de capitellis prioribus. has columpnas fudit
yram tyrius plenus sapientia. ad faciendum
omne opus ex ere. filius mulieris vidue de
tribu nepthalim. patre vero tyrio. qui et omnia
utensilia templi erea. et quicquid in eo de ere
factum est. Fudit yram in campestri regione iorda
nis in terra argillosa inter socoph et sartham.
Nec te moveat quod aliquando de ere. aliquando de
auricalco dicitur facta. quia idem est cuius splen
dor et pulchritudo similis erat auro ut dicit
iosephus. In hoc vestibulum ascendebatur ab atrio sacerdo
tum. xv. gradibus secundum iosephum. Quidam tamen di
xerunt. xij. secundum visionem ezechielis. dicitur enim mi
concordare compositionem templi materialis cum compositio
ne templi spiritualis quod vidit ezechiel.

Edificavit Edificatione domorum
autem salomon in circuitu templi
post vestibulum. xxx. parvulas domos quasi
pulsione totum templi spacium extrinsecus am
biebant. Harum singule habebant. v. cubitos la
titudinis. et totidem longitudinis
in altitudine. Ingressusque earum ita fecit
ut ex alia ingrederetur ad aliam aliquo
posito. Si enim exterior longitudo templi
tum. lx. cubitorum vel latitudo. xxx. tum
ambitus totum mortuorum habuit tamen. c. cu
bitos. ad quod ambiendum sufficerent domuncule
xxviij. quas quinquies fecit. et super eas
ficata erant alie equales eis. et
et nimio. ita ut latera templi tam per circuitum
tegerent domuncelis usque ad primum tabulatum
exterius. Reliqua vero pars templi superius
cum edificata non erat. sed libere videri poterat.
fuerunt hee domuncule pastoforia vel exedre
quidam putant. de quibus propterea dicitur. sed fuit
cubicula et cenacula ebdomadariorum et gazo
phylaria vasorum et vestium templi.

Et edificavit atrium interius
tribus ordinibus lapidum polito
et uno ordine lignorum cedri. Porro
fuerunt atria circa templum ut in paralipomenon legitur
stans in domo domini. in atriis domus dei nostri
ortum atrio initio sit in regum. de eodem
secundo tractat iosephus. Sed preter hec duo fuit aliud
o. Igitur atrium interius erat platea
omni parte circa templum diffusa per quad
que per foribus templi ad orientem primum

tendebatur. quia ibi erat altare eneum et lutes. et
ibi ministrabant levite et sacerdotes coram domino.
Circa utrumque vero latus templi non adeo dif-
fusa erant. ab occidente vero strictior pavimen-
tum cuius vario marmore stratum erat. et
diversis ymaginibus venustatum. Hoc atrium
cingebat murus brevis. In altitudine trium
tantum cubitorum. et erat cubitus unus lapidum
unius coloris. secundus lapidum alterius coloris. et ter-
tius tercii coloris. Intus autem erat vestitus
cedro. et positus erat per gyrum in extremitate
huius atrii. ut ceteros a ministeriis ab ingressu
atrii prohiberet. Ad hunc se appodiabant psallen-
tes. et comissi ad populum super hunc inclinati
loquebantur. In eodem muro stabant columpne
equis intervallis disposite. populum extra stantem
ad legem sanctimonie premonentes. alie lit-
teris hebreis. alie grecis. alie latinis. et ne in
locum sanctorum transirent prohibentes. Hic ambi-
tus muri proprio nomine vocabatur gyson. latine
vero cancellus. Unum solum habebat introitum ab
oriente contra portam templi. habens apertam
.xxv. cubitorum sine foribus. Usque ad hunc introitum
ascendebant viri et mulieres deferentes oblatio-
nes suas ad ministros sibi occurrentes. nec lice-
bat eis ultius transire. nisi in quibusdam casibus.
et ascendebant ad ipsum per .xiiii. gradus. hoc
atrium dicebatur atrium interius. vel atrium sa-
cerdotum. quod et illi qui erant de aaronitis. licet pro
macula aliquam offerre non poterant non intra-
bant. licet de partibus sacrificiorum alerentur. **De**
atrio mundorum.

Post istud atrium et infra ipsum in declivi late-
ris montis positum erat secundum atrium quod dice-
batur sanctorum. quod Iosephus vocat aulam vel basilicam.
quidem. Erat autem diffusum per circuitum circa
atrium interius. longe tamen maius eo et pavi-
mentatum vario marmore. Erat que circumsep-
tum muro in altitudine .xxv. cubitorum
intus. extrinsecus vero altitudinis .xl. cubi-
torum. secundum declivitatem collis. et licet sic
esset altus. non ascendebat tamen usque ad fabricam
templi. nec ipsius aspectum prohibebat. Erat
autem murus iste ad occidentem simplex. et nulla
habens portam. In utroque vero latere et in fronte ori-
entali habebat porticus circumiacentes instar
claustri monachorum. in quibus erant columpne
singulorum lapidum diversi colores cum basibus
argenteis. Camera vero porticuum et laquearia
cedrina erant. latitudo vero porticus .xxx.
cubitorum. In latere meridiano erant .iiii. por-
te duplices valvas habentes. que laminis
aureis et argenteis miro opere erant decorate.
Numero eedem et scematis erant porte in latere
septentrionali in his sedebant ianitores
ut arcerent immundos ab ingressu huius atrii.
Porro in orientali fronte erat porta que
dicebatur speciosa habens valvas de ere chorin-
thio factas. In angulis huius frontis erant due
porte modice per quas ascendebant mulieres
ad offerendum. vel forte ministri descende-
bant in occursum earum ibi ad suscipiendas earum
oblationes. Per has portas quas diximus ascen-
debant undecumque viri mundi in atrium secundum
ut orarent sub divo tempore serenitatis. sub
porticibus tempore tempestatis. In platea huius
atrii orientali vendebantur animalia et
volucres ad offerendum. et mense nummulariorum
stabant ibi. quas evertit dominus. In porticibus
autem circa portas stabant gazophilatia. id est
loca separata diversi generis ad recipiendas ob-
lationes ingredientium. In porticibus laterum
erant pastoforia. id est loca separata ad comeden-
dum. in quibus sacrificantes de partibus sacrificiorum
que eos contingebant vescebantur coram domino.
Quidam tamen volunt quod ibi tamen aforis veni-
entes de filiis israel comedebant. et ob hoc
dicta pastoforia. In eisdem porticibus erant
cathedre et sinedrie. et exedre. id est tria genera se-
dilium ut ait ysidorus. In cathedris sedebant
doctores in gignasio. In sinedris sedebant
auditores in consistorio. et dicebantur sinedre
quasi consessus. In exedris sedebant assessores
cum iudice quando secretius aliquid tractabant
quasi in locutorio. et dicebantur exedre quasi
assessus. licet exedra in propheta legatur pro thala-

mio h' atrium secundum. sepe in evangelio dicitur tem
plum. ubi dicitur. quod oves et animalia ven
debantur in templo. et quod ihesus dicebat in
templo. et quod filii israel orabant in templo.
et cetera in hunc modum. De atrio mulierum

Porro sub hoc atrio erat atrium tertium
sibi in declivi late montis positum
eiusdem compositionis cum secundo. et si non tante
venustatis nec tam preciosi ornatus. in hoc
orabant mulieres munde tantum. Iuxta is
tud atrium erat et quartum in quo orabant
viri inmundi et mulieres et gentiles. cuius
murus exterior in radice collis positus erat.
et ascendebat. ccccc. cubitis usque ad verticem
tamen collis in quo templum erat situm. et
ita muri atriorum in illo prohibebant
aspectum templi. nec eorum qui ministra
bant in atrio interiori. De altari et mari eneo.

Porro in atrio exteriori
interiori erat altare factum ex lapi
dibus impolitis circumtectum ex omni parte
ere longe maioris quantitatis quam illud
xxx portatile quod factum fuit in deserto. xx. cubi
torum longitudinis. et totidem latitudinis.
et x. altitudinis. et erat sub eo fovea gran
dis. in qua per foramen in medio altaris
positum. cineres defluebant et sanguis
qui ad crepidinem altaris fundebatur
influebat in eam. Quam vero mundabat
fovea per fenestram que erat ad orientem.
altare vero quod fecerat moyses. pro reverentiam
sui in aliqua parte atrii reservatum. quod quidam
tradunt ibi permansisse usque ad eversionem
templi factam per romanos. Uno etiam pecca
tum gentiles habitaverunt ierusalem fecerunt ex
eo horologium sibi. De loco vero huius alta
ris et quoniam immolantes ad latus eius
immolarent coram domino. supra satis dictum est.
Porro in eodem atrio posuit salomon mare
eneum fusile. quod nos lavatorium dicimus pro
siquidem ut in eo sacerdotes ministraturi ab
luerent pedes et manus. quod iosephus vocat can
tarum ingentem in scemate emisperii

facti. cuius latitudo x. cubitorum erat per dia
metrum a labio usque ad labium. altitudo e
rat v. cubitorum a labio. scilicet usque ad fundum.
Spissitudo vero erat trium digitorum. In supe
riori parte adeo latum erat. quod vesica. xxx.
cubitorum cingebat illud per circuitum. sed pau
latim in descensu angustius fiebat. adeo ut
circa fundum vesica. x. cubitorum ambiret ipsum.
Supremum eius labium repansum erat ad
modum lilii. In lateribus autem eius extrinsecus
duo ordines erant sculpturarum historiatarum
id est historias aliquas habentium. Capiebat autem ii.
batos. id est iii. metretas. Batus enim capit metre
tam et dimidiam. et est batus mensura tantum
modiorum eiusdem capacitatis cuius et ephi.
Sed batus est mensura liquidorum. ephi vero ari
dorum. Porro basis super quam stabat habebat
boves eneos et fusiles. e quibus tres respici
ebant ad aquilonem. tres ad occidentem. tres
ad meridiem. tres ad orientem. Quorum ante
riora tantum prominebant sub mari. posteriora vero
intus latitabant. De luteribus.

Fecit etiam salomon x. luteres eneos et fusiles
altitudine. iiii. cubitorum. Erat autem
in summitate luteris os retractum intus et
adeo angustum. ut unius cubiti esset eius latitudo.
fundus vero eiusdem erat latitudinis cubiti et di
midii iuxta basis quantitatem. super quam sede
bat. xl. batos capiebat luter unus. in eis
abluebantur intestina et pedes holocaustorum.
Et erant omnes eiusdem facture sicut et bases quibus
insidebant. Erat autem basis in inferiori parte in
longitudine et latitudine habens. iiii. cubitos
per quadrum. in altitudine vero trium cubitorum
et ascendendo paulatim angustata usque ad
cubitum et dimidium iuxta quantitatem fundi
ipsius luteris. Eratque composita ex iiii. tabu
lis. quibus circa erat supposita quadam
et ex omni parte aliquantulum excedens summita
tes aliarum. habens in medio sui eminentiam
circularitatem rotundam. in qua sedebat luter.
Ipsum opus basis interrasile erat. et iunc
turis tabularum per iiii. angulos erat sculp

ture eminētes ad modū columpnar. quas
quidā dicūt uocari media int̄ columpnā q̄ v
drata. tū quidā legūt ibi media int̄ colūp
na quadrata uocantes colūpnā mediam
tablam int̄. iiii. tablas suppositās lata uo
basis a media pte sup̄ insculptas h̄ebat
coronulas et plectas. et in medio ear leones
et boues. et cherubin sup colla leonū et boū.
et subt̄ erant lora ex ere pendentia. quib;
ligati uidebant̄. In summitate uo. iiii. co
lūpnar angular erant humili expansi
in similitudine manus humane et pedis aqui
lini. sup quos tabula ferens lit̄e ita erat
coaptata. ut n̄ illic̄ inserta uid̄et. et h̄ebant
ille p̄pas celatas homiēs. arbores. et aues.
Porro alt̄a media ps basis que erat cōa
tiam h̄ebat p gyrum rotas eminētes cu
biti et dimidij. et ea que in rota fi solent
axes et radios. cantos et modiolos. omnia
fusilia et circa eas posite erant uarie celat̄e.
et h omnia adeo fabrefca erant. ut nō celata.
s; q̄si apposita p̄ circuitū uidēnt̄. et basis q̄si
rotis circūstantib; uehi uidebat̄. una e
erat fusura et mensura et sculptura. x. basiū et
luterum. De sculptura tū lat̄ luterū n̄ memini
me legisse. Hor. x. in atrio templi steterunt
ad dextram. v. ad sinistram ad hunc usū. Na
thinnei p̄us lauabant uiscera hostiarum
in pbatica piscina. et lota t̄debant̄ sacerdoti
b;. Qui ne quid intimi sordis eis adhesisset
lutib; ea tingebant ut tā sincerata —
v
supponent̄ altari. Porro lauatoria h in hūc
modū posita erant. ut ingredientib; atrium
sacerdotale. primo occurrebat ad meridiem ma
re eneū ad abluendas man̄. post ea pgredien
tib; occurebant. x. lutes ad intingenda me
bra hostiar. Rursumq; pgredientib; occurre
bat altare eneum sit̄ ad meridiem. positis
q; hostijs sup altare. redibant offerentes ad
mare eneum et abluebant ibi pedes et
manus ut sic loti consūmarent sacrificia. i.
intrent in templū cū prunis et thimiama
te. ad adolendum illud sup altare in odo

rem dn̄o. De uasis altaris.

Utensilia uo altaris enei fec̄ yram
ex ere lebetas ad suscipiendos cines
et prunas altaris. Ollas q̄q; et caldaria ad
coquendas carnes et hamulas. i. fuscinulas
ad extrahendas carnes ul̄ disponendas. et ar
pagiones. i. furcas ad componendū ignē. et
uiscera hostiar desup disponēda. et scutra
uasa. s. equal̄ amplitudinis in ore et fundo
ad calefaciendū. Jose. addit. et trullas.
forte ad congregandos cines ul̄ eruendos
ul̄ ad urendum paruimtū. Porro uten
silia templi aurea erant ul̄ argentea. Uten
silia candelabror aurea erant. de quib; in
exodo legit̄. Numer aū utensiluū que fe
cit salon. tempore pcedente ponit iose.
mensas. s. sup quas iacebant phiale et
panē et mortariola. et patene ad offerendā
simulā. et cratere in quib; simula cū oleo
miscebatur. et assarones in quib; libami
na mensurabant̄. Turibula q̄q; quib; fe
batur thimiama. et alia thuribula in
quib; febat̄ ignis a maiori altari ad
minus. H omnia obtulit salon aurea
et alia simil̄r argentea. s; in duplū. quor
numrm s iose. ponē timuit. ne incredibil̄
uideretur. psertim cū uicenū scriptor certa
nuos plurimū inueniat̄. De dedicatio
Anno q̄. iiii. reg ne templi. VIII
ni salomis fundata ē domus dn̄i.
et in anno. xi. mense ebul. i. octobri consūm
mata ē in omni ope suo et uniuersis utensi
lib; que inminenti erant necc̄ia. pt dedica
tōm eiū plura fiunt fabricata et sup addi
ta. Et edificauit ea. vij. annis et vij. me
sib;. et conuocauit salo. in anno. xi. maiores
natu isrl̄. et principes trbuū et duces fa
liar ad dedicationem templi et defendam ar
cham illuc. Et conuenerunt omīs mense. vij.
. i. septima lunatione que initiat octo
brē. et erat dies sollempnis. x. s. dies quo fie
bat expiatio. Post tū dicit templū in sep
temb̄ dedicatū. q; totus fere ē sollēpnis

rege accelerante. et post dedicationem fecisse ali
qua utensilia que deerant mense .viij. et
sic utrumque verum est. quia mense .viij. perfecta est
domus in omni opere et utensilibus. et tamen mense
.vij. dedicata. Et tulerunt sacerdotes et levite
de civitate David archam domini et omnia va
sa eius. et vox iubilantium ut ait Iosephus
a longe remotis audiebatur. Rex vero et
universa multitudo gaudebant ante archam
et immolabant hostias absque estimatione
et vino et aromatum fumus a longe positis
sentiebatur. et intulerunt sacerdotes archam
domini in locum suum in oraculum subter alas che
rubin. quibus quasi quodam tiburrineo id est canopeo tegebatur.
Capita quoque vectium super humeros portantium
a parte retroposito videbantur donec archa
reposita subtracti sunt a visibus hominum in
sempiternum. Archa vero tecta erat ne videretur.
In archa autem nichil erat aliud nisi due ta
bule testamenti lapidee. Supplendum est autem et ur
na aurea plena manna et virga aaron.
Hec enim testatur apostolus fuisse in ea. Factum est
autem cum exissent sacerdotes de oraculo et dicerent
confitemini domino quoniam bonus. quoniam in seculum misericordia
eius. nebula implevit domum domini. non metu
enda. sed tempestata et fulgens. et obumbravit
facies sacerdotum. ita ut se invicem videre non
possent nec ministrare. Et ait Salo. Dixit dominus ut
habitaret in nebula. Nusquam hic legitur dominus
dixisse. sed quia in monte Syna apparuit in ne
bula et precessit Israel in nube et ante moy
IIV sen positum in caverna petre transivit in
nebula. ideo Salo. posuit dictum pro opere. et est
sensus. dixit dominus id est opere monstravit. Oritur
autem omnis quedam opinio fantastica deum lo
caliter descendisse in templum. Cum autem orasset
Salo. dicens. Numquid domine quia fabricasti domum
tibi perpetuam celum et terram simul et mare. et
flexo utroque genu in terram coram omni
ecclesia utrinque manum levavit ad deum gratias
agens de completione divini impleta. qui pro
miserat David domum sibi edificandam per
manum filii eius. Oravit quoque ut quicumque
iudeus vel gentilis ascenderet ad hanc domum sup
plicans pro peccatis. vel clamans ad dominum pro
aliqua tribulatione exaudiretur a domino in
hiis que iuste postularet. et surgens ab ora
tione. stans benedixit universo populo. et dedica
tum est templum cum utensilibus suis die illa
et deinceps. in eadem die quotannis fiebat festum
dedicationis. Nec te moveat quod dixim flexisse
genua super terram. cum in paralipomenon dicatur
quod fecit Salo. basem eneam .iii. cubitis
altam. quam posuit in medio basilice et stans
super eam benedixit populo. Potuit enim utrumque
fecisse. vel si pro eodem accipitur intelligendum est
eum flexisse genua super terram. id est super locum
in quo stabat et immolavit Salo. hostias paci
ficas. boum .xxii. et ovium .c.xx. et quia al
tare eneum ad suscipienda holocausta et adi
pes pacificorum minus erat. sanctificavit me
dium atrii interioris ut super id cremaret
que super altare cremari non poterant. Fecit
Salo. festivitatem dedicationis et omnis Israel cum
eo .viii. diebus. Quod sic intelligendum est. v. diebus con
tinuis celebrata est dedicatio. In sexta vero die
que fuit quintadecima mensis. occurrit sce
nophegia que imposita est .vij. diebus. Qua
terminata. iterum dedicatio celebrata est per duos di
es qui intermissi fuerant. Et in die .viij. id est post
duos septenarios dimisit rex populum. Vel de
dicatio continuis .vij. diebus facta est. et post .xiiij.
decima die. inchoata est scenophegia. et termi
nata in vicesima tercia. et in .viij. scenophegie.
post collectam dimisit populum. Et apparuit dominus
secundo Salo. per sompnium dicens. Exaudivi orationem
tuam. Sanctificavi domum hanc. et erunt oculi mei
cunctis diebus super eam. et super te. et super
Israel. si custodieritis mandata que proposui
alioquin auferam vos de terra quam dedi vobis. et ...
plum hoc proiciam a conspectu meo. et erit in ...
ne vere fabule narrantium. De domo Salomonis

Factum est autem post fabricam templi cepit Salo. construere edificium domus regalium. quod xiii. annis vix implevit. Non enim circa eas adeo ferviens erat studium

ipsi sicut circa templum. Sed nec ad eas opulentia
fiat ei comparata a priore. Fecit autem tres domos
domum sibi et domum uxori sue filie pharaonis. et
domum saltus. De domo regis hic solum dicitur in regum.
domum suam edificavit salomon xiii annis. et ad perfec-
tum usque perduxit. et paulo post. Porticum quoque solii in
qua et tribunal est. fecit et vocavit portic-
ipsam domum in qua erat et solium et tribunal.
Est autem solium regis tribunal iudicis. et erat in
eadem domicula in qua sedebat ad iudicandum
id est in qua cum assessoribus tractabat de summa. De hac
domus compositione tacet liber regum. forte quia
eadem erat que et in domo saltus quam plenius descri-
bit. De domo regine dicitur in regum quod eam talem
opere fecit. qualem et domum regiam. Porro do-
mus saltus duplex erat et ex duplici materia. pars
inferior erat lapidea et dicebatur nechota. id est
pigmentaria. in quo reponebantur aromata
et pigmenta apud templum et domus regie. ut
ex beneficio terre et muri diu vigerent quasi
recentia. Superior pars domus lignea erat de
lignis libani facta. unde et dicta est domus saltus
libani. Quidam tamen putant eam ob hoc sic voca-
tam. quia circumquaque consita erat arboribus et
viridariis mire recreationis iuxta densita-
tem saltus libani. In ea reponebantur ar-
ma. ut beneficio lignorum rubiginem non sentirent.
nec solum arma ad pugnandum. sed etiam ad de-
corem et ad ostentationem regii fastus. Fecit
enim rex salomon cc scuta aurea. dc siclorum erat
unumquodque scutum. In paralipomenon additur de to-
tidem lanceis aureis. et sic fecit ccc peltas
aureas. quarum quedam rotunde erant instar
alie instar semicirculi fecit. hiis utebantur
custodes regis ante hostium domus excubantes et
cum rex egrediebatur precedebant eum equi-
tantes et ferentes hec arma iuvenes flavi.
et usque in equorum sessionem diffundentes
cesariem comis suis adicientes auri tinc-
turam. ut eorum capita sole percussa radiarent.
Hos sequebatur rex niveus indutus. et ad
locum quemdam solitus erat exire qui iosoli-
mis abest duobus miliaribus et dicebatur ortus

eden id est deliciarum. Porro pars illa superior que
dicebatur domus saltus habebat longitudinem
c cubitorum. et in latitudine l. et in altitudine
xxx. cuius camera tota vestiebatur tabulatis
cedrinis. Sustentabatur vero tribus ordinibus co-
lumpnarum. unusquisque ordo habebat columpnas xv.
e regione se respicientes. et pari intervallo a se distan-
tes. et ita inter muros et tres ordines colump-
narum erant iiii deambulatoria. Pro foribus autem
domus fecit porticum columpnarum l cubitorum lon-
gitudinis et xxx latitudinis. De compositione
inferioris partis domus lapidee tacet liber regum.
forte quia eiusdem compositionis erat cuius et superior.

De basilica et domo regia

E regione stabant domus regie quodam inter-
iacente viridario eiusdem longitudinis la-
titudinis et altitudinis. et similiter columpnata.
Vnitum simpliciter erat et unius mansionis. Muri
cuius altitudo iiii habebat distinctiones. Quarum
tres diversis variabantur coloribus. Quarta
vero superior celaturis erat ornata. Erant in ar-
bores sculpte diversis generum ramis. foliis et
pomis obumbrate. ita ut pro miraculo subti-
litatis agitari quodammodo putarentur. In medio
totius amplitudinis erat domicula huius la-
titudinis xxx cubitorum. et in ea erat solium
validis columpnis extensum. in quo sedens
rex iudicia proferebat. In posteriori fronte
domus laquearia et parietes vestita erant au-
ro. Post fecit rex thronum de ebore grandem. et
vestivit eum auro. cuius ascensus facilis
erat per vii gradus. et de marmore porfirio
fusi xii leunculi stabant super vi gradus
hinc et inde. Reclinatorium throni posterior rotun-
da erat. sedens super vitulum respicientem. et
due manus hinc atque inde tenebant eum.
et duo leones stabant iuxta manus singulas.
non fuit tale opus in universis regnis. Fecit
et circa domum reliqua habitacula et secreta. in
post cameras explicitas residebant strata omnia
marmore et tabulis cedrinis. Fecit domum re-
gine in latere descendente marmore ce-
dro. auro et argento opulentissime decorata.

fecit et utensilia interiusque domus preclara. Vi-
num et vasa quecumque sunt epulis oportuna.
omnia ex auro fecit. Perfecit itaque salo. xx.
annis templum et domos regias cum omni
supellectili sua iuvante rege tyri pheronte
auxilium in lignis et auro. De opidis da-
tis hyram.
Tunc dedit salo.
hyram. xx. opida in terra galilee
in sorte neptalim maritima. Sed non pla-
cuerunt regi tyro. licet a tyro non procul essent
posita. et appellavit ea terram cabul quod
lingua pheniceum sonat displicens. et tunc pri-
mum terra illa vocata est galilea gentium. non
quod ibi gentes habitarent. Sed quia inditione re-
gis gentilis erat. Refert iose. menandrum
phenicem hystoriographum scripsisse quod salo. et
yram invicem sibi scripsissent enigmata et fi-
guras. que qui non solveret. etiam daret alteri
pensionem. Cumque artaretur yram in solu-
tione. consulebat tyrium iuvenem abdimum
abdemonis filium. qui omnia de facili expli-
cabat. De operibus salomonis.
Porro convertit animum salomon ad
muros civitatis construendos. quos
miro robore ampliavit. Vias quoque regias que
ad ierusalem ducerent nigro lapide stravit.
In pluribus vero locis ruinas civitatum reparavit.
Sed et novas civitates pro oportunitate locorum
fundavit. quasdam contra hyemis intemperie.
alias adversus caumata estivum. quasdam contra
verris et autumpni mutabilitate. In terris
vero terre edificavit urbes tabernaculorum. immo
ultra fines terre promissionis plurimas urbes
occupavit socero suo pharone rege egypti
prebente ei auxilium. Qui ut ait iose. ulti-
mus regum egypti dictus est pharo. quod in tempore reg-
nans. Qui cum cunctaretur opera salo. preci-
pue commendabat domum saltus et sacrificia
et frequentiam levitarum circa ea. Porro de filiis
israel nullum fecit salo. servum. sed erant viri
bellatores et ministri eius. Ex quibus erant
super omnia opera salomonis prepositi. dl. Cha-
naneos autem de monte lybani usque ad civitatem
amathi fecit sibi suos tributarios. Classem quoque
fecit rex salo. in insula quadam egypti circa rubrum
mare que dicitur asyongaber. et navigabant
cum servis salomonis viri nautici de tyro que
que tunc insula erat. et deferebant de ophyr
aurum multum. et circumeuntes indiam et sili-
ciam. post elapsum ~~triennium~~ referebant salomoni
auri. cccc. xx. talentorum. et argentum et
dentes elephantorum. et simias. et pavos. et
gemmas. et ligna thina mira nimis que
erant similia lignis sethim. et odorifera de
quibus fecit rex fulcra et sedilia domus domini et
domus regie. et cytharas et lyras cantoribus
salam quoque et nabla ex electro constituit
nullius precii erat argentum in diebus eius. Vasa
et sedilia pro foribus domorum plurima in ierusalem
argentea erant. Sed et ligna cedrina quasi ligna
sicomorum habundabant in ea. De regina
Saba.
Ad horum incredibilem
opinionem regina saba excitata
venit temptare eum in enigmatibus. et ingressa
est ierusalem cum comitatu multo et divitiis innu-
merabilibus. Est autem saba quoque nomen regio-
num. sed hic est civitas regalis ethiopie. Duo-
rum sigmones apud hebreos distinguunt propter
duas litteras. sin. et samech. Herodotus dicit post
mineum qui memphim condidit fuisse re-
ges egypti decem pharones. quod sonat reguli
quibus successit nichaula regina egypti et
ethyopie. quam putat iose. venisse ad salomonem.
Que ingressa ad salo. locuta est universa que
habebat in corde suo. Nec fuit sermo qui regem
lateret. sed docuit eam in omnibus hiis que pro-
posuerat. et admirans non habebat ultra spiritum
dicens. famam regis minorem esse quam
virtutem. tamen pre ceteris admirabatur domum
et sumptus templi fabricam. Ordinem quoque
quotidianum ministrantium in templo. et tertio or-
dinem et distinctionem sedentium regi in men-
sa. Nam et pincerne sibi cultu et distinctio
ab aliis ornabantur. Similiter et panum lanpades
et dapiferi. ut in tanta multitudine ministrorum
nullus dubitaret quis cuius rei ministro

fingēt. Dedit aū regi munia. cxx. talen
ta auri et gēmas p̄ciosas ⁊ aromata. q̄nta
et qualia uisa nō fuāt in ir̄lm. Dicit ē
iose. eam dedisse regi radicem balsami. vn̄
ꝓpagate sūt in engaddi. uinee balsamite.
Cui ⁊ salo. multa redonauit. nichilq; fuit q̄
postulauit nō p̄buit. Que regina gr̄is susci
piens. ad ꝑp̄a remeauit. Tradūt quidā eam
respōsisse salomōi q̄ p̄senciali et dicere ti
muit. se uidisse. s. lignū q̄dam in domo
saltus. ī quo suspendend⁹ erat quidā ꝓ cui⁹
morte regnū iudeoꝝ periret. ⁊ ōtis indicus
ī regi indicauit. Qꝫ timens salo. in p̄fun
dissimis tr̄e uiscib; occultauit iđ. Sꝫ quoni
ā tp̄a x̄ in p̄batica piscina supenatauit
inuentum ē. ⁊ credit fuisse h̄ lignū crucis
dn̄ice. De aduersarijs salomonis ⁊ morte ei⁹.

·XI· Procedente uo tp̄e amauit rex salo.
multas alienigenas cont̄ legē. posuit
maculam suā in gl̄a sua. et scisma in genē
suo. fuerūtq; ei uxores q̄si regine septingēte.
Iosē. tū dicē. lxx. et ꝯcubine trecente. que a
uerterūt cor eius cū iam senex esset. ⁊ secut⁹ ē
deos alienos ne delicias suas cont̄starꝫ. Et e
dificauit ī excelsis ōtra ir̄lm tā fana ydoloꝝ.
unū asthare dee sydonioꝝ. que uno dicit̄.
s̄m camos ydolo moabitaꝝ. t̄ciū moloch y
dolo amonitaꝝ. cui⁹ phanū statuit ī monte
oliueti eregione tēpli. q̄ plurimū dō displi
cuit. vn̄ ⁊ postea locus ille dc̄s ē loc⁹ offensiōis.
venit ḡ ad eū ꝑp̄ha missus a dō nathan. l̄
alius dicēs. h̄ dicit dn̄s. quia scidisti pact̄
meū. scindam regnū tuū. ⁊ dabo illđ seruo
tuo. nō tū totū. s; t̄bum unā p̄ter t̄bum
iuda dabo filio tuo ꝑp̄ seruū meū dauid.
ꝑp̄ quē ē nō faciā h̄ in dieb; tuis. Porro
cū uixisset salo. in sūma pace ōtra finem
uite. suscitauit ei dn̄s aduersariū adad ydu
meū de semine regio qui ī tempestate illa
q̄n deleuit ioab in ydumeos puer fugit
ī egyptū. Cui p̄ea rex egypti dedit uxorē
sororem uxoris sue. Que peperit filiū iene
bath. Cumq; audisset adath dauid ⁊ ioab m̄
tuos ēē. ⁊ salo. infatuatū. egressus de egyp
to infestabat isr̄l. Suscitauitq; ei dn̄s
aliū aduersariū razon p̄ncipem latnū
ī damasco. Ieroboam q̄q; filius nabath effra
teus de sareda seruiēs salomōis. leuauit ma
nū suā cont̄ regem h̄ m̄. Salo. edificabat
mello muros a radice uoraginis extollēs
ut coeq̄ret eos ciuitati dđ. Vidensq; salo.
ieroboam bone idolis ⁊ industrium. statuit
eum p̄fectū opis. ⁊ deinde ꝯstituit eū sr̄
uectigalia uniuse dom⁹ ioseph. Quadā
die dum egrederetur ieroboam de ir̄lm inue
nit eū in uia achias ꝑp̄ha silonites opt⁹
pallio nouo q̄ in. xii. ꝑtes scidit. et ait
ad ieroboam. Tolle t̄ decem scissuras. hec
enī dic̄ dn̄s. Dabo t̄. x. t̄b; ⁊ eris rex sr̄
isr̄l. filio aū salomonis dabo unā ut rema
neat lucerna dđ corā me ī ir̄lm q̄m elegi
ut esset nomē meū ibi. Quo audito ieroboā.
intumescēs suadebat ꝑp̄ ut recederet a salo
ne. Quamobrem salo. uoluit eū interficē. Sūc
iero. fugit ī egyptū ad susac regē egypti
usq; ad mortē salomonis. Reliqū u̇boꝝ salō
⁊ omnia que fec̄ scripta sunt ī libro u̇boꝝ
ul' in lib⁹ dieꝝ salomonis. Hūc librū quidam
estimāt
ēē paralipo
menō. Sꝫ
q̄ nec in
eo scripta s̄
reliqua o
pa salōis.
uerius pu
tand⁹ ē hūc
librū n̄ sr̄
ēē. Dormi
uitq; salo.
cū p̄rib;
suis. ⁊ se
pult⁹ est
in ciuitate dđ. cū regnasset in ir̄lm sup
omnē isr̄l. xl. annis. Qr̄ aūt qua rōne
dicat̄ salo senex fuisse. cū modicū ult̄

De salute salōis đ. sc̄ptis nō
h̄mus c̄titudinē. n̄ q̄ amb⁹ ī ap
pollogia q̄m fec̄ sup excatone
pc̄ti dđ. asserit eū eē saluū. he
bra t̄ditio h̄t q̄ salon ī h̄c mod'
penituit. cū ꝯgregasset se ǵrint er
rasse. assedit ī cathedrā ⁊ posuit
retortā ligneā in collo. ⁊ ꝯuoca
tis sacerdotib; dixit ut deponēt eū
de solio. ⁊ cū noluissēt. ipe in; de
posuit se ⁊ caruit reḡ t̄b; ānis
aū q̄m moreret̄. ⁊ ī signū p̄mie
fec̄ ecclesiā. Audita q̄q; morte salo.
reuersus ē ieroboam ī iudeā confi
dens de regno habituro.

.lx. annos uixisse legatur. Roboam enim
mortuo patre .xl. et unius anni erat. quem
salo. cum .xvi. esset annorum genuisse perhi-
betur. Plenius autem super hunc locum dicit iose-
ita. Mortuus est salo. ualde longeuus. qui
regnauit annis .lxxx. uixit autem .xc.iiii.
Sed diuina scriptura eos tantum annos expri-
mit. quibus regnauit antequam preuaricaretur.
incid. ¶ In diebus salo. fuit rex *Incidentia*
Siluius latinorum siluius alba siluius filius e-
nee filius. *De Roboam et diuisione*
XII Post mortem salo. successit *regni.*
ei roboam. et erat mater eius naa-
ma amanites. Porro ieroboam audita
morte salo. reuersus est de egypto et uenit
in sychem ad roboam. cum omni multitudine
israel. que uocauerat eum. Cumque uellet roboam
constituere regem. dixerunt ad eum. Immi-
nue paululum de grauissimo iugo quod imposuit
nobis pater tuus et seruiemus tibi. Nec est intelligendum de
iugo tributi. sed uectigalium in expensas. Qui-
bus. Ite et redite ad me in diem tertium. Initum
consuluit senes sadoch. s. et benaiam. et
ioiadam. et reliquos principes salomonis. Qui
dixerunt. Si hodie audieris eos leniter eis
loquens. seruient tibi in eternum. Post hec consuluit
adolescentes. non etate tantum sed moribus. Qui
dixerunt. Impiose loquere populo et comminando.
et timentes seruient tibi. Et redeunte populo in ter-
cium diem. dixit ad eos. Digitus meus minimus
grossior est humero patris mei. Pater meus ce-
cidit uos flagellis. ego cedam uos scorpionibus.
Q.d. Ego sum potentior patre et maiora faciam
super uos. Est autem scorpio uirga aculeata. uel
flagellum uirgarum nodosum uel scutica habens in
summitate glandes plumbeas. et indignatus populus
ait. Que nobis pars in dauid. uel que hereditas in fi-
lio ysai. Q.d. Queque tribus portionem suam here-
ditariam habet a domino. que necessitas est ut ex una
eligatur qui regat alias. Queque tribus regat
hereditatem suam. Et recesserunt .x. tribus ab
eo. Rex uero misit post eos aduram ut mitiga-
ret eos qui erat super tributa et lapidauerunt

eum. Tunc timens roboam fugit in ierusalem. Decem
uero tribus constituerunt ierob. regem super se. Iuda uero
et beniamin secute sunt roboam et fuerunt cum
eis leuite propter templum quod erat in ierusalem. Extunc
separata est monarchia regni iudeorum in duo regna
nec amplius rediit ad unitatem. et dictum est
regnum .x. tribuum regnum israel pro multitudine
sua. nomen iacob patris sui sibi reseruans. dictum
est et effraym. quia ieroboam qui de effraym prin-
cipaliter eis imperauit. quasi tunc primum impleta esset
benedictio super effraym. Alterum uero regnum dictum
est regnum iuda ob dignitatem tribus regie. De utroque
regno prosequitur hystoria que in uno scalari-
ter et uicissim nunc de hoc loquitur. nunc de illo. Quod
tamen diligens lector de facili deprehendet. *De*
Porro *roboam et abdo et uitulis*
roboam collegit exercitum. electo-
rum ut pugnaret contra israel. et misit ad eum
semeiam prophetam dicentem. Hec dicit dominus.
Non pugnabitis contra fratres uestros. Quamuis for-
tasse ibi hec q. de scismate regnorum intelligit.
et quieuerunt a prelio. Ierob. autem dixit in corde
suo. Si ascenderit populus iste in ierusalem ut in domo
conuertetur cor eius ad dominum suum roboam et
interficient me. Tunc excogitato consilio fecit
duos uitulos aureos. quos io. uocat uaccas
et constituit utrumque pharium. alterum in dan. alterum
in bethel. et dixit ad populum. Ecce dii tui israel
qui eduxerunt te de terra egypti. Q.d. Omnis locus
habet deum. non habetis necesse ut ascendatis ad
hostium ciuitatem. ut inquiratis deum. fecit uobis
uitulos equiuocos deo uestro in eis adorans deum.
fecit constituam ex uobis sacerdotes et ministros. ne filiis
leui egeatis. Cumque immineret scenophegia con-
stituit eis diem sollempnem in mense octauo
quinta decima die mensis. forte tunc solaris festi
de mense septimo in octauum. uel lunario septem-
bris descendat in octobre. Tunc ascendit cum populo
in bethel ad diem festum. Dominus autem misit pro-
phetam de iuda in bethel. qui in paralipomenon
nominatur abdo. hic a quibusdam dicitur fu-
isse gad. qui rege stante super altare ad im-
molandum exclamauit. altare altare. hec

dicit dominus. Nascetur filius domui david iosias
nomine qui comburet super te ossa sacerdotum tuorum
eruta de tumulis suis ad prophetam ait. Da
bo vobis signum quod locutus sit in me dominus. Ecce alta
re scindetur et effundetur oblatio que est in eo.
Tunc rex extendit manum suam precipiens eum
apprehendi. et statim aruit manus eius cum hoc
dicto. altare autem scissum est et effusa sunt omnia
que erant in eo. et timens rex ad prophetam ait. Ora pro
me ut restituatur manus mea michi. Quo orante
reversa est manus regis ad eum. Cumque dixisset ei
rex. veni ut prandeas mecum et dabo tibi munera.
respondit. non possum. sic enim precepit michi dominus. Non co
medes panem neque bibes aquam. neque reverteris
per viam qua venisti. Egressus itaque de bethel
revertebatur in ierusalem per aliam viam. Erat autem
in bethel propheta quidam senex et iacens in lecto.
cui cum indicasset filii sui que viderant et audierant
dixit eis. Sternite asinum. Et ascendens abiit post
virum dei et ait ad eum. Redi mecum ut comedas.
Qui ait. non possum. quia prohibuit dominus. At
ille. propheta sum sicut et tu. et dixit michi dominus. Re
duc eum tecum ut comedat. et ita seduxit eum et reduxit.
Cumque sederet ad mensam. factus est sermo domini ad prophetam
qui reduxerat eum et ait in spiritu. Quia non custodisti
mandatum domini. non inferetur cadaver tuum in sepul
chrum patrum tuorum. Et nota quod per iniustum iuste
locutus est spiritus. ut ex eodem ore propheta penam acci
peret unde et culpam acceperat. Cumque rediret vir
dei post prandium occidit eum leo in via. Asinus
autem stabat iuxta illum et leo custodiebat
cadaver nec asinus tangebat nec illud. Quod cum
accepisset ille senex propheta. retulit cadaver eius
et posuit illud in sepulchro suo dicens filiis suis.
Cum mortuus fuero ponite ossa mea iuxta eius
ossa ut parcatur ossibus meis pro eo. quia fiet verbum
domini de crematione ossium super altare. Ieroboam autem
non est reversus a via sua pessima. Nam senex
ille propheta persuadebat ei non fuisse verum prophetam
quem dominus occiderat. et dexteram ipsius pro labore
sacrificandi obstupuisse. Et cum requievisset
ad naturam propriam remeasse. Altare vero propter
onus impositorum ruptum fuisse aiebat.

XIIII

In diebus **De morte ieroboam.**
illis egrotavit abia filius ieroboam. et ait
rex uxori sue. Commuta habitum ne cognos
caris uxor mea et vade in sylo ad achiam
prophetam qui michi quondam locutus est de regno. ipse
indicabit tibi quid eventurum sit huic puero.
Et ascendit illuc ad achiam. Qui videre non
poterat pre senectute. sed premonitus a domino ait. In
gredere uxor ieroboam. quare te aliam simulas.
vade et dic ieroboam. Hec dicit dominus. Exaltavi te de
medio populi. tu autem proiecisti me post tergum
tuum et fecisti tibi deos alienos et conflatiles. et
ego percutiam de ieroboam. mingentem ad parietem
et clausum. id est incarceratum et novissimum in israel
id est delebo de domo eius et vilissima que pro sui
vilitate neglegenda putantur. et dabo cada
vera eorum canibus et feris. tu autem revertere et
in introitu tuo morietur puer. qui solus de do
mo ieroboam. inferetur in sepulchrum. Et rediit illa
in thersa et mortuus est puer. et sepelierunt
eum. Reliqua vero ieroboam. scripta sunt in libro ver
borum vel dierum regum israel. Et mortuus est ieroboam. cum
regnasset. xx. et duobus annis. **De morte Ro**
boam.
Porro roboam regnavit
in iuda. xl. et unius anni erat cum reg
nare cepisset. et xvii. annis regnavit in ierusalem. Sed
et iudas peccavit coram domino et fecit sibi aras.
statuas et lucos super excelsa. Sed et effeminati
fuerunt in terra. id est cultores cybeles eviriati vel
ut alibi legitur de ierophantis id est sacerdotibus ydo
lorum qui eviriati erant. Offensusque dominus suscitavit
contra iudam susach regem egypti. anno .v. reg
ni roboam. Qui ingrediens ierusalem pactis prece
dentibus federa non servavit. sed diripuit thesauros do
mus domini et domus regie. Scuta quoque aurea que
fecerat salomon pro quibus fecit rex roboam scu
ta erea. Habuit autem roboam uxores. xviii.
concubinas vero. xxx. et nati sunt ei filii. xx
viii. filie vero. lx. Reliqua roboam scripta sunt
in libro verborum dierum regum iuda. Opera eius
prima et novissima scripsit semeias propheta.
Et mortuus est roboam et sepultus in civi
tate david. et regnavit pro eo filius eius abia.

Non aiunt hebrei hoc ni-
mis quia non
volasse super
ierusalem et
fere
in
deos desperasse.

j. Incid.

In diebus roboam latinorum .vij. Incidentia.
rex fuit silvius achis. Sum silvii egypti. Refert
erodotus susath regem egipti multas gentes sibi subiu
gasse. et quasdam sine prelio cepisse. In subsan
nationem quarum instatuis earum que tiun
phanti preferebantur genitalia mulierum insculp
sit. Refert quoque ethiopas et phenices ab egyp
tiis didicisse circumcisionem. De Rege

j. XV VV om

Igitur in .xviij. anno Abya.
regni ierobo. regnavit abia super iudam tribus
annis regnavit in ierusalem. Nomen matris eius ma
cha filia thamar filie absalon. et ambula
vit in omnibus peccatis patris sui. Et factum est prelium
inter roboam et abiam in loco qui vo
catur mons amorreorum. et habuit abias contra
spem victoriam inestimabilem. Et mortuus
est abia. et sepelierunt eum in civitate david. et
regnavit asa filius eius pro eo. In anno .xx. ierob.
regnavit asa super iuda. et .xl. et uno anno reg
navit in ierusalem. Nomen matris eius .i. avie ma
acha. Et nota quod roboam et roboam dicitur con
regnasse .xvij. annis. et postea abia conregnavit
roboam. tribus annis. et sic impleta sunt .xx.
anni regni ierob. Non ergo in .xx. anno ierob.
cepit regnare asa ut dictum est. sed potius in .xvi.
quod sinodochice dictum est. Dicitur enim abia regnasse
tribus annis. eo quod regnavit duobus annis. et
in parte quadam tercii. et in reliqua parte eiusdem
anni cepit regnare filius eius asa .i. in .xvij.
anno regni ierob. Huiusmodi contrarietates sepe
occurrent in sequentibus. Quarum quedam determi
nantur per sinodochen. vel quia conregnaverunt
quandoque filii patribus ut primo diximus. que vero
terminari non possunt. vicio scriptorum ascribuntur.

j. Ano autem .xxxvi. asa con
minuisse idolum priapi
inpulverem et cum spar
sisse in torrente cedron quod
ut palam fieret ex aqua
ignis processit a domino.

Fecit asa De asa et regibus israel. nadab. ba
fecit rectum coram asa et hela.
domino sicut david pater eius. et abstulit effeminatos
de terra. et sordes ydolorum. et maacham matrem
suam amovit. ne esset princeps in sacris priapi.
et subvertit specum eius et simulachrum tur
pe combussit in torrente cedron. excelsa tamen
non abstulit. Porro nadab filius ierob. reg
navit super israel anno secundo asa regis iuda. Et patrem

quo ierob. in principio .xx. secundi anni regni sui
mortuus est. Hic enim annus fuit secundus regni
asa. et regnavit super israel duobus annis. i. uno
anno et aliqua parte alterius anni. Nam pars
anni vocatur annus per sinodochen. sicut in evan.
dicitur Christus predicasse tribus annis et dimidio. ubi
pars dimidii anni vocatur dimidius annus.
Sepe etiam fit contrarium. ut tota summa temporis no
minetur partis sue vocetur per sinedochen. ut
Noe cum .d. esset annorum genuit sem. Cum
tamen esset Noe .d. et duorum annorum. Hec duplex
sinodoche plurimum occurret in sequentibus
sed hec dicta hic sufficiant. Nadab vero ambu
lavit in viis patris sui quibus peccare fecit
israel. Qui cum obsideret iebethon urbem phi
listinorum insidiatus est ei baasa. et regnavit
pro eo anno tercio asa regis iuda. et percus
sit omnem domum ierob. iuxta verbum domini
silonitis. et regnavit in thersa .xx. an
nis. non tamen completis. Et erat bellum inter
asa et baasa cunctis diebus eorum. Porro
.x. anno regni sui percussit zariam regem
ethiopie plaga grandi qui irruerat con
tram iuda et redeunti asa automa
occurrit azarias propheta dicens victoriam
sibi a deo concessam. quia legittima eius serva
bat. Tunc sepelivit asa in omnem puritatem,
ut omnis legittima diligenter servarentur.
Baasa vero rex in israel peccavit coram
domino ambulans in viis ieroboam et ultimo
venit ad eum ihesu propheta filius anani
dicens. Hec dicit dominus. Exaltavi te de pulvere
tu autem ambulasti in viis ierob. et in multis
peccare fecisti populum meum. et ideo demetam
posteriora tua. et faciam domum tuam sicut domum
ierob. Post hiis tamen non quievit baasa. Sed as
cendit in iudam. Et edificavit rama. xl.
stadiis a ierusalem. Cumque videret asa regem iuda
se artari. tollens aurum et argentum de
domo domini et domo regia. misit illud per
servos suos ad benadab regem syrie
in damasco. dicens. Fedus fuit inter patrem
meum et tuum. et inter me et te. Precor ut re

ritū facias fed⁹ q̄ hēs cū baasa ut rece
dat a me. ⁊ acquiescens benadab. misit
exercitum ī ciuitates isrl'. Q̄ audiens ba
asa. intmisit edificare rama ⁊ reu's
ē in thersa. Rex aū asa misit in omne
iudā dicens. nemo sit excusatus. Et tu
lunt lapides ⁊ ligna de rama ⁊ muniuit
de eisdem rex asa gabaa ⁊ masphā. et
uenit ad eum iheu ꝓpha. uł ut quidā
uolunt. anaꝑ pr̄ iheu arguens eū q̄ re
licto dn̄o spem posuiat in regem syrie.
et misit eum rex ī neruū ꝓp q̄ in tpre
senectutis sue doluit pedes ⁊ mortuus ē
⁊ sepultus in ciuitate dd̄. Et regnuit io
saphat filius eius ꝓ eo. Sub asa fu͡it. viij.
rex latinoꝝ siluꝰ capis. Viuēte eo adhuc
uiuente descendit s'm quosdā iheu ꝓ
pha ad baasa regem isrl' ad arguendū
et occidit eū baasa. Mortuus ē ḡ baasa
⁊ sepultus ī thersa. Occisus ē aūt ut
dicit iose. a creone ꝯmilitone suo. ⁊ reg
nuit ꝓ eo in thersa filius eꝰ hela. anno
xxvi. asa regis iuda ⁊ regnuit sup isrl'
duobꝫ annis. i. anno ⁊ pte anni. Q̄ dū
recumberet ī domo arsa pfecti sui. pcus
sit eū temulentū. et zamri sȝ sił dux
medie ptis equitū. pcussit q̄ omnē do
mū baasa iux̄ ūbum iheu ꝓphe. De
anno zamri et amri. ab
Anno xxvii. asa regis iuda. regnuit
zamri in thersa. vij. diebꝫ. Porro exercit⁹
isrl' obsidebat gebethon. Qui cū audisset
zamri occidisse regē ela ꝯstituit sibi re
gem amri qui erat princeps militie ī
castris anno. xxvij. asa. ascendit ergo
amri et omīs isrl' cū eo. ⁊ obsidebat th
sa. Timens aūt zamri. fugit in domū
regiam ⁊ succendit se cū ea. Tūc diuis⁹
ē pp̄ isrl'. media ps seq̄batur thebni. ⁊
media ps amri. et durauit h' ꝯtentio
tbꝫ annis ⁊ plꝰ. tū amri q̄ iam rege
bat. et p̄ualuit amri ⁊ interfectus est
thebni. anno. xxxi. asa regis iuda reg
nuit amri plene sup isrl'. et. xij. annis
regnuit a pma electione sua. In thersa
reg. vj. annis amri. ⁊ emit a semer
duobꝫ talentis argenti. montis pte ī
quo erat ciuitas mareō. ⁊ repauit eā
⁊ iposuit ei nom̄ somareō. q̄ a somer
⁊ mareon. que grece dr̄ samaria. ⁊ ī ea
posuit sedem regni qui prius fuiat ī ther
sa. Et fecit amri malū coram dn̄o sup
om̄s qui fuerūt ante eū. ⁊ mortuus ē
et sepultus ē in samaria. ⁊ regnuit a
chab filius eius ꝓ eo. Anno. xxxviij.
asa regis iuda. hic forte patꝫ iucūm
sciptor. Regnuit eñ amri patr̄ achab
xij. annis ut dcm ē ⁊ cepit regnare
anno. xxxi. regni asa. Qui regnuit
xl. ⁊ uno anno ⁊ ita asa mortuus ē
adhuc amri uiuente. Vꝰ ē autem q̄
dicit iose. q̄ iam regnāte iosaphath
filio asa. cepit regnare achab. tū dete
minatōm que hic fi' solꝫ ī fine regum
inuenī⁹. De achab ⁊ iezabel ⁊ helya.
XVI
Et regnuit achab sup isrl'. xx. et
duobꝫ annis. tn̄ iose. dic. xx.
annis ⁊ duobꝫ mensibꝫ. nec suffec̄ achab
ut ambularet ī uijs iero. s; introdux̄
ydola gentiū in isrl'. ⁊ dux̄ uxorem ie
zabel filiam methabal regis sydonioꝝ
et edificauit ī samaria phanū ⁊ alta
re baal. ⁊ adorauit eū. In diebꝫ eius re
edificauit hael de bethel iericho. Cuiꝫ
posuit fundamēta eius. mortuus ē abi
ram filius eius primogenitꝰ. Cuiꝫ por
tas muniret. mortuꝰ ē segub nouissi⁹
filius eius iux̄ u'bū predictum iosue. Et mi XVII
sit dn̄s heliam thesbitem de habitatoribꝫ
galaad ad achab. Qui ait ad regē. Viuit
dn̄s ds̄ isrl' in cuiꝰ cōspectu sto. si erit an
nis hijs ros ⁊ pluuia n̄ iuxta oris mei
ūba. apesiopesis ē. uł ponit̄ si. pro nō.
et querebat achab aīam helye. Qui fu
git ex pcepto dn̄i et latuit in torrente
charith qui ē contra iordanē. Corui aūt

deferebant ei cibum panem et carnes mane et
vespere et bibebat de torrente. Post dies autem
siccatus est torrens. Non enim pluerat super
terram. Et ait dominus ad helyam. Vade in Sa
repta sydoniorum. Precepi enim ibi mulieri vidu
e ut pascat te. Et erat sarepta urbs mo
dica inter tyrum et sydonem. Et silva iuxta
urbem sarepta dicebatur. Cumque venisset
helyas ad portam civitatis. apparuit ei
mulier vidua colligens ligna. Cumque que
sisset ab ea poculum aque. addidit et ei ut
afferret ei buccellam panis. Que respondit. Si non
habeo nisi pugillum farine in ydria et pau
lulum olei quo conspergerem eam et panem ex
ea facerem comederem cum filio suo. et post defi
ciente cibo tabescerent. Ad quam helyas ait.
Noli timere. fac mihi primum subcinericium pa
nem. tibi et filio tuo facies postea. Hec enim
dicit dominus. Hydria farine non deficiet. nec le
chitus olei minuetur. donec pluat super ter
ram. Fuitque helyas apud viduam tempore ali
quo. Post hec mortuus est filius mulieris. Que
dixit ad helyam. Cur ingressus es ad me
vir dei ut rememorarentur iniquitates mee.
.i. magis appareret. ex comparatione equitatis tue
et ideo interficeretur filius meus. Et posuit
helyas puerum super lectum suum in cenaculo
superiori et expandit se super eum tribus vi
cibus. et clamavit ad dominum. et revixit
puer. Que respiciens mulier ait. Nunc cog
novi quoniam vir dei es tu. Hunc puerum tradunt
hebrei fuisse ionam prophetam. De sacerdotibus
XVIII Post tertium quos interfecit helyas.
IV annum ariditatis et famis dixit dominus
ad helyam. Vade ostende te achab ut dem
pluviam super terram. Erat autem fames vehe
mens in samaria. Cuius et meminit menan
der in gestis sydoniorum. Et vocavit achab pro
curatorem domus sue abdyam. qui cum
interficeret iezabel prophetas domini abscondit .c.
prophetas in duabus speluncis quinquagenos.
et pavit eos pane et aqua. propter quod postea
spiritu prophetie donatus est. Ad quem dixit achab.

Descendamus ad convalles. et queramus pabula
mulis et equis et diviserunt sibi regiones
Occurrit autem helyas abdye in via dicens. Vade
dic domino tuo adest helyas. Et ille. quid pecca
vi. Cum nuntiavero achab adest helyas. Spiritus
domini asportabit te in locum quem ignoro et non in
veniens te achab interficiet me. Servus autem
tuus timet dominum ab infancia sua. Et dixit
helyas. Vivit dominus quia hodie apparebo achab.
Et vocatus est achab per abdyam. occurrit
hodie et ait. Tune es ille qui conturbat
israhel. Qui respondit. Non ego turbavi. sed tu et do
mus patris tui. qui reliquistis dominum secu
ti estis baal. Verumtamen congrega ad me omnem
israhel in monte carmeli. et prophetas baal quadrin
gentos l. et prophetas lucorum. cccc. qui comedunt de
mensa iezabel. Et congregati sunt prophete
in monte carmeli. Et ait helyas ad populum
Usque quo claudicatis in duas partes. Si dominus
primum uxor est deus sequimini illum. Si autem
baal sequimini illum. Non respondente populo di
xit helyas. Ego sum hic solus propheta domini et
prophete baal multi. dentur nobis duo boves. et
eligant bovem unum. cuius frusta ponentes su
per ligna igne non supposito. et ego faciam bo
vem de altero bove. Ipsi invocabunt deos suos et
ego deum meum. et qui exaudierit deus
ignem de celo. ipse sit deus. Et placuit pro
positio helye. Cumque sacerdotes baal fecissent
quod dixerant. invocabant baal usque ad meridiem
et transiliebant altare quod fecerant et incidebant
se iuxta ritum suum lanceolis. ut sanguine
perfunderentur. Demones enim plurimum delectabantur
oblatione sanguinis humani. et illudebat eis
helyas dicens. Exaltate clamorem. forsitan deus
vester dormitavit aut cum alio loquitur. aut
in diversorio est. Et dixit helyas ad populum. De
cedente et presente propheta curavit altare domini quod
destructum fuerat. i. destruxerit altare idolorum
et mundavit locum ut ibi faceret altare no
vum coram domino. et tulit. xii. lapides iux
ta numerum tribuum israhel. et edificavit ex eis al
tare in nomine domini israhel. et fecit aqueductum

in circuitu altaris quasi per duo loca. et ligna super posuit. et in illa hora iuxta preceptum aquam afferri forte de mari vicino. et effudit super holocaustum ligna. et facta est tanta effusio aque usque ad impletionem aqueductus ne forte putaretur arte magica de visceribus terre suscitasse ignem. Et clamavit helyas ad dominum in auribus populi. Domine deus patrum nostrorum exaudi me hodie ut discat populus iste quia tu es dominus deus. Et descendens ignis de celo voravit holocaustum et ligna et lapides. pulverem et aquam que erat in aqueductu lambens. Et adoravit populus et ait. dominus ipse est deus. et mandante helya apprehenderunt omnes prophetas baal et duxerunt ad torrentem cyson. et interfecit eos ibi helyas. Et ait ad achab. Ascende et comede ante discessum pluvie. Et comedente achab. helyas ascendit in montem carmeli et pronus in terram capite inclinato inter genua orabat. Et ait ad puerum suum. vide contra mare si ascendat nubes. Erat enim aer serenissimus. Et ait puer. non est quicquam. Et misit eum septies. Septima autem vice ascendebat nubecula de mari excrescens usque ad hominis quantitatem. et ait helyas ad achab. Descende cito in iezrael ne te occupet pluvia. Et ecce obtenebrati sunt celi et nubes et ventus et pluvia facta est grandis. festinavit autem achab in iezrael. Et facta est manus domini super helyam et currebat ante achab donec intraret urbem. Cumque accepisset iezabel que fecerat helyas prophetis suis. indignata misit nuncios ad heliam dicens. Hec faciant michi dii et hec addant. nisi cras hac hora animam tuam posuero sicut tu posuisti animam unius ex illis.

De fuga helye et invocatione helysei.

Et timens helyas fugit in bersabee. et dimisit ibi puerum suum. ionam ut tradunt hebrei. et solus intravit in desertum viam unius diei. et sedens subter unam iuniperum. oravit ut moreretur. dicens se non esse meliorem vel digniorem vita patribus ut illis peremptis ipse vivere exoptaret. et proiciens se obdormivit. Et ecce angelus domini tetigit eum dicens. Surge et comede. Et ecce ad caput ei erat subcinericius panis et vas aque. et comedit et bibit et rursum obdormivit. Et suscitavit eum angelus secundo dicens. comede. grandis enim tibi restat via. Iosephus tamen dicit angelum non excitasse eum. sed aliquem. et comedit helyas et ambulavit in fortitudine cibi illius. xl. diebus et xl. noctibus usque ad montem dei oreb. in quo apparuit deus moysi in rubo et mansit ibi helyas in spelunca. et ait ad eum deus. Quid hic agis helya. Qui respondit. Zelatus sum pro domino deo israel pro te. Nam altaria tua destruxerunt et prophetas tuos occiderunt. Et relictus sum ego solus. et querunt animam meam et aufugi. Et ait deus ad eum. Egredere et transibit deus coram te. tantum invisibiliter. prius transierunt in quibus non transivit deus. primo quia transivit ventus fortis subvertens petras. sed non in vento deus. Secundo transivit commotio terre. sed non in ea deus. Et tertio transivit ignis. sed non in igne deus. Quarto transivit sibilus aure tenuis. et cum eo deus. Et operuit helyas vultum suum pallio et stetit in hostio spelunce. Et deus transiens dixit ad eum. Quid hic agis helya. Et respondit ei sicut supra. Et deus ad eum. Revertere per desertum et vade in damascum. et in ultionem mei ungas azael regem super syriam et iheu filium namsi regem super israel. helyseum autem filium saphat de abela unges prophetam pro te. Et isti tres interficient ydolatras de israel. alios azael. alios iheu. alios helyseus. Et relinquam michi in israel vii. milia virorum. quorum genua non sunt curvata ante baal. nec osculati sunt manus eius. Et nota quod helyas non aliter unxit azael nisi quod predixit per helyseum eum regem futurum. Iheu vero nec ipse nec heliseus inunxit. sed unus propheta missus ab helyseo. helyseum vero non unxit nisi quod pallium suum posuit super eum. Non enim in lege ungebantur nisi rex et sacerdos. Profectus ergo helyas invenit xii. viros arantes in xii. iugis boum. quorum unus erat helyseus. et po

sit helias pallium suum super illum. Et continuo prophetavit heliseus vivat iose. Et currens post heliam ait: osculer oro te patrem meum et matrem meam et sequar te. Et reversus mactavit par boum et coxit illud in lignis aratri et dedit escas contribulibus. Et surgens secutus est heliam et ministrabat ei. **De prima obsidione Samarie.**

XX Porro Benadab rex Syrie obsidebat Samariam habens secum xxxii. duos reges. Et misit ad Achab in Samariam dicens: Si vis ut recedam a te, cras hac eadem hora mittam servos meos, et omne quod placuerit eis tollent de domo tua et domibus servorum tuorum et uxores et liberos. Et iniit achab consilium cum senioribus. Qui dixerunt: non acquiescas illi. Et respondit achab nuntiis benadab: dicite domino meo: Omnia propter que misisti in initio faciam, id est facere possum. hanc autem rem facere non possum, scilicet de uxoribus et liberis. Et indignatus bena. remisit ad eum dicens: Hec faciant mihi dii et hec addant, si suffecerit pulvis Samarie pugillis omnis populi mei qui sequitur me. Samaria habebat murus terram pene muris equalem, et est sensus: tanta mecum est multitudo ut si singuli lapidem unum vel stipitem vel cespitem comportaverint, tunc extruerent aggerem qui equabitur muris Samarie et tierunt posite. Et ita ex equo pugnabitur nobiscum. Et respondens rex israel dixit ei: Non glorietur accinctus eque ut discinctus. Et est sensus: Adhuc es garciotus armis et res est in pendulo. Noli gloriari quasi iam victor sis et discinctus armis depositis. Quasi dicat: Non potest gloriari sic preliator sicut victor. Vel secundum aliam litteram: Non glorietur accinctus atque discinctus. quasi dicat: ante victoriam non potest gloriari accinctus multitudine nec discinctus, id est carens multitudine, quia sepe pauci vincunt multos. Porro benadab cum regibus suis bibebat in umbraculis et ait servis suis: circumdate civitatem. Cumque expugnarent eam timuit achab nimis. Et ecce unus propheta confortavit eum, Micheas ut quidam tradunt,

et ait: Hec dicit dominus: Ego tradam omnem multitudinem hanc in manu tua hodie ut scias quia ego sum dominus. Et ait achab: Per quem? Qui respondit: Per pedissequos, id est filios principum provinciarum. Et ait achab: Quis erit dux eorum? Qui respondit: Tu. Invenit achab filios principum cc. et xxxii. duos. et egressus est cum eis. Cumque nuntiatum esset benadab quod egressi essent de Samaria, misit in occursum eorum viros dicens: Sive ad pacem sive ad prelium veniunt, apprehendite eos vivos. Filii vero principum percusserunt eos unusquisque virum qui contra se veniebat. et fugit exercitus syrorum. Et egressus israel percussit equos et currus et syriam plaga magna. Tunc accessit propheta ad achab dicens: Confortavit te dominus, vide quid facias. Sequenti anno rex syrie ascendet contra te. quasi dicat: necesse est tibi ut has dominum propitium. Tunc dixerunt servi benadab ad eum: Dii montium sunt dii eorum et pugnavimus cum eis in montibus et ideo vicerunt nos. pugnemus quoque in campestribus ubi dii eorum nichil possunt et obtinebimus eos. Tu autem fac verbum hoc. Amove ab exercitu reges quia inertes sunt et pone principes pro eis. Et instaura numerum pugnatorum quos ante habuisti. Igitur post **De victoria Achab.** annum venit bena. cum exercitu in aphec que est in campestribus. Porro filii israel castrametati sunt contra eos quasi duo parvi greges caprarum. Syri autem repleverunt terram. Et dixit unus vir dei ad achab: Quia dixerunt syri deus montium est deus et non vallium, tradam eos in manu tua. Et direxerunt acies ex adverso vii. diebus. vii. autem die percussi sunt de syris centum milia. et reliqui fugerunt in aphec. et cecidit murus super xxvii. milia qui remanserant. Benadab autem fugiens in civitatem ingressus est in cubiculum quod erat intra cubiculum. Servi autem eius dixerunt: ne suspicetur achab et neminem percutiet. et scientes reges israel clementes accinxerunt lumbos suos saccis et ponentes funiculos in capitibus venerunt in occursum achab dicentes: Servus tuus bena. dicit: vivat anima

te anima mea. quasi dicat. Quecumque multa imposuimus
suscipiam eam pro anima mea. Qui respondit. Si adhuc
uiuit frater meus est. id est faciam cum eo fedus. Quod
rapientes uerbum ex ore eius quasi pro omine et
festinanter adduxerunt benadab ad eum. Et le-
uauit achab secum in currum suum et dixit ad eum
benadab. Ciuitates quas tulit pater meus a pa-
tre tuo reddam tibi. et fac tibi plateas in damas-
co. id est fori rerum uenalium sicut fecit pater meus in
samaria. Cumque federati essent redierunt ad
propria. Tunc micheas dixit ad socium suum in spiritu
percute me. At ille noluit. Cui ait. Quia non
audisti uocem meam domini cum recedes a me per-
cutiet te leo. Et factum est. Inuenitque alterum
uirum. dixit ad eum. Percute me in capite. Qui
uulnerauit eum. Tunc propheta mutato uultu
aspersione pulueris et sanguinis. clamauit ad
regem in uia. Cum egressus sum in prelio adduxit
uir unus captiuum suum ad me dicens. custodi
istum. Qui si lapsus fuerit erit anima tua pro anima
eius. id est eris in seruus pro eo. aut talentum
argenti in appendes. Cum autem iterum me huc
atque illuc. subito non comparuit. Et ait rex.
Iudicium tuum est quod ipse decreuisti. alterutrum
necesse est facias ei. Tunc lota facie agnitus
est propheta a rege. Et ait. Hec dicit dominus. Quia dimi-
sisti uirum blasphemum dignum morte. erit
anima tua pro anima eius. id est ipse te interficiet
Et iratus rex prophete. missit eum clausum cus-
todiri et uenit in samariam. De uinea

XXI Porro naboth naboth.
iezrahelites habebat uineam iuxta do-
mum regis. et dixit ad eum rex. Da mihi ui-
neam tuam ut faciam in ea hortum olerum
daboque tibi pro ea uineam meliorem uel pretium. Qui
respondit. Propitius sit mihi dominus. ne dem hereditatem
patrum meorum tibi. quasi dicat. non possum. Hereditas re-
licta est mihi a patribus ut relinquam eam posteris. Et
contristatus rex. proiecit se in lectum et nolebat
comedere. et confortauit eum iezabel dicens. [Lo-]
[quo] esto. ego dabo tibi uineam naboth. Et scrip-
sit scripto litteras ex nomine achab. et anulo eius
signatas ad iudices iezrahel misit. ut

conuentum facerent et ieiunarent tamquam dei iu-
dicium scituri et summerent testes aduersum na-
both qui dicerent. benedixit naboth dominum regem
id est maledixit. secundum hebreum ydioma. et iudican-
tes reum maiestatis lapidarent. Et factum est ita.
Et lapidatus est naboth extra ciuitatem iezra-
el. Cum ergo accepisset achab de morte naboth
descendebat in uineam ut possideret eam. et occur-
rit ei helyas thesbites dicens. Hec dicit dominus.
occidisti insuper et possedisti. hebreus habet. oc-
cidisti et postea hereditabis. In loco hoc in quo linxe-
runt canes sanguinem naboth quoque tuum sanguinem lingent
id est in eadem regione. Non enim intelligendum est in
eodem loco singulariter. Qui respondit. Non inuenisti
me inimicum tibi. Quare inimicaris mihi.
Et ait helyas. eo quod uenumdatus sis dyabolo
ut faceres malum coram domino. propterea dominus deme-
tet posteriora tua et dabit domum tuam sicut domum
ieroboam et baasa. Sed et de iezabel dicit dominus.
Canes comedent iezabel in agro iezrahel.
Achab igitur timens ualde scidit uestem suam
et operuit se cilicio et dormiuit in sacco et ambula-
uit demisso capite. Et ait dominus ad helyam. Quia
humiliatus est achab coram me. non inducam
malum hic in diebus eius. sed in diebus filii sui. Forte
dimissum ei peccatum propter presentem iustitiam. Transi- XXII
erunt ergo tres anni sine bello inter syriam et
israel propter fedus quod inierant. De morte
Iterum autem iosaphat rex iuda achab.
accepit uxorem filio suo ioram athaliam filiam
achab et iezabel. et per affinitatem confederati sunt
rex iuda et rex israel. Tunc descendit iosa-
phat ad regem israel uidendum. et eo presente dixit
achab seruis suis. Terra est ramoth que est in ga-
laad. Cur negligimus eam tollere de manu
regis syrie. Et ait ad iosaphat. Uenies me-
cum ad preliandum in ramoth galaad. Qui
respondit. Sicut ego. ita et tu. populus meus populus tuus. Sed que-
rimus obsecro hodie sermonem domini. Et asciti
sunt baal prophete circiter. cccc. Quibus rex ait. Ibo
in ramoth galaad ad pugnandum an quies-
cam. Qui dixerunt ascende et dominus dabit eam
in manu regis. Et ait iosaphat. Non est hic

pp̄ha dn̄i. Cui achab. Remansit un᷒ my-
cheas filius hiemla. ſȝ odi eū q̄ nō pphāt
m̄ bonū. putabat reliquos occiſos a ieza-
bel. Tūc petente ioſaphat uocat᷒ ē my-
cheas ⁊ hortabat᷒ eū nuncius ut bona
regi diceret sic̄ et alij. Qui ait. Viuit dn̄s
q̄ quicq̄d dixit m̄ dn̄s h̄ loquar. Porro
m̄ pseudo pphis erat ſedechias ferens
cornua ferrea ⁊ dicēs ad achab. H̄ dic̄
do᷒. hijs uentilab̄ ſyriam donec deleas
eam. ı. h̄ ſignū do tibi q̄ uētilab̄ ſyriā.
Tūc q̄ſiuit achab a mychea io͞rpm̄ q̄ q̄
ſierat ab alijs. Qui ait. Aſcende ⁊ t̄dēt eoꝝ
ī manu regis. Non tū dixit quos. ul̄ cui᷒
regis. Cui achab. Adiuro te ut nō loq̄ris
niſi q̄ uꝝ ē ī noīe dn̄i. Tūc mycheas.
Vidi iſrl̄ diſꝑſum q̄ſi oues ſine paſtore. ⁊
ait m̄ do᷒. Non h̄nt iſti dn̄m. Reuertant᷒
⁊ intelligens achab q̄ ꝓdicēt ei ſe moritu-
rum dixit ad ioſaphat. Vides q̄ nō pphat
m̄ bonū. Tunc addidit micheas. Vidi dn̄m
ſedentē ⁊ anglos aſſiſtentes ei bonos a dex-
tr̄s. malos a ſiniſt̄s ⁊ ait. Quis decipiet a-
chab ut aſcendat et cadat ī ramoth ga-
laad. exigebant enī h̄ mīta ei᷒. Et dixit
un᷒ a ſiniſt̄s. Ego ero ſp̄c mendax in ore
pphāꝝ. Cui dn̄s. Decipies ⁊ ꝑualeb̄. Tūc
ſedechias ꝑcuſſit micheā in maxillā et
ait. Me ne dimiſit ſp̄c dn̄i. et locut᷒ ē
tibi. Cui micheas. Viſurus ē q̄n abſcō-
dis in cubiclo tamq̄m deꝑhens᷒ in men-
datio. Et uidit ſedechias regem heſitā-
tem et confortauit eū ſecto dicens. Hic ſi-
cuȝ pp̄ha aruiſſȝ manus mea ſic̄ man᷒
ioboam. Sȝ ⁊ locutus ē cont̄ helyam qui
ꝓdixit te moritm̄ ubi mortuus est na-
both. Tūc ꝑcepit rex in carcari micheā
uſq̄ ad reditū ſuū. Aſcenderunt ḡ duo re-
ges cū exercitu ī ramoth galaad. ⁊ ioſa-
phat erat in ſtola regali. Cui achab deſe-
rens honorē. ſ. erat in h̄itu militari. ı. ne
cognoſceretur a ſyris. Rex enī ſyrie ꝑ-
ceꝑat ꝑncipibȝ belli ut reliquos nō cura-

tes. ſoli᷒ achab ſanguīnē quererent. ⁊ pp̄ter
impetu ſc̄o pugnabant cont̄ ioſaphat. q̄
cū exclamaſſȝ. conuocans ſuos. intelle-
xerunt ſyri nō ēē achab. ⁊ ceſſauerūt ab eo. Vir
aūt dirigens ſagittam ī incertū. ꝑcuſſit
achab int᷒ pulmonē ⁊ ſtomachū. ⁊ flue-
bat ſangi᷒s in ſinū. ı. ī intiora currus. ⁊
ꝑ ꝑcones reuocatus ē exercitus a bello. Mor-
tuus ē aūt achab et delatus ī ſamariā ⁊
ſepultus ubi uxor domū eburneam quā
edificauerat. ⁊ dum lauarent in ſtercule cur-
rum ⁊ habenas in piſcina ſamarie. lin-
xerunt canes ſanguinē eius iuxta u͞bū helye.
⁊ regnauit ochozias filius ei᷒ ꝓ eo. Porro io-
ſaphat redeunti occurrit ihēu filius anani
arguens q̄ impio ꝑbuiſſȝ auxiliū. De
Ioſaphat uō regna ioſaphath. a
uit in ierl̄m. xxx. ⁊ v. annoꝝ erat cū
re cepiſſet. et xxv. annis regnauit. Ce-
pit aūt regnare anno q̄rto achab regis
iſrl̄. Sȝ hic oritur q̄ſtio de colloone q̄s omīs
p̄t librū regum ſeꝑatim diſcutiemus. ⁊
ambulauit ioſaphat in uijs pr̄is ſui. Ter-
tio ſiquidē anno regni ſui ꝑcepit principib᷒
⁊ ſacerdotibȝ ut ꝑagrantes ꝑ ſinglas ciui-
tates docerent ppl̄m legem moyſi. Porro
amonite. moabite. ⁊ arabes irruerunt
ī iudeam circa engaddi. ⁊ orante ioſa-
phat ī templo. confortauit eū ut legitur
in paralipomenon iazihel filius zacharie
pp̄ha dicens. Quida ierl̄m nolite time-
re cras egredimini ⁊ dn̄s erit uobiscū. Et ecce
ꝑcuſſit hoſtes et fugauit. Cūq̄ diriperet
iſrl̄ caſtra hoſtiū t̄bȝ diebȝ. dixit bene-
diximus conuallem bn̄dictionis. et h̄uit ioſa-
phat rectum cū dn̄o. Sȝ ⁊ reliquias ſodomi-
tatoꝝ abſtulit de t̄ra. bubū excelſa nō
abſtulit. ⁊ adhuc ſuiebat edom regi iude
in t̄buto. Miſit q̄ȝ ioſaphat claſſes in o-
phir ꝓpter aurū que confracte ſūt in aſi-
ongab᷒. Hanc confractionē ꝓdixit ei elyezer
pp̄ha filius dodam futurā. quia fecerat
ioſaphat fedus cū ochozia. ⁊ mortu᷒ ē

ſ᷒ unuſquiſq̄ ī
domū ſuā
in pa
ce

Et ait rex. Tollite
micheā et t̄dite a-
mō principi ciuitātis
ut ſuſteret eū iſcar-
cē poīte pane t̄bula-
tōīſ et aq̄ anguſtie do-
nec reuertar in pace.
et ligat᷒ ē in carcere

iosaphat & sepultus ī ciuitate dd̄. & regnauit p̄ eo ioram filius eius. Concordantia.

Sub iosaphat nonus latinorum rex fuit siluius carpentus. x. siluius tyberinus a quo fluuius dictus ē tybris qui prius albula dicebatur. undecimus siluius agrippa. Explicit lib. regū. iii.

Incipiunt tituli sup̄ quartum.

De ochozia rege isrl̄.
De raptu helye.
De fonte helysei.
De tribus regibus qui obsederunt regem moab.
De superhabundantia.
De suscitatione filii sunamitis.
De superhabundantia panis & colochintidis.
De naaman.
De secreti & cecitate syrorum.
De scda obsidione samarie.
De morte benadab.
De ioram rege iuda.
De athalia et ioas.
De gazophilatio.
De obitu helysei.
De regno amasie filio ioas.
De morte ioas & regno roboam.
De ozia.
De zacharia & sellum & manahem.
De initio captiuitatis. x. tribuum.
De ioathan.
De achaz.
De captiuitate. x. tribuum.
De ezechia.
De signis trium annorum q̄ pdixit ysaias.
De fuga sennacherib.
De regressu solis.
De morte ezechie.
De manasse et obitu ysaie.
De morte manasse.
De amon & iosia.
De ieremia.
De inuentione deuteronomii.
De morte iosie.
De ioachim.
De nabuchodonosor ascendit in iudeam.
De iechonia.
De constitutione sedechie.
De prima obsidione ierl̄m.
De obsidione ierl̄m.
De fuga sedechie capta urbe.
De morte sedechie.
De incendio urbis & templo & de godolia.
Determinatio concrietatum.

Incipit liber Regum quartus.

PRAEVARICATUS EST AUTEM moab in isrl̄ postquam mortuus est achab.

Ochozias filius achab regnare cepit in samaria anno xvii. regni iosaphat. & duobus annis regnauit. et ambulauit in uia patris & matris sue et preuaricatus ē moab in isrl̄. i. recessit a tributo eius. cecidit quoque ochozias per cancellum cenaculi & egrotauit. & misit nuntios qui consulerent beelzebub dm̄ acharon de infirmitate sua. Iose. dic. misit ad deum acharon muscam. Et misit dn̄s helyam in occursum nuntiorum. Qui ait eis. Numquid non ē ds̄ in isrl̄ ut eatis ad dm̄ acharon. Quamobrem non consurget ochozias. sed morietur. Cumque redyssent nuntii ad regem & dicent se redysse propter hui prohibitione. consuluit ab eis de habitu uiri qui apparuiat eis. Qui dixerunt. Uir pilosus ē. et zona pellicea accinctus. Qui ait. helyas ē. et misit quinquagenarium cum suis. l. armatis ut uocaret helyam. uel inuitum traheret. Et ait quinquagenarius helye sedenti in uertice montis. Homo dei. rex precepit ut descendas. Qui R. Si homo dei sum. descendat ignis de celo & deuoret te & tuos. & sic factum ē. Misit quoque rex alium quinquagenarium

genarū cū suis. qui silia locut' ē ꝛ silia
passus. Destinauit ꝗ ꝛ tcīu qͥnquagena
riū. qui creditur fuisse abdyas. Qui cur-
uās genua coram helya ait. Obsecro ut
misearis aīe mee et suorꝝ meorꝝ. et ait
angl's ad helyam. Descende cū eo ne tīe-
as. Qui descendit ad regem ꝛ ait. Q'd mi-
sisti ad beelzebub q̄ſi nō esꝫ ds in isrl' mo-
rieris. Et mortu' ē ochozias ꝛ regnauit
ioram fr' eius ꝓ eo. anno ſc̄o ioram filij
iosaphat. ꝛ tūc equiuoci fuīt rex isrl'
ꝛ rex iuda ꝛ affines. De raptu helye.

Factū ē aū cū leuare uellet ds
helyam ꝑ turbinē in celū. uenūnt
helyas et helyseus in galgalis. et ait hely-
as ad helyseum. Mane hic ꝗ misit me
ds in bethel. Qui ait. Viuit ds ꝛ uiuit a-
nima tua. ꝗ ñ derelinquā te. Sciebat eī
in spū eum tollendū ēē. ꝛ occurrerunt eis
filij ꝓphaꝝ qui erant in bethel ꝛ dixerūt
ad helyseum secrto. Nosti ꝗ hodie tollet
ds tuus a te. Qui ait. Noui. Silete. ꝛ ait
helyas mane hic. Qui noluit. Cūq; uenis-
sent iericho. idipm̄ dixerūt helyseo. filij
ꝓphaꝝ qui erant ibi q'q. ꝛ ꝑdicti. et uoluit
helyas ut maneret ibi. ſꝫ noluit. Cūq; ueni-
rent ambo ad iordanē. ꝛ l. de filijs ꝓpharū
a longe speclarentur. inuoluit helyas ꝑ
palliū suū et ꝑcussit aq̄s. Que diuise s̄
ꝛ transierunt ꝑ siccum. Cūq; transissent.
dixit helyas ad eum. Postula ꝗ uis ut
faciam tibi. añ q̄m tollar a te. Qui ait.
Obsecro ut fiat spc̄ tuus duplex ī me. Qui
ait. Rem difficilē postulasti. tū si uidis me
q petisti — qn̄ tollar a te erit. alioqn̄ nō erit. Spm̄
duplicē hūit helyas. i. ad duo. ad ꝓphiam
ꝛ miracla. ad eadem duo fuit ī helyseo. ꝛ
ita nō petijt discipl's ēē sup magrm̄.
Quidā tn̄ distinguunt. ita fiat spc̄ tu'
duplex ī me. i. duplicet' in me. ꝗ ita ī-
pletum fuisse tradit. Nam helyse' ui-
uens mortuū suscitauit. ſꝫ et mortu'
suscitauit mortuū. ꝗ ñ helyas. Cūq; ꝑ-

gerēt ecce curr' igneus ꝛ equi ignei diui-
serūt utrūq;. Et ascendit helyas et sebat'
in celū ꝑ turbinē. Legitur ꝗ sabacha ꝑ
helye. nōdum nati. uidit ī sompnis ui-
ros candidatos se salutantes. Q'd cū nūc
assꝫ in urbem. responsum ē ei. puer h' iudicabit
isrl' in gladio ꝛ igni. Helyseus aū uidebat
ꝛ clamabat. Pat' mi. currus isrl' ꝛ auriga
eius. i. sustentator ꝓp ꝛ rector. ꝛ reiecto hely-
as palliū suū. Tūc ille scidit uestimenta sua
ul' p dolore. ul' abiciens uestem suā uo dein-
induetur ueste helye. ꝛ rediens ad iordanem
ꝑcussit aquas pallio helye. ꝛ ñ sūt diuise.
ꝛ ait. Vbi ē ds helye ꝛ nunc. ꝑcussitq; aq̄s
ꝛ diuise sunt ꝛ transijt. Q' uidentes filij ꝓ-
phaꝝ dixerūt. Requieuit spc̄ helye sup hely-
seum. et occurrentes adorauerūt eū. Et eo
renitente. miserunt. l. uiros ad q̄rendū he-
lyam. si forte ꝓiecit eū ds in aliq' mon-
ul' uallū. Cūq; quesissent ꝑ tres dies
ñ inuēto redierunt. De fonte helysei.

Dixerūt uiri de iericho ad helyseum.
Ciuitas h' optima ē. ſꝫ aqua fontis pessi-
ma. terram facit sterilem. Qui assumens no-
uū uas tulit misit ī illud sal. et egressus
ad fontē misit sal in illū. Et cū orasset
h' dicit ds. Sanaui aquas has ꝛ nō erit
eis mors ult' neq; sterilitas. et sanate sunt
aque usq; ī diem hanc. Cūq; ascenderet in
bethel. illudebant ei. xl. ij. pueri dicentes.
Ascende calue. et maledixit eis in nōie dni
. i. ꝑ nom̄ dni. ul' inuocato nōie dni. Egressi-
sunt duo ursi de saltu ꝛ deuorauerūt eos. Cūq;
transisset ꝑ montē carmeli. rediit in sama-
riam et habitabat in ea. De rege

Porro qui obsedunt regē moab.
Ioram filius achab regn̄ in sama-
ria anno. xviij. iosaphat. et. xij. annis
reg. tulit itaq; ydola gentiū que pater
suus in stituerat. Uerūtamē aculi ui-
tulorꝝ ierobam nō recessit. Quē cū re-
darguāt mycheas. occisus ē ab eo ꝑ q̄
tio ut dicit epiphani' epc̄ cyp. et sep-

Dilemuic

ē immorasti solus uix̄ sepulturam senachirim
cuidā potentis. alius fuit pt micheas
sil' morasthites sext. xii. pphar. Porro
rex moab soluebat regi isrl' tributū. ag
nos. c. & totidem arietes cū uelleribz suis.
sz mortuo achab recessit a tributo. Qūi ob
rem ioram rex isrl' ascendit ct̄ eū in p
liū. & hūit secū iosaphat regem iuda.
Et iosaphat duxit secum regem edom.
Cūqz iuissent p desertum ydumee. vii. di
ebz. nō erat eis aqua. & ait iosaphat. Estne hic ppha dñi. et ait quida ē hic hely
seus qui fundebat aquā sup manū helye
et steterunt tres reges an̄ helyseum. Qui
dixit ad regem isrl'. Quid mihi & tibi. i. tu cū
sis ydolatra q̄re uenis ad pphām dī. Vn
tū pp̄ iosaphat respiciam te & ait. Addu
cite m̄i psaltem. Cūmqz caneret psaltes p
armoniā excitat' ē sp̄c eius & fc̄s ē sp̄c
dñi sup eum & ait. facite in alueo torren
tis huius exsiccato fossas & fossas. ut ha
bundantiā superuenientis aque retinē p
sit. dabit enī dñs uob aquā sn̄ uento &
pluuiā in habundantia. insup tradet dñs
moab in manus u'ras. urbes electas peri
cietis. ligna fructifera succidetis. fontes ob
turabitis. agros egregios operietis lapidibz
Factū ē mane in hora sacrificii irruerunt
aque p alueū torrentis. Pluerat enim
uehementer tribz diebz ut ait iose. in supre
mis ptibz ydumee. Porro moabite stabāt
in t'minis t're sue. ut phiberent hostes ab
ingressu. Qui cū mane surrexissent ex aduerso
aquas turbidas torrentis sole repercussas
suspicati s' infectas sanguine & dixerunt.
surgam' ad pdam mutuo cesi sūt hostes.
Cūmqz irruerent p̄cipites. pcussit eos isrl'
& fugerunt. & depplatus ē isrl' moab & fecit
illa. iiii. que pdixerat helyseus. & circumde
derunt ciuitatē ubi erat sedes regni. que
a fundibulariis ex magna pte pcussa ē.
Et desperans rex moab. tulit secum. dcc. elec
tos ut irrumperet p p̄tem exercitus ū erat
rex edom. & effugeret. sz hostes repulerūt eū
in urbem. & necessitate cpuls'. filiū qui
regnatur' erat p eo. coram hostibz sup murū
obtulit holocaustū ut dī eū liberaret. Re
ges autē uidentes hī sum̄ necessitatis ex huma
na cpassione recesserunt ab eo. & rediit io
saphat in urbem. & occurrens ei iheu ppha
filius anani culpabat eū qz homini ydo
latre solatia pbuisset. De superhabundan
tia olei. c. IIII

F[a]ctū ē autē
qz queda mulr de uxoribz pphār
uxor. s. abdie clamabat ad helyseum di
cens. Vir m̄s mortuus ē & oppressus ere
alieno pp alimoniā pphār. & ecce creditor
uenit ut tollat duos filios meos ad serui
endū sibi. Et ait. helyseus. Quid h̄es i domo
tua. Et illa. Non h̄eo nisi paruū olei.
quo ungar. Cui ait. pete mutuo uasa
uacua nō pauca. & clauso hostio cū fili
is tuis mitte inde i omnia uasa. Cūmqz
infunderet mulr' crescebat oleum & implens
uasa stetit. i. cresc' cessauit. Qd cū acce
pisset helyseus. ait ad eam. Vende & redde
creditori. tu autē et filii tui uiuite de re
liquo. De suscitatione filii sunamitis.

F[a]ctū est ut transiret helyseus p su
nam & erat ibi mulr' magna. nō
tam corpe quam sapiā. Que intelligens ui
rum dei ee. tenuit eū ut comederet pa
nem. Cūmqz frequenter diuerteret ad eam hely
seus. suasit uiro mulr' suo ut facerent
ei cenaculum puū & ponerent i eo lectulū
& mensam & sellam. & candelabrū. Et ueni
ens helyseus requieuit ibi. & ait ad giezi.
Voca sunamitē hanc & loquere ad eam.
Quid uis ut faciat dñs m̄s tibi. Loq̄
tur pro te regi uel principi milicie. Que ait.
In medio ppli mei habito. q. d. uallata
sum ppinquis & nullus inquietat me. Cū
qz quereret helyseus quid uellet. dixit giezi
ad eum. filiū nō h̄t & uir eius senex ē.
Tunc ait ad eam helyseus. In tp̄e isto &
in hac eadem hora futura comes fuit

hebit in utero filium. Hebreus sic habet: In tempore
isto cum tempore vite subaudi adhuc erit tibi
heb. etc. Que ait. Noli vir dei mentiri an
cille tue. Concepit tamen mulier et peperit
iuxta verbum helysei. Cumque crevisset puer
egressus est ad patrem ad messores et egrota
vit. Cumque clamasset caput meum doleo. re
misit eum pater ad matrem suam et mortuus
est. Et collocavit eum mater super lectum
viri dei et clausit hostium. Et vocans vi
rum suum ait. Curram ad virum dei et
revertar. Qui ait. Hodie non sunt kalende neque
sabbatum. Cui illa respondit. Istis enim diebus prophete
et doctores solebant frequentari et audiri.
Et tollens mulier unum de pueris secum. se
dens in asino venit ad virum dei in monte
carmeli. Qui cum vidisset eam ait ad gie
zi. ecce sunamitis illa. Occurre et dic
ei. Recte ne agitur circa te et virum tuum et filium
tuum. Que ait. Recte. Et nota quod semper
helyseus hospitam suam vocabat su
namitem. Non enim tantam familiari
tatem habuit cum ea ut proprium nomen eius
sciret. Et proiecit se mulier et apprehendit pe
des helysei. Et ait giezi volenti eam amo
anima eius est — vere. dimitte illam. in amaritudine et dominus
celavit a me. Et ait mulier. Numquid pe
tivi filium a domino? quasi diceret. Tu non petenti dedisti
filium in pueritie mee. Numquid non dixi tibi
ne illudas me. Illusionem vocat dari
filium a domino et tam cito auferri. Et ait
ille ad giezi. Tolle baculum meum et vade
et ne facias moram vel aliquem salutando
vel respondendo salutanti et pones baculum
meum super faciem pueri. Cumque abisset. ait
mulier ad helyseum. Vivit dominus non dimittam
te. Et secutus est eam et reversus est giezi in oc
cursum eius dicens. non surrexit puer. Et
ingressus helyseus incubuit super puerum et
contrahens se coaptavit membra sua membris
suis. Et cum curvasset se. calefacta est caro pueri et
oscitavit puer et aperuit oculos. Quem cum red
didisset matri viventem. reversus est in gal

gala. Hunc locum sepe frequentabat helyseus
tum propter religionem loci. tum quia ibi natus est
et in ortu eius tale contigit. ubi posita fu
it ymago illa una ex vitulis aureis ante
te mugiret. Quo audito in ierusalem sacerdos
divino nutu ait. propheta natus est in israel
qui sculptilia eorum destruet et fusilia. De

Porro superhabundantia prophetarum [illegible]
fames erat in terra colloquintide
et filii prophetarum conveniant ad helyseum
qui dixit uni de pueris. Coque pulmentum
filiis prophetarum. Qui egressus ut colligeret herbas
agrestes. invenit quasi vitem silvestrem
et collegit ex ea colloquintidas nesciens quid
esset et concidit in ollam pulmenti. Hee sunt
agrestes cucurbite amarissime mino
res his que in ortis nascuntur. Vel ut
dicunt herba est que ut vitis se diffundens
[illegible] fructu modico purpureo et rotun
dum maturus est. Cumque gustassent quidam
de coctione hac. clamaverunt mors in olla
vir dei. i. amaritudo quasi in morte [illegible]
mortifera. Et allatam farinam misit in olla
et dulcorata est esca. Vir autem quidam detulit
viro dei panes primitiarum et xx. panes
ordeaceos et frumentum novum in pera
sua confricata. Non est intelligendum de panibus
primitiarum que offerebantur in pentecoste
neque de polenta que offertur in pascha
sed quia fames erat in terra festinavit de fru
ctu adhuc recente facere iste panes quos
fecit helyseus apponi prophetis. Quidam dixit
viris quod minus dixit. Quantum est hoc ut
apponam centum viris. Sed ita vult dominus
ut apponam est .c. viris ne dominus prophetis
duos tantum panes primitiarum apposuit
ris dicens. Hec dicit dominus comedent et superent
et factum est ita. miraculose iuxta verbum domini.

Naaman autem De naaman. V.
princeps erat milicie regis syrie vir
dives et assiduus copiosus sed leprosus et
latrunculi de syria captivam duxerant
puellulam de israel que erat in obsequio

uxoris naaman. Que ait ad dominam suam.
Utinam fuisset dominus meus ad prophetam sama-
rie qui curaret eum. Tulitque naaman
aurum et argentum multum et .x. mutatoria
vestium. i. x. paria. vel novas vestes que
sic vocantur pro mutatione veterum. Tulitque secum
litteras regis syrie ad regem israel in hec verba.
Scito quod miserim ad te naaman ut cures
eum a lepra. Et audiens rex israel blasphe-
miam. scidit vestimenta sua et ait. Numquid ego
deus sum ut curem hominem a lepra. Occasiones
querit adversum me. Et misit ad eum heliseus
dicens. Cur scidisti vestimenta tua. Veniat
ad me et sciat prophetam esse in israel. Stetit igitur
naaman et equitatus eius ad hostium helisei
Qui misit ad eum dicens. Lavare septies in
iordane et mundaberis. Cumque abiret naaman
indignans quod non tetigisset eum invocans nomen
domini. dixerunt servi sui. Si rem grandem dixisset
tibi propheta facere debuisses. quanto magis quod modo dicit
est. Descendit igitur et lavit in iordane septies
et mundatus est. Et rediens stetit coram he-
liseo et ait. Scio quod non sit deus alius in universa
terra nisi in israel. Et obtulit ei benedictionem.
Cumque renuenti — vim faceret. ait heliseus.
Vivit dominus quia non accipiam. Et ait naaman.
Obsecro ut tollam honus duorum burdonum
de terra hac. Est autem burdo ex equo et asi-
na. Secundum quosdam tulit terram ut sterneret
eam in templo ydolorum ut stans super eam adora-
ret deum terre israel ne offenderet dominum suum si
pariter non adoraret. Sed verius videtur quod ex ea
fecit altare domino ad immolandum. Unde et subditur.
Non faciet servus tuus ultra holocaustum
vel victimam diis alienis nisi domino soli. Unde est quod
mutare non possum cum innititur rex super ma-
num meam et adorat in templo remmon. Oportet
et me simul adorare. Ora dominum ut non imputet
tibi in hoc. Et abiit naaman electo terre tem-
pore. i. cum elegisset terram ad portandum. Hebreus
sic habet. abiit ab eo aliquanto terre spacio. Sed
ambiguitas in genesi legitur. Ceterum verno tempore
et ingrediebatur effrata. Hebreus habet. ad huc

spacium terre erat et ingrediebatur effrata. et
sic latinus interpres posuit electum tempus
vel verni pro spacio. Cucurrit autem giezi post
naaman ut aliquid acciperet ab eo et ait. Dominus
meus misit me dicens. Venerunt ad duo ado-
lescentes ex filiis prophetarum da eis talentum
argenti et vestes duplices. At ille dedit
ei duo talenta et vestes et tradidit ei pueros
qui deferrent ea et abscondit ea in domo
Cumque vespere staret coram heliseo ait. Unde
venis giezi. Qui respondit. Non ivit servus tuus
quoquam. At ille. Nonne cor meum tecum erat
cum reversus fuit homo in occursum tuum. Acce-
pisti argentum ut emas possessionem. Sed lepra
naaman adherebit tibi et semini tuo in sem-
piternum. Et egressus est ab eo leprosus. Non legitur
ad litteram giezi filium habuisse leprosum nec posteriorum.
Certum est autem de giezitis quod leprosi sy-
monie respersi sunt. De securi et aorisia sy-
rorum.

VI

Factum est autem cum
isset heliseus cum filiis prophetarum inciden-
tibus ligna ad iordanem. cecidit ferrum securis
unius in aquam. Cumque eiularet ille. misit
heliseus lignum in aquam ubi ceciderat ferrum.
et natavit ferrum et tulit illud. Porro rex
syrie pugnabat contra israel et sepe ponebat
suos suos in insidiis. Quas cavebat rex
israel heliseo sibi manifestante abscondita sy-
rorum. et conturbatus rex syrie ait servis suis
Quis proditor noster est apud regem israel.
Et ait unus. Nequaquam. Sed heliseus indicat re-
gi israel quecumque loqueris in conclavi. Qui ait.
Mittam et capiam eum. Cumque accepisset eum
esse in dothaym. misit illuc robur exercitus
Qui venientes nocte circumdederunt civitatem
Mane primum puer helisei vidit exercitum. territusque
clamavit. Heu domine quid faciemus. Qui respondit.
Noli timere. plures sunt nobiscum. Et orante heliseo
aperuit dominus oculos pueri et vidit montem ple-
num curribus igneis. i. agminibus angelorum.
Cumque hostes venirent ad eum. orante heliseo
percussit eos deus cecitate. non omnimoda quidem. sed
aorisia ne eum agnoscerent. Et dixit ad eos heliseus.
vel aurisia. i. subita visus debilitatione.

sione ē h' uia nec est ista ciuitas. v' nō ē
h' mansio helysei. Sequimini me et ondā
uob' uirū quē queritis. et dux' eos ī sa
mariam. et orante helyseo. aperuit dn̄s
oc'los eor' et uiderunt se ee ī medio sama
rie et hostes circumstantes. Et dixit rex
isr'l ad helyseū. Percutiā eos p̄r mi. Qui
ait. Nequaq̄. Dn̄s enī adduxit illos. s;
p̄be eis hospitalitatē affluent'. Quo fc̄o.
recesserūt syri ad p̄ria nec ult' indieb; he
lysei uenerunt latrones syrie ī isr'l. De

Factū ē scd'a obsidione Sama
pt h' benadab rie. av.
rex syrie obsidebat samariā. et fc̄a est
fames in samaria ut uenderet' caput
asini. lxxx. argenteis nūmismatis. et
q̄rta ps cabi stercoris columbarū. v. argē
teis. Hoc ut ait Iose. condiebāt cibos p̄
sale. tradūt quidā noīe stercoris dici ue
siclam colube ī qua reperiebant' grana
deforis allata. Cumq; transiret rex p' mu
rū et considaret custodias muri. clama
uit mul' ad eū. Salua me dn̄e rex. Qui
suspicatus q̄ q̄reret ad ab eo. et cōmot'
ait. Non saluet te dn̄s. vn̄ p̄sū te saluare
de area an de torculari. Que ait. Nequaq̄
dn̄e. S; ego et mul' ista conuiuamus de filiis
n̄ris comedentes et comedim' filiū meū.
H' aut̄ abscondit filiū suū. Et contristatus
rex uehement'. scidit uestimēta sua et appa
ruit ciliciū quo uestitus erat ad carnē
et ait. Quid ampli' p' mali p̄ssum exsp̄
tare a dn̄o. H' faciat m̄ ds̄ et h' addat. si
steterit cap̄ helysei sup eum hodie. Hoc eū
malū imputabat helyseo qui ciues n̄
liberabat cū posset. Cumq; misisset speculatorē
p̄uia ductus. sequebatur eū ut p̄hiberet.
Helyseus aū in domo sua sedebat et se
nes cū eo. quos Iose. dic̄ disciplos ei' ee.
et ait helyseus. Nescitis q̄ filius homicide
qui s. occidit naboth. misit ut p̄cidat
cap̄ meum. Phibete intr̄e nūtiū. dom̄
VII ueniat rex qui p̄hibebit ei. q̄ uisitat' eū

q; superuenisset rex. ait helyseus. Cras hac
hora erit in porta samarie modi' simile
p' statere uno. et duo modii ordei sic'. et
irrisit eum un' eor' sup quor' man' rex
incumbebat dicēs. h' ee impossibile. Cui he
seus. Videb' et nō comed'. Porro q̄tuor le
p̄si erant ad introitū porte fame deficientes
qui uesp̄i uenerunt ad castra syrie. et ne
minē ibi repererunt. Terruerat enī dn̄s
eos sonitu exercitus magni mittens s'
eos. fugeruntq; aīas suas tm̄ saluare cu
pientes. et intrantes leprosi comederunt et bi
lente de p̄da ux' cor suū. nunciauerunt por
tariis urbis syros abiisse. Suspicat' aūt
rex isr'l syros simulasse fugam et latere
misit duos in equis qui explorarent
us; ad iordanē. Qui cū reuersi nūciasset sy
ros fugisse. egressus p'p's diripuit castra.
uendebatur sim'la et ordeum iuxta uerbū
Dixit aūt qui irriserat eū. a rege constitu
tam. obp̄ssus ē a turba. et mortuus ē.

Post h' aūt
helyseus locut' ē ad mulierē cui'
filiū suscitauerat. Vade cū domo tua p̄gre
ri quocūq; poteris. vocabit enī ds̄ famē sup
terram vii. annis. i. angl'm p̄positū fam'
ul' ē locutio. de hac fame ambiguū ē u'
p̄cesserit p̄dcām obsidionē ul' secuta s'.
Ig' mul' intrauit terram philistiim et con
sules occupauerunt bona eius. que finita
fame reu'sa ē. et intrauit ut interpellaret
regem p' domo sua et agro. et tūc loq̄bat'
rex ad giezi. querēs ab eo mag̃nalia helysei.
Qui uidens mul'ē ait. Dn̄e h' ē mulier
et h' ē filius ei' quē suscitauit helyseus.
Qui cū narrasset regi seriē rei. restituit
ei rex queecūq; amiserat a die qua reliq̄
rat terram. De morte benadab

Porro benadab rex syrie audiuit
q̄ ds̄ amouat eum ab obsidione
et non ho. contristat' egrotabat. Helyseus
aū ueniebat damascum. et misit rex
in occursum eius azael cū munib'

consuleret eum de infirmitate sua. cui occurren
ti ait helyseus. dic ei sanabis nec dixit sa
nabitur quia mortuus est rex. sed ut diceret ei
sanabis. postea traxit azael in partem
dicens. Ostendit michi dominus quia morietur et tu eris
rex syrie. Tunc impletum est quod dixerat dominus
helye. alioquin eum non inunxit helyas azael
nisi quia per helyseum predixit eum futurum re
gem. Et flevit helyseus videns in spiritu ma
la que facturus erat azael filiis israel. Que et
indicavit illi. et reversus azael ad regem
dixit sanabis. Altera die tulit stragulum
et infudit aquam. et expandit super faciem eius.
Stragulum proprie est stratorium quod lecto vel sedi
li supponitur. Et dicunt quod azael pannum perfu
sum aqua posuit super eum ad refrigerandum.
Hebreus habet expandit super faciem suam
stragulum. ut non azael sed ipse benadab hoc
fuisse intelligatur. Et tamen mortuus est rex.
Et regnavit azael pro eo. Quidam tamen hoc exponunt
de obsequio mortui. dicentes quod azael mor
tuum lavit aqua et expandit stragulum super
faciem mortui. Josephus plane dicit quod azael al
tera die infuso laqueo strangulavit illum. ad
hunc sensum quidam predictam litteram retorquent
dicentes quod azael vestem madefactam posuit
super faciem eius simulans refrigeratorium. sed
statim effudit aquam super os donec suffo
caret eum. De ioram rege iuda.

Porro anno .v. ioram filii achab
regis israel in quo conregnaverat ei
iosaphat rex iuda. regnavit ioram filius
iosaphat in ierusalem .viii. annis. Qui ad consi
lium uxoris fecit malum coram domino. secutus
est deos alienos. tamen dominus non custodivit iuda
propter david servum suum. Tunc recessit edom ne esset
sub iuda. statuitque regem super se. tributarium
occiderunt ydumei novum cantes qui non
tenerentur tributa reddere. Cumque ioram .vi. fratres
suos occidisset compelleretque iherosolimitas
ad ydolatriam. tulit eum ad eum helyas
quidam propheta epistolam correctoriam cum com
minatione pene. Impleta est autem commi
natio in hunc modum. arabes irruentes in
iudam vastaverunt provinciam et domos regi
as et uxores regis abduxerunt. filiosque oc
ciderunt preter ochoziam. Et ipse cronicam
incidit egritudinem intima corruptione
viscera effundens. ut cottidie se quasi perire
te videret. Et mortuus est et sepultus in civitate
david. non tamen ut ait iosephus in sepulcro patrum
suorum. sed privatim tumulum sine regalibus
exequiis tradiderunt ei. Et regnavit ocho
zias vel azaria filius eius pro eo. Hunc re
gem et reliquos usque ad oziam pretermittit
matheus. Regnavit autem anno .xii. ioram
filii achab. Viginti duorum annorum erat
cum regnare cepisset. Et uno anno regnavit in
ierusalem. Et ambulavit in viis achab cum sim
bulitate cum ioram filio achab avunculo
suo ad preliandum contra azael regem syrie
in ramath galaad. Et vulneratus est ioram. Et
relicto exercitu in obsidione sub iheu
principe descendit in iezrael. ut cura
retur. et descendit cum eo azarias

Helyseus autem misit unum de filiis VIIII
prophetarum cum lenticula olei ad exercitum
in ramoth galaad ut iheu evocatum
in parte ungeret in regem super israel. Qui cum
invenisset iheu sedentem cum principibus ait.
Verbum michi ad te o princeps. Et ait iheu. ad quem
ex omnibus. Qui ait. ad te o princeps. forte non congnoscens
iheu hoc quasi presagium in mente sua po
suit ipsum esse iheu qui prius contendisset.
Cumque induxisset eum in cubiculum. fudit
oleum super caput eius et ait. Hec dicit dominus.
Unxi te regem super israel. et percuties omnem
domum achab in ultionem sanguinis servorum
meorum de manu iezabel. Quo facto. citissime
aufugit propheta. Cumque regressus esset iheu
ad suos dominum suum. dixerunt. Quid venit
insanus iste ad te. Quasi insanos enim
reputabant filios prophetarum. Vel quia fugerat
citissime quasi insanus. Et ait iheu. Recte
iudicastis. Nam verba vesania locutus
est dicens. Hec dicit dominus. Unxi te regem super

isr(ae)l. festinaverunt itaque tollentes vestes suas. et
substraverunt ei in similitudinem tribunalis. et
canentes tuba dixerunt. Regnavit ihe(u).
Coniuravit ergo ihe(u) contra ioram et ait.
Nullus hec annunciet in iezrael. scilicet omnes as-
cendamus simul. Cumque ascendisset specula-
tor in iezrael ait. video globum venientem.
Et suspicatus ioram vel captam esse urbem vel
pacem factam misit nuntium in occursum eorum.
Qui ait. Hec dicit rex. Pacata sunt omnia. Et
ait hieu. Quid tibi et paci. q.d. Quid ad te.
sequere me. vel forte huic quasi ipsi regi
respondit. q.d. Quid queris de pace qui tirannus
et pacem turbas. et adhesit nuncius eis.
Misit et ioram secundum nuncium. Qui similiter
non est reversus ad eum. Et ascendens ioram rex
isr(ae)l et rex iuda cum eo egressi sunt in occursum
hieu usque in agrum naboth iezraelite et ait
ioram. Est ne pax hieu. Qui respondit. Que pax.
adhuc vigent fornicationes matris tue. q.d.
que pax esse potest inter nos cum vigeat offen-
VIIII damus deum per ydolatriam matris tue. Et
fugiens ioram ait ad nepotem suum. Insidie
e sunt. scilicet ait azaria. Tunc hieu percussit
ioram inter scapulas et egressa est sagitta per
cor eius. et corruit mortuus et ait hyeu
ad ducem tertie partis militum. Proice eum in
agro naboth. Memento quando ego et tu seque-
bamur achab patrem huius quod comminatus est
ei dominus per helyam. quod redderet reddet ei in agro
naboth et pro sanguine filiorum eius. tamen
supra de filiis naboth nulla facta est mentio.
sed quod ibi tacitum est hic suppletur. forte ca-
nes linxerunt sanguinem ioram iuxta ver-
bum helye. linxerunt enim sanguinem achab
cum linxerunt sanguinem filii eius. Azaria-
m vero fugientem insecutus est hieu et vulneravit
eum in ascensu gab. Qui vulneratus fugit in
magedo et mortuus est ibi. et tulerunt eum
in ierusalem et sepultus est in civitate david. Post hec
venit hieu in iezrael. Porro iezabel eius
introitu et depinxit oculos suos stibio et
ornavit caput suum ut pulcrior veniretibus

apparet et prospexit in introitum ait ad hyeu. Num-
quid pax esse potest zambri qui interfecit dominum
suum. Q.d. tu occidisti dominum tuum sicut
zambri. et eadem pena puniendus es. Tunc
dixit hyeu duobus eunuchis qui circumsta-
bant eam. precipitate eam. et precipitaverunt
et conculcaverunt eam ungulis equorum. Cumque ingressus
esset hyeu ad mensam ait. Sicut si(c)ius. Ite et se-
pelite maledictam illam. quia filia regis est.
Cumque venissent ad eam non invenerunt
calvariam. i. supremam cellam cerebri
et pedes et summitates manuum. Quo au-
dito ait hyeu. Sermo domini est quem locutus est
X per helyam. Erant autem achab lxx. filii in Sama-
ria et scripsit hyeu ad nuntios eorum et ad
optimates civitatis dicens. eligite quem
melius de filiis achab et constituite eum super
vos. et pugnate contra me pro domo domini
vestri. Qui preterita rescripserunt ei. Servi
tui. fac quod tibi placeat. et scripsit eis... di-
cens mei estis. tollite capita filiorum domini
et venite ad me cras in iezrael. et sic fecerunt.
Et attulerunt capita in cophinis ad hyeu.
Qui mandavit ne interficerentur ad duci
usque introitum porte ponerent ad duos acervos
usque mane. Cumque mane intrasset capita
dixit ad populum. Iusti estis. Q.d. comparatione
qui lxx. occiderunt iusti estis. qui non vos
ioram et iezabel mecum occidistis. vel potius
samaritas qui eos occiderunt commendat.
Q.d. iuste fecistis implendo verbum domini.
videtur velle lex sequi. Addidit enim si ego
interfeci dominum meum. quis percussit eum et istos.
Dominus fecit hec quod locutus est in manu helye. Igitur
percussit hyeu omnes reliquos de domo achab
in iezrabel et obtimates eius et sacer-
dotes. et ibat in samariam. In via invenit domi-
nus. xl. duobus fratribus ochozie regis iuda
qui descendebant ad salutandos ioram et
ochoziam. nescientes quod occisi essent et occidit
eos hyeu. Tunc egressus est in occursum hyeu
ionadab filius rechab. et benedixit ei pro
ratione domini quam fecerat. quem imposuit cur-

suo dixit hyeu in samariam. et percussit omnes
qui reliqui fuerant de achab usque ad unum.
Congregavit ergo iheu populum samarie et ait
idolo. Ampliare volo cultum baal. Vocate
X omnes prophetas eius et sacerdotes. quicumque defuerit
non vivet. sacrificium enim in grande est baal. et
venerunt omnes servi baal. nec unus defuit. et
impleverunt domum baal. et ait iheu his qui
erant super vestes. date vestes omnibus servis
baal. et dederunt. Cumque perscrutatus esset iheu
diligenter ne quis deesset vel alius interesset. dixit
militibus suis. Ingredimini et percutite eos.
nullus evadat. et percusserunt eos. statuamque
baal comminuerunt et destruxerunt templum
eius et fecerunt pro eo latrinas. id est subterraneos
cuniculos ad emundandas vias urbis. et de-
levit iheu baal de israel. Verumtamen a viis iero-
boam non recessit. et ait dominus. Quia fecisti que
in corde meo erant contra domum achab. filii
tui usque ad quartam generationem sedebunt super
thronum israel. et mortuus est heliu et sepultus in
samaria cum regnasset. xxviii. annis. et regna-
vit pro eo filius eius ioaz. vel iohaz. vel ioachaz.

XI Porro **De athalia et ioas.**
athalia videns mortuum filium suum
et volens regnare interfecit omne semen regium
in ierusalem. Erat autem iosaba soror ahazie ex
patre. et uxor ioiade summi sacerdotis. que furata
est ioas filium ahazie. lactantem ne interficeretur
et abscondit eum. vi. annis in domo domini. id est in
domunculis ebdariorum. Anno autem vii. ioiada
collegit centuriones et principes levitarum. et
milites. et ostendit eis secreto filium regis. et
coniuravit omnes pro puero contra athaliam. et
quoniam in sabbato constituerunt regem et fecerunt
in hunc modum. xxiiii. erant summi sacer-
dotes. quorum unusquisque in ebdomada vicissitudine
tenebat secum in ministerium. xxiiii. minores sa-
cerdotes et totidem cantores. et totidem ianitores.
Diluculo vero sabbati pontifex qui ministrabat
cum turma sua egrediebatur ad propria. ponti-
fex vero qui ministraturus erat ingrediebatur cum
turma sua. Tunc autem ioiada pro ampliando
exitu retinuit egressuros et recepit ingressuros
faciens ex eis duas turmas. Adiunxit quoque ter-
tiam de centurionibus et levitis quos convocaverat.
Et intus domum saltus et domum armorum quam
quondam fecerat david. dedit singulis arma et precepit
egressuris ut circumstarent regem in atrio minori
et custodirent. Ingressuris vero dixit ut descen-
derent ad domum regiam ne servi regine egredien-
tes ex ea unctionem regis impedirent. Sed hanc
turmam divisit in tres partes precipiens ut una
observaret excubias regis. id est porticus domus
regie. alia observaret portam seyr. per quam ascen-
debatur de civitate in domum regiam. tercia pars
observaret domum messa. que dicitur porta scu-
tariorum. id est custodum regis. per quam de domo regia
ascendebat in templum. Tertiam vero partem quam
collegerat de centurionibus et levitis posuit ad cus-
todiam atriorum templi ex omni parte. Tunc ipse cum
reliquis sacerdotibus et levitis produxit filium regis
et unxit eum in regem. et imposuit super eum diade-
ma et testimonium. id est legem dei dedit ei tenendam
in manibus cum ipso hiritu regni disciplina legis
dei servanda committeretur. Athalia vero accurrens
scidit vestimenta sua clamans. Coniuratio con-
iuratio. et eduxerunt eam quinque centuriones
extra septa templi per portam equorum et inter-
fecta est ibi. deduxeruntque regem per portam scu-
tariorum in palatium et sedit super thronum regum.
Et letatus est populus terre quia abstulerat deus opprobrium
ne ulterius regnaret super eos. et destruxerunt templum
baal. arasque et ymagines que fecerat ioram
et athalia. mathan quoque sacerdotem baal occide-
runt coram altari. Et erat. vii. annorum ioaz
cum regnare cepisset. anno. vii. regni regis israel — hieu
et xl. annis regnavit in ierusalem. et fecit rectum
coram domino cunctis diebus ioiade sacerdotis.

Erant **De gazophilatio.** XII
autem in domo domini ruine non solum pro
vetustate et negligentia. sed et quas fecerat
athalia et de sanctificatis paraverat domum
baal. Precepit itaque ioas sacerdotibus ut in-
staurarent sartatecta domus. recipiente ob-
lationes precentium. et que offerebantur pro precio

aūe. i. q̄ui dabat̄ itari ad plū iuniati
Ob'lo enī p delicto ꝛ pcō sacdotum erat.
Que cum suscepissent sacdotes usq ad xx.
iiii. annū regis ioas. nō tn̄ instaurau'
unt sartatecta tēpli. Et uocat' rex. ꝑhibuit
sacdotes ult' accipe peccuniā. Jose. tn̄ d'.
ut p omne regionem sumient sacdotes
p capite dimidiū sicli. Q' uidēs ioiada
ppl'o nō place. cessauit. ꝛ obl'i nō fiunt
instaurate ruine. Tunc ioiada fec' ga
zophylatiū inuiutū apto desup forami
ne. ꝛ posuit ill' ad dextam īgdientiū do
mū. nō longe ab altari. Cūq apparet
plurima pcunia in gazophilatio. scba re
gis et pontifex effundebant eam et da
bant hys qui p'erant cemētariys domus
dñi. ꝛ non fiebat cū eis rō. s in fide tcta
bant. Nec fiebat ex peccunia illa uas alig.
i domo dñi. ū de eo q erat residuū sarta
tectis ut leg' in paralipomenō. Et mortu' ē
ioiada sacdos qui solus leg' pt moysē. c.
xxx. ānis uyxisse. et sepultus ē in ciuit'
dd. eo q gerit dd. reparauit impiū. Io mor
tuo. ioas a legittimis dei declinauit. cui'
exemplo ꝛ optimates uiciati s. Quē cū
arguet zacharias filius
ioiade. fecit eum obrui la
pidib ꝛ int' templū ꝛ alta
re extiuc ut dic' epypha
ni' nō accep pp in tēplo
scnsū manifeste sic pius
nec exdabit. nec ex ephot.
Rex aū nō multo pt penas ex sol
uit. Azael enī rex syrie. cū expugnasset
geth. ascendit in ir'lm. Joas uo misit eis
thauros dom' dñi ꝛ dom' regie. nō de absc̄o
ditis tumulor et recessit ab eo. Cūq incu'
risset ioas languorē pessimū eo q diui
nos honores sibi uolebat īpendi. ut dīt
helī. duo serui eius pcusserunt eū ꝛ mor
tuus ē. ꝛ sepult' in ciuitate dd. nō tn̄ in
monumentis regalib. regnauitq p eo filius
ei' amasias. Sub ioas. vii'. rex latinor

Incidentia.
Dicūs ē filii
zacharie cū
eo lapidati s
pt unū pcu
mū. qui post
eū dcs ē zacha
rias.

filius aremul' qui p'sidiū albanor int'
montes ubi nc roma ē posuit. Hui' fili'
fuit iulius p'auus iulii p'cul. qui cū
romulo romani cōnigiuus fundauit
iulia in gente. De obitu helisei.

Anno. xx. iii. ioas regis iude. regnuit
ioachaz filius hieu sup isrl. xvii.
annis. Et ambulauit ī uiis ierobo ā. et
iratus dns cont' isrl. dedit eos in manu
azael ꝛ ī manu benadab filii azael. ꝛ nō s'
delicti ioachaz de p'p. nisi. l. equites et. x.
currus. et. x. peditū. Et clamauit ioachaz
ad dnm ꝛ iniustus dc'. dedit pacē iudus'
eius. ꝛ mortu' ē et sepult' in samari
a. ꝛ regnuit ioas filius ei' p eo anno
xxx vii. ioas regis iuda. ꝛ. xvi. ann
regnuit sup isrl. ꝛ ambulauit ī uiis ie
roboam. ū tam adeo q' p'res eius. Hely
seus aū egrotabat ꝛ descendit ad eum
ioas rex isrl ꝛ flens dicebat. p'r mi.
currus isrl ꝛ auriga eius. Et ait he
lyseus. affer arcū et sagittas ꝛ pone
manū tuā sup arcū. Quo fcō. supposuit
helyseus manus suas manib regis ꝛ
ait. ape fenestrā orientalē ꝛ iace sa
gittam. et iecit. ꝛ helyseus ait. Sagitta
dñi ē cont' syriam. ꝛ pcucies p'cem ...
que ē in affec. donec consumas eam. Et
sublato arcu cū sagittis. dix' helyseus
ad regem. Pcute terram iaculo. Cumq
pcussisset eam ter. iratus ... ꝛ stetisset. irat'
uir dī ait. Si pcussisses usq septies
toties pcussisses syriam. Nunc aū ter
uicib pcucies eam. ꝛ mortuus ē he
lyseus ꝛ sepelierunt eū iuxta abdiam.
Porro latrunculi moabite in traue
nerūt eo anno. Quida aūt sepelientes
hoiem uidentes latrunculos ꝛ timentes
p'iecerūt cadauer in sepulchrū helysei. Qd cū
tetigisset ossa helysei. reuixit ho. Josephus
dic' latrones p'iecisse in sepulchrū helysei
mortuū quē ipsi uidebant interfecisse.
Mortu' ē aū azael rex syrie. ꝛ regnuit p eo

filius eius benadab cu quo dimicauit
ioas rex isrl' trib; congressionib; et uicit eu.
et tulit de manu ei ciuitates qs tulat
azael de isrl' iux' uibu helysei. De regno
Anno ko amasie filio ioas.
Ioas regis isrl' regnauit amasias fi
lius ioas i irlm. uiginti et v. annor erat
cu regnare cepisset. et xx. et ix. annis reg
nauit. Nom matris eius ioiada de irlm.
et fecit rectu coram dno iux' ea que fecat
ioas pr suus. n h tm q excelsa no ab
stulit. Obaudiendu e utrisq eor. Nec eni
ioas excelsa abstulit sic uidet lra sonae
et interfecit suos qui intfecerant prem suu.
Non tu filios eor pp legem moysi q dic.
Non morient pres p filijs nz filij pro
prib;. Collegit aut excitum ut amalec
chitas et ydumeos expugnaret. Et conduxit
a rege isrl'. c. armator. c. argenti talentis
Et cum esset in procinctu. suasit ei pph a ut
dimitteret isrlitas qr ydola colebant. et ds
daret ei uictoria. et acqeuit licz grauit
ferret. eo q uicedes isrlitis pbuat et pcus
sit edom i ualle salinar. x. et apphendit
iectehel petra. s. nobilem arabye ciuitatem. et
uocauit eam q sonat auxiliu dei. Jose
tu dic. uiuos quos cepat. ad excelsam
petra arabie eu adduxisse. et illos ex ea
pcipitauit. Jeronim qz dic paralipomenon.
nam s i omib; consonant. tu deos quos
tulat de amalech pea adorauit qr au
diuit eos dantes responsa. ido pmisse ama
lech. qr negligentes fuant in cultu eor
p quo tali pena pcussus e. Elatus eni i
supbiam scripsit ad ioas rege isrl'. Ueni
in sic pres tui fuerut dd. et salom. ali
qn ueni et uideam nos. q. d. pugnem.
et rescripsit ei ioas i enigmate. Carduus
lybani misit ad cedrum dices. Da filia
tua filio mo uxore. et indigentes bestie salt
conculcauerut carduu. Eleuat te cor tuum
p uictoria. Cur puocas malu ut cadas
tu et iudas tecum. Et n acqescente a
et domus tua

amasia. congressi sut iux' bethsames. et fu
git iudas coram isrl'. et ligatus e ama
sias et intimabat ei morte rex isrl' n
redderet ei irlm. Qua tdita. interrupit io
as muru irlm. a porta effraym que
dr porta uall' usq ad porta anguli. cccc.
cubitis. et tulit auru et argentu et uasa
q inuenta s in domo dni et in thauris
regis et obsides et rediit in samaria. Et
facta e coniur amasiam coniuro in irlm. At
ille fugit in lachis. et miserunt pt eu in
lachis et intfecerunt eum ibi et retulerut
eu in irlm et sepult e in ciuitate dauid.
Tulitq uniuersus pp filiu eius oziam. l
azariam annos natum. xvi. et consti
tuerunt eu regem. Sb amasia tercius deci
m' rex latinor siluius auentinus. et ico
monte qui nuc e ps urb. mortuus et
sepult e et nu loco uocabulu dedit. De
Porro morte ioas et regno ieroboam.
mortu e ioas rex isrl' et sepultus i
samaria. et regnauit ieroboam filius ei p eo
anno. xv. amasie regis iuda. et regnauit
i irlm isrl'. xl i. anno. et ambulauit
in uijs ieroboam. Ipe restituit tminos
isrl' ab introitu emath que e antio
chia usq ad mare solitudinis qd est
mare mortuu iuxta uibu dni qd lo
cut e p suu suu ionam ppham qui
erat de geth que e in ophet ul' ostir
ad differentia geth. que e in palestina
et e nom regionis. opheth eni nom
e turris nebulose que no longe erat
a templo. Hanc uastatoem syrie p ie
roboam factam no legim in iona. s pt
comminatoem euersionis qm pdicauit et
scripsit. dicit iose. eum pdixisse q post
breuissimu tpe assyrie pderent principatu
q quida p iero. inchoatum est. s pea
consummatum e qn monarchia assyrior
translata e ad medos. hac felicitate iero.
elatus. fecit malu coram dno et missus
e amos thecuites ppha de pastoralib; assyrii

ubi paſcebat pecorem in ſamaria ut predi
ceret euerſionem domus ioboam et calami
tatem populo dicens. Hec dicit dominus. Conſurgam
ſuper domum iero. in gladio. et rurſum uenit
finis ſuper populum meum iſrael. Quod cum ſignificaſſet
amaſias ſacerdos bethel iero. regi iſrael ex
mandato regis prohibuit amos ne ultra
propharet in regno .x. tribuum. Cum autem
nollet amos ceſſare dicens ſe non eſſe propheta
sed paſtorem miſſum a domino frequenter afflixit
eum amaſias plagis. tandem filius ſuus
ozias frequenter eum increpans uecte per
timpora tranſfixit. et ſemiuiuus relatus in ter
ram ſuam ibi mortuus est et ſepultus. Et mor
tuus est iero. et regnauit ~~iero.~~ pro eo filius eius
zacharias. De ozia. annus

XV iero. .a. Anno .xx vii. regis iſrael regnauit ozi
as in ierusalem .l. duobus annis. et fecit
quod placitum erat coram
domino. Verum excelſa non | Iosephus tamen ſuper oſee
abſtulit. Qui cum hoſtes | dicit eum cepiſſe
debellaſſet et amonitas | regnare anno
feciſſet ſibi tributarios | .xii. ioboam.
reedificauit muros ierusalem quos deſtruxerat
ioas rex iſrael. eratque precipue terre cultor
et curam habebat circa plantationes et ſemina
fructuum diuerſorum. Cumque ditatus eſſet ſubſta
ntia mortali contra deum inmortale agere niſus est.
Nam in feſtiuitate propiciationis indutus ſto
la pontificali intrauit in templum ut incenſum
poneret pontifice azaria cum .lxxx. ſacerdo
tibus eum prohibente. et factus est terremotus et
claritas ſolis ualde effulſit et incidit in fa
ciem regis. et percuſſus est lepra in facie. ante
ciuitatem uero ſciſſa est media pars montis ad
occidentem et deuoluta terra ut et uias clau
deret. et regios ortos opprimeret. et habitauit ſe
orſum urbe priuata degens uita. Iona
than uero filius eius gubernabat palatium
et iudicabat populum terre et mortuus est ozias
et ſepultus in ciuitate dauid. Ioſephus tamen dicit eum
de regibus ſolum ſepultum in ortis. et regna
uit pro eo filius eius ioatham. Sub ozia re

ge iuda. et ſub iero. rege iſrael cepit prophetare
yſaias de quo plenius poſtea dicetur. et oſee de
tribu yſachar ortus in bethelemoth. pro
phauit autem contra .x. tribus pauca de duabus
loquens. et pronunciauit hyſtorialiter iudeos in
ultimo tempore ad xpistum redditos. Tercium quod
diem dominice reſurrectionis predixit. hic uenit
ait ierusalem. pronuncians dedit ſignum. ueniet
dominus in terra ſi quercus que est in ſylo ...
quod non legitur in ſcriptura eius ſed in editione
nostram forte quod ierusalem. dixit ſignum hoc compleba
tur eius periculum dicens. de oſee et dedit
prodigium dicens. ueniet in terra. ſi quercus
que est in ſylo ex ſe inciſa in .xii. fuerit par
tita et ſic fuerunt ex ea totidem quercus hic
in terra ſua ſepultus placida quiete dormit.
Sub eiſdem quoque prophauit ioel de tribu rube
natus in agro bethoron qui deſcripſit ter
duarum tribuum. erucam. brucum. locuſtam. rubi
ne uaſtandam. predixit quod effuſionem ſpiritus ſancti
futuram ſuper ſuos dei et ancillas. Quod factum
est die pentecoſtes et hic in bethleem in pa
ce mortuus est et ſepultus. Sub eiſdem regibus
prophauit abdias ut quidam tradunt. ſed ſecundum
hebreos uir est quod ante eos prophauit. Nam mor
tuus est ante helyſeum. Relicta enim eius pro
filium helyſei liberata est a creditoribus oleo ſuper
habundante. fuit autem de terra ſychem de agro
bethamar. Quinquagenarius ille cui pepercit
helyas qui relicto obſequio regis. helye diſci
pulus factus est. Cuius ſepulchrum uſque hodie
cum mauſoleo helyſei et iohannis baptiste in ſe
baſte ueneratione habetur. Sub iero. rege
iſrael prophauit ionas filius uidue ſar
ptane qui poſt reditum animi tempo
ris aſſumpta nutre genitum incola ...
Nam et erubeſcebat eſſe in terra ſua. mors
Sic aufertur opprobrium meum eo quod prophanus
contra niniuem mendax repertus ſum. Qui
euacuata fame. rediit in terram iuda. et
defuncta est mater eius et ſepeliuit eam iuxta
balanum delbore. hic predixit ſignum euerſionis
ierusalem. Quod cum uiderint lapidem luctuoſe

prophetiſſe

clamantē. ppe sit finis. et cū uiderit in
ierl'm gentes innumeras. tunc tota illa ci
uitas irrecuparabiliter eruetur. Mortuus ē
et sepultus in spelunca unus iudicis isrl' cuius
sepulchrum monstratur in una urbium geth.
in circlo quodam iuxta sephorim. Sub ozia
rege iuda qui terminata ē monarchia as
syriorum. Siquidem sardanapallus ultimus mo
narchus uictus abarbace medo semetipsum
concremauit. et tunc arbaces monarchiā
ad medos transtulit. Sepe. nōdum re. hoc
enim fecit darius occiso balthasar. Fuerunt tamen
reges assyriorum sed non monarchi. tamen potentes.
usque ad subuersionem niniue. Regnauit namque
latinorum. viii. rex siluius procas. post quem
xv. rex latinorum siluius amulius. De zacha
ria et sellum et manahem.

Anno xxx. ozie regis iude regnauit
filius iero. zacharias super isrl'. vi. men
sibus qui fecit malum coram domino sicut patres
eius et percussit eum palam sellum filius ia
bes et regnauit pro eo. et translatū ē regnum isrl'
de domo hyeu in generatione. iiii. iuxta uerbum
domini. et regnauit sellum uno mense in sama
ria. Siquidem manahē filius gaddi de therla
percussit eum in samariam. et regnauit pro eo
qui percussit thesam et terminos eius. eo quod co
uenes sui noluerant ei aperire. Anno. xxxix.
ozie regis iuda. regnauit manahem super isrl'. x.
annis. et ambulauit in uiis ieroboam. In di
ebus eius ascendit phul rex assyriorum in the
sam et dedit ei manahē. m. talenta argē
ti ut recederet ab eo. et esset ei in auxilium.
Sumpsit autem manahē. l. siclos argenti
a potentibus et diuitibus terre per singulos. Inter
hec munia tradunt hebrei misisse manahē
uitulos aureos qui erant in dan et in bethel.
Sed non uere. Sacerdotes enim dolo sustulerunt
aureos uitulos et absconderunt eos et fece
runt ereos deauratos similes illis. Quos
misit manahē regi assiriorum. Qua fraude
postea percepta reges assiriorum plurimum exar
serunt contra isrl'. et mortuus ē manahē

et regnauit pro eo filius eius phaceia. anno. l.
ozie regis iude. et duobus annis regnauit in
isrl'. Siquidem phacee filius romelie cibar
thus eius interfecit eum in samaria in tocu
mo. c. l. uiris. et regnauit pro eo anno. l. secundo
ozie regis iude. et regnauit. xx. annis in isrl'.
De initio captiuitatis. x. tribuum.

In diebus phacee theglath-phaser rex
asiriorum ascendit in isrl'. et ambiguum ē an
iste fuerit phul uel alius. et uastauit omnē
regionem transiordanē. et captiuas duxit
duas tribus et dimidiā. uastauitque galileā
de tribu zabulon et neptali multos trans
tulit secum in assyrios qui possent dimidie
tribui comparari. Unde sepe legitur. quod tres tribus
isrl' captiuauit. et hoc fuit initium captiui
tatis. x. tribuum. Porro osee filius hela
interfecit phacee regem isrl'. et regnauit
pro eo. xx. anno ioathā filii ozie. De
ioathan.

Anno secundo phacee regis isrl' regnauit
ioatham filius ozie in ierl'm. xxv. erat
annorum cum regnare cepisset. et. xvi. annis
regnauit. Nomen matris eius ierusa filia sa
doch. et fecit bonum coram domino. Uerumtamen ex
celsa nō abstulit. Ipse edificauit portam do
mus domini sublimissimā quam quidā pu
tant turrim gregis. Hec ē que in actibus apostolorum
speciosa dicitur. ab hebreis porta ioathan. Hec
sola remansit in euersione facta per chaldeos.
Hic deuicit amonitas et imposuit eis annuum
tributum talenta argenti. c. et tritici. x. m.
choros et totidem ordei. In diebus huius ra
sin rex syrie et phacee rex isrl' ceperunt
infestare regnum iuda. Sub ioatham eror
sus ē prophetare naum de helcesi de tribu sy
meon contra niniuē potentis. Hic dicit dominus
ad niniue. exterminabo te ut nequaquam per
gredientes de te impabunt mādo. Ieronymus super
naum dicit hodoctum dixisse subuersam ni
niuē a rege medorum tempore iosie. De euersione
quod finali niniue predixit naum que facta
est in hunc modum. palus que circundabat
eam super inundauit eā fere per tres menses

& de diluuio igne emisso de aqua inunda
tione uidetur scripsisse in libro suo ubi . inun
dans non faciet innocentem dominus. In tempes
tate & turbine . uie eius tamen secundum aliam litteram
legitur ibi . In inundans non faciet innocentem.
Tamen librum suum scripsit post captiuitatem x.
tribuum sub ezechia dum uastaretur ab
assyriis terra iuda . in quo plenius prophauit
de destructione assyriorum in consolationem gen
tis sue . qui tandem mortuus est iuxta sua
in pace & sepultus est. Sub ioatham uidit
ysaias dominum sedentem & seraphim mun
dauit labia eius. Sub eodem exorsus est
prophare micheas & mortuus est ioatham
rex iuda . et sepultus in ciuitate dauid & reg
nauit pro eo achaz filius eius. Sub ioatham
olimpias prima ab helienisibus constituta
est remus & romulus geniantur ex matre
et ilia. De achaz.

XVI Anno . xvii. phacee regis israel reg
nauit achaz in ierusalem . xx . annorum
erat cum regnare cepisset . et xvi annis
regnauit & ambulauit in uia regum israel . Siquidem
et initiauit de filiis suis consecutum ydolo tra
iciens eum per ignem tropheth in ualle beenon
iuxta acheldemach . Fuit autem quidam filius
ennon . cuius uallis illa erat . & ideo dicta est
uallis beenon . i . filii ennon. Tunc ascendit
rasin rex syrie . et phacee rex israel & ierusalem.
& obsederunt eam . primo ut ait iosephus. & egressus
cum eis achaz uictus est & occisus est eius filius
zacharias . & multa milia cum eo . et captus
est princeps milicie eius ditam. Cumque rediret
rex uictor rex israel in samariam cum magna
multitudine captiuorum . occurrit ei qui
dam propheta odibas uel odeb dicens eos non
uicisse uiribus propriis . sed propter iram dei contra
achaz . arguens eos quod contribules suos tra
herent captiuos . quos nisi remitterent pa
tus erat eis repentinus interitus . Tunc
ad consilium barachie qui magnus erat in
israel exhibuit captiuis magnam hospita
litatem & liberos remisit ad propria. Porro obse
dit ierusalem rex syrie & rex israel. Timuitque ti
muit achaz nimis. Confortauit eum ysaias
dicens. Ne timeas ab his duobus caudis ti
tionum fumigantium . sed non credidit ei achaz
nec uoluit querere signum a domino. & misit
nuncios ad regem assiriorum . theglatphala
sar dicens. Seruus tuus sum ego . & ascende
& saluum fac me de manu regis syrie & regis israel.
Et iniuit rex assyriorum syriam & uastabat eam
& ideo rediit rasin in damascum. Rex autem
assyriorum accepit damascum & interfecit
rasin & damascenos transtulit in cyrenem
que est ultra ethiopiam . Est enim alia cyrene
in affrica . Et occurrit ei achaz rex israel cum
muneribus in damascum. Cumque uidisset altare
damasci . misit ad uriam sacerdotem ierusalem .
ut exemplar eius extrueret ei consimile
facto . Cum redisset achaz altare eneum transtulit
a facie templi ad aquilonem & super altare
nouum obtulit holocausta et pacifica . de
altari uero eneo ut tradunt quidam fecit sibi
horologium famosum de quo postea dicetur . et
precepit sacerdotibus ut deinceps super altare
nouum offerrent & deposuit achaz luteres
& mare eneum super pauimentum ut eis illis
uteretur. Musac quoque sabbati & ingressum
regis reclusit in templum domini ut cum templo
ea propharet prophanaret ut sic placeret regi as
syriorum. Est autem musac gazophilacium
sicut corbanam sacerdotum. Ingressum uero regis
quidam dicunt locum in quo rex adorabat uel
portam que per quam ascendebat adorandum
que omnia obturauit achaz sic clausit
templum ne intrarent sacerdotes. Sub eo uidit
ysaias honus babylonis . alia x . uidit
sub ezechia . et mortuus est achaz & sepultus
in ciuitate dauid & regnauit pro eo filius eius
ezechias . Sub achaz roma condita est in
monte palatino . xi . kalendas maii a gemellis
remo & romulo . primo anno ab urbe condita
remus rastro pastorali occisus a fabio du
ce romuli . consultantibus ludis sabine u
rapte sunt . et pulcherrima uirginum tha

Sonitom sorte data e cluci romuli. vñ qr
pñ cessarat illi locus nuptiar. ex in d'cs
e thalamus. De captiuitate .x. tribuū
VII Anno .xij. achaz regis
iuda. regnauit osee sup isrl'. ix. an
nis. fecitqz malū coram dño. sz non sic
pres sui. Tradit' eni dedisse licītam isrli
tis ut ascenderent in irl'm t' in anno. Cōt'
huc ascendit salmanassar rex assyriorū.
et fcs ē osee tributarius. Cūqz dephendisset
rex assyrior q osee rebellare nitetur p
suasit regem egypti cui munia misat. obse
dit eū et uinctū misit in carcerē in niniue
et obsedit samariam trib; ānis. et cepit eam
nono anno osee. et vij. ezechie et isrl' in
assyrios transtulit. s. vij. trib; qui remansat.
et posuit eos iux' fluuiū gozā ult' mōtes
medor et psar in pma captiuitate. Tunc
tribuū credit' captiuat' fuisse tobias. et mā
sit in niniue. ul' forte cū rege osee duct'
ē in niniue. cui' hystoria ɔsūmata ē sub
manasse filio ezechie. sz nos eā tractabim'
pt finē libri regum. Porro assyriorū rex
de diuisis regionib; adduxit colonos in sa
mariam paucos pmo. sz postea assaradoch
IV plācauit terram et hitauerūt in urbib; eius.
Cūqz eent de .v. regionib; .v. ydola porta
uerunt in samariam queqz regio suū. et
oms pius uocati sunt cuthei. a quib;d' po
ciorib; int' eos qui uenant de regione psi
da que dcā ē cutha a quodā fluuie. Hec
ci uo dixerunt eas samaritas. qui et i eos.
samaritani dicūt'. hebi uocauerūt eos iaco
bitas. q' supplantauerat isrlitas a finib;
suis. Qui cū uenisset in trram isrl'. inmisit
ds in eos leones et interficiebat eos. et nuncia
tū ē regi assyrior q perirent coloni ei'. qa
ignorabant legitima di terre. et misit eis
unū de sacdotib; isrl' et legem moysi inscrip
tam litteris antiquiorib;. et hitabat sacdos
in bethel. et suscepit circūcisionē et legittia
di isrl'. nichominus tñ deos suos in excelsis
colebant. vñ quia hebos dicūt sapinqs. cū

bene erat hebis. cū uo male. dicebant
nichil ee sibi cum isrl'. Migrauerunt aūt
.x. trib; de iudea pt annos nongentos.
xlviij. ab exitu de egypto. a diuisione
uo regni fluxerant anni .cc.xl. et mēses
.vij. et dies .vij. sm iosephū. Multi aūt
ex isrlitis ɔfugiunt in regnū iuda. multi
absconduntur se in abditis et latuerūt
in gentib; circūstantib;. Qui pt regressum
regis assyrior redierunt ad ppa et hitaue
runt cū samaritis. De ezechia.
Anno tcio osee regis regnauit ezechias in
ierlm. xxv. annor erat cū regnare ce
pisset. et xxix. annis regnauit. Nomē ma
tris eius abisa de irl'm filia zacharie
postumi filij zacharie lapidati. Q' cū
uocatis sacdotib; et leuitis. apuit tem
plū pmo anno et pmo mēse regni sui.
et uasa di repauit et restituit sacficia
intermissa. Et ipē de consilio sacdotū fec'
phase scdo mēse. nō in tpe suo. q' nō
potuit pp' pmo mēse conuenire in irl'm.
nec sacdotes pificati erant. tū tanta fuit
multitudo q multi nō pificati comedert
pascha. et tanta copia uictimar. q' in
multis leuite suppleuerūt offm sacdotū
et pt pascha sollempnizauerūt alios .vij.
dieb;. Hic dissipauit excelsa et ɔtriuit
statuas et lucos succidit et confregit ser
pentem eneū quē fec' moyses. cū usqz ad
illd temp' filij isrl' adolebant incensum.
et puluem eius dispsit in torrente cedeon.
et uocauit nomē eius noestam. q' intptat'
aes eor. Q.d. dicebatur ds. sz nō erat. Scpsit
qz isrl' ut redirent ad cultū di. Quor qui
dam nuncios eius neglexerūt quida quos
dam interfecerunt. vñ et postea ut pdcm
ē meruerūt captiuari. Recessit qz a rege
assyrior ne seruirent ei. Ipē pcussit phy
listeos usqz ad gazam et oms terminos eor
a turre custodum usqz ad ciuitatē mu
nitam. i. ad psidia et ciuitates. Anno
xiiij. regni ezechie ascendit sennacherib XVIII

rex Assyriorum ultra in Iuda, et percepit civitates
eius. Et misit ad eum Ezechias in Lachis
dicens: Recede a me, et quod imposueris mihi
feram. Et indixit rex Assyriorum CCC talen-
ta argenti et XXX auri. Iuravit quod non
noceret ei. Cumque non invenisset Ezechias hanc
summam in thesauris domus Domini, et suis
recepit laminas auri quas ipse affixerat
in valvis templi. Cumque misisset regi Assyriorum
predictam pecuniam, irritum fecit Sennache-
rib iusiurandum, et misit ad obsidendum
Ierusalem Tharthan et Rapsacen, et castra me-
tati sunt iuxta aqueductum piscine superioris
que est in via agri fullonis. Et abstule-
runt civibus aquam exterioris piscine.
Cumque vocassent regem ad colloquium, no-
luit exire, sed misit ad eos Eliachim pon-
tificem et Sobnam scribam et Ioachim a com-
mentariis. Et loquebatur ad eos Rapsaces he-
braice. Erat enim Samarites, ut quidam vo-
lunt. Fuerunt qui dicerent eum filium Ysaie qui
transierat ad Assyrios et susceperat ritum
gentium, et frater eius est Tharthanus et ar[t]. Hec dicit
rex magnus Assyriorum ad te, o Ezechia: In
quo confidis ut audeas rebellare? Si confidis
in rege Egypti, confidis baculo arundineo.
Si spem ponis in Deo tuo, numquid dii gentium
et Israel liberaverunt eos de manu mea? Si po-
nis spem in populo tuo, dabo tibi II milia equorum,
nec poteris apud te invenire ascensores. Et
rogabant nuntii Rapsacem ut loqueretur
eis syriace et non iudaice, audiente populo
qui erat super murum. Tunc exclamavit Rap-
saces et ad populum: Dicit rex magnus Assyri-
orum: Facite mecum quod vobis utile est, ne comeda-
tis stercora vestra et bibatis urinam vestram.
Egredimini ad me et utimini bonis vestris
donec veniam ad vos et transferam vos in terram
que est similis vestre. Cumque retulissent nuntii
comminationes istas ad Ezechiam, scidit rex
vestimenta sua, et opertus est sacco, et ingressus est
domum Domini, et misit nuntios predictos et senes
de sacerdotibus opertos saccis ad Ysaiam dicentes:

Hec dicit Ezechias: Dies hec dies est tribulationis nostre
et increpationis divine. Ora pro reliquiis Israel,
si forte Deus audiat blasphemiam Rapsacis
et vindicet. Et respondit Ysaias: Hec dicit Dominus Eze-
chie: Noli timere. Ecce ego mittam regi Assyriorum
spiritum, et audiet nuntium et revertetur in terram
suam, et deiciam eum gladio in terra sua. Et re-
cessit Rapsaces a Ierusalem, et invenit regem Assy-
riorum expugnantem Lobnam. Transiturus autem
rex ad Egyptum expugnandam ut triumphans
rediret ad evertendam Ierusalem. Cumque obsedisset
Pelusium, audivit Tharacham regem E-
thiopie cum multo exercitu venire in auxilium
Egyptiorum. Et turbatus rex dixit Tharacham
esse sacerdotem Vulcani, et ideo non dimicaret
cum eo. Et rediit in Iudeam et obsedit Ierusalem.
Herodotus tamen causam aliam reditus sui dicit. Oran-
te namque rege Egyptiorum ad Deum, multitudo
soricum in una nocte comedit cordas arcuum
in castris eorum, et sic facti sunt Assyrii inermes. Et
dixit Rapsacem cum exercitu remansisse circa
Ierusalem, et Sennacherib redisse ad eum de Egypto in
Iudeam. Verumtamen ante reditum Sennacherib de
Egypto in Iudeam hec facta sunt que sequuntur.

De signis datis trium annorum predixit Ysaias.

Cum egrederetur Sennacherib in Iudeam ut transiret in Egyptum, misit
Ezechie litteras terribiles et plenas comminationibus
dicens quod Deus Israel non posset eum liberare de ma-
nu sua. Tunc ascendit Ezechias in domum Domini
et expandens litteras coram Domino oravit dicens:
Domine Deus Israel, exaudi verba Sennacherib quibus
exprobravit te nobis. Salva nos obsecro de
manu ipsius. Tunc misit Ysaias ad Ezechi-
am significans ei verba Domini ad Sennacherib in hunc
modum: Sprevit te Sennacherib virgo filia Syon,
movebit caput post tergum tuum. Cui insultasti? Cui ex-
probrasti? Contra sanctum Israel viribus tuis. Assumpsisti quod va-
stasti Iudeam. Sed ex diebus antiquis ego plasmavi
illud, et nunc adduxi, id est ego qui ab eterno dis-
posueram quod sic flagellarem peccantes, nec ipse
tu. Ego auctor sum, tu minister. Ponam igitur
circulum in naribus tuis sicut fit bubalo et cha-

mũ in labiis suis fit eq. et reducam te in tua
tua. Tũc addidit uba sua ysaias ad ezechiã
dicens. tibi aũt ezechia h erit signũ liba
tionis tue. Tcio anno recedet a te sennacherib
nõ rediturus. ego aũ p̃dico tibi quid facies
hanno & quid scdo. ut cũ uidis impleta
scias v̄m esse q̃ p̃dixi de tcio. Comede h an
no q̃ reperis. vł scdm ysaiam que sponte
nascunt̃. vł scdm. lxx. que p̃us seueras.
Iminente messione irruerant assirii et
uastauant segetes. uineas & oliueta. s; q̃
dã int̃ ungłas equoꝝ calcamentũ euaserunt.
vñ dñt. lxx. comede que p̃us seueras &
de conculcatis queda sponte germinauerũt
de quib; dic̃ ysaias. Comede que sponte
nascunt̃. et cum p̃sensissent aduentum sen
nach. congregauerũt sibi undeq; uictualia
& reposuerant in urbem. De quib; dic̃ lib
regum. Comede q̃ reperis. Porro s̃o an
no comede q̃ sponte nascunt̃. uł b̃ ysaiã.
pomis uescere. q̃ idẽ ẽ. Scdo enĩ anno
dũ moraret̃ sennach. in egipto. q̃ defue
rãt eis p̃dicta uictualia. multiplicauit eis
d̃s habundant̃. que sponte gignit humꝰ.
Porro tcio anno fugato hoste securi se
minate. metite & comedite. Et tũc de ier'lm
egredient̃ reliq̃e. & q̃ saluatũ ẽ de monte
syon. q̃ reliquũ ẽ de domo iuda. mittet
radicem deorsum & faciet fructũ sursũ
p̃ simile arboris loq̃t. Que q̃nto p̃fundi'
figit radicẽ. tanto copiosius & altius fac̃
fructum. Et ẽ sss. Multitudo p̃p̃li que fug̃
de iudea ante faciẽ hostiũ & recepit se in
ier'lm ut saluaret̃. fugato hoste redibit in
t̃ram suã. & p̃ plano eam. H audito gauis'
ezechias de consilio ysaie & sapientũ ob
turauit capita fontium ext̃ urbẽ & riuꝰ
aquaꝝ i iudea. ne redeuntes assirii inue
nirent aquaꝝ habundantiã. Tunc obtu
rauit ezechias supiorẽ fontẽ aquaꝝ gyon
& auertit eas subt̃ ad occidentẽ urb̃ dauid
ut i fluerent piscinam intiorẽ. Fecit & aũ
syloe q̃ stagnũ in quo colligent̃ aque

fonte

& reseruarent̃ ciuib; i usum obsidionis. & b̃
epiphanium ad p̃ces ysaie copiosius solito
egresse sunt aq̃ de fonte syloe. H autẽ stag
nũ uocat̃ in eu̅. natatoria syloe. De fu
ga sennacherib.

Factũ est aũ p̃t annũ. rediit sennach. de egipto
et cum uastasset iudeam. tandẽ obsedit urb;
s; in eadem nocte angłs dñi p̃cussit i castris
assirioꝝ. c. lxxx. v. et timens sennach. fug̃
cũ. x. uiris tm̃. ut aũt hebr. & rediit in
niniuẽ. Cuq; adoraret i templo nestrab dm
suũ. adramalech et serasar filii eius. p̃cusse
rũt eũ gladio & fugerunt ma rath p̃tem ar menie campes trẽ & urbẽ ad radicẽ montis thauri p̃ q̃m

Aiunt hebr. Incidere seia. hebi capꝰ & barbam ei ra sum ab anglo in ignominiã & impletũ illd ysaie. In die illa radet nouacula con ducta in rege assyriorum caput et barbam.

fuit arares & regnauit p̃ eo filius eꝰ assa
radon. Indignati erant filii maiores i p̃rem
q̃ filiũ minorẽ natu p̃fecat eis i regem. eo
q̃ magis diliget̃ matrem illius q̃m matrem
ipsoꝝ. In h aũt offensꝰ ẽ sennach. nec eoꝝ p̃p
q̃ parricidio filioꝝ reseruatus ẽ. Porro ier'
solimite uidentes stragẽ hostiũ egressi sũt
& spoliauerũt castr̃. Spolia uõ mortuoꝝ tolle
tes. excusserũt ex eis puluerem tm̃. Iam
ignis diuinꝰ latent̃ eoꝝ cadauia incinera
uerat. De regressu solis.

Ezechias aũ p̃t inopinabile & incre
dibilem triumphũ lic; b̃m iosephum.
cum p̃p̃lo d̃o hostias imolasset. nõ tñ digne
grãs egit. Iam i animo elat̃ ẽ & canticũ
nõ cantauit. sic in h̃i face consueuerant pa
tres & p̃p̃ea egrotauit us; ad mortẽ. Et uenit
ad eũ ysaias et ait. H dic̃ d̃s. Dispone do
mui tue. q̃ morieris tu & ñ uiues. Con
t̃status ẽ ezechias eo q̃ filiũ nõ h̃ret. ne
q̃ domũ relinq̃ret desolatam. s; ne forte f̃c
frustretur i eo p̃missio f̃ca d̃d. de x̃p̃o. Et con
uersus ad parietem. fleuit amare. forte ut se
cretius oraret & ne astantes lacrimas eius

Sed q̃ de p̃p̃lo ab anglo p̃cussi sũt. & integ̃ eoꝝ cadauia iacebãt et tñ igne q̃da ita cõsũpti sũt. ut ad tact̃ eoꝝ q̃ spoliauãt eos i cinere lapsi sint. spolis illesis remanentib' ad utilitatẽ spoliantiũ ordinatõne diuina.

uident. vel forte ad parietem porticus templi
iuxta quam cubabat. et quia in porticum ascen
dere non poterat ad orandum. saltem ad faciem
eius orauit dicens. Obsecro domine. memento
quomodo ambulauerim coram te in ueritate. q. d.
et si nunc peccaui parce ne pereat apud te quod
feci coram te. Porro antequam egrederetur
ysaias mediam partem atrii. dixit ad eum dominus.
Redi et dic ezechie. Hec dicit dominus deus dauid
patris tui. Audiui orationem tuam. et uidi lacri
mam tuam. Ecce sanaui te. die tercio as
cendes in templum. diebus tuis addam. xv.
annos et de manu regis assiriorum. cuius
reditum times liberabo te. et urbem hanc.
propter me et propter dauid seruum meum. Hic apparet. quia
manasses nondum natus erat. qui post mortem
patris cum regnare cepisset. xii. annorum erat.
Et ait ezechechias. Quod erit signum quia dominus
sanabit me. Cui ysaias. Vis ut ascen
dat umbra. x. lineis in horologio. an ut
reuertatur totidem gradibus. Erat enim hora
diei. x. et umbra gnomonis descendat per
x. lineas. Dedit ergo regi optionem signi. utrum
uellet quod sol staret per spatium. x. horarum im
mobilis. uel rediret ad orientem et iterum in
choaret diem. Quod libet autem istorum fieret. adden
tur. xii. hore diei. x. hore hunc sensum
consonat hebreus dicens. Vis ut stet umbra
x. lineis. an ut reuertatur. In ysaia quoque
de reditu solis ad ortum tantum agitur. et non de
ascensu umbre. Victorinus super librum regum
sic exponit. Vis ut ascendat. x. lineis umbra
precedente sole super terram per boreales pla
gas usus orientem sicut contingit per noctem
sub terra precede solis. et sic completis. x. ho
ris. statim redeat ad locum ubi nunc est
perficiat diem istum. Elegit rex ut rediret
sol ad orientem. Si enim staret alicui cau
se naturali posset asscribi. vel forte quia iam
alio tempore factum fuerat sicut sub iosue signum
inauditum elegit. et statim sol stans in
oriente. reuersus est iterum per. x. lineas per quas
iam descenderat. Tunc fecit ysaias afferri
massam ficuum. et cataplasmauerunt super
ulcus eius. Hebreus magister ipse dicit super
ulcus est. Quidam fuisse suspicantur aposte
ma. cuius sanies in cutis superficiem prouoca
batur siccioribus ficis contusis. Porro aquila sy
machus. et theodosio regium morbum fuisse
dicunt. cum quibus dulcia uel superposita uel apposita
contraria putantur. et ita dei potentia monstrata
est cum per res noxias sanitas est restituta.
conualuit ezechias. et tercia die ascendit
in templum ait. Ego dixi domine. id est dum egrotarem
penes me cogitaui in dimidio dierum meorum
uadam ad portas inferi. id est nondum suscepta so
bole quam exspectabam. descendam ad inferos
et dum hoc cogitarem. quesiui a te orando resi
duum annorum meorum ut prius me uelles puni
ri. quam animam priuari. Huic cantico ezechie
premittitur. lxx. titulus talis. oratio ezechie re
gis iude. Sed melius est in ysaia scriptura
ezechie. Et id est scilicet in hoc cantico narra
tum que cogitauerat uel orauerat dum egro
taret. et non orauit deo in duobus uersibus tamen
domine. Recude pacem. et in fine. domine saluum
me fac. De morte ezechie.
In illo tempore misit merodach filius baladan XL
filium baladan rex babylonis litteras et mu
nera ad ezechiam petens ut socius
esset et amicus. Nam eo tempore rex medorum
et rex babiloniorum recessauerunt a monarchia
assiriorum sub assaradochyne cuius sub eo
principium tum causa legationis hec creditur
fuisse. Caldei uigebant in astronomia et
potuerunt inuenire secundum artem suam quod dies
esset in duplum protensa fuerat. et tandem
dixerunt hoc pro rege uel minorum factum ei
sunt ad eum ut sciscitarentur. Eo quod
postea chaldei adorabant solem et mirabantur
regi tantum ut honoraret hominem quem honorauit
deus eorum. et letatus est ezechias in aduentu
eorum. et iterum elatus est in animo suo. nec fuit in
domo sua. nec in omni potestate sua quod non ostende
ret eis. et domum aromatum. quam quidam tra
dunt fuisse cellam aromatum in templo domini. In

qm̄ inducere gentiles nefas erat. Sed epy
phaniꝰ ait domus erat longissima quã
fecit salon iuxta desc̄ptōm pris sui contra
orientē syon. & fecit occulti aditus ꝯposi
tōm longe a ciuitate q̄ dep̄hendi ab uni
uerso ꝑplo nequeat. ꝓribꝫ queqꝫ sacerdotibꝫ ig
ta erat. Illicqꝫ posuit tet aurū & aromata
q̄ aduecta erant de ethiopia. Iuxta p̄t se
pulchra regum erant sepulchra pōtificū
& postremo sepulchra ꝓphetarum. Hꝫ sectū dd.
salomōis ezechias gentibꝫ denudauit.
& ossa patrum ꝯtaminauit ex p̄sentia ꝓ
phanoꝝ. & ab ipso die filiis suis est. Porro cū
abyssent legati. uenit ysaias ad regem
& ait. Quid dixerunt uiri isti & unde uenerunt
ad te. Qui cū indicasset ei q̄ ostenderat dixit.
Hec dicit dn̄s. Ecce dies uenient & auferentur
in babylonē omnia que s̄ in domo tua & q̄
absconderant patres tui. Sꝫ de filiis tuis erunt
eunuchi ī palatio regis babylonis. Hoc ī
pletū esse fabulantur hebrei in daniele & so
ciis eius qui cū ioachim filio iosie capti
s̄. Sꝫ nr̄i credunt eos eunuchos fuisse n̄ cor
pore. sꝫ mente. & c. Ezechias. Bonus ē sermo
XL dn̄i sit pax & ueritas in diebꝫ meis. Et
dormiuit ezechias cū patribꝫ suis & celebrau
it exequias eius uniuersus iuda. & se
pelierūt eum sup̄ sepulchra filioꝝ dd.
i. eminentius sepulchris ceteris. fecerunt ei
cā pietatis quia coluit dm̄. Ipse eni sic
ꝯmendatur in libro regū. Non fuit similis ei.
neqꝫ an̄ eū. neqꝫ p̄t. de regibꝫ iuda. In hꝫ
excipitur dd. q2 nōdū erat sub eo regnū iu
da. Si querit de iosia. dicimus q̄ iosias me
lior fuit eo. Sꝫ iste p̄ponitur ei in hꝫ q̄ magni
ficatus ē p̄clarus belloꝝ titulis. & q̄ tā in
audita fecit dꝰ p eo. regressum solis additōm
annoꝝ. stragem hostiū p angelum. In diebꝫ
ezechie. Siracusa & catinia ī sicilia ꝯdite
s̄. Romulꝰ milites ex ꝑplo sumpsit quasi
ex mille unū. tures qui sub statio rege
sabinoꝝ romulo fauebant quirites ap
pellauit. centū elegit senes quos appellauit

patres. Romulꝰ ap̄ paludē capree nusq̄m
comparuit. & suadente iulio quirini nōie
consecratus ē. p̄t romulū senes predicti
singuli p quinos dies rem. p. rexerunt p an
nū fere & dimidiū. Qđ regnū appellatū ē
int̄ tpē. Tunc sedꝰ a romulo regnauit numa
pompilius qui p̄dc̄os senes senatores ap
pellauit. Hꝫ primus cōgiarium militibꝫ de
dit. i. imperialem largitionē in sui ꝓmo
tione ianuariū & februariū anno addi
dit. fundamenta capitolii iecit. Sibilla e
rithea claruit. De manasse et obi
tu ysaie. c.

Post ezechiam
regnauit manasses filius eiꝰ pro eo.
xii. annoꝝ erat cū regnare cepisset. & lv.
annis regnauit in ierl̄m. & fecit malū corā
dn̄o. Edificauit excelsa que dissipauerat
pater eius. & erexit aras baal & lucos. et
extruxit altaria milicie celi in duobꝫ atriis
templi. & posuit ydolū luci ī templo dn̄i
& traduxit quēdā filiū suū p ignem
tophet ariolos augures. phytones et tophet
aruspices multiplicauit. et errare fecit
iudā minus gentiū. Cuiqꝫ arguerent eū
ꝓphe missi a dn̄o. nemini eoꝝ parcebat
sꝫ plateas ierl̄m sanguine ꝓphetarum purpurauit.
insup̄ sanguinem alioꝝ innoxiū fudit.
multum nimis. donec impleret ierl̄m usqꝫ
ad os. ysaiam qꝫ auū maternū uel secundum
hebreos affinē suū electum ex ierl̄m circa
piscinā syloe serra lignea p medium secari
fecit. Qui dū in principio sectionis angu
staretur. petiit sibi aquā dari ut biberet.
et cū nollent ei dare. dꝰ de sublimi mi
sit aquam in os eius & exspirauit. nec tū
carnifices destiterūt a sectione. Ob hanc
aq̄ missionē confirmatū ē nomē syloe. q̄
interp̄tatur missus. nec sepelierūt eū in sepulchris
ꝓphetarum. sꝫ sub quercu rogel iuxta transitum aque
quem fecerat ezechias ī memoriam mi
raculi qđ fecerat dꝰ in aquis uel ad preces
ysaie. Tradit eni epiphaniꝰ q̄ dū sennacherib
rediret de egypto. pmisit exercitū ad ob

sidendam urbem. Quod castra metatus est contra piscinam Syloe, ut aquis eius uterentur. Erat quippe piscina quasi communis. Nam et cives ad eam descendere poterant et hostes. Orans autem Ysaias obtinuit a domino ut cum egrediebantur cives erant aque sicut prius. Cum vero ascendebant hostes siccabantur aque penitus, ita ut mirarentur Assyrii unde esset aqua in urbe. Porro in iugem memoriam huius facti adhuc aque Syloe non iugiter, sed incertis horis ebulliunt. Cumque in Ierusalem postea accessisset Senacherib, facta est strages superdicta in exercitu ipsius. Instante rei memoria populus prophetam gloriose sepelivit in loco predicto, ut et orationibus eius post mortem indesinenter huius aque beneficio poterentur.

De morte Manasse.

Emmisit autem deus adversus Manassem regem babiloniorum, qui depopulatus est iudeam, et Manassem dolo captum traxit in babilonem et pluribus affecit tormentis. Et intelligens Manasses hanc esse manum domini, egit penitentiam et attente oravit ad dominum, et misertus deus reduxit eum in regnum suum. Qui cum venisset Ierusalem, delevit ydola, lucos et aras que fecerat, ita ut in memoria posteris nichil superesset, et restituit cultum domini sicut prius, et populum in divinum agere docuit. Et sic a priori conversatione mutatus est, ut non sine grandi admiratione vitam ageret beatam. Muros quoque civitatis et turres et alia multa munitione firmavit. Et mortuus est Manasses et sepultus in orto domus sue, in orto Azam, et regnavit pro eo Amon filius eius.

Incidentia. In diebus Manasse Sibilla Erofila claruit in Samo, unde et Samia dicta est. Parthenium Tarentum conditur. Glaucus dechios primus ferri glutinum inter se excogitavit. Tercius romanorum rex Tullus Hostilius. Hic primus regum romanorum purpura et fascibus usus est, qui post longam pacem bella reparavit. Albanos negantes fide natos vicit, abiecto monte Celio ampliavit urbem. Tandem

cum domo sua fulmine conflagravit.

De Amon et Iosia.

Porro Amon .xxii. annorum erat cum regnare cepisset, et duobus annis regnavit in Ierusalem. tm. lex. dne. xii. Qui fecit malum coram domino sicut pater suus in iuventute fecerat, et tetenderunt insidias servi sui et interfecerunt eum in domo sua. Populus autem percussit eos qui interfecerunt regem, et sepelierunt eum cum patre suo, et statuerunt regem sibi Iosiam filium eius pro eo. Octo annorum erat Iosias cum regnare cepisset, et .xxxi. uno anno regnavit in Ierusalem, et ambulavit per omnes vias David patris sui, non declinavit ad dexteram nec ad sinistram. Qui in quarto anno regni sui, qui erat ei etatis .xvi., ut dicit Iosephus, prudentiam et iusticiam mirabilem in se iam demonstrabat. Nam populum revocabat ab ydolatria et opera prava velud senior emendabat. Porro anno regni sui octavo omnem civitatem et provinciam a cultu ydolorum purgavit, ut nullum vestigium ydolatrie superesset. Destruebat et domos ne quid latenter permaneret suspectum, et in unaquaque causa iusticiam coluit quam anime sue medicinam. Misitque in totam provinciam ut deferretur ad reparationem templi munera pro sua voluntate unusquisque. Prefecit huic operi Helchiam sacerdotem magnum et Amasiam qui erat super civitatem, et prophetam Sebam. Et facta est reparatio templi diligenter et indilate.

> **Incidentia.** [..]onitur in paralipomenon dici archam eductam de templo in diebus Achaz per ydolorum positis (?), et fuit in domo Sellum patrui Ieremie prophete (?) Ammaneel viri Olde, qui servabant in ... usque ad Iosiam.

De Ieremia.

Anno .xiii. regni Iosie exorsus est prophetare Ieremias filius Helchie de sacerdotibus Anathoth in terra Beniamin tercio ab urbe miliario, et prophetavit usque ad eversionem urbis .xl. annis et uno preter tempus quo in Egypto prophetavit in Thaphnis.

Oratio Manasse.

Domine deus patrum nostrorum Abraham, Ysaac et Iacob et seminis eorum iusti, qui fecisti celum et terram cum omni ornatu eorum, qui signasti mare verbo precepti tui, qui conclusisti terribili et laudabili nomine tuo, quem omnes pavent et tremunt a vultu virtutis tue, et insustinabilis ira tua super peccatores, comminationis tue immensa vero et investigabilis misericordia tua, quoniam tu es dominus altissimus super omnem terram, longanimis et multum misericors et penitens super malicia hominum. Tu autem domine secundum bonitatem tuam promisisti penitenciam remissionis peccatorum. Et tu domine iustorum non posuisti penitenciam iustis Abraham, Ysaac et Iacob hiis qui tibi non peccaverunt. Quoniam peccavi super numerum arene maris, multiplicate sunt iniquitates mee. Incurvatus sum multo vinculo ferri, et non est respiratio michi, quia excitavi iracundiam tuam et malum coram te feci, statuens abhominationes et multiplicans offensiones. Et nunc flecto genua cordis mei precans a te bonitatem, domine. Peccavi domine, peccavi, et iniquitatem meam agnosco. Peto rogans te domine, remitte michi, remitte michi, ne simul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in eternum reservans mala michi, quia indignum salvabis me secundum magnam misericordiam tuam, et laudabo te semper omnibus diebus vite mee, quoniam te laudabit omnis virtus celorum, et tibi est gloria in secula seculorum. Amen.

et cum puer esset. Dixit ei dominus: Prophetam in gentibus dedi te. Qui cum dixisset: A a a, domine deus, nescio loqui quia puer sum ego, misit dominus manum suam et tetigit os eius et ait: Ecce dedi verba mea in ore tuo. Ex tunc licet esset adolescens, cepit prophetare et predicare. Et mane consurgens et frequens stans in porta domus domini et in atriis templi, et ostendit ei deus signa eversionis Ierusalem quam predicebat. Primo signo significavit ei auctorem illius eversionis deum. Ostendit enim ei quasi furem vigilantem cum virga ut dampnificaret dormientem. Sic enim deus iam vigilabat ad perdendum populum suum. Secundo vero ostendit ei deus quo ministro ad hoc uteretur, ollam succensam a facie aquilonis. Et ait: Ab aquilone pandetur omne malum super habitatores terre huius, id est a chaldeis qui iuxta situm Ierusalem ab aquilone venerunt. Has duas visiones vidit sub Iosia de terra motum est. Unus quidem putant quod sub aliis regibus vidit eam, sic et cetera que secuntur. Tertia enim visione ostendit ei deus causam eversionis. Nec fuit hec visio ymaginaria sed corporalis. Precepit enim deus ut tolleret lumbare suum et absconderet illud super eufratem. Et post multos dies ex mandato domini revertens invenit deus, id est propheta, putrefactum et nulli usui aptum. Et ait ei deus: Sicut adheret lumbare ad lumbos viri, sic agglutinavi mihi domum israel et domum iuda. Sed quia recesserunt a me post deos alienos fornicando, ideo putrefient in servitute captivati. Reliqua tempore suis locis tractabuntur. De inventione deuteronomii.

Porro xviii anno regni Iosie precepit Iosias sacerdoti Helchie ut residuum pecunie que oblata fuerat ad templi reparationem conflaretur et fierent inde vasa ad ministerium domini. Cumque Helchias omnia diligenter scrutaretur, invenit librum moysi in templo forte apud archam, et invenit deuteronomium quem moyses reponi fecerat in ea, et misit eum regi per manum Saphan. Qui cum legisset coram rege, scidit vestimenta sua. Audivit enim maledictiones scriptas in transgressores legis et crebras comminationes, quod si sequeretur ydola, eiceret eos de terra quam dederat eis, sicut eiecerat amorreos a facie eorum. Et mirabatur quod adhuc erant in terra et verebatur imminere captivitatem. Tunc precepit Helchie et viris prudentibus ut consulerent dominum super se et super populum suum. Qui descenderunt ad Oldam prophetissam uxorem Sellum qui habitabat in Ierusalem in secunda, id est in secundo ambitu muri, quem fecerat Helchias, de quo Sophonias: Et ululatus a secunda. Forte non invenerunt Ieremiam, vel potius nullius momenti ad hoc erat. Et ait Olda: Hec dicit dominus: Ecce adducam mala que scripta sunt in libro legis super locum hunc et habitatores eius, quia irritaverunt me in cunctis operibus manuum suarum. Succendetur indignatio mea et non extinguetur. Regi autem qui misit vos dicetis: Hec dicit deus: Pro eo quod audisti verba voluminis et perterritum est cor tuum et humiliatus es, differentur hec mala et non fient in diebus tuis, et colligam te ad patres tuos in pace. Quod non intelligendum est de pace ipsius regis. Ipse enim occisus est a pharaone. Sed de pace populi, id est prius quam inferet populo que comminatus fuerat.

XXIII

His auditis mittens rex in omnem provinciam congregavit omnem populum in Ierusalem, et stans super gradus legit cunctis audientibus omnia verba libri. Et percussit fedus coram domino et compulit omnes sacramenta prestare ut leges moyseas perpetuo custodirent. Et delevit aruspices et maleficos omnes, et omnia vestigia ydolatrie redegit in pulverem. Et vestigia quedam serpentis enei quem contriverat Ezechias. Ob hoc in prologo Sophonie legitur Iosias contrivisse eum. Et contaminavit excelsa et vallem Topheth et ignem moloch. Fecit ossa mortuorum ubique sparsit vel quelibet alia immunda ut potius abhominabilis quam venerabilis locus appareret. Equos quoque solis et currus quos depinxerant reges iuda in introitu templi iuxta exedram Nathanmelech eunuchi, penitus destruxit. Fecerant ibi iudei ydolum solis quasi primum in urbem quod nullum patitur servum, sed tot

moysaicas

q. sol. q. nllius pati servum

tidie renouatur. Fecerant et equos et currus putantes ut in huiusmodi helyam transtulisset. Et ascendens rex in bethel super altare quod fecerat ieroboam combussit ossa sacerdotum et falsorum prophetarum eruta de sepulchris excelsorum iuxta uerbum abdon prophete. Cuius titulum cum legisset in sepulchro precepit ne mouerentur ossa eius. Sic et illius cum quo sepultus erat. Idipsum fecit in excelsis samarie et in urbibus manasse et effraym et symeon usque in nepthalim ossa de tumulis excelsorum eruta super altaria comburens et eas in puluerem redigens. Hoc predictum erat de iosia annos .ccc.lx. et iiii. Et reuersus in ierusalem fecit phase conuocans ad id et filios israel qui captiuitatem aliquo casu assyriorum aliquo effugerant. uel etiam de captiuitate aliquo casu redierant. Et fertur ex eis fuisse ad .xl. milia hominum. Non est factum phase tale a diebus iudicum. In paralipomenon legitur a diebus samuelis. quod possit dici inicio scriptorum factum. et scriptum esse samuelis post salomonis. Nec idipsum in iosepho legitur. Potest ergo intelligi quod samuel fecit phase. etsi in hystoria non legatur. Vel aliter iudices fecerunt phase. Certum est quod inter moysen et iosue iudices fuerunt. Et factum est hoc phase in ierusalem .xviii. anno regni iosie.

In diebus eius **De morte iosye.** ascendit pharao nechao rex egypti contra regem assyriorum. Audierat enim eum debilitatum iam. quia medi et babilonii a monarchia eius recesserant. et estimabat quod de facili posset obtinere syriam. Primo tamen aggressus erat regem adremon qui regnabat tunc in cartamis. Descendit ergo iosias in occursum eius prohibens ne transitum faceret per iudeam. et misit pharao ad iosiam dicens. Quid michi et tibi rex iuda. Non aduersum te uenio ad expugnandum te. Promittit me deus ad medos. Sine me. Ne deus qui mecum est interficiat te. et non acquieuit iosias. Sed cum rege adremon componebat acies ut dimicaret aduersus pharonem. et forte dum transisset a curru in currum qui sequebatur in more regio. occisus est a sagittariis in campo mageddon. et planxit eum ipso labili adremon rex cum exercitu suo. unde dictum est. Non erit planctus sicut planctus adremon. Tradunt autem quod iuxta arborem ad fontem occisus fuit. que statim aruerunt et relatus est in ierusalem et sepultus est in mausoleo patrum suorum. et planxit eum uniuersus iuda et ierusalem. et maxime ieremias qui super eius exequias scripsit trenos lamentabiles. Quomodo sedet sola ciuitas. etc. Quibus utebantur cantores et cantatrices super exequias iosie. et longis temporibus in iudea super iosiam eos replicabant. quibus postea superaddidit idem ieremias alias lamentationes super excidio ciuitatis.

In diebus iosie. quartus romanorum rex ancus marcius numme nepos ex filia auentinum montem et ianiculum urbi addidit. Super mare .xvi. ab urbe miliario hostiam condidit. Oraculo dodoneo primum grecia usa est. Quintus romanorum rex tarquinius priscus. qui circum rome edificauit muros et cloacas et capitolium. extruxit ludos romanos instituit. anno [illegible] athenarum deportatus est. Reliquit iosias tres filios. elyachim. qui et iechonias primogenitum .xxv. annorum. Medium autem ioachaz qui et sellum dictus est .xxiii. annorum. et tercium mathaniam circiter .viii. annorum. Tulit ergo populus medium filium ioachaz et constituit eum regem pro patre suo qui tribus mensibus tantum regnauit in ierusalem. Sicut dicitur paralipomenon. ueniens rex egypti in ierusalem amouit eum et imposuit multam terre .c. talenta argenti et unum auri. et constituit regem pro eo fratrem eius primogenitum elyachim sibi tributarium. et mutato nomine uocauit eum ioachim ut mutato nominis signum esset subiectionis. et duxit secum ioachaz in dolo sub specie honorandi eum in egypto. Sed cum

i. Anthiochia

fuerunt in reblata. Vinctum misit in carcerem
in egypto et mortuus est. De ioachim
Porro ioachim xxv annorum
erat cum regnare cepisset et xi annis
regnavit in ierusalem. Et fecit malum coram domino
iuxta omnia que fecerant patres eius. Cumque argu-
eret eum urias propheta comminatus est ei valde.
Et fugit urias in egyptum et misit post eum
ioachim et reduxit eum et morte turpissima
interfecit eum. Anno quarto regni ioachim
cepit regnare nabuchodonosor in babilone.
Qui victo rege egypti tulit omnia que eius
fuerant a rivo egypti usque ad flumen eu-
frate. Et transiens eufratem omnem syri-
am usque ad pelusium cepit preter iudeam. Por-
ro anno iiii ioachim locutus est ieremias ad
omnem populum iuda et ad cives ierusalem dicens.
A tertiodecimo anno iosie locutus sum vobis
verba domini et hodie est xxiii annus et non au-
distis me. Propterea hec dicit dominus. Adducam servum
meum nabuchodonosor super terram hanc et super omnes
nationes que in circuitu eius sunt. Et servient regi ba-
bilonis lxx annis. Cumque impleti fuerint an-
ni lxx visitabo super regem babilonis et
super terram chaldeorum iniquitatem eorum et po-
nam illam in solitudines sempiternas. Et mi-
rabantur quod tam audacter loqueretur. Iam et
in principio regni ioachim cum staret in atri-
is templi et dixisset. Hec dicit dominus. Dabo domum
hanc sicut sylo et urbem hanc dabo maledic-
tionem. Apprehenderunt eum sacerdotes et prophete et
omnis populus dicentes. Morte moriatur. Et ascen-
derunt de domo regis principes iuda et sede-
runt in porta domus de domo domini et accu-
sabant ieremiam sacerdotes et prophete. Qui respondit.
Misit me dominus ut prophetarem adversus locum
istum. Ecce in manibus vestris sum. Facite quod rec-
tum est in oculis vestris. Et liberaverunt eum princi-
pes a manibus populi et maxime achan filius
saphan. Dicentes quod micheas in diebus eze-
chie similia predicasset et missi prophete in diebus
regum nec ideo a regibus oppressi fuerint sed ho-
norati. Clauserunt tamen principes ieremiam
ne publice predicaret. Dixitque tunc dominus ad ie-
remiam. Tolle volumen et scribes omnia verba que
locutus sum tibi adversus iudeam et alias gentes
a diebus iosie usque ad diem hanc. Et vocavit
ieremias baruch filium nerye et scripsit ba-
ruch ex ore ieremie omnes sermones domini. Et
dixit ad eum ieremias. Clausus sum nec valeo
ingredi domum domini. Ingredere ergo tu et lege que
scripsisti in die ieiunii audiente populo et univer-
sis qui veniunt de civitatibus suis. Et fecit
baruch sicut preceperat ei ieremias sepe legens
in domo domini. Factum est autem in anno v ioachim in
mense ix predicaverunt ieiunium omni populo in
ierusalem et universis qui confluxerant de iuda et
legit baruch sermones ieremie in introitu porte
nove domus domini. Quod cum audisset filius gamma-
rie micheas descendit ad principes et senio-
res domus regis qui sedebant in gazophilatio
scribe. Quibus cum nuntiasset ea que audierat ad-
vocaverunt ad se baruch. Qui cum legisset omnia
verba coram eis obstupuerunt et dixerunt ei. Abs-
conde tu et ieremias. Et nemo sciat ubi sitis.
Et ingressi sunt ad regem. Qui sedebat in domo
hyemali mense nono et posita erat arula
coram eo plena prunis. Cumque legisset iudi filius
nathanie tres pagellas vel quatuor scidit
rex volumen scalpello scribe et proiecit in igne
donec consumeretur. Quibusdam tamen contradicentibus
et precepit rex suis ut comprehenderent ba-
ruch et ieremiam. Dominus autem abscondit eos. Et
dixit iterum dominus ad ieremiam. Scribe rursum in vo-
lumine omnes sermones quos combussit ioachim et
super addes plures et precipue ea que dicit dominus contra
ioachim. Non erit ex eo qui sedeat super so-
lium david et cadaver eius proicietur ad estum per diem
et ad gelu per noctem. Non plangent eum ve frater
ve soror. Id est non plangent eum frater et soror dicen-
tes. Ve. Non concrepabunt ei ve domine et ve incli-
te. Sepultura asini sepelietur putrefactus et
proiectus extra portas ierusalem. Quod nabuchodo-
nosor ascendit in iudeam.
Peractum est autem viii ioachim ipse est iiii et
anno nabuchodonosor ascendit nabuchodonosor in iudeam

in

e

t anno

& deprlabatur ea. Recabite autem qui habita
bant in tabernaculis seorsum ab hominibus ti
mentes ascenderunt in ierusalem ut saluarent
animas suas. et dixit dominus ad ieremiam. Uade &
introduces omnes recabitas in unam exedram
thesaurorum iuxta domum domini. et introduxit eos
in gazophilatium filiorum eneam & posuit
coram eis & calices plenos uini dicens.
Bibite uinum. Qui responderunt. Non bibemus quia io
nabad filius rechab pater noster precepit nobis
dicens. Non bibetis uinum uos & uxores
uestre. & filii uestri usque in sempiternum. domum non
edificabitis. sementem non seretis. uineas
non plantabitis. in tabernaculis habitabitis cunctis
diebus ut uiuatis multis diebus
super terram in qua peregrinamini. & tunc
ait dominus ad ieremiam. Dic habitatoribus ierusalem.
Hec dicit dominus. Numquid non accipietis disci
plinam ut obediatis mihi. sicut recabite
patri suo. propterea inducam super uos mala
que locutus sum. De stirpe uero rechab.
non deficiat uir stans in conspectu meo.
Porro cum ascendisset nabuch. in ierusalem.
cepit ioachim & ligauit eum et trahebat se
cum in babilonem & nobiles cum eo. In terrine
uero posuit nabuch. tributum & remisit
eum in ierusalem. Et obsides traxit secum pueros de
semine regio. scilicet danielem & tres pueros qui
seruiuit ei ioachim tribus annis. Sed cum
audisset quod rex egipti contra pugnare uellet
contra nabuch. negauit ei tributum quod promiserat. et ascendens rex babilonis in ierusalem.
sub iure federis interfecit eum. Sed cum interfecisset fidem
non seruauit. sed iuuenes fortissimos quosque
occidit una cum rege ioachim. quem & ante
muros insepultum proici iussit. et quia non
fidem seruauerunt ei hostes. ideo forte liber
regum uocat eos latrunculos dicens. et
inmisit dominus in ioachim latrunculos
chaldeorum et sirie in moab et amon. ut
disperderent eum iuxta uerbum domini. Nam signata
sunt inuenta in corpore occisi contra
legem .i. nomen ydoli quod colebat chodonazer.

Et constituit De iechonia
nabuchodonosor filium eius regem ioa
chim iechoniam equiuocum. scilicet xviii. annorum erat
ioachim cum regnare cepisset & tribus tantum mensibus
et .x. diebus regnauit. Nam cum recessisset
nabuch. timuit ne ioachim memor ue
cis patrie adhereret egiptiis et pugnaret
aduersus eum. & ideo rediit et obsedit ierusalem.
Sed ad uocem ieremie egressus est ioachim ad
eum cum matre et cum omni domo sua & prin
cipibus. et suscepit eos rex babilonis anno
viii. regni sui. et tulit uniuersa uasa
aurea de domo domini & thesauros domus re
gie. & transtulit in babilonem cum rege & cum
eis de domo regia circiter duo milia de
principibus et uiris robustis. vii. artifices
& inclusores in summa quasi .x. inter quos
mardocheus. ezechiel. adhuc iuuenes de
genere sacerdotum. uidetur tamen iosephus uelle quod
duos libros conscripsat de futuro urbis ex
cidio quos reliquit in iudea. Isti quoniam spon
te se tradiderunt, proprie dicti sunt transmigratio
iude. alii uero qui postea per uiolentiam tracti
sunt, proprie dicuntur captiuitas iude. Ab hac
transmigratione. scilicet ab. viii. anno regni
nabuch. quidam inchoant numerare lxx
annos captiuitatis. constitutione de
Et constituit nabuch. de sedechia
regem ierusalem patruum ioachim ma
thaniam ut seruiret ei sub tributo interposi
ta religione iurisiurandi. Et mutato
nomine. uocauit eum sedechiam. Uicesimum
primum etatis annum agebat sedechias cum
regnare cepisset. et .xi. annis regnauit in ierusalem
et fecit malum coram domino sicut ioachim frater
eius. Erat enim supplex cogitans ut adhereret
regi egiptiorum. et non seruaret iusiurandum
regi babilonis. seduxerunt enim eum pseudo
prophete dicentes babilonios uincendos ab egiptiis.
Cumque diceret ei ieremias ut spem poneret in deo
& non in homine. dixit ad eum dominus. Descende in
domum figuli & ibi audies uerba mea. & descendit & ipse figulus faciebat opus super

sup rotam. et dissipatum e uas i manibz
eius. et conus fecit de eode luto altium
uas sic placuit i oculis eius. et dix ds ad
ieremiam. Sic domui iuda. h dic ds. Sique
sic facit figulus poto facere uob. ut destruam
et dispdam uos. et penitens edificem et
plantem. Fctm e aut in anno. iiij. regni
sedechie. miserunt ad eos nuncios. Rex edo
rex moab. rex amon. rex tyri. rex sydonis
potentes ut pit fedati unanimit tribu
ta negaret regi babylonis. et dix ds ad
ieremiam. fac tibi cathenas ligneas. i. re
tortas. vi. et pones unam in collo tuo. et ali
as. v. dabis i manu nunciorum. v. regum cora
sedechia dices. h dic ds. v. regibz. i. regi
iuda. Ego feci terram et dedi eam cui pla
cuit i oculis meis. et nunc dedi omes terras
istas i manu nabuch. sui mei. Gens au
et regnum que n suiet ei. in gladio. fame
et peste uisitabo sup eos. Nolite audire
uba pphar dicentium uob. no suietis re
gibz babylonis. ne peatis cu eis. Et cu
cplesset ieremias mandatum dni cora sede
chia. ananias ppha de gabaon. tulit
cathenam de collo ieremie et confregit ea
dices. h dicit ds. Sic cfringam iugum
regis babilonis de collo istarum gentium
pt duos annos dierum. et referri faciam omia
uasa dni et reducam omne transmigratione
iude ad locum istum. Et ait iere. Am. Sic fa
ciat ds qd dicit. Scriptum uelle ego si ei pbz
vrum audi anania no misit te ds et
cfide fecisti pplm istum mendatio. ppterea
morieris h anno pt duos mses dierum.
et mortuus e ananias i anno illo mese
viii. nam h pdixerat iere. i mense. v.
Tanis au sedechias ad morte ananie mi
sit nuncios i babilone cu tributo. misit
iere. eplam i manibz nunciorum secreto ad
omne transmigratione iude dicens. h dic ds
ds. edificate domos et plantate ortos. du
cite et date nuptum. et querite pace ciui
tatis ad qua uos transmigrare feci. et orate

pro ea dnm. qr in pace illius erit pax ura. no
uos seducant pphe qui i medio uri sunt
qui pmittunt uos in breui redituros. qr cu
ceperint impleri in babilone. lxx. anni. re
ducam uos ad locum urm. h au dic ds ad
achab filium culie. et ad sedechiam filium
maasie qui pphat uob mendaciter. Tra
dam eos i manu regis babilonis. et pcu
tiet eos in oculis uris. et assumetur ex eis ma
ledictio dicentium. ponat te ds sic sedech. et
sic achab. quos frixit rex babilonis igne
pro eo q fecerunt stultitiam in israel. Igneus p qualz
israel. et mechati sunt in ux. pena pt accipi.
ores amicorum suorum. et locuti s ubum in nomine
meo q no mandaui eis. hos duos tradunt
hebrei fuisse illos duos senes quos pea di
iudicauit daniel. n obe q dr rex babilo
nis eos frixisse cum daniel dicat eos la
pidatos. Conuictos enim tradiderunt regi
ad penam que nomine ignis signata est.
Cumqz redissent nuncij de babilone. attulerunt
lras ex pte pseudo pphar ad sacdotes ierlz
in h uba. Posuit uos ds in domo sua sup
omne uirum arepticium et pphante ut mit
tatis i neruum et in carcerem. et nunc quare n in
crepatis iere. qui scripsit uob edificate domos
qr n redibitis. et legit eplam cora sedechia
i auribz iere. Et ait iere. h dic ds sup eos
quos transmigrare feci uisitabo ubum bonum.
ut reducam uos eos s uos aque quos no
egssi estis cum eis i mittam gladium et fa
mem. et pestem. et ponam uos qsi ficus malas.
malas ualde. et ait ds. Sicut ficus hee bo
ne sic cognoscam transmigratione quos emisi
de loco isto. et reducam eos in terram hanc.
et sic ficus pessime. sic dabo sedechiam et
reliquos quos romani seruant i hac urbe
in uexatione. Qr ieremias missus e i neruum.

Et dixit item dns ad iere. Vade et ac
cipe laguncula figuli testeam et
duces tecum de senioribz sacdotum. et se
niores pp. ad uallem filiorum hennon. Et uall
occisionis. Implebo enim eam cadauibz eo

Frixisse

Sophonias

Iunos ar
qn e.

et obprobrium oibz
regnis terre

.c.

q est iux introitum porte
fictilis. et cteres lagunculam
in oculis eorum et dices. hec
dic ds. Sic cteram locum istum
et ciuitatem hanc. nec uoca
bitur iste amplius tophet
et uall filiorum bennon.

q comedi no possunt. et cum qs quereret quid sis
ista. ostendit enim m dns signum. et ecce duo
calati pleni ficis positi s ante templum et dix
dns ad me. Qd tu uides ieremia. Ficus fic
bonas bonas ualde. et malas

q̄ nō sit alius loc' ad sepeliendū. Et uenit
iere. de thophet et stetit in atrio domus
dn̄i et dixit ad omnē ppl'm. H dicit do.
Ecce inducam sup hanc ciuitatē uni
ũsa mala q̄ locutus sū aduersus eam. Et
indignat' phassur sacdos pcussit iere.
et misit eū in neruū qui erat in porta be
iamī superiori, domo dn̄i. Cumq; illuxisset
in claustrum eduxit phassur iere. de ner
uo et dixit ad eū. Ieremi. nō phassur uo
cauit ds nomē tuū. s; pauorē undiq;.
Interpr eni phassur ul' pauor oris nig' do.
q. d. ston hebis oris nigredinē. i. pterrem
ipandi nūqua s; paues undiq; captiuũs
ducēris i babilone. Et orauit ie. ad dm̄.
Dn̄e ds rex exercituū qui uides renes et
cor. uideā ultionē ex eis. tibi enī reuela
ui causam meā. Porro in anno. v. sedech.
q̄ e annus. v. transmigrationis ioachim.
eo' e ezechiel pphare in babilone
ad concaptiuos. Postq̄m accepant eplam
iere. cui pphiam sic daniel pea psequ
tur pt excidiū urb' et obitum iemie.
XXV Porro *De prima obsidione ieru*
in principio anni noni *sale.*
sedechie. nabuch. obsedit ierl'm. q; ne
gauat ei sedechias tributū. Et misit sede
chias ad iere. phasur et sophoniā sacdo
tes dices. Interroga p nob' dnm̄ si faciat
nobcū mirabilia. Et ait iere. h dicit do. Dabo
sedechiā regem iuda et suos eius et ppl'
eius i manu nabuch. regis babilonis. Et
pcutiet eos in ore gladii et nō flectet'
neq; parcet ei; nec miserebitur. Et libe ambula
bat ieremias i medio ppl'i, h eadem cla
mās. Porro rex egipti egressus ē de egip
to cū exercitu q̄ solutus obsidionē ierl'm.
et recessit rex babilonis a ierl'. in occursum
eius et fugauit eū in ore gladii. et de syri
a coegit eum exire. Cumq; decessisset nabuch.
ab ierl'm. illuserunt falsi pphe iemie et de
cipiebat sedechiam dicentes. ston reuertent'
babilonii s; redibit transmigratio nr̄a ad
nos cū omnib; uasis dn̄i. Ieremias aut̄ con
tra
his et uia pphabat dices. Tradet' sedech
ias i manu regis babilonis et loquetur os eius
cū ore ipius. et oculi eius oculos eius uide
bunt. et in babilonē ducet sedechiam. Impro
pe
rio dicebāt iemie a mente excessisse. Por
ro iemias statuit abire ut egrederetur ad
anathoth uicū suū qui. xx. stadiis dista
bat ab ierl'm. Cumq; puenisset ad portam ben
iamin. custos porte ierias apphendit eū
dicens. ad chaldeos pfugis. et adduxit eū ad
principes. qui cesum miserunt i carcerem
qui erat i domo ionathe scribe. et sedit
ibi iemias dieb; multis. Et uenit ad eum
ananeel filius sellū patrui sui. ad uesti
bulum carceris et ait. Eme agrū meū qui
ē i anathoth. tibi enī cōpetit hereditas et
tibi
cōpetit
ppinquiori. Et intellexit iere. q̄ uerbū
dn̄i esset et emit agrū appendens. vii
stateres et. x. argenteos. et adhibuit testes
et scripsit librū possessionis signatū et stipu
lationes et rata et signa forinsecus et descrip
tum libri fecit apertum. et in oculis ana
neel et testiū dedit libros baruch dicens.
Sume librū emptionis hunc signatū et librū
hunc qui apertus ē et pone eos in uase fictili
ut permanere possint dieb; multis. Hec enim
dicit dn̄s. Adhuc possidebunt' et agri et
uinee in terra ista de qua uos dicitis q̄
deserta erit. Ecce enī congregabo eos de
uniuersis terris ad quas eieci eos. et reducam
ad locū istum et habitabunt confidenter
et feriam eis pactum sempiternū. *De ob*
Porro. ix. *sidione ierl'm.*
anno sedechie. x. mense. x. die mē
sis. luna. xx. ii. redijt nabuzardan prin
ceps exercitus babilonis. et principes nabuch
cum eo et circumdederunt ierl'm et extrux
erunt in circuitu eius munitiones. Et clau
sa ē ciuitas. x. et viii. mensib; Interim
sedechias tulit iere. de carcere et interro
gauit eū in domo sua secreto dices. Putas
ne e sermo a dn̄o q; redierunt chaldei. Qui

ait. In manu regis babilonis traderis. Sed
obsecro domine mi rex ne remittas me in
carcerem ionathe. ne moriar ibi. Et prece-
pit rex ut traderetur in uestibulum carceris et
ut daretur ei torta panis cotidie. ex-
cepto pulmento donec consumerentur omnes
panes de ciuitate. Et clamabat ieremias in ues-
tibulo carceris qui remanserint in ciuitate
fame aut gladio peribunt. Qui cum fugerint
ad hostes quasi animam morte declinabunt. Et
conuenerunt principes et seniores ciuitatis
ad regem dicentes. Rogamus te ut moriatur
homo iste. de industria enim dissoluit manus
uirorum bellantium. plane mentitur cum dicit.
sedechias uinctus ducetur in babilonem. eze-
chiel enim in babilone prophetauit dicens.
Sedechias non uidebit babilonem. Et dixit rex
ad eos. Ecce ipse in manibus uestris est. nec enim
fas est regem uobis quicquam negare. Tulerunt
ergo ieremiam et decapitauerunt [?] eum funibus
in lacum melchie in quo non erat aqua
sed lutum ut morte propria suffocatus periret.
Et erat propheta in luto usque ad guttur. quod
erat amarius omni morte. Tunc abdeme-
lech ethiops uir eunuchus de domo regis
secreto dixit ad regem. peccare te fecerunt
uiri isti grauiter [?]. Qui respondit. Tolle tecum xxx.
uiros et leua prophetam de lacu antequam mo-
riatur. Qui assumptis uiris. tulit pannos
ueteres de domo regis qui computruerant
et summisit eos in lacum per funiculum. dixit
ad ieremiam. Pone pannos ueteres sub
cubito manuum tuarum et super funes. Quo
facto. eduxerunt eum de lacu. et uocauit eum
rex secreto ad hostium tertium quod erat in domo domini
et ait. Interrogo te ne abscondas a me aliquid.
Qui respondit. Si consilium dedero tibi non me au-
dies. si annuntiauero tibi interficies me. Et
iurauit ei rex dicens. Viuit dominus non occidam
te nec tradam te in manus uirorum qui que-
runt animam tuam. Et ait ieremias. Si exie-
ris ad principes babilonis saluus eris
tu et domus tua. et ciuitas hec non succendetur.

Si non exieris. et ciuitas succendetur et tu
cum domo tua non effugies manus eorum. Et
ait rex. Facerem quod dicis. sed timeo contri-
bules qui transfugerunt ad chaldeos ne
forte accusent me et tradar in manus eorum
et illudant mihi. Et ait ieremias. Non tradi-
deris. Tunc rex inquit. Nullus sciat uerba hec
sed si quesierint a te quid locutus est tibi rex
dices. prostraui me coram rege ne redu-
ceret me in carcerem. De fuga sedechie
Porro defecerunt capta urbe.
uictualia in ciuitate adeo ut muli-
eres comederent paruulos suos ad mensuram
palmi sicut legitur in trenis. Capta est
autem ciuitas. xi. anno regni sedechie
iiii. mense. ix. die mensis secundum iosephum et
librum regum. Secundum uero iere. v. die. Et capta
est ciuitas circa mediam noctem et sederunt
principes babilonis in porta media. Fu-
git autem sedechias cum omni domo sua
nocte et principes et amici eius cum eo per
uiam orti regis. et egressi ad uiam deser-
ti. Hoc cum nuntiatum esset a quibusdam tra-
ditoribus principibus babilonis persecuti sunt
eum diluculo et comprehenderunt eum in
campo solitudinis iericontine. Plures autem
principum dispersi sunt et recesserunt ab eo.
Ipsum uero cum reliquis uinctum traxerunt
ad regem babilonis in reblata. Qui lo-
cutus est cum eo ad iudicium dicens eum
ingratum fuisse percepti ab eo imperii. et
contra munificentiam hostiliter egisse. et deie-
rasse in deum. et addidit. Magnus deus
habet tuam nequitiam odio. te tradidit
michi. et occidit filios eius coram eo.
et saraam summum sacerdotem cum filio
iosedech reseruauit. occiditque eunuchum
qui erat super uiros bellatores et sophar
principem exercitus qui probabat tyro-
nes. et v. uiros de his qui steterant coram
rege. et tres de ianitoribus templi. et vi.
uiros probatos de uulgo. uel lx. secundum iere.
oculos uero sedechie effodit. et cathenis

uinxit eū ut adduceret in babilonē. Et cū
eo iosedech. Et redierunt qui duxerant eos
in reblata ad exercitū in ierlm. De morte
Godolie.
Itē in xi. anno sedechie.
mense v. x. die mensis. ipse ē annꝰ nonꝰ x.
nabuch. regis babilonis nabuzardā
incendit domū dn̄i et domū regis. et omēs
domos ierlm. et murū ierlm p̄ circuitū
destruxit. et tulit omnia uasa domꝰ dn̄i et
columpnas duas et mare eneum. et li
gauit ipsum ut adduceret eū in babilonē.
et isti xpi dn̄i captiuitas iude. et tulit
iere. de uestibulo carceris. de quo mandatū
acceperat nabuch. in hūc modū. Tolle
illum et pone sup eū oclos tuos. et ut
uolūit facias ei. et p̄fecit terre godoliā
filiū aicha. ut preesset pauperibꝫ qui relic
ti erant. et agricol' et uinitoribꝫ ut redderet
singul' annis uictualia regi babilōis.
Sedit aūt nabuzardā in rama et the
bantur ante eū cathenati. et tollens de me
dio eorꝫ iere. dixit ad eū. Veni mecū in ba
bilonē et honorabo te. Qz si displicet t.
reside. Omnis terra in conspectu tuo ē.
et ita apud godoliam. et quo uolueris uade
et tradidit ei nabuzardā cibaria et
munuscula et dimisit eū. Dixit et
rechabitas libos permisit. Sedit itaqꝫ ie
remias et baruch notarius eius in medio
populi qui relictus fuerat. Nabuzardā uero
abiit in babilonē. trahens secū capti
uitatē. hic fuit exitus regni hebreorꝫ.
et regnatū ē secdm iosephū in eo annis
d. et xiiii. et mensibꝫ. vi. et diebꝫ. x. Secdm
uo librū regū non plene quingentis. et
fuerunt in eo reges. ad dd. xx. iiii. ab edi
ficatione uo templi fluxerant anni cccc.
et lxxx. et menses. vi. et dies. x. ab egressu a
populi de egypto anni. dcccc. et lv. duo menses
vi. et dies. x. fuerunt aūt in templo p suc
cessionem. xv. summi sacerdotes a primo. s.
sadoch. quē instituit salomon usqꝫ
ad postremū iosedech quem interfecit rex

babilonis. De incendio urb. et templo
et godolia.
Porro cū nabuch.
uenisset babylonem cū triumpho. uic
timas sollempnes immolauit dijs suis. et
sollempnizauit cū omni populo. xv. diebꝫ
qꝫ recumbente sedechias in medium et alios
de cantoribꝫ templi cū eo qui psallerent
tam quiuantibꝫ musicis instrumentis
canerent ymnos de canticis syon. Bibe
aūt communiter in uasis domꝰ dn̄i. quar
dam nabuch. consecrauit ydol. queda
sibi reseruauit. Cūqꝫ daretur psallentib
potū. clanculo precepit ut daretur sedechie
potꝰ laxatiuꝰ coram omnibꝫ ignominiose
laxatus ē et rursū reductus est in carcerem
qui nimio afflictus dolore. post paucos
es mortuus ē. et audiens nabuch.
mortis eiꝰ extrahens eū de carcere regio
honore sepeliuit eū. In diebꝫ ezechie
ē extinctum regnū iudeorꝫ. et exordiū
buit quinta etas. cuiꝰ anno secdo fuit
defectio quam tales milesius predixerat.
In diebꝫ captiuitatis romanorꝫ. vi. rex
seruiꝰ nobilis captiue filius tres montes
urbi addidit. quirinalem. viminalem
esquilinū. fossas circa muros duxit
romanorꝫ. cuius tu primꝰ instituit. tandem
occisus ē a tarquinio superbo. presci. tarquinij
lios. eodē tempore apud grecos. vii. sapientes
appellati. Huic loco dignū duximus in
ponere contrarietates de collatione annorum re
gum iuda et regū isrl. et determinationes
eorꝫ que nob occurrerint ut tandem histo
riam expeditius prosequamur. Determina
In libro regum e tio contrarietatum.
inueniūt contrarietates de collatione annorum re
gū iuda et regum isrl. que quidē determina
ri possunt. ubi uo nō inueniūt determina
tio. uicio scriptorꝫ contigisse uel accidisse quidem
in numeris notibꝫ et numeris sepe fallūtur.
Roboam et ieroboam. primū co-regnauerunt
annis xvii. alter in iuda. alter in isrl. post
roboam cepit regnare filius eius abia in iuda.

l co regnare

in .xviij. ioboam qui .xx. duobus annis reg-
nauit in israel. et congregauit abia ioboam
tribus annis. quod per sinodochicen dictum est.
hoc est duobus annis. et aliqua parte tercii qui
erat uicesimus ieroboam et in reliqua parte
eiusdem anni cepit regnare asa. et regnauit in
israel nadab filius eius ioboam duobus annis
.i. uno anno et aliqua parte anni secundi. qui
adhuc erat tercius asa. Et occidit eum basa
et cepit regnare pro eo in israel anno tercio asa.
et regnauit .xxiiii. annis. non tamen plenis. quia
tunc regnasse usque ad .xxvij. asa. si non reg-
nauit nisi usque ad .xxvi. Hela itaque filius
baasa cepit regnare in israel anno .xxvi.
asa. et duobus annis regnauit. i. uno anno
et aliquot parte anni secundi. qui erat .xxvij.
asa. et in hoc eodem anno zambri interfecit
hela et regnauit pro eo diebus .vij. Quo mor-
tuo diuisus est populus. pars quedam sequebatur
thebni. altera sequebatur amri. et regnauit .xij.
annis in israel. Hic notandum est. quod contentio de
regno inter amri et thebni durauit per
tres annos et ultra quia statim dicit scriptura.
quod amri cepit regnare amri eum .xxxi. anno.
regni asa. Si enim mortuo zambri statim
cepisset regnare amri, cum eles fuit. ergo
regnare cepisset .xxvii. anno. uel octauo
regni asa. Verumtamen postea dicit scriptura eum
cepisse regnare .xxxviij. anno regni
asa. Si enim .xij. annis regnauit amri. et in-
choauit regnare .xxxi^mo. anno asa. et asa
non nisi .xl. et uno anno regnauit. palam est quod
amri superuixit asa. per unum annum. Vnde ergo
achab succedens patri inchoauit regnare
.xxxviij. anno regni asa. Quod sic soluitur.
postquam dicit scriptura .xxxi. anno asa. amri cepisse regnare
intelligendum est quia tunc solus et super totum israel.
mortuo thebni. cepit regnare. Cum autem
dicit eum regnasse .xxij. annis. a .xxv.
vij. anno asa numerat. quando israel elegit eum
eum in regem. quod tempus extendit usque ad .xxx.
viij. annum regni asa. cum achab reg-
re inchoauit. Huic sine sequitur scriptura
consonat. quod narrat iosaphat filium asa reg-
re cepisse .iiij. anno regni achab. qui fuit
ultimus asa .xl. scilicet primus. Porro iosaphat reg-
nauit in ierusalem .xxv. annis regnauit. huic quia
filium non habuit. frater eius ioram successit in
regnum. et cepit regnare ioram in israel anno
secundo ioram filii sui iosaphat. Sed queritur. Si an-
no .xvij. iosaphat. qui .xxv. annis reg-
nauit. quomodo ioram frater eius anno secundo ioram
filii iosaphat. et non potius .xviij. uel .xix.
anno iosaphat regnare cepit. postea statim
in sequentibus subiungit scriptura quod .xviij. an-
no iosaphat ioram filius achab regnauit.
Hec contrarietas sic soluitur. post duo annos quibus
regnare dicitur ochozias. uiii sunt quibus solus
et incolumis antequam per cancellos domus
sue corruisset regnauit. Reliqui uero .vij. uel no-
uem. quibus eo languente fiebant. et ioram ad
ministrationem regni agebat. non sibi. sed
fratri deputabantur. Vnde in .viij. uel .x. anno
regni iosaphat regnasse scribitur ioram.
quia tunc regni administrationem pro fratre lan-
guebat suscepit. Scriptura uero que dicit quod
ioram filius achab secundo anno ioram filii
iosaphat regnauit tempus quo solus de-
functo iam fratre regnare cepit attendet.
Ex diuersorum sane scriptis prophetarum collectus est
tractatus liber regum. Vnde est quod alius aliud.
et alius aliud. Sed tamen diuersitatem initium
utrumque inchoationis regni regum tam iuda quam
israel assignauit. Ioram autem filius achab
.xij. annis regnauit super israel. Illa igitur scriptura
que postea dicit quod anno .v. ioram filii ach-
ab regis israel regnauit ioram filius iosaphat
regis iuda. tempus attendit quo pro patre ad-
huc uiuente regnum administrare cepit.
Porro ioram filius iosaphat .xxxij. duorum
annorum erat cum regnare cepisset. et .viij.
annis regnauit in ierusalem. Anno .xij. io-
ram filii achab regnauit ochozias filius
ioram regis iuda .xx. duorum annorum erat
cum regnare cepisset. et regnauit in ierusalem. Qui-
dam in dolo codices habent ioram filium iosaphat

amri cepisse regnare

et post uiuit amri

Secundum anno .xvij. ochozias filius achab cepit regnare in israel et duobus annis

ochozias cepit regnare et duobus tamen annis regnauit.

qui

uno anno

filius abia .xl. et uno anno regnauit in ierusalem. anno secundo asa regnauit.

In hoc anno sic eclesiastes eum dicit filium eius achab cepisse regnare

.xx. et duorum esse tantum cum regnare cepisset quod stare non potest. Si enim .xx. duorum annorum tantum
erat cum regnare cepisset et .viii. tantum an
nis regnavit ergo tricenarius erat cum mortuus
est. Sed filius [eius] ei succedens iam .xx. duorum
annorum. Ergo quando eum genuit ioram octo an
norum erat quod est impossibile. Tamen hebrei tradunt
ioram filium iosaphat .xx. annis regnasse
et .xl. duobus vixisse quod videtur consonare
huic littere que dicit eum .xx. duorum annorum
esse cum regnare cepisset. Sed tamen dicunt solos
.viii. annos quibus innocenter vixit an[te]quam
fratres suos occidisset illi in regnum computa
tos a scriptura. Mortuo ochozia mater
eius athalia .vi. annis regnavit in ierusalem.
Eisdem .vi. annis conregnavit et hyeu
qui .xxviii. annis regnavit in israel. An
no .vii. hyeu cepit regnare in ierusalem io
as et .xl. annis regnavit. Regnaverunt ergo pariter
in iuda et hyeu in israel .xx. et duobus an
nis regnavit. Quibus finitis mortuus est
hyeu et successit ei in regno ioachaz fi
lius eius et ut iniocatus choans regnare
anno .xxiii. regis iuda et .xvii. annis
regnavit in israel. Sed queritur. Si anno .xxiii. ioas
ioachaz cepit regnare et annis .xvii.
regnavit cum ioas .xl. tantum annis regnavit.
palam est quod usque ad .xxxix. vel potius .xl.
annum eius ioachaz regnavit. Quomodo ergo
statim in sequentibus dicit scriptura quod ioas
filius ioachaz anno .xxxvii. ioas re
gis iuda regnare cepit. Forte tertio in
ueniunt patre simul cum patre regnavit. Forte
scriptorum negligentia que in numeris sepe fuit.
Hanc difficultatem repit. Anno .ii. ioas
regis israel regnavit amasias in ierusalem .xxix.
annis. Annus secundus ioas quo amasias
regnare cepit in[i]tiatur ex quo solus de
functo patre regnavit. Vixit autem amasias
rex iuda postquam mortuus est iosias
rex israel .xv. annis. et hic oritur questio.
Supradictum est quod amasias anno secundo ioas
regis israel regnare inchoans .xxix. annis regnavit.

Ioas autem .vi. annis regnavit .xv. itaque annis
simul regnaverunt. Mortuo itaque ioas solo
.xiiii. anni supersunt amasie. vel ad plus
.xv. forte erravit scriptor ponens .xxv. pro
.xv. vel forte amasias vivens desiit
regnare. et .x. vel .xi. annis usque diu
quam regnavit in israel ierobaam .xl. et uno an
no. Simul itaque regnaverunt amasias in iu
da. iorbam in israel ad plus .xv. annis.
est ergo quod sequens scriptura dicit quod .xxvii. an
no ierobaam regnavit ozias filius ama
sie in ierusalem. Forte .xv. annis uno sine
rege fuit. quia tunc ut diximus amasias
vivens regnum dimisit et ozias ad
huc parvulus regnare non poterat. Mortuo in
patre cum .xvi. esset annorum et ierobaam in
israel .xxvii. annum regni sui inchoasset
regnare cepit in israel [sic] ierusalem et .l. duobus an
nis regnavit. Porro anno .xxxviii. ozie
regis iude regnavit zacharias filius iero
boam in israel .vi. mensibus. et hic oritur questio.
Supradictum est quod anno .xxvii. iorbam re
gnavit in israel. qui .xl. et uno anno regnavit
ozias regnare cepit. et .l. ii. annis re
gnavit. .xiiii. itaque pariter regnaverunt ozias
et iorbam. Cum ierobaam post .xl. an
num unum defuncto. si statim zacharias
filius eius in regnum successit. non in .xxx
vii. sed in .xv. anno regem ozie reg
nare cepit. aut ergo regnum israel sine rege
.xxiii. annis. vel potius per illos .xx.
annos. Zacharias filius eius iorbam
regna. qui tamen illi quia pessime vixit in
tuum non sunt computati. Soli autem .vi. menses
quos correctus vixit in .xxxviii.
ozie. illi sunt computati. Item .xxxix.
.ix. anno ozie. sellum occiso zacharias reg
nat in israel .x. annis. anno .l. ozie phacee
filius manahen regnavit in israel duobus
annis. Anno .l. ii. ozie phacee filius
rome[lie] phaceiam interfecit et regnavit in israel
.xx. annis. Anno .ii. phacee regnavit
achaz [sic] in ierusalem et .xvi. annis regnavit

uno mense. Eodem anno manahen occidit
sellum et regnavit in israel

Si in scriptura .xv. planum est. si vero .xvi. annorum incipiendo est
a presenti anno prius ut dempti sunt a .xvi. remanent
.xii. qui cum .xvii. faciunt .xxix.

TOBIAS

.xv. g° annis ad min⁹ simul regnauerunt.
ioathan in iuda. et phacee in isr̄l. et ann⁹
qui fuit ultim⁹ ioathan fuit phacee .x
et .vij. et itaq; phacee reg. post ioathan t'b;
annis. In quibus conregnauit ei achaz fili⁹
ioathan. Quod g° legitur q; iosee interfecit
phacee et regnauit p eo .xx. anno ioathan.
filij ozie ex illo tempe regnuit ioathan
scriptura numat quo p patre leproso regnauit.
Ubi aūt legitur q; anno .so. phacee regnuit
et q; .xvi. annis regnauit. ab illo tempe
numat quo sol⁹ mortuo patre reg. Porro
.xij. anno achaz. osee regnauit in isr̄l.
ix. annis. Si g° phacee et achaz t'b; tm̄ an
nis conregnauerunt ut dc̄m ē. tunc anno
.iiij. achaz occisus ē phacee. et si ozee
occisor eius nō regnauit p eo usq; ad .xij.
annū achaz. tunc regnū isr̄l fuit .viij.
annis sine rege. Itaq; p̄dc̄e contrarietates et
alia siquas p̄termisim⁹ determinari p̄st.
ul' p sinodochē. ul' q' quidā cū patrib; reg
nauerunt. ali quando soli regnarent ul' q' quandoq;
regna sine rege fuerint.

Hystoria tobie.
De morte godolie.
De descensu reliquiarum unde tobitu iermie
De captiuitate re
liquiarum. Hyst̄ to
bie.

Hystoria tobye exordiū
habuit in captiuitate .x.
tribuū quam fecit salma
nassar quo in tempore tantū
nū habuit. nō satis eluce
videtur enim secundum l̄ram
hystorie tobiā uixisse post excidiū iłrl̄m
et incendiū templi. Ait enim in cantico suo.
Irl̄m ciuitas dei castigauit te dn̄s. Benedic
dnm̄ seculorum ut reedificet in te tabnaclm̄ suū
et reuocet ad te om̄s captiuos. In diebus aūt
mortis sue cū p̄diceret filijs de reditu cap
tiuorum ait. terra deserta replebitur et dom⁹ dei
que in ea incensa ē iterum reedificabitur. Si
nō attendam⁹ tantum uite tobie. filij to
bie. fuit enim tantum historie que fuit ei

tantum uite nō meminim⁹ descendisse hyst
toriam ad pl⁹ ult' tempora iosie. Ponamus
enī filiū cū patre captiuatū .vi. anno
ezechie et annū clm ee cum .x c. ix. ān⁹
tm̄ uixit. cc̄a .xx. annum mortis iosie
mortu⁹ ē. Hanc hystoriam transtulit
ieronimus de sermone chaldeorum in latinū ad pe
titionem cromatij et eliodori epōrum. Hanc
hystoriam iudei int' apocrypha ponunt.
Ieronimus tm̄ in prologo suo dicit int' agyog
pha. Que si esset tunc esset in tertio ordine
canonis ueteris instrumenti. Sed q' de illo
ordine ē. dm̄s q' ieronim⁹. diffusius ac
cepit agyographa ut includeret et apoc
pha. et quia uicina ē lingua chaldeorum
hebraico sermoni utrisq; lingue peritum
loquacē hui⁹ ieronimus. quicq; ille hebreus
uerbis expressit. latino sermone exposuit
sub breui et quia uni⁹ diei labore. De to
bia.

Porro tobias ex tribu
neptalim fuit. cūq; ceteri ad uitu
los aureos quos fecerat ieroboam irent.
ipse ascendebat in ier'lm ut adoraret
dnm isr̄l primicias et decimas fideliter
offerebat. ita ut in tertio anno proselitis
et aduenis omne ministraret decima
tionem. et in omnib; legem dei pu̇er obseruā
bat. Factus aūt uir. accepit sibi uxorem an
nam de tribu sua. et susceptū ex ea filiū
nomine suo uocauit tobiā. Captiuusq; cū ux
ore et filio. habitauit in niniue et custodi
uit animam suā ne contaminaretur in cib
gentiliū. Sed et contribules nō custodientes
se grauiter arguebat. Et dedit illi gratiam deus
in oculis salmanassar. qui dedit ei potesta
tem quocūq; uellet ad captiuos ire et
cetera eos facere quecūq; uoluisset. Cūq; de
ambularet per regione captiuis dabat mo
nita salutis deuenit in rages ciuitatē
medorum. Et inuenit in ea quendā contribulem
suū gabeliū egentē. et reliquit ei sub cyro
grapho .x. talenta argenti. que habebat ex
eis in quib; a rege fuerat honoratus. Mortuo

Quorum corpora Thobias sepelie-
bat. Quod cum nuntiatum esset regi
tulit omnem substantiam eius et eum
iussit occidi

autem Salmanasar cum filius eius Sennacherib
filios Israel haberet exosos. Thobias consola-
batur eos et egenis ministrabat. Cumque reversus
esset Sennacherib a Iudea fugiens manum
domini iratus multos hebreorum fecit occidi.
Thobias vero cum uxore et filio fugiens la-
tuit, quia multi diligebant eum. Post .xlv.
dies cum occisus rex a filiis suis, rediit
Thobias in domum suam et restituta sunt ei
ablata.

II Porro in quodam die festo cum pa-
ratum esset prandium apud Thobiam, dixit
filio suo: Vade et adduc aliquos de tribu
nostra timentes deum ut comedant nobiscum.
Qui reversus nuntiavit unum de hebreis
iugulatum iacere in platea. Et exiliens
Thobias ieiunus tulit occulte corpus in
domum suam et comedit panem in luctu et
tremore. Et cum sol occubuisset sepelivit
illud. Et arguebant eum proximi sui dicen-
tes: Huius rei causa interfici iussus es et vix
sepelis mortuos. Sed Tobias magis timens
deum quam regem, sepulture occisorum sollicitus
instabat. Contigit autem ut quadam die
fatigatus a sepultura rediens domum
iactaret se iuxta parietem et obdormi-
vit et ex nido hirundinum calida stercora
super oculos eius inciderunt et factus est cecus.
Hoc autem permisit deus fieri ad eius probationem
et ad exemplum patientie in posterum. Nam et in
omnibus vidit deum sicut beatus Iob. Nam
et proximos suos insultantes ei increpabat
dicens: Nolite ita loqui. Filii enim sanctorum sumus
et vitam illam expectamus quam deus daturus
est fidelibus suis. Anna vero uxor eius ibat
ad textrinum opus cottidie et de labore ma-
nuum suarum quod consequi poterat deferebat.
Factum est autem ut edum accipiens detulisset
domum, cuius balatum vir audiens ait: Videte
ne furtivus sit. Ad hec irata uxor respondit:
Manifeste vana est spes tua et elemosine
tue perierunt.

III Et ingemuit Thobias cum lac-
rimis dicens: Et nunc domine secundum voluntatem tuam
fac mecum et precipe in pace recipi spiritum
meum. Expedit enim mihi magis mori quam vi-
vere. Eadem die contigit ut Sara filia Ragu-
el in civitate Medorum audiret improperium ab
una ancillarum suarum, que increpabat dicens
sibi: Interfectrix virorum tuorum numquid occide-
re me vis sicut occidisti .vii. viros. Fuerat enim
tradita .vii. viris et demonium nomine Asmo-
deus occidebat eos mox ut ingressi fuissent
ad eam. Ascendit ergo Sara in superius cu-
biculum domus sue et tribus diebus ac noctibus
manducans neque bibens in oratione persis-
tens [illegible] domine deus patrum meorum ut de vinculo
improperii huius absolvas me aut certe de-
super terram eripias me. In illo tempore exaudite
sunt preces amborum in conspectu domini et missus est an-
gelus Raphael ut curaret ambos. Ergo cum To-
bias putaret se exauditum ut moreretur, vocavit
filium suum: Audi fili mi verba mea et quasi
fundamentum in corde tuo construe [illegible]
[illegible] sepelies me et honorem habebis ma-
tri [illegible] vixit. Mortua circa me sepeli
[illegible] filium et sua [illegible]
data eius. De substantia tua fac elemosinam,
quia elemosina ab omni peccato liberat et
magnam prestat fiduciam coram deo om-
nibus facientibus eam. Attende tibi fili mi ab
fornicatione et a superbia, a qua sumpsit i-
nitium omnis perditio. Consilium a sapiente
quere. A peccatoribus declina. Merces merce-
narii non remaneat apud te. Noli time-
re quia pauperem vitam gerimus. Sed multa
habebimus bona si timuerimus deum. Preterea
scito quod dedi Gabelo .x. talenta argenti in
Rages, cuius cirographum penes me ha-
beo. Perquire ergo tibi fidelem virum qui
eat salva mercede sua, ut restituat Ga-
belo cirographum suum et ipse restituat
depositum tibi. Tunc egressus Tobias inve-
nit iuvenem succinctum et quasi ad
patum, ignorans quod angelus dei esset. Cum
accepisset ab eo quod omnem regionem Medorum
novisset et Rages civitatem et Gabelum habi-
tantem in ea, introduxit eum ad patrem suum.

et salutavit eum invicem ducens. Gaudium sit
tibi semper. Qui respondit. Quale gaudium erit mihi qui lu-
men dei non video. Cui iuvenis. Forti animo esto
in proximo est ut a deo cureris. Et ait tobias.
Potes ducere filium meum ad gabelum. Qui respondit.
Ego ducam eum et reducam ad te. Cumque quere-
ret ab eo tobias tribum eius et domum et nomen
respondit. Ex filiis israel ego sum azarias ananie
filius magni. Quod totum secundum interpretationem no-
minum erat verum. Erat enim de angelis viden-
tibus deum. et erat azarias id est adiutor et filius
ananie id est gratie dei. Tunc paratis omnibus que
erant opus in via. ambulaverunt ambo simul.
et canis secutus est eos. Mater autem flebat di-
cens ad virum. baculum senectutis nostre tu-
listi. nunquam esset pecunia illa pro qua misisti
eum. sufficiebat nobis paupertas mea ut di-
vitias computaremus quod videbamus filium nostrum.
Et ait tobias. Noli flere. filius noster salvus
revertetur ad nos. credo quod angelus dei bonus
comitetur eum. Porro ultimo prima mansi-
one manserunt iuxta fluvium tygrim. et exivit
tobias ut lavaret pedes suos. et piscis im-
manis egrediebatur ut devoraret eum. et
timens tobias clamavit dicens. Domine invadit
me. et ait angelus apprehende brancia eius
et trahe eum ad te. et extraxit eum in sicco.
et palpitabat ante pedes eius. Super hunc lo-
cum dicit beda. quod dum christus in cruce lavaret
pedes suos qui ambulant super terram. ad-
venit diabolus querens siquid peccati inveniret
in eo. Unde pater transfer a me calicem hunc.
Tunc dixit angelus ad tobiam. Exentera piscem
hunc et cor eius et fel. et iecur repone tibi.
valent enim ad medicamenta. Tunc tobias partem
piscis assavit et comederunt. partem salsam
secum tulit. Cumque simul pergerent. ait tobias.
azaria frater quod remedium habent que de pisce
servare iussisti. Qui respondit. Particula cordis super
prunas posita. fumo suo extricat omne genus
demonum a viro vel a muliere. non super hoc mi-
rari debemus cum fumum cuiusdam adusti eandem
vim habere perhibeat. Cumque quesisset thobyas

ubi manerent nocte illa. Respondit angelus. Est hic
raguel propinquus tuus huius filiam unicam
que debetur tibi cum omni substantia eius. Et ait
tobias. Audio quod tradita est viris vii. et oc-
cisi sunt a demone. Respondit angelus. Noli timere.
Super petulantes et deum non timentes potestatem
demonum habet. Tu autem cum acceperis eam. tribus
diebus continebis ab ea. et de nocte invocabitis
ambo orationibus. prima nocte in incenso iecore
piscis presentibus viris fugabitur demonium. Secunda
nocte in copulatione sanctorum patriarcharum admit-
tis. id est orabitis deum ut in principium sancti-
tatis et pudicitie patriarcharum admittat
vos. Tertia nocte benedictionem consequeris
ut filii ex vobis procreentur sani et incolumes.
Hanc benedictionem prestabat sacerdos vel aliquis
maior inter eos vicem sacerdotis gerens. Quar-
ta nocte accipies eam cum timore dei. a-
more filiorum magis quam libidine ductus
ut in semine habrahe benedictionem in filiis
consequaris. Tandem ingressi sunt ad raguel. VII
Cumque vidisset raguel uxori sue quam simillimus
esset iuvenis hunc tobie consobrino suo.
dixit ad eum angelus. hic est filius eius. Et leta-
tus est raguel et instauravit convivium.
Tunc ait tobias. non manducabo neque
bibam nisi prius petitionem meam confirmes.
et promittas mihi dare saram filiam tuam.
Quo audito. expavit raguel et hesitavit
de responso dixit ei angelus. Noli timere dare
eam coniugem huic enim debetur. et propterea alius
non potuit habere. Tunc ait raguel. Scio quia a deo
venistis et quod exaudivit deus preces et lacrimas
meas ut iungeretur hec filia mea cognationi
sue secundum legem moysi. et apprehendens filie
dexteram tradidit eam dextere tobie dicens.
Deus patrum nostrorum sit vobiscum et coniungat vos
et impleat benedictionem suam in vobis. Et fecerunt
conscriptionem coniugii. et comederunt benedicentes
dominum. Post cenam vero introduxerunt iuve- VIII
nem in cubiculum virginis et protulit tobias
de cassidili suo partem iecoris et posuit super
prunas. Tunc raphahel apprehendit demonium.

& religavit illud in deserto superioris egipti.
Tunc tobias ait ad virginem. Sara exsurge et deprecemur
deum hodie et cras et secundum cras. Hiis enim tribus
noctibus iungimur deo. quarta nocte in nostro
erimus coniugio. Filii enim sanctorum sumus nec possumus
ita coniungi sicut et gentes que ignorant
deum. Et adoraverunt simul ducentes. Miserere
nobis domine deus patrum nostrorum miserere nobis. et
consenescamus ambo pariter sani. Porro circa
pullorum cantum fecit raguel parari sepulchrum
ubi sepeliret eum prius quam illucesceret. & misit
unam de ancillis ad videndum si iam obisset.
Que reversa nunciavit eos incolumes esse et
secum pariter dormientes. Et laudaverunt omnes
deum. & repleverunt sepulcrum fovea quam fecerant post
quam lucesceret. & paraverunt sollempne convivium
omnibus vicinis et amicis suis. & adiuravit
raguel tobiam ut duas ebdomadas maneret apud
eum. et dedit ei mediam partem omnium que
possidebat faciens scripturam ut reliqua pars
que superesset post obitum suum deveniret ad
VIIII tobiam. Tunc ait tobias ad angelum quem
hominem existimabat. azaria frater noster quam
gravis sit mora nostra parentibus meis. Obsecro
ut eas ad gabelum et reddes ei cyrographum
suum et recipias ab eo pecuniam tuam
et moneb[is] eum venire ad nuptias. Tunc
assumens raphael IIII de servis ra
guel et duos camelos venit ad gabelum.
et recepta pecunia dixit eum ad nupti
as secum. Et ingressus gabelus invenit eos
discumbentes et benedixit eis. Cumque omnes
dixissent amen. cum timore nuptiarum convi
X vium excebant. Porro cum tobias moram
faceret in nuptiis sollicitus erat pater eius
eius quod ad diem determinatam non redierat.
Mater vero lacrimis irremediabilibus flebat
dicens. Heu me fili mi. ut quid te misimus
peregrinari lumen oculorum nostrorum baculum senec
tutis nostre. Vir autem eius consolabatur eam.
Porro raguel dicebat ad generum suum. Ma
ne hic et ego mittam nuncium salutis tue
ad patrem tuum. Cumque ille non acquiesceret. et
diceret ei saram et dimidium substantie sue in puer
is in puellis in pecudibus in camelis in vaccis. in
pecunia multa. Parentes vero monuerunt
filiam suam honorare socerum et diligere maritum
regere familiam. gubernare domum et se ipsam irre
prehensibilem exhibere. Cumque reverterentur pre
venerunt ad carram que est in medio itinere. Et
ait angelus ad tobiam. Precedamus nos duo et
sequitur nos lento gradu uxor tua et famu
lia cum animalibus. & tolle tecum de felle pis
cis & linies ex eo oculos patris tui & recipiet
visum. Porro anna sedebat secus viam cotti
die in supercilio montis unde respicere poterat
de longinquo. et cognoscens a longe filium
venientem. cucurrit ad virum suum dicens. Ecce
filius tuus venit. Canis quoque qui simul fuerat
in via precucurrit et quasi nuntius blandimento cau
XI de gaudebat. Tunc exsurgens cecus data
manu puero. processit obviam filio suo & os
culantes filium fleverunt pre gaudio. Cumque ado
rassent deum consederunt. Tunc tobias de felle
piscis linivit oculos patris. & sustinuit quasi di
midiam horam. & cepit egredi albugo ex oculis
eius quasi membranum ovi. Quam apprehendens to
bias traxit ab oculis. statimque visum recepit.
& glorificabant omnes deum et ait tobias. Be
nedico te deus israel quia castigasti me et sal
vasti me. & ecce video tobiam filium me
um. Ingressa est et post dies VII sara uxor
eius cum omni substantia sua & pecunia
quam receperat a gabelo. et convenerunt con
bules et vicini ad tobiam et congratulabantur
ei per VII dies explantes cum gaudio. Cumque XII
narrasset tobias patri suo ordinem bonorum
que fecerat ei angelus in via. tulerunt illum
in partem rogantes ut dignaretur dimi
diam partem omnium que attulerant acceptam
habere. Tunc dixit ei angelus occulte. Bene
dicite deum celi et coram omnibus viven
tibus confitemini quia fecit vobiscum misericordiam
suam. Etenim sacramentum regis abscondere bo
num est. opera autem dei revelare & confiteri hono
rificum est. Non abscondam vobis sermonem

occultum. Bona est oratio cum ieiunio et elemosina. Cum
orabas et derelinquebas prandium et abscondebas
mortuos per diem et nocte sepeliebas ego
obtuli orationem tuam domino. Et quia acceptus eras
ei, necesse fuit ut temptatio probaret te. Et nunc
misit me dominus ut curarem te et Saram uxorem
filii tui a demonio liberarem. Ego enim sum Rapha-
hel angelus unus ex .vii. id est ex universis qui
astamus ante dominum. Qui cum audissent, tre-
mentes ceciderunt in facies suas. Et ait an-
gelus: Pax vobis, nolite timere. Cum enim vobis-
cum videbar manducare et bibere, sed ego cibo in-
visibili et potu utor qui ab hominibus videri
non potest. Tempus est ut revertar ad eum qui mi-
sit me. Et hec dicens ab aspectu eorum ablatus est
sursum. Tunc prostrati per tres horas in faciem benedixe-
runt dominum. Et exurgentes narraverunt omnia mi-
rabilia eius. Aperiensque Tobias senior os
suum benedixit dominum et dixit: Magnus es
domine in eternum quia flagellas et salvas, dedu-
cis ad inferos et reducis. Non est qui effugiat
manum tuam. Et hortatus est in hoc cantico
Ierusalem et captivum populum dei ut exemplo suo
convertantur ad dominum et faciant iusticiam coram
eo et credant quod cum eis faciet misericordiam. Et pro-
phetavit de Ierusalem dicens: Omnes fines terre
adorabunt te, nationes ex longinquo ad
te venient, et munera deferentes adorabunt
dominum in te. Quod mistice de tempore gratie dictum esse ex
his que secuntur apparet: Porte Ierusalem ex sa-
phiro et smaragdo edificabuntur et per vicos eius
alleluia cantabitur. Erat autem Tobias .lvi.
annorum quando lumen amisit. Sexagenarius vero
illud recepit. Et postea vixit annis .l. duobus et
vidit filios nepotum suorum. Et complevit annos
.cxii. Glosa tamen de ministerio videtur eum
velle postquam illuminatus est .xl. duobus annis
supervixisse, referens .xl. ad labores abstinen-
tie, duos vero ad dilectionem dei et proximi.
Cumque videret obitum sibi imminere, vocavit fi-
lium suum ad se et .vi. filios eius, dixitque eis:
Prope erit interitus Ninive. Video quia iniquitas
eius dabit ex eis. Non enim excidet verbum domini

et fratres nostri qui dispersi sunt a terra Israel rever-
tentur ad eam et replebitur, et domus dei que
in ea incensa est iterum reedificabitur. Hoc
tamen magister videtur a prophetali certitudine per verba
preteriti temporis predixisse quam rem gestam. Ad-
huc enim stabat Ierusalem et templum in ea. Cumque
monuisset eos de dilectione dei et timore et
elemosinis faciendis et ut ipsi eadem man-
darent filiis suis, addidit: Vos autem nolite
manere hic, sed quacumque die sepelieritis ma-
trem vestram circa me in uno sepulchro ex ea die
dirigite gressus vestros ut exeatis hinc. Et
mortuus est Tobias et post modicum uxor eius, et
et abscessit Tobias ex Ninive cum uxore
et filiis et nepotibus et reversus est ad soceros
suos et invenit eos in bona senectute et
curam eorum gessit, et clausit oculos eorum, Ra-
guelis scilicet et Anne. Et notandum quod in sacra
scriptura .v. dicuntur Anne: mater Samuelis,
uxor Tobie, uxor Raguelis, mater beate vir-
ginis, et Anna prophetissa. Mortuus est et
Tobias minor completis annis .xcix. Et ·c·x·
sepelierunt eum omnis cognatio et omnis
generatio eius in sancta conversatione perman-
sit, ita ut accepti essent tam deo quam hominibus.
Nunc ad hystoriam captivitatis Ierusalem reverte-
mur, et post hystoriam Iudith et Hester
suis locis explicabimus. De morte

Factum est cum prefecisset rex Godolie.
Babylonis Godoliam reliquiis terre,
venerunt ad eum omnes qui evaserant ma-
nus hostium et inter finitimas gentes la-
tuerant vel quibuscumque latibulis salvaverant
animas suas. Multi quidem de .x. tribubus quibus
contiguus erat cohabitatio Samaritanorum. Fuit
etiam inter eos quidam de principibus terre
Iohanna filius Caree, Sareas et Iechoni-
as. Et dixit Godolias ad eos: Nolite ti-
mere habitare in terra et servire regi Babilonis
et bene erit vobis. Ego habito in Masphat ut
respondeam precepto Chaldeorum qui mittentur
ad vos ut in nullo vos conveniemini. Cumque
hortamento finaliter dimisit eos ad provincie

loca que quisqȝ sibi delegassȝ. Porro de gene
regio erat quidā hismahel uir malign⁹
qui dum obsideretur urbs ad regem e
uasit amonitaꝝ et ibi morabat᷑. et
ait iohanna filius caree ad godoliam
secreto. Scito qȝ hysmahel insidiabat᷑
aīe tue inuidens tibi dominiū terre ut
rex amonitaꝝ mittet eū pcurē magi
tuā ut occipet t̄ram desolatā. Ibo ḡ ⁊
pcutiā hysmael nullo sciente interficiat
te et dissipent᷑ et peant reliquie iuda.
Et ait godolias. non facies ūbum h̄
ut occidas uirū innocentem. Non enī
ūisile ē ut in tali desolatōne huiusmodi
malicia exceet. Et fcm̄ est ī mense .vij.
circle anni uenit hysmael et .x. uiri
cū eo ⁊ ad godoliam ī masphat ⁊ splen
dide suscepit eos cū p̄t prandiū ūsus essȝ
in soporem godolias ⁊ conuiue. pcussit
eos hysmael. ⁊ egssus p noctem iudeos
qui erant ī ciuitate et quosdā milites
qui a babilonus filiari delicti truci
dauit. ⁊ piecit cadauia eoꝝ in lacum
uemebant cū munibȝ de puincia
hꝯ. uiri ad godoliam. ⁊ egssus hys
mael in occursū eoꝝ dicens Intrate
ad godoliam. Quibȝ ingssis. occidit
eos hysmael pter .x. qui dixerunt ei.
pce nob̄ qȝ thauros/ magnos frume
ti. ordei. olei ⁊ mell' et dabim⁹ t̄. ⁊ re
cesserunt ab eo. Tūc hysmahel dux cap
tiuas reliquas pp̄i qui erat ī masphat.
filias qȝ regis quas cōmendauat na
buzardam godolie. Q cum audisset
iohanna filius caree. assumptis uiris
insecutus ē hysmahel ⁊ inuenit eum
ad aquas que sunt in gabaon ⁊ fugit
hysmahel a facie eius cū .viii. uiris
duos ipē occidit ⁊ reduxit iohanna cap
tiuos et pdam qui duxat hysmahel.

De descensu reliquarum iude et obi
tu ieremie.

/ que fec᷑ Rex asa et pp̄ ba
asa regē isrl' altā ᷑
die ueniebant
ē munib⁹

/ hemus

Et conuenerunt omnes religͤ
iuda ad ieremiā a puo usqȝ
ad magnū. disponebāt enī
fugē in egyptū timētes ne
occiderentur a chaldeis p morte
godolie te godolie. et dixerunt ad pphām. ora
p nob̄ dnū. ut indicet nob̄ ūbum qḋ facia
mus ⁊ quicqͥ dixit nob̄ p os tuum. fa
ciem⁹. p̄t dies .vij. fcm̄ ē uerbū dnī ad ie
remiam ⁊ conuocans ī mensū pp̄l'm ait.
H dic̄ dn̄s. Si manseritis in t̄ra hac. plan
tabo uos ⁊ nō euellam. iam enī pla
tus sū sup malū qḋ feci uob̄. Nolite ti
mere a facie regis babilonis qȝ ego uob̄
sum. Si aū descenditis in egyptum ut ib
hitetis. gladius qȝ formidatis ibi cōphen
det uos. ⁊ pibitis gladio. fame. ⁊ peste. et
n̄ audierunt ieremiā. s; dixerunt mentiꝭ
ī misit te dn̄s. s; baruch incitat te aduisu
nos ut t̄dat nos ī manibȝ chaldeoꝝ. Et
descenderunt omīs cū mlr'ibȝ ⁊ puulis ⁊ om
subā sua in egyptū. deduxerunt ieremiam
et baruch. et desolata ē t̄ra et nō sabbatiza
uit pp̄ multis annis sic p̄dixat ieremias.
Non enī t̄nstulit ī eam rex babilonis colo
nos sic fecat rex assyrioꝝ in t̄ra isrl'. et hi
tarunt religͤ iuda in egipto ī magdalo ⁊ i
thaninis ⁊ in mēphi. ⁊ in t̄ra phatos ⁊ ē
nomē regis a quo ps illa egypti sic denoia
ta ē. Et fcs̄ ē sino dnī ad ieremī. ī thani
Sume lapides gndes ⁊ absconde eos ī cripta
que ē sub muro laticio in porta domꝰ pha
nis ⁊ dices ad iudeos. Hec dic̄ dn̄s. Ecce e
assumā suū meū nabuch. ⁊ ponā tron
eius sup lapides istos et pcutiet t̄ram
gypti. et pibitis uos cum egiptiys qͥa
ro mulieres hebreoꝝ sacrificabant diys alienis
⁊ regine celi. s. lune ul' minori l' ternae
offerebant placentas ⁊ libamina. Cūqȝ
argueret eas ieremias dixerunt. Nunquid sin
uiris nr̄is h̄ facimus. Cūqȝ ad uiros di
us loqretur dixerunt. qui faciunt h̄ in urbib⁹
iuda. Satiati sumus panibȝ ⁊ bn̄ erat nob̄.

Ex quo autem cessaverunt indigenae omnibus et gla-
dio et fame consumpti sunt. Et hic Ieremias. Haec
dicit dominus. Ego iuravi in nomine meo magno quod
omnes viri Iuda qui sunt in terra Egypti gla-
dio et fame peribunt donec penitus consuma-
ntur. Et insurrexerunt propterea adversus Ieremiam et
lapidaverunt eum cum lapidibus quos absconderat
sub muro laterico. Egyptii vero honoraverunt
prophetam sepelientes eum iuxta tumulum re-
gum memores beneficiorum quae praestiterat E-
gypto. Oratione sua fugaverat aspides et
bestias aquarum quas Graeci cocodrillos vo-
cant quibus prius Egyptus infestabatur.
Tradunt et quod adhuc et de pulvere eiusdem lo-
ci aspidum percussura sanatur et fugantur co-
codrilli. De eodem ait Epiphanius. Audivimus
a viris senioribus qui ex servorum Antigoni et
Ptolomei stirpe descenderant quod Alexander
Macedo veniens ad sepulchrum prophetae et cognos-
cens loci mysterium transtulit ipsum in Alexan-
driam et sepelivit gloriose. Et ex tunc a terra illa
prohibiti sunt cocodrilli et aspides penitus.
Nam et idem Alexander prius intulerat illuc
serpentes quosdam qui voce Marsorum aspi-
des fugabant et non poterant eos penitus ex-
stirpare quos quia ab Argis Peloponnesi avexer-
at argones vocavit. Hic est Ieremias qui re-
gibus Egypti signum dedit quod eorum idola eum
oporteret cum virgo pareret. Unde et sacerdotes eo-
rum secreto templi loco imaginem virginis et pueri
statuentes adorabant. Dum vero Ptolomeus
rex interrogaret eos quare haec agerent dixerunt
patriae traditionis esse mysterium quod a sancto propheta
acceperant maiores et credebant in rebus ita
fore venturum. Hic est Ieremias qui templum
eversum praenoscens archam testamenti cum
his quae in ea erant tulit et precibus suis eam
absorberi fecit in petra. Petram vero digito de-
signans dei nomen impressit magnum detrag-
maton. Et factum est sigillum in similitudinem
sculpturae quae ferro cavatur. Et ipsum domini no-
men nubis operimento ita celatum est ut ex tunc
nec locum quis recognoscere queat nec ipsum no-
men legere usque in hunc diem et usque in finem. Et solitu-
dine figurae instar illic saepe nubes ut ignis
fit nostro tempore eo quod gloria dei ab ea et lege no-
non desinat. Est autem petra illa in heremo et
ra inter duos montes in quibus iacet Moyses et
Aaron. Dixitque Ieremias praesentibus. Dominus de Syon
recessit ad caelos. Inde rursus in virtute veni-
et et erit signum praesentiae eius quando universae
gentes adoraverint lignum. Dixit quod archam hanc
nemo praeter Aaron producet postea et tabulas
quae in ea sunt nullus aperiet sacerdotum nullusque pro-
phetarum nisi electus dei Moyses. Et in prima re-
surrectione resurget haec archa et exibit de
petra et ponetur in monte Syna et omnes sancti
congregabuntur ad eam regressum domini susti-
nentes et adversarium qui eos consumpturus est inter-
imere fugientes quando scilicet infusus mortuus resurget.

De captivitate reliquiarum.

Factum est post mortem Ieremiae
anno v. eversionis urbis. Tempore est .xxiii.
regni Nabuchodonosor descendit Nabuchodonosor in Syriam
inferiorem et obtinuit eam. Moabitas quoque
et Amonitas subiugavit sibi. Et tandem
intravit in Egyptum eamque subiecit. Et
regem qui tunc erat in ea occidit. Aliumque
in ea constituens de novo Iudaeos captivos
duxit in Babylonem. Ab hac ultima captivitate
reliquiarum Iudae quidam numerant .lxx. annos
usque ad secundum annum Darii filii Ythaspis.
Hanc et captivitatem reliquiarum praedixerat
Ezechiel in Chaldea. De quo iam prosequentes al-
tius ordiemur.

De ezechia.
Quod ezechiel transportavit vasa.
Quod eze. in dorse venturum ri.

Incipit Ezechiel propheta.

Ezechiel propheta de terra Sa-
rare fuit filius Busi de ge-
nere sacerdotum. Hic in Babi-
lone ductus est cum Ioachim et
matre eius. Cum Daniele et
tribus pueris. Hic habitavit iuxta flumen Cho-
bar. Factum est autem in .xxx. anno non solum
aetatis ipsius sed ab .viii.x. anno Iosiae quo
inventum est deuteronomium in templo .v. anno

Refertur fuisse dignis a Karolo magno ... inventa ... Lateran. ... abscondita ... placet ...

transmigrationis in quarta die mensis ex eorum
est prophetare ezechiel ad concaptivos propter
causas has legant in epistola ieremie per .lxx.
annos duraturam captivitatem. et flebant
pro exilii prolongatione. propterea nuntiabant
adversus dominum quod fraudulenter eos eiecisset.
Dicebat enim propheta ieremias remanentes in
ierusalem pugnaturos. eis vero qui se traderent suo
suo nabuchodonosor. bona pollicebatur. Nunc autem
in deterius res relapsa erat. Florebant enim
qui remanserant et ipsi vulgo servitutis pre
mebantur. Erant quoque inter eos qui dicerent. quo
dam sineretur militie celi bonis omnibus
habundabant. Ex quo vero cessaverant peri
erant gladio. fame et peste. adhuc prophetabat
ezechiel eversionem urbis templi incendium
imminere. et eos qui remanserant in urbe
gladio. eos autem qui vivi traherentur captivitatem
passuros servitutem. ipsos autem in pace et
quasi libera servitute mansuros. Ut autem
auctoritatem preberet ei deus. prius ostendit ei quan
dam visionem sub similitudine scilicet hominis. leonis
vituli. et aquile. nec solum ad prefigurandum
evangelistas. sed ut ostenderet deum israel deum
esse totius creature. per hec digniora omnem in
telligens creaturam. Homo enim prestat ceteris ani
mantibus. aquila rex est avium. leo ferarum.
bos iumentorum. Sub animalibus vero vidit
rotam in medio rote ut ostenderet circumvolu
tionem omnium elementorum in deum esse presentem. Et
super hec vidit firmamentum coloris saphiri
et super firmamentum erat similitudo throni. et
super thronum similitudo quasi aspectus hominis. Et
ait deus ad eum. fili hominis mitto te ad filios
israel. quia domus exasperans est si forte audi
ant et quiescant et sciant quia propheta fuit
in medio eorum. Et ecce manus missa ad
eum. in qua erat liber scriptus intus et foris
et scripta erant in eo lamentationes et car
men et ve. Et ait dominus. Comede volumen
istud quod dedi verba mea in ore tuo. Et iuit
propheta usque ad transmigrationem urbis fluvium
chobar ad accolas novarum frugum. Et sedens

igitur
ut videbatur eis
fame periturosque et extra urbem
prefigurandum

in medio eorum. posuit coram eis laterem et descrip
sit in eo civitatem ierusalem et obsidionem adversus
eam et munitiones et aggerem et castra. et
arietes in gyro. et ante posuit sartaginem
ferream oculis suis ne videret eos et ait. Sic ob
firmavit deus faciem suam ad ierusalem. ut non
videat eam et obsidebit eam. Signum est do
mui israel et qui in ierusalem erant isti de .x. tri
bubus qui ad eos confugerant. et de eis locu
tus est deus ad eum. fili hominis. sume tibi fru
mentum et ordeum et fabam et lentem et mi
lium et viciam. et facies tibi panem de his sub
cinericium in pondere .xx. staterarum. et coques illum
in oculis eorum ad coquendum stercore humano.
Cumque abhorreret propheta. concessit ei fimum boum
pro stercore humano. et dices ad eos. Sic come
dent filii israel panem suum pollutum inter gentes.
ad quas eiciam eos. Dixitque iterum ad eum
deus. Sume tibi gladium radentem pilos. no
vaculam et duces illam per caput tuum et bar
bam et terciam partem pilorum combures igni
in medio eorum. et terciam partem concides gladio
in circuitu. et terciam partem disperges in ventum. Sic
enim dicit deus ad ierusalem. tercia pars tui morietur fame
et peste in medio tui. tercia pars tui gladio
cadat in circuitu tuo. terciam vero partem in
omnem ventum dispergam. Factum est autem an
no .vi. in .vi. mense. in .v. die mensis leva
vit spiritus prophetam inter celum et terram. et addu
xit eum in ierusalem in visione dei. et vidit ad aquilo
nem in introitu porte ydolum baal. et ingressus
vidit universa ydola domus israel depicta in
circuitu et totum. et .lxx. viri de senioribus
stabant. et iechonias sacerdos cum eis. et unus
quisque habebat turibulum in manu sua. et va
por nebule de thure consurgebat. Et in
gressus per ostium porte ad aquilonem vidit
mulieres plangentes thamur mortuum
adonidem et laudantes redivivum. et vidit
inter vestibulum et altare .xxv. viros ha
bentes dorsa ad templum. et adorantes ad or
tum solis. et dixit deus ad eum. Vidisti fili hominis
que faciunt. Numquid leve est hoc. Et

faciam eis in furore nec parcet oculus meus. Et
ecce viri .vi. veniebant habentes vasa interitus
in manibus suis. Et erat vir in medio eorum
vestitus lineis et atramentarium scriptoris ad
renes eius et dixit dominus ad eum. transi per
mediam civitatem et signa thau super fron
tes virorum gementium dolentium de abhomi
nationibus quas isti faciunt. et dixit dominus .vi.
viris. transite per civitatem sequentes eum et
percutite omnem super quem non videritis thau.
Nemini parcet oculus vester. et a sanctuario meo
incipite. Cumque percussissent. clamavit
propheta. heu. heu. heu. domine deus. quia ne disper
des omnes reliquias israel. Et dixit dominus ad
eum qui indutus erat lineis. Imple ma
num tuam prunis et effundes super civitatem
et hec facies combussit eam. Spiritus autem leva
vit ezechielem et reduxit eum in chaldeam
et locutus est ad transmigrationem quecumque osten
derat ei dominus. Quod ezechiel transportavit vasa.

Post hec ezechiel in
conspectu eorum per diem cepit transportare
vasa domus sue quasi transmigrantis ad alium
locum. vespere autem perfodit parietem et prunam
parietis exportaverunt eum in humeris suis et
velata facie nichil viderent. et dixerunt ad eum
omnis domus israel. Quid tu facis. Quibus ait. Super
regem qui est in ierusalem omnis iste paries per
fodietur ut educant eum in caligine noctis. egre
dietur. capietur in sagena. adducetur in ba
bilonem et eam non videbit. Ipseque morietur
Postea locutus est ad domum israel in enigmate dicens
hec dicit dominus. Aquila grandis magnarum alarum
longo membrorum ductu plena plumis et varietate
hic est nabuchodonosor. venit ad libanum. id est ad tem
plum. et tulit medullam cedri. id est vasa domini et
summitatem frondium transportavit. id est ioachim et
tulit de semine terre. id est mathaniam et posuit
illud in terra et crevit in vineam. id est fecit eum re
gem. et accepit ab eo iusiurandum. et facta est
aquila altera grandis. id est pharao. Et ecce vinea
ista extendit palmites suos ad illam ut
irrigaret eam. Numquid prosperabitur qui fecit hec.
et qui dissolvit pactum. Numquid fugiet. Vi
vo ego in medio babilonis morietur. Et
factum est verbum domini ad ezechielem in anno
.ix. mense .x. .xii. die mensis dicens. Fili
hominis scribe tibi nomen diei huius in qua
confirmatus est rex babilonis adversus ierusalem
hodie. Ecce ego tollam hodie a te desidera
bile oculorum tuorum et ingemisces tacens
non plangens non planges luctum mortuorum
faciens. non velabis ora amictu. nec ci
bos lugentium comedes. sed calciamenta erunt
in pedibus tuis tamquam ad eundum. et mor
tua est uxor sua vespere. et non planxit
sed erat qui tacuit. Et dixerunt ad illum. Quid
portendunt hec. Quibus ait. Hec dicit dominus. Ecce ego
polluam sanctuarium meum desiderabile oculorum
vestrorum. et pre nimia anxietate non plan
getis. sed quisque de nece sua sollicitus erit.
Postea in consolationem gentis sue predixit
propheta calamitates circumstantium nationum
que vel invaserant hostes contra ierusalem vel in
sultaverunt captis. id est filiorum amon et moab
et edom. philistiim tyri et sydonis egypti
et ethiopie. Quod eze. predixit venturam.

Et factum est in .xii. anno transmigrationis nostre.
.x. mense .v. die men
sis. venit ad ezechielem quidam qui fugerat
de ierusalem dicens. Vastata est civitas. In prece
denti tamen vespera ezechiel predixerat de nuntio
venturo. Audiens omnis transmigratio exci
dium urbis et incendium templi. levavit vo
cem suam et dixit. Periit spes nostra occisi su
mus. non resurgemus. et clamavit ezechi
el. Hec dicit dominus. Cum sanctificatus fuero in vobis
tollam vos de gentibus et adducam in terram
vestram et effundam super vos aquam mundam
et mundabimini ab omnibus iniquitatibus vestris.
Et facta est super prophetam manus domini et eduxit
eum in spiritu in campo qui plenus erat os
sibus siccis vehementer et ait ad eum. Fili hominis
putasne vivent ossa ista. Et dixit. Domine
tu scis. Et dixit dominus ad ea. Ossa arida dic
hec dicit dominus. Ecce dabo super vos nervos

et succrescere faciam carnes et superextendam
cutem. dabo vobis spiritum et vivetis. Ecce ad-
huc loquente. factus est sonus et commotio. et
accesserunt ossa ad ossa. unumquodque ad
iuncturam suam. et ecce super ea nervi et
carnes et cutis. sed spiritum non habebant. et dixit
dominus ad prophetam. Clama ad spiritum et dices. Hec
dicit dominus. a .iiii. ventis veni spiritus et insuffla
super interfectos istos et reviviscant. et sic
factum est. et viventes steterunt super pedes suos
exercitus nimis grandis valde. et dixit dominus.
Ossa hec. universa domus israel est. et restituit
prophetam in medio transmigrationis et locutus
est ad eos que monstraverat et dominus in signum
duorum. scilicet revocationis eorum a captivitate et
resurrectione corporum in fine. et tulit eze-
chiel lignum unum et scripsit super illud ligni
unde nomina et sociorum eius. et aliud et
scripsit super illud effraim et sociorum eius. et
coniunxit ea et tenuit ea in una manu si-
mul et dixerunt ei. Quid est vis in his. Qui respondit.
Hec dicit dominus. Ecce ego congregabo regnum iu-
da et regnum effraym. et faciam eos in gen-
tem unam et regnum unum. et sanctus meus
David princeps erit eorum in perpetuum.

Et locutus est dominus ad ezechielem. fili ho-
minis vaticinare adversus gog. et ter-
ram magog. dicens. Hec dicit dominus. Ecce ego su-
per te gog. principes mosoch et tubal. deducam
te. ascendere te faciam de lateribus aquilonis. et
adducam super te montes israel et cades ibi tu
et omnia agmina tua. et dicam volucribus ce-
li et bestiis terre. preparate et concurrite undique ad
victimam quam immolo vobis super montes
israel ut comedatis carnes fortium et sangui-
nem principum terre bibatis. et ossibus corvo-
sis dabo sepulchrum nominatum. et mittam
ignem in terram magog. in his qui habita-
bant in insulis confidenter. Hoc fabulantur
hebrei futurum post regnum .m. annorum et quod tan-
tus erit exercitus gog. quod hebrei per .vii. an-
nos usum lignorum habebunt. non de silvis
sed de armis. et colligentur ossa .vii. an-
nis et sepelientur in valle que ob hoc dicetur
poliandri. Et in .xxv. anno transmigrationis
ipse est annus .xxxiiii. regni nabuchodonosor. primo
mense. x. die mensis. xiiii. anno postquam percussa
est civitas. in hac ipsa die facta est manus domini
super ezechielem. et adduxit eum in spiritu in terram
israel super montem excelsum et ostendit ei de-
scriptionem civitatis templi super quam ad litteram
nostri siluerunt auctores. Porro ezechiel in cal-
dea inter captivos iudicavit transgressores le-
gis. et precipue quosdam de tribu dan et gad
qui in deum committebant impia legis pseu-
do custodes. et fecit ut diceret epyphanius contra
eos prodigium magnum. quia filii eorum et iu-
menta pectora a serpentibus perierunt. et predixit
quod tribus ille non reverterentur ad patriam. sed in
mediis regionibus remanerent. propter quod incredu-
li in eum distraxerunt cum equis [illegible]
predones saxorum et excerebraverunt eum. Se-
pelierunt eum in agro maulim in sepulchro
sem et arfaxat in spelunca duplici. huius
similitudine habraham in ebron sepulchrum suum
composuit. Duplex autem dicitur. eo quod camerata
et ausa a superficie terre summitas eius ap-
te una. sim ex alia parte in petra suspen-
sa sit super terram. Iste propheta dedit signum populo
in fluvio chobar. ut quando deficeret sustentamentum de-
solationem terre sue. tunc apparerent regressum
ad ierusalem quando inundaret ad eum. quique con-
veniat plurima multitudo captivorum
ad fluvium chobar. et chaldei rebellationem
timentes irruerint super eos. Ipse vero precibus
suis sistens aquam fluminis super aquas
ambulans cum omni multitudine ad al-
teram ripam se recepit. Et quotquot hos-
tium presumpserant eos sequi. submer-
si sunt. et per orationem subito largam pis-
cium copiam populo prestitit ad vescendum.
Sepe quoque multis deficientibus vitam
restituit. Explicit ezechiel propheta.

Incipiunt tituli super Danielem prophetam.

De daniele.

DANIEL

Visio prima. daniel.
Visio prima.
Visio secunda.
Visio tertia.
Cathalogus regum babilonis.
Visio quarta.
Visio quinta.
Visio sexta.
Visio septima.
Visio octaua.
Visio nona.
Visio decima.

Incipit daniel propheta. xxxv.

Prophauit etiam in
chaldea daniel qui fuit
iosephum et epiphanium
de semine regio unde fuit.
Secundum. lxx. uero. de libri le
ui. qui in titulo fabule
belis ita ponunt. Homo quidam erat sacerdos
nomine daniel filius abdo. Conuiua regis ba
bylonis natus fuit in betheroth superiore. et
fuit adeo castus quod a contribulibus suis spado
putaretur. librum uero transtulit iero. ad peti
tionem paule et eustochii cum magna difficul
tate. Scriptus enim erat hebraicis litteris. sed
chaldaico sermone nec legebatur ab ecclesia secundum
lxx. quia multum a ueritate discordabat eorum
editio. Sed secundum theodotionem qui apud hebreos
nec susanne habet historiam. nec ympnum trium
puerorum. nec belis. draconisque fabulam de quo
altius ordinemur. hii prenitentes quod alii
prophetarum longe ante captiuitatem duarum tribuum
de ea prophetarunt ut ysaias et osee. alii ea
imminente et dum fieret ut ieremias et eze
chiel. alii infra eam ut daniel et abacuc.
alii post eam ut aggeus et zacharias. Vi

Anno tertio regni ioachim regis iuda uenit nabuchodonosor rex babilonis...

Rubric: sio prima. Na
buch. duxit in babilone nobilio
res priores iudeorum. et quosdam de semine
regio pulcriores inter eos et doctores qui sta
re possent in palatio regis ut ait iosephus
castrauit. quod et aliis gentibus quas uas
tauiat fecisse dinoscitur et tradidit eos
preposito eunuchorum et fecit eos erudiri
principalibus litteris primo et chaldeis. est autem
chaldea lingua eadem que et syra propinqua
hebree et iussit eis ministrari cibos de men
sa sua. Fuerunt autem inter eos. iiii. optimi
de filiis iuda. Daniel. Ananias. My
sael et azarias. et mutauit rex eis no
mina et dicti sunt balthasar. Sydrac.
Misac. et abdenago. Balthasar autem
erat nomen regis sui quod imposuit da
nieli ut diceretur epiphanius. eo quod iam co
gitaret de eius adoptione. Istis. iiii. pro
sitis eunuchorum specialem posuit pecu
ratorem malasar. Hii proposuerunt non
contaminari cibis gentium. Sed cum cogeret eos
malasar edere de cibis ne uiderent coram regis
rege ceteris exiliores. dixerunt ad eum.
Tempta nos obsecro. x. diebus et da no
bis legumina et aquam. et post hoc contempla
re uultus nostros et reliquorum qui ues
cuntur cibo regio. et sicut uideris sic facias
nobiscum. Porro malasar tollebat ciba
ria et uinum eorum. post hoc autem eorum erant
limpidiores non hebetes pro multitudine ci
borum nec confuse pro uarietate et corpora eorum
laboribus apta et subito facti sunt eru
diti. quia dedit eis dominus scientiam et disci
plinam. et precipue danieli intelligentiam ui
sionum et sompniorum. Et exactis tribus annis
statuti sunt in conspectu nabuch. et de
omnibus que sciscitatus est rex ab eis. inuenit
in eis decuplum. super cunctos ariolos et ma
gos qui erant in regno eius. et fuit da
niel in honore in chaldea et usque ad da
rium et cyrum. et hic terminatur prima
danielis pricopia quasi deciditur.
Secuntur autem prima distinctio apud
lxx. l. x. que usque quod est de et comparatio quod est
nes daniel dixit. eo quod in de uisio
eis uel ipse quod uidit uel uisum ab alio

explanauimus. Visio prima.

II Porro in anno secundo regni sui vidit
Nabuchodonosor sompnium et conterritus est
spiritus eius et effugit ab eo sompnium. Nec
est intelligendus secundus annus regni ab origine sed
consummatione. Consummatum autem est
regnum chaldeorum postquam subiugatis sibi nati-
onibus reliquias israel eduxit de egypto.
Conuocauit ergo rex coniectores chaldeorum
et dixit ad eos. Vidi sompnium sed ignoro
quid uiderim. Qui responderunt syriace et adhuc usque
scriptus est liber hic hebraice, deinde chalda-
ice usque ad visionem quam vidit in susis
sub balthasar. Dicat rex sompnium ser-
uis suis et interpretationem eius indicabi-
mus. Et ait rex. Nisi sompnium et coniectam
eius indicaueritis interibitis et domus
uestre publicabuntur. Et dixerunt. Non est
homo super terram qui sermonem tuum possit im-
plere exceptis diis quorum conuersatio non
est cum hominibus. Tunc precepit rex in ira
magna ut interficerentur omnes sapientes
babylonis et querebatur daniel et socii
eius ut perirent. Quod cum accepisset dani-
el ingressus rogauit regem ut daret
tempus ad solutionem primam noctem tantum
ut dicit iosephus. Et ingressus daniel do-
mum cum sociis suis orauit dominum et per visi-
onem noctis reuelatum est ei misterium. Et
benedicens dominum ingressus est ad regem et
ait rex. Potesne inquid mihi sompnium in-
dicare et interpretationem eius. Qui respondit.
Non potest homo hoc, sed est deus in celo reuelans
misteria qui indicauit tibi que uentura
sunt nouissimis temporibus. Visiones capi-
tis tui hee sunt, id est cordis tui. In corde enim
est sapientia secundum ebreos, non in capite secundum philosophos.
Tu cogitabas in stratu tuo quis post
te mundi teneret principatum et ostendit
tibi deus regnaturos. Videbas coram te sta-
tuam grandem et terribilem cuius caput et
collum erat ex auro, pectus et brachia
de argento, venter et femora ex ere.

s. ouē tale

tybie autem ferree, pedum queda pars ferrea
quedam fictilis. Et abscisus est lapis de
monte sine manibus et percussit statuam in
pedibus et contriuit eam et redacta est in
fauillam que rapitur uento et non est in-
uentus locus eius. Lapis autem factus est mons
magnus et impleuit uniuersam terram. Nunc
audi rex interpretationem eius. Tu es caput au-
reum cum his qui succedent tibi. Et post hoc con-
surget regnum aliud minus te. Quod intelligendum
de regno medorum et persarum tamquam per duo bra-
chia per que deiectum est regnum babilonis.
Et regnum tertium aliud eneum quod imperabit
uniuerse terre. Quod intelligitur de regno grecorum
sub alexandro quod uocatur fuit ereus propter
eloquentiam grecorum uel propter famam alexandri.
Et quartum regnum erit uelut ferrum. Quomodo
sicut ferrum domat omnia metalla, sic
conteret omnia hec. Quod intelligendum est de regno
romanorum. Porro quod vidisti partem pe-
dum testeam, partem ferream, sicut ferrum non potest
misceri teste, sic erunt ideo ciuiles dissensiones
et pars solidabitur pars altera conteretur. Tunc
suscitabit deus regnum celi, per hoc comminuet
uniuersa regna hec et stabit in eternum. Super
hoc dicit iosephus. Significauit et daniel regi
de lapide quod mihi non placuit indicare. Hoc
autem referunt hebrei ad regnum suum quod ex-
spectant. Tunc rex cecidit in faciem suam
et adorauit danielem dicens. Vere deus uester
deorum est. Et dedit danieli principatum super
omnes prouincias babilonis et super cunctos
sapientes. Obtinuit autem daniel a rege
ut tres socii eius principatum haberent super
prouincias. Ipse vero persisteret in babilone et
staret in foribus regis. Visio secunda. III

Sequitur secunda visio danielis, quod
hoc enim visio dicitur quia vidit in ea
rex in fornace quartum similem filio dei. Par-
ro fecit nabuch. statuam auream alti-
tudine cubitorum xl. latitudine vi. et
statuit eam in campo dura fluminis ba-
tiuida, iuxta quem gigantes edificauerunt

trem. lxx. dum in campo prope bolon. quod interpretatur conclusum. Iam erecta statua circumsepiunt rex campum et conuocauit rex omnes principes regionum ad dedicationem statue et preco clamabat ualenter. In hora qua audieritis sonum musicorum adorate statuam. qui non adorauerit eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis. Et adorauerunt omnes preter socios danielis et accusati sunt ad regem et succensa est fornax septuplum et missi sunt uincti cum uestibus in medium fornacis. Viros autem illos qui miserant eos interfecit flamma ignis. Que secuntur dicit se ieronimus non legisse in hebreo. Sed quia in toto orbe dispersa erant ueruntamen posito ea subiecit ne apud imperitos partem uoluminis detruncasse uideretur. Porro fornax succensa erat malleolis .i. sarmentis et pice et stuppa et napta. Que secundum salustium hystoriam quoddam genus fomitis est apud persas. Secundum alios ossa sunt oliuarum arefacta cum amurca. Secundum plinium iuxta babilonis et fluit in modum bituminis. Et erupit flamma et incendit quos repperit iuxta fornacem de chaldeis et effusa est super fornacem cubitis xl. ix. quod geometrica regula comprehensum est. Angelus autem domini descendit cum eis in fornacem et excussit flammam et induxit quasi uentum roris .i. refrigerantem eos. Tunc ananias orauit dicens. Iustus es domine. peccauimus enim et tradidisti nos in manus hostium. Sed in animo contrito et spiritu humilitatis suscipiamur ante te sicut in holocausto pinguium sic fiat sacrificium nostrum hodie in conspectu tuo ut placeat tibi. Tunc illi tres quasi uno ore benedicebant dominum dicentes. Benedictus es domine deus patrum nostrorum et cetera. Et hortabantur omnem creaturam ad benedicendum deum procedentes a superioribus ad inferos. Ex hoc autem quod predicitur in anima contrita et spiritu humilitatis. quod in cantico legitur. Benedicite spiritus et anime iustorum domino et cetera. Errauerunt quidam dicentes esse in homine preter spiritum sanctum et duo distincta spiritum et animam. hucusque in hebreo non habetur. Tunc obstupuit rex surgens propere ait. Nonne tres tantum misimus in ignem. et ecce uideo uiros quatuor ambulantes in medio ignis. et species quarti similis est filio dei. quod de angelo intelligitur. Tunc uocauit eos rex et egressi sunt et mirabantur omnes quod capillus eorum non esset adustus. nec et saraballa immutata et ait rex. Non est deus alius qui ita possit saluare et posuit edictum ut blasphemiam loqueretur in deum eorum periret et domus eius uastaretur et restituit eis principatum prouinciarum. Visio tertia. IIII

Sequitur tertia uisio danielis quam non scripsit daniel. Sed est epistola regis quam scripsit in uniuerso regno suo postquam de bestia restitutus est in hominem et in regnum in quo predicauit mirabilia que fecerat apud eum deus excelsus. Forma autem epistole hec est quam interseruit daniel operi suo. Ego nabuchodonosor florens et elatus in superbiam somnium uidi quod perterruit me. et conuocatis cunctis sapientibus babilonis solutionem eius non indicauerunt mihi donec ingressus est collega daniel cui nomen balthasar qui habet spiritum sanctorum deorum et dixi ei. Videbam super stratum meum et ecce arbor in medio terre cuius proceritas usque ad celum. et aspectus eius usque ad terminos terre. et esca uniuersorum in ea. Subter ea habitabant animalia et bestie et in ramis uolucres. et ex ea uescebantur omnis caro. Et ecce uigil et sanctus de celo descendit et ait. Succidite arborem et ramos et fructus eius. et fugiant ex ea bestie et uolucres. Verumtamen germen eius in terra sinite. et cum feris pars eius in herbis terre. cor eius ab humano commutetur. et cor fere detur ei. et vii. tempora super eum mutentur. In sententia uigilum decretum est et peticio est sanctorum donec cognoscant uiuentes quoniam dominatur excelsus in regno hominum et cui uoluerit dabit illud. Tunc daniel tacitus cogitabat quasi una hora conturbatus quia mala pretendebant

accessit et ait.

uigilum .i. angelorum

/. Et ait. regi tu es rex arbor illa qui invaluisti et
potestas tua in terminos terre. et audisti per
vigilem sententiam altissimi super te ab ho
minibus eicient te et cum feris erit habita
tio tua. fenum ut bos comedes. vii. tempora
anni mutabuntur super te. donec scias quod do
minetur excelsus super regnum hominum. et reli
quetur tibi germen radicis. quia regnum tuum
restituetur tibi. Quamobrem audi consilium
meum. peccata tua elemosinis redime. forsitan
ignoscet tibi deus. Factum est autem post annum de
ambulabat rex in aula et loquebatur in superbi
elationis dicens. Nonne hec est babilon quam
edificavi in robore regni et in gloria decoris
mei. adhuc erat sermo in ore eius et vox
de celo ruit. Tibi dicitur nabuch. regnum tuum
sit a te. et cum feris habitabis. vii. temporibus do
nec scias quod dominetur excelsus in regnum
hominum. eadem hora ex hominibus abiectus
est et fenum ut bos comedit donec capilli
eius canescerent et ungues eius quasi ungu
es avium. Igitur post dies definitionis a domino,
ego nabuch. levavi oculos ad celum et sensus
meus redditus est mihi et benedixi altissimo. cuius
potestas sempiterna et non est qui dicat ei.
quare sic fecisti. et requisierunt me optima
tes mei et in regno meo restitutus sum. et
magnificentia amplior addita est mihi. Ex
his apparet et epiphanius attestatur dicens.
quod non corporis mutationem sed mentis aliena
tionem passus est. et ablatus est ei usus lingue
ad loquendum. et verba data est natura cibus hu
mane. et videbatur ei quod bos esset in anteri
oribus et leo in posterioribus. secundum tyrannorum /:
/: insultum. qui in prima etate voluptatibus dediti.
et vitiosi iugo belial subduntur. In fine vero
in deficiunt diripiuntur et conculcantur. Multi
quoque egrediebantur et videbant eum. Solus
daniel non egrediebatur quia toto tempore aliena
tionis eius orationi pro eo vacabat. et ad
preces eius anni. vii. quos totidem dixit
a tempora in. vii. menses versi sunt. In quibus
xl. diebus insaniam patiebatur. et post alios

/. xl. revelatus a dextris hominis flebat et
supplicabat deo/a deo ut sic caro eximius
fletibus oculi facti erant. Et iterum post alios. xl.

xl. dies utebatur ab insania donec. vii.
menses complerentur. post quos revocatus est. non
tamen regnavit. sed factum sunt pro eo. vii. iudices
et usque ad finem. vii. annorum penitentiam egit.
Panem et carnes non comedens et vinum
non bibens. leguminibus utebatur et herbis.
et iuxta consilium daniel. Et cum iterum regnas
set. voluit danielem facere coheredem fili
orum. et ait daniel. Absit a me ut pro vobis re
linquens hereditatem. in circumcisorum domus iud
am. Hic dicit iosephus qui libros hebraicos
ipse in grecum transtulit eloquium. Et hic
mutat daniel ordinem hystorie. Nos autem
ordinem prosequimur hystorie. Catalogus regum
babilonie.

Et mortuus est nabuch.
magnus et regnavit pro eo filius eius
nabuch. qui de manibus hostium tem
plum beli magnifice decoravit. civitatem re
parans. ita ut nescirent obsidentes valen
fluvium contine. patrius regalibus mania
super addidit. et in diebus. xv. consummavit in
cine lapides grandes posuit instar montis
et supplantavit arbores et ortum qui sus
pensilis dicebatur. eo quod uxor eius que in fini
bus medie nutrita fuerat regionem suam a
longe unde desideraret. huius meminit
magastenes in libro iudiciorum tamen
eum fortitudine herculem transcendisse.
Sed et diocles in libro colonorum dicit quod
iste nabuch. obsedit thyrum tribus annis
et. x. mensibus. eo mortuo. regnavit ari
macha pagus. hic est evil meradach qui
. xxx. vii. anno transmigrationis mense. xii.
. xx. vii. die mensis sublevavit caput io
achim regis iuda de carcere et posuit tro
num eius super tronum regum qui erant cum
eo in babilone et comedebat coram rege
omnibus diebus vite sue. et hanc fecit ei
eo mariam. quia pater eius non servaverat ei
fidem. Tradunt tamen quidam quod evilmera
dach frater minoris nabuch. in diebus
electionis patris multa gessit impie
in terra. et patre restituto. accusatur apud

eū. missus ē in carcerem ubi erat ioachim
usqz ad mortē fr̄is sui. Cumqz regnare cepis
set. eleuauit ioachim de carcē quē ante
sociū habuerat. Timens ita resurget pri
mus qui de bestia redierat ad hominē. con
suluit ioachim. ad cui⁹ consiliū cadauer pa
tris effossum. diuisit in. ccc. partes & dedit
eas. ccc. militibz. & ait ad eum ioachim.
nō resurget p̄r tuus ñ redeant uultres ī
unū. hic hūit tres filios egesaru ū qui &
regulsar dcs ē. labosardochum & nabar.
qui balthasar cognominatus ē. ad quē pt
regna fr̄m regnū deuolutū ē. Visio qr
S equit᷑ quarta ta danielis.
uisio daniel. Non ꝑ ordinem libri
s; ꝑ hystoriā. iuxta uidit ꝑ ymagines. iiii.
bestiarū. iiii. regna que uidat nabuch.
in statua quadriformi. Sz additū ē de an
tiquo in die iudicij. Porro anno p̄mo baltha
sar uidit daniel sompniū cui⁹ summā scribēs
ait. Uidebam & ecce. iiii. uenti pugnabāt
ī medio mari. hec sunt angelice potestates que
laborant ꝓ regnis mundi quibz psunt. et
iiii. bestie ascendebant de mari. Prima
quasi leena & hebat alas aquile. & auulse
sunt eius ale. & sublata ē de t̄ra. & sup pe
des q̄i homo stetit. & cor eius datū ē ei. hoc
regnū assirioꝝ q̄ compat᷑ leene ꝓꝑ uio
lentiam et libidinis inpaciām. quia le
ena semꝑ ī coitum gestit. Alas aquile
hūit ꝓꝑ longeuitatē. nam ī sc̄da etate ī
choans sub sarug ꝑauo abrahe descend
ens; ad q̄rtam sub balthasar. Q̄ aūte a
uulse sunt et stetit ut ho et cor ei datū ē
ad electionē nabuch. respicit & restitucionē.
Sc̄da bestia simil' ursi ī ꝑte & tres ordines
erant in ore eius dentiū. & dicebat᷑ ei. Sur
ge comede carnes plurimas. hoc ē regnū ꝑ
sarū q̄ compat᷑ urso ꝓꝑ paciām laboris &
uictus paruitatē. Nam ꝓ pulmento sale utunt᷑
& cardamomo —— h͞ simil' fuit urso ipre
nō ex toto. q2 in pplm dī nich crudelr egit.
Unū in zacharia dr equi albi. tres ordi

nes dentiū hūit. i. tria regna in p̄ncipio sui.
medoꝝ ꝑsaꝝ & chaldeoꝝ. Ul' tres p̄ncipes
hūit sup. cxx. satrapas qui dicebant
ei comede carnes plurimas. hoc refert᷑
ad assuerū cui dixit aman ut occidēt
iudeos. Tercia bestia q̄i pard⁹. & hebat a
las auis. & iiii. capita erant in ea. &
potestas data ē ei. hoc ē regnū grecoꝝ q̄ co
patur pardo. qui saltu ruit ī mortē ꝓꝑ
impetū alexand' et uario colore diuisa
sub eo regna sign̄t. alas hūit. q2 nichil
uelocius uictoria alexand'. Quatuor ca
pita ei. iiii. sunt alexand' successores. Uel
hanc potestatem hūit a se alexand'. s; fuit
uirga furoris dn̄i in filios pestilentes. Q̄r
ta bestia terribilis et fortis. dentes ferreos
hn̄s comedens reliq̄ et pedibz conculcans
h̄ ē regnū romanoꝝ q̄ nulli bestie cōparauit
daniel. ut quicqd in bestijs ferocius co
gitam⁹ intelligam⁹ in romanis. hebre⁹
tn̄ dic̄ silem fuisse apro ꝑ illd' psalmi. —
Uastauit eā ap de silua. & singlaris fer⁹
depastus ē eam. h̄ regnū cetra conculcauit.
Q̄ sequit᷑ & hebat cornua. x. respic̄ ad fi
nē mundi. q2 tūc regnū romanoꝝ diuidet᷑
in. x. regna. q̄ significatum ē ꝑ. x. soles in
uaticinio sibille. & ecce cornu illd' aliud
paruū ortū ē de medio eoꝝ. h̄ ē antixp̄c ig
bilis in obscuro loco nascitur. Ex seminibz &ltde trib dan.
quidē parentum concipietur. S; pt conceptū
sp̄c maligni⁹ descendet in uterum matris. cui⁹
uirtute p̄ui deinceps nascet᷑. aletur & ado
lescet. Unū filius ꝑdicionis dr̄. & tria de cor
nibz p̄mis euulsa s. Tres reges de. x. p̄us
interficiet regē. s. affrice. egypti. & ethyopie.
Tunc alij. vij. uictori colla submittent. & ecce
q̄i oculi hominis erunt ī eo. i. alta & mirabil'
sciā. q2 magice miracla faciet & inueniz
thauros. et erit ei os loquens igentia q̄r
dm̄ se et circumcidet se & dicz se messiā ee. dicet
confluent ad eū iudei. reedificabit templū.
& solium suū ponet ibi. conuertet ad se homines
terre. muneribus. miraculis. helyā et enoch

intficiet. Aspiciebam h. i. ptatem hui don
tui positi s. de quibz in ev. Sedebitis sr
dierū tnos. & antiq eorz sedit. i. ds etnus ind
qui ap iohem solus ītrono sedebit. vesti
mentū eius q̄i nix candidū. & capilli. q.
lana munda gl̄am maiestati ei signant.
Troni eius flame ignis. Rote eius igs
accensus. hoc ē q alibi dr. Ignis ante
ipm pcedet. Fluuius igneus & rapidus egdi
ebatur a facie ei. celitate iudicii no
tat. qm dic apls. ī momēto & ictu ocli
futam. Milia miliū ministrabant ei. &
decies centena milia assistebant ei. In
conculco ē. flam decies. c. id ē. q. m. h
ad exercitus anglorz refertur. Iudiciū sedit
& libri apti sunt. i. & iudicibz sedentibz co
sciē singlorz patebunt. Et uidi q. intfca
essz bestia quarta aliarz qz ablata eet
potestas. qz tuc cessabit omis platio c
tradet xpc regnū deo & prī. & ecce cū nu
dicibz descendet inarea cū nubibz celi
q̄i filius hoīs ueniebat. qz xpc bauil nu
bibz descendit īaera. fr illd. Ita ueniet q
admod uidistis eū euntē in celū & usqz
ad antiquū dierz puenit. qz x p omīa
equal pat. & dedit ei ptatem & honorē.
& regnū sempitnū. Cūqz uidisset h daui
el. accessit ad unū de assistentibz & qre
bat ueritatē. Qui exposuit ei singla. h
addens de antixpo. Scos altissimi 2tet
et tdentur īmanu eius usqz ad temp.
& tpa & dimidiū tpis. i. usqz ad annū &
duos annos & dimidiū anni. hebre ei
noīe tpis sigt annū. & p nūm plalem
duos annos. hebre eū ht duale num
sic & grecus. breue erit tpe hoc. qz nisi ab
biuati eent dies illi. nō salua fieret
omīs caro. Visio. v. VIII.

Sequit. v. uisio daniel hebraice
scripta in eo pcedentes uo chaldaice
anno. iii. balthasar ego daniel eram ī
helā regione in susis que ē metpol hela
mitarz q in iudith uocat ethbatanis
īqua ioseph fec mausoleū regū. & uidi in
sione me eē sup portam vlai. nomi po
te ul lacus an portam. & ecce aries un
stabat an palude hns cornua excelsa &
unū excelsius altero. atqz succrescens. hic ē
cyrus potentior dario. & uentilabat corn
cont occidentē. aquilonē. & midie. & om
bestie nō poterant ei resistē. hoc ad ipm re
refert. nō ad pm. et ecce hyrcus ueniebat
ab occidente & nō tangebat tram. h ē
alexand qui uolans p uīā qz gdiens ut
hyrcus l ab hyrcis oclorz quos diuisi co
ris hunt. & uenit ad arietem quē uid
& efferatus ē in eū. & pcussit arietem &
2minuit duo cornua eius. qz dariū ar
sami filiū pcussit & medos & psas s
iecit. & orta sunt ei. iiii. cornua. i. iiii. de
quibz successores. de qbz suo loco dr
unō ex eis egssum ē cornu modicū &
fcm est grande. hic ē antiochus epiphanes
descendens a seleuco. Qui dum essz obses
rome. euasit in regnū & magficatū ē
cont midiem. i. cont egyptios & cont
oriente. i. eos qui in pside res nouas mo
liebant. et cont fortitudinē celi. i. filios
isrl. et deiecit de stellis & conculcauit eas
& usqz ad pncipem fortitudinis. i. dm magni
ficatus ē. & ab eo tulit iuge sacficiū & deie
locū scificationis eius. qz ītemplo statua
iouis posuit. & audiuit unū de scis loq
ad altm & dixitem. Usqz iuge sacficiū & s
arum & fortitudo conculcabitur. Qui dix
usqz ad uespam. et mane dies. iii. cc.
mundabitur scūarium. qz ab ingssu ant
ochi in urbm usqz ad mundationē templi
fcam a iuda machabeo p successiones dier
& noctis fluxerunt. vi. anni. mses tres et
dies. xxv. Cūqz quereret daniel intellige
tiam somnii gabriel uenit ad eum &
īdicauit ei p huimodi uisiones scdm
ait iose. depphendit hereticos in epicureos
qui hunc mundū sn rectore & sine dei p
uidentia casu fieri 2firmant. qz si — mund
fcm

sine psule est oli depist sic nauis desola
ta sine rectore. nec k pphias oia puenirent.
Sequitur. vi. uisio bisio. vi. V
daniel. que quarta e in daniele.
s3 iere. eam sexta uocat in plogo abacuc
et h chaldaice scripta e. fcm e ut cyrus et
darius obsident balthasar in babilone.
Balthasar uo fecit grande quiuiu optima
tib3 suis. i. fecit de templo asportari uasa
que asportauerat nabu. auus ei de teplo
dni. et bibebant in eis rex et optimates et
uxores et qcubine eius et laudabant deos
suos. Scdm iosephu. sollepnitates erat
in babilone instituite. ob tuitione urbis.
fabulant hebrei q balthasar intellexat
lxx. annos captiuitatis. quos pdixat ie
re. fluxisse et tn hebi n erant libati a
iurisdictioe sua. Vn exultabat et dus sr
gras agebat. Sane illa annor septua
gena nondu fluxant. s3. vii. dietas ia c
rebat. In eade hora apparuit qt eum
manu scbens in pariete. Cumq3 rex uidiss3
et manu et scripturam. Incertum e utru
astantes uidissent manu. Scriptam qda
uidunt p qm manus euanuit. Contur
batus e rex et genua e a se inuice
collidebant. et exclamauit fortit ut
introducent magi chaldeor et ait ad
eos. Q legit scriptam hanc et inpone
dixit. purpa uestiet. torque auream
hebit in collo. et tcius erit in regno meo
i. un erit trium pncipu qui p sunt
satrapis. Illi au non potuut scriptam
lege. et ingssa e regina. no uxor scdm
porfiriu. s3 auia. s iosephu. ul mat
s origene et ait ad regem. Est uir in
regno tuo qui spm deor ht que pr
tuus. i. auus pncipem magor costi
tuit. hic uocetur et omia dicz t. Cumq3
intss3 daniel. pmisit ei rex munia. Q
et d. Q r. Munia tua sint t. ul alti da.
Scriptam au legam t rex. et exponam.
Ipsi q ds excels dedat regnu pri tuo.

et no qgnit. pp ea fenu ut bos comedit.
donec cognosceret. Tu qq3 cu scires h omnia
adus dnm celi eleuat es. et uasa ei ppha
nasti t deus ea manib3 inmundis et bi
bens i eis. deos laudasti qui n uiuunt n
sentiunt. dm uo qui flatu tuu i manu
sua ht no glificasti. pp ea ista coram te
exarata sunt. Mane. thechel. phares.
q sonat nus. appensio. diuisio. et e sn.
Numerauit t ds regnu tuu. i. qpleuit
illud. et e dcm p simile pecunie que
numata tollit et abscondit. appens es
in stata. et inuent es min hns. i. tuo
dei iudicio min uiues qm putab. Di
uisu e regnu tuu et datum medis et
psis. ul fractum e regnu tuu. Nam
phares fragmentum sigt. et tradit rex
munia danieli que pmisat. eade noc
te capta e babilon. Nam cyrus diui
sat eufraten longe a ciuitate p plres
riuos. ut alueum qui influebat ciui
tatem uadabile faceret. et p ipm ingssi
sunt hostes i ciuitate sub muro. et int
fectus e balthasar. et successit ei dar
in regno annor natus. lxii. duos. Nam
cyrus ei tamqm maiori in omib3 defe
bat. Q au eadem nocte uisionis cap
ta sit ciuitas appar3 in ysaia. qui loqns
ad balthasar ait. Pone mensam qtem
plare in specula comedentes et bibetes.
Surgite pncipes arripite clypeos. Q
dam t dnt q mat balthasar p qua
fcs est ortus suspensil filia fuit daru
et q balthasar filiu no hebat. festina
bat darius occupare regnum. bisio
Sequitur. vii. uisio. vii. daniel VI
daniel. Porro darius sumens
daniele. duxit eu secum i media. et
erat daniel un de trib3 satrapis qui p
erant. c. xx. s3 in daniele sps dni am
plior erat. et cogitabat rex qstituere
eu sup ome regnu. Vn pncipes inui
debant ei et qrebant occone accusandi

eum ex latere regis. i. pro eo quod erat ex latere
regis. Fabulantur hebrei quia querebant oc-
casionem in sermone. tactu. nutu. vel inter-
nuncio ad reginam vel ad aliquam concubinarum
regis. nullamque causam reperire potuerunt. eo
quod fidelis esset et super thesauros erat ut dicit
Iosephus. quia adeo iustus erat ut munera obla-
ta respueret. Et dixerunt principes. Non in-
veniemus occasionem adversus eum nisi in lege
dei sui. Et surripuerunt regi duces. Illi uni-
versi inierunt cuncti principes regni tui et satra-
pe et iudices. quod qui petierit aliquam a quo-
cumque deo vel homine usque ad dies .xxx.
nisi a te rex. mittatur in lacum leonum.
Nunc itaque confirma sententiam et scribe de-
cretum. Et acquievit rex. Porro daniel
ingressus est domum suam. et fenestris apertis in
cenaculo suo contra ierusalem tribus diebus temporibus
in die flectens genua orabat. Tribus
horis orabant iudei in die. hora. scilicet tercia
vi et ix. Sic legitur de apostolo quod tribus vicibus
orabat in die. et de petro et iohanne. quod ascen-
debant ad horam orationis nonam. In tercia
adorabant. quia tunc datus est decalogus
in syna. In eadem orat ecclesia. quia tunc datus
spiritus sanctus super apostolos. In vi. orabant. quia
tunc est serpens eneus in deserto erectus.
In eadem orat ecclesia. quia tunc est christus sus-
pensus in ligno. In nona orabant. quia
tunc dedit petra aquam in cades. In eadem
ecclesia orat. quia tunc de christo lanceato flux-
it sanguis et aqua. Cumque invenissent
viri illi danielem orantem. accusaverunt eum
ad regem de transgressione decreti. Et contristatus
rex posuit cor ut liberaret eum laborans
usque ad occasum solis. Quod intelligentes viri
dixerunt. Scito quod lex est huius regni ut decre-
tum regis non liceat immutari. Tunc
miserunt danielem in lacum leonum. et ob-
signavit rex anulo suo et anulo optima-
tum lapidem qui per ianuas positus erat.
et incenatus totam noctem duxit in-
sompnem. et diluculo rediit rex ad lacum

et flens exclamavit. Daniel serve dei. va-
luit ne deus tuus liberare te a leonibus. Qui respondit.
Deus meus misit angelum suum et conclusit ora
leonum. quia non est inventa in me iniquitas. for-
te quidam angelum vocant hic Abacuc. i. visio.
Et eductus est daniel de lacu in nullo lesus. Et
dixerunt qui accusabant eum. Non dei prudentia
hoc factum est. sed quia saciati erant leones. Tunc
rex iussit leonibus mixtas carnes apponi.
eisque saciatis accusatores danielis misit in la-
cum cum uxoribus et filiis. et non pervenerunt us-
que ad pavimentum donec arriperent eos leones
et omnia ossa eorum comminuerunt. Tunc scripsit da-
rius in universo regno suo dicens. Pave-
ant omnes deum danielis. Ipse est deus vivens et
eternus in secula. Et exaltavit daniel per dies
plurimos. Cumque surrexisset. faciebat opera
regis. forte mausoleum in ecbatanis quod
hactenus manet ut dicit iosephus. ita mirabi-
le ut ea die qua conspicitur putetur esse constru-
ctum. Ibi sepeliebantur medorum reges et persarum
pariter et parthorum. et cui cura illius committitur
sacerdos est iudeorum. Visio .viij. IX

Sequitur .viij. visio danielis. In
anno primo darii filii assueri qui
et astiages dictus est. qui imperavit super regnum
chaldeorum. ego daniel intellexi in libris vers-
ut compleretur. i. ad completionem appropinquaret
desolatio ierusalem anni .lxx. Et oravi domi-
num ieiuniis et sacco et cinere dicens. Iustus es
domine. peccavimus iniquitatem fecimus et ad-
duxisti eam super nos. Avertatur obsecro ira
tua a civitate tua ierusalem et monte sancto
tuo ostende faciem tuam super sanctuarium tuum
quod desertum est. Exaudi domine. placare domine at-
tende et fac. ne moreris. Adhuc me loquen-
te. ecce vir gabriel tetigit me in tempore
sacrificii vespertini. et ait. Ab exordio pre-
cum tuarum egressa est libationis sententia.
adeo. ego autem veni ut indicarem tibi eam
et quedam alia. quia vir desideriorum es tu.
tu ergo animadverte visionem. et sermonem
intellige. Tunc aperuit ei libationem spiritualem

furam p. x. forsan innuente p qua ora
bat differt qr post dicet de ea exauditum i.
sloli timetuere. addidit et de destructione
facienda p romanos. Septuaginta ebdo
made abbreviate complende sunt sup populum tuum
et sup urbem tuam sanctam ut consumetur p
varicatio et finem accipiat peccatum et deleatur
iniquitas. et adducatur iusticia sempiter
na et impleatur visio et prophes et ungatur
scs scorum. S. Scito ergo et animadverte ab ex
itu sermonis ut iterum edificetur ierusalem usque ad
xpm ducem. ebdomade. vii. et lx. due erunt.
huius ubi x incarnationem designat angelus
qui legem et prophas implevit. peccata tulit.
et iusticiam adduxit; et unctus est oleo leticie pre
consortibus suis. et posuit ebdomadas non
dierum sed annorum. vii. vii. anni sunt ebdo
mada una. abbreviatas vero dicit. ut intelli
gam annos lunares qui breviores sunt sola
ribus undecim diebus. lxx. ergo ebdomade
annorum solarium faciunt annos. cccc. lxx
v. lunarium vero annorum faciunt annos
. ccccc. xc. est ergo sensus q ab exitu sermonis
ut reedificetur ierusalem usque adducem xpm. fluxe
runt anni lunares. ccccc. xc. Cepit ergo beda
numerare a. xx. anno regni artaxersis in
quo neemia pincerna eius impetravit ab eo
ut restruerentur muri ierusalem. et restituit
eos in multa angustia. ab illa in quam licen
tia a rege accepta. usque ad x passionem fluxe
runt anni lunares. ccccc. xc. et hanc sum
mam annorum computat per annos regum qui
descenderunt usque ad octavum decimum annum tyberii
cesaris. et statim modicum interserunt da
niel de reedificatione facta p neemiam dicens.
et rursus edificabitur platea et muri in angus
tia temporum ultima. Con. lxx. vero ebdoma
dibus separavit daniel dicens. Confirmabit autem
pactum multis ebdomada una. q intelligendum
est de tribus annis et dimidio quibus predicavit
x. et q pluribus annunciat confirmavit. Nam iam
tres anni et dimidius huius ebdomadis novis
sime preterierant quando baptizatus est dominus et in di

medio huius ebdomadis residuo circa finem defi
ciet hostia et sacrificium. i. veniente veritate
cessabunt umbre et in templo erit abhomina
tio dissolutionis. i. abhominanda et desola
ta erunt sacrificia post mortem x. et usque ad fi
nem mundi durabit hec desolatio. Sup vero
in hebrea posuit daniel. tempus mortis x dicens.
et post ebdomadas. lx. duas scilicet audi et. vii.
et novissimam quam in duas partes divisimus
occidetur x. et non erit ei populus qui eum negaturus est.
Dixerunt enim. Non habemus regem nisi cesarem.
et alibi. hunc nescimus unde sit. Quod vero
sequitur. Civitatem et sanctuarium dissipabit populus.
ad. lxx. ebdomadas non pertinet/ sed propheta
tempore adventus x et mortis prophavit q venturus
erat populus qui noluit eum recipere dicens.
et dissipabit civitatem et sanctuarium populus roma
nus cum duce suo venturo. et finis eius vastitas.
et post finem belli statuta ado in eternum desolatio.
Et nota q in duobus que hic leguntur. s. ungetur
scs scorum et deficiet hostia sumitur illud q
solet dici iudeis. Cum venerit scs scorum ces
sabit unctio vestra. Affricanus huic enunciati
oni bede consonat in principio. sed in fine differt.
Non extendit enim. lxx. ebdomadas nisi usque
ad xv. annum tyberii in quo baptizatus est
x. Tertulianus vero inchoat enumerare eb
domadas illas a primo anno darii in quo
egressus est sermo a domino ad danielem p angelum.
ut iterum reedificentur muri ierusalem. et extendit
eos usque ad captivitatem factam p romanos
et tunc pertinet ad. lxx. ebdomadas. q deinde
est civitatem et sanctuarium dissipabit populus cum du
ce venturo. hebrei sic exponunt. lxx. ebdoma
das abbreviate sunt sup populum tuum. Quasi o da
niel scito ab hac die qua nunc tibi loquitur.
Erat autem annus primus darii qui occidit bal
thasar et regnum chaldeorum in persas medosque
transtulit usque ad. lxx. annum ebdomadarum. i.
annos. ccccc. xc. hec populo tuo p partes accidit.
primo propiciatur tibi deus sic precaris et de
lebitur peccatum. et finem accipiet prevaricatio. Sic
enim urbe et templo destructis in luctu est

ebdomadas x. due

In hebreo non est. quorum populus qui eum negaturus est quorum intra sane p intelligi occidendum xpc. s;

populus. sed in breui restaurabitur. et non solum in his
lxx. ebdomadibus hec fient. sed nascetur christus et
iusticia sempiterna et signabitur uisio
et prophetes ut propheta non inueniatur in israel et
ungatur sanctus sanctorum. de quo propheta uix
te deus deus tuus o. l. p. c. t. Qui dixit. Sancti esto
te quia sanctus sum. Sciendum ergo quod ab hac die qua
iussio est loquendi et dei sermone promitto quod reuer
tatur populus et iherusalem instauretur usque ad christum
et desolationem templi ebdomedes numerantur.
lx. due et alie vii. inquibus uisionis ordinatione sunt
due res fient de quibus anno darii quod reuerta
tur populus et reedificetur platea a neemia
et hesdra. In fine ergo ebdomadarum comple
bitur dei sententia in angustia temporum quando
rursum destruetur templum et capietur
ciuitas. Nam post. lx. duas ebdomadas occi
detur christus et non erit ei populus qui negaturus
est eum. Siue ut alii dicunt non erit eius
imperium quod putabat se recepturum. et quod
dico de christo occidendo et negato per eum
populo desolando cum et ciuitate et sanctuario dissi
patus sit populus romanus cum duce uenturo.
.i. vespasiano. Quo mortuo. transactis
vii. ebdomadibus. i. annis. xl. ix. helyus
adrianus. a quo postea de ruinis iherusalem urbs
helya condita est rebellantes iudeos
rufo magistro exercitus pugnante separauit. et
tunc defecit hostia et sacrificium. et usque ad consum
mationem mundi continuabitur desolatio. Non uos
moueat inquiunt hebrei si prius numerent
vii. ebdomades et postea. lx. due. et rursus
una in duas partes diuiditur. est enim hoc ydio
ma hebrei sermonis et antique latinitatis ut
ante numerum minorem supputent. post maiorem.
Ubi gratia. Nos iuxta proprietatem lingue nostre di
cimus. Uixit habraham centum. lxxv. annos
hebreus econtrario. Uixit. v. l. xxc. Non igitur ut
legitur ita adimpletur. sed ut totum prius
supputatur ita finem accepit. Net ignorandum
quosdam illorum dicere quod una ebdomada. de qua
dictum est confirmabit pactum multis ebdomadas
una diuidatur in uespasianum et adrianum.

ut iuxta hystoriam iosephi uespasianus et
titus tribus annis et vi. mensibus pacem cum iu
deis fecerunt. Tres autem anni et vi. menses
sub adriano supputentur. quando iherusalem omnino sub
uersa est. et iudei cateruatim cesi ita ut iudee
quoque finibus pellerentur. hoc autem hebrei non
magis opere censentes a primo anno darii re
gis persarum usque ad extremam euersionem
iherusalem que sub adriano accidit computent
olimpiades. c. lxx. iiii. hoc est annos. dc. xc.
Qui faciunt ebdomades hebraicas. xc. ix. et
annos tres. quando cocebas dux hebreorum est oppressus
et iherusalem usque ad solum diruta est.

Sequitur. x. uisio — *Visio IX*
daniel quam consequitur quidam diuersitas
una. secundum lxx. et hebraicam ueritatem. tertio anno
cyri. et utrique scriptura erat in daniele. unde
quidam iudei hebraice. sed alterum audiuit an
no tertio regni cyri regis persarum. et in tertio
die eidem anni in hunc modum. Primo anno
darii daniel intelligens in numero. lxx. an
norum captiuitatis liberande. orauit dominum ut da
rius et cyrus liberaret populum suum. et data
est sententia ad eum de licentia redeundi danda. et
hanc egressionem a domino sibi nunciauit gabriel
danieli. et tertio darius disponebat de li
bertate et licentia danda hebreis. sed preuentus
morte non impleuit. Cyrus autem primo an
no regni sui dedit eis eandem libertatem quam
habebant indigene et licentiam redeundi.
non quod omnes fere nati erant in chaldea. et pos
sessiones ibi habebant eligebant remanere in
terra natiuitatis sue. Pauci uero qui ascendere
disponebant in iudea pigri erant et morati
et usque ad tertium annum cyri. Quod attendens da
niel uehementius affligebatur dolore et genitu
et orabat dominum ut qui prius dederat regi
animum liberandi. daret et populo animum redeundi.
Factum est ergo tertio anno regni cyri. primo mense
prima die mensis. lugebat daniel trium ebdo
madarum diebus. Panem desiderabilem non comedit.
carnes et uinum non gustauit. nec usus est
unguento pro balneis more persarum. Die autem

xx. iiii. dum essem iuxta fluuium qui est tygris. ui
dit. et ecce uir uestitus lineis accinctus zona
aurea. cuius facies quasi fulgor. oculi ut lampa
des. totaque corporis quasi crisolitus quod deorsum erat
brachia. scilicet tybie et pedes quasi es candens. et sermo
eius quasi uox multitudinis loquentis. Porro uiri
qui erant cum ipso fugiunt et solus uidet uisi
onem et corruit in faciem suam. Sed uir ille
accessit tangens eum et confortans ait. Noli
metuere daniel. quia ex die primo misisti quo
posuisti cor tuum ut te affliges coram deo.
exaudita sunt uerba tua. et egressa est sententia a deo
de reditu populi. et eadem die uolui uenire ad
te ut nuntiarem. Sed princeps regni persarum
restitit mihi. xx. diebus et uno. Cumque tunc
egrederer apparuit princeps grecorum ueniens
ut aduersaretur principi persarum et mihi. et aliquan
tula moram feci. Et nunc uenio ut certificem
te de reditu populi. et in his nemo mihi adiutor est
nisi michahel princeps uester. Hos duos princi
pes grecorum et persarum dicit uir esse angelos ma
los qui appositi sunt regnis illis ad exitium. La
borabat itaque angelus persarum ne hebrei libe
rarentur a domino persarum. tum quia delectabatur
afflictionibus eorum. tum ut diutius ipse af
fligentes eos grauius peccaret. laborabat
et angelus grecorum ut ipse et captiuitas hebre
orum cum eis transiret in dominium grecorum.
Gregorius autem uult eos fuisse angelos bonos
qui satagebant ne tam cito liberarentur
hebrei. ut si quid in eis adhuc erat purgandum
purgaretur et decoquerentur ad unguem. Preterea
addidit uir ille. nunc reuertar ut prelier
aduersus regem persarum. Verumtamen prius annuntia
bo tibi quod expressum est in scriptura ueritatis de
quibusdam aliis quorum geris sollicitudinem.
Porro a primo anno darii orabat daniel
pro eo ut staret et roboraretur regnum eius
et sollicitus erat de successoribus regni persarum.
uolens eos scire de quorum manifestatione sequitur
v. uisio. In qua primum inducitur daniel loquens
sic. *Visio decima.* XI

Ego daniel a primo anno darii me

di stabam in conspectu dei ut confortaretur
et roboraretur ipse darius. et statim fit
metaplasmus qui frequens est in prophetis et
introducitur uir ille predictus loquens ad da
nielem sic. et nunc ueritatem annuntiabo tibi.
quia ecce adhuc post darium et cyrum qui nunc sunt
tres reges stabunt in perside. cambises
scilicet emerides magus. darius filius ystap
sis. et quartus. scilicet xerses filius darii super
omnes erit. et concitabit omnes aduersus
regnum grecie. De isto legitur quod succendit
athenas et bellum nauale egit apud sa
laminam. quando sophocles. et euripedes
clari habebantur. et phemistodes in persas
fugiens. hausto sanguine tauri periit. Et est
uir qui loquebatur danieli pretermisit
omnes reges usque ad alexandrum magnum
et ait. Surget uero rex fortis et faciet
quod placuerit ei. et cum steterit conteretur
regnum eius et diuidetur in. iiii. uentos
celi. In egypto enim quantum ad meridiem primus
regnauit ptolomeus lagi filius in machedo
nia philippus. qui et arideus frater alexandri
quantum ad occidentem sirie et babilonie. et supe
rioribus locis que sunt ad orientem. seleucus
nichanor imperauit asie et ponto et ce
tis in eadem plaga positis antigo
nus ad septentrionem et hec secundum orbis toti
dem plagas. Qui autem in iudea est aquilonem
lonem syriam ad meridiem egyptum habet.
de regno egypti. et syrie. tantum prosequitur
danielem. quia sub his afflictus est populus dei
uehementissime. Porro post alexandrum regnauit
in egypto ptolomeus lagi filius. a quo
sequentes reges egypti ptolomei dicti sunt.
post ptholomeus. philadelphus. post ptholomeus. eu
gentes. post ptholomeus. philopator. post ptholomeus.
epiphanes. In syria post alexandrum regn
auit seleucus. post anthiochus soter a quo
successores eius anthiochi dicti sunt. post
antiochus theos. post antiochus. gallinicus. post antiochus.
magnus. post antiochus. epiphanes. De his
prosequitur uir loquens ad danielem. incipiens

egipti a rege dicti. sic et confortabitur rex austri. hic
est ptholomeus lagi filius adeo fortis ut pirrum
regem epirotharum expulsum restitueret
in regnum. et devicto demetrio filio antigoni
seleuco regni sui partem quam antigonus abstu-
lat restituit. cyprum. phenicen et regiones
maritimas et insulas sibi subiugavit. cui suc-
cessit ptholomeus philadelphus. qui primus ab
ethyopia adduxit. ccc. elephantes turres
ligneas eis supponens. in quibus posuit arma-
tos ad dimicandum. Sub quo. lxx. interpretes
claruerunt. hic pugnavit contra antiochum
theos regem syrie. sed pace federati sunt. Nam
antiochus duxit uxorem beronicem filiam
philadelphi repudiata priori uxore lao-
dice. que cum redisset in gratiam viri. occi-
dit veneno virum et filium quem susceperat
vir de beronice. Gallicum vero filium suum fecit
eugetes regem syrie. Euges vero qui successit phi-
ladelpho in ultionem beronice sororis
vastavit syriam. sed audito quod princeps
egypti conspiraverant adversus eum rediit in
egyptum trahens secum de syria predam
multam nimis et symulacrum. ii. deorum. Por-
ro gallicus duos filios reliquit. seleucum
antioch et antiochum magnum. Sed cum is occiso
fratre suo regnavit. et congressus cum rege egyp-
ti philopatore victus est. et per desertum fu-
giens pene captus. philapatori vero
successit in egypto epiphanes cum esset
. iiii. annorum. et tunc antiochus magnus in-
festare eum. sed principes egypti dimica-
bant pro puero. Sub epiphano onias sacerdos
assumptis plurimis iudeorum fugit in egip-
tum. et accepit a rege regionem que
eliopoleos vocabatur. et in ea extruxit
templum simile templo iudeorum. et as-
serens se implere vaticinium ysaie dicentis.
erit altare domini in egypto et titulus
eius in terminis eius. Hoc templum permansit. cc. l. usque ad vespasianum. qui civitatem
anni c ipsam que dicebatur onie. et templum
funditus evertit. Porro antiochus magnus

reliquit duos filios. seleucum et antiochum
epiphanem. sed epiphanes per fraudem electo
fratre vel occiso regnavit in syria. hucusque
de ordine hystorie inter porphirium et nos
nulla est contentio. Que sequuntur exponit
porphirius de antiocho tamen exposuit cum
daniele ut infamaret eum. nos autem mul-
tum exponimus de antiocho et antixpisto. quo-
tum specialiter de antiocho et quedam de an-
tixpisto. illud de antixpisto. et comedentes panem cum
eo et cetera. usque illuc. et venient super eum trieres
et romani. antiochus. n. epiphanes dedit so-
rorem suam uxorem epiphane regi egyp-
ti in dolum. qui suscepit ex ea duos filios.
tunc antiochus ingressus est egyptum tamquam
visitans sororem et nepotes. sed mortuo epiphane
fecit occidi virum sororis et voluit opti-
nere egyptum. sed egyptii viriliter resistentes
eiecerunt eum. Sed post biennium reversus obse-
dit alexandriam. et ecce legati romanorum
missi sunt ad egyptios liberandos quibus federa-
ti erant. Cumque applicuisset egressus est ob-
viam antiochus. et dum starent in litore
dixit ei marcus publius lenas. Senatus populus-
que romanus precipiunt tibi recedere ab amicis
suis. Cumque ille peteret inducias et deliberaret
marcus circa illum fecit circulum in sabulo
cum virga et ait. Senatus populusque romanus preci-
piunt tibi ne egrediaris de hoc circulo donec re-
deas. ad quod antiochus. Si sic visum est senatui
et populo romano. recedendum est. et recessit ab egyp-
to. Similiter sunt que sequuntur de antiocho tamen
illud est. et erit ob simulacrum in concupiscen-
tiis feminarum. Nam antiochus castus erat
ob simulationem religionis. Quod vero sequitur
deum maozim in loco suo venerabitur intelligitur de
tit. Maozim enim presidium sonat. et anti-
ochus in ierusalem presidium posuit et ydolum iovis.
antixpistus vero diabolum deum et presidem suum venera-
bitur. Porro antixpistum cogruit id quod sequitur. et fi-
get tabernaculum suum apherno inter maria
a. apherno inter solium suum. et est sensus:
figet solium suum tabernaculum in ierusalem que sita

ē int mare mortuū & tyrrenū & sup mon
te inclitum & scm̄ .i. monte olyueti ponz
tabnaclm suū & ueit usqz ad summitate eius
.i. ad locū unde dn̄s ascendit & nemo auxili
abitur ei. qr audiet uox in aere dicēs. mo
re & statim fulminabitur. Post ea ꝑseqr̄ uisio de
tp̄e antixi & quisione uideor & resurr̄ne
mortuoꝝ dicēs. & uenit temp̄ quale nō
fuit ex quo gētes esse ceperunt. & stabit mi
chael ꝓ filiis ppli tui. & saluabitur ex eis
omnis qui scriptus erit in libro dei & mistico.
omnes qui dormiunt in puluere terre euigila
bunt. alii in uitā eternam. alii in obprobriū
ut uideant sp. nō quide bonos. qr tolletur
impius ne uideat gloriam dei. sz ut uideat
obprobriū suū sp. Tu autem daniel signa librū
.i. scribe mystica & nō expone. & ptransibunt
plurimi et multiplex erit scientia. q.d. relinq̄
posteris uim exercitii. Et desiderabat daniel
scire quanto tp̄e duraret ꝑsecutio antixi.
et uidit principem ꝑsarum stantē in ripa
fluminis et principem grecoꝝ stantē in altera
et uirū indutum lineis stantē in medio
sup aquas. & dixit ad eum. Usqz finis hor
mirabilium. et eleuans ille utramqz ma
nū iurauit p uiuente in eternum. qr in tē
pus & tp̄a & dimidium tp̄is. Et ait daniel.
Dne mi. quid erit post h. Et gaudens ille
iterauit tp̄c. s; p alia uba dicēs. Cū abla
tū fuit iuge sacrificiū et posita fuerit
abhominatio in desolationē. h̄ ē cū ablato
cultu dei & desolato antixs abhominabilis
exhibebit se ad orandū. tūc erūt dies mille
.cc.xc. i. tres anni et semis. Post ea intulit
Quid erit post h. dicens. Bt̄s qui expectabit &
puenit ad dies .i.ccc.xxxv. Si diebz mi
lle ducentis. xc. addant̄ dies .xlv. fient .i.
ccc.xxxv. Itaqz post morte antixi. dabunt̄
lapsis .xlv. dies ad penitentiam et ē sēs. Bt̄s
erit qui post dies ꝑsecutionis puenit ad dies
supadditos penitentie. Tu autem daniel uadē
uades ad ꝑfinitū tpc uite tue & requi
esces. & in fine dierum stabis in sorte tua. I.

resurges in ordine tuo. Incipit hysto
ria susanne.

Sequitur hystoria susanne quam hebrei
nō hn̄t in libro danielis & uoca
uit eam fabulam nō q̄ cifficiet rem ges
tam. s; in ea sl̄m leg̃r de sacerdotibz lapida
tis quos ieremias adustos testat̄r. et qr
nos fabularii eam scriptam eē a daniele
cū a quodam greco scripta fuit. quod pbant
ex eo q̄ quedam illusio uboꝝ facta sit in
noibz arboꝝ. uidelicz apo they cymu. cysle.
apo tay. pryni prise. Tales enim illusiones
uboꝝ ad arboꝝ noīa nō inuenerūt in he
breo. In titulatione quidē una una ex eius
illusionibz qualicūqz legit̄r. ut cū dixisset
sacerdos sub cyno. Respondit daniel ubum qui
illudens nominat. scindet te medium. Expl
sius fiat si diceret ita. sb ylice. & adderetur
angelus dn̄i secet te. ꝑ me. Eadem allusio p
ubi sit ad nomen tp̄is. ut si diceret. Feria est
h̄ secunda feria. & rx. fiat te dēs. Hanc eandē
hystoriam uocat origenes fabulam in x.
stigmatum. i. instructionum. forte sc̄dam
editionē quam sub obelo et asterisco exposuit
stromata uocant. qr ꝑ eam plenius q̄ per
primā quam sine figuris illis ꝯfuse trans
tulit nos instruxit. Apparz aut h̄ factum
eē adhuc recenti captiuitate. qr daniel
adhuc iuuenis erat. Porro susanna uxor
ioachim pulchra erat nimis & exarserunt
in eam duo seniores iudices illius anni
de quibz dicit dn̄s. Iniquitas ingressa ē in ba
bylone a senioribz iudicibz. Tradunt hebrei
qr mulieres in h̄ decipiebant. dicebant se eē
de stirpe dd̄. et aliū de semine suo nasciturum
hii statuerunt in coe temp̄ quo susannā p
serent inuenire solā. & latitauerūt post meridiem
in pomerio helchie patris. & ingressa ē susanna
uolens lauari. i. iungi ꝓ consuetudine terre
& misit puellas ad offerendū oleū & smig
mata. i. unguenta. Est autem smigma ex pie
ordeū cū palea. inde faciunt mulieres de
coctionē forte ad nitorē faciei. Tūc cur

XIII

ul' allusio

allusio

XIII

rentes ad eam senes dixerunt. Consenti no
bis alioquin feremus testimonium contra te
adulterii. Et elegit susanna incidere in
manus eorum potius quam peccare in domino
exclamavit. et accurrentes famuli eru
buerunt cum audissent senes loqui. Altera
die statuta est susanna in medio populi. et
ponentes senes manus suas super caput eius
contestati se vidisse sub arbore iuvenem et ipsam
pariter commisceri. et condempnaverunt eam ad
mortem. Et clamavit susanna voce
magna ad dominum. Domine tu scis quia inno
cens morior. Cumque traheretur. suscita
vit deus spiritum pueri cui nomen daniel. Non
est credendum hiis qui dicunt danielem
mortuum fuisse. et tunc suscitatum et de
inceps fuisse prophetam. sed tunc manifesta
vit deus spiritum sanctum fuisse in eo. qui prius quasi
latens quiescebat. et ait daniel ad populum.
Revertimini ad iudicium quia falsum locuti sunt
adversus eam. Cum revertissent. separavit
daniel senes ab invicem et advocans
unum dixit. Sub qua arbore vidisti eos colloquentes. Qui ait
Sub cino. quam latini dicunt ylicem. vel lentis
cum. et advocatus alter dixit. Sub prino. et
acclamavit populus in eos propter dissonantiam.
et interfecerunt eos. id est regi tradiderunt interfi
ciendos. et factus est daniel magnus in populo
a die illa et deinceps. Et rex astiages
appositus est ad patres suos. et suscepit
·i· persarum. cyrus regnum eius. forte hic determinatur
tempus quo liberata est susanna quia scilicet cyrus
factus est rex persarum et darius rex medorum. vel
potius determinatur tempus sequentis hystorie
que inchoat hic. et adhuc stabat regnum
babilonis. et erat in babilone rex de
quo statim sequitur. Erat autem daniel con
viva regis et honoratus super omnes
amicos eius. cuius nomen quia tacet hystoria
: vel ipse balthasar· putatur intelligi fuisse prior balthasar: sub quo
factum est a daniele quod legitur in fabula bel
et draconis. quam fabulam appellavit he
breus eo quod falsum legitur in ea et impositum de
transitione abacuc. et refert ionatus quod cum
cyrillus ei hebreus suus talem translationem
corporalem numquam factam esse. Sed quidam scolasticus
qui erat cum eis ezechielem translatum de chal
dea in iudeam et irrisit eum hebreus dicens. In
littera expressum est quod ezechiel translatus est
in spiritu. unde apostolus vir cautus locutus est dicens
Sive in corpore sive extra corpus nescio deus scit.
et addidit hebreus. nichil in hac fabula est
narrari. sed opus tamen ex industria factum.

Erat enim ydolo belis.
Erat in babilone ydolum nomine bel. et
impendebantur ei diebus singulis de simila xii
artabee. et oves xl. et vini amphore vi.
Est autem artabee apud chaldeos eadem men
sura que et ephi apud hebreos mensura trium
modiorum. et rex babilonis adorabat illud per
singulos dies et dicebat danieli. Quare non
adoras beel. Qui respondit. Non colo facturam sed
creatorem. qui est deus vivens. et ait rex.
Nonne videtur tibi bel deus vivens qui tan
ta comedit et bibit cotidie. Qui respondit. Iste
luteus est et foris eneus et numquam comedit.
Et vocavit rex sacerdotes et ait. Nisi dixeritis
michi quis comedat inpensas has moriemini. Si
autem ostenderitis quoniam bel comedat hec. morietur
daniel. Erant autem sacerdotes xl. exceptis ux
oribus et parvulis. et venit rex cum daniele in
templum. et dixerunt sacerdotes. Nos egredimur
foras et tu rex pone vinum et escas et claude
hostium et signa anulo tuo. et nisi inveneris
mane omnia comesta a bel. moriemur. Tunc
sumit rex cibos ante bel. et daniel cinerem cri
bravit per totum pavimentum coram rege. Clau
sum est hostium et signatum anulo regis. Sacer
dotes autem ingressi sunt nocte iuxta consuetudinem
suam cum uxoribus et liberis et consumpserunt omnia.
fecerant enim sub mensa tumulos sub terra et absconditum
introitum sub mensa. Diluculo venit rex ad tem
plum et daniel cum eo. et invenerunt signa salva.
Cumque aperuisset hostium intuitus rex mensam
vacuam exclamavit. Magnus es bel. et da
niel tenuit regem ne ingrederetur et ait.

cadentium uestigia sup pauimentu. et iratus rex
apphendit sacerdotes et ostenderunt ei hostiola
p que ingrediebantur. et occidit eos rex et dedit
bel i manu danielis. qui subuertit eu et templu
Erat autem in eodem loco draco magnus latens in
fouea et adorabant eu babilonij. Sacerdotes
eius habebant p dolia .i. uasa facta de corijs in
tulorum et pcutiebant ea uirgis coraulinis
ut facerent sonitu terribilem. Q. tonitruu
ad que excitatur draco quia emittebat fumu
quasi igne. quasi uisibiliter apparebat. et dixit
rex danieli. Non potes dicere quia iste no sit
deus uiuens. Et ait daniel. Da mihi potestatem
et interficiam eum absque ferro et fuste. et dedit ei.
Tulit ergo da picem et adipem et pilos et concoxit
pariter. fecitque massas et dedit in os draconis
et suffocatus crepuit. et indignati babilo
nij dixerunt. Iudeus factus est rex. et dixerunt ad
regem. Trade nobis danielem alioquin interficie
mus te et domu tua totam. et compulsus tradidit
eis. Qui miserunt eu in lacu leonum. et erat
ibi .vi. diebus. In lacu erant leones .vij. et
dabantur eis duo corpora cotidie dampnatorum
et due oues. et tunc non sunt data eis. ut deuorarent
eum danielem. Erat autem abachuc ppha in iudea
qui ferebat pulmentu messoribus. et ait angelus
ad eu. fer prandiu danieli in babilonem qui
est in lacu leonum. Qui dixit. Babilonem non uidi
et lacu nescio. et tulit eu angelus capillo ca
pitis sui et posuit eu sup lacu et clamauit
abachuc. Daniel serue dei tolle prandiu quod
misit tibi deus. et gratias agens daniel comedit.
Porro angelus restituit abacuch in loco suo.
Venit ergo rex die .vij. ut lugeret danielem. et
uidens eu sedentem in medio leonum exclama
uit. Magnus es domine deus danielis. et extraxit
eum de lacu. Porro illos qui perditionis ei causa
fuerant intromisit et deuorati sunt in momento
coram eo.

De abacuc ppha.
De cyro.
De licentia redeundi data iudeis.
De .lxx. anno. Incipit abacuc ppha.

ABACUCH

PORRO abachuc fuit de tribu
symeon. Hic preuidens captiuitatem
ierlm futuram et aduenientibus
chaldeis fugit in ostracena. et
erat pegrinus ibi. Descendentibus uero reli
quis inde in egyptum qui pegrinabantur in terram
sua. et scripsit in principio operis causa ad usus
dicit. cur impius uastasset templum dei et ciuita
tem eius. cur ipse exclamaret et non ex
audiretur. Sed in uisione apparuit ei dominus ca
lamitates ceterarum nationum futuras.
per nab. longe maiores. et tandem ipsum
nabuch. puniendum. et ideo animi uiri consolatus est
ad preces et ostendit illi deus aduentum xpi di
cens. Si moram fecerit expecta eum. quia
ueniens ueniet et non tardabit. et imprecatus
est abachuc nabuch. inter plurima dicens.
Ve qui potum dat amico suo mittens fel
et inebrians ut aspiciat nuditatem eius
quod fecit nabuch. sedechie. Ultimo scripsit ca
nticum. Domine audiui etc. Hic diu ferens pul
mentum messoribus. dixit domesticis suis. Ibo
ad terram longinquam cito rediturus. Si tarda
uero per dies ferte cibum messoribus. et cum in babilone fuisset
subito superuenit messoribus.
Intellexit autem quod celeriter esset pplus a babilonijs
reuersurus. Unum post longe post liberatam susan
nam hoc esse factum. Signum autem reditus dedit
hijs qui erant in iudea. quod uisuri essent lu
men in rursus templi. ultimamque templi
desolationem predixit quod gens occidentalis
hanc esset actura. Tunc inquit uelamen
sancti sanctorum scindetur et duarum columpnarum epistili
a auferentur. et quo sint nullus agnoscet. Ipsa
uero in heremo adducentur et eos in ultimo
qui persecutionem sustinent a serpente illumina
bit deus sicut a principio. et mortuus est aba
chuc in agro proprio solus. et sepultus est. Porro de daniele
quantum superuixit post reditum pplī in iudeam
nescitur. defunctus autem et sepultus est in spe
lunca regali solus cum gloria. Hic est daniel
qui dedit signa in montibus sup babilon
iam dicens. Quando uideritis montium a borea fu

migabitur veniet finis babylonie. quin vero
velut ignis ardebit. finis erit universe ter-
re. quia a parte nothi aque decreverunt. reverte-
tetur propheta ad terram suam. Quasi si sanguine
fluxerint. erunt homicidia belial in univer-
sa terra. De cyro.

Post mortem darii medii. cyrus mo-
narchiam tenuit orientis. cuius sedem
posuit apud persas licet regnum medorum maius
esset et honorabilius eo. quod ipse eum sublimaverat
in regem. Iste fuit nepos darii ex so-
rore. nepos vero astiagis ex filia. Porro
astiages unicam filiam habens vidit sompnium
quod de genitalibus filie oriebatur vitis. que totam
occupabat asiam. et accepit a coniectoribus
se habiturum nepotem ex filia qui dominus esset
asie. et ipsum deiceret a regno. Quod timens. dedit
filiam suam uxorem militi plebeio. ne
filius ex ea nasceretur nobilis et potens.
Postea filiam pregnantem ascivit. et natum
ex ea filium cuidam principi archanorum tra-
didit occidendum. Qui cedens regnum transi-
turum ad filiam filiusque ipsius iussus est oc-
cidere. et uni de pastoribus regis tradidit par-
vulum exponendum in nemore. Qui cum ex-
posuisset eum et indicasset uxori que in diebus
illis pepererat. supplicavit ei mulier ut par-
vulum deferret ei alendum et proprium pro
eo exponeret. Cumque redisset pastor ad puerum
invenit canem prebentem ei ubera et a feris
et avibus defendentem. Cumque tulisset eum
ad uxorem alluxit ei tamquam diu nocte
vocaveruntque primum spartacum. id est catulum. Spar-
tos enim persice canem sonat. Cumque esset
grandius ludens apud ludentibus. factus est rex
eorum et contumaces et inobedientes sibi graviter
affligebat. Quod graviter ferentes parentes eorum
ubium detulerunt ad regem de filio pas-
toris. Quem cum advocasset rex et argue-
ret eum quod prios plagasset. ille intrepi-
dus se ad regem fecisse respondit. Et admiratus
rex. et quedam signa generis sui in eo depre-
hendens attito pastore secretius rei ve-

tatem agnovit. Vnde timor eius de nepote
mitigatus est. estimans quod ubum coniecto[rum]
de regno. impletum esset in regno puero[rum]
eidem cum pueris commisat occidendum. Q[ui]
sit alendum. non indicans tamen esse in pastor[is]
filium. quin de illius secretarium suum clau[sit et de-]
dit patri ad comedendum. quod non obedi[ve]-
rit ei. et postea ioupin indicavit ei. Fi[lius vero]
ut astiages traderet exercitum illi secta[ndum]
hostes expugnandos. ipse vero resedit in...
Porro ille non immemor maleficii re[gis]
persuasit exercitui ut spartacum regem...
sibi eligerent. et confirmavit eum...
imperii heres. Quod dicit licet reluctetur...
hic est heres. Quo facto. timens astiages...
consobrinum. adoptavit se in filium. Et...
exercitu. congressus est adversus cyrum. et fugi...
perse. uxores autem eorum et matres egresse...
et de tectis patribus suis ariebant. ... vul...
re in utros matrum et renasci. hac pudore...
citati perse acrius redierunt in hostes. et vic[tus]
est astiages. Cyrus autem magis exhibuit...
nepotem quam victorem. Istam regnum...
concessit ei. dario vero tamquam fratri...
tradidit regnum medorum. tamen sub ...
retinendi ad eum. De licentia redeundi data

Itaque cum universorum regnum devolutum videret
esset ad eum. in huius anno primo regni susci-
tavit deus spiritum eius ut impleretur verbum
mee. Et dedit libertatem omnibus iude[is qui]
erant in universo regno suo. et licentia[m re]-
deundi in iudeam et edificandi domum domini...
creatus autem fuit ex verbis ysaie. qui ante
cc. et x. annos scripsit de ipso dominum dicere
christo meo cyro cuius apprehendi dexteram subiciam
gentes et regna. ipse reedificabit domum ...
in ierusalem. Vt ergo hanc munificiam scriptam...
pleret. et septimam libertatis et licentie...
in universum regnum suum dicens. Omnia...
terre dedit mihi dominus deus celi. Credo huic...
gens israel adorat. In hac epistola hortatur...
deos ut ascendent in iudeam. et qui nollent
ascendere. iuvarent ascendentes in pecuni[a]

[Marginal glosses:] p. — sibi intit — grandiusculus — ut

Astyages fuit rex medie et persarum qui unicam
habebat filiam. cuius filius fuit cyrus. Astyages
autem adoptavit darium in filium.
et ita cyrus fuit nepos astiagis
verus et darii adoptivus. vel
darius dictus est astyages
et ita hoc nomen
est equivocum.

T vestib

uestibus cunctis. Porro clarissimi iu
udeorum habitabant in babylonia. i. in terra
babilonis eufr. Babilon enim proprie no
men est ciuitatis. Babilonia uero nomen re
gionis licet unum pro uno per alterum sepe le
gatur. Inter eos zacharias natus in chaldea
iam prophetabat. hic benedixit salathiel
in filio uocans eum zorobabel. quod interpretatur ma
gister babilonis. q. d. hic erit magister capti
uitatis babilonice. Ad huius prophete exhor
tationem primum surrexerunt uiri in iudea
ut ascenderent in ierusalem. postea uero beniamin et
leuite. postea ut dicit iosephus a iuda cognomi
nati sunt iudei. Huius enim nominis plures
fuerunt cause. super terram babel legitur
quod adedan qui cognominatus est iudas dux
sunt iudei. alibi quod a iuda filio iacob. alibi
quod a iuda machabeo. Porro ascensuri
in iudeam alios hortabantur. sed paucos in
uenerunt qui assentirent eis. et postea tamen
in exhortatione quam in apparatu. tres
annos compleuerunt. Igitur in tercio anno cyri
egressi sunt sub zorobabel duce et ihesu
magno sacerdote adhortantibus eos za
charia propheta et aggeo iuuene. sed nondum
propheta. Erat autem exercitus. l. milia fuerunt enim de iu
deis. xlii. et ccclx. Reliqui uero erant
serui et ancille et homines gentis permixtim.
Et remisit cum eis cyrus partem uasorum
domini. v. et xl. milia que ponit iosephus. refrigera
toria. quorum usus non legitur. Ascenderunt et
quidam cum eis dicentes se esse de genere sacerdotum.
Cumque quererent scripturam genealogie sue
et non inuenirent recepti sunt in israel. sed eiecti a
sacerdotio et reuersi sunt in ierusalem et ciuitates
iude. De septuagesimo anno. cxxxv.

Hic est annus. lxx. relaxande captiuita
tis quem predixit ieremias. Flauius et ierony. pri
mum annum cyri dicit fuisse. vii. lvii. de
cadis. Itaque tercius annus cyri fuit. lxx. cum
consonat iosephus dicens. primo anno imperii cyri
lxx. occurrebat. i. iminebat. De eodem
legitur in paralipomenon. Siquis euaserat gladium ductus
in babilonem. seruiuit regi donec imperaret rex per
sarum et compleretur sermo ieremie et cele
braret terra sabbata sua. usque dum complerentur
lxx. anni. De eodem meminit daniel an
no. i. darii intellexi numerum annorum ut com
dies plerentur desolationis ierusalem. lxx. anni. Ipsum
plane predixerat ieremias in epistola quam direxit
ad transmigrationem. Cum ceperint inquit impleri
lxx. anni uisitabo et reducam uos ad lo
cum istum. Alibi tamen uidetur uelle ieremias. quod ante euer
sionem babilonis completi erunt ut ait.
Seruient omnes gentes iste regi babilonis. lxx.
annis. cumque impleti fuerint anni. lxx. uisitabo
super regem babilonis et super gentem illam in
iquitatem eorum dicit dominus et ponam eam
in solitudines sempiternas. Ex hac autem auctoritate
fabulantur iudei ut predixi exultasse bal
thasar et conuiuium fecisse. hic autem loquitur
ieremias. de. lxx. annis non captiuitatis iude sed iniquitatis
nabuch. ex quo cepit opprimere finitimas na
tiones. hanc opinionem attestatur affricanus
agens de uicennia et uicesimo anno regis
artaxersis dicens. Eo tempore regni persarum
c. xv. anni fuerunt euoluti. captiuitatis autem .i.
ierusalem. c. lxx. xv. Eusebius tamen in libro cro sed captiuitatis an regnum. lxx. annis.
nicorum uidetur obloqui predictis. secundum annum darii
filii idaspis dicens. fuisse septuagesimum
secundum auctoritatem zacharie qui secundo anno darii
scribens. audiuit uirum stantem inter mirteta
dicentem. Domine exercituum usque tu non miserere
bis nobis ierusalem et urbium iuda quibus iratus es.
Iste iam septuagesimus annus est. et post pauca tum
ieiunaretis per hos. lxx. annos numquid ieiu
nium ieiunastis mihi. huic quoque consonat clemens
in primo stromate dicens. et perseuerauit .i. libro instructionum
captiuitas annis. lxx. usque ad secundum annum
darii filii idapsis. Videtur quoque eusebius
distinguere inter. lxx. annos captiuitatis et
lxx. annos desolationis templi dicens. Secundum no
nullos usque in annum. xx. cyri colliguntur omne
tempus captiuitatis anni. lxx. a tercio anno ioa exclusiue
chim filii iosie. porro secundum alios ab anno tercio
x. iosie usque ad primum annum cyri colliguntur

anni captiuitatis .lxx. desolationis uero templi
sub dario rege complentur anni .lxx. horum
opinioni consonat glosa .iero. super ezechi-
elem ubi agitur de dormitione super latus dex-
trum dicens quod primo anno cyri fluxerant a-
ni desolationis templi .xxx. porro prior opi-
nio de anno .lxx. magis trita est. et plurimis
auctoritatibus sancita. sola zacharie
auctoritas nos mouet. iste iam sep-
tuagesimus est annus quem forte determinari potest
ut iam accipiatur pro preterito. Quod dicitur .lxx.
annus iste est notus. scilicet et famosus iam diu
est. uel forte dictus est in zacharia .lxx.
annus non captiuitatis sed quinte etatis
que sub hebreos incoauit anno .xxx.
ante cyri monarchiam. De reedifica-

tione templi.

Porro in anno
regressionis in iudeam congregatus
est populus quasi uir unus in ierusalem et edificantes
altare collocauerunt illud super bases suas
et obtulerunt super illud holocausta domino ma-
ne et uespere. feceruntque sollempnitatem taber-
naculorum. Unde uero habuerint ignem nescimus nisi forte
ex chaldeis ueteris altaris excussissent illum.

calculus

Anno autem secundo mense secundo iecerunt fundamenta
templi. Quod audientes samarite uenerunt ad
eos et dixerunt. edificemus uobiscum. quia ita
ut uos colimus dominum [Glosa quia hec festiui-
tas iudeorum per ordinem ade-
quod non obseruabant quia non
erat festum ex lege]
ierusalem. Et responderunt
duces israel. Non
est nobis et uobis
adorare dominum. sed non ei domum edificare. sed
enim nos tantum precepit rex cyrus. Cumque ap-
paruissent fundamenta super terram. ele-
uauit populus uocem in iubilatione. Porro
quidam senes qui uiderant templum prius
eiulabant uoce magna. nec poterat quisque
agnoscere clamorem letantium et planctum
eiulantium. Porro samarite indignati
impediebant manus eorum. Cumque per se impe-
dire non possent. dederunt munera principi-
bus regis persarum qui erant positi super ter-
ram. qui pecuniis corrupti. uendiderunt

eis negligentiam edifi- [Idest ut ne-
cantibus. cyro tamen ignorante. et gligentur in-
adeo impedierunt eos quod in .xxx. deos in edifica-
annis in quibus regnauit tione in qua prius
cyrus non erexerunt muros eos iuuabant
templi nisi usque ad apodia- sub precepto cyri
tionem. Porro cyrus cum percussisset regis.]
cresum iuxta fluuium alim. gentem lidorum
bellicosissimam astute redegit in concordiam.
Tradidit enim sollempnitates et ludos precipi-
ens ut lusibus comessationibus et am-
plexibus uacarent. quasi beniuolentiam in eos
ostendens. et in hunc modum eneruauit eos.
et quos bello non poterat. per libidinem expug-
nauit. Postea uero transgressus araxem a regina
massagetarum thamari uictus et occisus
est. que caput illius pro scelerum in utrem ple-
num sanguine humano proiciens insultando
dixit. Satia te sanguine quem sitisti.
In diebus cyri .vij. rex romanorum Incidentia.
manorum tarquinius superbus qui cum tarquinio
iuniore filio suo. qui lucretiam corrupit
a regno est expulsus. Hic genera tormentorum excogitauit
cogitauit uincula. taureas. fustes. lautu-
mias. carceres. compedes. cathenas. exilia. me-
talla. De cambise.

Mortuo cyro successit ei filius eius
cambises qui apud hesdram artaxerses dicitur.
uel assuerus. In hystoria iudith uocatur
nabucodonosor. propter maliciam suam. Tunc principes terre
impediebant hebreos. scilicet reuben lee. qui uo-
se dicit scriptorem omnium accidentium. et alij qui
iudicabant syriam et phenicem et omnes re-
giones ultra eufratem. scripserunt cambisi
quod iudei reedificabant ierusalem. urbem pes-
simam et semper regibus persarum rebellem. et tem-
plum ad similitudinem castri que ob rebel-
lionem predem destructa fuerat. Quibus ree-
dificatis statim regi negarent tributa
et annonas. nec pateret regi transitus in sy-
riam. Hec autem dicebant se commemorare ei.
quasi non immemores erant salis quod in palatio
comederant. consulentes ut interdiceret he-

breis reedificationi. quibus acquiescens cambises potentius interdixerit eis per epistolas. Tunc intermissum est opus dei usque ad secundum annum darii. Porro sub cambise factum est hoc quod in hystoria iudith legitur. Tytuli super

Hystoria iudith. librum Iudith.
De iiii ubus magi et dario filio ydaspis.
De consummatione templi et aggeo et zacharia
De reedificatione templi
De versu.

Incipit hystoria Iudith.

Hanc hystoriam transtulit ieronimus ad petitionem paule et eustochii de chaldeo in latinum. Hic liber apud hebreos inter hystorias computatur. Sunt apocrypha quod dicit ieronimus in prologo qui sic inchoat. Viginti et duas litteras et cetera. Sed ergo in prologo super iudith alicubi legitur inter agiographa. incertum est scriptoris quod in ipso titulo deprehendi potest. Quem sinodus nicena in numero sanctarum scripturarum recepit. Transtulit autem eum per varias editiones corruptas magis sensum ex sensu quam verbum ex verbo sequens.
I Mortuo itaque cyro. quidam arphaxat medus surrexerit in ecbathanis et reparavit eam et munivit eam inexpugnabiliter quasdam partes medie sibi concilians ut tandem toti medie imperaret. Nabuchodonosor vero rex assiriorum qui regnavit in ninive anno xii. regni sui expugnavit arphaxat in campo qui est inter eufraten et tigrim. Hic est cambises cum patre adhuc vivens in ninive et regnum assiriorum concessit et nabuchodonosor cognominavit. Hic mortuo patre. viii. illius regni annum agebat. Nam in regno monarchie non nisi octo annis regnavit. Qui primum factus est monarchus exaltatum est cor eius et misit ad omnes qui habitabant in cilicia et damasco et libano et carmelo et samaria et usque in iherusalem exigens ab eis tributa longe graviora quam patres sui. Qui omnes uno animo contradixerunt
II Tunc rex iratus per thronum suum quod defenderet se de omnibus. Igitur anno. xiii. regni sui precepit

olofernii principi militie. ut egrederetur ad regiones illas et nulli hominum vel munitionum parceret oculus eius. Qui egressus est cum exercitu et operuerunt faciem terre sicut locuste. Qui cum vastassent ciliciam et mesopotamiam et madianitas. miserunt ad eum principes provinciarum duces. Desinat indignatio tua circa nos. venit pacifice et utere servitio nostro sicut placuerit tibi. Et descendit de montibus cum virtute magna et obtinuit omnes civitates et destruxit eas. et omnes deos terre exterminavit. Sic enim preceperat nabuchodonosor. ut ipse solus deus diceretur ab his nationibus que potuissent olofernis potentia subiugari. Et audientes filii israel. timuerunt III
valde ne similia faceret iherusalem et in sanctuario dei et miserunt in terminis terre per quos transire poterat in iherusalem. et munierunt angustias viarum et humiliaverunt se coram domino ad exortationem eliachim sacerdotis filii ihesu. filii iosedech. vel forte alterius quem ipse ihesus circummittebat ad exhortationem filiorum israel in montibus et operuerunt sacerdotes altare domini cilicio. et ipsi in cinere et cilicio offerebant holocausta et clamabant ad dominum. Nunciatum V
tumque est holoferni quod filii israel pararent se ad resistendum. et montium itinera conclusissent. vocavit duces amon et moab dicens. Quis est iste populus qui montana obsidet. aut que est virtus eius. Tunc achior dux filiorum amon respondit replicans ei quomodo primo venissent patres illi de chaldea per mesopotamiam in terram chanaan. Cumque descendissent in egyptum reduxerat eos deus eorum in terram promissam. qui cum placatus erat eis. nemo poterat eis resistere. cum vero irritabant eum eos flagellabat. quia deus erat odiens iniquitatem. Nuper autem reduxerat eos in iherusalem de servitute nabuchodonosor. et tradiderat eos propter peccata sua et nunc obtinuebant montana hec. Et addidit achior. perscrutare si deus eorum offensus sit eis et poteris eos expugnare. Alioquin non prevalebis eis. Et iratus holofernes VI

dixit. ut ostendam tibi qr nō ē ds ñ nabuc.
ex hac hora illoꝝ pp̄ sociabis. ut cū illis
p[er]it peas. Tūc p̄cepit holofnes suis
suis ut ducēnt eū in bythuliā cūm qui
castra metat⁹ fuat. Cūqȝ t[r]ānsient eum
fundibulary egssi sunt ad eos & timē
tes ligauiūt achior ad arborem & recesſ
sunt. fundibilary uō soluentes eū. sta
tuerunt eū īmedio pp̄ & senioꝝ. Mi
sant quidē de urbē in bethuliā duos
sacdotes & p̄ncipem oziam de tribu sy
meon. Cūqȝ exposuisset achior eis qr̄ trās
missꝯ eēt ab holoferne ad eos. recepit
VII eū ozias in domū suā. Fcm̄ ē aū ut in
uenirz holofnes ductum aquaꝝ que ī
fluebāt ciuitatē. p aunculas que tibi
bebant forte de alueo p latentes riuu
los aq̄ductus & interrupto aq̄ductu. ab
stulit eis aquas. Erant aū nō longe
a muris fonticli. quibz ciues furtim
utebant⁹ ad refocilland⁹ poci⁹ q̄m ad bi
bendu. & dixerunt amonite ad holofnē.
Siuis eos obtine sn̄ bello & sanguine
V appone fontibz custodes. & apposuit & defe
cit aqua incisterns p[er] .xx. dies. & clama
uit pp̄ ad eos qui ueniant de ur[b]ē. Judi
cet ds int[er] nos & uos. Melius erat nob
suire holofni q̄m siti p[er]ire. et dixerunt ad
sacdotes. Sustineam⁹ ad huc p .v. dies. si
VIII forte faciat nobcū ds miām suā. Erat
aū in ciuitate iudith uidua tbz annis
mul[ie]r pulch[er]rimus sȝ casta de tribu rube
q̄ alstitos sacdotes reph[en]endit eo q̄ teptassent
sent dm̄ & tminū dieꝝ īposuissent mīē
eius. & ait ad eos. Op⁹ dei facturā sum q̄ ū
indicabo uob. State hac nocte ad portas
ciuitatis & ozias uobcū ut egrediar. p
man⁹ meās. Cūqȝ illi abissent. orauit
VIIII ad dnm̄ dicēs. Dn̄e ds p̄ris mei simeō
qui dedisti ei gladiū in alienigenas. di
rige manū ancille tue. sicut m̄undauit
fcm̄ symotus q̄ detestatus ē iacob. &
X ultionē fcam a dn̄o p man⁹ impiꝯ. Cūqȝ
orasset. lauit se & unxit mirro optimo &
induit se uestibz iocunditatis sue. & uo
cauit abram suā .i. ancillā. ul' p[ro]p̄iū nom̄
ē ancille. & iposuit scapule eius ascopā
uini & uas olei. & polentam & lapates .i.
cibū olibz confectū. & panes & caseū & p
fecta ē. Et ammirati sūt sacdotes ei⁹ pul
cr[i]tudinē. & orauerunt p ea. Cūqȝ descend[er]
montē. tenuert eam exploratores & dux[er]
unt eā ad hospitiū. l' tabnacl'm holofnis
Qui statim captus ē in ocl'is suis. Sedebat
aū holofnes in canopeo purpa & auro &
gemmis contecta. h ē sericū reticulū mus
caꝝ dcm̄ sic a canopeo oppido egypti. In
quo īuentū est. Alii dnt cōnopeum. qm̄
instar coni a plano ascendit in acutum.
Et dixerunt assirij. Quis contempnet ppl'm VIII
hebreoꝝ qui tā pulcras mulieres ht ut p hys
mito pugnent contra eos. Cūqȝ adorasset
iudith. dixit ad eam holofnes. Cur placuit
tibi ut ad nos uenires. Que r̄n. Certū
ē qr in pdicione ibit pp̄ tuꝯ. q̄m enim
offendit dm̄ suū. Fassa enī dnū p uicinis
alibz impedire alienigenis. insup cō
dixnauit ut bibant sanguinē pecorum
suoꝝ quē lex dei oīno phibet gustare.
Flam & fame & siti iam uīt mortuos
cōputant. & missit me dn̄s hec ipā
nuntiare tibi qui dicet mī qn̄ red
det eis pccm̄ suū. et tunc ueniens ī
troducam te usqȝ in ur[b]ē. & hebis
omnē ppl'm sic oues quibz nō est
pastor. & ait holofernes. Si fecit
michi h ds tuus erit et ds meꝯ
.i. in numo deoꝝ habebo illū. et tu
magna eris in domo nabuch. Et VIIII
fecit eam introduci ubi erant the
sauri eius. Cūqȝ disponeret quid da
ret ei de conuiuio suo. ait iudith.
Ex hiis que mī detuli manducabo
ne ueniat sup me ira dei. Cui holo
fnes. Cum defuerint ista quid facie
mus tibi. Que r̄n. Viuit aīa tua

quam non expenderet omnia hec ancilla tua
donec faciat deus in manu mea hec que cogita
vi. Precipitque ei dari veniam nocte egredien
di foras ad orandum dominum suum. et ita per tri
duum noctibus exibat et baptizabat se in a
quis et orabat dominum israel. Quarto die fecit holo
fernes cenam servis suis. et dixit ad vagao eu
nuchum. Persuade hebree illi ut sponte consen
tiat michi. Fedum est enim apud assirios ut mulier
illudens viro immunis transeat ab eo. Et
ait ad eam vagao. Non vereatur bona inter puella
re ad dominum meum. Que dixit. Quicquid illi pla
cuerit illud erit michi optimum omnibus diebus vi
te mee. Et cum ornasset se. stetit ante faciem
holofernis. Qui iocundus factus est. bibitque vi
num quantum numquam biberat in vita sua. Et cum
XIII servo eius festinaverunt singuli ad hospicia. Et
erat iudith sola in cubiculo. Porro holofernes
iacebat in lecto nimia ebrietate sopitus.
Dixitque iudith puelle sue ut staret foras
et observaret. et oravit cum lacrimis dicens.
Confirma me deus israel et respice in hac ora
ad opera manuum mearum. Et solvit pugio
nem de columpna que erat ad caput lecti. et percu
tiens bis cervicem abscidit caput eius. et tradidit
abre sue. et tollens conopeum egressa est. Cumque
venissent ad portam civitatis. clamavit.
aperite. quoniam nobiscum deus qui fecit virtutem in
israel. Et occurrerunt ei omnes a minimo usque
ad maximum cum luminaribus. Et proferens caput
holofernis et canopeum ait. Confitemini
domino quia dedit vobis victoriam in manu mea
et reduxit me immaculatam. Et vocatus est
achior. et viso capite holofernis. pre pavore ce
cidit in terram. sed resumpto spiritu. adoravit
XIIII iudith. Tunc dixit ad populum. Suspendite caput
hoc super muros et diluculo facite impetum in hos
tes. Qui turbati pro nece domini sui. ibunt in
fugam. Tunc achior precidit carnem prepu
cii sui. et appositus est ad populum israel. Qui
sitque ozias nuntios per civitates unde
ut egrederentur post eos. Porro egressi sunt he
brei mane et dixerunt assiriis. Egressi sunt
mures de cavernis suis. Cumque intraret vagi
o ut excitaret holofernem. vidit cadaver sine
capite. Et ingressus tabernaculum iudith. non
invenit eam. Et exclamavit ad populum. Una
mulier hebrea fecit confusionem in domo nabuchodonosor. Et
ecce caput holofernis non est cum eo. Et turba XV
ti sunt valde. fuge presidium querentes. Et inse
cuti sunt eos filii israel. et percusserunt eos usque ad
extremitates finium suorum. Per dies autem xxx.
iiii. collecta sunt spolia assiriorum. et universa
que peculiaria holofernis fuerant dederunt iu
dith. Ioachim autem summus pontifex venit
de ierusalem cum universis presbiteris ad videndum
eam. et benedixerunt ei. Tunc cantavit iudith XVI
canticum domino dicens. Incipite domino in tym
panis et cetera. Super hoc canticum invenies hic
quod dicitur iteratus super psalmum. Domine deus noster. quia cum
in hebreo legitur nomen domini geminatum. sic hic.
o adonay domine deus. primum est tetragrammaton. secundum
vero nomen domini commune. In fine cantici prophetavit
de die iudicii dicens. Dominus omnipotens visita
bit suos in die iudicii et iudicabit impios
ut urantur in sempiternum. Post hoc ascendit iu
dith in ierusalem cum populo. et obtulerunt domino vota
et repromissiones suas. Porro iudith univer
sa vasa bellicosa holofernis. et canopeum obtu
lit in anathema oblivionis. Et sollempni
zavit omnis populus et diem hanc in numero dierum
sanctorum recepit. vocantes cambise filium nabuchodonosor.
Et rediit iudith filia merari rubenite in be
thuliam. Hec mulier fuit de symeon. et fuit
in viduitate omnibus diebus vite sue. Sed an
dis viro mortuo. et completis .c.v. annis.
mortua est et sepulta cum viro suo manas
se. et dimisit abram suam liberam. et planxit
eam omnis populus .vii. diebus. Porro cambises in
gressus est egyptum. et vastavit eam. et abhominatus
est religionem eius cerimonias et templa depo
suit. et edificavit babilonem in egypto. Cum
que reverteretur de egypto. egrotabat
et ferebatur curribus regum. et mor
tuus est in damasco. De duobus magis et
dario filio ydaspis.

Post cambisem unus de vii magis qui iudicabant regnum persarum erinedes nomine regnum persarum obtinuit. ducens pantheri filiam cambisis in uxorem simulans se non velle contra regere sed conservare regnum mergi fratri cambisis qui puer erat. Hunc tamen mergum cambises prius occidat in penetralibus templi. solo isto erinede conscio. huius sacrilegii et parricidii. Cumque post septem menses regni sui moreretur erinedes substituit contra fratrem iuvenem elegantem forma et viribus dicens. hunc esse mergum cyri filium et cambisis fratrem. Hec autem occultatio regum de facili fieri potuit in perside. quia ad regem fere nullus intrabat preter domesticos eius. Unus autem de vii magis cepit illum habere suspectum. suspicans non esse mergum. Hic magus inter concubinas regis filiam habebat. qui secretius loquens cum ea monuit eam ut in nocte attentius palparet caput regis et deprehenderet utrum auriculas haberet. Hunc enim fratrem erineidis quondam contra offensum cambises mutilaverat auribus. Cumque puella deprehendisset eum aures non habere. indicavit hoc patri. Qui cum reliquis magis indicasset. coniuraverunt in eum et occiderunt. et non regnaverunt per annum isti duo fratres. Porro vii magi cum tractarent inter se quis eorum duceret filiam regis et regnaret pro eo. complacuit eis ut tali vaticinio unus ex eis eligeretur. diluculo venirent super equos soli in atrio palatii ante fores templi. et cuius equus primum hinnitum daret. secundum oraculum deorum rex constitueretur. Erat unus eorum darius filius ydaspis. qui secretius loquens cum custode equorum suorum. mandavit ei ut in loco ad quem in crastino convenire debebant equo suo supponeret equam. Quo facto. cum in crastinum vii magi ad eundem locum devenissent. statim ad eque memoriam equus darii hinnitum dedit. et sine contradictione in regem sublimatus est. et regnavit anno xxx nono regni persarum. Huic familiaris erat zorobabel. Cum enim interdixisset cambises reedificationem templi. ascendit ad eum zorobabel et per hunc darii inventum temptavit animum regis mutare sed non potuit. Et tunc persuasit dario secretius ut voveret votum deo israel. quod si eum regem faceret restauraret templum eius et universa vasa domini que adhuc erant penes reges persarum remitteret in ierusalem.

De consummatione templi et aggeo et zacharia.

Cum audisset itaque zorobabel hunc regnare. fiducialiter aggressus est reedificare templum aggeo et zacharia exhortantibus prophetis qui predicabant deum eis offensum eo quod habitarent in domibus laqueatis. et domus domini esset desolata. Hoc autem signum ire dei esse dicebant quod seminabant multum et inferebant parum. Principes vero regis persarum qui erant trans flumen interdicebant reedificationem. Cumque respondissent seniores iudeorum quod deus suus hoc eis preceperat cui nefas est contradicere. Placuit utrisque ut res ad darium deferretur. Et ascendit zorobabel cum nunciis principum ad regem et honoratus est ab eo supra quam speraverat. Iam in cubiculo regis dormiebat cum aliis duobus cubiculariis. Porro rex darius cenam exhibuit satrapis persarum et presidibus indie et ethiopie et magistratibus c.xx.vii provinciarum. Ea nocte expergefactus rex noctem ducebat insompnem. et proposuit questionem tribus custodibus corporis sui quid eorum fortius videretur regem scilicet. vinum et mulierem. promittens munera et honorem ei qui sapientius responderet. In crastinum coram satrapis et magistratibus accesserunt illi tres et asseruit primus regem esse fortiorem ceteris. Cum enim homo preest ceteris animantibus rex preest homini et ad nutum eius omnia fiunt. Secundus autem pretulit vinum fortitudine. quia cum homo non preest ceteris nisi animi fortitudine. vinum superat animi ipsam fortitudinem. Zorobabel vero mulierem fortiorem utrisque asseruit. Nam et eis regibus et eis qui vites plantant mulieres vitam contulerunt et alimoniam contulerunt. et ad robur usque produ-

cur. et pro mulieribus homines animas ponere non ti
ment. Retulit quoque se vidisse concubinam cur
da regis alapas regi imponentem. Cumque
illa arrisisset regem arridentem et ea moles
ta regem molestum. Super hec omnia vero verita
tem dixit fortiorem que inmutabilis est et sem
piterna. Veritas enim deo omnia cavat et ad eius
prudentiam orbis regebatur et nichil ei resistere
poterat. Cumque omnes iudicassent fortiorem
esse veritatem. Dixit rex Zorobabel ut peteret
ab eo quod vellet. Et postulavit Zorobabel fi
templi reedificationem et vasa domini remit
ti in Ierusalem. Et gavisus est rex. Nam idipsum
meminit se vovisse. et scripsit per epistolam
principibus suis transflumen ut nullatenus im
pedirent iudeos. Sed de sumptibus regis iuva
rent eos dantes eis per singulos dies hosti
as. similam et vinum et sal. ut offerant ea deo
celi. et orent pro vita regis et filiorum eius. Et
addidit. Qui hanc mutaverit iussionem
tollatur lignum de domo eius et configatur in eo.
domus autem eius publicetur. Ego darius sta
tui decretum quod studiose volo impleri. Remi
sit quoque darius vasa domini per manum Zoroba
bel. Qui reditum faciens per caldeam. contri
bulibus suis mandata regis patefecit. et
ascenderunt multi in Ierusalem cum eo. De reedi
ficatione templi. xxxv.
Sexto anno
Sexto darii mense octavo. instabat operi et con
pleverunt illud anno. vii. darii qui erat. xl.
vi. regni persarum. sicut quod dictum est in ewangelio. xlvi.
annis edificatum est templum hoc. i. a prima
licentia quam dedit cyrus redeundi et ree
dificandi templum usque ad. vii. annum da
rii quo consumptum est tot anni fluxerunt.
Et mortuus est aggeus et sepultus est iuxta sacerdo
tum monumenta. Convenerunt autem filii israel
ad dedicationem templi. et dedicaverunt illud
mense duodecimo. qui apud latinos marti
us. xviii. die mensis et hec est secunda dedicatio in
naturalis. Et celebraverunt filii israel. phase secundum le
gem moysi. De archa vero quam et quando rece
perunt eam incertum est. Sed si verum est quod ephi

phanius dicit eam usque ad iudicium dicunt non egres
suram de latibulo petre. certum est quod hebrei e
dificaverunt instar prioris altarium. Nam inter
manubias quas tulerunt romani de iudea
leguntur translata archa domini. candelabrum. et
mensa. Et mortuus est zacharias in senectute
bona et sepultus iuxta aggeum. Porro darius
cum discessisset ab eo egyptus mortuus est.

Rome post exactos Incidentia.
reges primum consules a bruto esse ceperunt.
et iiii usque ad quintum x. lapidem roma
tenebat imperium. Inde tribuni plebis et dicta
tores. et rursum consules. r. p. rexerunt usque
ad iulium cesarem. Pictagoras mortuus est.
Rome post a patribus facta seditione discessit.

Post darium De persis.
xerses filius eius successit ei in regno
qui patrie voluntatis honorandi deum
heres apparuit. Eo tempore princeps fuit
sacerdotum heliachim sive ioachim filius
ihesu et erat in iudea cura rerum gerendarum
penes sacerdotes quae prius sub regibus et
iudicibus fuerat. Recepit autem xerses e
gyptum quae a patre discesserat. graciam vas
tavit de cuius fortitudine multa refert
gestorum hystoria. Sub hoc dicit iosephus hesdram
venisse in iudeam. Sed sub arctaxerse ipse
dicit se ipsum venisse. Post xersem regna
vit archabanus mensibus. vii. Eo tempore natus
est socrates. lapis huius figuram caprinam
in egeum mare de celo cecidit. De
destructione babylonis.

Post hec cyrus orientis imperio late
propagato babyloniam bello petiit. Se
d unus militum fortior animo equo suo gan
gen fluvium transnatare attemptasset. impetu
eius non ferens submersus est. Rex in gramine ulcisci hoc
statuens in. cccc. lx. venas diminuit. trans
meabilem fecit. Eo quoque ingenio eufraten me
diam babyloniam interfluentem ab alveo suo
diminuit. Sicque deum mirabilem urbem mari
nam cepit. c. cccc. anno post conditionem eius. De
cuius tam situ quam eversione urbana orosius inter

Incid. ·i·

Iste capitulum est de libro danielis.

De destructione babilonis

pone uolu. tulit eu. Cepitq urbe qua humano
ope exciu uel uirtute destrui posse utrinq
pene incredibile ap mortales erat. Tunc
quoq e ope manufactu labi 7 consumi
uetustate babilon capta confirmat. De si
tu quoq eius dicit. H campi planicie undiq
conspicua. nam loci latissima castris facie
menibus paribus p quadrum disposita. quorum
eius uix credibilis relatu firmitas 7 magni
tudo. l. latitudine cubitorum. l. altitudine
quater tantum. Ceterum ambitus ei. ccc. lxxx. sta
diis circumueniunt. Murus cocto late atq inter
fuso bitumine compactus. fossa extrinsecus la
te patens uice amnis interfluit. A fronte in
murorum. c. porte eree. Ipa autem latitudo in con
summatione pinnarum utroq late habitaclis defen
sorum equie dispositis media inter capedine
uicenas capit quadrigas. Domus intrinsecus
quater gemine habitationis minaci proceritate
mirabiles. Cyrus tanta urbe capta. cre
sum quoq regem lydie famosum 7 magnum. q
ad hui auxiliu cum uiribus totius aufugerat
persequitur. uictum quod uita 7 regno priuauit.

De arthaxerse et hesdra.
De separatione iudeorum a gentium.
De Esdra? De Zeomia.
De reedificatione ierusalem
De inuentione ignis
De obseruantia tabernaculorum
De dedicatione muri 7 obitu neemie.

De arthaxerse et hesdra.

POst h arthaxerses qui
et longimanus dictus e regnum
persarum obtinuit. Eo tempore
esdras aaronita legem
incensam a chaldeis re
parauit. nouos quoq apices
litterarum excogitauit. qui fa
ciliores ad scribendum fierent
7 pronunciandum 7 postea ue
lox scriba dictus est. nec e mirandum. si per spiritum s.
libros reparauit. cum plures in diebus nostris
psalterium 7 liber hymnorum 7 plures hunt deletos

Quidam tradunt esdram fuisse iosedech pre iesu 7 machiam.

scirent reparare. Addidit 7 quedam de suo
sicut titulos psalmorum 7 plura que leguntur
in pentateuco. sicut ubi simile est quedam q
superflua intellexerit ipsum subtraxisse tradunt
7 quendam modum scribendi a dextra in sinistram
eum iudeis tradidisse. cum prius ad modum caldeorum
tum scriptitarent. unde 7 scriptura exaratio
solet dici. Scribebant enim a sinistro cornu in
dextrum 7 a dextro redeundo ad sinistrum
scribebant forte per illum modum scribendi per
figurauit spiritus sanctus id ipsum quod in significatur
in missa per translationem libri de dextra in si
nistram. Porro esdras inuenit gratiam in
oculis arthaxersis 7 petiit ab eo licentiam
ascendendi in ierusalem. ut in lege quam repa
rauerat populum suum erudiret. Dedit ergo rex
ei licentiam redeundi 7 tradidit epistolam ad
principes suos transflumen 7 ad custodes ar
che publice ut traderent esdre sui mona
quecumq peteret ab eis usq ad argenti talen
ta. c. 7 ad choros frumenti. c. 7 ad batos olei
c. sal uero sine mensura. Ministros uero templi
leuitas. sacerdotes. cantores. ianitores
nathineos ab omni uestigali tributo
7 annonis absoluit. Dedit ergo esdre pote
tem amouendi 7 constituendi iudices et pre
sides transflumen secundum sapientiam suam 7 puniendi
contumaces siue in mortem siue in exilium si
uel condempnationem substantie. uel certe in carcerem.
Hanc epistolam legit esdras iudeis in ba
bilonia consistentibus. Exemplum uero eius misit
filios israel qui erant ultra montes caspios
et uenerunt de eis ad esdram sacerdotes et le
uite 7 de nathineis. cc. xx. 7 fuerunt omnes
i. d cc. Et ingressi sunt anno. vii. regis artha
xersis de babilonia primo die primi mensis et
conuenerunt ad fluuium qui currit ad auia.
Jos. dicitur uero eufrate. 7 potest esse auaua flu
uius decurrens in eufratem. uel eufratis ri
uulus. 7 mansit ibi tribus diebus 7 predica
uit ibi eis esdras ieiunium ut affligerent
se coram domino 7 peterent ab eo uiam rectam
et securitam. Erubuit enim esdras pete

a rege ducatum uiuia dicens. Maior dicitur uiri
est super omnes qui querunt eum. Et separauit es-
dras de sacerdotibus .xii. quibus commisit uasa
domini et munera que mittebat rex ierusalem.
et principes eius et populus. Et uenerunt in ierusalem mense
v. et siluerunt tribus diebus. Quarta die obtulerunt
in domum domini que secum tulerant offerentes holo-
caustum in gratiarum actione. dederuntque epistolam
regis ducibus trans flumen. qui honorauerunt
populum dei et domum dei. De separatione in-
Tunc accesserunt deorum et gentium
ad esdram principes israel dicentes. Non
est separatus populus israel a populo terrarum. Tulerunt enim
de filiabus eorum sibi et filiis suis uxores. Manus
quoque sacerdotum et principum et sac. seruorum in hac
inuenitur transgressione. Tunc scidit esdras
uestimenta sua et flens et orans iacuit in
terra usque ad sacrificium uespertinum. Tunc accesserunt
ad eum principes dicentes. Surge tuum est dis-
ponere quid agamus. Manus nostra erit tecum. Tunc
adiurauit esdras sacerdotes principes et leui-
tas ut proicerent uniuersas uxores alienige-
nas et eos qui de eis nati erant. et missa
est uox ad omnes filios transmigrationis et conue-
nerunt in ierusalem in tertiam diem mense nono. qui december
apud latinos dicitur .xx. die mensis. Et surgens
esdras comminabatur illos quod contra legem dei
semen suum commiscuerant semini inmundiciorum et
oportet esse ut abicerent uxores. et respondit multitudo.
populus multus est et tempus pluuie et non sustinemus
stare foris et opus hoc non est diei unius uel duorum.
Eligantur principes et tribuni per uniuersum ierusalem
et apud quoscumque inueneris mulieres alienigenas
eice eas incunctanter. Et inuente sunt
ierusalem primo apud filios ihesu filii iosedech et
fratres eius. et statim eiecte sunt. Sed et cum credendum
est ihesum magnum sacerdotem habuisse alienigenam
et quod iussus est a zacharia sordidis uestibus in-
dutus. ad filios eius referendum est. Vel quia
cum pontifex esset populum non arguebat.
sed ipsum fecerunt per uniuersum ~~ierusalem~~. et offere-
bat unusquisque apud quem est hec transgressio ari-
etem pro declinatione peccati. De neemia

Et factum est in anno .xx. artaxersis regis
erat pincerna regis neemias de filiis
captiuitatis. Qui dum esset in susis castro audi-
uit peregrinos hebraice loquentes. et accedens sci-
scitatus est ab eis de statu iudee et ierusalem et
accepit ab eis iudeos esse sub tributis et habitare in
ea populum dei in afflictione. Nam per dies
sustinebant impetum hostium. et noctibus intra-
bant latrunculi et plateas implebant ca-
dauerbus mortuorum. Et fleuit neemias et
cibum desiderabilem non comedit. nocte et die
clamans ad dominum. Cumque staret in mensa
et leuaret uinum regi. apparuit quasi lan-
guidus ante eum. et ait rex. Quare tristis es. Quod-
ue malum latet in corde tuo. Et respondit timens
quia ciuitas sepulcri patrum meorum deserta est.
Si bonum tibi uidetur. mitte me et reedificabo
eam. et ait regina que sedebat iuxta regem.
Quando reuertaris. Et constituit ei tempus reuertendi. Sic
fuit hec regina hester ut quidam tradiderunt.
nec in diebus hester historia illa occurrit.
Non enim esdras in uolumine suo siluisset.
et dedit rex neemie epistolam ad principes
trans flumen in qua mandauit de honore ex-
hibendo neemie tamquam duci et legato mis-
so a latere eius et de impensis urbis reedi-
ficande. et misit cum eo principes militum et
equites et transitum faciens per babyloniam
multos de filiis captiuitatis secum reduxit. et
uenit in ierusalem .xxv. anno regni artaxer-
sis. secundum ios. Porro in ierusalem summus erat sa-
cerdos nomine heliasiphat filius eliachim et si-
luit neemias tribus diebus. et nocte consurgens
cum paucis circuibat ruinas murorum. considerans
qualiter reedificari possent. Quarta
die locutus est ad multitudinem. Venite reedifi-
cemus muros ierusalem et non simus ultra in obprobrium
gentibus. manus enim domini nobiscum est. et uerba
regis que locutus est mihi. De reedificati-
Et surrexerunt sacer- one ierusalem.
dotes et edificauerunt portam gregis.
Alia translatio habet. edificauerunt portam et
probaticam piscinam. Hec est porta iuxta templum

pro quam inducebantur greges ad offendendum. Hec alibi turris gregis dicitur. Fuit autem alia turris gregis in via bethleem ubi iacob pavit pecora sua. et pastores vigilantes super gregem suum viderunt multitudinem celestis exercitus. Secundo filii asanaa edificaverunt portam piscium et statuerunt valvas eius et seras et vectes. Hec respicit ioppem et diapolim per quam inferebatur copia piscium. Hec secundum ios. prothea est dicta porta dd. Tercio edificaverunt portam veterem pigmentarii et aurifices. Vestigia enim illius erant a diebus iebuseorum et melchisedech. Quarto portam vallis que scilicet dicebatur in valle iosaphat edificaverunt filii zanoe. Quinto edificavit portam sterquilinii melchias princeps vici bethacarem. Per hanc portam sordes civitatis effluebant in immundis fluviis in torrentem cedron. Sexto edificavit portam fontis princeps pagi mispha. et muros piscine syloe. Muros autem inter portas edificaverunt propter proximos vicos et civitates unusquisque secundum possibilitatem suam. Nec moveat te si alia nomina portarum invenias quia forte in interiori muro forte sunt. vel aliquae de superioribus aliquid postea sortita sunt vocabula. Nam porta negociatorum forte porta est gregis in qua negociatores ergastia sua posuerunt ob templi viciniam. Vel et porta iudiciaria potuit esse porta vetus que in fronte civitatis prior eminebat. Porta vero aquarum potuit esse porta fontis. Porta vero equorum non fuit porta civitatis sed strictura erat ante atria templi usque ad quam ascendere in equis licitum erat. Porro neemias cum fratribus suis instabat operi non sompno nec cibo suaviter utebatur. sed sub necessitate. Et consummatum est opus per annos duos et IIII menses licet in multa angustia et pluribus impedimentis. Primo enim finitime nationes in manu forti aggrediebantur eos. Neemias vero mediam partem ipsi armata statuit extra civitatem ut sustinerent impetus aggredientium. Alia vero media pars edificabant per una manu ponentes lapidem et altera gladium tenentes. Porro secundum intervenit impedimentum. Orta est enim fames in terra et obligaverunt se propter debito sub usuris. Sed et agros et vineas et oliveta vendere compulsi sunt. Tandem filios et filias venundare in servos. Et convocata multitudine compulit neemias divites et magistratus remittere usuras et reddere vineas et agros et servos quos emerant excuciens sinum suum dixit. Sic excuciat deus omnem virum qui non impleverit verbum hoc. Dixit universa multitudo. amen. Preterea annonas que regi debebantur condonavit. qui cum dux missus esset a rege. tamen annonas que ducibus debebantur non comedit. a prima die qua egressus est a rege usque dum rediit ad eum. Preterea tercium habuit impedimentum quia principes transmarini qui invidebant et corrumpebant muneribus quendam seniorum qui erant in ierusalem ut eum interciperent. Et cum nequiret variis terrebant rumoribus ut sic ab opere cessaret dicentes conspiraverunt adversum te. vade et absconde te ab eis. Rursusque dicebant. delatum est regi quod velis rebellare et te facere regem in iudea. Noli exasperare dominum tuum. Cumque multa fingerent in hunc modum non prevaluerunt. quia manus domini erat cum eo.

De inventione ignis

Postquam autem edificatus est murus quia rari erant habitantes in ierusalem. precepit neemias ut clauderentur porte ante solis occasum non aperirentur ante solis calorem. Cumque imminet mensis septimus qui fere totus apud eos sollempnis est convenerunt in ierusalem quasi vir unus. et accepit neemias quod non haberent ignem de sanctuario. Edoctusque est ei a senioribus quod ieremias in diebus captivitatis absconderat stipites altaris et prunas in inferioribus terre in valle iosaphat. Cumque venissent ad locum eruderaverunt puteum et invenerunt stipites et prunas et aquam crassam et tollentes ea super

struem lignor. & hostias q̄ erant sup altare
pferunt. & erupit ign̄s. et appllauit nee-
mias hanc diem nephar. q. inṫp̄ puri
ficatio. Alij dicūt nephi. & orabant sacdo
tes ionatha inchoante. et ceṫis respondentib.

Porro De obseruantia tabnaculi.

Pⁱma die scenophegior. dixerunt es
dre ut afferet liber legis et legēt corā pplo.
Stetitq; esdras sup gradum ligneum q̄
fecāt ad loqndū iuxta ptam aquarum. i. la-
ptam ati. secus qm erant littē et legit, [lauatores]
usq; ad mediū diem. leuite uo. xij. silentiū
faciebant in pp̄. Fleuit aūt omīs pp̄. et
dix̄ ad eos esdras. Nolite contristari quia
scs̄ dies dn̄i ē. Sz ite comedite pinguia &
bibite mulsū. et date ptem eis qui nō
pparauūt s. Cūq; redijssent in die sc̄dm ī
ueniūt in lege pceptū eē a dn̄o ut hitent
filij isrl̄ in tabnacul̄ siue mīse. vij. in die
sollepni. et mandatū ēe esdra egssi s̄ et
tulerunt frondes oliue, & ligni pulcherrimi
mirti & palmar. & fecerunt s. tabnacla ī
atris & domatib; suis. & in atris domus
dn̄i. q. n̄ fecerant a dieb; iosue filij nun. et
obsuatum ē deinceps in isrl̄ usq; in hodier
nū diē. Die uo octauo fecerunt collectam iux
ritum statuentes ut quisq; daret ṫciam
ptē sicli p anū ad oleū & panes ppositōis
ad ligna & sacrificia sempiṫna in dieb; fes
tis. & p pcc̄o. Die uo. xx. ṫtia qr audierant
in lege amonites & moabites nō intra
bunt in eccam di. separauit ab eccā alieni
genas & in mūdatione sui statuerūt ieiu
niū geniale ieiunium. ut affligerent aīas
suas. homīes & iumēta usq; ad puos sep
tēnes et conuenerunt octies ad audiendā
legem quat in die & quat in nocte. Icone
tinuata psternebat pplis ad orandū. et
fiebant pces sup eū. et tandē bndictio
sacdotal. Ex his ut d. beda. eccā traxit
er. Nam sup grad. legit. & leuite pcla
matioēs faciunt in pp̄. & octies conueniunt
ad eccam. et si n̄ penit. eo m. quo illi. se

mel ēt in nocte surgunt ad nocturnos s. r.
Media nocte. s. a. 2. n. t. In die uo septies
psalmum s. r. Septies in die laude dixi
t. Singul. aūt horis q̄i leg. lectio. qm capl̄m
pfatare dnis pqm psttuunt ad pces ī
dieb; pfestis et subd. oro p bndictione

Porro De dedicatione muri et obi-
tu Neemie.

Prudens nee-
mias urbem fere uacuā hitantib; ro
gauit optimates ut hitarent in ierlm.
& bndixit eis qui sponte se obtulerunt.
Reliqua uo multitudo misit sortē. & de
cimū cap fecit hitare i ierlm. p aliqt
tp̄s congregati s̄ in ierlm ad edificatione
muri. Et ascendunt sacdotes & leuite
& cantores cū musicis instrumētis & psal
lentes icedebant p murū. Esdras uo p
cedebat. Neemias & optimates cū eo se
alteram ptem muri incedebant psallentes.
Reliqua uo multitudo seqbatur eos sup
turrim et ducebant choros. His expletis
rediit neemias ad regem anno. xxxij.
regni sui. et mortuus ē hesdras i senectu
te ueneranda et cū multa libalitate se
pult. in ierlm. Huic quidā hebreor. au
tumāt fuisse malachiam. Sz malachi
as p. t. regressum captiuitatis natus ē i
iudea in sophis. Qui qr iuūe optime
fuit & aspectu decor. pp appllauit ma
lachiam. i. angelm. Traditur & q. q. pphi
ce dicebat. eadem die angls apparens
itrabat & mortuus ē dum adh iuuenis
esset et sepultus ē in agro suo. Porro cir
ca finē dier suor rediit neemias ī ierl.
ex bnplacito regis & intellex. mala q̄
fiebant ī ea. Sacerdotes naq; in dieb;
uicis sue nō hitabant in gazophila
cijs circa templū. s; ī domib; ppis cū
omī domo sua. & custodia uasor dnī.
posuerant ī domib; seqstratis a templo.
& edificauit de pp̄o gazophilacia ī qb;
excubabant sacdotes & reponebant
uasa. Preterea inuenit pplm torcularia

calcante in sabbato et inferentes in ierusalem ui
num et uuas et ficus et omne onus. Tyrii et
quoque inferebant pisces et uenalia uendebant
in sabbatis filiis iuda. et obiurgauit op
timates dicens. Cur prophanastis diem
sabbati. et inducitis iram dei super israel et super
ciuitatem hanc. et adiutauit eos de cus
todia sabbati. et precepit claudi portas in sab
bo ne intrent negociatores. et manserunt
extra ierusalem semel et bis. et contestatus est eos ne
emias quod si deinceps uenirent manum
mitteret in eos et cessauerunt. Et fecit ne
emias bibliotecam congregans libros
de regibus et prophetarum et dauid. epistolas regum
et de donariis. et pro hiis omnibus que fecerat.
orauit ad dominum neemias dicens. Me
mento mei deus in bonum. Hucusque sumpta
est series hystorie ab annalibus hebreorum.
preter hester. Que uero post hec apud iudeos gesta
sunt. de scriptis iosephi et affricani preter hester
exhibetur et de libro machabeorum. quem qui
dam ab hebreis scriptum estimant. quidam a grecis.
Et mortuus est neemias uir benignus
et sepultus iuxta murum quem edificauerat.
Post artaxersem regnauit xerses duobus
mensibus. post quem sogdianus mensibus .vii. post
quem regnauit darius cognomento nothus
sub quo egiptus recessit a persis. *Inciden*
Eadem etate solis defectio *cia. anno*
facta est et ignis de ethna erupit.
plato natus est. ypocrates medicus cla
ruit. Dyonisius in cicilia tyranni
dem exercuit. *De artaxerse. anno*
Post darium regnauit artaxerses. qui
et cognominatus est mnemon darii et
pasidis filius. Hic ab hebreis dicitur assuerus.
Sub hoc hystoria hester scripta est.

Hystoria de hester.
De ocho rege.
De arsamo.
De morte philippi.
De relusione .x. tribuum.
De regno ptolomei sother.
De ptolomeo filadelpho.
De ptolomeo philopatore.
De philadelpho eurgete.
De seleuco.
De antiocho epiphane.
De opinione iasonis.

Hystoria hester

Librum hester transtulit ieronimus
ad petitionem paule et eusto
chii de hebreo in latinum. et quem in greco corruptus
erat per uarias editiones reuelauit eum
de archiuis hebreorum et diligentius transtulit uer
bo ad uerbum. Regnauit assuerus ab india
usque ad ethiopiam super .xx. et .vii. prouincias.
et erat in susis ciuitate solium regni eius.
Tercio igitur anno imperii sui fecit grande conuiuium
cunctis principibus suis et inclitis prouinciarum
coram se .c. et .lxxx. diebus in domo illa mi
rabili de qua legitur in hystoria alexandri. cuius
columpne erant argentee. tectum instar
firmamenti concameratum habens gemmas di
uersi coloris in figuram sydorum et signorum
positas. Post hos dies conuiuium inuitauit
omnem populum qui erat in susis et distrib
erunt extra domum .vii. diebus in uestibulo orti
deliciarum. In orto erat uinea habens uites
argenteas et palmites aureos et botros
ex uarietate gemmarum distinctos. Super conui
uiuantes extensa erant tentoria que
appendebantur columpnis argenteis et mar
moreis. eburneis circulis inserta fu
bissinis atque purpureis. lectuli quoque aurei
et argentei dispositi erant super pauimen
tum smaragdino et pario stratum lapi
de. Bibebant autem omnes in aureis poculis
uinum precipuum et habundans. nec erat qui
nolentes cogeret ad bibendum. licet consuetudo
esset apud persas. Vasti quoque regina fecit conuiuium
feminarum in palatio regis. Die autem vii.
cum rex incaluisset mero. precepit .vii. eu
nuchis ut introducerent in decore suo regi
nam ut ostenderet omnibus pulchritudinem eius.
que ad imperium regis uenire contempsit.

Et iratus rex consuluit .vii. sapientibus qui
videbant faciem regis cum sine Vasthi se bra-
cet. Et dixit Manuchan: Non lesit te solum
Vasthi, sed et omnes viros regni tui. Nam eius
exemplo mulieres parvipendent imperia vi-
rorum. Egrediatur ergo edictum a facie tua, et ut-
ulterius Vasthi non ingrediatur ad regem, sed altera
II melior regnet pro ea. Et exivit edictum per
omnes provincias per epistolam regis. Et dixerunt
pueri regis ad eum: Querantur regi puelle
virgines et speciose, et tradantur Aggeo eunu-
cho ad custodiendum, et accipiant mundum
muliebrem, id est vestes et cultus et ornatus.
Unde et ministros talium mundiburdos voca-
mus. Et quecumque in oculis regis placuerit, reg-
net pro Vasthi. Placuit sermo regi, et iussit ita
fieri. Erat tunc in Susis Iudeus vocabulo Mar-
docheus de tribu Beniamin, qui descendat de
transmigratione Iechonie. Hic erat nutritius
filie fratris Edisse, que et Hester vocabatur, quam
orbatam utroque parente Mardocheus adop-
taverat in filiam. Hec inter ceteras tradita est
eunucho, nec indicavit populum suum. Sic enim
mandaverat ei Mardocheus. Et invenit
gratiam in oculis eunuchi, et accelaravit ei cul-
tum muliebrem, et dedit ei .vii. puellas ut
eam ornarent et excolerent. Porro virgines
per .vi. menses ungebantur oleo mirtino et
aliis sex quibusdam pigmentis et aromatibus
utebantur, et post annum ingrediebantur ad regem.
Et que vespera intrabat, egrediebatur mane,
nec poterat redire, nisi rex ex nomine iussisset
eam venire. Mardocheus autem versabatur in vesti-
bulo domus regie curam agens salutis fi-
lie. Tandem instabat dies quo Hester filia
Habiel intrare debebat ad regem. Nec que-
sivit ab Aggeo cultum muliebrem, sed posuit
in voluntate eius qui tenebatur puellis da-
re quecumque petiissent. Et introivit ad re-
gem anno .vii. regni ipsius, mense decimo
qui hebraice de Thebeth, latine Ianuarius.
Et invenit gratiam apud regem, et fecit eam regi-
nam pro Vasthi, et celebravit nuptias permisem
et mandavit per eos qui aggari dicuntur, id est cur-
sores regem in universo mundo ferre gaudium pro tempore
nuptiarum. Mardocheus autem qui frequentius mora-
batur in Babilonia, ubi adducta erat Hester,
transtulit se in Susis. Et eo tempore irati sunt duo
eunuchi ianitores regis, et machinabantur
ut interficerent eum. Quod non latuit Mardocheum,
et indicavit Hester, et illa ex nomine Mardo-
chei detulit ad regem. Quesitumque est et inven-
tum, et appensi sunt in patibulo, et traditum est
coram rege in annalibus, in quibus reges acciden-
III tia temporis sui redigebant. Post hec Assuerus
exaltavit Aman Amalechitem, qui erat ex
stirpe Agag quem Samuel trucidavit. Et adora-
bant eum servi regis preter Mardocheum, qui propter
patrias leges coram eo genua non flectabat. Si-
cut autem servus dedignatur, et disposuit per-
dere Iudeos qui erant in regno Assueri, ve-
teribus motus odio, quia Iudei deleverant Amale-
chitas. .xii. itaque anno regni Assueri men-
se primo missa est sors in urnam, que hebraice
dicitur phur, coram Aman, quo die et quo mense
Iudeorum gens deberet interfici. Et exivit men-
sis .xii. Tunc ait Aman ad regem: Interest
regis servare pacem. Novica autem pacis est dis-
similitudo. Est gens in regno tuo dissimilis
ceteris novis utens legibus, insuper et regis sci-
ta contempnens. Expedit tibi ut inolescat
dissensio ut pereat, et ne dispendia sentias
in tributis .x. talentorum appendam archari-
is gaze tue. Tulitque rex anulum quo utebatur
et dedit illum Aman dicens: Argentum tuum
sit, et de populo age quod tibi placet. Tunc scripsit
Aman ex nomine regis litteras anulo re-
gis designatas in omnes provincias ut occi-
derentur Iudei a parvulo usque ad senem, et bona
eorum diriperentur tertiadecima die mensis .xii.
IIII Statimque in Susis pependit edictum. Quod cum
legissent Iudei, fleverunt. Sed et Mardocheus
indutus est sacco et aspersus cinere, magna voce
eiulabat per foribus palatii. Non enim fas
erat indutos sacco intrare palatium. Quod cum
accepisset Hester, consternata est, et misit ei

preter

V Quod attendens Aman
indignatus est, et accipi-
ens eum hebreum esse, aut
Perse soli flectunt ge-
nua

uestem, qua indutus intraret ad eam, quam accipere
noluit. Sed signauit ei per eunuchum causam
fletus, et exemplar edicti quod pendebat in
Susis misit ei, monens eam ut intraret ad
regem et supplicaret ei pro populo suo. Que respondit.
Jam xxx. diebus non sum uocata ad regem,
et decretum est ut qui non uocatus accesserit
moriatur, nisi forte rex auream uirgam ad
eam intenderit. Rursumque mardocheus ad
eam. Quis scis utrum idcirco ad regnum ueneris
ut in tali tempore parareris? Si nunc
silueris, per alium liberabit deus populum suum,
et tu et domus patris tui peribitis. Tunc man-
dauit hester mardocheo ut omnes iudei
qui erant in Susis per triduum ieiunarent
et orarent pro ea. Sed et ipsa ieiunauit.
V Die
autem tertia induta regalibus stetit in atrio
domus contra basilicam regis cum duabus
puellis, quarum una incumbente sustinebat,
altera sequens longitudinem uestis summis
digitis deportabat. At ille sedebat super
solium contra hostium domus. Qui cum respexisset
eam uultu toruo, collapsa est. Cumque
uidisset hester lapsam, placuit ei et exten-
dit contra eam uirgam auream, et surgens ue-
nit ad eam, et fouens eam gremio consolabatur
dicens. Noli timere, pro subditis [q. tu
lex data est, tu uero in conregnas. [potes in
Surgens et accedens osculata est [tecum sine
summitatem uirge. Et ait rex. Quid [lege. alie-
uis hester? Quicquid petieris dabitur [no.]
tibi. Que respondit. Obsecro ut uenias ad me hodie
et aman tecum ad conuiuium. Venerunt ambo ad
conuiuium regine. Cumque bibissent habundanter
ait. Pete quid uis hester, et impetrabis. Que respondit.
Obsecro ut ueniat cras rex et aman
ad conuiuium et indicabo ei cor meum. Egressus
est itaque letus. Cumque uidisset mardocheum
non assurrexisse sibi, indignatus est, et conuocans
uxorem et amicos, exposuit eis omnem gloriam
suam, addens quod eum solum cum rege hester
uocauerat ad conuiuium. Verum se nichil habere
reputabat dum uiueret mardocheus. Et dixe-

runt ei. Jube parari trabem .l. cubitorum, et sug-
gere regi ut appendatur mardocheus in ea,
ut et sic eas letus cum rege ad conuiuium. Et
iussit parari crucem. Noctem illam rex duxit
insompnem, et iussit sibi annales legi. Et uentum
est ad locum ubi scriptum erat quod mardocheus nun-
ciasset ei facinus eunuchorum. Et ait rex. Quid honoris VI
consecutus est mardocheus pro hac fide? Et dixe-
runt ei: nichil. Et quesiuit rex quis esset in a-
trio. Et dixerunt pueri: Aman. Ipse enim intrauerat
ut suggereret regi de morte mardochei. Cumque
uocatus intrasset aman, dixit rex ad eum. Quid
debet fieri uiro quem rex uult honorare? Aman
cogitans et se dicens esse, respondit. Debet indui sto-
la regia et coronari dyademate et sedere
super equum regis, et primus de principibus regis
teneat illius equum, et per ciuitatem incedens
clamet. Sic honorabitur quem rex uoluerit
honorare. Dixitque ei rex. Festina et fac sicut
locutus es mardocheo. Caue ne quicquam
eis pretermittas. Fecitque aman mardocheo
ut locutus fuerat, qui prius renuebat pu-
tans illudi sibi ab aman. Sed ueritate cognita
assensit et rediit mardocheus ad fores pa-
latii. Aman uero festinauit in domum lu-
gens et operto capite. Et dixerunt ei amici
eius. Si de semine iudeorum est mardocheus
ante quem cadere cepisti, non poteris ei resistere
sed cades. Et ecce nuntii regis compellebant VII
eum intrare. Et intrauit cum rege ad con-
uiuium. Et ait rex. Pete quid uis hester. Que
Dona michi animam meam et populum meum pro
quo precamur. Utinam in seruos uenundaremur, et
gemens tacerem. Et ait rex. Quis est qui hoc
audeat facere? Que respondit. Hostis noster est iste
aman. Quod ille audiens obstupuit. Rex
autem iratus surrexit et intrauit in ortum.
Aman uero supplicabat regine pro anima sua.
Cumque reuersus esset rex, reperit aman cor-
ruisse super lectulum in quo iacebat hester,
et ait. Etiam uult reginam opprimere me
presente. Et dixit arbona eunuchus. En
lignum quod parauerat mardocheo stat in

domo aman. Et ait rex. Appendite illu
in eo. Et suspensus est aman in patibulo. et
dedit rex hester domum aman. Et ingressus
est mardocheus ad regem. Confessa est ei hester
quod patruus eius esset. et dedit rex anulum
mardocheo quem ab aman recipi iusserat.
III Hester autem constituit mardocheum super domum
suam. Que iterum flens procidit ad pedes regis
supplicans ut veteres litteras quas scripserat a
man contra iudeos novis epistolis irritaret. Et
acquievit rex et scripsit mardocheus litteras
anulo regis sigillatas ad principes provinci
arum ne occiderentur iudei. immo illos qui pa
ti erant ad occisionem iudeorum interficerent iu
dei. et maior principum esset cum eis. et factum
est nomen iudeorum celebre. ita ut plures de gen
tibus religioni eorum iungerentur. Et recorda
tus est mardocheus sompnii quod viderat et in
terpretationem eius intellexit. Et hoc erat somp
nium. Apparuerunt ei voces et tonitrua et ter
remotus super terram. et ecce duo dracones pa
rati contra se in prelium. ad quorum clamorem nati
ones excitate sunt ut pugnarent contra regem
iudeorum. et fuit dies illa tenebrarum et discri
minis. et conturbata est gens iustorum. et cla
mavit ad dominum. et ecce fons parvus cre
vit in flumen maximum et orta est lux mag
et humiles exaltati sunt et devoraverunt incli
tos. Porro in secunda epistola quam scripsit pro iudeis
excusavit se rex in hunc modum. Sic putentis
si diversa iubemus ex animi levitate veni
re. sed pro necessitate temporum ferre sententiam ut
rei poscit utilitas. Multi sublimati a re
gibus honore collato abusi sunt in superbiam et
impios qui dederunt molientur insidias.
aman et animo et gente macedo. et ex obliquo
conmaculans gloriam nostram adeo intumuit.
ut regno nos privare niteretur et spiritu. Scilicet
et mardocheum cuius fide vivimus et consorte
regni hester cum omni gente sua machina
tionibus novis expetiit ad mortem cogi
tans ut illis interfectis nostre insidiaretur
solitudini et regnum persarum transferret in ma
cedonas. Nos vero invenimus iudeos cum bu
ficio patribus nostris traditum est regnum. et usque hodie
custoditum. iudeos absolvimus et hostes eorum
interfici iubemus. Igitur. xiii. die mensis. xii. per
VIII
fecerunt iudei hostes suos plaga magna per
provincias usque ad. lxxv. Quarta vero decima
die celebraverunt convivia cum gaudio parti
culas sibi invicem mittentes. In susis vero inter
fecerunt. d. viros. et in. xiiii. die obtinuit
hester a rege ut adhuc occiderentur in susis hos
tes iudeorum. et suspensi sunt. x. filii aman
et de hiis aliis ceciderunt. ccc. perierunt. et ideo
iudei qui habitabant in susis duobus diebus
occisioni vacantes. xv. die convivia celebra
verunt. Et postea mandavit hester et mardo
cheus hos duos in numero sollempnitatum recipi.
et dies purim. id est sortium observari a iudeis
ut memoriam facti nulla deleret oblivio. hos
dies tamen vocat iosephus conservatores eo quod iudei
de morte in gaudium conversi fuerant. Scrip
sit et mardocheus ad iudam summum sac
erdotem ierusalem qui patri suo elisaphat suc
cesserat. ut dies isti sollempnes haberentur in
iudea in sempiternum. Incidenter Icia.
His diebus assueri athenienses. xxviiii. tribunis
uti ceperunt. cum antea. xv. tantum uterentur.
Senones galli duce breno. romam inva
serunt. et excepto capitolio incensam vas
taverunt. vi. mensibus tribuni militares pro con
sulibus esse ceperunt. Obiit anaxagoras phisi
cus et eraclitus tenebrosus et democritus
et socrates venenum bibit. diogenes et hy
socrates claruerunt. aristotiles audivit
platonem decimum. viii. annum agens.

Post assuerum De ocho Rege.
regnavit artaxerses qui ochus dictus est.
hic misit vagosium prefectum universis re
gionibus transflumen. Erat autem in ierusalem summus
sacerdos iohannes qui iude patri suo successerat.
Erat autem frater iohannis ihesus qui ad pontificatum
aspirabat. et postea vagosii familiaritatem
sibi comparavit. Qua confidentia ihesus altercatus
in templo adversus iohannem adeo incitavit

et ingress͡ templū

s. dignitate magisterii

fr̄em. ut eū interficeret. Vn̄ uagos͡ uat͡ ascen
dit in ierl̄m. Cūq; phiberent eū ab ingressu
templi. dix͡. e ̄mundior sū ego cadauere quo
templū ꝯphanastis. Spoliauit ꝯ & impo
suit itm̄ ministris templi tributa & an
nonas annis. vij. a quibꝫ ꝑ intuentiū
hester absoluti fuerant. Porro artax͡ ses
och͡ egiptū ad suū reuocauit impiū.
nectanabo rege in ethiopiam expulso
in q͡ egiptior͡ regnū destructū ē. Ide och͡
a todasino iudeor͡ capta in hircaniam
accolas t̄nslatos iuxta mare caspium
collocauit. I— Iudea— Icia.

Eo t̄pre romani gallos supauīt
demostenes ꝫ socrates claruer̄t.
Obiit plato p̄ q̄m pensipp͡ tenuit acha
demiam. De arsamio.

Post ochum regnauit filius eī arsa
mi͡. & mortuo iohe ī ierl̄m. succes
sit ei filius eī iadus in sacerdotiū. Post
arsamiū regnauit filius eī darius. hic
ꝓfecit regionibꝫ t̄nsfluuīn saraballam
de gente sertheor͡. ex quibꝫ samaritē des
cenderunt. Erat aut̄ iado fr̄ manasses
ad pontificatū hanelaus. ꝗ q; ꝑ sachā
filiam saraballe duxit uxorem. Cūq;
ministraret in sacerdotio. indignati s̄ iosoli
mite. & iubebant eū recedere ab uxore.
aut nō intrare in sacrariū. Itaq; manasses
cū uxore t̄nstulit se ad socerum suū. qui
sollicitat͡ ē ei q̄ edificaret ei templū in
star iosolimor͡ sup̄ monte garizim. ꝗ
h̄ cū sn̄ia regis darij faciendum erat.
Insuꝑ ꝯtradidit ei abigeum qui ē medi
terrane͡ uicus tyrior͡ insignis. & t̄nsie
runt ad manassem ples de iosolimitis
quibꝫ saraballa pecunias ministrabat
terram colendam deputabat & habita
tionem. Incidentia.

Eo tempe maulius torquatus.
consul romanor͡ filiū iurgis ce
sum securi ꝑcussit quia contra impi
um consilium cum hostibꝫ pugnaue

rat. et tū expugnauerat. De morte philippi.

Per idem temp͡ philipp͡
rex macedonū ꝑ insidias pempt͡
ē a pausania thente gen͡ ab horeste. Cui
successit filī eius alexand͡. xxx. agēs an
nū. Q͡ uolens obtinē syriam t̄nsiit hel
lespontū. et congregati sunt aduꝰ eū du
ces darij qui erant t̄nsfluuīn & sup̄ gra
tum fluuiū expugnt̄ eos. Cūq; ꝑcu
rissꝫ lidiam & ꝑconiam. ꝑuenit ad lo
pamphilie. Tūc darius filius arsam
delectum collegit exercitū & t̄nsiuit eufra
tē & monte cilicie taurum sꝑans ma
licia macedones expugnare. Tūc grauis
saraballa putans q̄ ꝑ͡ uictoriam red
det dario & edificatione templi ab eo i
peteret. Hic longeuꝰ a ꝑlus uocabat si
q̄m sꝑabat euenit. Nam uictus ē da
rius a macedonibꝫ. & capta m̄re sua
& uxore et filius ad ꝑsas fugiens re
uit cū paucis. Tunc alexand͡ cepit s
rare ad monarchiā orientis & m
syriam cep͡ damascū. & subiugata f
ne. tyrum obsidebat. Tūc saraballa
ligens de suis. viij. m alexandro ꝑfis
ē auxiliū. dicēs libentius se obsequi ei
q̄m dario. & quod loca sb͡ p̄tate sua ꝯsti
tuta ei traderet. & grate susceptus ē ab
alexandro. Postea dixit ei se hr̄e gener̄
manassen fr̄em principis sacerdotū g
iudee multosq; alios cū eo ꝑsentes ei
gente q͡s uelle aiebat sb͡ eo templū
tutis in locis edificare. q̄ ꝓfiturū alex
andro testabat͡. q̄ potentia iudeor͡ in
duo diuisa nō rebellaret. Consentie
nō alexandro omi studio edificauit
saraballa templū & altare. q̄ ꝑmansit
usq; ad destructionem fr̄am ꝑ romanos
in eo manassen ꝯstituit pontificē. Porro
dū alexand͡ erat in obsidione tyri scripsit
ad principem sacerdotū in ierl̄m. mittens
eū ut s͡ ꝑberet auxiliū & exercitui uenali
a ꝑpararet et redderet s͡ tributa que prius

dario cohebat. et rex iad se dario sacramenta de
disse. nec eo uiuente posse transcendere co
stituta. Tunc comminatus est alexander gen
ti iudeorum in proximum discerent quibus deberent
constituta conservare. Tunc in rectis agginibus
tyrum fecit contineri. qua uastata. ga
zam obsedit. et mortuus est sarabella.
alexander autem capta gaza. in ierosolimam
festinabat. et timentes iudei. clamauerunt ad
dominum et imolabant hostias. et iaddus orabat
pro gente. Qui cum post sacrificium obdormisset. pre
pit deus ut confideret. sertisque ciuitatem ornaret
et ipse pontificalibus indutus. et reliqui sacerdotes
cum eo. legittimis stolis induti obuiam exi
rent alexandro. Et surgens a sapore oraculum
omnibus indicauit. Audiensque non longe esse a
ciuitate alexandrum. processit cum sacerdotibus
et ciuium multitudine sacra ad locum qui saphi
appellatur. quod latine translatum scopulum sonat.
unde ierosolima et templum uideri potuisset. Et
factum est contra spem omnium qui sequebantur
regem. Nam alexander intuens antistitem
pontificali stola insignem. et super cydarum la
minam in qua scriptum erat nomen dei. descen
dit de equo et adiit eum solus. et nomen adora
uit. et pontificem ueneratus est. et obstupuerunt
principes exercitus. et ludificatum mente regis
putauerunt. Solus parmenio quesiuit ab eo
cur sacerdotem gentis iudee adorasset. Et rex.
Non hunc adoraui. sed dominum cuius principatum sacer
dotii gerit. Nam per soporem in tali habitu dominum
conspexi. adhuc in licia ciuitate macedo
nie constitutus. Dumque cogitarem mecum quo
asiam possem obtinere. iussit me confidere.
Nam ipse exercitum meum perduceret. et persarum tra
deret principatum. Hunc autem primo uidi in hoc sa
cerdote ipsius effigiem et que michi promisit euen
tura confido. propterea dominum adoraui et hominem
ueneratus sum. Et ingressus est urbem alexander
et in templo sacrificauit deo. Et sacerdotis ostensi
one. et gratulatus est ei danielem in quo scriptum
erat. quendam grecorum perditurum persarum poten
tiam. et arbitratus de se scriptum esse. gra

tus est. et iudeorum conuocans populum. iussit
petere que uellent. et ipsis petentibus concessit
iudeos ubique patriis uti legibus. et septimum an
num sine tributis esse propter sabbatum terre. et extra iam ad
alias ciuitates profectus est. Tunc samaritę ui
dentes eius munificentiam circa iudeos. se cogna
tos dixerunt esse iudeorum. originem suam a manasse
et effraim recensentes. et postulauerunt ut tem
plum eorum in garizim honoraret. quod in reditu
se facturum promisit. Cumque peterent ab eo relaxa
tionem. vii. anni. quesiuit quid essent. et dixerunt se
esse hebreos. Cumque adderet utrum essent iudei. nega
uerunt se iudeos esse. Et rex. Iudeis tamen hoc concessi.
Porro nos sub silentio transimus qualiter alex
ander darium uicit. et porum. et quomodo consuluit
arbores solis et lune. et cetera admiratione digna
que preceptori suo aristotili per epistolam indi
cauit ad ea que circa populum dei gesta sunt
festinantes. De inclusione. x. tribuum.
Tamque cum uenisset alexander ad montes caspi
os miserunt ad eum filii captiuitatis. x. tri
buum. Ex edicto enim tenebantur egredi non li
cere. postulantes ab eo egrediendi licentiam. Cumque
quesisset causam captiuitatis. accepit eos recessisse
se a deo israel. uitulis aureis imolando. et
prophetas dei predicentes eos a captiuitate non re
dituros. Tunc rex. quod artius includeret eos.
Cumque angustia uiarum obstrueret molibus bi
tuminatis. uidens laborem humanum non
sufficere. orauit dominum israel ut opus illud compleret.
et accesserunt ad se inuicem prerupta montium
et factus est locus immeabilis. Ex quo liquido ap
paret non esse dei uoluntatem ut exeant. Egredi
entur tamen circa finem mundi. magnam hominum
stragem facturi. et ut ait ios. deus quid facturus
est pro fidelibus. si tantum fecit pro infidelibus. Cumque
redisset alexander in babilonem. sumpto ue
neno usum lingue amisit. et extremam uo
luntatem suam scripto expressit. et noluit mo
narchiam suam in aliquem transferre. ne alius
par ei in potentia apud posteros legeretur. et
xii. quos ab adolescentia socios habuerat.
successores instituit. Hec autem institutio non

Arbores solis et lune. Cumque sol oriebatur. splendor
summitates arborum tangebat usque ad radices descend
ebant. et reddebant responsum dabat interrogantibus. Ubi
alexander de uxore et filiis responsum recepit. et
de morte sua si babylonem intraret. et
ita factum est a sorore sua. Sacerdot
es uero qui ibi erant uiuentes
poma arborum solis et lune
·cccc· annos uiuebant
illesi.

sicut Flavius Iosephus ex hys tamen abiectis regnavit sicut in hystoria Daniel est comprehensum. Mortuus est autem cum esset annorum xxxii. xii annis regnavit et de aquibus dicta quod xii Alexandrias edificavit per novo annorum quibus regnaverat ipse mamone condidit parethonium, id est virtutis sue iudicium.

.e.

Et regno **De regno Ptolomei Sother.** Fuit post eum in Egypto Ptolomeus qui cognominatus est Sother. Qui cum regno suo adiecisset Syriam apposuit ut adiceret et Iudeam. et ascendens in urbem die sabbati. sciens ea die Iudeos arma non motos sub simulatione sacrificandi deo nullo contradicente intravit. Unde ut ait Iosephus. Ovidius sabatharchides Iudeos ridiculos appellavit. qui propter superflua supersticione grave dominium sustulerunt. Ptolomeus namque multos de Iudea et Garrizim captivos trahens ad Egiptum rediit et vendidit eos. Exponens eos a negociatoribus nationum distracti sunt et dispersi. et pharie captivitatem licet non fuit generalis. diffusius dispersi sunt in nationes. Unde in actibus apostolorum legitur convenisse Ierusalem Iudeos ex omni natione que sub celo est. Iaddo pontifici successit filius eius Onias. cui successit frater suus Eleazarus pro Onia Simeonis filio adhuc parvulo. [2]

Filius et hymo … cui successit

Eo tempore Appius Cidentia. Ann Claudius cecus Rome claruit. qui aquas Claudias induxit. et viam Appiam stravit. Theophrastus philosophus claruit. qui a divinitate loquendi ut ait Cicero nomen accepit. Census Rome agitato. inventa sunt civium cc. lxx. Condite sunt a Romanis Arminium et Beneventum. **De Ptolomeo Philadelpho.**

.e.

Post Ptolomeum Sother regnavit in Egipto Philadelphus. hic studiosus et librorum cupidus Demetrium bibliotece sue prefecit. Cumque consilium ab eo de numero librorum. v. d. ad cc. m. Sed paulo post tempore usque ad. v. posse pervenire. et nunciatum est quod dignum apud Iudeos legem esse

.p.

ore ipsius domini editam et digno eius scriptis pro qua summopere laborandum esse dicebat ut in grecum conversa eloquium marchivis regalibus haberetur. Hanc enim erat lex dei quam philosophi Zena dicunt. id est viventem. Zenin enim vitam ... sonat. quem vulgus appellat Iovem et ad ostendendam legis eius sanctitatem addidit quod non nisi a dei viventis cultoribus transferri ... Flavium et Teoponpus cum hystoriis ... scribebat eam voluisset inserere. usus amentiam per xx dies. xxx. Theotectus ... eandem causam cecus factus est. et penitentes ... et suggessit regi ut scriberet pontifici ... ut Iudeos hebree et grece lingue peritos ... ipsum dirigeret cum lege dei qui ad eam ... tendam sufficerent. Et ut impetrer ... nia cum epistolis mittenda censuit. ... ibi Aristeus qui longo tempore Iudeorum calamitati compatiens. oportunitate libandi eos ... ta ait. Quoniam quod postulas obtinebis ... dis in regno tuo fluentibus. Solve ... eos. et michi gratius erit pontifici ... nec obliviscar quod dico me Iudeorum affinem esse ... sed quia tua scio interesse si dominum creatorem omnium ... noraveris. et liberavit rex de Iudeis ... dans dominis eorum pro capite. c. xx. dragmas argenti. Cumque dixisset hoc rex magnum ... dixerunt. Magnum quidem est sed non regi munifico. Tunc scripsit rex Eleazaro ... modo. Gentem tuam que tecus nos ... libertate donavi arbitrans hoc deo esse ... quorum quosdam milicie assignavi. alios ... fidem probavi constitui in palatio. leges ... vestras in nostra bibliotheca reponere decrevi ... ne igitur facies mittendo nobis viros seniores qui valeant interpretationes earum ... grece. Transmisi igitur argenti. c. talenta ... molationibus faciendis et separavi. l. talenta ... ri ad crateras et libatoria facienda. et gemmas sine numero ad artificum optionem. ... manda nobis que ex hys facere volueris quod gratum amplectemur. Tunc mittens Eleazarus ... quod postulabat rescripsit ita. ... imperando

legem quam postulas misi viros seniores de
unaquaque [tribu] sex legem ferentes. Tue autem pie-
tatis erit vel iusticie ad nos eam caute
remittere. Hii sunt lxx. interpretes. qui licet lxxii.
fuerint more sacre scripture lxx. dicuntur. que
modicum numerum si super aliquam summam exces-
serit sepe subticet. qui cum venissent ad re-
gem. benigne ab eo collecti sunt. non tamen ad re-
gem introducti usque in diem quintum. Immi-
nebat enim illa die sollempnitas triumphalis
pro triumpho. scilicet quadam. quam maiores sui ea
die habuerant. Ea ergo die suscepit eos quos
coram universitate principum decuit honorare.
Post susceptionem vero vii. diebus fuerunt cum re-
ge. et sciscitatus est ab eis que in corde suo fu-
erant. et precipue de duobus. de cognitione dei
et regni gubernatione. Cumque instruxissent
eum de regni administratione plenius dis-
putaverunt de uno deo colendo. et quod nulla ca-
tura deus est. Inde est quod ubicumque occurrit eis
de trinitate vel sub silentio transierunt. vel
enigmatice transtulerunt ne tres deos cole-
re tradidisse videantur. Similiter et de incarna-
tione verbi facientes. ut in ysaia. qui cum
dixisset nobis puerum nasciturum et addidisset
sex eius nomina. quorum unum est deus. pro illis
sex nominibus transtulerunt magni consilii
angelus. ne viderentur tradidisse hominem dei-
ficatum. Tunc ostenderunt regi rotulum quem
attulerant. nec sufficiebat admirari tantam
tenuitatem. et compaginationem quam oculis de-
prehendere non posset cumque littere auree in can-
dide cartam adeo legibiles apparerent.
Introducti autem sunt in domo regis secus ma-
re secreta que erant ad negociorum delibera-
tionem. et date sunt eis celle singule. et quod-
cumque visum est eis optimum et commodum ad in-
terpretandum. Diluculo egrediebantur ad op-
tandum regi bona et policronitudinem.
Tunc lavabant se ad mare propter purificationem
iudeorum. postea interpretabantur usque ad horam
nonam. Inde transibant ad cibum et requi-
em. et consummaverunt opus lxxii. diebus.

Unum quibusdam visum est quod non transtulerunt
nisi pentateucum. Postea vero vel prius
quam redirent vel post. aliqui ex eis ad re-
gem redeuntes. transtulerunt psalmos
et prophetas. Unum tamen sic miraculose factum est
ut tradit Augustinus. quod una et eadem sine disso-
nantia inventa sit editio omnium. mira-
culose fieri potuit. ut in tot diebus interpreta-
ti sint legem psalmos et prophetas. Ieronimus tamen
videtur velle quod interpretationes sex dierum in
sabbato conferebant ex omnibus conflantes
unam. Nec mirandum hoc esse asserit. cum Hesdras
legem quam repararat postea cum veteri scrip-
tura que apud samaritanos erat correxit.
Opere completo. Convocavit demetrius qui super
libros erat omnes iudeos qui erant in a-
lexandria et de provincia priores. et lecta
est coram omnibus translatio eorum et approbata
postea delata ad regem. et coram eo replica-
ta. Cumque peterent interpretes dari a rege
auctoritatem ut inmobilis perseveraret. hii se
factum laudaverunt si demum ita caste cor-
rigerent eam. et sic ut quod semel iudicatum fo-
ret. non cogeretur irritare. et remisit eos
muneribus honoratos. eleazaro quoque trans-
misit munera. In templum vero misit pro-
pter vasa mensam auream gemmis incompara-
bilibus insignitam. cuius crassitudo cum esset
dimidii cubiti. tamen materiam superabat
Eo tempore Incidencia. opus.
sostratus pharum in alexandria
construxit. aratus claruit. argenteus
nummus primus in urbe perfigatur. romani
cartagineses navali prelio vicerunt me-
tello consule fugato. De ptolomeo
Post phila- philopatore.
delphum regnavit frater eius ptolomeus
eugetes. qui ab egyptiis eugetes deus est
quod benefactor sonat. quia post vastatam syriam
et ciliciam et partem asie intulit innumera
spolia que cepit. et deos eorum quos cambises
in persas transtulerat. revexit. Iudeorum
pontifex erat onias symonis iusti filius

cui successit symon filius eius. sub quo ihesus filius
syrac librum sapientie qui ecclesiasticus dicitur composuit. quem
panarethon vocant greci. et predicti simonis
in eo facit mentionem. Porro onias cum tri-
buta negasset eugeti zelo legis. vel potius
ex avaricia ut dicit ios. qui eum in hono-
rum fuisse testatur. compulit regem iram.
et missus est legatus a iudeis. et inuito onia
ad regem. scilicet ioseph vir nobilis tobie filius
et sororis onie. hic habuit filium hircanum
cuius dum puer esset probavit patrem prudentia
tradens ei. ccc. iuga boum sine loris. qui tamen
solum patrem reformavit. sed remissus est a re-
ge dux iudee et finitimarum regionum.

.e. Eo tempore ennius **Incidentia.**
E tarentum a catone questore romam
translatus est parco sumptu contentus. et
unius ancille ministerio. xl. fere milia
gallorum a romanis sunt cesa. Apud rodum co-
losus magnus terre motu corruit. **De phi-**

.p. tho P ost eugetem **ladelpho eugete.**
P rege. filius eius philopator. tholomeus. post quem
tholomeus epiphanes. post quem tholomeus philometor. quo
vivit rex syrie antiochus magnus et iudeam
sibi subiugavit. Pontifex iudeorum onyas
magnus simonis filius ad quem ad repan-
dum federis quod legatur fuisse inter habraham et
maiores suos lacedemoniorum rex ar...
legatos misit. Porro antiochus tributa
septimi anni et ministrorum templi. que phi-
ladelphus relaxaverat a iudeis revocavit.
Qui dum finitimas regiones supra modum
infestaret. delata est res ad romanos. et
missus est ad eum scipio nasica et scipio af-
fricanus. et ab infestatione sub religione iu-
risiurandi eum amovit. Insuper tulerunt
ab eo filium eius seleucum obsidem. quem volentes
recipere ab eis. tradidit pro eo filium minorem
natu. antiochum epiphanem ita quod teter
obses perpetuus. id est non rediturus propter eius de
antiochi sevitiam. Descendit ergo onias
in egyptum ad ptolomeum epiphanem
ut est supra dictum. et occisus est in perside anti-

ochus in phano naneę. et membratim electus
a sacerdotibus qui in dolo promiserant ei thesau-
ros. et cum paucis miserunt eum in adytum.

De seleuco.
P ost antiochum
P magnum regnavit in syria filius eius
maior seleucus pessimus. sed iners. Pontifex
iudeorum onias. Illam tenuerunt onia iugi-
tum filius eius symon sedit pro eo. cui suc-
cessit filius eius onias. Sub hoc misso sele-
nunctium heliodorum in urbem ad spoliandum
~~...~~ templi. Quo ingresso in templum
surrexerunt duo iuvenes de latibulis et
occiderunt eum. Ver tamen iosephus velle angelos
fuisse in similitudine hominum. In secundo libro ma-
chabeorum legitur quod apparuit tribulis sessor
equi et conculcabat eum et confractus est ea-
minus. sed non mortuus. Timensque onias in-
dignationem seleuci. oravit ad dominum pro defuncto
to. et surrexit. Qui rediens ad regem ait.
Si habueris de inimicis aliquos quorum sitias
sanguinem mittas eos in urbem ut spolient
templum. Eo tempore aristobolus natione
iudeus peripateticus philosophus scripsit commentarios
explanationum in moysen ptolomeo philometori.

De antiocho epiphane.
A udiens
A uo antiochus epiphanes qui rome
obses erat patrem patrem mortuum. latenter
fratris inertiam. de regno syrie hinc inde ...
mens. clam romam egressus est. licet qui
tenerent sub conniventia senatorum redit.
...usque in syriam. benigne se ab omnibus
munificum exposuit. Strenuus erat in
agendis et acer in hostes. unde et a populo
nominatus est epiphanes. quod sonat illustris.
et mortuo fratre regnavit pro eo. Tunc inimi-
tatem sed insitam aperuit quam in pregno
obtinendo palliaverat. Tunc surrexerunt
in urbem filii belial. introducentes ritum
gentilium. et petierunt ab antiocho ut fa-
cerent in urbem ephebeiam. id est lupanar
pheborum. et quod iosolimite scriberentur antio-
chi et gignasia in quibus dogmatizabant
de ritu gentilitatis. et fecerunt sibi prepu-

.i. no circumcidebant paruulos suos. l. qui
a ritu preputiorum uiuebant. Quida tamen
uoluit q quedam uelamina fecimt circum
cisionis sue ne in denudatione gentis ap
parent dissimiles. cam uo h flagicij fuit
h. Onias sine libris duos hebat fres. ie
sum ul oniam & iohem. qui contendebant de
pontificatu & ut placerent antiocho. de
clinauerunt ad ritus gentium. adeo. ut &
noia gentium s imponerent. & ihc dcs e
iason. iohs uo menelaus. Cumque presi
dent cum iasone. supplicauit antiocho
de gignasio faciendo in irlm. et audierit
enim iuri pessimi culpabiles initio et
uiolatione sabbti & h. Postea antiochus
amouit iasonem &
eleuauit menelaum.
qui secutus e oniam
in antiochia. H enim
cum uidisset facinus
fris descendat ad
regem si posset mutare
re aim regis. Q cum inquireret. sedebat in
antiochia in asylo. et ueniens p eum me
nelaus suasit andronico ut occideret
oniam qui eum de asilo euocans occidit eu.
& iratus rex p morte iusti. andronicum ex
uit purpura. et flagellatum p ciuitatem in
eode loco fecit occidi in quo ille occidat
oniam.

Hic e aug q ignis
sacrificij qui p. lxx.
annos babilonice
captiuitatis sub
aqs iacebat extinct
e antiocho uende
re sacerdotium iasoni.

De opinione iasonis. &c.

In secdo libro machabeorum de sol iason fu
isse fr onie & menelaus fr symonis. qui
inuidens onie psuasit seleuco de conuin
erario spoliando de quo sup dcm e. Porro
antiochus cum percussisset egiptum idolo ascen
dit in irlm. & p diuisione ciuium ad libitum
fecit ira & percussit multos in irl & lugebat
ois tra. Cumque redisset in egiptum & eet repl
sus p nuntios romanorum. post biennium re
dijt in ir. Infra h biennium uisi s in irlm
sm in fu. in aere conflict equitum. xl. diebus.
vre & aperierunt ei portas fauentes s. &
interemit contraria sentientes. & expolia
uit templum menelao auctore tollens ua
sa & lucnas. mensam. & sacrarium & urnam
auream. a uelis no abstinuit & posuit
in templum ydolum iouis olimphici l hos
pitalis. oblones mosaicas fec prohibuit. al
tare eneum amoues. & suillam edere &
ydolo imolare coegit iudeos. arcemque mu
niuit in ciuitate dd. in qua posuit psidium
macedonum qui iudeis erant in omnibus in
humani. Mlam circumque circumcidisse filios suos re
pisset suspendebant. & paruulos ad colla eorum.
Videntes aut samarite iudeos h pati de
more sue nate se no ee cognatos iudeorum
fatebantur & q hactenus pdicauiant te
plum sup garizim dei ee maximi. nega
uerunt scribentes antiocho in hc modo. deo
epiphani relatio alichimitis sydoniorum
maiores nri pp pestes quida supstitionem
sabborum secuti s. edificantes in garizim te
plum sine nomine. uenitque iudices nri
ad nos & silia iudis nob inferunt. dnm ab
initio sydones ee noscimur. cohibe iudi
ces tuos a afflictione nra & templum sup
garizim noie gti iouis ul anxuris pe
tim dedicari. & ad iudicauit antiochus
facere petitione eorum. Explic lib hest.

Incipiunt tituli sup libr machabeorum.

De zelo mathatie.
De pilio iude machabei.
De emundatione templi.
De bipharia machabeorum uictoria.
De plaga antiochi
De morte eleazari fris iude.
De alchimo & et dolo bachidis.
De fede iudeorum cum romanis
De morte machabei iude
De ionatha & bachide.
De alexandro filio antiochi.
De demetrio uicto.
Q ionathas expugnat arcem.
De triphone.
De gloria ionathe & dolo triphonis.
De symone & morte ionathe.

De antiocho et demetrii filio.
De morte symonis
Recapitulatio.
De coactione iudeorum. **Incipit liber machabeorum.**

De machabeis.

Tunc multi iudeorum sponte quidam timore regis iussa secuti sunt. probati uero patris legibus adheserunt.
Erat uir de modin modico urbe uico sacerdos nomine mathatias filius iohannis filii symonis filii asamoneii euei de uice ioathim .i. unius illorum .xxiiii. quos dauid elegit. In eundem modum dictus est zacharias de uice abia. Erantque ei filii .v.: Iohannes. symon. iudas. eleazarus. et ionathan. Quisque suo cognomine censebatur. sed sufficit de iuda dicere. qui dicebatur machabeus. Hii uidentes mala induti ciliciis planxerunt. Venerunt emissarii directi a rege in modin statuentes ydola in loco. quibus cogerent iudeos immolare. et dixerunt mathatie. princeps es in ciuitate hac tu prior iussa regis imple. Qui clamauit. Et si omnes obediant regi. ego et filii mei et fratres obediemus legi dei celi. non sacrificamus.
I Tunc quidam ex iudeis immolauit in medio. Et surgens mathatias cum suis trucidauit eum super aram. et nuncios regis interemit. aramque deposuit et clamauit. Qui dei est sequatur me. et cum omni tribu sua exiit in solitudinem omnia relinquens multique cum filiis et uxoribus ad solitudines confugiunt. malentes herbis uti quam inquinari. Quos iudices regis prius flectere uerbis conabantur ut eligerent que placiture eis tamquam hostibus uterentur. Qui noluntt eos audire. Tunc emissarii regis aggressi sunt super eos in diebus sabbatorum. quibus nefas erat eis arma mouere. et percusserunt quosdam. alios in speluncis globis fumi missis suffocantes. et perierunt ex eis .m. Plures autem liberati adiuncti sunt mathatie et eum iudicem sibi statuerunt. qui docuit eos pugnare in sabbatis dicens. Si super hanc legem steteritis eritis hostes legis dantes causam ut pereat populus dei et lex cum populo peribit. Et exinde dicit iosephus. permanet nobis consuetudo pugnandi et si tali die bella consurgant. Colligensque mathatias armatos. aras destruxit ydolorum. immolantes quos potuit interimit pueros non circumcisos iussit circumcidi. anno uno hunc gessit magistratum. Cum graui egrotaret conuocans filios ait. Secretam prefitiscor uiam quam do. uos paternas leges ut parentis grata mente moriamur. Si nam corpa mortalia sunt. secundum uero in magna uita inmortalitatis ordinem consecuntur. Concordiam habete. et symonem pro sapientia ei filii habete patrem. Iudam uero pro fortitudinem ducem exercitus. et mortuus est mathatias in modin. et planxerunt eum israel planctu magno. Et surrexit pro eo iudas machabeus filius eius. et fortis est quasi leo defendens israel clipeo suo. **De prelio iude machabei**

Tunc apollonius dux samarie cum uirtute magna egressus est contra iudam. Iudas autem occurrit ei. et percussit eum interfectoque cum eo et reliqui fugerunt. Tulitque spolia multa et gladium apollonii. et erat pugnans in eo omnibus diebus uite sue. Seron autem dux inferioris syrie. audiens iudam roboratum. tulit sub se constitutos et electos transgressores legis et castra metatus est in bethsura. et occurrit ei iudas et uiri sui pro paucitate et ieiunio desidebant. Hortabatur eos. non in multitudine sed in superno te confidere. et confligens eum syris dux eorum interfecto. persequebatur fugientes in descensu montis bethoron usque in campum et occiderunt ex eis .dccc. uiros. Iosephus dicit .dc. uiri. Reliqui fugerunt ad maritima loca philistinorum. et cecidit timor iude super gentes. Audiens hec antiochus congregauit omnem exercitum uirtute et multos ab insulis mercede conduxit. Cunctisque militibus stipendia distribueret

iudit thesauros deficere. Non enim omnia tributa
ei reddebantur propter seditiones gentium. Et delibe-
ravit ire in persidem et accipere tributa regio-
num. Et reliquid lysiam de genere regali super
negotia regni ab eufrate usque ad fines a-
sye in floris. et ut nutriret antiochum filium
eius donec rediret. Et tradidit ei medietatem
exercitus et elefantos. precipiens ut vastaret
iudeam et everteret ierusalem et genus iudeorum exstir-
paret. Ipse vero abiit in persidem. Egressus ab
emath. quam reparans antiochiam nominaverat
III et perambulavit superiores regiones. Lysias
vero elegit ptolomeum nichanorem et gorgiam
viros potentes ex amicis regis. Et misit
cum eis. xl. peditum et. vii. equitum ut veni-
rent in terram iuda. Et applicuerunt in emaus
in loco campestri. Et supervenerunt syri eis in auxi-
lium. et multi transfuge iudeorum negociato-
res quidam sperantes se iudeorum emere cap-
tivos. Iudas vero cum exercitu venit in mas-
phat. et hortabatur suos spem ponere in
deum. dimittens secundum legem novitem uxoratos
et qui possessiones paulo ante acquisierant.
Et assumpsit gorgias. v. virorum et. i. equi-
tes electos. Et egressi sunt circa solis occasum ut
per noctem irruerent super iudam. Quo presenti-
ens iudas. statuit et ipse castra hostium
latenter invadere. Et focos plurimos in castris
delinquentes pervenit ad campestria emaus.
Gorgias vero neminem in castris inveniens
arbitrans eos fugisse ad montes. quere-
bat eos in montibus diluculo. Et apparuit hos-
tibus in castris iudas cum. iii. plus minus.
videlicet propter paupertatem vel paucitatem. Cumque in-
opinatos hostes invaderet. multos occidit.
Reliquos persecutus est usque gesseron et campos
ydumee. et azoti. et ceciderunt ex eis. iii. Iu-
das vero cohibebat suos predam contempnere dicens
ad hoc pugna contra gorgiam superest. Viden-
tes autem qui cum gorgia erant castra sua
esse incensa. nam fumus a longe hiis indi-
cabat. scientesque suos in fugam versos. et
ipsi terga dederunt. Iudas vero post plenitudinem

victorie tulit hostium spolia. ad propria re-
means et laudans deum. Et adheserunt iude
plures et fuerunt cum eo circiter. x. virorum. Sequenti
vero anno congregavit lisias exercitum. lx.
virorum. et. v. equitum. et venerunt in iudeam
et occurrit illis iudas in bethoron cum
x. et precursores statim persequens congressus
est cum eis. et ceciderunt de exercitu lisie. v.
virorum. et attendens lisias iudeorum auda-
tiam. et timens suorum desperationem nisi eis
vivere cum libertate liceret. rediit anthio-
chiam. presidia congregans peregrinorum ut
tum maiori apparatu rediret in iudeam.

Totiens **De emundatione templi.**
quia victis antiochi ducibus persuasit
iudas populo ut ascenderent iosolimam. tem-
plumque mundarent. Et invenientes templum
desertum. et in eos frutices prevaluisse. Planx-
erunt planctu magno. et elegit iudas mi-
lites qui expugnarent eos. qui arcem presi-
dii custodiebant. dum ipse templum a
feditate purgaret. Et diligenter emundans
eadem die qua prius fuerat ab alienige-
nis pollutum. revolutis tribus annis veteris
altaris instruxit vasa nova. candela-
brum et mensam. aram quoque ex auro factam.
et posuit vela in ingressu. et ianuas res-
tauravit. et deponens altare quod statue-
rat antiochus de lapidibus novis aliud
edificavit. Et enceniatum est templum
xxv. die decembris. que dedicatio sicut
inpositum duabus aliis habitis in dissuetu-
dine. de hac dictum est in evangelio. Facta sunt ence-
nia in iosolimis et hyemps erat. Et ob-
tulerunt holocausta in novo altari et
adoleverunt incensum. calculi veteris alta-
ris igne accepto accenderunt luminaria mul-
ta. et dixerunt festum luminum. vel propter
multitudinem luminarium. vel quia tunc il-
luminavit eos deus ~~sedentes~~ sedentes
in tenebris. Et statuerunt iudam summum
sacerdotem. Facta sunt autem hec post tres an-
nos quibus templum manserat prophana-

tū. Scdm daniel pſtatione qm ante
.ccc. ⁊ viii. annos pdixerat. Et ſollēpni
zauerūt. viii. dieb; ſub umbraculiſ ꝑ
ritum ſcenophegie memores qꝫ paulo
an̄ in ſpeluncis habitauerūt. ſtatuentes ut
poſteri p. viii. dies hanc renouationē te
pli celebrarent. Vn̄ ioſe. ait. ab illo tp̄e
⁊ hactenus hanc feſtū ¶ Glota qꝫ hic te
uitatē celebrami uocantes eam luminaria
eo qꝫ pt̄ ſpem lum̄ nob religionis appa
ruit. Tūc ꝯſtruxit iudas murū in circu
itu ciuitatis. ⁊ edificauit turres. cuſtodes
in eis deputans. ſꝫ ⁊ bethuram muni
uit. ut in ea p caſtello adūs hoſtes u
teretur. arcem tn̄ pſidij nō diuobtinuīt.

P orro De bifaria machabeorum
gentes finitime repa uictoria.
tione urbis ⁊ robur iudeoꝝ egre ferebant
⁊ pſequebant eos. quos iudas uiriliter debel
labat. ⁊ pcuſſit ydumeos plaga magna.
⁊ pugnauit contra thimotheū ducem filioꝝ
amon ⁊ fugauit eū et uaſtauit iazer
⁊ rediit in iudeam. ⁊ ꝯgregate ſūt gentes
que erant in galaad aduſus iudeos qui
erant in finib; eoꝝ. qui fugientes in the
man. miſerunt ad iudā ut ferret eis aux
iliū. nūciantes qꝫ feſtinaret thimotheꝰ
cape locū in qꝫ confugerant. Cuiq; adhuc
legerentur epl'e. ſupuenerūt nuncij a ga
lilea indicantes congregari eos qui erant
in ptholomaide et tyro et ſydone adūs
iudeos. ꝙ utriſq; hoſtib; nunciatis. mi
ſit iudas ſymonem frēm ſuū cū. iii.
ꝯ. electorum in ſolatiū galileoꝝ. ipſe uō cū
ionatha frē ſuo. ⁊. viii. exiuit in gala
aditidem relinquens in iudea ioſephū ⁊ aza
riam duces. ut ſuarent iudeā. ſꝫ cū
nullo hoſtiū interim bellum ꝯmitterent.
⁊ uenit ſymō in galilea ⁊ contrite ſ gentes
ab eo. ⁊ pſecutus ē eos uſq; ptolomaidē.
⁊ tulit ſpolia eoꝝ. ⁊ iudeos quos tenebant
captiuos. ⁊ rediit in iudea. Judas uō ⁊
ionathas tranſeuntes iordanē. ambulaue

runt uiā trium dieꝝ p deſertum. ⁊ occurrerunt
eis nabuthei. ⁊ ſuſceperūt eos pacifice. et
narrauerūt eis que acciderant fratrib; eoꝝ in ga
laaditide. ⁊ quomō in munitionē tenerent
ꝯprehenſi. Judas uō p̄mus incendit boſor et
ſpoliauit. et ſurgens nocte cū diluculo uē
ſet ad obſidionē. uidit portantes ſcalas ⁊
machinas ut ꝯprehenderent munitionē
uenit p eos trib; ordinib;. ⁊ inſonuīt tu
et caſtra thimothei. ꝯgnouerūt qꝫ mach
ē. et fugerunt ab eo et ceciderunt ex eis fere
viii. et uaſtauit iudas ciuitates gentium
in galaaditide. Poſt h ꝯgregauit thimo
theus exercitum aliū et ſedit ſecus torrentē.
Judas uō abiit obuiā illis. Et ait thimo
theꝰ principib; ſuis. Si tranſierit iudas ad
nos prior poterit aduerſum nos. Si uō ti
muerit tranſire et caſtra poſuerit extra flumen
tranſeamus ad eum ⁊ poterimus aduſus illū. ⁊ tranſi
uit iudas torrentē. relinquens p ſe qui clamarent
neminē remanere. et contrite gentes
fugerunt ad phanū qꝫ erat in charnaim. Ju
das uō ſuccendit phanū cū omnib; qui erant
in eo. Tūc ꝯgregauit iudas uniuerſos
qui erant in galaaditide et uxores ⁊ par
uulos ut uenirent in terram iude. Cūq; ue
niſſent in ephron. petierunt a ciuib; tranſitum.
et noluerūt eis aperire. et eradicauit iudas
ephron ⁊ tranſiit p eam ſup interfectos.
erat iudas congregans extremos p
uiā et exhortans ⁊ tranſmiſſo iordane aſcen
derunt monte ſyon et holocauſta obtulerunt
qꝫ nemo ex eis ceciderat. et redierunt in ea
die iudas de galaaditide. ⁊ ſymon de ga
lilea. Interim uō dum aberant ioſephus ⁊
azarias uolentes ſi facere nomē ꝯgreſſi ſunt cū
gorgia et fugerunt et ceciderunt de pplo. ii. et
magnificatus ē iudas in iſrl qui quaſi
ppha habebatur. quia pdixerat ioſepho et
azarie ne egrederentur. et uaſtauit iudas
ydumeos ⁊ philiſtiim. ⁊ pertranſiens ſam
am declinauit in azotū. et combuſſit aras
⁊ deos eoꝝ ⁊ cum ſpolijs rediit in iudeam

Cvm hec De plaga anthiochi.
fierent in iudea. pambl'abat an
tioch' supiores regiones et audiuit ee
ciuitatē elimaidem in psīde opulentā
ꝫ templū in ea locuplex in q̄ erant ue
lamina aurea ꝫ lorice ꝫ scuta que re
liqrat alexand'. ꝫ querebat pdari eam
s; nō potuit. Nam elimarte fugauerūt
eum ignominiose. ꝫ nunciatū ē ei in ma
qīn fracti erant principes eius ī iudā. ꝫ
irātus ī furorem iussit agitari currum sīn
intmissione supbe intonās uentūr se
rosolimā. et q faceret eam poliandrū iu
deor. et statim apphendit eum auarius
dolor uiscium. ꝫ contigit illū impetu eū
fē de curru cade. et collisus ē. et manifes
tauit dñs in eo uirtutem suā. et qui sibi
uidebatur ꝫ fluctib; maris impare ꝫ
montiū altitudines in statera appende
in gestatorio portaret. ebullierēt uimes de
carnib; eius ꝫ uiuentes effluebant. et
fetore illius grauabatur exercitus. Cumq;
nec ipse fetorem suū ferre poss;. ductus ē
ad cognitōm sui uenire ꝫ ait. Iustum ē
mortalē ēē subditum dō. ꝫ nouebat se li
baturū. iudeos ꝫ pares atteniensib; factu
rū. Pollicebatur q; se futurū iudm in omī
loco pdicaturū dei potentiam. et desperans scrip
sit omīa h ad iudeos. orans ut fidelit' ad
hererent antiocho filio ei'. Cumq; pfitetur
se pati h pp templi uiolatōm. miratus ē
ioseph'. polibiū uirum bonū dixisse. ideo
pisse antiochum. q2 uoluit templū di
ane in pside uastare. Nam qui nullatenus
egit pctm̄ s; tm̄ cogitauit. nullo reatu te
netur. hic p; sm opinionē iosephi. q2 lex
cohibebat manū ꝫ nō aīm. Tūc antioch'
uocauit philippum collactaneū suū ꝫ
cōstituit eū tutorem regni. dans ei dia
dema. stolam ꝫ anulū. ut ferret ea ad an
tiochū filiū suū ꝫ ponet eum sup soliū
regni. ꝫ mortuus antioch' ē pegre in
montib; ꝫ miserabilit'. Q2 cū accepisset li
sias. cōstituit antiochum q nutrierat regē.
et uocauit eum eupatorem. De morte
Tunc eleazari fratris iude.
cogitauit iudas ut obsideret eos qui
erant in arce psidij. et fecit balistas et ma
chinas. ꝫ cōfortauit aggerem. Tūc egssi sunt
quidā de obsessis ꝫ adiunxerūt se illi aliqui
ex impijs isrl'. et uenerunt ad regem ꝫ dixe
runt. Quousq; nō uindicas nos qui decium'
ferire pri tuo ꝫ tibi. ascende ꝫ libera obsessos
tuos ꝫ redde nob hereditates nrās. Et irat'
rex uehemt' collegit exercitum. sz ꝫ de reg
nis alijs uenerunt ad eum conducticij. et
erant. c. peditū. ꝫ. xx. equitū. ꝫ elephan
ti. xxxij. ꝫ applicuit ad bethsurā ut exp.
pugnaret eam. et recessit iudas ab arce
ꝫ amouit castra cont' castra regis. ꝫ ordina
uit rex diluculo exercitum ꝫ ostenderūt elepha
tis sanguinē uue et mori ad acuendū eos ī
plīu. et astiterunt singul' elefanti ad custo
diam. ī. pedites loricati. et equites d. ꝫ tur
res lignee erant sup singl'os. ꝫ intra. xxx
ij. uiri pugnātes desup ꝫ int'. magister
bestie. et distantia ē pars exercitus regis
sup montes. alij p loca ibant humilia. et
resplenduit sol in clipeos aureos ꝫ resple
duerūt montes ab eis. et apparuit iudas
in plium cū suis. ꝫ ceciderunt de exercitu reg
dc. uiri. et uidit eleazar' fr̄ iude unā de
bestijs ceteris eminentiorē. ꝫ arbitrans regē
ēē in ea. cucurrit p hostes ꝫ subiit elep
phantū. ꝫ effodit eum ī umbilico. ꝫ cadēs
elephans oppssit eū. Tunc diuertunt iudi
a plio ꝫ ascendit rex p' eos. et capta beth
sura positisq; custodib; in ea obsedit ierl'.
et statuit illic balistas et machinas ꝫ ignis
iacla. et scorpios ad mittendas sagittas et
fundibula. esce aūt nō erant ī urbe eo q
vij. annus eēt. ꝫ egssi sūt ples. Tūc audi
uit lisias q philipp' rediēat a pside. et q
rebat suscipe regni negotia. et suggessit
regi dicens. deficim' cottidie ꝫ esca nobis
modica ē. et munit' ē locus q obsidem'

et incumbit nobis ordinare de regno. Demus igitur dex-
tras hominibus istis statuentes ut ambulent in
legibus suis. et firment nobis. et fecerunt pacem. Intra-
vit rex et principes eius. et intuitus montem
syon et videns munitionem loci rupit iusiu-
randum. et destruxit murum in gyro. et reversus
antiochiam invenit philippum dominantem in
ea. et vi occupavit eam. De alchimo et
Eo tempore exiit dolo bachidis. xxxv.
demetrius seleuci filius ab urbe ro-
ma et ascendit in civitates maritimas et
regnavit ibi. Hunc dum adhuc puer esset. patruus
eius antiochus epiphanes privaverat regno.
et descenderat romam in acceptatione pacis. Au-
diens vero patruum defunctum rediit. et plures
receperunt eum. Sed et exercitus ligavit anthio-
chum et lisiam ut adduceret eos ad eum. Qui cum
accepisset ait. Nolite michi ostendere faciem eorum.
et occidit eos exercitus. Et sedit demetrius super
solium patris sui. Tunc venerunt ad regem impii
ex israel. et alchimus aaronita dux eorum qui
volebat fieri sacerdos. et accusaverunt iudam di-
centes. Perdidit iudas omnes amicos tuos
et nos disperdidit de terra nostra. Mitte igitur virum
cui credis qui videat exterminium et vin-
dicet. Et constituit rex alchimum principem sacer-
dotum et misit cum exercitu bachidem in iudeam.
Qui misit nuntios ad iudam et fratres eius in do-
lo loquentes de pace. et non attendit iudas
sermonibus eorum. multi vero de populo crediderunt ei
dicentes. Homo sacerdos de semine aaron ve-
nit. non decipiet nos. et egressi sunt ad bachi-
dem. et occidit ex eis .xl. viros una die.
secundum illud. Sanguinem sanctorum tuorum effuderunt in
circuitu ierusalem et non erat qui sepeliret. Alii
fugiunt ab eo dicentes. non est in eis veritas et iu-
dicium. Tunc recessit bachides a ierusalem et ap-
plicuit in bezetha. et multos ex eis qui
ad se refugerant occidit. et proiecit in pute-
um. et commisit regionem alchimo. relinquens
ei adiutores. et ipse reversus est ad regem in
antiochiam. Tunc alchimus seducebat omnes
urbis et ad libitum cuique loquens. subito manu

valida terre fugaverunt cum ceptus est. et fecit
mala in israel plusquam gentes. Quod attendens
iudas. cessavit exire in regiones et fecit
vindictam in viros desertores. Videns autem
alchimus quod non posset iudam sustinere. rediit
ad regem. accusans iudam in multis. et misit
rex nicanorem qui cum eo fuerat rome in iu-
deam. mandans et evertere templum. et venit
nicanor in ierusalem cum exercitu et locutus est ad
iudam cum dolo verbis pacificis. et saluta-
verunt se invicem. Sed cum iudas intellexisset insi-
dias. exiluit et fugit ad suos. Postea congressi
sunt iuxta vicum caphasalama. et victus iu-
das fugit in civitatem david. Et egressi sunt sacerdo-
tes ad nicanorem supplicantes et osten-
dentes holocausta que offerebant pro rege. et
irridens sprevit eos. et apponens manum ca-
piti iuravit. nisi traditus fuerit michi iudas
cum rediero. succendam locum istum. et recessit
nicanor a ierusalem et venit bethoron et sus-
cepit exercitum syrie sibi destinatum. Exi-
vit iudas cum tribus milibus post eum et commi-
serunt prelium die tercia mensis azar. et contri-
ta sunt castra nicanoris. et cecidit ipse primus et
fugit exercitus eius armis proiectis. et egressi
de castellis iudee in circuitu percusserunt eos
usque ad unum. et caput nicanoris amputan-
tes. et dextram quam superbe extenderat sus-
penderunt ea contra ierusalem. et linguam eius
minutatim incisam dederunt avibus ad
manducandum. Et statuerunt diem illam sollempni-
nem omnibus annis. et siluit terra iuda a pre-
liis dies paucos. De federe iudeorum cum
Tunc audivit iudas romanis.
nomen romanorum et virtutes eorum quas
fecerant in orbe. et quos volebant superpone-
bant regno vel exaltabant. et quod cum amicis
optime conservabant amicitias et in omnibus
istis nemo portabat sibi dyadema. scilicet fecerant
sibi curiam. et. cccxx. consilium agentes. Et mi-
sit romam eupolemum filium iohannis et iaso-
nem filium eleazari. qui venientes curiam
dixerunt. Iudas machabeus et fratres eius et

pp̄ls iudeorum miſerunt nos ad uos. ſtatuere uo-
biſcū ſocietatem & ut auferatis ab eis iugum
grecorum. Placuitque ſermo romanis & ſcripſerunt fe-
deris formā & reſcriptum in tabul' eneis miſ-
erunt in ierl'm ut eſſet ibi memoriale in hūc
modum. Bene ſit romanis & genti iudeorum in ma-
ri et in terra. & pax in eternum. Sed ſi inſtiterit b-
bellū romanis. auxiliū feret gens iudeorum. nō
accipiet ſtipendia a romanis. Idipſum facia-
ent romani iudeis. Tunc ſcripſerunt romani
ad demetriū. quare grauaſti iugū tuū ſuper ami-
cos nr̄os & ſocios iudeos. Si ergo iterum adierint
nos aduerſum te faciemus illis iudiciū. et
pugnabimus tecum terra marique. De mor-
Interea cū audiſſ; te iude machabeorum.
demetrius quod cecidit nichanor cum ſuis
miſit rurſum in iudeā bachidem & al-
chimū & dextrū cornu cū illis. & applicue-
runt exercitum ad ierl'm. Et ſurgentes abi-
erunt in beraa. & iudas poſuit caſtra in la-
iſa cū tribus milibus electorū. qui uidentes mul-
titudinē hoſtiū. timuerunt ualde. & ſubtrax-
erunt de caſtris. nec remanſerunt cū iuda niſi
dccc. uiri. Sed & iudas corde diſſolutus eſt.
nam bellum perurgebat eos. nō habebat
tempus congregandi exercitum. & locutus eſt ad eū
qui reſidui erant. Non poterimus ad eos. ſed
liberemus animas nr̄as nunc. & reuertamur ad
fratres nr̄os. Et tunc pugnemus aduerſus eos. Qui
ait. Abſit iſtam rem facere ut fugiamus ab
eis & ſuperinducamus obprobriū glorie nr̄e.
ſed moriamur in uirtute pro fratribus nr̄is & con-
greſſi ſunt cum hoſtibus & pugnabant & expugna-
bant cornu dextrum. Qui autem in cornu
ſiniſtro erant. uenerunt eis a tergo & ingrauatū
eſt plurimū & cecidit iudas & ceteri fugerunt. Sy-
mon autem & ionathas fratres eius redemerunt
corpus ab hoſtibus tulerunt illud in modin & ſe-
pelierunt in ſepulchro patrum ſuorum. & planxe-
runt eū populus terre planctu magno. & luxerunt uq̄
in iſrl'. et facta eſt fames magna. et tradidit ſe
bachidi omnis regio. & elegit bachides impi-
os uiros & conſtituit eos dominos regionis. Et
perquirebant amicos iude. & congregati ſunt
amici iude eligentes ionatham in du-
cem ſibi. De ionatha & bachide. cap.
Et ſurrexerit ionathas in loco iude
fratris ſui. Et querebat bachides eū occi-
dere. Tunc ionathas cū ſuis fugit in deſer-
tū tecue. et miſit fratrem ſuū iohannem ad na-
butheos amicos ſuos ut cōmodarent ei
apparatum ſuū qui erat copioſus. Et exeuntes
filii iambri & percuſſerunt iohannem & tulerunt
omnia que habebat. Poſt hec nunciatum eſt iona-
the & ſymoni fratri ſuo quod filii iambri faciunt
nuptias et ducunt ſponſam ex madaba.
& ſurrexerunt ad eos de inſidiis & percuſſerunt
multos in uindictam ſanguinis fratris ſui & redi-
erunt ad ripam iordanis. Et audiuit ba-
chides et uenit in die ſabborum in uirtute
magna. Et dixit ionathas ad ſuos. Ecce h
bellū ex aduerſo. aqua uero iordanis hinc &
inde & paludes & ſaltus. nō eſt locus diuertendi.
Clamate ergo in celū & pugnemus. & commiſſū
eſt bellū. et ceciderunt ex parte bachidis .i. uiri
et uerſus eſt bachides in fugam. & reuerſus eſt
in ierl'm. & edificauit in iudea ciuitates mu-
nitas. & poſuit cuſtodiā in eis. & acce-
pit filios principum regionis obſides & po-
ſuit eos in arce in ierl'm in cuſtodia. Tunc pre-
cepit alchimus deſtrui muros domus ſancte inte-
rioris & deſtrui opera prophetarum. Cumque cepiſſet
deſtruere. percuſſus eſt paraliſi & mortuus eſt
cū tormento magno. Tunc rediit bachides
ad regem. & ſiluit terra iuda duobus annis.
Poſt quos uiri iniqui miſerunt reduxerunt ba-
chidem in iudeā. Qui uoluit comprehendere iona-
tham occulte ſed nō potuit. Nam innotuit
conſiliū eius ionathe. Qui comprehendens .l. ui-
ros de hiis qui inſidiabantur ei occidit eos.
& receſſit ionathas cū ſuis in bethbeſſen que
eſt in deſerto. & firmauit eam. Et aſcendit
bachides in uirtute magna. et obſedit be-
theſſem. Et egreſſus ionathas. reliquit ſi-
monē in ciuitate. & fecit ionathas ſibi nu-
merum & percutiebat per noctem multos hoſtium

Tunc congregavit rex ... [illegible]
... demetrius ... [illegible]

in tabernaculis eorum. Symon vero egressus de
civitate succendit machinas et pugnave
runt contra bachidem et contritus est ab
eis. Et iratus est bachides contra bachides
viros qui reduxerant eum in iudeam et
multos ex eis occidit. Quo audiens ionathas
misit ad eum legatos componere pacem
cum ipso. Qui libenter accepit et iuravit se nichil
mali facturum ionathe omnibus diebus
vite sue et reddidit ei captivitatem quam
prius erat predatus in terra iuda et reduxit
in terram suam et cessavit gladius ex israel.
Et sedit ionathas in machmas iudicans
ibi populum et exterminans impios ex israel.

.e. In tempore De alexandro antiochi filio
ascendit alexander filius antio
chi epiphanes et occupavit ptholo
maidem et regnavit in ea. Quo audiens de
metrius congregavit exercitum et misit ad
ionatham ut secum faceret pacem et non
cum alexandro. Insuper dedit ei potestatem congre
gandi exercitum et obsides qui erant in
arce iussit ei reddi et venit ionat
thas in ierusalem et cepit innovare civitatem
et munivit montem syon in circuitu. Et fu
gerunt custodes quos posuerat bachides in iudea.
Tamen in bethsura aliqui remanserunt que
erat eis ad refugium. Et audivit alexander
promissa que fecerat demetrius ionathe et prelia
et virtutes quas ipse fecerat et fratres eius.
Et scripsit ad ionatham dicens. Audivimus
de te quod vir potens es et aptus ut sis
amicus noster. Et nunc constituimus te hodie sum
mum sacerdotem gentis tue. et ut amicus
regis voceris. Et misit ei purpuram et coro
nam auream. Et induit se ionathas sto
la sancta in die sollempni scenophegie. Et congre
gavit exercitum et fecit arma copiosa.
Quo audiens rex demetrius contristatus est.
et misit ad ionatham in hec verba. Mane
te in amicitia nostra et nunc absolvo omnes
iudeos a tributis et pretium argenti quod est
in ierusalem. do summo sacerdoti et omnem animam

iudeorum que est in regno meo captiva relinquo
liberam gratis et quod omnes dies sollempnes sint
dies immunitatis et remissionis et dies de
creti ecclesia illos. i. tres ante sollempnitatem et
tres post ptolomaidem et duas civitates
confines eius. do summo sacerdoti ad necessari
os sumptus sanctorum et singulis annis. xv. si
clorum argenti ad restauranda opera sanctorum. et
ad innovandos muros ierusalem et in iudea
sumptus dabuntur de rationibus regis. Ionathas autem et
populus non crediderunt ei. et complacuit eis in alex
andrum et ferebant ei auxilium omnibus diebus.
Tunc misit rex alexander ad ptolomeum
regem egypti dicens. da mihi filiam tuam
uxorem. Et acquievit ei ptolomeus significans
ut occurreret ei ptolomaide. Et exivit
ptolomeus de egypto et filia eius cleopatra et
occurrentes sibi alexandro in ptolomaide de
dit uxorem. Tunc alexander vocavit io
na. Et veniens ionathas ptolomaide. invenit gratiam
in conspectu duorum regum. Et venerunt quidam
pestilentes ex israel post eum. et accusabant eum
sed non attendit ad eos rex. sed magnificavit
ionatham et induit eum purpura et scrip
sit eum inter primos amicos. Sunt autem. iiii. insigni
a regalia. purpura. fibula aurea. diade
ma et sceptrum. Et reversus est ionathas
in ierusalem cum gloria. De demetrio victo.

Post tres annos venit demetrius filius
demetrii a creta. hic occiso patre
in prelio. fugit ad cretenses parentes ma
nos. Et resumptis viribus. rediit in mari
timam philisteorum. et in siria celes. et consti
tuit apollonium ducem exercitus qui provo
cavit ionatham in prelium. Qui assumptis
decem milibus. egressus est de ierusalem. et veni
ens ioppem expulit inde apollonium et obti
nuit eam. Et ibat apollonius in azotum
et insecutus est eum ionathas. et commiserunt prelia
um in campo. et fugerunt equites apollonii
in azotum. et intraverunt phanum dagon
ut se tuerentur in illo. Et succendit io
nathas civitatem et fanum et eos qui erant

in eo. Et fuit de occisis in campo et succensis in phano fere .viii. et transiuit ionathas in ascalonem. Et receperunt eum ascalonite in gloria. Et rediit ionathas in ierusalem. Et audiuit alexander rex uirtutem eius. Et addidit adhuc glorificare ionatham. Et misit ei fibulam auream quam solet dari cognatis regum. et dedit ei acharon et omnes fines eius. Et cum uteretur iona duobus insignibus regis forte signum erat de renouatione regni iudeorum. Et ascendit alexander in superiores partes cilicie. Et egyptius est rex egipti socer eius in uirtute magna. Et querebat obtinere regnum alexandri dolo. Et capiebantur et ciuitates et occidebant eum. Sic enim mandauerat alexander. Et transiens in singulis ciuitatibus relinquebat custodias. Et ut appropinquaret azoto ostenderunt ei templum dagon succensum et cetera demolita et tumulos eorum qui occisi fuerant. Et dicebant: Sic fecit ionathas ut inuidiam ei facerent. Et tacuit rex. Et occurrit iona ptolomeo in ioppe et salutauerunt se. Et abiit iona cum rege usque ad fluuium eleutherum. et in ierusalem. Cumque ptolomeus obtinuisset ciuitates usque seleuciam maritimam misit ad demetrium dicens: Veni et componamus pactum et dabo tibi filiam meam. Penitet enim me quod dedi illam alexandro. Et tollens filiam suam dedit eam demetrio. Et recessit ab alexandro manifeste et intrauit ptolomeus antiochiam et imposuit sibi duo diademata egipti et asie. Tunc alexander uenit contra eum in bellum et uictus est a ptolomeo. et fugit in arabiam ad gentes mattios cum antiocho filio suo. Rex autem arabum timens uirtutem ptolomei occidit alexandrum et trefuauit filium et misit caput alexandri ptolomeo. qui grauis erat. Sed factum est ut tertia die moreretur. et regnauit demetrius in solio patrum suorum.

Quod ionathas expugnauit arcem.

In diebus illis expugnabat iona arcem que erat in ierusalem. Et nuntiauerunt hii demetrio quidam iniqui ex israel. Qui iratus uenit ptolomaidem et scripsit ionathe ne obsideret arcem sed occurreret sibi festinato. Et elegit iona de senioribus israel et dedit se periculo et accepit pecuniam multam et uestes et abiit ad regem. Et dans ei munera inuenit gratiam in conspectu eius. Et licet nulli accusarent eum magnificauit eum rex in conspectu omnium. Et statuit ei principatum sacerdotii et quecumque habuit prius. Et uidens demetrius quod siluit terra in conspectu suo dimisit exercitum in loco suo. Et retinuit sed exercitum peregrinum. Et inimici erant ei omnes exercitus patrum eius.

De triphone.

Triphon autem erat quidam partium alexandri prius. Qui uidens quod omnis exercitus murmurabat contra demetrium iuit in arabiam ut reduceret antiochum filium alexandri in terram patris sui. Eo tempore cum demetrius erat offensus suis misit ad eum iona ut eiceret eos qui erant in arce ierusalem et qui in presidiis erant quia impugnabant israel. Et rescripsit demetrius dicens: Hec et maiora faciam tibi cum fuerit oportunum. Sed nunc si feceris recte feceris si miseris michi uiros in auxilium quia discessit exercitus meus a me. Et misit ei iona .iii. electorum in antiochiam. Et delectatus est rex in aduentu eorum. Et surrexerunt antiocheni .cxx. et uolebant interficere regem. Et fugit rex in aulam. Et misit iudeos per ciuitatem et occiderunt .c. hominum et liberauerunt regem. Residuum autem ciuium dederunt dextras regi et fecerunt pacem et glorificati sunt iudei et redierunt in ierusalem. Et siluit terra in conspectu demetrii. Et mentitus est omnia que dixerat ionathe et recessit ab eo et uexabat eum ualde.

De gloria ionathe et dolo triphonis.

Post hec triphon de arabia reducens antiochum adolescentem et imposuit ei dyadema et congregati sunt ad eum exercitus quos disperserat demetrius et pugnauerunt contra demetrium et fugit. Et obtinuerunt antioch

z tryphon antiochiam. Et scripsit antioch9
adolescens ionathe dicens. Constituo
t sacerdotium z 9stituo te sup .iiii. ci
uitates. ut sis de amicis regis. Et mi
sit illi uasa aurea dans ei ptatem bi
bendi in auro z esse in purpura. et hre fi
bulam auream z symonē frēm ei9 9sti
tuit ducē a terminis tyri usqz ad fines
egypti. Et exiit ionathas z pambulabat
ciuitates z uenit ascalonam z occur
rerunt ei honorifice. Azotenses uo prius
resistentes ei. postea dederunt ei dextras. Et
accepit obsides ex eis misit eos in
ierlm z pambulabat regiones usqz in da
mascum agens regni negotia. Et audi
uit ionathas qd principes demetrii q
erant in cades galilee cum exercitu mag
no uolebant eum remouere a negotio
regni et occurrit illis relinquens frēm suū
symonē intra prouinciā. z congressus ē cū
eis z fugiunt oms qui erant cū iona
|| duos tha pter. z scidit iona. uestimēta sua et
orauit. Et aggressus hostes. 9uertit eos in
fugam. Et redierunt ad eum q recesse
rant ab eo. z insecutus ē hostes usqz ad
castra eorum qui erant in cades. et ceciderunt
ex eis tria milia. Et rediit iona. in ierlm
Et misit iona. romā renouare cū eis
amicitiam. Spartiatis qz scripsit qs s la
cedemonios onias dicens. Pridē
scripsit nob darius rex ur sub onia sū
mo sacerdote iudeorum qz de genere abrahe estis
z fres. z fecimus uobiscum fraternitatem. ex
tūc memores sumus ūri in sacrificiis z obs
uationibus nris. sic decz meminisse fra
trū. Et nūc misimus ad uos ut innoue
mus fraternitatem. Et rescripserunt spartiate.
Pecora nra z possessio nra. ura sunt.
z ura nra. Et innouata ē fraternitas. Et
audiuit iona. qz iterum egressi sunt principes
demetrii cum exercitu multo supra qua
prius. et egressus ē aduersus eos. Qui cū audis
sent aduentum ionathe. nocte fugiunt

relinquentes focos in castris et mane se
cutus ē eos ionathas z non 9prehendit.
transierant enim flumen eleutherum. z diuer
tit iona. ad arabes qui dicuntur zabadei.
et pcussit eos. Symon autem declinauit in
ioppen. Audierat enim q uellent psidiū
tradere partibus demetrii. z posuit ibi cus
todes et rediit iona. in ierlm z innouauit
muros in ea z muniuit eā ualde inter
arcem z ciuitatē ut esset ciuitas singula
ris intra. et nec emat neqz uendat. i.
non indigens bonis aliorum. Eo tempe co
gitauit tryphon occidere antiochū adoles
centem z imponere sibi dyadema. Sz timuit
ionatham strenuum defensorē antiochi
et elegit ut eū prius occideret. Scripsitqz io
na. ut occurreret ei in bethsam. Et uenit
ad eū iona. cum .xl. miliū. Uidensqz try
phon qz non posset extendere manus in eū
honorauit eū. dans ei munera z pcipiens
exercitibus suis ut obedirent ei sicut sibi.
Et ait ionathe. Ut quid uexasti ppl'm.
Elige tibi paucos z ueni mecū in pto
lomaidem et tradam eam tibi. z reliqua
psidia z exercitum z uniuersos ministrales
regni et redibo. Et credidit ei iona. Et
remisit in iudeam exercitum z remanserunt
tria milia ex quibus z dimisit in ga
lilea. ii. et erant .i. cū eo. Cumqz intras
set ptolomaidem. ligauerunt eum ciues.
oms qui erant cū eo interfecerunt. z planxit
omnis terra iuda ionatham. estimans oc
cisum esse z dixerunt gentes q erant in
circuitu iuda. Non habent principem tolla
mus de hominibus memoriam eorum z 9gre
gauit tryphon exercitum ut ueniret in
terrā iuda z attereret terram timensqz
ppls ascendit in ierlm. Et ait symon. Tu
es dux noster loco iude z ionathe fris tui.
Et accelerauit *De symone et mac*
symon 9summare *te ionathe.*
muros ierlm. Et misit exercitum in io
pen. Cognoscens autem tryphon q surrex

symon loco ionathe. misit ad eu dicens.
pro argento quod debebat frater tuus ionat.
in ratione regis detinuimus eum. Et nunc
mitte argenti talenta. c. et duos filios
eius obsides et remittemus eum. Cumque cognos
ceret symon dolum esse. misit tamen argent
et pueros ne inimiciciam magnam sumeret ad popls dicens. Non
redemit fratrem volens regnare. Et men
titus est tryphon et intravit regionem ut con
tereret eam. et cum appropinquasset bascama
videns quod non proficeret occidit ibi ionatham.
et filios eius et rediit in terram suam. Et
misit symon et accepit ossa ionathe et
sepelivit eum in modin et statuit. vii. pi
ramides patri et matri. et. iiii. fratribus et sibi
et circumposuit collumpnas magnas et scripsit in
eis arma et naves ad memoriam eternam.
Triphon autem cum iter faceret cum antiocho
adolescente dolo occidit eum et regnavit pro
eo in asia. Tunc edificavit symon pre
sidia in iudea et misit ad demetrium ut
faceret pacem cum eo. Et mittens munera
rogavit ut faceret remissionem regioni.
Et rescripsit demetrius dicens. Munera
suscepimus et pacem facimus vobiscum
magnam remittentes ignorantias
et peccata usque in hodiernum diem. et absol
vimus vos ab omni tributo. Et ablatum
est iugum gentium ab israel. et ex tunc cepit
scribere populus israel in tabulis et gestis pu
blicis annotationes temporis in hunc modum.
Anno primo sub symone summo sacerdote
magno duce et principe iudeorum. Tunc
descendit symon in gazam et obsedit
eam et eiecit ydolatrias et ydola de ci
vitate et mundavit edes et collocavit
in ea viros qui legem facerent et muni
vit eam et fecit sibi habitationem et obse
dit eos qui erant in arce ierusalem et cla
maverunt ad symonem ut acciperet dextras
et dedit illis et eiecit eos inde et munda
vit arcem a contaminationibus et intravit
eam cum musicis instrumentis. hymnis

et ramis palmarum. statuens ut omnibus
annis ageretur dies hic cum leticia. Et
vidit symon iohannem filium suum quod vir esset prelii
et posuit eum sub se ducem et dedit ei ga
zam ad habitandum. Tunc congregavit rex
demetrius exercitum et intravit mediam
ad contrahenda sibi auxilia. ut expugnaret
tryphonem. Sed arsaces rex persidis et medie
misit unum de principibus suis. qui percussit
castra demetrii et comprehensum eum in
vinculis posuit eum arsaces in custodiam. et
siluit terra iuda in diebus symonis. Qui fe
cit sibi ioppem in portum et introivit in
insulis maris. et dilatavit fines gentis
sue. et abstulit immundiciam et sedit unus
quisque sub vite sua. et sub ficu sua. nec
erat qui eos terreret. Et misit symon ad
spartiatas ad innovandam fraterni
tatem. Romanis quoque misit clipeum aure
um mnarum. m. Et statuerunt ei ro
mani libertatem et scripserunt in tabulis
ereis fedus. que posite sunt in monte syon.
Eo tempore *De Antiocho et deme*
exivit antiochus *trio filio.*
filius demetrii in terram patrum suorum. Et
convenit ad eum omnis exercitus ita ut pau
ci essent cum tryphone. Et scripsit antiochus
symoni et genti iudeorum dicens. Statu
o vobis omnia quecumque remiserunt vobis re
ges ante me et permitto vobis facere percussu
ram proprii numismatis in regione vestra.
Cumque obtinuero regnum magnificabo gen
tem vestram et templum in gloria magna.
Porro tryphon fugiens antiochum per ma
ritimam recepit se in doram. Et insecutus
est eum antiochus et obsedit civitatem terra
et mari. Eo tempore lucius consul roma
norum scripsit regibus et regionibus in oriente
ne inferrent mala iudeis amicis suis.
nec opem ferrent inimicis. Et siqui
pestilentes de iudeis confugerant ad eos. tra
derent eos symoni principi sacerdotum et iu
dicaret eos secundum legem suam. Antiochus autem

rex obſedit doram ſecundo et concluſit Tryphonem ne procederet. Et miſit ei Symon duo milia virorum in auxilium et argentum et aurum et vaſa copioſa. Qui noluit ea accipere ſed fregit pactum quod fecerat cum eo. Et miſit ad eum Athenobium mandans ei ut redderet ei arcem que eſt in Ieruſalem et Ioppen et Gazaram et tributa locorum quibus dominatus fuerat alioquin veniret et expugnaret eum. Et vidit Athenobius Ieruſalem gloriam Symonis et apparatum copioſum et affluentiam in auro et argento et obſtupuit. Et reſpondit ei Symon. Terram alienam non ſumpſimus ſed hereditatem patrum noſtrorum que ab inimicis noſtris iniuſte aliquo tempore poſſeſſa eſt. Et rediit Athenobius ad regem et renunciavit ei verba Symonis et gloriam eius. Et iratus eſt rex ira magna. Porro Tryphon fugit navigio Orthoſiada. Rex autem perſequens Tryphonem conſtituit Cendebeum ducem maritimum. Et reliquit ei exercitum ut expugnaret Iudeam. Et edificavit Cendebeus Cedronem collocans in ea milites ut vaſtarent fines Iudee. Et cum accepiſſet Symon vocavit duos filios ſuos ſeniores Iudam et Iohannem et ait illis. Ego et fratres mei expugnavimus hoſtes Iſrael ab adoleſcentia uſque in hunc diem. Nunc autem ſenui ſed eſtote loco meo et pugnate pro gente noſtra. auxilium vero de celo vobiscum ſit. Et dedit illis xx milia pugnatorum et equites et profecti ſunt adverſus Cendebeum. Et erat flumius torrens inter eos. Et timuit pertranſire. Et tranſivit Iohannes primus. Et inſecuti ſunt eum omnes. Et ſonuerunt ſacris tubis et converſus eſt in fugam Cendebeus et caſtra eius. et ceciderunt ex eis multi vulnerati. Et vulneratus eſt et Iudas frater eius Iohannis. Et inſecutus eſt Iohannes fugientes uſque Cedronem. Et ceciderunt ex eis. ii. milia virorum. et redierunt filii Symonis in pace.

Porro Ptolomeus filius Abobi conſtitutus erat dux in campo Iericho. Erat enim gener ſummi ſacerdotis. Et habebat argentum et aurum multum. et elevatum eſt cor eius et volebat obtinere regionem. et cogitabat dolum adverſus Symonem et filios eius. ut tolleret eos. Symon autem perambulabat civitates regionis gerens ſollicitudinem earum. et deſcendit in Iericho cum Iuda et Mathathia filiis ſuis et ſuſcepit eos Ptolomeus in munitiuncula quam edificaverat in dolo et fecit eis convivium magnum. et abſcondit ibi viros. Et intravit in convivium cum armatis et occiderunt Symonem et duos filios eius et reddidit mala pro bonis. Nam et uxorem Symonis cum duobus filiis eius minoribus incluſit. Et ſcripſit Antiocho regi ut mitteret ei exercitum in auxilium et traderet ei regionem et civitates et tributa. Miſit quoque nuncios ad tribunos ut venirent ad ſe et daret eis argentum et aurum et dona. alioſque miſit occupare Ieruſalem et montem templi. Porro alios miſit in Gazaram ut interficerent Iohannem. Sed precurrens quidam in Gazaram nunciavit Iohanni que facta fuerant et ipſe feſtinavit occupare et occidit eos qui venerant eum perdere et factus eſt princeps ſacerdotum poſt patrem ſuum.

Recapitulatio.

Secundus liber Machabeorum non eſt hyſtorie proſecutio ſed proſecute recapitulatio. Eſt enim epiſtola quam ſcripſit Iudas Machabeus et ſenatus Iudeorum Ieroſolimitanorum diſperſioni Iudeorum que exulabat in diverſis regionibus orientis. et maxime in Egypto. in qua inſinuavit eis duas a ſe ſollempnitates noviter inſtitutas hortantes ut eas ſuſciperent et ſollempnizarent quot annis. Unam de purificatione templi quam fecerant viceſima et

qinta die mensis casleu. Post tres annos post
pollutionis facte ab antiocho. altare quem
instituerant tertia .x. die mensis azar. quod
dicebatur uoce syriaca. Pridie mardo
cher diem quem instituerant pro incolubili
uictoria quam habuerunt in festo nica
nore. cuius caput et manum contra templum sus
pensa proprium nichominus hortantes
ut sollempnem agerent diem scenophegie
et diem ignis qui datus est de cisterna aquam
quam neemias obtulit sacrificia. In hoc autem
loco huius epistole legitur ieremias abstulisse
archam et altare incensi in spelunca mon
tis in quo moyses ascendit. et uidit dei he
reditatem. Et accesserunt quidam qui sequebantur
ieremiam ut notarent sibi locum et non potu
erunt inuenire. Quos culpans ieremias
dixit. Ignotus erit locus donec deus congre
get deus congregationem populi et propicius fiat
et tunc dominus ostendet hec et apparebit ma
iestas domini et nubes sicut in diebus moysi. et
sicut cum salomon fecit ut locus sanctifica
retur magno deo. Quod autem supra diximus epi
phanium dixisse ieremiam altare de manifestati
one arce. fortasse misticum sunt. Ille autem
ierosolimite iudeis sine causa has instituisse
se sollempnitates. Recapitulantur in epistola
bella que fecerant contra hostes qui freque
ter ebullierant de perside. et quomodo liberati
erant a deo in manu forti et signis et prodi
gys innumerabilibus. In hac autem recapitu
latione apposita sunt quedam que in pre
dicta non leguntur hystoria. quorum quedam
iam supra posuimus. Suppressa uero ibi nunc
supplebimus. forma uero huius epistole est. Populus qui
est ierosolimis et in iudea. senatusque et iu
das aristobolo magistro ptolomei regis qui
est de genere christorum sacerdotum. et hys qui in
egypto sunt iudeis salutem et sanitatem
Benefaciat uobis deus et det uobis cor omnibus
ut colatis eum et faciatis eius uolunta
tem adaperiat cor uestrum in lege sua et in precep
tis suis et faciat pacem. Exaudiat
orationes uestras et reconcilietur uobis nec uos
deserat in tempore malo. et nunc hic sumus
orantes pro uobis. De magnis autem periculis
a deo liberati magnifice gratias agimus ipsi
et cetera que secuntur. Pericula uero sua et liberati
ones a deo fratribus enumerare ceperunt a mor
te antiochi magni et a filio eius seleuco.
Qui cum prius templum honoraret et de reddi
tibus suis prestaret sumptus ad ministerium sacrifi
ciorum ad suggestionem symonis de tribu be
niamin qui erat prepositus templi et in
uidebat onye misit eliodorum ad spoliandum
commune erarium quod dixit non pertinere ad rationem
sacrificiorum. Erant enim quedam hic congregata ad uic
tualia uiduarum et pupillorum et plura que
erant depositum diuitum. Terminauit
autem prescriptorem huius epistole in morte nicanoris
in hunc modum. Igitur hys que circa nicanorem gestis
ex illo temporibus ab hebreis ciuitate possessa.
Ego quoque in hys finem sermonis faciam. et
siquidem bene. et ut hystorie competit. hoc et ipse
uelim. Sin autem minus digne concedendum
est mihi. Sicut enim uinum bibere aut semper aquam
contrarium est. alternis autem uti delectabile. ita se
gentibus si semper exactus sit sermo non erit
gratus. hic ergo erit consummatus De co

Porro actione iudeorum. xxv.

quedam supra addita in hac epistola
recapitulatione summatim tangere ca
bimus. Sane in epiphania antiochi cum
cogerentur iudei a patriis legibus recedere
due mulieres delate sunt ubera suspensis.
cum publice per ciuitatem natos suos circum
cidisse. quas infantibus ad ubera suspen
sis cum publice per ciuitatem circumduxis
sent carnifices per muros precipitauerunt.
Eleazarus quidam unus de prioribus scribarum et uir
etate prouectus. aperto ore hyans compella
batur suillas et carnes sacrificij man
ducare. Quidam uero ueteres eius amici
carnes licitas secreto afferentes. rogabant
ut simularet se ad imperium regis man
ducare. Quo renuens aiebat. Adolescentibus

autem eius forte relinquam. et plagis peremp-
tus. memoriam mortis sue et exemplum vir-
tutis reliquit. Contigit autem et septem
fratres una cum matre apprehensos. compelli a
carnis rege ad esum porcine. quibus renuentibus.
iussit rex coram eis sartagines et ollas
eneas succendi. et primogenito linguam am-
putari. cuius cute capitis attracta et sum-
mitate manuum et pedum precisa coram matre
et fratribus. missus in sartaginem torrebatur. In
eundem modum singuli fratrum per ordinem geniture
torquebantur. premissa tamen unicuique exhorta-
tione ut regi obediret et viveret. Supra
modum autem mater mirabilis et bonorum memoria
digna singulos hortabatur patria voce. et
femineae cogitationi masculinum animum in-
ferens dixit ad eos. Nescio qualiter in utero
meo apparuistis. neque enim ego spiritum et ani-
mam donavi vobis et vitam. nec singulorum
membra compegi. Sed qui formavit vos spiri-
tum cum misericordia reddet et vitam. sicut nunc vos
metipsos despicitis propter legem eius. Cumque
ad hunc adolescentiorem superesset suadebat
rex matri ut adolescenti fieret in salutem.
Cumque promisisset se suasuram filio. incli-
nata ad illum patria voce dixit. Fili
miserere mei dignus fratribus tuis effectus.
suscipe mortem ut in illa miseratione cum
fratribus tuis te recipiam. Tunc rex indigne
ferens se derisum in hunc crudelius super
omnes deseviit. Novissime autem et post filios mater
defuncta est. propter hac tanti prerogativa mar-
tyrii. asserunt plurimi de hiis .VII. fratribus
ecclesiam sollempnizare. Additur quoque in eadem
epistola. quod cum iudas adversus thimotheum
dimicaret. apparuerunt adversariis de
celo .V. viri in equis ducatum iudeis pre-
stantes. e quibus duo machabeum medium
habentes armis circumseptum confuabant.
in adversarios autem tela et fulmina iaci-
ebant. Nec multo post tempore cum egrederetur iu-
das a ierosolimis ut dimicaret adversus
lysiam apparuit precedens eos eques in veste

te candida. armis aureis. hastam vi-
brans. Additur quod quod ioppite rogaverunt iude-
os secum habitantes ascendere scaphas
quas paraverant in die festo ad colludendum.
Cumque in altum processissent. submerserunt ex
eis non minus quam ducentos. Quamobrem
iudas in nocte sequenti portum succendit
et scaphas exussit. refugos ab igne gla-
dio peremit. Iamnitas quoque nocte sequenti
et portum cum navibus succendit ita ut
lumen ignis appareret ierosolimis a stadiis
ducentis .XL. Additur quod quod prelio commisso apud
iamniam prostrati sunt a iudeis. Venit
iudas cum suis. ut corpora prostratorum tolleret
et in sepulcris poneret patriis. Invenerunt autem
sub tunicis interfectorum de donariis ydolorum
que apud iamniam fuerant. Omnibus ergo mani-
festum factum est. ob hanc causam eos cor-
ruisse et benedixerunt iustum dei iudicium qui
occulta fecerat manifesta et in preces conversi
rogaverunt dominum ut delictum eorum oblivioni traderet.
At vero vir fortissimus iudas collatione fa-
cta .XII. dragmas argenti misit ierosolimam
offerri ea ibi pro peccatis illorum in sacrifi-
cium. Additur quod quod cum sceleratissimus nicanor
persequeretur iudam post festum cum eo initum
et pacem fractam. comperit iudam esse in locis sa-
marie. et disposuit bellum committere cum
eo. in die sabbati. Iudei vero qui sequebantur
nicanorem per necessitatem dixerunt ei ut ho-
norem daret diei sanctificationis et dominum
universa conspicientem. At ille quesivit ab eis.
Si est potens in celo qui imperavit agi diem
sabbatorum. Et dixerunt. Est deus vivus in celo
potens qui iussit agi septimam diem. At
ille ait. Ego potens sum super terram qui
impero sumi arma et negocia regis im-
pleri. Machabeus autem cum paucis erat
cum formidantes imperium nicanoris
et multitudinem. singulos illorum armavit
non clipei et haste munitione. sed sermonibus
optimis et exhortationibus. Preterea ex-
posito eis sompnio quod in eadem nocte vidit.

in hec modum. Videat oniam summum sacerdotem et qui aprio uirtutibus exercitatus fuat manus protendentem et orare pro populo iudeorum. Post hec apparuisse et alium uirum etate et gloria mirabili circa illum et oniam dixisse. Hic est amator fratrum israel. Hic est qui multum orat pro populo et ciuitate sancta ieremias propheta dei. extendisse ~~ante ieremiam~~ dexteram et dedisse iude gladium aureum et dicentem. Accipe sanctum gladium missum a deo quo deicies aduersarios populi israel. qua uisione confortati qui erant cum iuda. impetum fecerunt in hostes. et prostrauerunt ex eis non minus quam .xxx.m. nicanore cum eis interempto. Et redierunt ierosolimam benedicentes dominum. caput nicanoris et manum cum humero absalam contra templum suspendentes. Itaque omnes communi consilio decreuerunt nullo modo diem istum absque celebratione preterire. Hic terminatur epistola iude ad dispersionem iudeorum et terminata generali epistolari recapitulatione ad prosecutionem hystorie reuertamur de iohanne filio symonis prosequentes.

Incipiunt tytuli super librum Johis hyrchani.

De commendatione Johis hyrchani.
De institutione zenodochiorum
De restitutione an.
De nece antigoni.
De tyrannide regis alexandri.
De regno alexandre et filijs.
De morte alexandre et exercitu aristobuli.
Quod pompeius ierusalem et contra templum expugnauit
De diuisione iudee in pentarchias.
De fuga aristobuli et iterata eius captiuitate.
De reditu aristobuli et syriam eius morte.
Quomodo antipater transijt in gratiam cesaris.
Quod antipater procurator iudee factus est.
Quod herodes factus est preses galilee et princeps milicie.
Quod herodes adhesit cassio
De nece antipatris uindicata per herodem.
De uxoribus herodis et libris eius.
Quod herodes et phasel tetrarche iudee facti sunt.
Quod herodes rome factus est rex iudee.
Quod herodes pulso antigono potitus est imperio
De morte marianes
Quod augustus addidit regno herodis traconitidem.
De herodianis. regibus in ierusalem.
De offensa herodis in filios.

Hic incipit liber de commendatione Johis hyrchani.

Mathatia autem symone qui ultimus .v. filiorum matathie asamonei dux et sacerdos fuerat in iudea. successit ei filius eius hyrcanus cognomine iohannes ab eruictis hyrcanis. quem iosephus commendat in tribus. in religione sacerdotij. in strenuitate ducatus. et quod uir propheta erat. Qui insecutus est ptolomeum qui dolo interfecerat patrem eius. matremque eius cum duobus paruulis tenebat in uinculis. et confugerat ad opidum. ultra iericontam. quod dagon uocabatur. Obsesso quidem opido cum iohannes acrius insultabat. Ptolomeus matrem iohannis et fratres supra muros usque ad sanguinis effusionem cedebat. fractusque pietate iohannes ab impugnatione se temperabat. matre tamen clamante ne propter se sineret scelus ptolomei inultum. mortem enim suam sic iudicaret immortalitate meliorem. Ob hec diutius tracta obsidione. uii. aduenit annus feriatus iudeis. Recessitque ab obsidione iohannes. Ptolomeus uero matre ipsius cum fratribus occisis. confugit ad zenonem philadelphie tyrannum. qui cotila cognominabatur. De institutione zenodochiorum.

Post hec antiochus pontius rex syrie obsedit ierusalem. Quo in obsidione aperuit hyrcanus thesauros de .vii. loculis circumstantibus sepulchrum dauid. Sustulitque ex eis plus quam tria milia talentorum. Deditque trecenta talenta antiocho ut ab obsidione recederet. et ut

placet murũ ppli de sepult' aptione. de
reliqua pecunia p̃m⁹ instituit xenodo
chia pauꝑm ĩ ierlm. Samariam captã.
solo equauit. quã p⁹ hodes instaurãs
sebasten dix. Mortuus ẽ aũ iohs. xxx.
iii. annis. reb; optime administratis
relictis. v. filijs aristobolo primogenito.
& antigono cum trib; minorib;. Cumq;
null's eoꝝ ad regendum ppłm sufficeret
uxorem suam distissimã uidee pre
fecit et filijs. De restitutione an.

a. Aristobolus uo impatiens domi
nij matris. mrem cũ trib; frib;
minorib; inclauit in carc'e. & anti
gonũ quẽ diligebat. sedm a se cõstitu.
imposuitq; s' diadema & restitutũ ẽ
regnũ iude. Fluxerant aũ a sedechia
sb quo regnũ fuat interruptũ anni
cccc. lxxv. et mses. iij. ł a reditu de
captiuitate babilonis. Vñ sepe legit'
intermissum fuisse regnũ usq; ad hir
canũ & aristobolũ intransitiue. ł. usq;
ad aristobolum hircani. Stet tñ regna
uit aristobol⁹ nisi p annũ. eo q' ma
trem fame perimat in uincul'. Cumq;
egrotaret aristobolus in turre que p⁹
ab hode dcã ẽ antonia. redibat anti
gonus de galilea ĩ qua multa pclare
fecat. indutus nouis armis & dece
tib;. Cumq; ingrederetur in ierlm ĩ dieb;
cenophegiaꝝ ob honorẽ fris. & ut os
tentaret decorem armoꝝ pplo. arma
tus intrũt. q' uidentes emuli ipius.
& maxime uxor fris que oculos in eũ
iniecat. s; ipse ei assensum ñ pbebat.
accabant eum dũtes aristobolo. Frat'
tuus audiens te egrotantẽ ĩ manu for
ti & armata intrũt ut te pimat et
regnet. Qz ita pbare potes. iube eum
uenire ad te. si uenit armat⁹. super
hys q' clitam⁹ c'tus esto. Posuit g' ad
suggestionẽ uxoris aristobol⁹ armatos
ĩ subtraneo qui pirgo stratonis dice

bat'. p quẽ antigonus trãsitum fcũr⁹
erat. qui si ueniret armat⁹. eum int'
ficerent. et aduocans frẽm aristobolus
pcepit nuncio ut diceret ei ne ueniret
armat⁹. s; regina corrupit nũtiũ mu
nib; ut diceret ei q' cum armis descender&.
Affectabat enĩ rex uidere eum in armo
rum decore. De nece Antigoni. ac.

Erat aũ eo tempe in ierlm gen
tiliatus quida iudas noĩe de
si esseoꝝ qui scolasticis suis arte sua p
dixat de morte antigoni. et diẽ & locũ.
Js cũ uidisset antigonũ in armis gra
tem. exclamauit. pape. nũc m̃ pulc'
ẽ mori quã arte me ueritas infirst. mort'
q' pdictionũ ad mndatũ depẽnsũ est.
uiuit antigonus iste qui hodie morit'
erat in pirgastratois. locus aũ ille ab
hinc sexcentis stadijs distat. hore uo di
ei s' quatuor. Cumq; sic eiularet senex pau
lo p⁹ occisus ẽ antigonus cũ armatus
descenderet p pirgũ stratonis. sed loci
equiuocatione senex arguit fuisse decep.
Audiens aũ rex mortẽ fris. indoluit a
doq; morbus inualuit. ut sanguinem lata
tis uiscib; euomeret. Quẽ un⁹ de famulis
huic officio destinatis foras efferens ubi
antigonus occis⁹ fuat casu effudit sang'
ad huc exstantis cruoris maclas. Qz uidens
ppl's exclamauit. assẽns nutu di in ulci
occisi sanguinem libatum occisoris. Cumq;
causam clamoris rex sciscitaretur. nullus
auderet pdere. Tandem minanti pter
tinitate suppliciũ. uerũ q' erat ei indi
cauerunt. et ingemiscens ait. fas ñ erat
ut di lumĩ scela mea laterent. effrenis o
corp⁹ improbum meũ frib; aĩam dãpnatã
detinebis. Vtinã ñ paulatim sanguinem
meũ eis libẽ totũ simul accipiant. Et hiis
dictis exspirauit. De tyrannide regis

Quo mortuo. Alexandri. ac.
Uxor eius quia plem ex eo ñ sus
ceperat. fres uiri soluit a uincul' maiorẽ

natu alexandrum regem constituens qui cognominatus est Ianneus quia gravis modestia prestare videbatur. Qui fratrem secundum interfecit quia regno aspirare videbatur. Tercium fratrem vivere coegit privatum. Duxitque uxorem nomine alexandram. que salina dicta est. Hic adeo nequissimus erat. quod in vii. annis circiter .l. milia seniorum interfecit. qui facinora sua detestabantur. Cumque offensus esset populo. muniuit sibi palatium in turri que baris dicebatur. super quam pecca dimicatus est tyrus. quia eam iudei desuerant cum defendi possit a duobus ab omni iuuentute. Et adeo autem offensus erat iudeis. ut semel percunctanti ei quonam pacto eos sedare posset. Respondunt. si moriatur. Ob hoc in plateis urbium suspendit octingentos viros precatos. uxoresque eorum cum liberis necauit. Cumque quamuis a pluribus et quartanis fatigaretur. morbum ex ocio natum fuisse putans intempestiuis laboribus milicie reddidit se reddidit. et xxvii. anno regni sui mortuus est. duos relinquens filios. hircanum et aristobolum. sciensque filios pre uideris odiosos regnum relinquit uxori. Que sibi sub viro beniuolentiam populi sepe comparauit tirannidi ipsius sepius resistens. et simulatam religionem in habitu preferebat. De regno alexandre et filiis.

Que dum regeret hircanum primogenitum pontificem declarauit eum futurum regem indicans. qui modestus erat. minorem vero aristobolum eo quod feruentis animi uidetur. priuatum vivere coegit. Eo tempore orta est in iudea heresis phariseorum. de quibus post cum aliis sectis explicabitur. quorum consilio utebatur alexandra ut eorum consilio optimates quosque iudeorum aut exilio dampnaret. aut interficeret. Denique diogenem qui alexandro amicissimus fuerat occidit. alienigenarum quidem duos sibi conflauerat exercitus. et in iudeos tucius debacaret. Optimi multi ad aristobolum confugiunt. Cum patrocinio tuerentur. Nono autem regni sui anno egrotauit alexandra. et aristobolus collecta plurimorum manu se potentem regni tuturum declarauit. Ob hoc missa ta querelas hircani mater uxorem aristoboli cum filiis in custodia recludens obsides accepit ne regnum sibi aristobolus usurparet. De morte alexandre et exercitu aristoboli.

Hisdem temporibus iugurta contra romanos dimicans a mario et silla captus est. tunc ars rethorica cepit haberi edocta a plotio gallo. lucretius poculo amatorio in furorem versus. per interualla insaniens alios libros conscripsit. tandem se interfecit. Incidentia.

Ea mortua aristobolus collecto exercitu contra fratrem mouit arma. Cumque congressi essent fratres in campis iericontinis victus hircanus fugit in urbem. Tandem ea lege in concordiam redierunt. ut aristobolus regnaret. Hircanus vero sub eo quibuslibet fungeretur honoribus. Domos etiam permutarent. Erat autem cum hircano antipater ydumeus cuius potentiam et strenuitatem timens aristobolus calumpnias ei pretendebat. Hic persuasit hircano ut se dolo circumuentum quereretur. et ut ad aretam regem arabum confugeret. cuius auxilio rediret in regnum. Hoc facto egressi venerunt ad regem arabum in oppidum quod petra dicitur. ubi sedes regni erat. Itaque collecto exercitu aretha uenit in iudeam et obsedit urbem quam cepisset nisi duo romanorum scaurus soluisset obsidionem. Iam enim syria desiderat habere regem facta romanis tributaria. (desierat) Missusque pompeius erat a romanis contra trigranem regem armenie. et his scaurum miserat presidem syrie. Qui cum audisset dissensionem fratrum in iudea ratus tempus esse quo de facili iudeam poneret sub tributo. in manu ualida fines intrauit iudee. ad quem legati a fratribus utrinque venerunt hinc in auxilium eius postulantes. Corruptus

aũ scaur⁹. cccc. talentis missis ab aristo
bolo q̃ ꝓp̃rium ẽẽ romanorum iosephꝰ testa
tur. ad arabas legatos mittit roma
norum & pompei nomĩ eis interminans nisi
ab obsidione recedeꝛẽt. Recedens ꝗ̃ are
tha hircanũ & antipatrum philadelfie
collocauit. qui frustrati spe arabum in
adulariũ spem suam contulerunt. Cumq;
pompeiꝰ damascũ ueniret cũ multis mu
neribꝫ. uenerunt ad eũ orantes ut uio
lentiam aristoboli dignam odio iudi
caret et hircanũ restitueret regno. Sꝫ
nec aristobolus sibi defuit corruptore
scauri freꝰ. cum aũ pompeiꝰ honorem
regnũ nõ humilis exhibuisset. et indignãs
in salutato pompeio recessit. et recepit
se in alexandrium ꝓp̃ inexpugnabilis
oppidi munitionem. quẽ collecto roma
norum sirorumq; exercitu. insecutus ẽ mag
nus iussitq; ut de oppido ad se descen
deret. his illo q̃ ꝑ imperio uocabatur dece
rnat potius preliari q̃m pati. Con
silio tñ suorum descendens ab oppido. re
lictis ibi custodibꝫ p̃cepit ut nĩ nisi
manu sua scriptis epl̃is obtemparet.
Abiitq; ierosolimam. quẽ statim inse
cutus ẽ magnus alacriꝰ. Res circa ieri
contam morte medicatis ẽ nunciata
ubi pinguissima ydumee regio & pal
marum plurimum et balsamũ nutrit cuiꝰ
inciso lapidibꝫ acutis robore stillan
tem lacrimam ex uulneribꝫ colligunt.

Cumq; *Quod pompeius urbem ẽ tradita*
ierosolima *templum expugna*
pareret. aristobolus occurrit ei & *uit.*
ritus pecuniam pollicens que erat in
alexandria. seq; dedito romanorum pari
turum imperio. Sꝫ nil horum effectum ẽ. Missum
enim gabinium ad recipienda pecunia
custodes nec in oppidum receperunt. His
motus pompeius aristobolum in custo
diam collocauit. Cumq; obsedisset ierlm
orta ẽ dissensio in urbe. Nam fautores
aristoboli urbẽ tueri. fautores hircani
romanis eam tradere contendebant. Sꝫ uic
ta pars aristoboli in templũ secessit. Re
ceptus q̃ pompeiꝰ in urbe. templũ expugna
uit. Cumq; septẽtrionale uallem aggeri
bꝫ impleret labor esset imperfectꝰ nisi obser
uantis. vii. diebꝫ quibꝫ operari iudeis fas
nõ ẽ aggerem fi p̃cepisset. Mense tñ ter
tium irruptũ ẽ. faustus aũ cornelii
sille filius primꝰ ingressus ẽ. & romani
irruentes ꝓphanauerunt templũ. et
ut alibi legitur. equos in porticibꝫ stabulaue
runt. Quam ob rem traditur nunq̃m deinde
pugnasse pompeium q̃n uinceretur. qui
hactenus fuiat fortunatissimꝰ. Postera
aũ die ingressus pompeiꝰ templũ. admiratꝰ
situm & ornatũ templi. et religionẽ uio
lari noluit. p̃cepitq; heditiuis ut ascendentes
mundaret templũ. Cumq; inposuisset
ierosolimis tributum hircanoq; pontifice
declarato. aristobolũ captũ duxit. duos
q; filios eiꝰ. alexandrũ et antigonũ cũ
totidem filiabꝫ. romamq; ꝑ ciliciam ꝓ
pabat syrie & iudee aministratione scau
ro commissa. relictis secũ duabꝫ cohortibꝫ.

Alexandꝰ *De diuisione iudee et*
alius filius aristoboli *pentarchias.*
ex itinere fugit. Qui collecta magna manu
iudeam ꝓpulabatur et hircano immine
bat. Obtinebat aũ munitissima loca
alexandriũ & hircaniũ. & machontarus
sus ẽ aũ in syriam gabinius ut scauro
succederet sub quo marchus antonius
militabat. Qui cũ in alexandrio obsedisset
alexandrũ consilio matris se alexandro tra
didit et & castra que gabiniꝰ consilio
euerti in ueris funditus euertit. ne alterius
belli fierent receptaculum. Palpabat autẽ
mater gabiniũ obsequiis uiro suo & ceteris
captiuis metuens qui romam fuerant ad
ducti. Post hoc gabinius cura templi hir
cano commendata. gentẽ iudeorum in. v. conuentus
diuisit. quasi ꝑ pentarchias iudee fu

gens superbiam. Eo tempore factus est Antipater amicissimus Gabinio et maxime Marcho Antonio, adeoque claruit quod data est ei uxor neptis regis Arabum Cypris nomine. Qui sustulit ex ea IIII filios et filiam. Primogenitus fuit Phaselus. Secundus Herodes, qui postea dictus est Ascalonita. Tertius Iosippus. Quartus Pheroras. Filia dicta est Saloma.

De fuga Aristoboli et iterata eius captivitate.

Post hec elapsus casu est Roma Aristobolus, qui magna manu Iudeorum conflata Alexandrium muro contingebat. Ad quem debellandum missus est a Gabinio Antonius. Captusque iterum Aristobolus cum filiis Romam productus est. Illum quidem senatus in custodia cohercuit, filios autem in Iudeam remisit, quia Gabinius id se scripserat spopondisse uxori Aristoboli pro castellorum traditione. Post hec cum Gabinius apud Egiptum demoraretur, Alexander filius Aristoboli Iudeos iterum ad dissensionem reduxit. Sed rediens Gabinius et pacem fecit et Hyrcano pontificatum confirmavit. Quo mortuo missus est preses Syrie Crassus, ut et reprimeret Parthos qui iam Romanis imminebant. In sumptus vero pretiose milicie omne fere aurum tulit de templo, ex quibus Pompeius abstinuerat duo milia talentorum. Ob hoc auro Iudeos infuso interfit. Cui successit preses Syrie Cassius qui in omnibus consilio Antipatris utebatur.

De reditu Aristoboli et Hyrcani eius morte.

Eo tempore factum est discidium inter Romanos pro Pompeio et Iulio Cesare. Cesar autem post senatus et Pompeii fugam [illegible] rebus omnibus Romanis potitus solutum Aristobolum cum duabus cohortibus in Syriam misit, facile per hunc Iudeam sibi posse subici ratus. Verum spes Cesaris frustrata est. Nam a studiosis Pompeii veneno periit Aristobolus. Servabatur quoque corpus eius melle conditum prohibita sepultura donec iussu Antonii in monumentis regalibus est sepultus. Occiditurque filius eius Alexander Antiochie a Scipione securi percussus per Pompeii litteras, accusatione pro tribunali prius habita super his que in Romanos admiserat. Solus autem superstes Antigonus cum sororibus suis ad quendam Ptolomeum Mennei filium qui sub Libano morabatur confugit. Accepitque Ptolomeus minorem sororum Alexandram nomine, ex qua ut quidam tradunt suscepit Lisaniam, Abiline postea tetrarcham.

Quomodo Antipater transiit in gratiam Cesaris.

Post hec factum est prelium in Amathia cui interfuit Antipater et Iudei sub Pompeio. Qui cum rediisset in Iudeam, timens Cesaris imperium, liberos suos ad Arabas cognatos eorum transmisit. Mortuo autem Pompeio Antipater in clientelam Cesaris se contulit. Misit autem Cesar Mitridatem Pergamenum ad expugnandum Pelusium, mittens cum eo incolam Libani Ptolomeum et Antipatrem cum tribus milibus Iudeorum. Ubi virtus Antipatri plurimum enituit. Namque murum primus transcendit et Memphitas ad obsequium Cesari potentia sua inclinavit. Et inito prelio cum ceteris Egiptiis pluribus occisis, toto perfossus corpore, preter spem servatus est in prelio. Habitaque victoria suorum fortiorum apud Cesarem Mitridatem testem habuit, maxime et Antonio in preliis eum commendante. Factus est amicus Cesaris, quem et Cesar Romana civilitate simul et immunitate donavit, eiusque gratia pontificatum confirmavit Hyrcano.

Quod Antipater curator Iudee factus est.

Eo tempore Antigonus Antipatrem et Hyrcanum criminabatur apud Cesarem, dicens eorum consilio patrem suum et fratrem interisse. Ad hoc Antipater veste proiecta multitudinem vulnerum demonstrans, verbis non opus esse dixit, cum cicatrices se tacente clamarent ipsum fidelem fuisse Romanis, cum Antigonus filius fuisset fugitivorum. Nullus enim ipsum a Pompeio quo adiuvit potuit avellere, nec modo a Cesare quisque

eẽt anulsur⁹. Tūc cesar cū aliis dig-
tatis sub pontifice dedit antipatro o
ptionē. qui remissa dignitatis mensura
in cesarem. procurator iudee declarat⁹ ẽ.
Impetrauit ꝗ̃ ut euisa pate menia reno
uare s̃ liceret. regnū q̃z ꝯcessit hircano.
ita tñ ne rex uocaretur. sextum ꝙ̃ cog-
natū suū cesar syrie pfecit. Qd' hodes
Post h̃ fcs ẽ pses galilee et prin
Antip̃r filiū ceps milicie. xv
suū maiorē phaselum ierosolimis sibi se
procuratorē statuit ꝛ hodem galilee pfe
cit. Qui cū natura strenuus esset. princi
pem latrunū ezechiam cū sequatibꝫ ei⁹
interfecit. adeo q̃z terram quietam reddid'
ut publice hodes pr̃ galilee cantaret.
Phaselus q̃z indolē fr̃is bona emulone
supare certabat. Obh ꝙ̃ pr̃ eorꝫ obsequiis
regalibꝫ agente colebatur. nec pp h̃
tñ minus fidel' erat hircano. Sꝫ tñ
fi nō pot ut liuorē in bn̄ gestis quisq̃
effugiat. Erant g̃ qui dicerent hircano.
q' antipro ꝛ filiis eius rebꝫ traditis.
ipe uacuo regis noīe sedet. His accē
sus paulatim hircan⁹. cāmi dictuz
hodem iubꝫ accersiri. qui inquiuta pri
galilea ad regem pparabat. Sꝫ eius sexti
eplam p̃cipientis hircano ut hodem
ab omi crimine et pena libaret.
Nec multo pt fcs ẽ hodes princeps mi
licie sexti. ꝛ tunc iniuriam p̃dicte uo
cationis hodes uindicasset in hircanū
nisi pr̃ eius ꝛ fr̃ impetū ei⁹ fugissent.
Eo tpr̃e
E dolo bruti ꝛ cassii occis⁹ ẽ cesar
cum p triennium ꝛ menses. vii. tenuisset
principatum. Fuiat quippe impat⁹ ro
me a romulo sub regibꝫ. vii. annis
cc. lx. Post sub ꝯsulibꝫ res acta ẽ an
nis quadringentis. lx. iiii. Obiit autē
cesar anno etatis sue. lvi. corpꝯq̃z ei⁹
p rostris ꝯbustum ẽ. statuit autē pp̃
in foro solidam columpnā numidici la

pidis. xx. ffe pedum. sup q̃m tumulat⁹
ẽ. que ꝛ iulia dc̃a ẽ. Centesimo die ante
mortē eius fulmē cecidit sup statuā ei⁹
in foro ꝛ de noīe eius supscripto. c. litteram
capitalem obrupit. Nocte p̃cedenti di
em obitus sui fenestre talami eius cū
tanto strepitu apte s̃. ut exiliens a lec
tis ruinam domū estimaret. Eodē di
e cū ad capitoliū iret date s̃ ei litte iudi
ces imminetis mortis. quedum referret a
ccisus in manu eius inuente s̃ nōdū solu
te. Die sequti apparuerūt tres soles in
oriente. qui paulatim in unū corpus so
lare redacti sunt. Signficantes q' dn̄m
lucii antonii ꝛ marcii antonii ꝛ augus
ti in monarchiam redirent. uel potius
q' noticia triu⁹ di ꝛ uni⁹ toto orbi fu
tura imminebat. bos ꝙ̃ arantı locut⁹
ẽ dicens. in breui magis defituros hoīes
q̃m frumenta. Quod herodes adhesit
Post h̃ cassius cassio. xxv
uenit in syriam. cui p̃dem p̃ses
fuiat. colligensq̃z exercitum cont' augu
adolescentē. ꝛ marchū antoniū septua
ginta talenta a iudeis exigebat. pmo
autē hodes de galilea. c. fcis talenta fa
uorem cassii meruit moram aliorū indig
ne ferentis. Pfectus est ꝙ̃ hodes cum
cassio ad plium qui ei adepta uictoria
regnū iudee pollicebatur. De nece
E rat antipatri uindicata p h̃
eo tempe cū hircano quidam de
amicis noīe malicus aspirans ad sac
dotiū. Cumq̃z decreuisset hircanū uene
no appetē. statuit prius appetē anti
patrū. inmemor bn̄ficiorū ipius. Suscep
to itaq̃z ueneno p ministrum mortu⁹
ẽ antipat'. Malcus uero cū de morte ei⁹
suspectus haberetur. coram hode iniurus
se excusabat. Congressus autē hodes de
morte pris p eplam apud cassium
rescriptum ipius accepit ut dolū dolo
uindicaret. Scripsit autē cassius ciuit

chis ut iniusta oca herodi opem ferent. Vo
cauit itaq; herodes hircanu et malchu
ad cenam. qui cu uenisset circumsepti
malchu tribuni milites interfecerunt. Hircanus
uero stupore dissolutus concidit. uixq; re
cepta anima percuntabatur quis malchu inter
fecisset. Tunc quida respondit. cassii precep
tum arcime. et paratam cassius suam
incolumitatem amborum insidiatore perempto.
Non multu post cum egrotaret herodes da
masci. felix malchi frater ultione fratris
mouit arma contra phaselum fultus
hircani consilio. Cumq; conualuisset herodes
hircanu aggredi attemptabat. sed per affi
nitate redierunt in concordiam. Habebat
quidem herodes uxore doside sed ignobile.
de qua et antipa———trum suscepit
superduxitq; mariamne neptem hircani
licet amore circumuenit se et fratres esse
proselitus. De uxoribus herodis et liberis.
Habuit siquidem eius. annis
herodes uxores. ix. ex quarum. vii.
numerosam suscepit sobolem. sed de hijs per
paucos numerare sufficiet. primogenitus eius
antipater. ex doside alexander et aristobolus.
ex mariamne archelaus. ex mathaca
samaritide. herodes antipas qui
postea tetrarcha fuit et philippus ex cleopatra
iosolimitide. Quod herodes et phase
lus tetrarcha iudee facti sunt.
Sed ubi cassio in philippis interfecto
cesar in italiam. antonius in syriam
discessisset. iudeorum optimates pha
selum et hodem apud anto. accusabant
quod rerum summa ui ‖Hodem tu huc
possiderent nomen quidam mariam
tantum superesset hir ne filium putant.
cano. Herodes autem muneribus antoniu pla
cauit. reuocans ei in memoriam patris sui
et antipatri cum eo familiaritatem. Cum
autem denuo antiochie a c. uiris iudeis
accusarentur astante et hircano percun
tabatur hircanum antiochus antonius qui
nam rebus gerendis essent aptissimi. Cumq;
herodem et fratres eius alijs pretulisset hila
ratus antonius eosdem procuratores iu
dee tetrarchas declarauit. Abeunte autem
antonio romam. pachorus rex parthorum
in manu ualida eufratem transgressus est.
ad quem lisanias antigoni nepos desce
dens filius ptolomei alexandra ut se‖ ex
dem est. pollicitus est talenta mille et uir
gines quingentas. ut antigonu in regnu
induceret. Acceptis itaq; a pachoro mul
tis milibus parthorum antigonus ierusalem
expugnabat. et phaselus quidem muros
herodes domu regiam custodiebat. Sed
cum intrasset urbem antigonus in diebus
pentecostes et in foro dimicatum est. Cum
autem de pace tractaretur. antigonus
regem parthorum arbitrum in dolo posce
bat. Egressi sunt ergo hircanus cum faselo
et antigonus ad pacorum ‖rege‖ properantes. He
rodes noluit cum eis descendere suadente
mariamne ut nunquam fidei parthorum
fidem adhiberet. hircanus uero et phaselus
in itinere a parthis comprehensi sunt. Quo
accepto herodes nocte ad idumeos contribu
les suos fugit. Premisit siquidem uxores
et liberos et uniuersam supellectilem suam
et ipse subsequens impetus sequentium susti
nebat. Grauiores autem parthi iudeos in
fuga expertus est. cum quibus sexagesimo
a ciuitate stadio dimicauit. Et ob incre
dibilem uictoriam in castro munitissimo
postea firmauit quod herodion dicitur. Dimissis autem
uxoribus et liberis in oppido massada sub
custodia fratris sui iosippi in petram ciui
tatem arabum preerat. Parthi uero non
solum antigonum restituunt in regno.
uerum et phaselum et hircanum uinctos
ei tradiderunt liberandos. At ille hircani
auriculas dentibus truncauit ne quando
mutatis rebus solutus pontificatum
reciperet. ab integris enim sacra celebrari
oportet. Phaselus uero in itinere preuentus

‖ Hode ht qdam mariagne
filiu putant.

est. qui cum nec fratris copiam, nec manus liberas
haberet, ad saxum fracto capite exspiravit.
Cognito quod quia herodes evasisset ait se equanimiter
mori, quia ultorem vivum relinqueret. De hircano sunt qui dicant quod medicus
ab antigono summissus in aurem clausi
eius venenum pro medicamento infudit. et
mortuus est. Josephus refert eum ad par-
thos missum. et diu habitum ludibrio.
b. Herodes accepta *De herode rome facto*
morte fratris ro- *rege iudee.*
mam properabat. nec hyemis asperitate re-
tentus est. circa pamphiliam fracta navi et
vix modo reparata romam profectus est. Pri-
moque causam sue exposuit antonio. qui
miratus eius casum et motus est. senatui
persuasit ut herodem regem iudee declararet.
Coronatus ergo herodes augusto et antonio
hinc et inde astantibus in capitolium ductus
est. ubi et decretum super hiis factum repositum est.
Remissus est in iudeam herodes duosque prin-
cipes cum eo. ventidium et silonem. qui eum in
regno collocarent. Hic ergo venissent in galileam.
silonem antigonus mercede corrupit. et
propterea congredi adversus antigonum defere-
bat. simulatis occasionibus. Cumque tandem
obsedissent ierusalem romani. tum propter hyemis
asperitatem. tum propter inopiam victus ab obsi-
dione discedentes in idumea et galilea
hiemabant. Nec tunc herodes ociosus erat
sed latrunculorum multitudinem persequens. et in cavernis
eos suffocabat igne. inter quos erat
senior .vii. filiorum pater. quos ipse occidit
in hunc modum. Stans in ore spelunce sin-
gulos nomine evocabat. et prodeuntem quemque
filiorum trucidabat. Novissime et uxorem.
tandem se confossum vulnere super mortuos
misit. *De herode prelio antigono potito in regno*
e. Eo tempore circa athenas morabatur
antonius. tam amore cleopatre
tenebatur. Ad quem properabat herodes. super do-
lum silonis querelam facturus. Interim autem
et iosephus ut aliquid perclare faceret. co-
regni iherusalem.
tempto herodis imperio contra antigonum
dimicavit et victus decapitatus est
a papio principe milicie antigoni. Tunc
cum eius antigonus calcaribus verberare
inhumanitus aggressus est. Cum autem ac-
cepisset antonius dolum silonis. misit
socium cum herode in manu valida. qui ve-
niens in iudeam occurrentem sibi papium
vicit. caputque eius ferore fratris suo insolu-
tum fratris occisi transmisit. tandem .v. mensi-
bus obsessa ierusalem. capta est. iii. vi. romanam ve-
niret. Irruerunt. in eam. nemini par-
cebant etati. licet herodes rogaret ut par-
cerent. Antigonusque descendens ad pedes
sosii prostratus est. quem non miserat sosius.
sed irridens. antigoniam appellavit et in
vincula coniecit. Cum autem omnis
multitudo ad visenda sancta et pharumque
spoliandum incitaretur. refrenabat eos he-
rodes acriorem sibi quam si victus fuisset fore di-
cens victoriam. si quod iudei nefas esset culpa
sua visum fuisset. invehebatur quoque in sosium
si vacue fratra viris et opibus civitatis soli-
tudinis se regem relinqueret. de suis autem fa-
cultatibus mercedem singulis se daturum fi-
ravit. Tumque promissa complesset sosius au-
rea corona deo dicata victum antigonum
ducens antonio remeabat. Quem anto-
nius securi percussit. Confirmatusque est herodes
in regno iudee. xiiii. anno. ex quo roma
diadema susceperat. Inde est quod quidam plu-
res quidam pauciores annos regni herodis legunt.
Translatum est itaque regnum de iuda ad
alienigenam imminente christi adventu. Au-
diens hircanus herodem regnantem rediit
in iudeam et in pristinum gradum restitutus
est excepto quod non ministrabat. *De mor-*
Facta est autem *te mariannes.*
dissensio inter mariannem et sororem
herodis salomam quia illi mater tua illa huic
ignobilitatem obiciebat. Consilio vero sororis
herodes hircanum occidit eo quod sibi regnum
debitum hircanus diceret. Insolatum autem

mariannes ionatham fratrem eius cum esset
xvii. annorum pontificem ordinavit et desiderans
cum filio antipatro ad petitionem mariannes a
urbe expulit. solis
tribus sollempnitatibus ad
orandum eis ascendere
urbem permittens. Causam
salomea suggerente oc
cisus est et ionathas eo
quod ad regnum videtur aspirare. Cumque ac
cusaret salomea mariannem de adulterio
addidit quod expresse imaginem suam mi
sit antonio. ut ad amorem suum eum in
citaret. Quod ut cognovit herodes properavit
ad antonium mariannem sub custodia
viri salome collocans, certa ei tradens
insignia sub quibus si nunciatum ipsi foret
mariannem occideret. Dumque moram fa
ceret herodes vir salome quod sibi fuerant impera
ta marianni revela
vit. Reverso autem herode ur
orem in sinum eius dor
miret. cum lacrimis quod
de morte imparavat
indicavit. Exiliensque
astratis herodes. satiata
bat a sorore. dormivit ne vir tuus cum
marianne. Que ait. dormivit. Statim
quod mariannem occidi fecit et virum soro
ris. Unde de morte sororis uxoris. quam super
modum diligebat indoluit adeo. ut tamquam
lunaticus crebro in amentiam verteretur. Cum
autem convaluisset. antipatrum cum matre revoca
vit. filios autem quos de marianne sus
ceperat alexandrum et aristobolum romam
misit liberalibus artibus instruendos. De

Quod vero non licebat
autem quam esset xxx.
annorum. sed herodes a
lienigena forte
legem ignorabat
vel si scivit forte
non cavit quia
amore mulieris
magis quam zelo
dei commotus est.

Et audivit ab
antonio ymagi
nem missam
amarissime. quam
antonius adeo dili
gebat eum ut illi
eum celaret.

Post augustus addidit regno herodis traconitide.

Post hec commissum est prelium apud actium
inter augustum et antonium cui non interfuit
herodes missus ab antonio contra regem
arabum ad petitionem cleopatre. ut quibus

eorum victo. ipsa regnum illius obtineret. Mor
tem enim regum orientalium iam tunc
moliebatur ut pro eis ipsa regnaret
Cumque herodem offensum antonio redde
moliretur. nec efficere valeret in suum dominium
iam transtulerat. Victo igitur antonio cum au
gustus rodum venisset. nec reputaret
antonium victum cum superesset herodes peri
culis occurrens. deposito habitu regio intu
tu privato stetit ante cesarem et ait. Fa
teor me fuisse utilem antonio et fidelem
quod expertus fuisset sub actio si affuissem.
Unde nec omnino defui frumenta et auxi
lia mittens ei nec ubi decem sim acquie
scens occidissem cleopatram odii nostri fo
mitem. Una igitur cum victo victus sum. coronam
que cum fortuna deposui. Ad te autem veni spem
salutis de virtute presumens. Ad hec cesar. Im
mo salvus esto et nunc regnato certius
intus es ut plurimos regas cum amicitiam
tanta fide tuearis. Recte fecit antonius
qui magis cleopatre paruit quam tibi. Te
enim lucrati sumus propter eius amentiam.
Exspirat quod tibi bonum facere ut non quere
ras antonium. Cum autem properaret augus
tus in egyptum non solum in propriis
virtus herodis emituit. verum et euntem et
redeuntem exercitum ita pavit necessa
ria. ut nec aquarum copia deesset. nec
quicque utensilium ita ut miraretur
cesar. Mortuis vero cleopatra et anto
nio. modicum esse regnum herodis ro
mani conclamabant. Ob hoc augustus
cum retulisset herodi partem regni quam
abstulerat cleopatra. tradidit ei traconi
tidem et ituream. totamque maritimam
usque ad pirgum stratonis quam post in ho
norem augusti cesaream appellavit.
Edificavit autem in ascalone domum
regiam. et de inceps agnominatus
est ascalonita. Natione enim ydumeus
fuit ex patre. arabs ex matre. Nota.
Vel proprie dictus est aschalonita. avus est

scilicet terram iericho cum
palmis et balsami fera
cem

per eum

in deserto

restituisset

eius qui et erat herodes aschalonita na
tione et editu(us) fuit templi apollinis
cui(us) filium paruulum antipatrum nomine
rapuere latrones ydumei et cum eis
fuit qui et prefectus est eorum. unde et ydu
meus p(ro)genie dictus est. **De herodianis.**

Dedit quoque ei cesar
.cccc. galathas satellites stipa
tores cleopatre inmanes et sanguinis hu
mani auidos qui cum prius eleuti di
cerentur a flumine eleuto superioris ga
latie super quem oriundi fuerant de certo
herodiani dicti sunt. Cum autem fecisset prius
in urbe turrim que dicitur turris dauid
quam uocauit antoniam. fecit et nunc aliam
quam uocauit agrippinam. a cesare enim
amabatur post agrippam et ab agrippa
post cesarem. posuit et aquilam auream
super speciosam portam templi immensi
ponderis in honorem romanorum iudeis
id idem egre ferentibus. fecit quoque et herodion
in quo et sepultus est et phaselum in me
moriam fratris. reparauitque samariam quam
et sebasten uocauit. ubi et templum
maximum cesari dedicauit. Aliud et te
plum circa iordanis fontem de candido mar
more cesari composuit. Porphirius non erat
ydoneus regni locus quem uacuum ho
nore cesaris relinqueret. Anno quoque .xv.
regni sui templum domini magnifice deco
rauit. nec solum in regno suo. uerum et
in adiacentibus ciuitatibus memoriam
sue liberalitatis et industrie opera reliquit.
Fecit et cesaream palestine in qua stra
tonis turris in qua construxit aduentum ce
saris augusti portum de candido mar
more construxit. in qua postea a petro epi
scopatus est centurio cornelius. **De offen**
sa herodis in filios.

Post hec redierunt a studio filii eius
et erat alexander acrior
quorum unus filiam salome amite duxit
duxit uxorem. alter filiam regis capa

doce. iamque licentius de successione re
gis cum patre disceptabant. Ob hoc offensus
pater antipatrum illis preponere satagebat.
In testamento quoque aperte iam fuat succes
sor declaratus. Inde predicti fratres de mor
te patris occulte tractabant. Quod presen
ens pater a se eos reiecit. hii uero romam
nauigauerunt ut patris iniuriam defer
rent ad cesarem. **Explicit cathalogus**

Incipiunt tituli

Hystoria euuangelica.
De conceptione saluatoris. 146
De ortu precursoris 146
De descriptione orbis. 146
De ortu saluatoris. 147
De natiuitate domini. 147
De cantico angelorum in circumcisione domini 147
De magis. 147 | et nece antipatri.
De oblatione et nominibus magorum. 148
De ypapanti domini. 148 | inter eos.
De fuga domini in egiptum. 149
De nece puerorum et quare dilatata per annum 149
Commutatio temporis et prophetia fuit 149
De nece duorum filiorum herodis. 149
De priori testamento herodis et odio populi 149
Quod herodes incarcerauit antipatrum insidiantem 149
De magnitudine morbi herodis. 149
De nobilibus uiris occidendis in morte herodis 149
De morte herodis et substitutione archelai 149
De lite fratrum coram augusto. 149
De .iiii. regibus iudee. 160
De simulato alexandro. 160
De diuisione regni iudeorum. 160
De reditu domini ab egipto. 160
De exilio archelai. 160
De primo procuratore iudee. 160
De morte augusti. 160
De tyberio imperatore et ualio. 160
De odio iudeorum in pontium pilatum. 16[illegible]
De commendatione saluatoris. 16[illegible]
De baptismo iohannis in principio .vi. etatis 16[illegible]
De tribus sectibus iudeorum. 16[illegible]
Quod iohannes confessus est se non esse christum. 16[illegible]

De ihu baptizato. 162
De spu sco et voce patris. 162
De ieiunio ihu et temptatione. 162
De prima vocatione discipulorum. 162
De variis opinionibus hystorie. 163
De mutatione aque in vinum. 163
De iectione vendentium et ementium de templo 163
De secunda vocatione. 163
Qui venit in nazareth. 164
De tercia vocatione discipulorum 164
Quod discipuli et baptizabant et iohes. 164
Cur incarceratus est iohes bapt. 164
De aperta dni predicatione et miraculis. 164
De electione .xij. apostolorum. 164
De sermone dni in monte. 164
De oratione dnica.
Quod apostoli missi sunt cum potestate curandi. 165
De curatione leprosi. 165
De servo centurionis. 165
De socru petri. 165
De filio vidue. 165
Quod excitatus imperavit mari. 165
De duobus obsessis a legione. 165
De paralitico dimisso per tectum. 165
De puteo samaritane. 166
De filio reguli. 166
De convivio levi. 166
De filia archisynagoge et emorroissa 166
De duobus cecis surdo et muto. 166
De beelzebub. 166
De maria magdal. 167
De ministerio marthe.
De questione iohis.
De .lxx. discipulis.
De solone sabbati in spicarum confricatione.
De mancho.
De .iiii. parabolis ad turbas.
De verbis discipulis in domo
De gehenna.
De saltu dni. 167
De decollatione iohis. 168
De .v. panibus et duobus piscibus
Quod dns ambulavit super mare. 168

De verbis dni pro quibus quidam retro abierunt. 168
De traditionibus phariseorum contra mandata dni. 168
Quod abs non consistit in unitate nature. 169
De muliere chananea.
Item de surdo et muto.
De probatica piscina.
De zelo iudeorum quod xpc filium dei se fecit.
De refectione .iiii. milium de .vij. panibus.
De quodam ceco. 169
De confessione fidei quam fecit petrus pro omnibus. 170
De transfiguratione domini.
De verbis dni quibus innuit tempus mortis sue.
De lunatico. 170
De tributo invento in ore piscis.
Quod discipuli quesierunt quis esset eorum maior 171
De parabola ovis et dragme et filii prodigi.
De dimittendo fratri septuagies septies.
Quod ob sola fornicationem uxor potest dimitti.
De galileis quos occidit pilatus dum sacrificaret
De muliere incurvata.
De scenophegia.
Qui missi ut tenerent ihm admirabantur verba eius. 171
De adultera. — / sua et quedam verba dni. 172
De parabola divitis volentis ampliare horrea.
De ceco nato. / re in regnum celorum.
De legis peritis et impossibilitate intrandi di
Quod relinquentes omnia pro xpo iudicabunt.
De divite et lazaro. 172
De villico iniquitatis. 173
De denario diurno. / et minam.
De ydropico et exhortatione et humilitate ad humilitatem.
Quod voluerunt lapidare dnm in enceniis. 173
De suscitatione lazari. 174
Quod pontifices et pharisei conspiraverunt in ihm
De ultimo adventu dni in ierusalem.
De decem leprosis.
De samaritanis negantibus hospitium dno.
De petitione filiorum zebedei 174
De zacheo et ceco prius illuminato. 175
De duobus cecis iericuntinis.
De alabastro unguenti.
De maledictione ficus et sessione super asellum. 175
Quod gloriose susceptus dns flevit super civitatem. 176

De sca eiectione uendentium et ementium.
De exactione templi in domo.
De duobus minutis uidue. Feria.
De phariseo et publicano.
Ubi dominus pernoctabat in bethania.
De uoce patris ad ihesum quam quidam putauerunt tonitruum.
De filio qui negauit se ire in uineam et iuit.
De cultoribus uinee et sanguinariis.
De lapide angulari.
De inuitatis ad nuptias et non habente uestem nuptialem.
De herodianis et questione de tributo reddendo.
De mandato primo et secundo in lege et sanctificato a latronibus.
De confutatione phariseorum per auctoritatem dd.
De doctoribus phariseis audiendis et non imitandis.
Ubi debetur ue in eternum. Feria.
De zacharia filio barachie.
De consummatione eiusionis ierusalem. Feria.
De signis eiusionis aduentus.
De expeditis fuge.
Post pauca signa aduenient iudicii.
De signis .xv. dierum.
Ubi sol primo nouit diem iudicii et de uno relicto et altero assumpto. Feria.
De uigilia ianitoris et x. uirginibus.
De commendatione talentorum et decennis.
De uentilatione aree.
De prouisionibus de igne eterno.
De pascha et diuisis ac ceptoribus huius nominis pascha.
Qua die et cur iudas uendiderit dominum.
De cena domini.
De ablutione pedum.
De negatione proditoris et egressu eius.
De eucharistia data aliis et non iude.
De predictione negationis petri.
De sermone domini post cenam.
De ligatione domini et sanatione auricule.
De fuga adolescentis.
De prima negatione petri.
De secunda negatione.
De tertia negatione.
De sententia mortis lata in ihesum.
Prima illusio.
De suspendio iude.
De uerbis pilati ad iudeos et ihesum.
Ubi herodes illusit domino.
Secunda illusio.
Ubi pilatus sedit pro tribunali hora quasi sexta.
Ubi pilatus qui nolens tradidit ihesum ut crucifigeretur flagellatum.
De illusione militum.
De diuisione uestium et tunica sortita.
De titulo triumphali.
De diuisis latronum.
Ubi uirgo uirgini commendata est.
De tenebris.
De clamore domini ad patrem.
De morte domini post gustatum acetum.
De signis domini.
De fractis cruribus latronum christo lanceatus est.
De sepultura domini.
De custodibus sepulchri.
De aduentu mulierum ad sepulchrum.
De alia ordine dierum.
Opiniones de hora resurrectionis.
De cursu iohannis.
Quod dominus apparuit magdalene.
De mendacio custodum.
Quod apparuit mulieribus una.
De duobus euntibus in emaus.
Quod apparuit aliis absente thoma.
Quod postquam comedit coram discipulis insufflans dedit eis spiritum sanctum.
Quod apparuit thome.
De apparitione ad mare tyberiadis.
Opiniones de morte iohannis.
De apparitione in galilea ubi mandauit discipulis ut docerent gentes et baptizarent.
De ascensione domini . . . lea.

EVANGELIA

Incipit hystoria euangelica de conceptione precursoris.

Fuit in diebus herodis regis iudee exstiterat annis regni eius uiginti sacerdos nomine zacharias de uice abia et uxor eius aaronita elysabeth. Dauid ampliare uolens cultum domini .xxiiii. instituit summos sacerdotes. quorum unus tamen maior qui dicebatur princeps sacerdotum. Statuit autem .xvi. uiros de eleazar et .viii. de itamar. et secundum sortes dedit cuique ebdomadam uicis sue. Hiuit autem ebdomadam .viii. ebdomadam. de cuius gente zacharias cum in die propitiationis incensum poneret. predixit ei angelus nasciturum filium de uxore. Qui considerans sterilitatem uxoris et utriusque senectutem. non credidit. et ob hoc obmutuit usque ad partus. Nomen quoque puer et magnificentiam abstinentia indicauit. Concepit autem elizabeth et occultabat se mensibus .v. De conceptione saluatoris.

Mense autem sexto. missus est gabriel in nazareth ad mariam uirginem desponsatam ioseph. Cumque eam salutaret dixitque eam parituram ihesum filium altissimi. quesissetque quomodo hoc fieret cum se non cognituram uirum in animo uouisset non aliter deus disponeret. ad hoc angelus. non de uiro sed de ope sancti spiritus conceptam. et iam elizabeth cognatam suam concepisse ei indicauit. Primitate . . .

et Bethleem in tribu Iuda.

sacerdotalis tribus et regia. Nam et Aaron uxorem habuit de Iuda Elizabeth sororem Naason, et Ioiada pontifex Iosabeth filiam Ioram regis. Et ait Maria: Fiat michi secundum verbum tuum. Et statim conceptus est Christus de virgine plenus homo in anima et carne, ita tamen quod liniamenta membrorum visibus discerni non possent. Creditur autem fuisse conceptus VIII kalendas aprilis, et revolutis XXXIII annis eodem die crucifixus.

De ortu precursoris. cxxv

Exsurgens autem Maria abiit in civitatem Iuda. Iuda nomen est regni non tribus. Ierusalem enim in tribu Beniamin erat. Per quam forte transivit ad oppidum in quo dicunt Zachariam tunc habitasse, IIII miliario ab Ierusalem, et ibi natum Iohannem. Et legitur in libro iustorum quod beata virgo primo levavit eum a terra. Et cum salutasset Elizabeth, exultavit infans in utero eius, et cum matrem domini sui et beatam Elizabeth eam prophetaret, edidit Maria canticum dicens: Magnificat anima mea dominum. Mansit autem Maria ibi mensibus tribus ministrans cognatae suae donec pareret, et tunc rediit in domum suam. Octavo autem die cum circumcideretur puer et vocarent eum nomine patris sui Zachariam, ait mater: Iohannes est nomen eius. Id ipsum scripsit pater sumpto pugillari. Est autem pugillaris vel tabella que pugno potest includi, vel calamus scriptoris. Et apertum est os Zacharie et prophetans domino canticum fecit: Benedictus dominus deus Israel. Et quia hec duo cantica evangelica sunt, ideo ea stantes cantamus. Puer autem crescebat et confortabatur spiritu, et erat in desertis locis usque in diem ostensionis sue ad Israel. Revertens autem Nazareth inventa est a sponso in utero habens de spiritu sancto. Qui volens eam traducere in coniugem occulte volebat eam dimittere. In sompnis autem admonitus est ab angelo ut acciperet eam in coniugem, et ne suspicaretur per adulterium conceptum, puerum de spiritu sancto indicavit, et ut Iesum vocaret precepit, quia salvum faceret populum a peccatis eorum. Et ex hoc cognovit Ioseph dominum nasciturum qui solus peccata dimittit. Et accipiens sponsam in uxorem cum virgine virgo permansit. Fuit autem virgo virum ne gravida infamaretur, et viri solatio et ministerio frueretur, et ut diabolo occultaretur dei partus.

Hec duo cantica non cantant in ecclesia eo ordine quo sunt edita. Prius enim cantatur quod secundo est editum. Quia enim in cantico Zacharie legitur: Et erexit cornu salutis nobis, quod est factum in resurrectione, et quia loquitur ad puerum qui fuit aurora solis, ideo cantatur in laudibus. Et quia legitur in cantico virginis: Respexit humilitatem ancille sue, [illegible] Marie, quod factum est in sexta etate, et agit de incarnatione, ubi Suscepit Israel, ideo cantatur ad vesperas in VI scilicet officio diurno. Tertium canticum Symeonis quod sequitur cantatur in VII officio, id est in completorio, quia orat se dimitti in pace que erit in VII quiescentium.

De descriptione orbis.

In diebus illis exiit edictum a cesare augusto ut describeretur universus orbis. Volens scire cesar numerum regionum in orbe que romane subierant dicioni, numerum civitatum in qualibet regione, numerum capitum in qualibet civitate, precepit ut de suburbanis oppidis, vicis et pagis ad suam confluerent homines civitatem, et maxime ubicumque habitarent ad civitatem convenirent unde trahebant originem, et quisque denarium, nummum scilicet argenteum, precii X nummorum usualium, unde denarius dicebatur, presidi provincie tradens se subditum romano imperio profiteretur. Nam et nummus imaginem preferebat cesaris et superscriptionem. Et quia numerus eorum qui censum capitis ferebant certo determinabatur numero et redigebatur in scriptis, ideo professio hec dicta est descriptio. Hec descriptio facta prima est a preside Syrie Cyrino. Prima dicitur quantum ad Cyrinum. Quia enim

Luce ii.

iudea in umbilico zone habitabilis esse dicitur. presumptum est ut in ea inchoaretur. et deinceps per circumstantes regiones alii presides prosequerentur. vel forte prima universalis quia alie processerunt particulares. vel prima capitum forte in civitate. Quia dicitur descriptionem fecerat. vel forte alii fiebant a preside. secunda civitatum in regione a legato cesaris. tertia regionum in orbe coram cesare. Licet primum iudea facta est stipendiaria romanis. hec descriptio quartus annus fuit videtur. quia in eius legitur. Magister vero non solum hoc anno tributum. Ascendit autem et ioseph a nazareth in bethleem eo quod esset de domo david. ut profiteretur cum maria uxore sua pregnante. Si mulieres profitebantur coniungendum est sic ut profiteretur cum maria. Si soli viri sic est ordo. Ascendit ioseph cum maria.

Censicapit una dictio est et ponitur pro nummo qui dabatur pro censu capitis. et valebat x. usuales nummos. Item hic et hec censicapita. huius censicapite. pro illo et pro illa qui dabat censum pro capite. et est similiter una dictio. Item censi capite possunt esse dictiones et tunc sic exponetur. censi capite. id est qui erat censi capite. et dicitur censiti a censeo censes. et dicitur hic censicaput huius censicapitis.

Tributum dabat regum erario sed stipendia de proprio gualit.

De ortu salvatoris.

Factum est autem dum essent ibi peperit virgo filium suum primogenitum. non post quem alius sed ante quem nullus. et pannis involutum. Inclinavit in presepio. quia non erat ei alius locus in diversorio. Difficile fuit pauperibus pre frequentia multorum qui ob idipsum conveniebant vacuas invenire domos. et in communi transitu qui erat inter duas domos coopertum huius quod diversorium dicebatur se receperunt sub quo cives ad colloquendum vel convescendum in diebus ocii vel pro aeris temperie divertebant. Forte ibi ioseph presepium fecerat bovi et asino quos secum duxerat in quo positus est ihesus. Ad quod quidam referunt illud ysaie. Cognovit bos possessorem suum et a. p. d. s. et illud ~~baruch~~. In medio duum animalium cognosceris. Etiam in picturis ecclesiarum que sunt quasi laicorum libri hoc representatur nobis.

f. luce. ii.

Dicitur quod fenum in quo iacuit delatum est romam ab helena et est in ecclesia sancte marie maioris infra basilicam non longe a presepio quod esset ibi eorum. paula quoque et eustochium in bethleem quiescunt.

De nativitate domini.

Natus est autem salvator anno regni augusti cesaris xlii. annos enim xiiii. qui a morte iulii fluxerant. usque ad actium bellum regno augusti connumeramus. Anno vero regni herodis in iudea ... orbe pacato natus est dominus olimpiadis c. xc. iii. anno tercio. anno ab urbe condita. dcc. lii. Natus est nocte dominice diei. quod si tabulam compoti recurras invenies hoc anno concurrentem v. regularem ianuarii etiam quibus iunctis et sublatis vii. unum remanet. Item si regularem ianuarii in dominica invenies quod quintam feriam ea die qua dixit fiat lux et facta est lux. visitavit nos oriens ex alto. Inchoata est vero secundum quosdam sexta etas a nativitate christi. secundum apostolum qui ait. cum venit plenitudo temporis misit deus filium. Secundum alios a die qua baptizatus est christus vim regenerativam dedit aquis. secundum alios a passione. quia tunc aperta est porta. et inchoata est quasi septima quiescentium. Fluxerunt autem ab adam anni v. cxc. vi. ab abraham ii. xvii. secundum lxx. secundum vero hebreos

Ad hoc quod kalende aprilis fuerunt feria post mortem ihesu in anno eodem sequens dies nativitatis eius fuit in dominica et idem fuit in anno conceptionis et nativitatis.

Rome templum pacis corruit fons olei erupit circulus aureus supra urbem apparuit. Augustus prohibuit ne quoque deus vocaretur.

paucioreſ

Hystoria

De cantico angelorum in circumcisione domini. [...]

Erant autem pastores, etc. Pastores erant in regione eadem. iiijo miliario a bethleem custodientes uigilias noctis sup gregem suum. Mos fuit antiquioribus in utroque solsticio uigilias noctis custodire ob solis ueneratione qui forte etiam apud iudeos ex usu cohabitantium inoleuerat. Et ecce angelus domini stetit iuxta illos annuncians eis natum saluatorem in bethleem et insignium positum infantem in presepio inclinauit. Et factum est cum eo multitudo angelorum dicentium. Gloria in excelsis deo etc. Quia per xpistum glorificatus est pater et pax facta inter deum et hominem. inter hominem et angelum. inter iudeum et gentilem. per hanc multitudine angelorum. uel pro grege pastorum. uoluit quidam locum illum prophetice dictum turrim gregis. Ibi et tu turris gregis nebulosa cum tamen iam primo contraxerat hoc nomen locus idem. quod iacob pauit ibi gregem cum rachel pariter. Et transeuntes pastores usque bethleem inuenerunt uerbum quod factum erat ad eos. Et audientes mirabantur super hys que dicebantur a pastoribus ad eos. Maria quoque conseruabat omnia hec conferens in corde suo. de qua natus est ihesus ut putabatur filius ioseph. xpisti enim generatio sic erat. prima quidem generatio uel conditio hominis de terra. secunda de latere uiri. tertia de uiro et femina. Quarta fore erat. ut sine uiro nasceretur homo de femina. unde et appropriata circumlocutione per nomen xpistus filius hominis dicitur. prima et secunda generatio fuerunt. In tertia de ruina generamur. In quarta de ruina suscitamur. Octauo die circumcidunt puerum et declarauerunt nomen eius esse ihesum quod impositum erat ei ab angelo.

Nota hic principium ab angelis decantatum quod sequitur apposuit hylarius.

De magis.

Tertia xiii. anno xiiii. xiiii. decima uero die ecce magi uenerunt ab oriente ierosolimam dicentes. Ubi est qui natus est rex iudeorum. Uidimus stellam eius in oriente et uenimus adorare eum. Successores fuerunt isti doctrine balaam qui stellam nouerunt eius uaticinio. et a magnitudine scientie magi nuncupati quos enim greci philosophos ipsi magos appellant. Uenerunt autem de finibus persarum et chaldeorum ubi fluuius est sabba. a quo et sabea regio dicitur. quidam tamen non eos primo magos putant dictos. sed quia per aliam uiam reuertentes fefellerunt. Crisostomus dicit stellam ante tempore uisam quam xpistus nasceretur et apparuisse eis. et ita multo tempore de longinquo uenerunt. potius fuit ut xiii diebus super dromedarios sedentes longa terrarum spacia transmearent. Audiens quod magos herodes rex turbatus est et omnis ierosolima cum illo. Timuit rex ne quis de genere hircani uel aristoboli natus esset regnaturus se tanquam alienigena destituto. Turbatus autem ciuitas nouitate miraculi perculsa. Cumque diligenter didicisset rex ortum stelle a magis ut per eam natalem pueri cognoscerent. et a sacerdotibus et scribis sciscitabatur ubi xpistus nasceretur. qui iuxta michea in bethleem effrata nasciturum dixerunt. Bethleem prius dicta est effrata ab uxore caleph que ibi sepulta est quam quidam suspicantur filiam fuisse hur. et marie sororis moysi. Postea uero post famosam sterilitatem pro qua helimelech cum domo sua adiit moabitas cum reddita fuisset ei incredibilis ubertas dicta est bethleem que sonat domus panis. Dixit autem rex magis ut inuentum puerum sibi indicarent ut ueniens ad

Dicitur quod preputium domini delatum est ab angelo carolo magno in templo et translatum est ab eo aquisgrani. et postea a carolo caluo positum in ecclesia saluatoris apud carosium.

Incidenter. Sex super matheum ad literam. Quereret diligentis lector et dicet. cum ioseph non sit pater saluatoris quid pertinet ad eum generationis ordo deducet ad ioseph. Cui respondetur non esse consuetudinis scripturarum ut mulieres in generationibus numerentur uel ordinentur. Deinde ex una tribu esse ioseph et mariam unde et ex lege eam accipere cogebatur. et quod censentur in bethleem utique de una stirpe generati hinc hec patet quod mulieres sicut uiri censebantur.

oraret eum. Quos egredientes de ierusalem stella
antecedebat eos usque dum veniens staret supra
domum ubi erat puer. Dicit Fulgentius stel-
lam tunc certam notabilem et distinctam
ab aliis et in splendore. quoniam lux diurna
non impediuit eam et in loco. quia nec in firmamento
cum stellis minoribus erat. nec in ethere cum pla-
netis. sed in aere vicinas terris tenebat vi-
as et in motu. quia post immobilis super iudeam
magis signum dedit veniendi in iudeam. qui
de liberatione sua ierusalem tamquam caput iudee
adierunt. quibus egressis tunc primo motu
notabili precessit eos quasi pacto officio suo
modo esse desuit. revertens in priacentem
non sumpta fuiat. tamen quidam tradunt bedam
voluisse quod in puteum bethleem inciderit
et post in diebus paule et eustochii quasdam
virgines dedicatas eam miraculose vidisse
quod quia fabulosum existimaverunt fratres. cum
quibus monasticam ducebat vitam. eum
a communione sua quasi separaverunt. De ob-
latione vero lone et nominibus magorum.

Magi domum quam lucas diversorium vocat
obtulerunt puero singuli aurum. thus et mirram
secundum consuetam sabeis oblationem significan-
tes eum regem. deum. sed mortalem nomina
tamen magorum hec sunt. Ebraice appellius
hamerus damascus. Grece. golgalath. ma-
galath. sarraci. Qui cum delibassent de re-
ditu est responsum eis in sompnis ne redirent ad
herodem. et venientes tharsum cilicie. con-
ducto navigio redierunt in regionem
suam. De ypapanti domini.

Et postquam impleti sunt dies purgationis
marie tulerunt puerum in ierusalem ut
sisterent eum domino. id est offerendo presentaret.
et dederunt hostias pro eo. par turturum
et duos pullos columbarum. Iuliusque redeme-
runt eum. v. siclis argenti et erat in ierusalem
symeon senex qui acceperat a spiritu sancto non
visurum se mortem nisi prius videret christum
dominum et tunc eodem spiritu venit in templum et
accipiens puerum in ulnas suas. sciens

eum christum ait. Nunc dimittis et cetera. Et prophetans
de passione christi. ad mariam ait. Et tuam ipsius
animam pertransibit gladius. id est passio christi
ipsius. Non enim absque maximo dolore po-
tuit videre crucifigi filium et si speraret resur-
rectionem. vel ita. aliam ipsius que et tua
quam. sed quia tuam diligis. pertransibit gladius
eadem hora supervenit et anna prophetissa et
loquebatur de illo omnibus qui expectabant
redemptionem israel. De fuga domini in egyptum.

Tunc herodes videns quod illusus esset a
magis videns magos se nil renun-
ciasse. putavit eos visione stelle deceptos
et erubuisse redire ad eum. et ideo ab inquisi-
tione pueri cessavit. Sed cum audierit que
dicta fuerant a pastoribus. et maxime prophetias
as symeonis et anne. sensit se illusum et
de morte puerorum bethleemitarum tractabat
ut ille quem ignorabat cum eis occideretur.
Interea per angelum admonitum augustus ioseph fugit
cum puero et matre in egyptum usque ad obitum
herodis. Cumque ingrederetur dominus egyptum cor-
ruerunt ydola egypti secundum ysaiam qui ait
Ascendet dominus nubem levem et ingredietur
egyptum et commovebuntur symulachra e-
gypti. Traduntque quod sicut in exitu filiorum
israel de egypto non fuit domus in qua domino
curante non iaceret primogenitum mortuum
ita nec tunc templum fuit in egypto in quo
non corruisset idolum. De nece puerorum et cetera

Herodes autem dum de nece puerorum an-
puerorum disponeret. per epistolam est citatus
a cesare augusto ut romam iret accusa-
tioni filiorum responsurus. tamen ioseph dicit quod a-
lexandrum filium suum secum romam tulerit
et venerit pater sibi regnum apud cesarem po-
stulaturus. Qui dum iter faceret per ciliciam
audiens naves tarsensium magos transve-
xisse. in spiritu vehementi combussit naves
tharsis secundum quod david prophetaverat. Cum vero coram
cesare disputassent pater cum filiis. hac lege
facta est reconciliatio ut adolescentes patri
in omnibus obedirent. ipse autem regnum dimitteret

Jam est erexat aum ad pendendum puerum.

cecidit

.I.

e.

modo y.

cum vellet, nondum tamen suspicionibus liberatus erat.
et conveniens urbem Romam, cum filio convocato tribusque fi-
liis astantibus, et concordiam fratrum fratrem a
cesare exposuit. et se successoris iudicem
constitutum. ne iudei ad suos reditum regni
estimarent. Tunc confirmatus in regno herodes
tercius quam prius persequens occidit omnes pueros
qui erant in bethleem et in omnibus finibus eius
a bimatu et infra secundum tempus quod exquisierat
a magis. quorum maxima pars .iii. miliario
a bethleem ad austrum sepulta est plurima
sua et visitatio hec est. Ortam dixerat stella
herodes eadem die qua natus erat dominus et
post ortum stelle dominum annicum esse sciebat
et insuper aliquot dierum. Ideoque super etatem eius
usque ad binos et infra et usque ad unius noc-
tis infantem deseviit in pueros. timens trans-
morphoseon. ne scilicet puer cui sidera famula-
bantur super etatem suam et infra faciem
suam transformaret. Crisostomus dicit stellam ap-
paruisse per annum ante nativitatem domini. Cre-
debatque herodes et tunc dominum natum fuisse
et sic putabat dominum biennium esse cum ad recti-
onem paucorum dierum. et ideo occidit pueros binos
et deinceps usque ad .v. annos. sed non minores
bimis. et exponitur bimatu et infra secundum ratio-
nem numeri. Sicut enim ratione temporis minores
bimis inferiores sunt eis. quia post nati sunt.
contra ratione numeri maiores bimis inferiores sunt
eis. quia post numerantur. cui assertioni videtur
facere fidem quod quedam ossa innocentium habentur
adeo grandia ut bimorum esse non possint. potest tamen
et hic dici quod longe maioris erant tunc ho-
mines quantitatis quam modo sunt. Vel comminato

Tunc impletum est id ieremie. (Ieremie et prophetia fuit) Vox in rama audita est
ploratus etc. Rama est iuxta gababa .xii.
miliaria distans a bethleem. Cum fere de-
leta tribu beniamin propter uxorem levite
pauci superstites plaxerunt mortuos
suos. Hoc autem ieremias non potius induxisse
comminando quam prophetando. Mirabatur
enim tantam immanitate ruinam. Quibus tribu-

bus quarta fere fuerat in filiis rachel cum pla-
gentium vox audita est in rama cum ieremias pro-
phavit de nece parvulorum. Et est rama civi-
ut mathius ait. et tunc ra- tas iuxta mo-
ma non est nomen loci. sed quia rama tem sylo
excelsum sonat. idem est ac si diceret. in excelso
vox audita est. Videtur quod debuisse dici. Iuda
plorans filios suos. cum bethleemite de
iuda fuerint. Sed quia beniamin tribus contermina
est iude. insinuavit evangelista multos de
beniamin fuisse occisos pro vicinia ad ex-
aggerandum scelus herodis. Vel quia rachel iuxta
bethleem sepulta est miliario uno a beth-
leem. In tumulo eius iacob posuit .xii. la-
pides pergrandes in signum filiorum suorum. prophetico
locutionis more dicitur ea egisse que in loco eodem
gerebantur. Et noluit consolari quia non sunt. id est
inconsolabiliter dolebat de eo quod non sunt. id est
de eo quod mortui esse desierant. Innocentes
quidem martires largo vocabulo dicuntur. non quia
testes christi sed quia pro christo occisi sunt. que si non lo-
quendo moriendo confessi sunt. propter quod et etiam pro
eis sollempnizat ecclesia quia descenderunt ad infe-
ros. unde et in eorum sollempnitate cantica le-
titie subticentur. Te deum laudamus. et Gloria in ex-
celsis. et pro alleluia quidam dicunt laus tibi deus
alii vero canterum etiam. De nece duorum fi-
liorum herodis. c.

Factum est autem ut qui herodes multos orbaverat
filiis. tempore suis miserabiliter orbaretur. Nam
per astutiam antipatri fratris sunt suspecti
alexander et aristobolus patri. Ob hoc scripsit herodes
augusto. in multis accusans filios. Misit
autem augustus saturninum et peanium legatos cum
rescripto ut coram hiis duobus coacto consilio
proprium filios iudicaret et de eis faceret quod
vellet si convincere eos posset. Auditis autem hinc
et inde partibus legati illos dampnandos pro-
nunciaverunt. non tamen morte. Tunc apud sebasten
pater eos convenit in iuncta. complices vero eorum
apposuit torqueri pater. ut confessione eorum certiora-
retur si in vitam suam ad machinarentur
filii. Confessus autem est quidam in fra ab alex-
andro

andro promissa si patri venenum propinaret. Confessus est et tonsor de promissis sibi muneribus, si dum pararet patri barbam eum iugularet; addiditque Alexandrum dixisse non esse spem ponenda in sene qui canos tingebat ut videretur adolescens. His commotus Herodes, missis spiculatoribus iussit filios occidi et asportari in Alexandrium, ubique sepeliri cum Alexandro avo suo materno.

De priori testamento Herodis.

Tunc inscripsit dolore et odio ipsius testamentum Herodes, et Antipatrum futurum regem instituit, et Herodem qui cognominabatur Antipas substituit Antipatro. Antipater vero intolerabile odium populi excepit, cunctis scientibus quod fratribus suis instruxisset calumpnias. Ob hoc et pater non recto oculo eum aspiciebat. Ad hoc et Antipatri molestius erat patri quod sibi substitueret fratrem eo quod ad filios ipsius Antipater regnum transire noluisset. Alia quoque maior causa invidie orta est ei in patrem. Nam pupillos filiorum quos occiderat paterna dilectione fovebat, aliis nepotibus suis eos copulans matrimonio. Erant autem secundum Iosephum pupilli relicti de Aristobolo: Herodes Agrippa qui Iacobum occidit gladio, et Herodias quam post abstulit Herodes Antipas fratri suo Philippo. Timuit ergo Antipater ne ad pupillos fratrum suorum quandoque regnum revocaret Herodes, quia ex parte matris eos contingebat. Commovit ergo Feroram in odium Herodis adeo ut Feroras secederet a fratre et habitaret in terra que concessa est ei trans Iordanem. Ipse vero patre nolente quibusdam excogitatis occasionibus properavit Romam, efficacissimum venenum a quadam venefica arabica comparans, et apud uxorem Pherore reponens quod interim dum ipse abesset per ministrum quem dixerat patri propinaret.

Quod Herodes incarceravit Antipatrum insidiantem vite eius.

Cum autem Antipatre Rome existente mortuus est Pheroras, accepitque Herodes de veneno reposito apud uxorem Pherore per ancillam a domina sua iracunde recedentem. Itaque evocatam uxorem fratris venenum afferre eam iubet. Illa vero quasi allatura egressa de tecto se precipitem dedit. Sed semiviva allata ad regem ait: Cum moreretur frater tuus vir meus, ait michi: Affer huc michi venenum quod reliquit nobis Antipater, meque vidente in igne consume, ne ad inferos conscientiam fratricidii ultricem feram. Ego vero magnam eius partem in ignem fundens, modicum michi propter dubios casus, et quia te intuebar, reservavi. Cumque pyxidem cum veneno protulisset, exspiravit. Acceptis quoque pluribus aliis argumentis quod Antipater in mortem patris crassaretur, Herodes eum mature revocavit, matremque illius repudiavit. Cumque filium publice de parricidio accusasset, presente Varo preside Syrie qui illis diebus Ierosolimam venerat, posuit eum in carcerem apud Iericontam.

De magnitudine morbi Herodis.

Cumque complices filii quereret pater ut eos cum filio exquisitis puniret suppliciis, gravi morbo impeditus, accedebat et senectus cum annos iam lxx natus erat, animumque eius filiorum clades graviter affligebat. Erant autem in urbe ii sophiste quos non pauci adolescentium sectabantur cum leges exponerent. His opportunum visum est ut rege tabescente aquilam auream deicerent, quam rex super maiorem templi portam posuerat contra patrias leges. Qua deiecta magnitudine ire sue rex commotus morbum superavit, et in concionem procedens in omnes Ierosolimitas iniuriam hanc refundere nitebatur. Sed ad preces populi in solos auctores ultus est, illos scilicet qui funibus demissi aquilam conciderant cum duobus sophistis vivos incendit. Dehinc variis affligebatur languoribus. Nam febris non mediocris erat, prurigo intolerabilis in omni corporis superficie. Assiduis coli vexabatur tormentis. Pedes intercutaneo vicio tumuerant. Putredo testiculorum vermes generabat. Crebris anhelitus et interrupta suspiria que ad vindictam dei ab omnibus referebantur. Ipse vero Iordanem transiens apud Calliroem calidis aquis utebatur. Cumque corpus eius oleo calidiori fovere medicis placuisset

maxillam plenam dentibus. ita dissolutum est
ut et lumina quasi mortuus resoluta tor-
queret. tunc tamen ad clamorem astantium respi-
rasse visus est. De nobilibus viris occidendis in
Qui cumque rediisset morte Herodis et nece Antipatri.
Jericho audiens iudeos mortem suam
exspectantes cum gaudio ex omni iudea no-
biliores iuvenes collectos concludi prece-
pit in ypodromio. id est in carcere circi precipiens
salome sorori sue. ut cum animam exhalaret
statim illos occideret. ut ita tota omnis iude-
a in morte eius vel invita plangeret. Illum
cum vero quos romam miserat redeuntes episto-
lam tulerunt a cesare. ut antipatrem in exilium
daret. vel si mallet morte dampnaret.
quo nuntio paululum recreatus est. cumque po-
mum quo libenter vescebatur poposcisset. cultel-
lumque ad incidendum poposcit. statimque cum
tussi violenta distenderetur. circumspiciens
ne quis arbitrium impediret se percussurus
dexteram sustulit. sed achiabus consobrinus dex-
teram eius continuit. Statimque ululatus quasi
rex mortuus esset in regia excitatus est. Quo
audito antipater exultans infra promitte-
bat custodibus ut eum solverent. Quod cum acce-
pisset herodes gravius contulit ultionem filii
quam mortem. et continuo missis satelliti-
bus occidit eum sepelirique precepit in hircanio.
statimque mutans testamentum archelaum
regni scripsit successorem. ita tamen quod ab augusto
susciperet diadema. De morte herodis et substi-
Post mortem tutione archelai.
filii .v. diebus evolutis mortuus est
herodes .xxxvii. anno postquam a romanis
rex fuerat declaratus. in aliis fortunatissimus
in rebus domesticis infelicissimus fuit. Salome
vero quos occidi mandaverat absolvit. Sepe-
livitque eum archelaus in herodium iuxta ipsius
mandatum regio cultu (?) cenatus infinitis
pompam premittens. Septem autem diebus in
lugendo patre consumptis. epulisque flavis (?)
large omni populo plure exhibitis. qui mos
iudeorum ob expensas funerum multos depau-
perat. candida veste indutus ascendit tem-
plum. variisque favoribus a plebe susceptus
est. sedensque pro tribunali dixit se et a regis
nomine temperari velle. donec a cesare confir-
mata foret successio. promittens quod melior patre
in omnibus appareret. Quo circa alii tributa
levari. alii vectigalia tolli. quidam custo-
dias solvi acclamabant. Postulans (?) autem
archelaus annuens celebratis hostiis erat
in epulis cum amicis. De lite fratrum co-
Orta est ram augusto.
autem seditio que in novis rebus accide-
re solet. Plurimi enim sophistas pro defensione legis
occisos lugebant. omnis fere pontificem quem
herodes pretio creaverat amovendum proclamabat.
Instante vero die azimorum cum turba ab im-
molatione prohiberet pontificem. archelaus
misso chiliarcho verbis eos prius sedare attemp-
tavit. Cum autem iniuriatum remisissent chili-
archum. missa grandi manu satellitum ar-
chelaus circiter .iii. (?) occidit et per vocem pre-
conis omnes ad propria redire commones. Qui ne-
glecta festivitate omnes abierunt. ipse vero
cum nicholao et ptolomeo secretariis patris
sui romam profectus est. salomaque et filios
eius secum duxit. ut cum testamento extre-
mam voluntatem patris sui testarentur.
philippo fratre regni procuratore relicto pro-
fectus est et romam herodes antipas ut de
regno iudeorum cum fratre disceptaret oratore
yreneo per acrimoniam dicendi plurimum con-
fisus. cesar quoque a cesaris optimatibus ro-
manorum partibus prosequendi copiam dedit.
ubique tunc primum gaium ex agrippa et filia
sua natum filium suum adoptivum sedere
iussit. Archelaus regnum sibi debitum asse-
bat et etatis merito et secundi testamenti volun- scdi
tate. Antipas vero primum testamentum debe-
re servari asserebat quod pater quando compos mentis
erat inscripserat. secundum vero nullum fore quia ipsum
pater mentis inops fecerat. Jam et tunc manu
propria se appetierat. Addebat quoque quod archelaus
insignia regni ad cesarem detulisset. cum

ipse corpus rerum gendar ẽ rapuisse. patre
mo ẽ q̃ initia patris sue. VIII. occisorũ
sanguine maculasset. Cesar uero petitionem dif
ferens secum de cogitatis delibabat an aliq̃
regni successorem constitui oporteret. an toti
familie distribui principatum. postmodum cum
litteras varias desiria accepisset iudeos defe
cisse nunciantes. statim quoque mater archelai
mortua nunciatur. **De. IIII. regibus**
e. Eodem sane tempore **iudee.**
IIII. reges in iudea surrexerunt. Nam
in ydumea duo milia veteranorum qui sub
herode militauerant regem creauerant. Sephori
uero galilee iudas filius ezechie latronum
principis olim ab herode capti. dyadema sibi
imposuerat. Trans flumen quoque symon quidam
ex seruis regalibus vastitate corporis fretus
a latronibus rex creatus est. Pastores quoque quendam
procere corporis pastorem in finibus iezrahel
regem sibi constituerant. Ob hec in sinuanda
cesari missus est romam a varo philippus.
duabus tamen incedens de causis. ut et arche
lao subueniret. si regnum herodis distribui
placuisset eius nepotibus partem aliquam
mereretur. Fuerunt et cum eo de uiris
iudeis. L. honorati. qui VIII. iudeorum
rome tunc degentium secum traxerunt ad
cesarem. ante eum finalem captiuitatem
iudei usque dispersi fuerant et erant mandati.
per particulares captiuitates quos cum au
diuit cesar in palatini templo sedit
apollinis cum amicis. Illi uero tirannidem
herodis et filiorum eius in iudeos explicantes
supplicabant romanis ut iudeorum reliquias
miseratione dignas iudicarent. aut ius anti
quum regni sibi restituerent. aut syrie finibus
coniungi aut per romanos iudices iudeam
administrari. **De simulato alexandro.**
e. Eo tempore quidam **XXXV** **XXXIII**
natione iudeus. insidiorum pres
edicatus quem simillimum alexandro herodis
filio quem et pater interemerat. venit in iudeam
instinctu cuiusdam herodis liberti qui omnis

actus regni optime sciebat. asserens sibi regnum
deberi. tum quia maior filius herodis. tum quia
ex parte matris sue mariamnes eum contin
gebat. Cumque plures iudeorum sequaces haberet
romam peruenit. quia iudei rome tunc degentes
uisendi eum studio confluebant. sciscitantibus
qualiter uiuere diceret. aiebat lictores fratrem suum et
alios similes eius morti subiecisse. aristobolum
quoque fratrem adhuc uiuentem metu uel timore l
tere. sed cesar optime uultum alexandri sci
ens. quem dum rome studeret puerum amasius
fuerat. cum prece quoque per disceptantem ple
nius notauerat fallaciam similitudinis didu
tur. misitque latinum qui alexandrum bene
cognosceret ut ad se iuuenem adduceret uitam
sibi pollicens si tante fraudis proditisset auc
torem. Cumque ille confessus esset se talia simu
lasse ad questum risit cesar. suasoremque eius
iussit interfici. illumque alexandrum pro fortitu
dine corporis naui remigum inseruit. **De**
Tandem **diuisione regni iudee**
de consilio senatus cesar herodis mo
narchiam distribuit. mediam partem iudee
scilicet et ydumeam tradens archelao sub nomine
tetrarchie. pollicitus eum se facturum regem si se
dignum probauisset. Mediam uero partem in duas
secuit tetrarchias. cessitque in partem herodis te
trarchie regio transflumen et galilea. Ituria uero
et traconitidis. et aniam uitis philippo desti
nata sunt. fratres est quia archelaus quidem dicitur
monarchus uero nunquam fuit. cum quidam legis
monarchum fuisse nouem annis post
patrem intelligere. secundum opinionem uulgi dictum
et forsan sui iactantiam quia se futurum regem
sed promissum cesaris iactabat. et sic tempore
sunt in iudea. tres fratres cum sedissent tetra
IIII. missibus reuertentium expectauit. **De**
Archelaus **reditu domini ab egipto**
uero non solum in accusatores **XXXV.**
suos. uerum etiam in sibi subditos. cru
delius preter deseuiit. cuius regni anno no
no. angelus domini ioseph ut rediret cum
matre et puero in terram israel. qui rediens

Non memini sic legisse. Dum infantie miracula domini in egipto ui
quo adorabant eum dracones et leones et leopardi et lupi
et quo inclinabat se arbor ut beata maria fructus colligeret
et quo de radicibus arboris fons procedebat ut beata uirgo bi
beret. quod et quia introitu eo in egiptum simulacra egipti corruerunt
libellus habetur quem inter apocriphos iudicetur

HYSTORIA

ab egypto post annos vii. cum audiret quod archelaus pro patre regnabat in iudea noluit illo ire. et amonitus ab angelo ivit in galileam et mansit in nazareth. Huius loco inveniens supra mathim. et archelaum totius regni monarchiam post patrem. et herodem regnante in galilea. Sane archelaus in contumeliam generis sui repudiavit mariamnem fratris sui filiam quam pater dederat ei uxorem. Uxoremque glaphiram filiam regis cappadocie fratris sui alexandri quondam uxorem mortuo alexandro regi iube libie ductam. mortuoque [illegible] eos ubei apud patrem suum in viduitate degentem que cum in iudeam rediisset. nupta archelao iude visa est astante alexandrum sibi et dicere. Satis tibi fuat libitum matrimonii sed rursum reversa ad penates meos et fratri meo impudentius coniuncta es. Te quidem licet invitam recuperabo. Que exposito somnio vix biduum supervixit.

Ubi ibi est fons puteus de quo iesus puer hauriebat et ministrabat matri. dum subditus erat illi.

Porro de infantia salvatoris et operibus eius usque ad baptismum non legitur in evangelio nisi quod lucas dicit duodennem remansisse in urbem et post triduum inventum a parentibus in medio doctorum audientem et interrogantem.

De exilio archelai.

Tandem crebro accusatus Archelaus a cesare advocatur. Quinto enim die priusquam vocaretur. novem aristas plenas et maturas comedi a bobus vidit per sompnium. Cumque accitos vates consuleret. symon esseus quidem aristas annos et boves rerum mutationes interpretatus est eo quod agros arando vertunt et mutarent. Ideoque eum novem annis dixit regnaturum. variis autem mutationibus rerum expertum moriturum. Nono autem principatus sui anno. romam veniens a cesare dampnatus. apud viennam gallie missus est ei in exilium.

De primo procuratore iudee.

Pulsis autem archelai in provinciam redactis procurator illuc missus est a cesare Coponius. qui et quidam cirini collega fuat. cum missus in iudeam censor patrimoniorum. multi saltem iudeorum. et marie quidam galileus symon phariseus increpabat quod preter deum dominos ferent mortales et tributarii fieri romanorum. Coponio quoque procurante iudeam die azimorum cum mos esset nocte media templi portas aperiri. Samarite quidam occulte venientes iherosolimam per cunctas porticus et per totum fanum ossa iecerunt mortuorum. et extunc maiori custodia templi exerceri cepit. et ante diem porte non aperiri. ·f·

De morte augusti

Eo tempore philippus Sephorum reparans iuliam vocavit in honorem iulie uxoris cesaris. Paneas quoque cesaream philippi dixit. Coponio vero romam reverso. successit ei marcus sub quo salome soror herodis defuncta est. Sed et huic successit annius rufus sub quo mortuus est augustus. cum regnasset lvii. annos et menses sex. dies x. ex quibus xiiii. vel xii. annos antonius regnavit cum eo. ·e· Cum enim xl secundo anno regni eius natus esset dominus. qui xv. anno tyberii fuit tricenarius patet cesarem mortuum domino quindecimum annum agente. quidam lvi. tantum annos regni eius ponunt. alii lvii. dimidium annum et dies qui secuti sunt pro anno ponentes. Mortuus est autem anno vite sue lxxvii. apud atellam civitatem campanie. gloriatus se urbem marmoream relinquere. quam latericiam invenerat. et sepultus in marcio campo. ·f·

De tyberio imperatore et valerio.

Successit ei tercius imperator tiberius nero privignus eius iulie filius. qui valerium gratum procuratorem misit in iudeam. qui questum putans pietatem palam vendebat sacerdocii principatum. qui amovens annam hismahele pontificem declaravit. Sed et hunc non multo post abiciens. eleazar anne filium subroga

+ et non nisi quos penitentes uidebat baptizauit

uit. post annum & huic arcens. Simonem insti
tuit. sed & post annum iosippum qui & caiphas.
apposuit iii post annos undecim relinquens
iudeam. romam profectus. reuersus est. cum suc
cessore missus est a tyberio pontius pilatus
sub quo herodes in honorem tyberii tyberiadem
edificauit. De odio iudeorum in pontium pilatum.

h. Eisdem temporibus multos reges a se
euocatos non remisit tyberius. inter
quos archelaum capadocem retinens regnum
eius in prouinciam uertit. et mazacam caput
regni cesaream appellauit. sane pilatus
ierusalem ueniens & statuas cesaris que erant in
signis militaribus inerant secum
ignorantibus iudeis eas in ciuitate consti
tuit. cesareamque rediit. Cumque autem plurimi
de iosolimis ad eum descendissent suppli
cantes de signis amouendis. nam ob legem
iudeorum qui precessant in iudea procuratores
sine signis intrare consueuerant urbem. Sedit
pro tribunali pilatus militesque armatos
circumponens. mortem eis comminabatur nisi qui
euissent. At illi potius eligebant mor
tem. quam patrias leges prophanarent. Admi
rans ergo pylatus iudeorum constantiam in le
galibus institutis. auferri precepit ymagines.
Interim pilatus iosolimam ueniens
uidensque urbem aque penuria laborare
aperuit gazofilatium templi. & ex opibus
templo dicatis aqueductum cepit edifi
care. suscipiens initium torrentis qui sta
diorum. iiii. milium interuallo distabat. Iudei
uero acclamabant ut ab illo opere cessaret.
Ob hoc pilatus multos iudeorum occidit & plu
res sauciauit. Intermissum est autem opus. quia
legacoi iudei legionem accerationis in pilatum ad
tyberium direxerunt. De commendatione
Hoc loco iosephus ponit saluatoris.
i. commendationem domini ihesu. In hunc modum fuit
hisdem temporibus ihesus uir sapiens si tamen eum
uirum nominare fas est. Erat enim mirabi
lium operum effector & doctor eorum qui libenter
audiunt que uera sunt & multos iudeorum &

ex gentilibus sibi adiunxit. Christus hic erat. huic accusa
tione primorum nostre gentis cum pilatus in cru
ce agendum esse decreuisset. non deseruerunt eum
hii qui ab initio eum dilexerant. Apparuit
enim rursus eis tercium secundum quod prophete uel hec alia
de eo futura predixerunt. sed & in hodiernum diem
christianorum qui ab eo dicti sunt & nomen perseuerat & genus.

Anno De baptismo iohannis in principio v
.xv. imperii tyberii cesaris etatis
procurante pontio pilato iudeam tetrarcha
galilee herode philippo fratre eius tetrarcha iturree
et traconitidis regionis lisania abiline sub
principibus sacerdotum anna & caipha. factum est uer
bum domini super iohannem zacharie filium in deserto
baptizans & predicans solatium redemptionis
annunciaret. Et uenit in omnem regionem
iordanis. baptizans baptismo penitentie. quia ad
penitentiam baptizandos mouebat. predicans
futurum baptismum in remissionem peccatorum. preter
assuefactione & baptizabat. dicebat enim.
penitentiam agite appropinquabit enim regnum celorum. usque ad hunc
annum tyberii computantur ab adam anni
.v. cc. & xxviij. secundum lxx. secundum ebraicam ueritatem
anno uero tyberii cesaris .xvi. fuit annus iu
bileus. lxxxi. Eodem anno dicunt quidam
ciliadem incepisse quorum ratio hec est. quia sicut
in hoc anno terminata est circumcisio. & inchoauit
baptismus. ita .vi. cepit etas. v. terminata
quidam ab incarnatione domini initium ex
posuit hac ratione. quia sicut sub .v. etate gentilium
fiebat computatio annorum a prima olimpiade
de tali uel tali. ita sub .vi. dicitur. anno ab
incarnatione domini. tali uel tali. Alii a pas
sione eam inchoasse testantur dicentes. v. millia
& vij. quiescentium simul incepisse. In tercio
uero ab imperio tyberii inchoata legitur. uesce
batur autem iohannes cilicio de pilis camelorum
& zona pellicea. quoddam genus locustarum esi
bili uescebatur. et melle siluestri. Tunc ex
ibat ad eum omnis iudea & baptizabantur
in iordane. Uidens autem multos phariseorum
& saduceorum uenientes ad baptismum dixit
eis progenies uiperarum quis ostendit uobis

finge a uentura ira. Facite fructus dignos pe-
nitentie & ne dicatis. patrem hēmus habraham.
q̄r potens est d's de lapidibus istis .i. gentibus signi-
ficatis hys lapidibus suscitare filios abra-
he. Digito autem ostendebat iohannes eis .xii. la-
pides quos tulerunt .xii. duces tribuum israel
de medio iordanis in aridam quorum acer-
uus est in testimonium. quia sicco pede iordanem
transierunt. **De tribus sectis iudeorum.**

Erant autem in iudea tres secte iudeorum
a omnium reliquorum uita & opinione dis-
tantes. phariseí. saducei. esseni. Pharisei cultu
austero & uictu parco utebantur. traditiones
suas statuentes quibus traditiones moysi de-
terminabant. pitatia cartarum in fronte ge-
bant & in sinistro brachio circumligata. quibus
decalogus inscriptus erat quod dicat d's. Et hebreis
.q. quid appensum erit oculos tuos & in ma-
nu tua. & hec dicebant philacteria. a philare
quod est seruare. & thorat. quod legem sonat. Isti etiam
maiores fimbrias aliis ferentes spinas eis
alligabant. quibus in deambulando memo-
res mandatorum dei fierent. hy uniuersa deo de- *puncti*
putabant & ymermene .i. fato. agere tamen que
iusta sunt uel negligere in arbitrio hominum plurimum *ydem*
esse dicunt. tamen in singulis ymarmenem adiu-
uare. quam esse ex motibus superiorum siderum putant *s. planetarum*
propositis suis & natu maioribus. nunquam contra-
dicebant. Judicium esse futurum dicentes animam
omnem incorruptam esse solas animas bonorum
transire in alia corpora usque ad resurrectionem. & in-
ditum malorum autem eternis reddi carceribus. et
contra communi hominum sensu diuisi. ideo pharisei
dicebantur. Saducei ymarmenem negant
deum inspectorem omnium dicentes in arbitrio hominum
situm esse. ut bonum malum ue gerant animarum
generaliter uel specialia negabant honores ue- *supplicia*
lam & renem mortuorum negabant futuram.
animas mori cum corporibus putantes. non an-
gelos esse dicebant. Solos .v. libros moysi
recipiebant. hys contenti erant. hy seueri
nimis erant. nec etiam inter se sociales. Ob
quam seueritatem saduceos .i. iustos se nominant.

bant. Esseni uero in omnibus fere monasticam ducebant uitam. nuptias fastidientes, non quia co-
nubia & hominum successiones censent perimenda.
sed cauenda intemperantiam feminarum. nullam
earum fidem uiro seruare putantes. omnia he-
bant communia. pro bro oleum .i. unguentum du-
centes. squalorem decus putabant. dum in
ueste candida semper essent. nulla eis certa ciui-
tas. sed in singulis domicilia habebant. Ante
solis ortum nil prophanum loquentes. solem ut orare-
tur orantes postea usque ad quintam horam operantes.
loti corpus aquis simul & cum silentio edebant.
Juramentum habebant pro periurio secte sue ne-
mine adhibentes nisi sub probatione anni.
Recepti autem secum post annum. duobus aliis
annis mores eius probabant. Deprehen-
sum in peccatis a se depellebant. ut herbas mo-
re pecorum decerpens usque ad obitum perire-
ret. cum .x. simul sedent. nullus nouem inuitis
loquebatur. sputum in medium uel ad dexteram parte-
sui uitantes. adeo sabbatum obseruabant. quod
nec ea die aluum purgabant. dolabrum ferebant
ligneum quo in loco secretissimo terram ad al-
uum purgandum fodiebant. ac demissa ueste
diligenter se contegentes. ne splendori diuino
facerent iniuriam. ob id statim foueam im-
plentes. uiuebant quam longissime ob uictus
simplicitatem. Mortem pro iustitia iudicabant
immortalitate meliorem. omnes animas a prin-
cipio creatas per tempus in corpore. Bonas
et uitas corporibus ultra occeanum degere ubi sit
eis reposita prestructio ad orientem. Malis pro-
cellosa loca et hibirna delegantes. erant
in eis qui futura predicerent. Quidam coniugibus
sed moderate utebantur. nam si omnes homines
arbitrarentur esse abstinendum. genus humanum
deficeret. **Quod iohannes confessus est se non esse xpistum.**

Cum ergo baptizaret iohannes. miserunt ad eum
iherosolimis ad eum sacerdotes & leuitas ut
interrogarent eum. Tu qui es. Et confessus est se
non esse xpistum. quod opinio publica uulgi habe-
bat. neque heliam. uel prophetam. & dixerunt.
quid ergo baptizas si tu non es helias neque

pphia. quesierat de helia. et sb nomine pphete
de heliseo. qr in hijs duobus precessat figura
baptismi. et de baptismo qd legant in ppheta.
effunda sup uos aquam mundam. et ideo pu
tabant ad aliu non ptinere bapt. Et respond.
Ego quidem baptizo in aqua. medius aut
uestrum stat quem uos nescitis. ipse baptizabit
uos in spu sco et igni. In spu in baptismo.
In igne in penia. Hec in bethania facta sunt
trans iordanem ubi erat iohs baptizans. De
Tunc ihu baptizato. xxv.
uenit ihc in galilea in iordanem ad
iohm ut baptizaretur ab eo. Tres fue
runt cause precipue cur baptizatus e ihc a
iohe. ut baptism iohis comprobaret. ut om
nem humilitatem impleret. et implendam doceret.
ut tactu sui corporis uim regnatiuam con
ferret. aquis. et si forte non statim. De tem
pore et institutione baptismi tripler e opinio. ut
in sententijs dr. et ipse ihc erat incipiens
q. annorum. xxx. idest tricesimum annum incepe
rat. xiij. diebus tamen anni ei peracti. Et h
tamen uixit dns. xxxij. annis et dimidio.
qr eadem die anno reuoluto conuertit aquam
in uinum. et in sequenti pascha. i. in pascha
xxxi. anni incarcatus e iohs. et in pas
cha sequenti. i. xxxij. anni decollatus e. et in
tertio pascha. i. xxxiij. anni passus e dns.
et ita uixit dns annis. xxxij. integris.
et de tricesimo tertio quantum fluxit temporis
a natali usque ad pascha. quod pro anno dimi
dio computatur. Crisosto. tamen dicit eum iam
complesse. xxx. annum. in omelia. x. in ma
thm sic dicens. post. xxx. annos uenit dns
ad baptisma. legem ueterem solutus. preterea
usque ad hanc etatem que omnia solet capere
peccata. legis in obseruatione permansit. ne quis
diceret illum ideo soluisse legem qr illam non po
tuisset implere. et infra per. xxx. annos ius
ticiam legis impleuerat. et tunc uenit ad
baptisma. euglium docturus. q. cunctis cumu
lum obseruationis legis imponens. Hec aut dixit
crisostomus occasione illius ubi quod dns dixit. sic

decet nos implere omnem iusticiam. Et hanc
opinionem uixit dns. xxxiij. annis in
tegris. et tantum de quarto quantum e a natali usque
ad pascha. Johes aut prohibebat eum dicens.
ego a te debeo baptizari. et tu uenis ad
me. Cur dixit se baptizandum iohes si
in utero sanctificatus. mundatus erat ab origi
nali. uel saltem in circumcisione. Sed pse ge
nus humanum intellexit. q. pro te homo
det mundari. uel quantum ad plenitudinem
mundationis se adhuc mundandum dixit. Qui
iam mundatus per xpi sanguinem. plenius mundandus
erat. sicut quis accepta efficaci medicina
per eam curatus dr. per effectus plenitudinem
curandus. cui ihc. sine modo. sic enim decet nos
implere omnem iusticiam. i. superhabundantem
humilitatem. Est enim debita humilitas maiori
sub se subdere. pro dominio. habundans subdere se
pari. superhabundans se minori subdere.
Q. d. Ideo modo subdo me tibi
[Pro figura baptismus iohis
in capitulantio aut bapt.]
minori ne dedignentur maiores a mino
ribus bapt. uel regi. quod intelligens consensit.
De spu sco et uoce patris.
Factum e aut cum baptizaretur om
nis populus tempore illius et ihu bapti
zato et orante pro baptizandis ut accipe
rent spm scm. Confestim ascendit xpc de aqua et
ecce aperti sunt celi. i. inestimabilis splendor
factus e circa eum ac si celo aereo et sideri
ali scisso splendor celi empirei terris infunde
retur. et spc. s. corporali spe co
lumbe uenit et sedit sup ca
put eius. que pacto officio
[Baptizatus e
ihc tertio lapi
de a iericho.]
redijt in placentem maniam unde simplicitas
fuat. et tunc cognouit baptista quod dixit
se aut nesciisse quod solus xpc baptizaret
i. potestatem baptismi baptizandi retineret
sibi. sed potestatem alijs daret. Qui enim misit
me baptizare consolans cum solitariam
duceret uitam et dixit ei. q. multos bap
tizabis. sed inter illos super quem uideris spm
scm descendentem et manentem sup eum.
. i. ministeriu baptizandi aliis

HYSTORIA

hic solus est qui baptizat in spiritu sancto. Vox ecce vox patris audita est de sublimi: Tu es filius meus dilectus, in te complacuit michi. Usque post hanc vocem creditur splendor durasse et sedisse columba super caput eius. Quod alius evangelista dicit: Hic est filius meus dilectus in quo michi complacui, hic est sensus: id est in te et per te placitum meum gerere constitui.

Obiter. Incidentia. Fuerunt heretici qui dicerent solo die epiphanie debere baptizari, nec dare spiritum sanctum si quis alio die baptizaretur. Ob quam heresim invalescentem exstirpandam decreverunt patres ea die neminem baptizari nisi sub necessitate.

De ieiunio Ihesu et temptatione.

Tunc Ihesus ductus est in desertum a spiritu sancto, qui eum designaverat in desertum. Et cum ieiunasset xl diebus et xl noctibus, postea esuriit. Movebatur dyabolus xl dierum ieiunio. Sciebat aquas diluvii tot diebus effusas, exploratorem terram promissionis, Moysi legem a deo traditam, filios Israel in heremo pane angelorum vixisse. Cum vero sensit dominum esurire, quod non legitur de Moyse vel Helia, accessit ut temptaret si posset eum deicere in peccatum, et ut exploraret si esset filius dei, quia audierat vocem hanc: Hic est filius meus dilectus etc. Quem sciebat quidem futurum, et se per eum potestatem amissurum, sed usque ad iudicium futurum non expectabat. Temptavit autem in eisdem temptationibus quibus Adam deiecerat, sed non ordine eodem. Primo in gula, ut esuriens panem videns immoderato cibi appetitu accenderetur. Secundo de avaritia, ubi super montem ostendit ei omnia regna mundi, id est exposuit ei gloriam mundi. Tertio de superbia, ut iactanter ostenderet se filium dei. Tunc abiecit eum dominus, et consummata omni temptatione ad quam veniat, recessit lucifer a domino ad tempus, tempore passionis rediturus timore mortis, putans eum deicere. Tunc autem omnino victus religatus est in inferno, in diebus antichristi solvendus secundum apocalipsim Iohannis. Credendum est autem dyabolum hominis assumpsisse formam, in qua dominum circumduceret et colloqui posset ei. Utrum autem ex tunc a die indicti ieiunii solo an per aliquot dies sequentes separatim omnes iiii sunt temptationes, nichil in scriptura scire. Ieiunavit autem dominus in deserto quod est inter Ierusalem et Iericho, quod Carantena dicitur. Exemplo sane ipsius hic numerus dierum penitentialium in ecclesia est. Unde post epiphaniam non statim, sed circiter ieiunat ecclesia, sed circiter per xl dies, quod ipso tempore ieiunium suum ieiunio domini consecutum significans. Obiter quod ut per penitentiam ostendamur ascendere ad requiem, sicut xl numerus ascendit ad l, scilicet enim numerus superhabundans et aggregatis omnibus partibus suis pariter ascendit ad l.

Secundo. Incidentia. Lapide a Iericho quae Quarantena dicitur. Sub Karantena fluit rivulus aque fontis quem sanavit Eliseus. Secundo miliario a Karantena contra Galileam dicitur esse mons super quem statuit dyabolus Ihesum.

vel consecutum

De prima vocatione discipulorum.

Quadam autem die stabat Iohannes et ex discipulis eius duo, quorum unus erat Andreas, et videns Ihesum ambulantem dixit: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. Obiter illi duo discipuli secuti sunt Ihesum et viderunt ubi maneret, et manserunt apud eum die illa. Inveniens autem Andreas fratrem suum Symonem dixit ei: Invenimus Messiam, quod est interpretatum Christus. Christus grece, unctus latine. Et duxit eum ad Ihesum. Intuitus autem eum Ihesus ait: Tu es Symon bar Iona, tu vocaberis Cephas, quod est interpretatum Petrus. Bariona ebraicum est et sonat filius Iohanna, compositum ex corrupto et integro. Cephas ebreum est et sirum, Petrus

Nota. Incidentia. Agnus vocatur, determinavit ibidem, qui tollit peccata, id est qui venit ut tollat peccata mundi, quia pro peccatis tollendis pascha nostrum immolatus est Christus. Vel quia agnus grece dicitur ab agno, quod est pium, vel latine ab agnoscendo, quia in magno grege solo balatu agnoscit matrem. Ideo pro passione dicitur agnus, quia donans ibi nobis pacem et agnovit patrem obediendo et matrem ecclesiam. Et hec est una causa cur in immolatione dicitur agnus dei, id est: Agne qui agnovisti patrem, miserere nobis. Agne qui agnovisti matrem, miserere nobis. Agne qui obtulisti te patri, dona nobis pacem.

altaris ter

grecum et latinum. Vel ait autem tunc hoc nomen ei imposi-
tum est, an promissio imponendum, incertum est.
Verius tamen dicitur quod tunc imposuit omnino
cum dixit: Tu es petrus et super hanc petram
edificabo ecclesiam meam. Vel in electione duodecim, unde dicitur:
et imposuit symoni nomen petrus. Si tamen non
imposuit, in sequentibus confirmavit. In crastino
volens ihesus redire in galileam invenit
philippum et dixit ei: Sequere me. Hic erat
de bethsaida, concivis andree et petri.
Hic inveniens nathanahelem fratrem suum
dixit ei: Quem scripsit moyses et prophete in lege
invenimus ihesum filium ioseph a nazareth.
Et ait nathanael: A nazareth potest aliquid
boni esse? despective, quasi non, vel tenuisse dicitur.
Iste enim legisperitus legerat in propheta: Naza-
reus vocabitur puer, et signa divini ad-
ventus forte notaverat, et ait: A nazareth
potest aliquid boni esse, quasi dicat: sic. Tandem a naza-
reth potest aliquid boni esse. Et adduxit eum philippus
ad ihesum. Quo veniente ad se ait ihesus: Ecce
vere israelita in quo dolus non est. Et dixit natha-
nael: Unde me nosti? Respondit ihesus: Priusquam
te philippus vocaret, cum esses sub ficu vidi
te. Respondit nathanael: Rabbi, tu es filius dei,
tu es rex israel. Quia cognovit iste dominum
absentem vidisse quod solus gesserat, et quid
ubi a philippo vocatus sit, Christum et
deum fatetur. Verumtamen quidam de predestinatione
hoc ita exponunt: cum eras in lumbis Ade
latens sub ficu, prius te predestinavi. Et
regressus est ihesus in galileam.

De variis opinionibus hystorie.

Huc usque idem est ordo hystorie apud omnes, deinceps
varie ordinatur usque ad incarcerationem
iohannis. Quidam dicunt quod circa primum pascha
post baptismum convertit dominus aquam in vinum. Ideoque
consequenter iohannes post hoc miraculum narrat
eum ascendisse ierusalem et eiecisse vendentes
et ementes de templo, quod numquam ab eo factum dicunt
nisi in pascha. Sed eis obviat ecclesie consuetu-
do que epiphania factum esse sollempnizando singulis
annis commemorat. Fuit et qui dicunt
quod eadem die qua fuit baptizatus fecit hoc mira-
culum. Sed matheus ait: Tunc ihesus ductus est in
desertum, et marcus: Statim expulit ihesum
spiritus in desertum. Habet autem ecclesia quod eadem die, sed re-
volutis annis, hec tria facta sunt: adventus
magorum tercia decima die primi anni; baptismus
eadem die tricesimi anni vel tricesimi primi
anni; mutatio aque eadem die revoluto an-
no. Unde maximus episcopus in sermone qui sic incipit:
Sanctum plura vobis fratres etc. sic ait: Sic primum
sue fidelibus mandavit antiquitas. Hodie sal-
vator a caldeis est adoratus. Hodie fluenta
iordanis benedictione Christi baptizatus consecravit.
Hodie invitatus ad nuptias aquas ver-
tit in vinum. Unde et in antiquioribus libris
dies illa ponitur pluraliter dies epiphaniarum,
id est plurium illustrationum Christi. Epiphania enim
illustrationem sonat. Tres enim manifesta-
tiones Christi quidam nominibus distinguunt,
epiphaniam vocantes eam que facta est per stel-
lam, quasi desursum factam; theophaniam ea-
m que in baptismo, quasi a deo, id est a patre factam; Bethe-
phaniam eam que in nuptiis, quasi in domo
factam; Beth enim domum sonat. Unde
huic resistit vita summos et catholicos vi-
ros et doctores de ordine hystorie duplex
opinio. Quidam enim sequentes unum ex ..., im-
itantes antonium alexandrinum, euse-
bium cesariensem, theophilum, qui septimus
a petro sedit anthiochie, dicunt dominum post
ieiunium aperte predicasse, discipulos congre-
gasse, sermonem in monte fecisse ante primum miraculum
quo legitur dominum et discipulos eius invitatum
ad nuptias. Communior autem et verior opinio
est dominum post illud miraculum discipulos vo-
casse et occulte predicasse usque ad incar-
cerationem iohannis, sed post publice. Et hunc or-
dinem prosequimur sine alterius ordinis pre-
iudicio.

De mutatione aque in vinum.

Et facte sunt nuptie in chana galilee,
vico galilee sic dicto, et erat ma-
ter ihesu ibi. Et vocatus est ihesus ad nuptias et di-
scipuli eius. quida c. fuisse. prea ihu x. di-

apli. qr ad u'bu iohis iam ples audiebat
eum occlte qui p' onitio secuti s eu. Sio
e uocatus ioseph. s; uxor eius. Vn quida
dnt ioseph mortuu fuisse et uirgine tulis
se in custodiam filii. qr n e deinceps leg
de eo in eu. Qr si nodu mortuus tn ctu e
q in passione dni mortu erat. qr uxor ei
alii cmdata e. Quida autumat has nup
tias fuisse iohis eu. et io uocata e maria
qr mrta eius et dns. qr csobrin eius. Et
dnt q dns eu uolente nube. ex hys nupti
is uocauit. q ctinu no e et deficiente uino
dxt mr ihu ad eu. Vinu no hnt. q. d. Da
eis uinu. Rx ihc. Qd m et t mlr. nod ue
nit hora mea. lic; mlr sit adiectiu nomi
fractiois. q. mollier. Tam nom qnq sex e
marime p' qm uigo uiri potens e. et e sexus.
bis fi miraclm. s; ad h agendu q heo cue
tecu. Qi ex na cmuni tibi no ago h. s;
in hora passionis que nod uenit ex cmuni
na m et t patiar. Slone e cdend k geneaticos
h dixisse dnm qui putant uniquemq hora
mortis hre ieuitabile sm horam cstellatio
nis i qua nat e h uocaut hora sua. i. a se
dispositam. Voluntate enim mortuus e n neci[tate].
Erant au ibi sex lapidee ide. i. uasa aqua
tica posite sc purificatom iudeor. Crebro iudei
baptizabant uasa epulatoria. et si casu ad
inmundu tangerent. n loti n comederent. E
rant g posite ut si forte ctigisset aliq de
conuiuis apte lauari. aqm hret paratam.
Impleuert au eas mnst aqua ad pceptu
dni et tulerunt aqm uinu factam architri
clino. i. pmati int cuiuantes in tclinio.
Triclinium quida dnt fuisse dom tcania
tam. ul tres hnte testudines sb quibz dis
cumbebant. vl forte tres erant ibi mensarum
ordines ut i refectoriis fi solz. et cmdauit
architclin uini bonitate. p m cmuni cme
dauert oms miracli nouitate. h enim sig
noz pmo ihc manifestauit gtam suam.
Slec de h e initiu sign et prius signa nascedo
de uigine. magos stella pnua ducendo. xl.

diebz et noctibz ieiunando. et hi. S; h fuit
pmu publice et ad publicandu factu. vl pmu **De**
factu in chana galilee. **eiectione uendentium et eme**
ntium In primo pascha descendit **tum i templo.**
iosolima et eiecit uendentes et ementes de te
plo. h enim bis fecisse cdit. et p illd pascha i
carceratus e iohes. Ait enim iohes qr cum p
h pascha redysset ihc i iudea adhuc erat iohes
baptizans in ennon. Interim au prius q ascen
deret in pascha quosda uocauit discipulos et
docuit et miracla fecit. s; no ado publice.
Sane ibat ihc iuxta mare galilee. lacus e
qui fit iordane influente et dr mare cu sit
aqua dulcis idiomate ebreo. qr omne aqr
collectione uocat ebreus tharsis. i. mare
et dr galilee. qr pfluit galileam. Qnq qz
mare tyberiadis dicitur. qr famosa e ciuitas
h que ei iminet. Qr au dr stagnu geneza
reth ex accidenti e. Qr enim expantibz un
dis generat ex se auram. Extendit au c. xl. sta
dys in longitudine et xl. in latitudine.

De scda uocatione. xxxv.

Cum au turbe irruerent in eu. uidit du
as naues
stantes se
cus stagnu
et ascendens
i una que
erat simo
nis. pusil
lu reduct
a tra. doce
bat de na
uicla tur
bas. vt au
cessauit
loqui. ait
ad simone.
Duc in al
tu et laxate retia in captu
ra. Quo fco. cclusunt multitudine piscium
tanta. q fere rumpebat rete. Et innuerunt
simon et andreas filii zebedei qui erant

Incidentia.

Dicit tamen iosephus
eum sic dici a modica regione
genesara qm pfluit. qui e
dic admirabile. Nam tota di
uisissimu gs arborum consita. nllr
eorum ubertate sua negat et temperie
sunt i nuces qui max frigoribz
gaudent. sunt et palme qs nutrit
calor estiuus. sunt ficus et olee quibz
aura mollior destinata e. ut q.
repugnantia bona ctentione studio
tre foueat. hanc d irrigatam
fonte qui dr cafarnau. que q
da ee uena nili opinant. qre
uena nili dnt. qr coracin piscem
gnat. qui alibi nisi in nilo n
repitur.

#
Erat aut ex phis. nicodemus
noie et de pncipibz iudeor.
h uenit ad ihm nocte qr ti
muit offende pplm. vl qr
magr erat i isrl pala dice
erubuit. et ait ad ihm. Ra
bi scim qr a deo uenisti ma
gr. Nemo enim pot facere q tu fa
cis. n fuit ds cu eo. Q. d.
Doce me de regno dei. Rn
dit ihc. Am dico t. n qs re
nat fuit denuo n potit
uide regnu dei. In ueti
testamento qn iuramtu e
rat. Viuit ds. In nouo.
Am dico. Et cu in aliis sim
plicit dicat. i n solo iohe
geminat. s i. Sit sermo
ur est e. Q. d. Vm dico cor
de et ore. Cuq miraret
nicodem qm posset ho so
nasci. cu no h carnale
natiuitate sciret. edoct
e a dno de spuali. q fit ex
aqua et spu. quar neutr
istan pt. tam qr ad huc i
flab erat scia. magrali
no potat intellige. i. no
muit audire. Tues ma
gist in isrl et h ignas. vt
sic i uitaret eu ad humi
litate. In seqn e eu de
huana et diuina sua na
tiuitate. de passione et
assuptione. et de plibz aliis.
Qd aut dix. Nemo ascendit
i celu. n q descend de celo.
sensus e. Nemo ascendit.
n x cu corpe suo. i. cu eccla
l sm tropu q dmit dm fa
cere q p eu faciunt. et e
sensus. Nemo ascend. i. ne
mo ascende fac.

in alia naui. ut iuuarent eos. Et imple-
uerunt ambas naues. ita ut pene mergerentur.
Quod uidens simon petrus. procidit ad pedes
ihesu dicens. Exi a me domine quia homo peccator ego
sum ego. Cui dominus. Noli timere quia ex hoc
eris homines capiens. Et subductis ad terram
ram nauibus. id est locatis apto redeundi ad
eas secuti sunt eum aliquantulum et iterum redi-
erunt ad sua. Quod uenit in nazareth.
I. Et cum uenit nazareth et die sabbati quo
ipse conueniebant intrauit in sinagogam
ut ipse doceret. et cum legisset in ysaia.
Spiritus domini super me et cetera. Dixit quia hodie comple-
ta est scriptura hec in auribus uestris. quasi diceret. Ego
sum hic de quo scriptum est. Et omnes inten-
debant in eum. De tertia uocatione discipulorum.
A. Ambulans iterum ihesus iuxta mare gali-
lee uidit alios duos fratres simonem
h matthei viij et andream fratrem eius mittentes rete in
mare et ait illis. Venite post me faciam uos fieri piscatores
hominum. At illi continuo relictis retibus et nauibus se-
cuti sunt eum omnino. Et procedens inde. uidit alios duos
fratres iacobum et iohannem. reficientes retia sua
cum zebedeo patre eorum et uocauit eos. Illi
autem relictis retibus et patre. secuti sunt eum omnino.
Et cum transisset inde ihesus. uidit mattheum qui
et leui dictus est filius alphei sedentem in
h ma. ix ad theloneum et ait illi. Sequere me. Qui relic-
tis omnibus secutus est eum. Telos grece. lati-
ne uectigal. Erat enim iste publicanus. id est
publica negocia misceris qui sine peccato aut
uix aut numquam ministrantur. Et nota a quibus
orta est ecclesia. ne si a sublimibus initium fidei
sciencie eorum et potentie asscriberetur. De uoca-
tione reliquorum determinatum non habemus. Quod
P. Post hec discipuli et baptizabant
uenit ihesus et discipuli et iohannes.
eius in iudeam. terram scilicet que specialiter iude uel
a regno duarum tribuum specificato uocabulo
iudea dicebatur. et morabatur ibi cum disci-
pulis eius et baptizabat. quamquam non ipse
sed discipuli baptizarent. Quod interim baptismo
iohannis uel christi. iunctum est. Erat autem et iohannes

baptizans in ennon iuxta salim. quia aque multe
erant ibi. Nondum enim missus fuerat in car-
cerem iohannes. Salim uero est oppidum iuxta iorda-
nem situm. ubi olim melchisedech regnauit.
Admittebat iohannes multos uenientes ad se ad
ihesum. Inde turbati discipuli iohannis dixerunt.
Rabbi qui erat tecum trans iordanem cui tu testimo-
nium perhibuisti. ecce hic baptizat et omnes ue-
niunt ad eum. Quorum retundens inuidiam iohannes
ait. Vos ipsi uobis quia non sum ego christus. sed quia missus
sum ante illum qui desursum uenit super omnes est.
Me enim oportet minui. illum autem crescere. Videns autem
cognouit ihesus inuidiam illorum. ascendit ad diem
festum pasche. de qua supradictum est. Quod et
ibidem presensit ortam esse phariseorum inuidiam
maxime cum audissent iohannem traditum. reliquit
iudeam et iterum abiit in galileam. Cur incar-
A. Arguebat ceratus est iohannes baptista.
autem herodem iohannes propter herodiadem quia secundum
legem moysi quam receperat. non licebat fratri habere
uxorem fratris eo uiuente. Super mattheum [illegible]
quod herodias filia fuerit regis arethe. quam
auferens philippo. ortis inter eos quibusdam
simultatibus in odium philippi dederat fratri.
fratres inuicem inimici erant. Iosephus tradit
herodiadem filiam fuisse aristoboli que orta
erat cum fratre alexandro. patre eorum herodes cuius
soror erat herodis agrippe. quam autem suus herodes
dederat herodi filio suo uxorem. Dicit enim fuisse
alium herodem patrem tetrarcham quem pater susceperat
de filia simonis sacerdotis. Philippum uero tetrarcham
mortuum cum gaius regnare cepisset. forte et
hic herodes nominabatur philippus. et tamen uir
eius quem iosephus uocat herodem. euangelista uocat
philippum. uel prius nupta herodi. postea nup-
ta est philippo. Herodes uero tetrarcha uxorem
habebat filiam arethe regis damasceni. Qui
romam iter faciens transiens per fratrem suum
secreto cum uxore fratris pepigit. ut in reditu
suo repudiata uxore sua. duceret eam.
tamen non latuit uxorem ipsius. que non expec-
tans reditum uiri sui. festinauit ad patrem.
Herodes autem rediens abstulit herodiadem fratri.

HYSTORIA

Iohn

et fr̄s ē inimic' arethe · & herodis ux' phil
lippi. Sup quo cū argueret eum ioh̄s. sug
gestione herodiad' misit eū in carcerem. De

Quod capta dō p̄dicatione et mira
cū audisset ih̄c. uenit culis. xxv.
& baptizauit i capharnaū in finib; za
bulon & nepthalim & a pte p̄dicabat di
cēs. Penitentiam agite. appinquat ei reg
celoꝝ. Vn̄ & p' dixerūt sac'dotes ad pilat'
Cōmouet uniuersam t'ram. incipientes
a galilea usq; huc. & sic impletū ē id ysaie
pimo tpr̄e alleuiata ē t'ra zabulo & t'ra
neptalim. Vn̄ p'mitiū ꝯu'si a dn̄o. quia
fuit' de finib; illis. Dei s' p'n. nep. ysaia
sig'. pbauit de captiuitate x. tribuū. que
in tribub; isr' inchoata ē. Sic hoīu' tri
& de alleuiōne ab om̄i pcc̄o futura tpi
b; ad p̄dicationē x'i. p'dixit & circuibat ih̄c
totam galileam docens in sinagogis eoꝝ
& sanās omnē languorē in p'p'. & abiit o
pinio ei' in totā siriam. Est aūt siria oīs
regio ab eufrate usq; ad mare magnū;
a capadocia usq; in egyptū. continēs int'
alias puincias palestinā in qua iudei
habitant. Vn̄ & sup psalmos. thabor &
hermon. dn̄r montes sirie. Aliq; uo sic
legit'. q' siria iudeam icludit p'pē iudee.
Et secute sūt eum turbe multe de diuersis
regionib;. Qs cū uidisset ih̄c ascendit in
montē. De electione duodecim apos

Et cū sedisset uocauit tolorum.
ad se quos uoluit ip̄e. & fecit ut
essent cū illo. xii. quos & aplos. i. missos
noiauit. simonē quē agnominauit
petrū & andreā frēm ei'. Iacobū zebedei
& iohem frēm eius. & iposuit his duob;
nom̄a. boanerges. i. filios tonitrui. quia
un' eoꝝ itonuit dicēs. In pncipio erat
u'bū. & ambo se t'rificam uocem p'ris au
dire m'uerunt. Philippū & bartholome
ū. thomā & mathm publicanū. Iacobū
alphei & thadeū frēm ei' qui & iudas
ꝯgnominat' ē. quē lucas iudā iaco
bi uocat. qui t'cio noīe dc̄s ē lebeus. Hunc
dic' ecc̄lica hystoria missum a dn̄o ad abagarū
regem edisse. Alioq thomas misit eū p'q̄
xp̄c assūptus ē. Symonē chananeū & iuda
scariotē. In his cathologo noīa aploꝝ cōbi
nata q' parū ponunt' nō satis notata.
Quare uo iacob; alphei posterior inuēit' iacobo
zebedei. & minor dicatur & ille maior. cū
p'rogatiua sc̄itatis sue fr̄s sit ab aplis p'
ea archiep̄c ierosolimoꝝ & senior uo fuit
in xp̄o. q'r ad q' melius uidendū. dicimus q'
anna mortuo ioachim.
de quo susceperat uirginem
mariā data ē in uxorē
a ioseph f'rio suo cleophe
fr'i ipsius ioseph de quo susceptā

Non fuit ana nazarea. s; de sephoꝝ. c'tiu' ii miliare a nazareth.

filiam uocatāq; mariā dedit in uxorem
alpheo. de qua nati s' alpheo. iiii. ꝯsobri
ni dn̄i. Iacob;. Symon & iudas apli. & io
seph. qui barsabas. qui & iusta post cū
mathia elect' fuit. Et hy. iiii. p' ceteris cō
sanguineis. dc̄i s' fr̄es dn̄i. q' nō solum ꝯgna
ti putabant' s; & agnati ei' erant. tamq̄
ex duob; frīb; ioseph & cleopha descenden
tes. int' quos tn̄ q'i antonomasice iacob;
dc̄s ē fr' dn̄i. q' q'm simillim' erat ei in
facie. Item mortuo cleopha anna nup
sit uiro t'tio. s. salome. susceptamq; ex
eo filiā. sicut & alias. p' uocauit mariā
& hanc dux' zebedeus. huicq; ex ea filios
iacobū maiorem & iohm. qui licet postius
natus. maior dc̄s ē. q' p'mi' uocatus ē a
dn̄o. & p'mi' adhesit ei. q' romana fuat
ecc̄a ut singli in ordinib; suis p'ores sīt
p'ius ordinati. Ita dix' for'tiu'. Aly uo in
dentes mul'res agnominari sole a nominib;
uiroꝝ. ut marcia catonis dixerunt p'ori
b; uiris mortuis has duas marias nup
sisse cleophe & salome. l' p'ores uiros fuis
se binomios. & dcm zebedeum cleophā
alpheum salomā. De sermone domini

Et eleuatis oclis in monte. xxv.
in discipulos. docebat eos dicens.

Mathei. v.

Mathei. x.

Bti pauperes spu. qm ipor e re. c. et c. Huc
sermonem mathus et lucas uarie narrant
Ob hoc quida tradunt dnm
eu pus fecisse discipulis in
supercilio motis sedendo p
in late montis conuenit
discipulis et turbis stando.
Alij uo tradunt n n unu
sermone sed conuenit et turbis et discipulis.
Vtru au hoc itm sit. n in facili int e hoc
scire. sic nec int e scire an mons in quo
h fcm sit fuit thabor an alius mons
in galilea. Simones q a dno ad discipulos
fcos. legunt in matheo. luca. iohe tm.

Secdo miliar
a capharnau
e descensus
motis. n fcs
e sermo et lepros
curatus

Hvic De orone dominica. cap.
sermoni intexuit dns orone dnica
que. vij. ptes ht. pma e captatio bni
uolentie qm sequitur. vij. peticiones. et
dirigit ad dnm prem a quo petimus
nob dari pane nrm supsubale. i. filiu
Nam et ipse docuit nos ad petend a pre
in noie suo. tres pme petitiones spectat
ad uita futam. sic scificet. i. firmet
in nob nom tuu. In hac uita qi mobile
e nom pris in filios. q et iudas qnq
fuit filius di. qui no. p qua et possibilitate
mouendi aplo dixit. ne et ego reps inue
niar in patra eni apparebunt filij. et i
mutabilit erit ds pr eor. Ad. i. ad te ui
dendu ueniat reg. t. ut sit regnu i reg.
Fiat uoluntas. t. s. i c. et i t. q. sicut celes
tis ecca nil pot uelle n q scit te uelle
ita et illa que adh militat in tra. addica
tur uoluntati tue. Quatuor q sequntur
ad miliciam h uite spectant. sic panem
nrm. i. supsubalem da nob ho. i. xpm q
e subal. i. sup oms subas. et e panis
uite salutaris. vl sunt due dictiones sup
sblem. et est. i. da nob panem. i. xpm. et hoc
sup. i. pt panem sblem. i. necciu ad sus
tentatione. da nob hodie. i. in psenti te
pe pane nrm. i. xpm qui ps fideliu e.
Quasi da nob utrunq pane aie et corpis.
dicet

Lucas posuit cottidianu q de uiatico tm e
ponit. grecus ht epiusion. hebre uo sagolla
. i. pcipuu vl egregiu. vl peculiarem. Ob h
forte lucas uidens mathm dixisse sogolla
. i. peculiare. dixit cottidianu. Grecus uo
tpres mathi. q uidit eu dixisse sogolla q
sonat egregiu. dixit epiusion. Tres sequitur
pane. Amen. hebre in fine ponit un
nom ex hys trbz. Ame. sela. sele. que s
nant ue sup pacem. De aplis missis cu
Cvmq conuocatis potestate curandi.
Ihc uba. Conuocatis discipulis. xij. dedit
eis patem eiciendi spe imundos et cand
omne infirmitate. Et
misit eos pdicare reg
nu dei et att. Nul tuli
tis i uia. Nemine salutaueritis. s. sic alij q
n ex studio optandi salute. Consueuerut tm
salutare. In uia gentiu ne abieritis. et in
ciuitate samaritanor ne intraritis. Gratis
accepistis gratis date. Non portabitis pe
cunia. no pane. no duas tunicas
duas n calciamta. no uirgam. Sed
soleis vl sandalys uti iussi s. i. petras
et uirgam fere que
p pate accipiendi
neccria ponitur. Ecce
mitto uos sic oues
i medio lupor. Q
uos recipit me re
cipit. De cura
tione leprosi.

Ivn e q diaco ge
stia die rogatio
num.

Evude Incidentia
e q diacon sumpto
codice de altari sb si
lencio trasit iclinas
se dori in ambone st
tat ipe q. mitis d
cu offe pace nec p
pulunar. i. solanam
te. S alio ft ei. nec obe
q pulunar significat
on euglii leue forte.
In e q diacon no dic
dns uobcu nisi cu leg
euuglm nisi raro.

Cvm
au descendis
s de monte scdo
miliario a caphr
nau tetigit lep
sum. q. iam sol
uens figas et sanauit eu dicens munda
et addid. Vide nemini dixis. q. d. vide
manifeste et plene mundatus sis. ne
ni dixis. i. nemini hes nece dice. an
tes euidens e. S ostende te sacdoti. a

h.
h. mathi
vj.

HYSTORIA

cui arbitrium reuocandus es. Ecce non du
dum alios soluere legem. Sanatus tamen ubique
predicauit. De seruo centurionis.
Cum autem intrasset capharnaum roga
uit eum centurio per interuentum seniorum
iudeorum ut sanaret puerum suum paraliticum.
Et ait ihesus. ego ueniam et curabo eum. Venit
autem potentia sanandi non corpore. Et ait
centurio: Non sum dignus ut intres sub
tectum meum. sed dic uerbo et sanabitur puer
meus. quia et ego solo uerbo per ministros meos
operor. Forte ydola habebat in domo et timuit
dampnari iudicio. Et sequentibus se dixit ihesus. non inueni
tantam fidem in israel. subaudi. huius temporis.
nec includebatur in nomine israel sequentes eum
quia eos ad eos loquebatur. centurio uero gentilis
erat. Et sanatus est puer in illa hora. De socru
Et cum uenisset ihesus in petri.
domum petri quam forte habebat capha
naum per uxorem. Ipse enim erat in beth
saida ad petitionem discipulorum. sanauit
socrum petri febricitantem. De filio ui
Cum autem iret in ciuitatem due.
que uocatur naim que est in gali
lea. suscitauit autem portam filium uidue. fere
trum tangendo et dicendo. Tibi dico surge. #
Vespere autem facto. obtulerunt ei inerguminos
et male habentes et sanauit omnes. Et uoluit
ire transfretum et dixit ei unus scriba. Rabi se
quar te quocumque ieris. Volebat sequi dominum
ut disceret signa facere ad lucrum. et ideo non au
ditur a domino. Dixit autem dominus alteri. Sequere me.
Qui respondit. Domine permitte me primum sepelire patrem
meum. Cui ihesus. Dimitte mortuos in peccatis
sepelire mortuos suos. Tu uade annuncia
regnum dei. Non prohibuisset dominus ihesus hunc a sepul
tura. si non essent alii qui sepelirent. Et ait
alter. Sequar te domine. sed primum permitte me renunci
are his qui domi sunt. Cui ihesus. Nemo mittens
manum ad aratrum et respiciens retro aptus
est regno dei. De excitatus imperauit mari.
Tunc ascendit in nauiculam cum discipulis
et dormiuit in puppi. super ceruical. et
orta tempestate excitatus a discipulis impera
uit uento et mari dicens. Tace et obmutes
ce. et cessauit tempestas. non per errorem he
reticorum imperauit eis tamquam animatibus qui
hac occasione uerborum. quod omnia leguntur obedire
deo. dogmatizauerunt omnia animata esse. sed
dominum obedire et inanimata. quia solo uerbo de
hiis facit que uult. Secundum quem loquendi modum
solet dici materia obediens uel inobediens me
dicine. De duobus obsessis a legione.
Cum autem uenisset in regionem gerasenorum que
est contra galileam. occurrerunt ei duo
arreptitii seuientes nimis. quorum unus adorauit
et dixit. Quid nobis et tibi ihesu fili dei. Venisti
ante tempus torquere nos. Nesciebant demones
eum dei filium. sed suspicabantur per miracula et
testimonio patris. Torqueri autem se dicebant. quia
cogebantur exire et cessare a lesione. dicebat
enim illis ihesus. exi spiritus inmunde. Sciebant autem
in iudicio se torquendos in abissum. Cumque dominus
querenti nomen suum dixisset se uocari legionem
rogabant eum ut mitteret
in gregem porcorum qui iuxta
pascebantur. et intrantes por
cos. precipitauit eos in
mare. Indigene autem rogauerunt eum ut
transiret a finibus eorum. Cumque ascenderet na
uem sanatus licet rogaret. noluit secum du
cere. et rediit in capharnaum. quam matheus
uocat ciuitatem suam non origine sed gente.
quia quelibet ciuitas galilee potest dici ciuitas
galileorum. De paralitico dimisso per
Et sanauit paraliticum tectum.
autem se dimissum per tegulas. primo re
mittens peccata eius que fuerunt causa morbi.
quia quod ob causam fit. cessante causa cessare debet
et effectus. et propter scribas et phariseos qui putabant
eum blasphemasse. dixit paralitico ut sur
geret et tolleret lectum suum. Et surrexit et
abiit. Quia igitur constat quod propter peccata quandoque egro
tat homo. medicus uisitans egrum. primo
debet eum monere ad penitentiam et confessionem. ne
peccato manente tamquam ferro in uulnere

Non quia ita uo
carentur. sed. q. d.
frustra queris
quia plures sumus.

transfretum

De demonio clamante.
Et ingressus sabbato synagogam, docebat
eos. et ibi eiecit ab homine spiritum inmundum
clamantem. Quid tibi et nobis ihesu nazarene.
Venisti perdere nos. scio quod sis sanctus dei.

#
Secundo miliario a thabor contra naym mons edom
ad radicem cuius fluit cyson

frustra sit malagma imponere. **De puteo Samaritane.**
Cum autem ascendisset
in iudeam et inde rediret in
galileam oportebat eum transire per samariam
i. per regionem cuius caput fuerat samaria. Ciui-
tas que nomen antiquum
amiserat et dicebatur
sebaste. Sed regio illud
nomen tamen retinuerat. Ve-
niens autem iuxta sichem
que corrupte sichar di-
cebatur erat in predio
quod emit iacob a rege
emor quod dedit filio suo fi-

Sichem. **Incidentia.**
chem nunc dicitur neapo-
lis .iiii. miliaribus a
sebaste in ea iuxta distans
fontem fecit ierobo-
am uitulos quos po-
suit in dan et in be-
thel. quod [?] uno mili-
ari a sicheon.

lio ioseph. Et fatigatus ex itinere sedit super
puteum iacob. qui hactenus sic uocatus
fuerat ex euentu qui sequitur. postea agnominatus
est puteus samaritane. Sunt qui dicant
locum illum esse umbilicum terre nostre habitabilis
quia singulis annis quadam die estatis meri-
diana hora descendit sol in aquam putei.
nusquam faciens umbram. quod philosophi ap-
sienem fieri tradiderunt. Ideo enim deum putant
in deuteronomio constituit eum super terram
excelsam. Ierunt autem discipuli in urbem
ut cibos emerent. Venitque mulier haurire a-
quam. Que domino petenti potum quasi notans eum
iudeos dixit non couti samaritanis. Agnos-
cens ex fimbriis pallii dominum iudeum esse.
Translatis .x. tribubus rex assiriorum misit per-
sas et assirios ad incolendam terram. Qui
ob metum ferarum libros moysi receperant
et legittima terre. non tamen cessabant ab idola-
tria. qui primo cuthei uocati sunt a fluuio per-
sarum. Tunc autem samaritani dicebantur
quasi medii inter iudeos et gentes. quos tamen iu-
dei uocauerunt eos iacobitas i. supplan-
tatores. quia terram fratrum suorum que eos continge-
bat eis supplantauerant. Horum cibis et uas-
culis non utebantur iudei. Cumque colloquendo
cum ihesu accepisset ab eo quod .v. uiros habuerat
et sexti erat concubina. ait. Video quia propheta
es tu. et statim consuluit questionis determinationem
que inter ipsos et iudeos uentilabatur. Dicebant
enim iudei proprium locum adorandi esse ierusalem et tem-
plum. Samaritani uero garizim montem in
quo antiqui patres adorauerunt. Ihesus autem dixit tempus
uenisse in quo nec in ierusalem nec in monte illo
adorarent homines. quasi diceret. non presso locum loco
in adorando. Vere adoratores deus tamen in spiritu et veri-
tate. i. ex dilectione que est a spiritu. et physis quam
uere sunt per eius. Cui mulier. Scio quia mes-
sias uenit. i. in proximo est ut ueniat. Forte et sa-
maritani signa domini aduentus notauerant.
Messias ebraice. christus grece. unctus latine. Pu-
nice quoque messe dicitur unge. lingua enim punica
et sira affines sunt iudee. Dicit ei ihesus. Ego sum qui
loquor tecum. Reliquit mulier ydriam et abiit in
ciuitatem monens ciues egredi ad uidendum ho-
minem qui dixerat ei quecumque fecerat et dicebat.
Numquid hic est christus. Timuit asserere quod audie-
rat et credebat ne uiri indignarentur a muliere
doceri. Ciuibus uero egredientibus uocauit eos ihesus
segetes paratas ad messem. i. paratos ad cre-
dendum. Cum tamen ad hoc superessent .iiii. menses ad
messem. Vnde comprehenditur hyemis tempore
fuisse hoc factum. Ihesus autem ad petitionem eorum
iuit in urbem et mansit ibi duos dies et
multi crediderunt in eum. **De filio Reguli.**
Venit autem ihesus in chana galilee [illegible]
iudea in galileam ascenderat. Et erat quidam
dam regulus i. de potentioribus terre sub rege
cuius filius infirmabatur. non in chana sed in ca-
pharnaum et rogabat dominum ut descenderet
et sanaret filium eius. Quem redarguit eadem
quia non credebat eum posse sanare nisi corporali
presentia et tactu. Sed ideo dum instaret ille
ait ei. Vade filius tuus uiuit. Et sic absque
uerbo sanauit eum. Descendensque pater cum cognouisset
filium sanatum in hora qua dominus dixit
credidit ipse et domus eius tota. Creditur iste
iudeus fuisse. quia dixit ei dominus. nisi signa
et prodigia uideritis non creditis. Iudei enim
signa querunt. **De conuiuio leui.**
Et fecit ei leui conuiuium in domo su-
a. et discumbebant cum eo publicani

Marchy ij.

quin fuiant socii levi. Que cum arguerent phari
sei quod cum talibus edebat ait. Non veni voca
re iustos sed peccatores ad penitentiam. Excusauit
que discipulos de eo quod non ieiunabant. tum quia
rudes erant nec difficilia sustinerent. tum
quia cum eis corporaliter erat. quo cum auferetur
ab eis plurimum ieiunarent. Ex hoc quidam di
cunt quod ablato christo in ascensione ieiunauerunt
discipuli usque ad missionem spiritus. Et ob hoc ipsi
ieiunant ab ascensione usque in penthecosten. nec etiam
tunc celebrent nuptias quas iam inchoantes
.iii. ebdomadas ante festum sancti iohannis. sed non est auten
ticum. nec in actibus apostolorum legitur. tunc de ieiu
nio eorum sed de oratione tantum. Querentibus autem
phariseis signum de celo negauit tamquam indignis
quia detiores erant niniuitis. et regina aus
tri. qui tamen nec legem nec dictum prophetas habue
rant. et nota quod quia in antiquioribus libris
legitur. De filia archisynagoge et
emorroissa.

Ecce princeps synagoge iairus adorauit eum dicens.
filia mea modo defuncta est. i. morti proxima ut
marchus et lucas posuerunt. veni et pone ma
num tuam super eam et uiuet. Et dum iret mu
lier emorroissa ab annis .xii. retro ueniens
tetigit fimbriam uestimenti eius et sanata est.
Ambrosius in sermone de salomone dicit hanc
fuisse martham. Figurans enim beneficia christi
circa genus humanum per aliqua premissa sub
didit. dum languidum sanguinis fluxum
siccat in martha. dum demones expellit de
maria. dum corpus redivivi spiritus calore con
stringit in lazaro. Venientes autem in domum
iairi introiuit tantum secum petrum et iacobum
et iohannem fratrem eius. qui quasi erant secretarii eius.
et matrem et patrem puelle et eiectis irriden
tibus eum quia dicebat puella dormit. tenens
manum puelle ait. Tabita cumi quod sonat
puella surge tibi dico.

Quidam dicunt fontem
esse in medio urbis
sub regia salomonis.

non est de interpretatione.
et iussit illi dari ad
manducandum. Hic enim est tercium exemplum
de resurrectionis. Magi enim mortuos susci

tant quibusdam caracteribus alligatis sub lingua
ascella et loqui eos et incedere faciunt. sed
comedere nequaquam possunt. De duobus cecis
et surdo et muto.

Et transeunte inde
ihesu secuti sunt eum duo ceci clamantes.
fili dauid. miserere nostri. Cumque uenisset
domum .i. in domum suam in nazareth. tetigit
oculos eorum et aperti sunt. Cumque dixisset eis
uidete ne quis sciat. tamen diffamauerunt eum
in tota terra illa. Egressis illis obtulerunt ei
mutum demonem habentem. et eiecto demone
locutus est mutus. In greco tamen melius sonat
surdum quam mutum. De beelzebub.

Et cum laudaret eum turba pharisei
dicebant. In belzebub principe demoniorum
eicit demones. a belo primo nomine ydoli ua
rie gentes secundum idiomata lingue cognominauerunt
ydola sua. Babilonii dixerunt bel moabite beel
palestini baal. Quidam aliquid superaddebant
ut beelphegor. i. deus tentiginis qui est priapus.
Quidam baalim qui est deus sidoniorum et sonat uiri
mis. i. robur meum et capillus. Beelzebub tamen
nullius hominis erat. sed iudei irrisorie uicinum
suum ydolum acharonitarum sic uocabant. Et
sic sonat uir muscarum ob sordes immolatorum
sanguinis que sequuntur musce. nec est fi
nalis littera. d. sed .i. l. v. sed. b. Quibus ait ihesus.
filii uestri autem in quo eiciunt. q. d. Si uestri filii
uestris hanc expulsionem deo datis. quare in me
id non facitis. Erant enim de iudeis exor
ciste qui per exorcismos salomonis demones
eiciebant. mariae sicut radix cuiusdam herbe po
netur in naribus obsessi. Ait enim iosophus.
se uidisse quendam exorcistam captum. et
adductum ad uespasianum dum obsideret urbem.
qui anulum sub cuius gemma radix erat po
suit in naribus cuiusdam obsessi. et adiurauit
demonem. et egressus est demon. Vt autem probaret
eiectum demonem posuit peluim aqua
plenam in medio et adiurauit demonem.
ut subuerteret peluim et obuertit eam. Quod autem in
anulis quidam includunt spiritum inmundum
per quem imperant aliis demonibus. non credo.

Eusebius in ecclesiastica historia dicit de muliere emorroissa quod postquam sana
ta est. fecit statuam ad ymaginem christi in ora sua in qua ne
scit sculpsit fimbrias sicut christus habebat. Contigit autem quod herba
sub statua illa crescentes mox ut ipsas fimbrias attingebant
tamen crescens curato et egritudines infirmitas curat.
Quod tempore iuliani apostate contigisset in cesarea philippi ea de
posita sua ymaginem collocauit. quod fulminis ictu confracta
est. Statuam christi quidam pagani extrahentes confregerunt quam
christiani postea colligentes in ecclesia condiderunt et omnium egritudinum
esse noscitur medicamentum.

mathei. xv. et. c. mar. xii.

ydoli

h. Hec salomonis. **De maria magdalena.**
Hic quidam dicit dominum uocatum in naza
reth a quodam phariseo in domum suam et
ibi magdalene dimissa esse peccata sua. que
et secuta est eum. Sed | Magdalum oppidum est
nec locus nec tempus | .ii. mili. a tibiade. que
quo factum est euange | prius emeth dicta est.
lio certificari potest. **De ministerio**
f. Factum est autem dum **marthe. xxiv.**
ascenderet in iudeam intrauit in quoddam
castellum et martha accepit eum in domum
suam et ministrabat ei. Sessio autem soro
ris illius audientis. | Plures dicunt in be
dominum prelata est a domino | thania factum.
ministerio marthe. non quia maioris meriti.
sed quia non auferetur. **De questione iohan**
i. Iohannes autem cum audisset in uinculis **nis**
Math. xix. capta x. misit ad eum duos de discipulis di
cens. Tu es qui uenturus es an alium expec
tamus. Non dubitabat iohannes qui dixerat.
Ecce agnus dei ecce qui tollit peccata mundi.
Sed cum adhuc discipuli eius dubitaret. misit
eos ad ihesum. quasi diceret. Ite ad eum ab ipso querite ut
ipse sit christus an adhuc uenturus sit. tamen gregorius
super ezechielem uidetur uelle quod iohannes nesciebat u
trum per se an per alium spoliaret infernum. quasi diceret.
ipse est ut descendam ad populum meum. Qui a gen
te nunciaui superis uis ut inferis nun
ciem. Ihesus autem amouens dubitationem eorum os
tendit eis signa sui aduentus. Illis abeun
tibus commendauit iohannem turbe dicens. Inter
natos .m. n. s. m. i. b. et hic est mihi non solum
nomen sexus. sed natura. Utrum autem sciendo
eo post eius fuit uel futurus sit indiscussum est.
nec ob hanc laudem credendum est hereticis quod dicunt
iohannem esse angelum humanatum. quia dominus et dix
it de eo fuisse predictum. Ecce ego mitto
uos angelum meum. etc. addiditque dominus quod omnis
lex et prophete usque ad iohannem prophetauit. non intelli
gendum est ex maxima parte. quia prophetauit post
agabus et iiii. filie philippi. Tunc exprobra
uit ciuitatibus galilee in quibus plurimas
fecerat uirtutes. et preposuit illis tyrum

et sydonem. | Forte quia in corozaim nutritur
Redeuntes autem quidam apostolorum | antichristus.
ad eum nunciabant ei que docuerant et fec
erant. et duxit eos in desertum locum ut requies
cerent pusillum. Nec enim edendi spacium habe
bant cum turbis. **De .lxx. discipulis.**
Post hec designauit dominus et alios **xxv.**
.lxxii. discipulos et mittebat eos
binos ante faciem suam. Reuersi sunt autem
et hii cum gaudio dicentes. domine et demonia
subiciuntur nobis. Exul | **In incidentia**
tauit gaudio ihesus et dixit. Con | coronis ecclesie sunt
fiteor tibi pater celi et terre | .vii. tres maiores
quia abscondisti hec a sapi | quia .xii. apostoli. et .iiii.
entibus et reuelasti ea | minores. quia .vii.
paruulis. et nemo no | prophete. et .lxxii. ecclesie
uit patrem nisi filius | delabra prodiscipulis
neque filium nisi pater. et | designando. et angeli
erubescat eunomius di | quia custodes eorum.
cens se plenam habere noticiam de patre et filio
nec excludit utriusque communio. Ob hoc enim e
tiam spiritum sanctum creaturam esse putauit et non sibi
illis quia non sciebat quicquam illi. **De solo**
Et factum **sabbi in granorum confrica**
est in sabbato secundo primo cum ihesus et disci
puli eius transirent per sata grana confricantes
manibus edebant discipuli. hoc exponit sic.
In sabbato secundo. primo cum ihesus intraret per sata et
uel in sabbato secundo. a pascha. de quo precessit. Sunt
est una dictio quam dicit lucas deuteron prothon. et
secundo primum. hoc autem sabbatum quod discipuli uio
labant ideo sic uocatur ut significaret spiritu
ale sabbatum iam inchoari et legalia cessatura.
Est enim sabbatum spirituale sabbatum secundo primum. uel
supernus inferiore legali. scilicet quia factum de sabbato primo.
Quia enim prius fuit tempore. factum est secundum numero
gradu. quasi capitulum ubi illum est in eandem. hic si quis
christum uelit applicare ad illum sabbato primum non
errabit. Uel sunt due dictiones et de sabbato
et primum tempore. quia ante legem sancti patres spiritua
liter sabbatizauerunt. et post legali sabbato
in eo posito. Cum autem dicerent pharisei. quod fa
ciunt quod non licet sabbatis. Excusabat eos do

HYSTORIA

nullis modis. tum quia necessitas excusabat eos sicut
excusavit dd. et pueros eius qui comederunt panes
sacerdotales. nec peccant sacerdotes circumcidentes
et sacrificantes in sabbato. tum quia presente et aucto-
re dno sabbati. faciebant hoc. quia et non peccavit
iosue dum circuivit ihericho. vij. diebus
nec hodie ergo si solvit ieiunium reus est. Dixe-
runt autem pharisei hoc non licere sabbatis quia alia die
licebat secundum legem edere grana segetis comprimendo
sed non metere falce. Nota primos apostolos solvisse
sabbatum. quos tamen receperunt hebionite cum
repudient paulum. quasi legis transgressorem.

Factum est autem **De manu arida**. xxx.
et in alio sabbato intravit ihc in sinagogam
et erat ibi homo manum aridam habens et obser-
vabant eum pharisei si sabbato curaret. Cumque
quesissent ab eis si liceret sabbato curare hominem
nec respondissent curavit languidum con-
futans supersticiosos. quia sabbatis pecus lap-
sum a fovea extraherent. Ipsi autem colloque-
bantur quidnam facerent de ihu. Ihc autem
sciens secessit inde et secuti sunt eum multi et
curavit eos. **De. iiij. parabolis ad turbas.**

Factum est in diebus
illis. exivit in monte orare et erat per-
noctans in oratione. et cum dies factus esset. voca-
vit discipulos suos. forte ad hoc dormientes
et sedebat secus mare. Cumque congregarentur tur-
be. ascendens in naviculam docebat de ea tur-
bas stantes in litore in parabolis loquens eis.
Proposuitque eis parabolam seminantis mitten-
tis semen malam non ferentem fructum et in una
bonam facientem triplicem fructum. Secundo
proposuit parabolam seminantis bonum semen
cum inimicus homo supersemniavit zizanium.
In quo illud quod dicitur. sinite utraque crescere usque ad
messem. videtur contrarium paulo qui ait. Auferte
malum de medio vestri. sed intelligitur contrarium cum
venerat ad spicam et lolium generis est simili-
tudo et vix distinguitur plurimum. Hoc ergo dictum est
de ambiguis. illud pauli de manifestis. Ter-
tiam proposuit parabolam de grano sinapis. Quar-
tam proposuit de fermento quod abscondit mulier
in farine satis tribus. Satum est genus mensure in
palestina modium et dimidium capiens. Sed
sum autem dissebant discipulis omnia. Tunc di-
missis turbis venit in domum et dixerunt ei dis-
cipuli. edissere nobis parabolam zizaniorum.
primum enim exposuerat eis in navi. **De tribus
ad discipulos in domo.** xxx.

Quibus expositis quod quesierant in parabolis et
locutus est eis. Et proposuit parabolam de thau-
ro abscondito in agro pro quo emendo inven-
tor vendit omnia que habet. Aliam quoque propo-
suit de inventa et empta bona margarita.
Terciam quoque de sagena missa in mare. in qua
dicitur quod in gehenna erit fletus et stridor dentium
in quo innuitur resurrectio corporum futura.

Hoc autem **De Gehenna.** xxxv.
nomen evangelicum est tamen et dictum a dno in-
ventum ob ignem inextinguibilem qui erat
factus idolis in valle iuxta ierlm qui dice-
batur tophet et etiam gehennon. quasi terra filiorum
hynnon. id est hominum. et sic vocatum per que ydola-
tre tinciebant parvulos suos sicut nos tin-
gimus eos per aquam baptismi. Ignis quoque dicebatur
tophet. non satis nota causa vel forte. quia
quodam artificio de visceribus terre per lapides
spongiosos quos stophos dicimus. ingiter
erumpebat. **De saltu domini.** xxx.

Et veniens in patriam suam docebat in
sinagogis eorum ita ut mirarentur et dice-
rent. unde huic sapientia huiusmodi. Nonne hic fabri filius.
Nonne maria mater eius et fratres et sorores
eius sunt apud nos. Quod non est intelligendum sicut elvi-
dius qui virginem peperisse dno fratres de io-
seph dogmatizavit. vel ioseph de alia uxore
liberos suscepisse. sed consobrini fratres sunt dicti sicut
sic abraham
dixit ad loth fratres
sumus. Marcus
ait dum dein
ab eis fabrum.
credebant enim
fabrum. quia ioseph
fabri filium. et paucos ibi curavit propter incre-

Incident. Fratres quatuor modis
dicuntur. scilicet natura
gente. cognatione. affectu. Natura
ut iacob et esau. Gente ut
omnes iudei. Cognatione ut qui sunt de
una familia. et sic abraham et loth.
affectu omnes christiani dicuntur fratres.

e

h

e

luc. iiij.

similia

dulitate eorum dicens. Nemo propheta acceptus est in patria sua. Et repleti sunt omnes ira et eicientes eum ex civitate duxerunt eum usque ad supercilium montis ut precipitarent eum. Ille autem transiens per medium illorum ibat. Ad hoc extenditur locus qui dicitur saltus domini [Hic locus duobus miliariis est a Nazareth contra meridiem.] per quem dominus descendens impressit se rupi et cedens rupes fecit ei locum quasi latibulum in quo adhuc vestigia rugarum calciamentorum eius olim impressa notantur.

De decollatione Iohannis

In illo tempore Herodes tetracha die [illegible] natalis sui celebravit coram principibus suis et primis Galilee ubi puelle saltanti datum est pro munere caput Iohannis baptiste in disco. Est autem discus vas rotundum desuper valde extentum, unde et dapifer discoforus dicitur. Alii mappa que in sale dicitur discus appellatur. Unde et alia dicunt apparuisse Petro in disco quod alius liber actuum apostolorum lintheum notat. Credibile est quod Herodes cum uxore de nece Iohannis sub tali occasione facienda prius secreto tractaverat. Discipuli vero Iohannis tulerunt corpus eius de carcere et sepelierunt illud. Cronica et undecimus liber hystorie ecclesiastice tradunt Iohannem in castello Arabie transiordane dicto Macheronta vinctum et truncatum. Corpus vero in Sebaste urbe Palestine sepultum. Caput autem Ierosolimis humatum est iuxta Herodis habitaculum. Ossa cuius tempore Iuliani apostate gentiles sparserunt, invidentes miraculis que fiebant ad eius monumentum. Que rursum collecta ab eisdem cremata sunt et pulvis ventilatus quasi [illegible] martirium in iam mortuo quidam representant nescientes dum in nativitate eius ossa collecta undique cremant. Dum autem colligerent ossa quidam monachi a Ierosolimis mixti latenter colligentibus magnam eorum partem tulerunt. Inter que et digitus quo dominum monstraverat fuisse perhibetur, quem per beatam Teclam intra alpes attulit, et dicitur esse in ecclesia Mauricii. Tuleruntque ossa ad Philippum Ierosolimitanum episcopum nonum, qui misit ea per Iulianum diaconum Athanasio Alexandrino episcopo. Que postea Theophilus eiusdem urbis episcopus in templo Serapis reposuit a sordibus purgato. Basilicamque in honore Iohannis consecravit, que sub Theodosio iubente fama gentium desecrata est. Tempore vero Martiani principis duobus monachis orientalibus qui ob orationem venerant Ierosolimam Iohannes revelavit caput suum, non multum post incuria perditum. Platum est ab his in Emisenam urbem Phenicie et in quodam specu in urna sub terra non parvo tempore ignobiliter reconditum, donec demum idem Iohannes caput suum ostendit Marcello religioso abbati et presbitero dum in eodem specu habitaret. Quod cum ille Iuliano eiusdem urbis episcopo indicasset elevatum est. Ex quo tempore cepit in eadem urbe decollatio sancti Iohannis celebrari ipso die ut arbitramur quo caput inventum inventum est sive elevatum. Quod postea Constantinopolim translatum est et inde ad Gallias. Alii tradunt non esse festum decollationis sed decollectionis ossium eius prius sparsorum et combustorum. Iosephus aliam causam tradit necis baptiste dicens eum predicasse hominibus iusticiam et obtentu baptismi multos congregavisse. Timensque Herodes dispendium gentis sequutus Iohannem occidit eum. Et refert Iosephus Iudeos tradidisse Herodem ob hoc in sabbato in primo victum ab exercitu Arethe regis.

De v. panibus et duobus piscibus

Audivit autem Herodes famam Ihesu et ait: [illegible] Iohannem ego decollavi. Quis autem est iste de quo audio talia. Et querebat videre eum. Quod cum audisset Ihesus ascendens in naviculam in locum secessit desertum seorsum et secute sunt eum turbe pedestres de civitatibus et curavit eos. Erat autem proximus dies festus qui dicitur pascha. Vespere autem facto xii dixerunt ei: Dimitte turbas ut euntes inveniant sibi escas. Et ait Ihesus: Date eis manducare et facite eos discumbere super viride fenum per contubernia, id est per diversas [illegible] hominum qui de villis venerant. Et [illegible] v panibus et ii piscibus a puero quodam [illegible] ex discipulis fuisse creditur per apostolos [illegible]

Nota quod in sequenti pascha post decollationem Iohannis crucifixus est dominus.

quamvis illa superior dicatur

inter Heliseum et Abdiam

HYSTORIA

eos pp̄ q̄i. v. milib; uiroꝝ. exceptis mlīri
b; ⁊ puul. et de fracmentis impleti s̄ co
phini. xij. ⁊ statim coegit discipl'os ascē
dere nauiclam ⁊ p̄cede eum trāsfretū ad
bethsaidam. donec dimitteret turbas. Q' g̃ lu
cas dic̄ h' fcm̄ in locis bethsaide. intellud' ē
nō q' eēnt ī finib; ei'. s; iux' tibiadem ut
dic̄ iohs. s; q' ad eam ptinebat. Q' aū iohs
dic̄ eos transfretasse ad capharnaū. intellīgd'
ē ꝑ bethsaida trāsisse capharnaū. Ihc aūt
cum cognouiss; q' homines illi uolebant eū
rape ⁊ face regem. fugit ⁊ ascēdit ī mō
tem. q' sub tali rege uidebat' eis nō ꝑ
se egere. fugit ⁊ ascēdit ī monte solus
solus orare. h' est mons ī quo f mone fe
cit a quo p miliare distat locus refecti
onis hui' qui hodie d' mēsa. iuxta qm̄
ē locus ille. in quo p' resurrectiōe comedit
ptem piscis assi. sup' uō ē ps illa maris.
sup q̃m dominus amblauit q̃m alia uice
excitatus sedauit. Quod dn̄s ambula

Nauicla uit supra mare xxv.

Nauis in qua erant discipli iactabat'
fluctib;. Videns aū eos ihc laborantes q'r
ta uigilia noctis uenit ad eos ambl'ans
sup mare. Quatuor uigilias faciūt ex
cubantes in castr's. pma d' cōticiniū. in
qua oms simul uigilant. Sa intempestū
ī qua adolescentes. Tcia gallicinium ī q̃
pueri. Qrta antelucanum in qua senes.
has dn̄s aliis nōib; uocauit. sero an
media nocte. an gallicantu. an mane.
Cumq; putarent discipli eum eē phantas
ma et clamarent ait. Ego sū nolite ti
mē. nō dixit quis esset q' ex nota uoce
potant eū agnoscē. ul' intelligent ipm
eē qui dixat moysi. Qui ē misit me ad
uos. p' petr' uenit ad eum sup aquas. q̃
dū mergetur erexit eū. Qui cum ascēdisset
nauiclam cessauit uent' ⁊ statim fuit
ad t'ram ad q̃m ibant. De uibis dn̄i p

Altera die qb; q'da ret' abierunt.

Alt̄a die turbe quas pauiat ihc inuenīunt
naues superuenientes a tibiade ⁊ uenīunt
capharnaū ⁊ inuenientes ihm mirabā
tur q̃m illuc uenisset. cū qi solam nauē
uidissent q' ī intrauerat. Cumq; comedēt
cibū quē eis fecat. tū pferebant man
na dicentes. pres nri manducauerunt
manna panē de celo dedit eis dn̄s. Tuc
dix' eis ihc. Ego sum panis uite qui de
celo descendi. Murmurabant iudi dicē
tes. Nonne h' ē filius ioseph cui' nouim'
prēm ⁊ mrem. Et ait ihc. Panis quē
ego dabo caro mea ē p mundi uita.
Litigabant g' iudi ad inuicē dicētes.
Quom pt hic carnem suā dare ad
manducandū. Tūc addid' dn̄s. Nisi
manducauitis carnē meā ⁊ bibitis
sanguinē meū. nō habitis uitā in uob.
h' aūt multi ex discipul' audientes. dix'
unt. durus ē hic sermo. quis pt eum
audire. et abierunt retro ⁊ iam cū
illo nō amblabant. De tditionib; pha

Rogauit riseorum contra man

Rogauit aū eum quida data domini.
phriseus ut prandet ap eum. Cumq; ui
disset ihm ī baptizatis manib; prandē.
murmurabat int' se. Cui dn̄s ait. Vos
phrisei q' deforis ē calicis ⁊ catini mū
datis ⁊ nō q' int'. q. d. corpa mūdatis
ī aīas. Stulti ~~calix~~ nōne d's
utrūq; fecit. hoc cont' maniche'os. catī
nū uas fictile ē. qs. qui aīas tm̄ a d's
creatas dnt. carnem uō a diablo. ⁊ addid'.
Date elemosinā ⁊ ecce omnia munda
s' uob. Quida q' scrib' et phrisei uenie
tes a ierosolimis uidentes discipl'os ei'
cōmunib; manib; manducare dicebant
Qre discipli tui trāsgdiunt' traditiōes
seniorū. Et r' ihc. Quare uos trāsgdimī
mandatū dei pp traditionē urām.
Nam d's dix'. Honora prēm tuum et
mrem. q' nō tm̄ preuerentia dēm ē.
uīm ē p necessariis obsequiis exhibē
dis. hoc phrisei impietatē sub nomine

pietatis docebant dicentes. filios melius facere si deo pretium uotum promittant uouent que parentibus offerenda erant instruentes eos quod egenis parentibus contenderent. O pater corban quod ex me est tibi proderit. Corban est munus uotiuum. q.d. quod uoui deo iam tibi prodesse. absit. et uocatis ad se turbis ait illis. Non quod intrat in os coinquinat hominem. sed quod procedit ex ore. primum intellige de ore carnis. secundum de ore cordis. Nam et uomitus coinquinat hominem uinum et quidam liber habent. Sed quod procedit ex corde. Quare ergo idolotitis et hijs que furtiua sunt et rapta non uescimur pro scandalo uitando. Cibus enim in se mundus est. Et dixerunt discipuli. Scis quia pharisei audito hoc uerbo scandalizantur. Scalon uel scandalon offendiculum pedis uel ruinam dicimus. Et respondens. Sinite illos. ceci sunt duces cecorum. Non enim ciuitate pro scandalo recedendum est. **Quod cibus non transit in mentem.**

Cumque intrasset ihesus **ritate nature** domum ait petrus. Edissere nobis parabolam istam. Et respondens. Non intelligitis quod omne quod in os intrat uadit in uentrem et in secessum emittitur. Hic enim de cibis in ueritate nature que resurget transit. sed carni admixta in se tamen crescit et manet. Dicunt heretici dominum idiotam fuisse et physicam ignorasse. quia plures cibi per arthus et neruos et uenas et medullas funduntur. quod probant per eos qui iugem uomitum habent sumpto cibo et corpulenti sunt. quelibet humorum purgatio secessio dici potest. et subiungit. de corde autem exeunt et cetera. Plato principalem anime putauit esse in cerebro. id est rationem. iram in felle. desiderium in stomacho. Sed iuxta christum principale anime est in corde. Marchus pro coinquinat ponit communicat. iuxta hebreum idioma qui communia immunda dicebant. qui cibos ~~c[omune]s~~ uocabant prohibitos in lege quos inmundos iudicabant. quia alie gentes communiter illis uescebantur.

Surgens **De muliere chananea.** inde ihesus abijt in fines tyri et sidonis et rogabat eum mulier gentilis chananea sirophenissa genere pro filia sua que male a demonio uexabatur. Chananei quondam iudeam incoluerant sed postea expulsi sunt. Ex hac dispersione enim mulier ista ex siris et phenicibus orta. Quidam tamen dicunt sirophenissa. quia sic phenissa erat. que tiria. sic et dido fuit. hi nomine iudicantes regionem inhabitantium et patriam. Ihesus autem non respondit ei uerbum. ne sibi contrarium uideretur quod dixerat. In uiam gentium ne abieritis. pro qua cum intercederent discipuli respondens. Non sum missus nisi ad o.q.p.d. israel. At illa uenit et adorauit eum ait. domine adiuua me. Cui dominus. Non est bonum sumere panem filiorum et dare canibus ad manducandum. Hebreorum more gentiles canes dicebat. quia edebant sanguinem ut canes. et docere ueni et curare ... uel et non de gentes. Cui illa. Etiam domine. Nam et catelli edunt de micis que cadunt de mensa dominorum suorum. q.d. Verum est quod dicis. facere quod in quod fit canibus ad modicum ... impertire mihi. Et ihesus commendans fidem mulieris ait. Fiat tibi sicut uis. et sanata est filia eius. **Item de surdo et muto.**

Et iterum exiens de finibus tyri uenit ad mare galilee inter medios fines decapoleos. id est peruenit ad locum illum maris. Cui e regione contraposita erat decapolis. id est regio .x. urbium circa pellam et gadaram contra galileam. Et adducunt ei surdum et mutum. Et posuit digitos in auriculas eius. et spuens tetigit linguam eius et ait. Effeta quod est adaperire. et ad eius imperium aperte sunt

Incidens. Tirus origenem tumulatum celat. ante tirum fuit lapis marmoreus grandis. super quem sedit ihesus illesus tempore gentilium. Hic postea francis conuenientibus mutilatus. super cuius residuum in honore saluatoris ecclesia constructa est.

aures ei

aures eius et soluta est lingua eius.
Post h De probatica piscina. xv.
erat dies festus iudeor. non deter
minat quis. s; pt intelli festu nouor. i.
pent. quia pdictum e iam de pascha. in
q decollat est iohes. Sed exp uo de cenophegia
t p de enceniis. Ascendit au ihc ad diem
festum. Erat au iosolimis probatica pis
cina cognominata hebraice bethsayda. v.
porticus hns. In his iacebat multi. langue
tiu expectantiu aque motu. Angls enim
descendebat i eam. qnq; t mouebat aqua
t qui prius p aque motu descendebat i ea
sanus erat. A quacq; detinebat infirmi
tate. probatica gce. ouis lat. Sic g dicta
erat. qz in ea natinei
lauabant hostias. So
let au collecta aqua
pisces n hns piscina
dici. q. p oratu. de hac
motione incertum e
qn cepit. Qr au inceptum esse qn motu de
debet. iii pponitur. qz langudi semper
erant ibi qui ad certam horam conuenirent
si sciret. Traditr a quibzda q regina sa
ba uidit in spu in domo saltus que ne
cora dicebatur lignu dnice crucis t nu
ciauit salomoni. Cu iam recessisset ab eo
q i ea moreretur. quida p quo occiso pi
rent iudei. t pderent locu t gentem. q d ti
mes salomon. defodit illd in tra. ubi post
fca e piscina. Appropinquante au tempe xpi.
supenatauit. q. pnuncians xpm. t ex in
cepit motio pdicta. s; h no e autenticu.
Cum au sanasset ibi hominem ihc. hntem
xxxviii. annos i infirmitate sua. pcepit
ei ut tollet grabatum suu t ibat. Sens r.
grabatu est lectus paupm. ubi tm capiti
aliqd substratum e. dcm a grabat q est cap.
Erat au sabbatm. dicebant au iudei. n licz
tibi tolle grabatum. Qui rn. Qui sanauit
me dix ut irem t tollerem illd. Cumq; que
sissent. qs e ille. rn. nescio. Pt inuenit eu

Ista Incidentia.
tinnei bauuli e
rant i templo qr
offiii sbdiacones
aqm sacdoti mi
nantes habent.

ihc i templo t dix illi. Sanus fcs es iam
noli peccare. ne deterius
tibi contingat. Tunc homo
nunciauit iudeis. quod
ihc eum sanu fecerat.

in p colligi q ex
pcco i caduit i in
firmitate illam.

De zelo iudeor
qr xpc filiu dei se fecit.
Unniq; arguerent eum q in sabbo opabat
ait illis. Pat ms usq; m opatur et ego o
por. q. d. non sex tm diebz ut putatis opa
tus e pr. s; semp opatur ds. gubnando re
nouando ut pmaneant condita. cu quo
ego opor. g bonu e q ago. Constat g ee
sacramentum q de requie sabbi legit. ppea
g mag querebant eu intficere. qr pre m
suu dicebat dm. Ait tm ihc. Pat diligit
filiu. filius quos uult uiuificat. nec pr
iudicat quequm. s; omne iudiciu dedit fi
lio. qr solus filius ueit in carne ut iudica
ret mundu. i. argueret. t p in iudicio sola
p. filii apparebit iudicans t siqua pferret
sua pferret eam. qr incrtu e si aliqua u
ba ibi pferant. Pdixitq; eis q alius. v. an
tixpc ueniet t non i nomine pris. s; suo
et eum recipient. De refectione. iiii.
Et relictis milium de septem pa
illis itm abiit secus nibus.
mare galilee in desertum. Cumq; turba mul
ta ibi esset. ait discipulis. Misereor sup turba
qr iam triduo sustinz me. nec ht q man
ducet. Cumq; accepisset a discipulis. vii. panes
t pisciculos paucos. pcepit ut discumberent
sup tram. forte i alia refectione. ea pasca
ad h erat hba sup tram. Nunc au p feruore
tre illius. no erat ibi hba. qr p pent erat
ut pdiximus. Saciatis au. iiii. milibz in
ror absq; mlribz et puulis de fragmentis
impleuerunt. vii. sportas. Est au sporta uas
de iuncis t foliis palmar contextum. De
Et statim quodam ceco. xxv.
ascendens nauem cu discipulis uenit
in ptes magedon. Unde locu uocat mr
chus de manitha. qr binomi erat. Et ob
liti s discipli tolle panes et docebat eos.

qr ypocrisis

Cavete a fermento phariseorum et saduceorum et
herodis. Cumque putarent se tacite notatos
de panum oblivione. arguit eos de modicita
te fidei. quia eo presente timebant posse egere.
Secundum marcum illuminavit cecum hic. sed de si
milibus sufficit nobis aliquando posuisse. alia transimus.
quia non canonica sunt illius. De confessione fidei

Venit quam fecit petrus pro omnibus.
autem ihesus in partes cesaree philippi. phi
lippus in confinio iudee septentrionali construxit
civitatem quam vocavit cesaream philippi.
in memoriam tyberii. et sui nominis. et est in re
gione phenicis ubi ad radicem libani ori
untur duo fontes. ior et dan. quorum rivuli
sociati iordanem fa
ciunt. sed et nomine
eius. quod ex suis
nominibus componitur.
Tamen contrarium dicitur.
quia civitas illa
olim dicta est dan.
ubi vitulum au
reum posuit iero
boam a qua ri
vus preterfluens
dictus est iordanis. quasi
ex nomine fontis et
civitatis conpo
natur. Civitas
eadem nunc pan
eas dicitur. Et inter
rogavit ihesus disci
pulos suos dicens.
Quem dicunt homi
nes esse filium ho
minis. Soli christo con
venit. Adam enim
filius terre. alii
filii hominum. Solus christus filius unius
hominis est. Alias post mortem quod lucas dicit dum
interrogasse discipulos cum esset solus orans. mar
cus non dicit in via. sed eum movet qui nunquam
oravit in via. forte bis quesivit. At illi dixe

Sub Libano Iudea
montibus gelboe sub ur
be cedar secus medio
cabilia balnea. Iose
phus dicit ultra cesaream. xxx.
stadiis modicum lacum esse.
qui a rotunditate dicitur fi
ola. semper plenus et nunquam ex
uberans. ibi oritur iordanis
et parvo per terram ingreditur
et ad radicem libani i
terum ebullit. Quod primus phi
lippus tetracha deprehendit.
Nam missis in fiolam
paleis eas apud panium
redditas invenit. Sic
vocat iosephus fontem sub
libano. Dicitur et super seleu
ciam ex quodam lacu nas
ci rivum quem vocat mi
norem iordanem. et ex du
obus rivis ad locum qui
dicitur aureum templum iovis
confluentibus efficitur iorda
nis.

esse filium hominis

runt. Alii iohannem baptistam. alii heliam. alii
vero ieremiam. aut unum ex prophetis. id est heliseum.
quia christus baptizabat. putabant suscitatum
baptistam vel prophetam aliquem duorum qui trans
euntes iordanem prefiguraverunt baptismum
id est helie vel helisei. Ieremiam vero ideo. quia sanctifi
catus in utero legitur. Cumque quesisset ab illis sua
ipsorum sententiam. dicit petrus pro omnibus. Tu es
christus filius dei vivi. id est tu es homo solus qui unctus
es pre participibus tuis. et es deus filius dei vivi.
hebrei autem consueverunt deum vocare vivum in
suggillatione idolorum. que non vivunt. Respondit
ihesus. Beatus es symon bariona. id est bar iohan
na. id est filius iohannis. Dicunt quidam vicio scrip
torum corrupte positum iona pro iohanna
et addidit. tu es petrus quod greci et latini dicunt
petrum. hebrei et siri cepham. id est. Ergo tu
es cephas. et super hanc petram. scilicet a qua di
ceris petrus. edificabo ecclesiam meam. vel super hanc
petram quam confessus es. que sola fundamentum
est. et promisit se daturum ei claves regni ce
lorum. et forte tunc ei soli dedit. vel post resurrectio
nem cum aliis. Tunc precepit discipulis ne cui
dicerent quod ipse esset christus. Ubi intelligendum est tunc
donec eo suscitato quod audierant in aure
dicerent super tecta. tunc cepit eis ostendere
quia oportebat eum ire iosolimam. et multa pa
ti et occidi et tercia die resurgere. quo secretius
assumpto. dixit ei petrus. Absit a te domine. non
erit tibi hoc. grecus habet. propicius sis tibi domine
Cui dominus. Vade post me sathana non sapis
que dei sunt. id est sequere sententiam meam. nec contra
venias mihi. Sathanas enim adversarium sonat.
Fuerunt qui dicerent petrum non esse correptum
sed sathanam hoc ei suggerentem. Ob eius hunc
errorem quia credidit sathane. et dicit
quod dampnatus est ei. beatus es. promissione futuri
dom tamen esse. id est beatus eris. Tunc convocata tur
ba cum discipulis ait. Siquis vult ve
nire post me abneget semetipsum et tol
lat crucem suam et sequatur me. Crux tripliciter tol
litur. per martyrium. per mortificationem
carnis. per proximi compassionem.

De transfiguratione domini.

Et post dies vi. assumpsit Petrum & Iacobum & Iohannem fratrem eius. & duxit eos in montem Thabor excelsum ut Marcus. Lucas dicit dies octo. cum diem in quo predixerat quosdam de eis visuros antequam morerentur gloriam regni. & illum in quo viderunt connumerans. Matheus & Marcus vi. tantum medios ponunt. Et notandum quod Matheus dicit Iacobum fratrem Iohannis. hoc tantum est. Augustinus super epistolam ad Galathas scribit eum Iacobum episcopum non fuisse transfigurationi. tamen et videtur Ambrosius consentire super Lucam ubi ait. Qui primus ad sacerdotale solium ascendit. Et factum est dum oraret & transfiguratus est ante eos. & facies eius resplenduit sicut sol. & vestimenta eius alba facta sunt sicut nix. qualia fullo non potest facere super terram. & apparuerunt illis Moyses et Helias loquentes cum eo. de excessu quem completurus erat in Ierusalem. id est de morte eius. & ait Petrus. Domine bonum est nos hic esse. si vis faciamus tria tabernacula tibi unum & Moysi unum & Helye unum. Et facta est vox de nube. Hic est filius meus dilectus ipsum audite. Cumque timore corruissent discipuli. tetigit eos Ihesus & ait. Surgite nolite timere. Et descendens precepit eis ne cui dicerent donec resurgeret. Quidam dicunt hanc Christi gloriam in aere circumfuso fuisse non in corpore. quia tunc habebat mortale. Alii ad tempus deposuisse mortalitatem. Alii ipsum habuisse semper tale corpus per naturam. sed ut videretur et pateretur fecerat illud mortale ad tempus. & ibi qualis erat per naturam talem se ostendit. & tale ut aiunt discipulis dedit se in cena. quia talis in modico potest esse loco. Vanum est autem in his laborare et sequi naturam in miraculis. Ita enim in carne mortali ostendit quodam gloriam immortalitatis sicut voluit. sic post resurrectionem in carne immortali cicatrices ad palpandum se prebuit & comedit. Sic & varie senserunt auctores de Moyse et Helya. & super Lucam invenies glosam que dicit ibi eos fuisse. aliam que dicit angelos esse eorum assumptis corporibus.

Incidentia. iiii. mil. a Nazareth est mons Thabor in descensu cuius Melchisedech obviavit Abrahe. ii. mil. a Thabor est mons Hermon.

De verbis domini quibus innuit tempus mortis sue.

Et accesserunt ad Ihesum quidam phariseorum dicentes. Vade hinc Ihesu quia Herodes te querit interficere. et ait illis. Ite dicite vulpi illi quia ecce demonia eicio & sanitates perficio hodie & cras. tercia die consummor. quod est ipse non occidet me. sed ego ponam animam meam ita quod prima die mortis meus infernum tollam demonum tyrannidem suam. et eternam eductam captivitatem. quod sanitati restituam. dum portam paradisi apertam ei ostendam. vel ponam eam in paradiso qui est in extremis maris ad orientem. quod restituens hominem sanitati quam perdiderat. Tercia die resurgam consummatus. Potest tamen hic referri ad tres annos operationis miraculorum. in quorum tercio consummatus est. Et quod ostendens Ihesus quod non moreretur in dominio Herodis addidit. quia non capit scriptura scilicet aliquem prophetam perire extra Ierusalem.

i. de Galilea — vulpi

De lunatico. xxv

In sequenti die ad preces patris sanavit filium suum lunaticum. quem oblatum eis discipuli sanare non potuerunt. Non ex vitio lune patiuntur lunatici. sed demones eos his vexant temporibus. ut per lunam infament lune creatorem. Et tribuebat Iulianus qui dicebat illum patrem in puero esse. Legitur enim de isto quod a pueritia lunaticus fuerat in quo si nichil haberet suum demon non illum possideret. Cumque quesissent discipuli quare ipsi non eicerent. ait. Propter incredulitatem vestram. quia si habueritis fidem sicut granum sinapis dicetis monti huic transi hinc & transibit. Quod translative de dyabolo presenti quem eiecerat potest intelligi. quia a nullo ad litteram legitur factum. nisi quod ad preces Gregorii

nec cesariensis legit quidam mons rectus et dedisse locum basilice fabricande. et ad preces cuiusdam precum lapis translatus est de certo loco. gratia ex posita est p quolibet impossibili. unde et in luca aliud est ex. diceretis huic arbori moro transplantare in mare et obediet vobis. **De tributo invento in ore piscis.**

Et cum venissent capharnaum. accesserunt questores census capitis. et misso petro a domino ad mare. tulit piscem in cuius ore invenit staterem. i. duo dragmata. et solvit p se et p domino. et si dominus loculos haberet. tamen ea que data erant ei in usus pauperum. in proprium usum noluit expendere. **Quod discipuli quesierunt quis esset eorum maior.**

Quum autem discipuli quesissent invicem quis eorum esset maior. accesserunt ad ihesum et dixerunt. Quis putas maior est in r. c. q. dicatur. dic quis maior est inter nos modo. quia idem ille maior erit in celo. hinc errabant. In futuro enim omnis prelatio cessabit angelorum et hominum. ut apostolus tradit. et amplexus ihesus puerum docuit similes puero. i. humiles in via exaltari in patria et qui vellet primus eorum esse fiet omnium minister. hinc est quod primus omnium in ecclesia servum servorum dei se fatetur. Puerulus iste ut quidam tradunt fuit marcialis apostolus lemovicarum. **De duabus parabolis ovis et dragme.**

De scandalizatoribus **et filii prodigi.** pusillorum dixitque p metaphoram minorum erudiendos. nec contempnendum et preciedos. nec contempnendum unum de pusillis ad ostendendum quanti sint pusilli apud patrem. dixit illis parabolam ovis centesime reportate relictis nonaginta. licet enim pastor plus diligat nonaginta oves quam unam. tamen magis sollicitus est de perdita quam de manentibus. p eodem addidit parabolam de decima dragma inventa. et est dragma nummus certe quantitatis habens imaginem regis. Dragma uo dragmatis. quarta pars

staris. dragma dragmatis. vel drachma. nus. genus carminis de quo dicitur dulcia cantica dragmatis. continuatim quoque de eodem addidit parabolam de filio prodigo. in qua non solum gaudium suum de pusillis redeuntibus ostendit. sed et invidentium murmur arguit in qua siliquas cibum porcorum dixit. et est fructus quorumdam arboris sonum faciens cum comedere. Est autem genus leguminis sonoris follibus et vacuus quod magis oneret quam reficiat. et nota quod quod in animalibus dicitur altile. in animalibus dicitur saginatum. **De duobus dimittendo fratri septuagies septies.**

Duobus additis **es septies.** ... dixit de corripiendo fratre qui inter solo peccavit. i. solo sciente. prius secreto. post coram testibus. deinde coram ecclesia. et addidisset. quecumque ligaveritis super terram. erunt ligata et in celo. Quesivit petrus an dimittendum sit fratri peccanti usque septies. Respondit ihesus. Immo usque septuagies septies. i. quadringentis nonaginta vicibus. et septuagies et septies. i. omnem iniuriam. ut bis legatur septuagies septies. ita ut prima expositio referatur ad tempus. q. d. immo semper dimittes. secunda. ad omnem iniuriam. quia septuaginta septem ex numero universitatis et numero transgressionis. i. ex. vij. et xi. est. et nota quod quilibet tenetur rancorem animi p iniuria dimittere. et si non petit veniam qui lesit. Quod si pecierit tenetur eum diligere atque subvenire si indiguit. quod non tenetur si petat. nisi sim perfectus. Quod autem dimittendum sit petenti dominus p servum parabolam ostendit. cuius debitum revocavit dominus suus quia noluit misereri conservi sui. **Quod ob solam**

Et factum **fornicationem uxor potest** est postquam consummasset sermones istos magister **dimitti.** migravit ihesus a galilea et venit in iudeam trans iordanem et secute sunt eum turbe multe. et curavit eos ibi. et accesserunt ad eum pharisei temptantes dixerunt. si licet homini dimittere uxorem quacumque ex causa. Quibus

ait deus. quod deus instituit coniugium. et ideo non licebit separare illud. quia et sic voluit deus virum adherere uxori. quod propter eam relinqueret patrem et matrem. id est affectum suum magis diriget homo ad procreationem liberorum quam ad eam parentum. Sicut enim humor de radicibus ascendit in herbam et transmittitur ad semen sed ad radices non redit. ita affectus transmittitur a parentibus ad filios. nec convertitur. id est maior est affectus et prior parentum ad filios quam filiorum ad patres. Cumque obiecissent de libello repudii concesso a moyse. et dixisset ob duriciam cordis eorum hoc esse permissum. id est nulla lege punitum. Non enim ordini dei moyses se super ordinaret. Addidit quod excepta causa fornicationis non licebat homini dimittere uxorem. Quod audientes discipuli dixerunt. Si ita non expedit nubere. sic autem omnem continentiam victoriam putarent. distinxit dominus eunuchos. quia quidam sic nascuntur quia propter duritiam castitati. id est caste nati. alii facti sunt ab hominibus qui dicuntur spadones. a spata. alii se castrant propter regnum dei. qui proprie dicuntur eunuchi. id est bene vincentes. ab eu. quod est bonum. et niche quod est victoria. et hec ultima victoria est. Cumque pueris oblatis inposuisset manus et benedixisset eis. abiit inde.

Post hec *De galileis quos occidit pylatus dum sacrificarent.* ambulavit ihesus in galileam. quia in iudea querebant eum interficere. Aderant eo tempore quidam nunciantes ei de galileis quorum sanguinem miscuerat pilatus cum sacrificiis eorum. Quidam enim dicens se dei filium. multos seduxerat de galileis. Quos cum duxisset in garizim ubi dixerat se ascensurum in celum coram eis dum sacrificarent eis superveniens pilatus ipsum cum omnibus occidit. Timuit enim ne iudeos seduceret. Cumque putarent eos passos esse. ideo quia peiores essent ceteris galileis. ait dominus iudeos non minus his sceleratos et similiter nisi penituerint perituros sicut perierant. et ierosolimitas non penituerint perituros sicut perierant in siloa. xviii. viri oppressi a turre quam edificabant. super quod dixit eis similitudinem ficulnee non facientis fructum. pro qua cultor vinee vix impetravit annum ne conbureretur donec probaret eam.

De muliere incurvata.

Cumque doceret sabbatis in synagoga. erat ibi mulier spiritum habens infirmitatis quam inclinaverat spiritus sathane. xviii. annis. et imposuit ei manus et erecta est.

De cenophegia. xxxv.

Erat autem in proximo scenophegia quod sonat tabernaculorum fixionem. et dixerunt fratres eius ad eum. Transi in iudeam ut discipuli tui qui undecumque illuc convenerint videant opera que facis. Si hec facis. manifesta te mundo. quasi dicant. Si ex te facis et non ex beelzebub. vel sic. pro quia. hii erant consanguinei ihesu qui eius gloriam querebant ut inde principes fierent. Quibus ipse ait. Vos ascendite ad diem festum hunc. ego non ascendam ad diem festum istum. id est ad primum. Mediante enim festo ascendit. sed quasi in occulto. Iudei autem querebant illum dicentes. Ubi est ille. et murmur erat de illo. quia quidam dicebant bonus est. alii quod seductor erat. Cum ergo ascendisset docebat in templo. et admirabantur dicentes. Quomodo litteras hic scit cum non didicerit. Numquid quidam dicebant nonne hic est christus. Alii dicebant. hunc scimus unde sit. christus autem cum venerit nemo scit unde sit. hoc dicebant. quia ysaias dixerat. generationem eius quis enarrabit. Multi enim de turba crediderunt in eum dicentes. Christus cum venerit numquid plura signa faciet quam hic facit. Et ait quidam de turba. Magister dic fratri meo ut dividat mecum hereditatem. Qui respondit. Homo. quis me constituit iudicem super vos.

Quod missi ut tenerent ihesum admirabantur verba eius.

Miserunt ergo principes et pharisei ministros ut apprehenderent eum. et ait illis ihesus. Queretis me et non invenietis. et ubi ego sum vos non potestis venire. id est quasi dicat. tales non accedetis ad me. sed post resurrectionem multi

noluerit venire ad me corporaliter et non invenit
eum. fide tamen invenit. Et dicebant quidam,
hic est vere propheta. alii hic est Christus. Cumque re-
dissent ministri ad principes et phariseos et
dixissent ministris cur non adduxistis eum.
responderunt. Nunquam locutus est homo ut iste loquitur
et increpabant eos pharisei dicentes. Numquid
et vos seducti estis quis principum autem pharise-
orum credidit in eum. Et dixit nichodemus. Lex
nostra non iudicat quemquam nisi prius audierit
ab ipso. Credebat enim quod si pacienter illum au-
dirent sicut ipse faceret. similes ministris fierent.
et dixerunt ei. numquid et tu galileus es. id est a ga-
lileo seductus. Scrutare scripturas a galile-
a non surgit propheta. Ihesus autem iterum

De adultera

diluculo venit in templum et sedens doce-
bat populum. et adduxerunt ei scribe et phari-
sei mulierem deprehensam in adulterio et quere-
bant quid iudicaret faciendum de illa. Pu-
tabant enim quod dominus in iudicando fieret misericors
vel iniustus. ut in misericordia irriderent
contra moysen a gente dampnaret. Ihesus autem
inclinans se deorsum scribebat in terra digito.
Qui sine peccato est mittat in eam lapidem. primum et
eis instantibus hoc proferebat. et iterum inclinans
se scribebat. Quid scribebat. Quidam dicunt id
quod eis scriptum. Ambrosius in
quadam epistola ad studiosum
velle vero. vel terra terra scribe
scilicet hos viros abdicatos. vel
terra terra accusat. Audien-
tes autem exiebant unus post
alium. et remansit Ihesus solus
ab illis. et mulier stans in

[Sidebar:] Nota. Luce in ieremia
legitur spiritualiter
dictum de sedechia
hic propheta iere-
mie scribe dimi-
nuit et in arvu-
lam primarum
iecit et combussit.

scribe

medio discipulorum. et dimisit eam indempnatam
dicens. vade iam amplius noli peccare. Et
nota effectus dedit signum iusticie. Item
erecto sinus. quod eque utrumque proprium est deo misere-
ri et punire. quod omnis Christi actio Christiani est lectio.

sedaz

[Marginal note:] Venerunt autem quidam gen-
tiles ut adorarent in die
festo. et dixerunt philippo
domine volumus videre Ihesum.
Qui assumpto andrea dixit
hoc Ihesu. Et respon-
dit Ihesus. venit hora
ut clarificetur
filius hominis. quasi di-
ceret. plenitudo gen-
tium est
ventu-
ra
est.

Tunc De parabola divitis volentis
dixit ampliare horrea sua et qui
ad illos. Cavete bona dam tibi domini.
ab omni avaricia cum sit bonus omnis vita

super quo posuit et similitudinem de divite
qui pro fructuum ubertate deliberabat horrea
sua ampliare. Cui deus ait. stulte hac nocte
animam tuam repetent a te. que autem parasti
cuius erunt. Item multa locutus est Ihesus ibi.
Ego sum lux mundi. Ego sum qui testimonium per-
hibeo de me et pater testimonium perhibet de
me. etc. Iudeis hoc autem dixit plane se esse filium dei
et eos in peccato suo morituros et scituros
quis esset. cum exaltaverint eum a terra et ipsos
nec filios dei esse nec abrahe. et quod abraham
vidit diem suum. et intuitus. antequam abraham
fieret ego sum. Ille solus vere est qui ante omnia et ad
esse non potuit dicere. ego sum. Tulerunt ergo la-
pides iudei ut iacerent in Ihesum. Ihesus autem ab-
condit se. et exivit de templo. Et nota quia
quod iudei dixerunt. l. annos nondum habes. quidam
opinati sunt ab incarnatione domini usque ad pro-
passionem plures annos fluxisse quam ex hi-
storiis colligamus. De ceco nato. xxx.

Et preteriens Ihesus vidit hominem cecum
a nativitate et luto facto de saliva il-
linivit oculos eius misit eum ad natatoria
siloe et lavit et vidit. Siloa est fons ad
radicem montis syon. qui
non iugibus aquis et in certis
horis ebullit. cuius aque
ut exciperentur. quoddam stagnum non
longe a fonte constructum
erat. quam collectionem. modo piscina modo
natatoriam vocat scriptura. Erat autem
sabbatum. unde et pharisei cum accepissent ab il-
luminato quod Ihesus eum illuminaverat. dixerunt
ei. Da gloriam deo. non est hic homo a deo qui sabbatum
non custodit. Cumque ille commendaret Ihesum et ad-
deret. numquid et vos discipuli eius vultis fieri.
maledixerunt ei et dixerunt. Tu discipulus illi-
us sis. nos moysi discipuli sumus hunc nescimus
unde sit. id est non comprobamus. Supra eum dixerant
se eum scire. Putabant autem Ihesum maledictum
et omnes credentes eum maledictos. Et cum
eiecissent eum foras. inveniens eum Ihesus. Cum
dixisset ei se esse filium dei. ille adoravit eum.

[Sidebar:] Sinualle ui-
saphat est
ditionem suo-
rum de silo
manat fontis.

// qr est signu nō amentu pena. s. q
ɴ sibi ɔstaj st

HYSTORIA

zait illi ihc. In iudiciu ego ueni i mūdu
ut qui n uident uideant. & qui uident
ceci fiant. q. d. In h q te mendicum illu
minaui. intellige q ueni separare paupes
spu a supbis qui se sciolos iactant. ut illu
minetur illi. isti cecitatem uitis incur
rant. De signis pfectionis & impossibi
litate intrandi diuitem

Et cu egsss esset ihc — in regnu celorum.
in uia adolescens genuflexu rogabat eu
dices. Qd faciam ut heam uita etna. Cuq
inmpsisset ei custodiam mandatoꝝ et au
disset eu suasse ea. docuit eu de pfectione. et
unu signu pfectionis posuit dices. Vade &
uende omia que hs. & ueni seqre me. Est
eni pfecto platoꝝ cui signu e ponere pom
bus aiam. est & ɔtemplatoꝝ. cui signu e
relinqre omia. Est & ɔuigatoꝝ cui signu
e hre morte in desidio & uita in pacia.
e clicoꝝ cui signu e ɔtinetia. H audiens
adolescens abiyt tristis. Erat eni pecuni
os ualde & locuples. Et ait ihc ad discipulos.
Facilius e camelu p foram acus transire
qm diuite intrare in reg celoꝝ. Facili signt
hic minus positiuo siue contrary. i. minus diffici
le. qr minus e impossibile. Pot eni ds face
ut camelus transeat p foram acus. s nullo
obstante. Auaꝝ uo qui h noie diuitis in
tellr. ponere in glam. si pte de potentia. n
pte de iustitia. Grad uo compatois int i
psibilia ne mireris. Impossibilius eni
e equm conuti i lapidem qm i asinum.
cui e acmodatior nalr qm lapidi. Fue
runt qui dicerent in ierlm fuisse parua por
tam que uocabatur acus. ad qm cu ueni
ebant cameli p ɔpendio uie cu omibz — // omi bz
suis n potant transire sub ea. exhonati
g transibant. & itm receptis honibz mi
nabantur. Scdm h g silitudo notatur
hic. n impossibilitas. Opz eni auariu
amore opum diuitie si uult ingdi
ad uita. Qr aut noie diuitis auaꝝ signi
ficasset. hinc pz. qr discipli sbdiderunt. Quis
eni potit saluus fi. Plures
eni sunt paupes diuiti
bz. & ita plures possunt
saluari si de possessoribz
opum dixisset. Quibz ait
ihc. Apd homines e h im
possibile. apd dm aut omia
possibilia s. nō q possit
ds tales saluare. s qr potest eos iustifi
care & tunc saluare. Qd relinqntes om
nia pro xpo iudicabunt.

Tunc ait petrus. Ecce nos reliqmus omia &
secuti sumus te. q g erit nobis. Supple re
linqnda. Illa eni reliqrat petrus de qbz
dcm e. & omia uanitas. Illa omia sibi
retinuat de quibz dcm e. ds e omia in
omibz. Et rndit ihc. Cum sedit filius
hominis in sede maiestatis sue i rege
natione. sedebitis & uos sup. xij. sedes.
iudicantes. xij. tbz isrl. Fit in baptismo
pima regnatio in aia. fiet i iudicio sa.
in corpe. & ibi ɔtemptores mundi cu dno
iudicabunt nō solu ɔpatione s & auctore.
Duodenarius aut ponitur p plenitudie
potestatis. & xij. tbz isrl p uniusis iudica
dis. Duodenarius eni ex septenario qui
e nus uniusitatis surgit. i. ex ptibz sep
tenary in se ductis. quida tn hoc solis
discipulis dcm putant & impletu iam
ee in sbiectione mundi. qr qi potestatem
hntes sup omne ecclam sedent. post ad
omis gnale smo directus e. omis q
reliqrit domu aut pentes. &c. centu
plu accipiet nunc in h tempe. & i futo
uitam etna. qr pter spualia que q.
centuplu sunt compata carnalibz
sci uiri alios scos ɔpinquis suis dili — p[ro]
gunt. De diuite et lazaro.

Pharisei uo audientes eu disputan
tem de ɔtemptu mundi. deridebant
eum. qr lex obseruatoribz suis bona terre p
mittebat. Ipse aut contra eoꝝ auaritiam
ex posuit eis de diuite purpato & epuloe

Hic patet n solu
iudiciu diuitibz
s & derel q pau
pes s necitate
& n uolutate.
quida tn de
necitate faci
unt uirtutem.

recepat
qui ī inferno cruciabat᷑. q2 in uita sua bo
na. i. sola illa que putauiat bona. No
fuit h̄ parabola ſ3 uere ipā. q2 ppendit᷑
q2 mendici nomē ibi ponit᷑. lazarus. ſ.
qui positus ē in sinu habrahe. Erat eī
in superiori margine inferni locus aliq̄
tam h̄ns lucem sine omni pena. illi. ī
quo erant aīe pdestinator. usq3 ad des
census x̄i ī infernū. qui locus ppt sui
tranquillitatē sinus habrahe dictus ē.
maris ut sinū ~~maris~~ dicim᷒. et dicebat᷑ habrahe
q2 fuit pima uia credendi. Ipē enī pm᷒
publice pdicauit unū d̄m tm̄ eē. hunc
tū locū uocauit iob tenebs ꝓ tedio exp
tandi dicens. ⁊ in tenebs straui lectulū
meū. Nota q2 diues se dixit cruciari in
lingua. i. ꝓ pccō lingue. q2 epulones lo
quaces esse solent. Nec mirum si aīa
translatiue dicatur h̄re membra. cū diui
nitas eodem tpr̄e ꝑ membra distinguat᷑.
fuiūt tn̄ qui dixerūt ⁊ angelos ⁊ aīas ē
corpa h̄re aeria. Alioqn aīe ignem
urentem n̄ sentiret. ꝗ sup genesim ī
uenies. Alii dixūt q2 ad sentiendū ustionē
ignis n̄ ē nccē h̄re corpa. Est enī queda
spēs ignis cui si imponas man᷒ ardorē
sentiēs sine aliqua man᷒ lesione. Q2 aut
abraham chaos int᷑ eos firmatum dix.
ul' chaus ut ueteres codices h̄nt. forte ita
uere erat. ul' ppetuā bonor ⁊ malor dis
similitudinē p᷒ hanc uitā notat. Cumq3
diues rogaret de mittendo lazaro ad fr̄es
suos. audiuit h̄nt moysen ⁊ pphas. Vn
conicit᷑ q2 iudeus fuit. ꝓ quo ⁊ forte ab
ham uocauit eū filiū. ⁊ ille ipm̄ prem.
.a. Ad discipulos Dixit de uillico iniquitatis
Aut posuit parabolam uis.
de uillico iniqtatis. ⁊ ē uillicus ppe uille
custos. ſ3 h̄ accipitur ꝓ iconomo. hic ti
mēs amoueri et egere. clāculo fecit iniam
cū debitoribz dn̄i sui. ut cū eiceretur me
riores bn̄ficii recipent eū in domos suas.
⁊ laudauit d̄s uillicū iniqtatis. nō q2
iniq3. ſ3 q2 pdent᷑ egisset. Est enī pdentia
quedam sibi in positum prudentia. ⁊ exh
q2 amminor ītulit dn̄s si sibi infitum
prudēs ⁊ cū dolo laudat᷑. ꝗ facite nobis
amicos de mamona iniquitatis. ut reci
piant uos in etna tabnacla. q. d. laudan
di magis eritis. si prudētis uob sine dolo. Ma
mona lingua sira diuitie. ⁊ mamon sa
thanas. qui opibz seducit. Que dr̄ ini
tatis. q2 de iniqtate colligi solent. Vn̄ de
uulgata sn̄ia dr̄. omnis diues aut iniq᷒
aut heres iniq. h̄ quida male intelligētes
rapiunt ut bn̄ dispensent. ſ3 qui offt sac
ficiū de suba pauperis. ac si uictimet filiū
in conspcū pris. ul' pt sic exponi. Q'a d̄s
in h̄ illo et h̄ prudet nob ⁊ infinitū. q. d.
uob reseruate de rebz urīs ad solatiū uite.
de superfluo facite uob de mamo amicos. Q2
enī ult᷑ nccīa uite. tenet᷑ nec ppriīs
nccitatibz erogat᷑. peccunia ē iniqtatis
. i. cont᷑ equitatē qm̄ pximo debem᷒. q2
. ſ. sic nos dilige tenem᷒. et nō q2 n̄ omnes
paupes psunt nos recipe in etna ta
nacla. ſ3 q2 largim᷒ hiis recipiem᷒ ab an
gel. bonū ē tn̄ elige bonos paupes si
possim᷒. ⁊ addidit d̄s. Suus sciens uolu
tatem dn̄i sui ⁊ nō faciens eā uapulabit
multis. Qui aūt nō cognouit. uapulabit
paucis. Multi ppt h̄ contingūt aures ne
audiant ueritatē. ſ3 hii nō nescientes ſ3
contemptores iudicant᷑. De denario diur
Tunc posuit eis simile no. cvv
domine de prefamilias qui conduxit o
parios in uinea sua ex denario diurno.
Tunc nō n̄. v. hore diei ibi numerant᷑. tn̄
omnes subintelligunt᷑. vi. etates. m̄ tpis
qm̄ bonus. In undecima eī. v. ⁊ vi. etas
intellr. in eadē q3 senectus ⁊ decrepita. Ide
titas quidē denarii eandē ppetuitatem
notat. Nulli enī uita ibi ul' breuior aut
longior erit alia. ſ3 idem d̄s omnia ī omnib
de murmure recipientiū dici pt. q2 ubi nō
erit murm̄ murmurantiū ſ3 admirantiū.

de magnitudine premii. Solet enim quandoque mi-
nimus accipi pro confusione vocis. vel potest tra-
hi minimus ad statum presentem. Interrogo
autem cur patres fecisset ad futurum. Causam in gloria
dilationis a gloria pro qua potiuntur in ma-
re antiquum. tamen denique sciunt quam numquam
sciverunt. scilicet ne sine nobis glorificarentur. Ad-
mirationem autem eorum de causa cognita expressit.
quod sub interrogatione proposuit concludens parabolam
ait. Sic erunt novissimi primi et primi
novissimi. id est iudei et gentes equabuntur in
ingressu regni celorum. quia nullus intrabit usque
in .vii. etate quiescentium que cepit in as-
censione. In resurrectione quia corpus electi cuius-
cumque etatis. vel temporis. vel hominis. equabuntur.
Vel forte pauci autem resurrexerunt qui privile-
giati. Quidam tamen quod in parabola legitur. An ocu-
lus tuus nequam est. et in fine. Multi sunt vocati
pauci vero electi. dicunt laborantes fideles
omnes in vinea cuiuscumque temporis vel etatis. quorum
quidam boni. alii vero mali. et vocant acci-
pientes cum murmure. malos putantes se
acceptos sed quia fuerunt priores in ecclesia vel tempore vel digni-
tate et plus aliis acceptos. de quibus dicit
propheta. Cadent a latere tuo .m. et .x. m. a .d. t.
et dominus in evangelio dicit. se dicturum talibus. Nes-
cio vos. Verius enim de eisdem videatur
sermo fieri. scilicet de accipientibus denarium. tamen sim-
iliter iniquum de divisis ibi agitur. scilicet de acci-
pientibus et non accipientibus. sed putantibus
se acceptos. sed tunc nec putabunt nec ac-
cipient. Vel potest esse sine delictis quia si vellet
primi minimare possit rationabiliter minima
eorum copiam **De ydropico et exhortatione**
Et factum est **ad humilitatem et misericordiam**
cum in sabbato manducaret panem in
domo cuiusdam principis phariseorum erat autem eum
ydropicus. Est autem ydropisis aquosus hu-
mor subcutaneus de vitio vesice natus. cum in-
flatione et anhelitu fetido. Observabant
autem pharisei Ihesum si sabbato curaret. Cuique
consuluit ab eis si liceret sabbato curare et tacuis-
sent. languidum apprehensum sanavit. Post

comprobavit licere curare. quia pecus lapsum in pu-
teo die sabbati extrahitur. Mirum autem erat
quod de curationibus in sabbato eum argue-
bant. Habent enim in traditionibus suis deter-
minata genera operum circiter septuaginta. a
quibus notandum est in sabbato, inter que non est
curatio. maxime que solo fit verbo sicut docu-
erunt. Dicebat autem et ad invitatos parabo-
lam. Cum invitatus fueris ad nuptias non dis-
cumbas in primo loco. contra superbiam phariseorum
humilitatem docebat. Et notandum quod non est pa-
rabola. sed potius unius operis ex humilitate facien-
di. quod ideo ponitur. ut ad similitudinem huius
cetera fiant. parabola vocatur. quasi similitudo in exemplo.
Illum autem qui eum invitaverat monebat ad
misericordiam dicens. Cum facis prandium noli invi-
tare cognatos divites sed pauperes. non dampnat
amicorum invitationem sed voluntatem luxuriose e-
dendi et se invicem reinvitandi. Ex eo quod
dominus ait hic. Retribuetur enim tibi in resurrectione
iustorum. Et quidam de discumbentibus intulit.
Beatus qui manducabit panem in regno dei
erravit Cherintus dicens esse corporalem
ibi futuram refectionem. sicut homo carnis est immor-
talis non tamen sine ciborum alimonia. **Quod volu-**
Facta sunt **erunt lapidare dominum**
autem encenia **in enceniis**
in Ierosolimis et hiemps erat. Encenia dicuntur
quasi encenia. cenos quod est novum. et sonat inno-
vationes. et est ibi sensus intransitivum vel intransiti-
vum. quia subiectione notatur. quando scilicet domus aliqua
aut vas aut vestis a communi usu ad cele-
brem et divinum usum subvehitur. Quod latinus
dicit dedicationem. tamen hebreus dedicationem vo-
cat inchoationem usus nove rei. ut cum pri-
mo novam ~~vestem~~ inhabitant novam do-
mum. aut induitur nova veste. Hic autem
encenia vocantur festum dedicationis templi.
quod annuatim fiebat. Hoc autem festum non ad pri-
mam vel secundam dedicationem templi specta-
bat. sed ad tertiam. Prima enim fuit in autump-
no. quia Salomon dedicavit templum decima
die septembris. et usque ad templi illius eversionem

f.

414

fiebant q̃t annis duo feſta eadẽ die dedi
catio .ſ. ⁊ expiatio. Cũ uo reedificatũ eẽt
templũ a redeuntib; de babilone dedica
tum ẽ in mẽ. xij. die marcij .i. xij. luna.
Cũ aũt antioch⁹ epiphanes polluiſſ; tem
plũ ſordib; idolo⁊ ⁊ ꝓphanaſſ; utenſilia
eius. iudas machabe⁹ filius aſamonei
de gñe ſacdotali mũdauit templũ ⁊ reſ
tituit utenſilia eius ĩ locis ſuis ⁊ q. de
Septẽbꝭ dicauit id̃ q̃nta die ~~decembꝭ~~. ⁊ h̃ dedic°
in dieb; ihũ obſuabat̃ in hieme. forte
ad h̃ ẽ h̃ feſtũ luminũ ap̃ iudos. q̃ et
ioſeph⁹ teſtat̃ ⁊ l̃b machabeis uocatũ
hũc diem luminũ. ⁊ amblabat ihc ĩ
templo ĩ portitu ſalomoĩs. Nõ ĩ̃ tem
pli ſepe uocatur porticus templi ut
h̃. In templũ enĩ nõ aſcendebat n̄i miniſt̃
templi. Porticus aũ illa dicebat̃ tem
plũ ſalomoĩs ĩ qua ſolebat ſalomon
ſtare ad orandũ. ĩ qua die dedicatõis
erexit columpnam eream ſup̃ q̃m ⁊ ora
uit flexis genib;. cũ tñ uidet ſoleant
ſtare cũ orant. Et dixerunt iudi. quouſ
q; aĩas ñras tollis. Si tu es x̄c dic nob
palam. Ido q̃rebant ſi ſe x̄pm dicet. te
nent eum tamq̃ cont̃ auguũ ſe erige
tem. ido x̄c temꝑauit ſenſum dicens.
loquor uob ⁊ ñ creditis. opa q̃ ego facio
teſtimoniũ ꝑhibent de me. Cũq; dixiſ
ſ; ego ⁊ pr̃ unũ ſum⁹. tulerunt lapides iu
dei ut lapidarent eũ. Et cũ dixiſſ; ſe uel
le eum lapidare ꝓ blaſphemia. q̃ cũ
eiſſ; hõ d̃m ſe faciebat. dixit quia ſcp̃
tura homines dixit d̃os. ibi ego dixi di
eſtis. g° m̃lto mag̃ quẽ pr̃ miſit ĩ mũ
dũ dici pt̃ d̃s. Cum tñ dicatur hõ d̃s.
⁊ ũb. deus diſſimilit̃. hac ambiguitate
nomĩs mitigauit iram eo⁊. Quere
bant g° eũ app̃hendẽ ⁊ exiuit de ma
nib; eo⁊. De ſuſcitatione lazari.

Et abijt itm̃ tñſiordanẽ ubi erat
iohs baptizans p̃mũ. Erat aũt
quidã languens lazarus a bethania
de caſtello marie ⁊ marthe. Cũ aũ ac
cepiſſ; lazarũ infirmari ꝑ nũciũ ſororũ
ait. Infirmitas h̃ nõ ẽ ad mortẽ. ad eũ .ſ.
detinendũ ĩ morte. ⁊ manſit ĩ eodẽ loco
duob; dieb; quouſ; .ſ. quatriduũ ꝯplet̃.
Tũc ait diſcipul̃. eam⁹ ĩ iudeã itm̃. Qui
dixerunt. Iudi te uolebant lapidare ⁊ itm̃
uadis illuc. Quib; dix̃ ihc. ſe ẽẽ ẽẽ diem
⁊ ipõs. q. horas. xij. ⁊ ido nõ erat eis t
midum ire cũ eo. ⁊ nota q̃ ſi iudas ad h̃
erat bonus. tũc hora diei erat. ⁊ ſi iam
mal⁹ ꝓ ſubſtituto mathia ei dñn ẽ. d̃
⁊ al̃r. q. dicat. Puenis iudos ꝑſeuare in
uoluntate me lapidandi. Sicut hore mu
tabiles ſ̃. ſic ⁊ affectus hoĩu. et ⁊ ſepius
in die mutat̃ cor hoĩs q̃m hore. ⁊ qui
amblat in die. i. in pace ſic ego ⁊ uos nõ
offendit aliq̃. et iõ ſecuri eam⁹. ⁊ addid̃
lazarus mortuus ẽ. Gaudeo ꝓp̃ uos q̃
ñ eram ibi. q̃ dum longe poſita iudicat̃
roboratur fides eo⁊. Rediit g° ihc cũ diſci
pul̃ in bethaniã. ⁊ mar tha occurrit ei ext̃ caſ tellũ. ⁊ aduocata mari
Bethania c̃ ĩ diſtat a iŕl̃m ñ ſtadijs. xv.
a. m̃tis ioſolimitis p̃ſentib; qui uenerãt
ad ꝯſolandas ſorores. uenerunt ad mo
numtum. ⁊ ad uocem ihũ ñ ſolũ ſuſcitatus
ẽ. ſ; ꝓdijt licz ligatus ĩſtitis. m̃lti g° de iu
deis abierunt ad phiſeos et nũciauerũt q̃
uidãnt. ⁊ celeb̃s erat ſmo de eo ap̃ iudos.
Multi enim iam aſcendãnt ad diem
feſtum ut ſanctificarent ſe. Creditur
enim hoc ẽẽ feſtum ſcm̃ ea die qua leg̃
in quadragesima. vi. feria. ſ. an̄ iſtã ſ̃
dies. Qr pontifices ⁊ phiſei ꝯſpira
uerunt ĩ ihm.

Collegerunt g° pontifi
ces et phiſei concilium ⁊ dicebant.
Quid facimus quia hic homo multa
ſigna facit. ſi dimittimus eum ſic om
nes credunt in eum. et uenient romaĩ
⁊ tollent locum nr̃m et gentem. q. d̃
uenabil̃ ẽ et ſcs h̃et̃ locus iſte gentib;
alexand̃ ⁊ pompei⁹ et alij uenerãt ſ̃ ĩpm.

et reges persarum et egypti. Hoc autem ideo docet sacra
nostra abolenda et via
na. quia romani scien
tes opes templi et
tollent eas. Audien
tes impune tollen
das. Tunc caiphas
qui pontifex erat quod
faciendum erat eis de
crevit. Expedit ut
unus moriatur homo
et non tota gens pereat.
Prophetavit nescientes hu
mano generi mortem Christi. licet nesciens. Ab illo ergo
die cogitaverunt quomodo interficerent eum. Immo et
dixerunt ut inventus duceretur in Ierusalem. Ihesus au
tem iam non palam ambulabat apud iudeos. sed abiit
iuxta desertum in civitatem que dicitur Effrem. De

Quia Incidentia
quod Ihesus destinatus erat
morti ab ipso sabbato
quo collegerunt concilium
inchoamus memoriam
dominice passionis in
primis mensis. Et sabbato
centum. gloria patri. in Re
sponsis et in initium mis
se. non dicitur plene. quia
nondum traditus erat domi
nus in manus lanistarum.

Factum est ultimo adventu domini
autem dum complerentur in ierusalem.
dies assumptionis eius. Firmavit faciem suam ut i
ret in Ierusalem. Assumptionem Ihesus dicit lucas non
solum tempus quo assumi debeat de hoc mundo
ad patrem. sed et secundum preceptum de agno paschali
qui x. die mensis primi assumebatur de grege
et servabatur usque ad xiiii. In hunc modum
Ihesus x. die. id est in ramis palmarum venit ad
locum passionis. et mansit in eo usque dum
passus est. De decem leprosis. xxxv

Et factum est dum iret in Ierusalem transi
bat per mediam galileam et samariam
et in ingressu cuiusdam castelli. occurrerunt illi x.
viri leprosi dicentes. Ihesu preceptor miserere nostri.
et quibus dixit. Ite ostendite vos sacerdotibus. Et dum
irent mundati sunt. Quorum unus ut vidit se mundatum. Luc
rediit et adoravit Ihesum magnificans deum et
hic erat samaritanus. Qui non redierunt iudei
erant. in quo notatur perfidia iudeorum. Sola
unitas ecce cadit in faciem adorans. Inde est
quod in profestis diebus prostrati horas concludimus
sive ad terram. saltem super substratorium ubi
quatuor significatur. Infirmitas corporis. que
de pulvere sumpta. et infirmitas animi. quia per

nos non erigimur. Et erubescentia. quia non au
demus oculos levare in celum. Et prudentia. ut
videamus ubi cadimus. id est in terrenis affligimur.
Et ut videamus quare in privatis orationibus quando
flexis genibus ut salomon. sed elevata facie
oramus. quasi dicat. Trahe me post te. Quando stantes.
quasi in domo domini letantes ibimus. In primo
quo expromimus conditionem nostram. In secundo desideri
um. In tertio spem. De samaritanis ne

Cumque gantibus hospicium do.
misisset nuncios in civitatem samari
tanorum non sunt recepti hospicio. Samarite enim
invidebant eunti in Ierusalem adorare. Et nam
iacobus et iohannes dixerunt. Vis domine ut ignis
descendat de celo et consumat eos. Et incre
pavit eos dominus. Huiusmodi vindictam que lau
datur in helia. in his dampnatur. quia ille in
caritate. hii extra hoc appetebant. De pe

Et assu titione filiorum Zebedei.
mens Ihesum seorsum xii. ait. Ecce
ascendimus iosolimam et consummabitur quod scriptum est a prophetis
de filio hominis. Tradetur enim gentibus et illu
detur. et flagellabitur et conspuetur et
crucifigetur. et tertia die resurget. Quod audientes
filii zebedei putantes imminere regnum Ihesum
in Ierusalem. suggerunt matri sue ut peteret munus
sibi nomine. Quo concesso. subdit. Dic ut hii
duo filii mei sedeant unus ad dexteris. alius
a sinistris in regno tuo. Ihesus autem non respondit matri.
sed petentibus per intentum. Nescitis quid petatis.
quasi dicat. prelationem queritis in celo que nulla
ibi erit. et male queritis. Regnare enim vultis
qui non vicistis. Potestis bibere calicem quem
ego bibiturus sum. aut baptismo quo ego
baptizabor baptizari. Dicunt ei. Possumus.
Calix passio est et baptisma mors. et dicitur ad
similitudinem lane intincte. Sicut enim lana in
tingitur et accipit alterius coloris dignitatem
sic nos in mortem descendimus corporales et re
surgemus spirituales. Calix ad litteram ciphus est
quo calidam sumimus potionem. Macrobi
us theodosius dicit ciphum esse quem invenerunt cili
ces et dixerunt calicem qui nunc mutata. i.

in. a. litra dr calyx. Cassiodor' dic' sr psal.
Calyx dr passio qui cu mensura bibitur.
fidel' ds eni qui no sinit nos temptari
sup id q possum'. Est eni calyx: ciph' cu
quo mensurate distribuit' potus bibentib;
et p hanc distinctione calicis & baptismi
recte subdidit do'. calice meu quide bibe
tis & tacuit de baptismo. Iohs eni n mar
tiriu. s; passiones multas citra ul' an mor
tem sustinuit. Alij tn calicem & baptism p
eodem acceperunt. s. p martirio. et dicunt
iohm fuisse martire. q: aio no defuit
martirio. & in feruentis olei doleu missus
In hunc modu ier. dicit de monachis. Mo
nachi debent hre puritate martirij. si
quidem & ipi martires s. Addiditq; do'.
Sede au ad dextam ul' ad sinistra no e
meu dare uob. subaudi talib; quales es
tis. q: estis ambitiosi. ul' uob. q. p uobis
. i. q pinqui mei estis. Non eni psonar
acceptor est ds. ut. s. psonatum alique
obseruet sine meritis in dando salute et
regnu. Et cum indignarent'. x. de duob;
frib;. docuit dns & hos & illos non ue
tos ad regnu nisi p humilitate. & dedit se
in ex' eis dicens. Filius hominis no uenit
ministrari s; ministrare. Quia eni homo
cecidit p supbiam. p aliam uia redire
oportet eum in regione sua. Ad q significand
dns xps in pcessionib; redit p alia uia
ab ea p quam egssus e. De Zacheo &
Et ante ceco pus illuminato. a
q'm ingderet' iericho illuiauit ce
cum un. et ingssus pambulabat ieri
cho. Zacheus autem pinceps publica
nor quia pusill' erat ascendit sicho
mor ut uideret ihm transeuntem. Sicho
morus ficus fatua dr. in folijs moro
simil'. in alijs ficui. Vn dr. q. sichomor'
s; altitudine pstans. Vn & a latinis cel
sa dr. Et dixit ei ihc. Zachee descende. q:
hodie in domo tua oporte' me manere.
Et descendit & excepit illum gaudens
Stans zacheus di
midiu bonor suor
dans pauperibus.
dimidiu retinuit
ut inde redderes his
quos defraudaue
rat in quadruplum.
que in quadruplum
ul' in duplum res
tituantur p lege.
ut sup dcm e. Et ait ihc. Hodie huic do
mui salus fca e. eo q ipe dns filius sit
habrahe fcs. s. non natus. i. n p carne
s; fidem. De duob; cecis iericuntinis.
Et egrediente eo iericho. secuta e eum
turba multa. Pauci eni no audie
bant ingdi desertum xps latentes. Et ecce
duo ceci sedebant secus uia. ex quib; un'
erat barthime' thimei filius. Qui cum
clamaret fili dd. miserere nri. Et cu me'
parent' ut tacerent. mag' clamabat. Ste
tit ihc & illis ad se uocatis. tetigit oc'los
eor. & Qfestim uiderunt & secuti s' eum.
Ihc au De alabastro unguenti.
ante. vi. dies pasche. uenit bethaniam
sabbo. s. an ramos palmar. qui dies sextus
erat an pascha si numeum' ipm & diem
pasche. cum. iiii. interpositis. Et erat in
domo symonis lepsi. Symon fuat lepros'
& a dno curatus. s; tn pstinu nomen ad h'
manebat. Sic ad hnc dr matheus publicanus.
Multiq; iudeor uenerunt illuc qui conuen'
ad diem festum. n pp ihm tm. s; ut lazar
uiderent. Cogitauerunt pincipes sacdotu ut
& lazar intficerent. Fecerunt aut ei cenam &
martha ministrabat. & lazarus un' erat
discumbentiu. Qui ut ait aug'. de ub
dni conuiuiis interrogantib; loca penar
& sedes inferi longis tempib; diligenti
narratione indicauit. & ita inferi lon
gis tempib; ignorati. tandem inuenitur
proditorem. Maria au Hebat alabastru
unguenti nardi. a. pridem de alabastr.

Ságius Incident' sit descendenti. Iude'
ad hnc e in sblimi
stantes orant ma
iores. pmas cathe
dras hnt in syna
gogis eor. Eccsia de
cendit. Maiores in
choro et pcessioni
posteriores sunt.

aio

HYSTORIA

plenā unguento nardi. Fuerat enī dñs
cifum uini . sinū lactis . et hyūni . sic de
hic hūs alabastrum unguēti . & est gen
marmoris candidi & plucidi uariys co
loribꝫ intincti . q incorrupta fuat un
guenta . Nardꝰ aūt ē frutex aromatica
crassa radice . s brui . nig et fragilis pīpsi
ni odoris . folio puo densoq ; cuiꝰ cacumi
na maristas se spargunt piguitary spi
cas & folia nardi celebrant . vn ad cōme
dationē unguēti ait marchꝰ . spicati pi
sti . erat enī de nardo indita . alia enim
gla nardi inlia s . Johes quantitatem ex
presit dicens . libram unguenti nardi pis
tici . i . fidelis . pisteno enī credo & pistis fides
de . nlla sal' adultina admixtione cor
rupti . Quida tñ pisti
cum a loco dcm putat ,
fregit aūt . i . aptuit ma
ria alabastrum . & effu
dit unguentū sup capꝰ
ihū . et & unxit pedes ,
et tersit capill' suis et do
mꝰ impleta ē ex odore u
guenti . Et q ea die ma
ria fouit pedes dñi un
guēto ī memoriā eius rei . eodem sabbo do
pp . multis debet erogare paupibꝫ . hy enī
pedes dñi sedentis in celo adhuc sunt am
blantes in tra . cuiꝰ largicionis occupati
one ea die n egreditur ad aliqm ecctam cū
cetis diebꝫ qdragesime statione faciat ad
celebranda missam . Jnde ē q in antiquis
gdualibꝫ legitur ī rubrica sabbm uacat
q dñs pp elemosinā dat . & in romano ca
pitulari euglioꝫ . fla . vij . datū finentatū
consistorio lataranensi . Nec moueat te si
ob aliam cām inuenis dcās dnīcas uacā
tes . Indignabatur aūt iudas scariothes
q de pditio unguento cū posst uendi tre
centis denariis et dari egenis . Erant aūt
& aly indigne ferentes et dicentes . Vt quid
pditio h unguēti fca est . Isti quidē ppt

Ciudentia .
ul' pistici . i . mix
ti de spicis & fo
lys cōfectum . q
ē preciosius ut
dicit beda sup
marcū . Et for
te pistis nuptu
rā sonat . & inde
pistis pistidis .

paupes indignabantꝰ quibꝫ forte ibi iude
psuasum erat . Judas
nō pp lucrū . q fur ē
erat et loculos dñi
hns . q mittebantur
portabat . i . n solū fe
rebat . s asportabat .
hebat enī uxorem et
filios sic sciptum ē de
eo . fiant fily eius orphani & ux . e . u . Vxori
g et filiys dabat q furabatur . Et ait illis
ihc . Quid molesti estis huic mlri . bonū opꝰ
opata ē in me . ad sepeliendū me fecit . q . d .
non ē pditio . s offm̄ sepulture mee . ~~Johes~~ ihc
ait . Sine illam ut ī die sepulture mee fuet
illd . Marchꝰ . q . exponens hoc ait . Qd huit h
fecit . puenit enī unge corpꝰ meū in sepul
turam . subaudi . ponendū . q . d . Sine ut faci
at nunc dum pt qd uelit face mortuo .
s n potit . Et forte a spū sco licꝫ nesciens sic
pcipauit unctionē sepulture mlr . Tunc
dixit ihc . opꝰ h memorandū ubicuq pdica
retur euglm hoc . & bndixit euglm hoc . Studu
enī scpta fuant euglia . De maledictōe

Legitur tamen
in quibꝫda sacrā
tarys statio ad
scm petrū . & pt
dici uacans . quia
nō ht ppam an
tipham ad introitū
s pdiana repetitur .

i . q potuit

M . Mane ficus & sessione sup asellum .
aūt fco ascendebat ihc ierosolimā & disc
cipuli ei . Et cū uenisst bethphage que erat
uiculꝰ sacdotum ī late montis oliueti . mi
sit duos de discipulis ī castellum q cōtra eos
erat . i . ī ierlm ut adducent ei asinā & pullū
eiꝰ qui erant alligati in biuio . & si quis cōtra
diceret . dicerent dñm hys opꝰ habe . Asina h cre
ditur cōmūs fuisse paupibꝫ qui ppia iumta
n hebant . Cuicq opatus fuat in ea pabu
lū dabat ei et — pullo . qui pitꝰ ad opa
cōmunia mittebatur . Nondū enī quisqm
ascendat eum & ob eius ita cōe obsequiū
quidā dcām eam sbrugalem putant q si
om dūo ul' iugo expositam . s grecū nomē
ē . Asina enī latine . grece sbrugalis dr . iumtū
q nomē ob eandē cām institutū ē . s eum
iumtū pmū insedit ho . & a sedendo asinū
dpō . & grece sbrugalem . hy duo missi cre

 i. pro illusione. h' est plus mattheo ... litte

dicitur fuisse petrus et philippus ad significandum
quod ipsi primi adduxerunt gentes ad ihesum. petrus scilicet
cornelium et domum eius. philippus samaritanos.
In hoc itinere dum ascenderet ierusalem. putant quidam eum esuriisse et accessisse ad ficulneam et cum non invenisset in ea nisi folia et non fructum arefecisse.

Tamen in actibus apostolorum legitur philippus dyaconus convertisse samariam.

Sed cum certe amplius exigeret fructus et statim aruit. Quod tamen in signum synagoge maledicte et arefacte. puluis scilicet meditans fecit ihesus.
Non enim querebat fructus ex ea cum non dum
tempus ficuum erat. Quod licet apud mattheum
legatur sequenti die factum. Marcus quod dicat
alia die cum exiret a bethania esuriit. putant recapitulando dictum esse. Marcus enim narrat factum esse h' ante electionem
uendentium de templo quam constat die dominica factam. Nec ob aliud tamen hunc ordinem
marci sequimur nisi quia post mattheum scripsit. Si
autem mattheus sua sola dicat factum recapitulando. sive marcus ante electionem preoccupando.
quia de facto non est quod de die. arbitrio legentis relinquitur. Euntes autem discipuli fecerunt
sicut illis preceperat dominus. et ponentes uestimenta sua super pullum. eum supersedere fecerunt.
Marcus et lucas et iohannes non dicunt eum sedisse
nisi super pullum. Zacharias quoque propheta dixit
sedens super pullum asine. Mattheus dicit eum
sedisse super asinam et pullum. Quod licet esset
brevis uia. tamen fieri potuit ut primo insedisset
et forte quia non dum domitus erat

quia gentilis populus non dum iugo fidei consuetus per predicatorum lascivus fuit.

lascivus erat descendit et in
sedit asine. Quod si super pullum tantum. mattheus tamen utrumque
sic posuit. in misterio. Quod autem
h' prophetatum fuerat de ihesu non cognoverunt discipuli donec glorificatus fuit. Quod gloriose sus-

Et cum cepit dominus flevit super
appropinquasset ihesus civitatem.
ad descensum montis oliveti multi descendentium cum eo substernebant uestimenta sua in
uia. alii cedebant ramos de arboribus et
sternebant in uia. Turba autem multa que venerat
ad diem festum et prius impleverat ierosolimorum tollentes ramos olivarum processerunt ei obviam et
qui precedebant et qui sequebantur clamabant
osanna filio david. et est osanna hebreum nomen
compositum ex corrupto et integro. Osi enim sonat
salua uel saluifica. anna est interiectio obsecrantis. sicut pape admirantis. Quod quia in latino
eloquio non habetur. pro ea posuit interpres. uel
secundum est quod osanna. quasi osi anna. salua obsecro.
Et est una dictio ut dixerunt uel elue. pro completate filio. uel est una dictio et construetur ita
dicentes filio david. osanna. id est salua obsecro.
Vel sunt due dictiones. et tunc legetur ita dicentes.
Osanna. o fili david. et post convertendo sermonem ad
se dicebant. Benedictus qui venit rex in
nomine domini scilicet benedictus sit. uel est. et benedictum quod
venit regnum patris david. quasi hic est de quo dictum
est. dabit illi dominus deus sedem david patris eius.
Et item convertentes uerba ad christum dicebant.
osanna in excelsis. Qui alii licet forte peterent
sublimitatem regni terreni. tamen prophetice nesci-
entes eum regem celi et angelorum predicabant.
Et quidam phariseorum de turba dicebant
ut increparet discipulos. Quibus dixit. Si ipsi
tacuerint lapides clamabunt. quia in passione
huius tacentibus pre timore. petre scisse clamaverunt eum dominum mundi. Et ut appropinquavit. flevit super civitatem dicens. Quia si cognovisses et tu scilicet audi. fleres. quia circumdabunt te inimici uallo et non relinquent in te
lapidem super lapidem. q.d. Si cognosceres ruinam tuam futuram et causam eius que abscondita sunt tibi in hac die que ad pacem tibi
est. fleres. Quod autem illa ierusalem penitus funditus sit
eversa apparet quia locus caluarie qui tunc
erat extra eam et sepulchrum modo sunt in ea
Elius enim adrianus eam penitus eversam reparavit. Mutavitque nomen et locum vocans
eliam. Merita autem pietatem dicit dominus
cum turbis et hyrundo cognoscunt tempus suum.
ipsa non cognovit tempus visitationis sue. Et circumdedit urbem commota est universa civitas

et emtu

HYSTORIA

dicens. Quis est hic? Turbe autem dicebant eum
ihesum esse prophetam a nazareth. Memoriam
huius processionis dominice quotannis semel reco
lit ecclesia. Egrediuntur enim fideles cum ramis
quasi obviam domino extra muros civitatis et vadunt
usque ad crucem aliquam in qua et ramos quos
gestant affigentes deponunt. quasi dicat ecclesia. Mi
absit gloriari nisi in cruce domini nostri ihesu christi. Obvi
ando autem ideo eunt usque ad crucem. quia sic ostende
ens non esse sperandum in quantitate liberi gloria mundi.
quia extrema gaudii luctus occupat. pro eadem
significatione in illa die gaudio processionis
subdit euangelium dominice passionis. Forte quia
et dominus exultationi inseruit lamentum suum
et nos processioni passionem. quia passio fuit causa
eversionis pro qua flevit. Ecclesie quidem ille
que in eadem die dominicalem processionem non preter
mittunt rectius faciunt. quia non prepostera illa dominica
tenda. Dixit et ille que pontifici suo extra
urbem posito in loco predicto cetus ei occurrunt
et ipso populo precedente in civitatem regrediuntur
ordinatius faciunt. De secunda eiectione

Et intravit uendentium et ementium
Iuit ihesus templum. deinde ostendit viii.
summa urbis pro qua flevit. magis ex sacerdo
tum culpa processuram. Sacerdotes enim avari
cie sue consulentes. in porticibus templi hosti
as vendebant cuiusque generis ne venientes de
longinquo nichil offerrent si hostias preparato non
venirent. et ne pauperes qui nichil secum at
tulerant ex casu non inpedirent pecunie non habentes
posuerant ibidem nummularios qui mutuam
sub cautione darent pecuniam. Sed quia
lex non patiebatur ut a fratribus suis usuras
acciperent. excogitaverunt ut collibistas fa
cerent. Collibia enim apud eos dicimus minima mu
nuscula ut ciceris et uve passe et pomorum
diversi generis. quasi quid in nummo non licebat in ta
libus liceret. Quod et prohibuit ezechiel dicens.
Usuram et superhabundantiam non accipietis. Sed
et hodie quidam sub nomine caritatis usuram
palliant. Et facto flagello de funiculis. eici
ebat vendentes et ementes cum hostiis suis
de templo. et mensas trapezitarum evertit et dixit.
Ne domum patris mei q. erat orationis facient
speluncam latronum. Non
sinebat vas aliquid
quod non diceretur transferre
per templum. Et
tradunt quidam quod
quidam fulgore radio
sus egrediebatur de
oculis ipsius. Quo ter
riti sacerdotes et levi
te non potuerunt ei re
sistere. Sed hic recte fa
ciunt qui cereas fa
culas vendi non per
mittunt. Non forte quia maxime pro intuitu fecit
hoc dominus. Et accesserunt ad eum ceci et claudi
in templo et sanavit eos. De exactione

Et ad templi in triduo. xxv.
Indignantes principes sacerdotum et scribe
dixerunt ei. Quod signum ostendis nobis quia hec facis.
quasi significans ne aliqua hec opere inusi
tato. vel potius non eciam et hec licet. sed oste
de nobis quo eciam licet. Et ait. Solvite
templum hoc et in tribus diebus excitabo illud. Et
dixerunt. Quadraginta .vi. annis edifica
tum est hoc templum et in tribus diebus excitabis
illud. Ille autem dicebat de templo corporis
sui. Salomonicum templum .vii. annis comple
tum est. Secundum autem templum sub cyro .xlvi. an
nis edificatum est. sed non super terram non quiverunt
sacerdotes potuerunt
usque ad medieta
tem dorsi supra intu
finitime enim gentes
edificationem im
pediebant. postquam in
missum est opus ad in
perium cambise octo
annis et post uno an
no sub duobus ma
gis item uno anno

Incidens. De laudibus et quod ovatio exhi
bito die dominica omnis
euangeliste consentiunt ei
tio est non eadem die facta
matheus et lucas et dicunt
marcus non sequenti die
factam. Forte duobus
diebus illa iteratio facta
est sicut eadem laudes seque
ti die iterate. quia glosa
super exodum dicit sequenti
die factas super illum locum
ubi agitur de agno decima
die tollendo.

Incidentia. Item templum domini quod modo est et be
thel de quo edifica
tum nescitur. quidam
dicunt edificatum ab
helena post crucis inve
tionem. Quidam ab he
raclio cum de persida tri
umphans crucem re
tulit. Quidam a iuliani
ano augusto. Quidam

sub dario filio ystha
spis. Sc̄o aūt anno
regni eius recepta
licentia ab eo ī. vi. annis ꝯsūmatū ē
op⁹. Quod leg᷑ huīc numeꝝ dieꝝ formatiōi
diuīna corporis ꝯgruisse. q̄situ ad distinc
tōnē mēbroꝝ. nō quo ad formatōm dēm
ē. hoc aūt nō dixit ihc īmpando ul' cō
sulendo ul' exhortando. ſʒ pdicendo. ꝫ ē
solute. i. soluetis. De duobꝫ minutis
viduę.

a quodā rege egip	
ti in noīe allachi	
bis. i. summi dei.	

.e.
Math. xij.

Et respi
ciebat diuites qui mittebant mu
nera sua ī gazophilatiū. philaxe grece
seruare de. Gaza lingua psica opes. Erat
aūt archa desup foramē hn̄s posita ad
dextram ingdientibꝫ circa altare. in qua
mittebat᷑ pecūia offerentiū ad sarta
tecta templi reparanda ꝫ suabat᷑. tam
erat ibi quedā spālis archa in q̄ soli
sacerdotes mittebant donaria sua que
uocabat᷑ corbanā. Erat ꝫ ibi tcia. ī
qua rex ul' pncipes tribuū. que dicebat᷑
musac. tn̄ quidā alit᷑ distinguūt. quia
quasi musac sabbi. dicit in illa archa
tm̄ reponi oblōnes sollēpniū dieꝝ. Et
quia corban uotum sonat. dicit in corba
nan reponi uotiua. In gazophilatio
alioꝝ dieꝝ munā et spontanea. tn̄
qlibꝫ eaꝝ gnali nomine gazophilatiū
dicebat᷑ et ꝫ loc⁹ ī quo erant posite. unde
habes. hoc locut⁹ ē ihc ī gazophilatio
In ezechiele quoque talamī sacerdotū dicūt᷑
gazophilatia. Vidit aūt ꝫ quādā uiduā
paupculā mittentē era siue minuta du
o. q. est quadrans. i. duos ereos nūmu
los ualentes quartam ptem sicli. s. o
bolos. v. ꝫ dix᷑ eam misisse plus q̄ omēs
quia totū uictū misit. alij uō ex super
habundantia s. De phariseo et
publicano.

latine

.D.

Dixit ꝫ
ad quosdā qui in se ꝯfidebant
tamq̄ iusti ꝓ opibꝫ suis exterioribꝫ et
aspnabantur ceteros pabolam de phiseo

ꝫ publicano. ꝫ intulit. Q͛a omīs qui se ex
altat humiliabit᷑. ꝫ qui se humiliat exaltabit᷑.
Erat aūt Quō dominus pnoctabat
uespertina in bethania.
iam est hora rediit in bethaniā et ibi
mansit. Erat enī diebꝫ docens ī templo.
noctibꝫ exiens morabat᷑ in bethania ꝫ
omīs ppls manicabat ad eū ī templo au
dire eum. ꝫ multi seqbant᷑ eum ꝫ curabat
eos. unde ꝫ iohs ait. Cū
eēt ierosolimis ī pascha
in die festo
multi crediderunt in
noīe eius uidentes signa q̄ faciebat. Si
mile curatione refert matheus capitulo uice
simo. lx. ꝫ marc⁹ in illius canonico.

Ido tota septi	
na illa periosa	
dē. quia p totam illam labora	
uit dn̄s recēdo sic p prima	
mundi ebdomadam carādo.	

Erat
aūt ex phariseis nicho
demus noīe et de pncipibꝫ iudeoꝝ. hic ue
nit ad ihm nocte. quia timuit offendē ppl'
ul' quia magr᷑ erat ī israel palam discē erubu
bruit. ꝫ ait. ad ihm. Rabbi. scim⁹ quia a deo
uenisti magr᷑. Nemo enī pt h signa face
re que tu facis nisi fuit d's cū illo. q. d. doce me
de regno dī. Rn̄ ihc. Amen dico t. nisi quis
renatus fuit denuo. nō potit uidē regnū
dei. In ueti t. q. iuramētū erat. uiuit dns.
In nouo. amē dico. ꝫ cū alijs simplr dicatur. in solo iohe geminat᷑. s. illo ser
mo uē ē ē. q. dicet uiam dico corde ꝫ ore.
Cūqꝫ miraret᷑ nichodem⁹ quō possit homo re
nasci cū nō nisi carnalē natiuitatē sciret
edoctus ē a dn̄o de spāli que fit ex aqua
ꝫ spū. quare nesciret᷑ tm̄ pt. Tamen quia adhuc
inflatus erat sciā magrāli. nō potat in
telligere ꝫ ido minuit audire. Tu es magr
in isrl' ꝫ h ignoras. ut sic īmūeret humi
litatē eum. Instruxit ꝫ eū de hūa ꝫ diui
na sua natiuitate. de pas. ꝫ as. ꝫ de ꝫ
alijs. Quod aūt dix᷑. nemo ascend in celum nisi
qui descend de celo. sens⁹ ē. Nemo ascendet
nisi xpc cū corpe suo. i. cum ecca. ul' sim.

Math. xxj. Mar. xj.

hYSTORIA·

tpium q̄ diūs dm̄ face que p eum facint
z ē. nemo ascēdit. i. nemo ascende facit.
Venunt De uoce patris ad ihm
aū qui qm̄ quidā putauerunt
dam gentiles ut adorarent tonitruum.
in die festo. Et dixerunt philippo. Dne. uo
lum⁹ ihm uide. Qui assūpto andrea dix
h ihu. Et r̄ ihc. Venit hora ut clarificetur
filius hominis. q. d. plenitudo gentiū cōi
tā ē. q tū p passionē futur in sinuauit
dicēs. Nisi grānū frumēti mortuū fuit.
ipm̄ solum manet. si aū mortuū fuit.
multum fructum affert. Et qr grāno frumēti
se cōparauit xp̄s. mos ē ecce de h grano t
tūr confice corp⁹ ihu. et addidit. Q¹ odit
aiām suā. i. uitam in h mūdo. ī uitam
etnam custodit eā. i. uiuet etnalr. Si
quis m̄ ministrat me sequat. i. meū
erit. Nūc aīa mea turbata ē. Et quid di
cam. Pat saluifica me ex hac hora. Pr̄
clarifica nomē tuū. Et uenit uox de celo.
ī clarificaui. ī itm̄ clarificabo. i. clarū
genui nec desistam. Vl' h hominē clari
ficaui ī baptismo in transfiguratione clarifi
cabo ī in resurrōne ī ascensione ī iudicē.
Et quidā dicebant tonitruū factū. Alij
qr angl's locut⁹ ē ei. ī ait ihc. Pp̄ uos h
uox facā ē. Nūc princeps mundi h eicietur
foras. i. princeps amator h mūdi pdet pta
tem p se ī hendi. Et ego si exaltat⁹ fuo a
tra. omīa trāham ad me ipm. i. ex omībz
ptibz mūdi. Et cū intellexisset crucifixio
nē que forte usuali ab eis dicebatur ex
altatio a tra. q. opposuerunt ei. Qr si exal
taret nō erat xp̄c. Audierant enī ex le
ge qr xp̄c manet ineternū. Qr n̄ determinās
dixit. qr modicū lum̄ in eis erat. et cum
uespa facā esst. redibat in bethaniam.

Et De filio qui negauit se iturum
itm in uineam et iuit.
rediens diluculo tcia sabbi ī templū docebat
ppl'm. ī accesserunt ad eum pncipes sacedotū
dicētes. In qua pāte h facis. Qui quid ē q

eicis de templo quos uis cū nō sis hosti
arius. ī doces nob in 2sultis. Ihc autē
opponem trādidit. oppōn nō salutatom.
Interrogo ī ego uos. baps iohis ex dō erat
an ex homībz. q. d. Quia ctum ē q ex
deo. debetis credere iohi de potestate mā.
Qui ub; qr dixerunt se nescire q tū sciebat
noluit eis apire de se uitatem. Qr autē
apienda erat alijs uitas ī n̄ ipis. ī qm̄
indicauit pabolam duor filior. quor
uni dix pr̄. Vade ī uineam. ī r̄. nolo.
tn̄ p iuit. Dixitq; alij pr̄. Vade in ui
neam. Qui ait. Vado ī nō iuit. Et cū
quesissz ihc quis eor fecit uoluntatem
pris. dixerunt. nouissim⁹. ī gruulando uo
luntates nolentes dīe uitatem. intellige
tes p ipis dcm̄. Veterēs ul' iniores codices
hn̄t prim⁹. Vn̄ ihc subdixit. publicani ī
meretrices pcedens uos ī regno dī. De
tium p cultoribz uinee ī sanguinarijs.
posuit eis pabolam de prē familias
qui plantauit uineam ī locauit eam
agricolis. qui missos suos ad recipiend
fructus occiderunt. sic ysaiā serauerunt
ezechielem tctum p aspa excerebra
uit multos lapidauerunt. Et mittens
pr̄ filiū ait. forsan uebunt filiū meū
dicam⁹ arrio ī ermonio. Ecce pr̄ igno
rare dr̄. ī quicq gnudit p prē hoc intelli
gant p filio qui se dicit ignorare 2summa
tionis diem. Quē cum uidissent agricole
dixerunt. hic ē heres. qr sacdotes sciuerut
illum uenisse. Tun pr̄ dix. Dabo t gns
hereditatem tuā. ī apphensum filiū eie
cerunt ext uineam ī occiderunt. Quid g
faciet illis dn̄s uinee. et dixerunt. Sm
lucam absit intelligentes q messiam
occident. Matheus dicit eos dixisse. ma
los male pdet et uineā suā lo. a. ag. h
aū nō dixerunt uoce. h dicebant ī conscia.
Qr aū h fcuri erant pbauit dn̄s. q'a
sic erit pphatū ibi. lapidē q reprobauerunt e.
h. t. e. in. c. an. De lapide angulari.

EVAN.

a. Ad literam traditur fuisse
lapis paratus ad edificium templi . in-
tam congrue in eo poni potuit donec
consummato opere in angulo sursum posi-
tus est. Ita congrue quod mirarentur omnes.
nec preter significationem futuri intelligerent.
hic est Christus. qui fundamentum est ita quod struc-
ture supereminet. quod cum audissent
sacerdotes et pharisei voluerunt eum tenere
et timuerunt turbas. De invitatis ad

Mathi XXII. e. Et dixit nuptias et non habente veste
eis iterum in parabolis. nuptiali.
Simile factum est regnum celorum regi qui fecit
nuptias filio suo. Qui cum invitato misisset
ad invitatos ut venirent. excusantes
se noluissent venire misit servos suos
ut undecumque convocarent quoscumque. et in-
duxerunt bonos et malos debiles et claudos.
Debilitas enim corporis neminem excludit
a regno. immo et sepe quos compellit. Et intravit
rex ut videret discumbentes. quod erit cum ve-
niet ad iudicium. Tota enim trinitas iudi-
cabit. i. reddet pro meritis. Et qui invenietur

i. eternas penas in ecclesia sine veste nuptiali. i. caritate. mittetur
in tenebras exteriores. i. localiter extra ipsam po-
sitas. quia habent in se ipso interiores. Potest et di-
ci de tenebris interius quas quidam habent. inte-
riores. i. in ecclesia. alii exteriores extra ecclesiam. sicut
ut infideles et heretici. Tunc enim ecclesiastici
mali exterius proicientur ut habeant partes
cum infidelibus. De herodianis et questi-

t. Tunc one de tributo reddendo.
abeuntes pharisei consilium ceperunt
ut caperent eum in sermone. Et mittunt dis-
cipulos suos cum herodianis. Venerat herodes
tetrarcha ad diem festum et gentiles milites
secum adduxerat. vel de antiquis militibus
herodis ascalonite adhuc supererant isti. Qui
venientes ad Ihesum dixerunt. licet censum
dari cesari an non. Iam enim dubitatio
erat inter iudeos de tributo reddendo. propter quod
et romani persecuti sunt in eos. Et ait
Ihesus. Quid me temptatis ypocrite. ostendite

mihi numisma census. Proprie numisma est
sculptio in nummo quod et moneta dicitur. per quam nummi
discernuntur. hic autem ponitur pro ipso nummo quod
est. ostendite mihi denarium qui pro censu ca-
pitis datur. Cumque quesisset de ymagine cuius
et dixissent cesaris. tyberii. scilicet. intulit. Reddite
ergo que sunt cesaris cesari tributa. scilicet. et munera.
et que sunt dei deo. primicias. decimas
oblationes. De vii. viris et muliere
In illo die accesserunt saducei qui re-
surrectionem non credentes suggillabant querentes
de septem viris muliere cuius erit in resur-
rectione. quia vel ipsi confirmabant quod erat pos-
sibile. vel forte in re evenerat. Qui cum eandem
questionem proposuissent Ihesu. Respondit. In resurrectione ne-
que nubent mulieres neque nubentur viris ab
eis. i. non ducentur. quia homines immortales non
egebunt propagatione. et est greco ydiomate
dictum nubentur. Futuram autem resurrectionem proba-
vit ex verbis domini que dixit moysi in rubo.
Ego sum deus abraham et deus ysaac et deus
iacob. Quia isti prophetas non recipiebant credi-
tibus eorum testimoniis non potuit uti. Sic
est autem probatio talis. Ipsi putabant animas mori-
re cum corporibus. hac autem auctoritate probantur
animas vivere post corpora. alioquin si homo mori-
ens periret in nichilum redigeretur. et deus diceretur
se deum esse nichili. Manentibus ergo animabus post
mortem colligi potest quod corpora resurgent ut
cum eis recipiant anime quod cum eis meruerunt
alioquin frustra incorparentur. De manda-
to primo et secundo in lege et sanctato alterius.

Pharisei autem videntes tribus
quod silentium imposuisset saduceis con-
venerunt in unum. Et accessit unus legis doctor
temptans eum et dicens. Magister quod est man-
datum magnum in lege. Et ait Ihesus. Audi
israel dominus deus tuus est hoc maius est de man-
datis sed postendit de quo datum est manda-
tum quod tale est. Diliges dominum deum tuum ex to-
to corde tuo et ex tota anima tua et ex tota
mente tua. Secundum simile est huic. Diliges proxi-
mum tuum sicut te ipsum. i. de re sicut deo et hoc.

HYSTORIA.

sedm. homo enī ymago dī ē. ⁊ sc̄ sc̄ba. In
unitate d'risti ⁊ h' ē mag' omībꝫ holocau
stomatibꝫ. Patꝫ int' phariseos ⁊ scribas fu
isse q̄one. Quida enī legis ꝑa pferebant
maiori. alij ect'. eo q' an legē ꝑ'les do pla
cuerūt ꝑ dilc̄one sū omī sacrificio. Primū
aū ⁊ ma dr mandatū q̄ntū ad ea de q'bꝫ
mandatur. Cui ait ihc. hoc fac ⁊ uiues.
Ille aū uolens iustificare se ip̄m. ad ad
ihm. Et q's ē m's ꝓximus. Cui ihc ostendit
omnē m'iam facientē eē ꝓximū ⁊ sp'ali
ip̄m di filiū ꝓponēs parabolam sauciati
qui icidit i latrones. Hec distat h' parabola
mistū a re f'ca. qr in illo deserto latrones se
ꝑ sanguinē fundebant. vñ et cotrū q'd
sanguinem sonat uocabat'. Erat aū omis
ꝑ suspensus ⁊ audiens ihm. De confu

sione phariseorum p auctoritat
Congregatis aū phariseis tem david.
interrogauit eos ihc. Q'd uob' uidet'.
de x̄po. cui filius ē. dicūt ei. dauid. Et
ille. Quom' g' dd. uocat eū dnm suū dicens
Dix dns dn̄o m. s. a. d. m. Si dauid uocat
eū dnm q'mo fili' eius ē. q. d. Vos puta
tis x̄pm fut'm pur' hoiem. g' qm erat
dd. nō du erat x̄pc. nec g' erat dns dd.
Mentitus ē g' dauid. Etiam ꝑperam locu
tus ē. potius eni p'res s' ⁊ dūr dñi filior'
q' filij pentium. Iudei sophiant hūc psm
scriptum in p' eliazer qui ꝑ cedem. v. regū
ait. Dix dns dn̄o m. abrahe. sede a dext'
meis. s; sequentia psalmi nō conerūt.
De doctoribꝫ phariseis audiendis
⁊ nō imitandis. c.
Tunc locut' ē ihc ad turbas ⁊ discipulos. Supra
cathedrm moysi sedunt scribe ⁊ pharisei. Que
dicūt facite. que aū faciūt nolite face. Sig
nificat locus hoiem. s; h' locū. Non omis
sacerdos scs. s; omis scs sacerdos. doctrinā ac
cipiam' n̄ mores. Sbe eni aprꝫ nece n' s
s; flores. Et addidit. Et dilatant philacteria
sua ⁊ magnificant fimbrias. q' sup' expositū
ē. amant uocari rabbi. uos aūt nolite

uocari rabbi. Vnꝯ ē eni mag' ur'. ⁊ p'rem
nolite uocare uob' t'ram. vnꝯ ē eni pr' ur'
qui i cel' ē. Non phibet dns doctrinā sup
cathedram nec salutatōes i foro. nec nōiā
magr'i ul' p'ris. s; ambicōem ⁊ uanā glā.
Ad ostendend' Quibꝫ debetur ue
aū que i phariseis inueterunt.
docuerat cauenda. subdidit. Ve uob' qui dili
gitis p'mas cathedras. Ve uob' pharisei ypoc
te qui fertis clauē sciē. ⁊ clauditis regnū
celor' an' homines. Ve uob' qui deuoratis do
mos uiduar'. Ve uob' qui circuitis mare
⁊ aridam ut faciatis unū ꝓselitū. i. aliq'
gentilē aduenā t'hatis ad iudaismū ⁊
facitis eū filiū gehenne duplo q'm uos.
qr rediens ad uomitū peior est q'm an'.
qr p'uaricator. Ve uob' qui dicitis. q' iurat
ꝑ templū nich' ē. Qui i auro t'pli debet. q'
ꝑ altare. nich' ē. Q' in re oblata sup illud
debꝫ. sacerdotes ut i uitaret ꝓ'p' ad dandū. di
cebāt data s' ⁊ oblata. sciora ē ipō t'plo.
⁊ altari. Dns ecō dix' qr templū ⁊ altare
q'am sc̄ificabat in eis oblata. qr do dicata.
erant. oblata nō nesc' q' sc̄ificabant illa. ad huc
m'lti eodē uicio laborant q' putant mai' eē iura

Hoc altare mu tatū fuit a sarra cenis in horologiū ⁊ ad h' uidi pot.

re ꝑ euglm q' ꝑ dim. Ve uob' qui decimatis
omne olus ⁊ relinq'tis m'iam ⁊ iudicium.
h' ubū decimatis dubiū ē. Nam qui accip'
⁊ q' dat decimare dr. Pharisei aū s'bi decimas
oler' dabant ut dicetur q'm alias dant
qui has n' negligūt dare. Leuite aū a do
exigebant decimas q' ⁊ oler'. Itē ue uob'
duces ceci qui colātes culicem t'nsglutitis
camelū. p' similitudine lactis q' colatur.
dcm ē et p' refert ad p'dcm sic. Minima
sic culicē diligent' inquiritis ut decimas.
maiora aū m'iam. s. ⁊ iudiciū absconditis.
tis. ut quod glutit' absconditur. vl' ad id q'd
dcm ē. duces ceci. t'hit'. Ita minora pecta
subditor' diligent' arguitis. preciis g'uio
ra dissimulando t'nsitis. Itē ue uob' q' sil'es

estis sepulcris dealbatis que plena sunt omni spur
citia. Item. Ve uobis qui edificatis sepulchra
prophetarum et depingitis patres uestros. quia eos oc
ciderunt. genimina uiperarum. Vos imple
bitis mensuram patrum uestrorum. Vnde dicit ad uos
sapientia dei. Mittam ad uos sapientes et
scribas et ex illis occidetis et crucifigetis et fla
gellabitis in synagogis uestris. Hic patet he
ricum mentiri qui dicit alium deum prophetarum et alium
noui testamenti ut ueniat super uos. id est super
ecclesiam malignantium omnis sanguis iustus. id est
ultio sanguinis iustorum a sanguine abel iusti
usque ad sanguinem zacharie filii barachie
quem occidistis inter templum et altare. De
Si de zacharia filio barachie. ad
undecimo propheta uult de preterito [cccv]
iohannis dicatur quod fuit occisus in templo. non le
gitur. Potest et dici de filio ioiade sacerdotis quem io
as occidit legitur in regum. et forte pater eius cognomi
minatus est barachias. uel propter nominis interpretationem
positum est. Barachias enim benedictus domini interpretatur.
Et est filius. i. benedicti domini. In euangelio nazare
norum legitur ioiade. pastorem autem et sacerdotem tantum
commemorauit. ihesus. ut duo genera hominum nota
ret. subditos et prelatos. Nulli enim generi pepercit
praua generatio. De comminatione euersionis
Et continens sermonem ad ierusalem [ccvi.]
ait. Ierusalem quotiens uolui congregare filios
tuos uoluntate mea congregaui te nolente. et
ingrata fecit. Ecce relinquetur uobis domus uestra
deserta. Dico enim uobis. non me uidebitis amodo.
donec dicatis. Benedictus qui uenit in nomine domini.
id est ab hoc tempore passionis non uidebitis faci
em meam donec ad iudicium ubi uidebitis
me uenientem in gloria diuinitatis. et fideles in
magnificabitis me. et cecitate eorum usque tunc
diuinitatem dixit. De signis euersionis
Hec locutus abiit et aduentus sui
abscondit se ab eis. et multi [cccxv]
ex principibus crediderunt in eum. sed propter phariseos
non confitebantur. Cumque egrederetur de templo. ac
cesserunt ad eum discipuli eius ostendentes ei
edificationem templi. Audierant ab eo de eu

sione urbis nolebant audire. et de templo quod
uidebatur eis quod nec capi nec euerti posset.
Et ait illis. Venient dies in quibus non relin
quetur hic lapis super lapidem qui non destru
etur. Et cum sederet in monte oliueti contra
templum. accesserunt discipuli secreto et quere
bant signa ab eo euersionis
ierusalem. et signa aduentus sui
et dixit eis quedam propria aduentus
sui. quedam propria euersionis. que
dam communia utrisque premunimus.
autem fideles ne seducantur cum
audierint multos dicentes se
christos esse. Non enim uenturus
est nisi precedant signa que dixit. Premisit autem
communia. scilicet prelia et seditiones gentis contra
gentem. et regnum contra regnum. pestilentias
fames. terremotus per loca per loca. terroresque de
celo. persecutiones sanctorum. Ante namque euersionem
iudee. elementa quasi suum iudicabant auctorem.
Preterea posuit proprium signum destructionis. Cum uide
tis abhominationem desolationis que dicta
est a daniele stantem in loco sancto. id est ymaginem
abhominabilem que signum erit desolationis po
sitam in templo. De ymagine tyberii cesaris
tus posuit in templo. sic quidam hic exponunt
sed iam fuit erat. Si dicatur de statua gaii
de qua dicemus. hec de uicino futura erat. Statua
. annos. x. et xxx. duobus annis ante euersionem
Si longius congrue dicitur esse pro signo euersionis
sa ierusalem per titum. adrianus statuam suam posuit
ubi archa steterat. Quia uero uestigia euersionis quon
dam adhuc manebant. et iudei qui latenter uiue
bant euersionis. quique ad locum sanctum redibant. et
iterum multiplicati amouerunt statuam. Ob hoc
adrianus apposuit manum extremam et funditus
euertit urbem et edixit ne quis iudeorum rema
neret intra illa. et de hac ultima euersione
iudeorum sub eodem lucas dicens. et captiui ducentur
in omnes gentes. De impedimentis fuge.
Cum autem uideritis circumdari ab exercitu
ierusalem. tunc qui in iudea sunt fugiant in mon
tes. Ecclesiastica narrat hystoria fideles qui

In circuitu
montis o-
liueti est
offensio-
nis sic
ubi salomon
posuit ydolum
moloch.

HYSTORIA

erant in iudea aduenientibus romanis fugisse ad pellam ciuitatem ammoniti ab angelo. orate autem ne fiat fuga uestra in hyeme. vel sabbato. hoc ad litteram non uidetur dictum de hyeme. Terra enim illa accomodatior est fuge in hyeme quam in feruore estatis de sabbato stare potest. quia secundum legem ultra mille passus non licebat eis progredi in sabbato. sed quia ihesus iam terminauerat obseruantiam sabbati. forte utrumque in misterio dixit. non hyeme pro qualibet aeris asperitate dicamus. quia et hyemis nomen asperitatem sonat. Propria signa aduentus iudicis.

Ultimo apposuit ihesus signa aduentus sui dicens. Erit tunc tribulatio magna qualis non fuit ab initio mundi. et erunt signa in sole et luna et stellis. et in terris pressura gentium pre confusione sonitus maris et fluctuum. arescentibus hominibus pre timore. et nisi breuiati fuissent. id est preschiti adeo breues dies illi non fieret salua omnis caro. id est rarus aut nullus posset sustinere pressuras et per patientiam saluari. Et non dominus breuiter quedam signa iudicii tetigisse. De signis quindecim dierum.

Ieronimus autem in annalibus hebreorum inuenit signa. xv. dierum ante diem iudicii. sed utrum continui futuri sint dies an interpolati non expressit. Prima die eriget se mare. xl. cubitis super altitudinem montium stans in loco suo quasi murus. Secundo tantum descendet ut uix possit uideri. Tertio marine belue apparentes super mare dabunt rugitus usque ad celum. Quarta ardebit mare et aque. Quinto herbe et arbores dabunt rorem sanguineum. vi°. ruent edificia. Septimo petre ad inuicem collidentur. Octauo fiet generalis terremotus. Nono equabitur terra. Decimo exibunt homines de cauernis et ibunt uelut amentes. nec poterunt mutuo loqui. Undecimo surgent ossa mortuorum. et stabunt super sepulchra. Duodecimo cadent stelle. Tertiodecimo morientur uiuentes ut cum mortuis resurgant. Quartodecimo ardebit celum et terra. Quintodecimo fiet celum nouum et noua terra et resurgent omnes et

exiit

adducit ihesus sicut fulgur ab oriente et paret usque ad occidentem. sic erit aduentus filii hominis subitus. scilicet et choruscus. et tunc parebit signum filii hominis in celo. id est in aere. dominus enim apparebit in aere super locum unde ascendit. et ante eum erunt instrumenta mortis sue quasi uexilla triumphi. Crux. claui. lancea. et in carne eius uidebuntur cicatrices. ut impii uideant in quem pupugerunt. et in ualle iosaphat iudicabuntur omnes homines angelis congregantibus eos. Quod solus pater nouit diem iudicii et de uno relicto et altero assumpto.

Tunc subdidit ihesus generalem ammonitionem. Attendite ne grauentur corda uestra curis huius seculi. ne superueniat in uos dies illa repentina sicut in diebus noe et loth repentinus interitus tulit nescientes. de die autem illa et hora nemo scit neque filius neque angelus. nisi solus pater. hic exclamat arrius. non sunt equales qui nouit et qui ignorat. Ieronimus in minori bauario super psalmos. humanitas filii dicitur se ignorare finem mundi. quod gregorius in registro quasi exponens ait. Nouit unigenitus dei horam iudicii. sed non ex natura humanitatis. tamen et sic exponitur. Non nouit scilicet audire nos quibus expedit incertos esse. ut sic uiuamus. quasi in proximo iudicandi. uel filius hic dicitur adoptione. Tunc duo erunt in agro. id est prelatorum. quidam boni. quidam mali. unus assumetur. id est rapietur obuiam christo. et alter relinquetur. id est non assumetur. due molentes in unum. una assumetur et altera relinquetur. quod de coniugatis dictum est. qui sunt in rota huius mundi. duo in lecto. unus assumetur et alter relinquetur. quod de speculatiuis intelligitur. Et dixerunt ei. Ubi domine. scilicet assumentur. Et respondit. Ubicumque fuerit corpus. id est dominus in corpore. illuc congregabuntur aquile. id est sancti resurgendo in nouati. De uigilia ianitoris et .x. uirginibus.

Sicut autem filius hominis erit sicut homo qui peregre profectus. reliquit domum suam. et dans cuique seruorum opus suum. ianitori precepit ut uigilet. Uigilare uero apostolis et apostolicis uiris incumbit.

mare

dies illi

||
.i. scilicet turbaciones terre et aeris

uigilare sup se. & sup gregem suu. & cuiqz
fideli p modulo suo. Tuc sile erit regnu
celor. x. uirginibz. i. tuc separabunt fatui
a prudentibz. Media au nocte clamor fcs e
ecce sponsus uenit exite obuia ei. Tradi
tio hebreor ht xpm media nocte uetm
ad modu egipti. qn pascha celebratum e.
Quida & scor hoc ipm oppinant. qr sic
nocte natus e in mundu. & nocte uenit
ab infis. ita & nocte ueniet. Vn dnt finis
se apslor traditione in uigilia pasche. n di
mitti ppsm ab eccta an pfunda noctem.
ut qi expectent aduentu dni. Et dnt
horam illam noctis. qz sepius dic dici
p coruscatione uenientis. vl typice p ma
nifestatioe cordiu. Alij au q dubiu dic
do. n diffinientes exponut. media nocte
i. nullo sciente. **De comendatione talentorum.**

-I- Tem addidit pabolam psi **et decennis.**
tiscentis qui dedit suis sius talenta. v.
& duo & unu. & comendatis his. qui duplica
uunt talenta. ~~Reposito~~ no pig qui absco
Repbato dit suu. ait. hnti dabr. n hnti qd uidet
hre aufetur ab eo. i. hnti eo m quo debz
hre. ut. s. eo bn utat. De eode qz addidit.
pabolam de rege qui abijt i regione lon
ginq. accipe regnu & reuti. Et dedit suis
sius. x. mnas. & ait. Negociamini
dn uenio. Mna
grecos. c. xl. dragi
mis appenditur.
In reditu eius ac
cessit primus et
ait. Domine
mna tua dece
mnas acquisi
uit. Cui domi
nus. Eris po
testatem habes
sup x. ciuitates.
q. d. p paruis
mnis recipies in spetua.

Vocatio fuit canonica
elco epi. mna dat ei
qn qui iposuit ei ma
n dat ei textu euglij
& dic. Vade & pdica. et
ipe cu primo ingdr ciui
tate sua. euglim pfr i
prore. q. negociator oste
des mnam sua. Inqbz
da ecclijs cu dat ei ar
chiepe uga d. Vade & p
dica & ille stati bndicit
pp. in q signat qd moy
ses cum uirga miss
est in egyptum.

Cum au **De uentilatione a ree**
uenerit filius homis i maiestate sua. et
omis angli cu eo testes futi actuu hunangr.
Tuc separabunt boni a mal & statuent ad
dextam boni. i. ponent in eternitate. mali
ad sinistm. i. recipient q inuerut ehgndo
sinistm. & comemorabit iudex sex opera
mie. Que s. pasce esurientem. potare si
tiente. collige hospite. uestire nudu. uisitare
ifmu. consolari uinclatu. Septimu legit
in tobia. sepelire mortuu. & no aliud e
h comemoratio n q omis scient merita sua.
p quibz saluabunt aut dapnabunt. Et
ibunt hij in suppliciu etnu. illi in uitam
etnam. **Opiniones de igne eterno.**

De igne etno dic aug. cuiusmi sit.
& in q mundi parte futus nemine
scire arbitror nisi p reuelatom. Idem. una
e gehenne ignis s no uno m omis crucia
ans sic ardere in sol. no omis eqlr senciunt.
si tn equalr igs ille ardeat n equalr sen
tietur. Greg. in iob. inito m. Gehenne igs
corpeus e. nec lignis nutritur nec suc
sionibz indigt. et e inextinguibil ado cr
ab origine mundi. Ide ultrix flama uic
cremationem ht. lumn no ht. ad consolatione
no luc ut magis torqat. ad aliqd lucet.
na reprobi se uisuri s in tribuo ut mag do
leant. qr diues lazarum uidit. In libro tn
r nosticor de ubis augustini sic legit. Et ut
ait aug. inferor suba incorpalis. Et io
mito qr. un sub tris dnt ee inferi. si
corpalia loca no sut. & unde dnt ee inferi si
sub tra no sut. Sz ide dyctor dic. Ido sb tris
dnt ee infi. qr qi congenit in spu corpalium
rer silitudines sic demonstrnt. ut qr defuc
tor aie corpis amore peccauut. ad illas
corpaliu rer silitudines exhibeant quibz
carne mortui solent sb tra condi. n nlli
ex hac supa augustini sentiut. qd ubiqz
peccor fuit. ibi elemta cruciabut eu & ia
suo. & ex locis adiacentibz. Est eni pbabile
ut aia que sua sponte sumit a carne fo

mentum peccandi, nolens ab eadem recipiat fomitum excitatus, qui invito infirmalis et sub terra esse dicitur. quia anime per lapsum terrene voluptatis incurrunt eum. Augustinus de civitate dei. Cur non dicamus spiritus incorporeos posse pena corporalis ignis affligi? Idem ignis corporalis demones cruciabit et homines. Ieronimus in epistola ad ephesios infernum sub terra nemo esse ambigat. De

Et cum pascha et diversis acceptionibus consummasset, huius nominis pascha. Ihesus sermones hos, ait discipulis suis. Scitis quia post biduum fiet pascha et filius hominis tradetur ut crucifigatur. Hec enim feria tertia dixerat et in quinta ad vesperum pascha imminebat. xiiii. luna post vernale equinoctium. Ambrosius dicit hoc nomen pascha grecum esse et sonare passionem. nomen vero hebreum phase sonare transitus. Augustinus vero dicit hebreum esse non grecum et sonare transitum. Optime tamen concurrere in hoc nomine concordantiam utriusque lingue. Quia enim pati grece phaschi dicitur, ubi pascha passio putatur, sed in sua lingua transitum sonat. Quare autem transitus dicatur hora illa super exodum est. Declaratur autem pascha pasche, vel pascha paschatis. Et est equivocum ad tria. Vespera enim qua immolabatur agnus dicebatur pascha. Sic hic post biduum pascha fiet. et tota dies illam horam precedens nec pascha dicebatur nec sollempnis erat. Unde et pascha agnus, ut ibi, ubi vis paremus tibi comedere pascha. Et apostolus. Christus immolatus est pascha nostrum. Sequebantur vii. dies azimorum quorum primus et ultimus sollempnes erant medii non adeo. Sed et hii vii. quandoque vocantur pascha. ut ibi. non introierunt pretorium ne contaminarentur, sed comederent pascha, id est mundi comederent in pascha. vel azima vocat hic pascha, quia hiis diebus erat usus eorum. Sic mirum si dies azimorum dicebantur pascha, cum et pascha dicatur dies azimorum. ut ibi dies festus azimorum qui dicitur pascha. Qua

Et tunc die et cur iudas vendidit dominum. Esto quarta feria principes sacerdotum videntes ihesum abiisse et dixisse non videbitis me amodo, congregati sunt cum senioribus populi in atrium caiphe et querebant ut tenerent eum et occiderent. non tamen in die festo ne tumultus fieret in populo. Audiens

Quarta autem iiii. feria ante passionem venditus fuit dominus. ostendit ea die ecclesia lectionem ysaie premittens epistole in qua legitur. Ecce vinces et cetera. In memoriam etiam eius venditionis per totum annum in ieiuniis preminalibus hec feria iiii. sedem locum habet post sextam.

autem iudas eos congregatos abiit ad eos et pepigit cum eis de ihesu tradendo pro xxx. argenteis forte quia tunc audierat dominum tertia die

Qui valebant ccc. denarios usuales singuli x. et sic recompensavit dampnum unguenti.

moriturum et putavit eum in morte detineri morte imminente sed lucrum facere voluit. Et exinde querebat oportunitatem tradendi eum sine turbis. De cena domini.

Prima autem die azimorum, id est in ea die in cuius vespera agnus erat immolandus et edendus cum azimis, dixerunt discipuli ad ihesum. Ubi vis paremus tibi comedere pascha. Et dixit. Ite in civitatem et occurret homo vobis amphoram aque portans. Quocumque introierit querite a domino domus locum ad parandum et ostendet vobis cenaculum grande et ibi parate. In superiori parte domus faciebant palestini cenacula. In inferiori autem cubilia. Quod marcus dicit lagenam. lucas amphoram. unius expressit genus vasis. alter modum. Quinta die que festum phase pasche vespere facto venit ihesus et discumbebat cum xii. discipulis suis. Et ait. desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum antequam patiar. Verba iohannis ministravit grecis fomitem erroris. Dicunt enim in parasceve lunam fuisse xiiii. et ita in vespera ipsius fuit pascha. Dominus autem sciens se passurum ea die in vespera antecedenti anticipavit comedere pascha. et quia ea nocte licite potuit comedere fermentatum et de fermento conficiunt corpus domini. Quod dicitur si vinum sit edibile est dominum comedisse ag

num ut preceptum erat in lege. et azima co
medisse. Et si sic est constet quod dominus erraverit
contra secundo servitutum. Quod autem dominus prevenit per
pascha probant ex verbis iohannis qui dicit dominum
manducasse ante diem festum pasce et in pas
ceve iudeos non intrasse pretorium ne contami
narentur. sed comederent pascha. et sacerdotes
hoc disposuisse. ne occiderent eum in die festo
id est primo die azimorum. Etiam evangelista vo
cat sabbatum post cenam domini magnum diem sabbati
quod non solum dici non cum sabbo festum concurrat.
et ita in sabbo fuit dies primus azimorum.
Medius enim dies inter primum et ultimum non erant
festi. et mulieres in parasceve paraverunt unguen
ta. quod non licet si esset primus dies azimorum. Ad
hoc dici potest quod dies festus pasche erat. xv.
luna secundum illud. et in. xv. sollempnitatem celebra
bitis altissimo domino. Ante hunc diem quem fecit le
gem fecit dominus pascha. Etiam lucas dicit ve
nisse diem azimorum in quo necesse erat oc
cidi pascha. Necesse autem erat ex lege. vel
.xiiii. luna primi mensis vel secundi. casum autem
aliquem in quo necesse esset prevenire lunam
.xiiii. non legimus. diem vero magnum sabbati.
vocabant in omnibus festivitatibus ebdoma
dibus dalibus quocumque die .vii. dierum contin
gat. Omnes enim .vii. sollempnes sunt. et si non
adeo ut primus et ultimus. ad comedenda quoque
azima .vii. diebus oportebat eos mundos
esse. unde quolibet .vii. dierum non poterant intra
re pretorium. Quod autem mulieres dicuntur parasse
unguenta die festo. dicimus quod non erant
dies aliqui adeo festivi ut sabbatum. Et li
cuit eis parare vel emere. sicut et cibos parare.
quod non licet sabbo. Quod si mixto autem pariat
quod audierant a domino sepe eum in proximo
moriturum. Nomine magdalena unxerat
iam passe. et per inspirationem spiritus sancti precurri
passe unctionem. Quidam tamen dicunt
quod .xiiii. luna .iiii. feria cenavit dominus cum
discipulis suis et lavit pedes eorum. quod nar
rat solus iohannes. et in .xi. undecima luna
comedit agnum paschalem et dedit discipulis

suis corpus suum. de quo alii agunt. Sed usus
ecclesie contrarius est. que ante parasceve pedes pau
perum lavat. Et si tabulam compoti diligenter re
tro peragamus. inveniemus lunam .xxii. kalendas a
prilis feria .vi. quod in precedenti .vi. feria fuit
luna .xv. Et nota quod nunquam legitur dominus co
medisse carnes nisi agni paschalis. De ab

Surgens autem lutione pedum.

Surgens autem a cena lavit pedes discipulorum. E
eo autem quod dixit. Qui lotus est baptismo scilicet non in
diget nisi ut pedes lavet. Vos autem estis
mundi. sed non omnes. respondit a quibusdam quod apostoli
baptizati erant. Et tunc recubuisset. inter
docuit eos quare hoc fecerit in exemplum scilicet mutu
o se subveniendi. et in typum mutuo dimitte
di iniurias. et mutuo subveniendi peccanti
bus orando pro eis. unde et dominus subdidit. Beati
eritis si feceritis ea. quod de sola ablutione
pedum non dixisset. De negatione petri et egressu eius.

Hec autem turbatus
spiritu ait. Amen dico vobis. quia unus ex vobis me tra
det. Turbatus est in se ipso ihesus. compaciens iude
quem notabat. et
sancti in se ipsos et
bant cum vir
get eos causa zi
zania a tri
tico separare
ante messem.
Meretur quem phi
losophus qui
dicit animum per
turbatum non est
in eadem in sa
piente. et di
cebant sigil
latim. Nunquid
ego sum domine.
Quibus ait. Qui
intingit me
manum in ca
tino hic me
tradet. Unde

Nota .iiii. depositiones
vestium christi. In cena deposuit
eas et resumpsit. Ad colum
nam nudatus est et reve
ditus. In illusionibus mili
tum nudatus et iterum indutus.
Nam ab herode non legitur nuda
tus ad cenam nudatus non re
indutus. Prima pertinet ad
apostolos quos in brevi resumpsit
Secunda ad illos qui resump
ti sunt in die pentecostes. et
paulatim resumuntur.
Tercia ad reliquias qui re
sumuntur in fine. Quarta ad
~~ad pristinam~~ medietatem veri
temporis quam nunquam resume
tur. Secunda et quarta replen
tur in ecclesia cum altaria
nudantur. Nam et tunc
celis quod flagellis tundun

HYSTORIA

cum in eodem [et aspergunt aqua et vino] catino cum domino edebant. et alii non. quia unus de duodecim me tradet. forte ideo dicit intingit quia sucus agrestium lactucarum necessarius erat ad esum agni. Catinus ostendit quia vas erat fictile. parapsis quia paria latera habebat. Parapsis enim est extremitatis. vel ut quidam dicunt quadratam latum notat. hoc nomen parapsis. et addidit ihesus. ve homini illi per quem filius hominis tradetur. Bonum erat ei si natus non fuisset. Hic in sacra scriptura eternam dampnationem notat. et est probatio eternaliter. et ne mitissimam eius penam intelligeremus. addidit. Bonum. etc. id est melius esset ei si non esset natus de utero. sed positus in utero. Tunc enim pro solo originali peccato dampnatus esset. vel usualiter dictum est. Melius esset ei non esse quam male esse. Recumbebat autem discipulus quem diligebat ihesus in sinu eius. et innuit illi petrus ut secreto quereret a domino quis traderet eum. hic non aliter creditur recubuisse supra pectus ihesu. nisi quia discumbebat inclinatus ante pectus domini. huic submissa voce querenti. dominus submissa voce expressit proditorem. cui scilicet panem intinctum porrigeret. et buccellam intinctam panis inde porrexit. Hinc est quod eucharistia non datur intincta. et est per heresim tollenda que dogmatizavit christum esse totum sub utraque simul. et sub neutra tantum forma. et tunc intravit sathanas in iudam. non tunc primum. sed ut qui plenius possideret. Sic iam apostoli spiritu accepto. iterum dicuntur accepisse spiritum. Tunc iudas ait. Numquid ego sum rabbi. Ait illi. tu dixisti. Secundum eum coram expressit eum. Post enim sic intellige. Ego non dico. sed tu dicis. vel de assertione cordis potest intelligi. quasi diceret. ore quidem interrogas. quasi nescius. sed corde tantum habes te esse proditorem. Et exivit iudas continuo. erat autem nox. Tunc ait ihesus. Nunc clarificatus est filius hominis. id est electo tenebroso remanserunt soli mundi cum suo mundatore. Et addidit. Et

[Apostoli leguntur accepisse spiritum sanctum. primo ad creationem. secundo ad remittenda peccata. tertio ad loquendum variis linguis.]

continuo clarificatur dominus. id est clarificabit eum. quod potest intelligi de resurrectione. vel de imminenti traditione. quia mox post mortuum apparuit hiis qui in luctu eum expectabant. De eucharistia data aliis et non iude.

Cenantibus autem illis benedixit ihesus panem fregit dedit discipulis suis dicens. Accipite et comedite. hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur. Similiter et de calice ait. Bibite ex hoc omnes. hic est sanguis meus novi testamenti. subaudi confirmator qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Quod ait. accipite et comedite. forte inculcatio est. Non enim intelligendum est quod sumptum corpus de manu domini sibi ministraret. sed quia consecutus ipse ministravit. Sed est ac si diceret. Comedite comedite. utrumque huius sacramenti commestionem innuens. Nec enim in calice dixit. accipite. sed tantummodo dixit. bibite. Et nota. quia in canone cum proferantur hec verba. hoc corpus meum est. hic est sanguis meus. Ex virtute horum verborum fit transsubstantiatio. Unde credibile est cum dominus eadem verba dixit. mutasse panem et vinum in carnem et sanguinem. et tunc eadem continuit dominus illa verbis in posterum. et propterea sic construenda est littera. benedixit subaudi dicens. hoc est corpus meum. et tunc fregit et dedit. et ait. Comedite. et iteravit. hoc est corpus meum. vel forte benedixit tunc benedictione nobis non tradita. sed post ad institutionem apostolorum vis benedicendi tradita est a domino verbis istis. hoc est corpus meum. Quod autem ante traditionem eucharistie dixit iudam exisse videtur contradicere luce qui post calicem tra-

[Bibite Incidens. ex hoc omnes. sic tunc ita et in primitiva ecclesia omnes qui intererant misse sumebant sacramentum unitatis. Nunc autem quia non possunt omnes digne sumere sumunt aliud. scilicet alterum sacramentum unitatis. id est osculum pacis quod tradens sacerdos ministro dicit. habete vinculum pacis et dilectionis etc. Idem est ac si diceret. Sumite ex hoc omnes. vel accipite et dividite inter vos.]

[Inde est Incidens. quod in hac die cum omnes hore flebiles sint. sola missa sollempnis est in concentu et in organis]

Actio

dicorem commemo
rat. Sz forte lucas
de traditione reca
pitulat. hylarius
aut sup matheum
pbat iudam non in
terfuisse. Tunc enim
bibentes calicem se
cum dns ihc bibitur
in regno patris ad quod
iudas indignus erat
et de bibentibus nul
lum excipiens ait.
pro vobis effundetur. In
alijs aut exceptum di
cens. pro multis. Di
ci tamen potest iudam ex

natu ministri tamquam
in die sue institutionis
qui in suo natali. Sacra
quod die cena conficit.
quo fratres bibunt.
quia ea die postes san
guine agni linieban
tur. quamuis quia sequebantur
esus agni paschalis.
differtur. In initio bap
tismalis usque in sabbatum
ut continuetur esui ag
ni. Confectio non cris
matis differri non
potuit. quia usque ad bap
non celebratur missa
in illis diebus.

accepisse eucharistiam. Et dictum ab hylario
de facili determinari. cum non dixit dns. hoc facite
in meam commemorationem. instituit hoc sacramentum.
et tacite primissum destituit. Cum aut dixit se
non bibiturum uinum donec cum eis bibet nouum.
addubitabit positum est. i. nouo modo tamquam no
uus. Sed non in corpando uinum in ut prius.

Tunc De predictione negationis
ait illis ihc. Omnes scan petri i.
dalum patiemini in me. in nocte ista. Scriptum est
enim. percutiam pastorem et dispergentur oues g
gis. Zacharias propheta ex persona ecclesie orauit di
cens. ad patrem. Percutite pastorem. Euuangelista
uidens impletum quod orauit propheta. conuersione
patris annuentis posuit. s. percutiam pastorem
Et cum dixisset petrus. Et si omnes scandalizati
fuerint. ego numquam scandalizabor. Respondit ihc.
Prius quam gallus bis uocem dedit. ter me es
negaturus. Marcus hoc plenius expressit ceteris.
post primam enim negationem petri. statim gallus
cantauit. Sed aut secundum gallicantum. iterum bis
negauit. et ita trina negatio petri. ante primum
gallicantum inchoata est. ante secundum completa.
Alij g. euuangeliste dicentes. ante quam gallus cantet.
ter me negabis. de inceptione agitur et est. Tri
nam negationem inchoabis. Marcus uero de comple

tione eius scripsit. Et ait petrus. Etiam si
oportuerit me mori tecum. non te negabo.
Non mittitur petrus quia credens uim esse quod promittit.

Tunc De simone dni post cenam.
subdidit ihc consolando longum sermonem
quem scripsit iohs. Non turbetur cor uestrum neque
formidet. In domo patris mei mansiones multe sunt.
quoniam dixissem uobis. nunc pono ex parte nostra
est. Si aliquo non. i. si non essent ibi. ego di
xissem uobis. i. non celassem uobis. immo dixissem
quod non sunt ibi. Sz sciatis sed audite. quia uado pa
rare uobis locum. Jam parate erant mansiones
ut dixeat predestinatione. Sz tamen ad hoc paran
de erant aptione. et ipsorum meritoria opera
tione. Iero. aut contra iouinianum legit totum
sub una distinctione. Si uero non mansiones mul
te essent apud patrem dixissem uobis quia uado pa
rare uobis locum. i. si non unicuique pararet sibi
mansionem ex propriis operibus dixissem uobis quia
uado ad patrem parare. Meum aut non est pa
rare. sed uestrum. Et est dictum sic illud. Sedere ad dex
teram uel a sinistris non est meum dare uobis. Tu
et quod quisque sibi parat et deus parat. Pauci
enim mansiones mansionibus pandi mi
liores. Cumque dixisset ei thomas. Dne quo ua
dis. Respondit. Ego sum uia. i. me imitare. Quo
uis ire. Ego sum ueritas. i. uerus et sup
mus finis qui solus querendus est. Vbi uis per
manere. Ego sum uita. Et nota quod non ar
guit eos in hoc sermone qui nescientes propri
um confidunt tamquam scientes. quod sub regulam no
ui de alijs. et alijs intelligendum est. Sunt et que
da in hoc sermone quibus applaudit sabellius.
Vt qui uidet me uidet et patrem. quedam quibus
insultat arrius. Vt uerba que ego loquor a me
ipso non loquor. et pater maior me est. huiusmodi
et promissionem hanc Addidit ihc. Qui credit
in me opera que ego facio ipse faciet. et maiora horum
faciet. Genitiuus est pro ablatiuo more greco. Ma
ius fuit sanari umbra petri. quam fimbria ues
tis xpi. q. d. Non erit maior me qui credit in me
sed maiora faciam per eum quam sine eo. Dicit tamen
aug. non de omnibus operibus xpi hoc dici. Non audeo

ueritas et uita quibus dicitur. Qua uia uis ire.
Ego sum uia

Math. xxvi. Mar. xiiii.

pepitare sniam ut dicam mai9 ee salute
corpis ꝑ opante qm s angli. Intelligat q
pt ucrm maius sit iustos care q impios
iustificare. cu h sit maioris nre. de ubis
iusticie q tuc fec. est h smo. uo de omib
opib ei. q au ait. rogabo prem et aliu pa
clitu dabit uob. Sic e construendu. dabit
uob paclitu qui e alius a uob. pr eni et
filius et sps scs s id aduocat9 ul' consolator.
Q dix paclitu mitti in noie suo. h e ad no
ticiam ei et glificene. Vl' q ht ide nom q fi
lius. i. ds. Hec h q ait. Simone q audisse
n e mis. obloquitur ei q dixat diligente
se smone suos suare. Singlr eni dix se
smone pris ee. nec ee suu. i. a se. Et dix eis.
Qn misi uos sn sacco et pera et calciamtis.
nuq ad uob defuit. At illi dixunt. Nichil.
Dixit eis. Q no ht sacku tollat silr et pe
ram. Q no ht gladiu emat. Instruit eos
q de discretione utruu. Sut eni queda sp
tenenda ut uia. humilitas. fides. spes. cari
tas. Queda p tempe et loco mutanda. ut
fames. sitis. uigilie. orones. labor opandi
et docendi. tempe g psecutois. dcez ncia
tolle donec tps eim glificandi rediret. so
pita psecutoe. Cuq dixisst. Ecce gladij d
duo hic. Et satis e. Vn9 qui amputaret
sanatoe auriclam i cui ~~sangine~~ uitus dni mon
straret. Alt qui dix euaginat9 ostenderet aplos
n pmissos facere quicq possent in dni defen
sione. Poxit q3 eis ihc. Ecce ueniet hora.
et iam uenit ut dispgamini unqsq in ppia.
et me solu relinqtis. Postea eleuatis oclis in
celu. orauit dicens. Pat' uenit hora et c.
et orauit p uno pse et p pdiscipulis. et eis
qui crediti erant p uerbum eoz. De

Tunc ligatione dni et sanatione
uenit i uilla cu illis q d auricle.
gethsemani que e ad radicem montis oliue
ti tns torrente cedron. Cedron genitus e
gtus plal. qui latine d cedroz. Et intro
iuit ihc in ortu cu discipul' suis. Sciebat
et iudas locu q illuc conueniat ihc conuenire
cu discipul' suis. Et cu uenisst. dix eis. Sedete
donec uada illuc et orem. et et uos orate ne
intretis i temptatione ne. s. succubatis tep
tatoi. Et assupto petr et filijs zebedei cepit
cotristari et ait. Tristis e aia mea usq ad mor
te. vsualit dictu e. i. multu tristis e aia
mia. Vl' tristis e usq ad mortis timore. Et pti
more mortis cotristabat au p ruina aplor
vl' pt ee usq exclusiuu. cotristabat eni donec
se et suos morte sua libaret. vl' inclusiuu
s. donec p9 morte sua redirent apli ad fide
eius. Et pgssus ab eis qntu iactus e lapidis.
et pcidit in facie sua. Et orabat. abba pr. si p
sibile e transfer a me calice hunc. Idem e ab
ba q pr. et abba hebreu. pr grecum et latinu.
i quo innuit dm prem ee oim. Vt uer9
ho horrebat morte et uellet n mori si fi
posst de iusticia. Hebat eni iusticia pris.
ut xpc pateretur. et constitutoe mdi. h sac
mtu erat ab eo pposensu. h uoluntas
n moriendi gliosos mres facit. Non eni
ult sensus carnis. n q delectat. Si au de
lectaret eos mori. non inde tm uidetur
mereri. s q uoluntate n moriendi subi
cit deo meret. Vn xpc subdid. Vnitu
no q ego uolo s q tu. Quida tn ad hen
tes pticule demonstratiue. s. huc. dnt
eum orasse [illegible] p iudeis ut si fi psset
q uiuerent gentes sn cecitate iudeoz. no
biberet huc calicem morte. s. a iudeis q imi
nebat. Et cu uenisst ad discipulos. inuenit
eos dormientes. Et ait petro sic. Non potu
isti et c. vel ait petro sic. yronice. q. d. Sic
erat faciendum. In continti au dix illis
tibz. quid dormitis. Sps quide pmpt9 est.
Vt. subaudi. q. pmptulu hui9s spm i
pmittendo e mori p me. Sz nuc patet
carnis infirmitas. Scdo abijt et orauit eude
smone dicens. Et apparuit illi angls co
fortans eu. Et fcs in agonia plixius
orabat. i. in certamine cont' morte. Iam
qi uincebat morte in aio. dum e mori
uolebat qm uicit actu ipo. s. resurgendo.

Et f(a)c(tu)s e(st) sudor ei(us) sic(ut) gutta sanguinis decurrentis in t(er)ram. Et rediens ad discip(u)los invenit eo(s) dormientes. Tercio abiit & orav(it) eu(n)de(m) s(er)mone(m) dicens. Tu(n)c venit ad discip(u)los & ait illis. dormite. Et cu(m) paululu(m) dormivissent ait. Sufficit. Surgite eam(us). Ecce app(ro)p(in)q(ua)t qui me t(ra)det.

De fuga adolescentis

Adhuc eo loquente. venit iudas cum cohorte militu(m) accepta a p(re)side & turba ministro(rum) accepta a p(ri)ncipib(us) sacerdotum. & armis. Et dederat ille signu(m). q(uia) osc(u)lo indicaret eis ih(esu)m & ipsi ducent eu(m) caute. putabat en(im) q(uod) magicis artib(us) poss(et) se t(ra)nsformare et elabi. Et (ac)cepto osc(u)lo. vocavit eu(m) ih(esu)s amicu(m). vel p(ro)vince. vel s(ecundu)m statu(m) p(r)istinu(m). Et cu(m) dixisset ih(esu)s q(u)erentib(us) se ego su(m). abieru(n)t retro. et ceciderunt. P(ost)ea tenuer(un)t ih(esu)m & ligaverunt eu(m). Symon au(tem) pet(ru)s amputavit auriclam s(er)uo cui nom(en) erat malc(us). Ih(esu)s aut(em) sanavit eu(m). Et ait pet(ro). Om(ne)s qui gladiu(m) acceperit. gladio p(er)ibit illo. s(cilicet) qui intrabat a(utem) p(ar)adysum. vel p(ro) gladio accepto p(er)ibit. Non accipit gladium cui datur a deo vel a lege. vel a iudice. De prima negatione petri .i. aw

Prima Incidentia. effusio sanguinis (christ)i in circu(m)cisione. s(ecun)da. i(n) sudore. t(er)cia in flagellatione. iiii. in crucifixione. v. in mortua lanceatione. P(ri)ma in exemplu(m) ut circu(m)cidam(us) in nob(is) via. s(ecun)da in signu(m). q(uia) sanguine suo irrigaret & fecu(n)daret t(er)ram. T(er)cia & q(ua)rta ad remediu(m). Q(ui)nta ad sac(ra)mentu(m). Inde e(st) q(uod) officiu(m) misse q(ui)nq(ue) p(ar)titu(m) e(st). P(ri)ma p(ar)s ab officio us(que) ad ep(isto)lam. s(ecun)da us(que) ad ev(angelium). t(er)cia us(que) ad sec(re)tu(m). iiii. us(que) ad co(mmunionem). v(er)o. us(que) ad fine(m). S(ed) q(uia) i(n) sola cruce q(ui)nq(ue) q(ua)rta fuit effusio sanguinis. id(e)o & solus canon s(u)bdividit(ur) in v. p(ar)tes. p(ri)ma us(que) q(ui) p(ri)die. s(ecun)da us(que) ad memento. t(er)cia us(que) p(rae)ceptis. q(ua)rta usq(ue) ad embolismu(m). v. us(que) ad fine(m) misse.

Adduxerunt au(tem) ih(esu)m ad anna(m) p(ri)mu(m). non q(uia) collega cayphe. s(ed) q(uia) socer ei(us) & turpe ess(et) si domu(m) anne an(te)positam p(re)tiss(et). Adolescens au(tem) seq(ue)batur eu(m) amictus sindone sup(er) nudo. sub audi corpore. Aliud eni(m) no(n) h(ab)ebat indume(n)tu(m) q(uam) syndone(m). Q(ui) relicta syndone aufugit ab eis. T(ra)dunt quida(m) hu(n)c fuisse ioh(ann)em que(m) t(ra)dunt fuisse adolescente(m) longa p(ost) eius vita in dicio e(st). Iere(mias) t(ame)n sup(er) illum locu(m) vinu(m) faciebat qui q. a. m. ait. Iudei vinu(m) faciebant. vel pet(ru)s cu(m) dicebant. Et tu ex illis es. vel iacobo. qui cu(m) traheretur nudus. relicta syndone aufugit ab eis. Videt(ur) t(ame)n verius opinando qua(m) asse(re)ndo dixisse.

Seq(ue)batur De secunda negatione. a

petrus a longe ut videret finem. Ioh(ann)es notus pontifici. int(ro)duxit petru(m). que(m) cu(m) intuita ess(et) ancilla hostiaria. dixit. Nu(m)q(ui)d & tu ex discipul(is) istius es hominis? Dicit ille. Non novi illum. neq(ue) scio quid dicis. Quida(m) volentes excusare petru(m) dicu(n)t. q(uia) b(e)n(e) dixit se no(n) nosse illu(m). que(m) nemo p(er)fecte novit n(isi) p(ate)r. Et cu(m) dixiss(et) o ho(mo). non sum. se negavit ho(minem) x(risti)anu(m) e(ss)e. Tu(n)cq(ue) dixiss(et) o ho(mo) nescio quid dicis. dixit se nescire falsa eo(rum) consilia & dolos. S(ed) stultum e(st) excusare que(m) d(omin)us accusavit. Ip(s)e & se reum lac(ri)mis indicavit. Stabat au(tem) cum ministris pet(ru)s ad igne(m). Interrogabat au(tem) pontifex ih(esu)m de doctrina eius. Et cu(m) dixiss(et) ih(esu)s palam locut(us) su(m). interroga eos qui audieru(n)t. Unus minist(r)orum dedit alapam ih(es)u. & ait ih(esu)s. Si b(e)n(e) locut(us) su(m) q(ui)d me cedis? ostendit ih(esu)s maxilla(m) p(er)cuti(enti)

no(n) actu ip(s)o p(rae)bendam e(ss)e altera(m). s(ed) a(n)i(m)o paratam e(ss)e ad paciendu(m) si op(us) fuit. Et misit eum annas ligatum ad cayphan. De

Erat au(tem) tertia negatione. aw

pet(ru)s stans in atrio & calefaciens se dicente alia ancilla. & hic cu(m) illo erat. dixerunt qui astabant. Ve(re) & ex illis es. nam & galileus es. & loquela tua .i. ydioma

HYSTORIA

galilee te manifestum facit. Tunc negavit
petrus cum iuramento. Et ante hanc negationem ex
ierat et cantaverat gallus. et quasi post horam
cognatus malchi dicebat eum se vidisse in
orto cum ihesu. Et tunc petrus cepit anathema
tizare. i. iurare. quia non novisset hominem. et
statim gallus cantavit. Et conversus dominus respexit
petrum. et recordatus verbi quod dominus dixerat.
egressus flevit amare fugiens in cavernam.
que modo gallicantus vocatur. Secundum hunc or
dinem iohannis. videtur trina petri negatio incho
ata in atrio anne et consummata in atrio cay
phe. Secundum alios qui non sequuntur narrationem de
anna. videtur tota facta in atrio cayphe. Augustinus
in libro de concordia evangelistarum asserit totam
factam in atrio anne. et que dicta sunt inde post
missum ihesum ad caypham recapitulando dicta
esse in matheo. et beda in lucam videtur velle
quod petrus in atrio cayphe negavit. De

Mane sententia mortis lata in ihesum.

facto. convenerunt ad caypham sacerdotes et
seniores populi et scribe et pharisei. et querebant fal
sum testimonium contra ihesum. et dixerunt duo
falsi testes. Hunc audivimus eum dicentem. Pos
sum destruere templum dei hoc manu factum. et
post triduum non manu factum edificare. Cumque
non responderet ihesus. exurgens cayphas dixit ad
ihesum. Adiuro te per deum vivum ut dicas nobis
si tu es christus filius dei benedicti. Et respondit ihesus.
Tu dixisti. Si dixero vobis non credetis michi. Amen vi
debitis filium hominis sedentem a dextris virtutis
dei et venientem in nubibus celi. Quod de secundo adven
tu congrue intelligi potest. vel de adventu eius in
orbem per predicatores. Tunc princeps sacerdotum
scidit vestimenta sua dicens. Blasphemavit.
Consuetudinis iudaice erat audita blas
phemia in deum scindere vestimenta sua.

Quid vobis — Prima illusio.

videtur. et dixerunt. Reus est mor
tis. Tunc expuerunt in faciem eius. Et hoc est
proprium erat iudeorum spuere in faciem eius quem
abiciebant. et adduxerunt eum vinctum in pre
torium et tradiderunt pontio pilato presidi. et non
introierunt ne contaminarentur in fundo domini
gentilis.

De suspendio iude.

Tunc iudas penitentia ductus. retulit
xxx. argenteos dicens principibus
dicens. Peccavi tradens sanguinem iustum.
At illi dixerunt. Quid ad nos. scilicet tu videris.
Quasi tu videris quod feceris et sic est preteritum sub
iunctivum. vel tu videbis cum senties in pe
na te peccasse. et est futurum (vel sub) coniunctivum. Quidam
tamen sub una distinctione legunt. Quid ad
nos tu videris. Quid scilicet pertinet ad nos. For
te sathanas qui possederat iudam per quem
fecit quod voluit. recessit ab eo. et ideo potuit iu
das dolere quod fecerat ut ex dolore iterum intra
ret in eum sathanas ut faceret eum inicere sibi
manum. Dicit ieronimus super psalmum centesimum oc
tavum. quod magis offendit iudas deum quia se sus
pendit. quam in hoc quod eum prodidit. Et proiectis
argenteis in templo. abiens laqueo se suspen
dit. et crepuit medius effusis visceribus. et in hoc
quod anima delatum est ori quo osculatus erat domi
num per os scilicet effunderetur. Rupto enim laqueo
putatur postea cecidisse et crepuisse. Utrum autem
eadem die se suspendit an distulit. dubium est.
Sed quod ante resurrectionem domini super psalmum habetur.
Quidam tamen dixerunt quod audita resurrectione
quam non sperabat se suspendit. Quod non est auten
ticum. Dixeruntque sacerdotes quod non licebat eos
mittere in corbanan. quia precium sanguinis erat
mittere intellige pro remittere. quia iam tulerant
eos et emerunt ex eis agrum figuli in sepul
turam peregrinorum. cuiusdam scilicet figuli. vel est figuli pro
prium nomen. et dictus est ager acheldemach
i. ager sanguinis. Quia
sunt precium mortis iusti
mortuorum tradiderunt eos.
Tunc impletum est hoc
ieremie. acceperunt xxx. ar
genteos sacerdotes vel vendi
tores agri. vel iudas precium appreciati. i. christi
quem appreciaverunt. i. precio emerunt filii israel.
vel illi qui erant a filiis israel nati. Sed non
legitur hoc in ieremia. sed in zacharia. prope

Super agrum hunc secus viam que ducit contra mons gion ubi salomon inunctus est.

* Et dederunt eos in agrum figuli. scilicet

idem sens e sb ubis aliis. Vn quida codi
ces hnt p ppham. sine aliquo noie. Dic
ionim in maiori biuario. qr antiqui co
dices hnerunt in asaph ppha. sz uicio
scptor positum e in ysaia. qr nesciebat
quis fuit asaph. Vn porfirius uocabat
mathm impitu cum posuisstz ysaiam.
Sz non errauit maths. sz scptor. Similit
in marcho dicit iero. fuisse scptum
hora. vi. crucifixum dnm. Sz scptores
imperiti. p episi. que notat. vi. nec e lit
ta. sz nota num tm. scpserunt gamma
littam. q sigeat. iii. et inde forte pt le
gi glosa que e in marcho hoc xpe mir
cus subaudi dix. sz scptor corrupit. Et
ne dixit. iii. qntum ad mistiu. Jlam. Je.
Jta dixit errasse scptores i matho
qui scpserunt ieremiam p zacharia. etia
sup mathm. dic hebreum s ostendisse
librum ieremie apocrifum i quo h scp
ta ad ubum reperiat. Orig. i mathm.
In sectis ieremie h repitur. Sicut aps
quorda scpturas secrtorum pfert ut id
qd ocls no uidit. nec auris audiuit
nec i cor hominis ascend. In nullo eni
reglari libro hoc inuenitur nisi in sec
tis ysaie. aug. de concordia euglistar
dicit ap zachariam ee tm de. xxx. ar
genteis. In ierimia uo de emptione a
gri lz no de huius agri. et ita dicit h
caplm ex duobz 9pactum. vl et ut d
aug. quedam ex p euglistę accipie
da sunt. De ubis pilati ad iudeos et ihm.

Eyrun aut ihc ess in ptorio exiu
ad iudeos pylatus querens qm
accusatione afferent aduersus hoiem
hunc. Et pmu accusauerut eum i duobz
qr phibebat tributa dari cesari. et quia
dicebat se xpm regem ee. Cumq audis
set ut acciperent eum. et scdm lege sua
iudicarent. dixerunt. Nobis no lz inter fi
cere quemqm. subaudi. hiis diebz. vel p
potestate translata ad alios h dixerunt.

Introiuit g pilatus ptoriu pma accusati
one ni flam reputans. qr forte audierat
ihm dixisse. Reddite que s cesaris ce
sari. He scda dixit ad ihm. Tu es rex iu
deorum. Qui Rx. Dicis hoc a te. an alii dixe
runt de me hoc. i. in h me accusaurunt e.
Et ait pilatus. Nunquid ego iudeus sum.
Q. d. Ego no sum iude. et ita hoc a me
no dico. sz gens tua. l. quam tua dicis
de qua natus es tradiderunt te m. Rt
ihc. Regnu meu no est de h mundo. Dixit
pilatus. Ergo rex es tu. Rndit ihc. Tu
dicis quia rex sum.
Ego ad hoc ueni in
mundu ut testimo
nium phibeam ui
tati. Dixit pilatus.
Quid e uitas. Et itrum exiens dixit
iudeis. Nullam in
eo inuenio causam.
At illi clamabant.
Commouit uniu
sum ppm. incipies
a galilea usqz huc.

Tu dicis. i. qd qrs
ue dire potes. q. d.
muta mod pmu
andi. dic remissiue
q dicis interrogatiue.

In hoc arguitur
pilat q n expectau
don uitas descben
q aphis n potuit d
cadem uel ei diceba
ea ee in puteo
qr n potuit descrb.

Quid herodes fecit des
Illusit dominum

Qvinqz accepis
set pilatus q homo galileus ess
et quia herodes iersolimis erat hiis diebz
uolens ei deferre. misit ei ihm ut domin
galilee hoiem galileum uel absolueret uel
dapnaret. et ideo reconciliat e herodes pilato
sup nece galileorum qm pdixmus. et gra
uis e herodes. qr ex multo tempe cupiebat
ihm uidere. Sacdotes au 9stant accabant
ihm. coram hode. Qui cu interrogasset ihm
in multis nec accepisset rnsum abeo. spre
uit eum et illusit ei. estimans eum fa
tuu ul no sane mentis. Et i signu illusiois
induit eu alba ueste. Scda illusio. cev.

Tunc pilatus dixit iudeis. quia ne
ipe nec hodes inueniebant i eu cau
sam. et ideo correptum l correptu flagellis
dimitteret. Turba au uniusa clamauit.

Crucifige eum. Cumque pilatus renuisset accusabant eum in titulo, quia filium dei se fecit. Tunc ergo pilatus magis timuit. Et ingressus ad ihesum ait illi. Unde es tu? Ihesus autem non respondit. Cui pilatus. Michi non loqueris? Nescis quia potestatem habeo crucifigere te et dimittere? Respondit ihesus. Non haberes in me potestatem ullam nisi data tibi datum esset desuper, id est a cesare, immo vel a deo. Et quia quasi timore potestatis superioris augebatur pilatus, dixit eum minus peccasse quam iudeos. Cumque pilatus quereret dimittere eum clamabant iudei. Si hunc dimittis non es amicus cesaris. Omnis qui se regem facit contradicit cesari. Quod pilatus sedit pro tribunali hora quasi sexta.

Audiens autem pilatus eduxit ihesum foras. et sedit pro tribunali in loco qui grece litostratos. hebraice autem gabatha. quod sonat pavimentum. Erat autem parasceue hora quasi vi. Grecis admixti iudei grecis crebro utebantur vocabulis. parasceue grece. preparatio latine. Sic dicebant feriam vi. quia in ea preparabant necessaria sabbato. sicut in deserto duplo colligebatur manna. Potuit ergo vi. esse incepta. et usque ad eius completionem parata sunt ea que leguntur usque ad tenebras. et a vi. completa facte sunt tenebre. Marcus dicit hora tercia volens intelligi horam qua linguis crucifixerunt eum iudei. Vel iohannes vocavit horam preparationis dominice mortis. Postquam enim in nocte iudicaverunt eum reum mortis, fluxerunt usque ad crucifixionem tres hore noctis et tres hore diei. Cumque accusaretur ihesus a iudeis in multis. nichil respondit. Per diem autem festum pasche consueverat preses novum introductum consuetudine dimittere unum de vinctis quemcumque petiissent

Incidentia. Recordatio in meditullio horarum dominum crucifixum et ideo in hanc. in illa hora positam. Solam et ecclesia in tertiam et sextam celebrat missam. et cum mane celebratur missa. debet ante cantari tercia. quod in ieiuniis differtur missa usque post sextam et in xl. usque ad nonam. Recordatio pro castimargia nostra magis fecimus esse quam pro misterio. ne audita missa ante sextam quaeramus occasionem preveniendi horam edendi. Vel forte quia a nobis solum passionis sed et mortis et sepulture et ascensionis sacramenta sunt in missa in memoriam mortis et ascensionis celebratur post sextam. in memoriam sepulture post nonam. forte in memoriam resurrectionis celebratur mane.

in memoriam quod ea die egressi erant de servitute pharaonis egyptiis et compellentibus eos exire alios occidebant ut christum et duos latrones in memoriam primogenitorum egypti. Si ad huc occiderunt aliquis vel aliquem quot annis nescio. Quod feria quinta est luna xv. constat et tunc eam fuisse xv. Cumque optionem dedisset eligendi ihesum innocentem aut barrabam latronem. elegerunt barrabam. Scribitur barrabas et sonat filius magistri. Scribitur barrabas et sonat filius patris. Quod pilatus quasi nolens tradidit ihesum ut crucifigeretur flagellatum.

Tunc misit ad pilatum uxor sua dicens. Nichil tibi et iusto illi. Multa enim passa sum per visum dormiens propter eum. Iam dei nutu poterat cognoscere dyabolus crucis mysterium et ideo laborabat ne christus moreretur. forte iam gaudebant sancti in inferno. Unde hoc notavit. Videns autem pilatus quia nichil proficeret sed magis tumultus fieret. lavit manus suas dicens. Innocens ego sum a sanguine iusti huius. Et responderunt omnes. Sanguis eius super nos et super filios nostros. id est ultio sanguinis. Tunc ihesum flagellis cesum tradidit eis ut crucifigeretur. Sanctitum erat a romanis ut crucifigendus prius flagellaretur. Vel forte ut iudei flagellis saciati a morte desisterent. Adhuc columpna cui alligatus fuit ihesus vestigia cruoris ostendit. De illusione militum.

Ideo in illis diebus initia et fines horarum omittimus? quia a nobis ablatus est A et Ω et ortus impiis.

Et adhuc fiat
dicitur non tamen scitur

t.
chap
xxvi

Milites quoque presidis suscipientes ihm. exuentes eum circumdederunt ei clamidem coccineam ad similitudinem purpure qua reges utebantur. Et potuit in clamide illa assutum esse intus aliquid purpure ut in estiua clamide fieri solet. Quia et marchus dicit eum indutum purpura pro diademate autem plectentes coronam de spinis imposuerunt capiti eius.

Qui attentius considerasse dicunt se spinas illas asserunt iuncos fuisse marinos. quorum acies non minus spinarum dura est et penetratiua. unde et poeta et acuta cuspide iunci. Credibile autem est aculeos corone cruorem de capite extraxisse et flagellis cruorem dorsi extractum esse et sanguineus sudor alias partes corporis tinxit ut non tantum manus et pedes et latus dicatur aspersa sanguine. sed tota ueste tincta xpm ascendisse de bosra. Pro sceptro autem dederunt manui eius harundinem et illudebant ei tamquam uolenti regnare nec ualenti. et genu flexo dicebant. Aue rex iudeorum. et licet hec facerent gentiles. quia iudeis auctoribus hec fiebant. ideo in parasceue cum oratur pro perfidis iudeis genua non flectuntur. Tamen forte iudei cum militibus hec agebant. Et expuentes harundine percutiebant caput eius. Et postquam illuserunt eum purpura induerunt eum ueste sua et adduxerunt eum ut crucifigerent baiulantem sibi crucem. De symone cyreneo.

Tercia Scidentia. illusio contra has puniuntur nos autem reuelatione crucis tres adorationes dicentes. agyos et cetera. qui ter honorantes ter illusum pro nobis et duabus linguis quia tercia ad hoc silet. Contra tres accusationes ~~ipsius saluatoris~~ dominus tres excusationes in persona saluatoris. Populus meus et cetera. ubi exprobrat eis xpc tria beneficia sua. liberationem ab egipto. regimen in deserto. introductionem in terram optimam. quasi dicat. accusas me de negatione tributi. potius deberes gratias agere. quia liberaui te a tributo. accusas quia dixi me regem. potius gratias age quia regaliter paui te in deserto. accusas quia dixi me filium dei. potius ora ut introducam te in terram meliorem optima.

Et exuentes inuenerunt symonem cyreneum patrem alexandri et rufi. et hii duo putantur fuisse discipuli. et angariauerunt eum tollere crucem presentem. id est ad angariam coegerunt eum. que est et honus operis et personale. presentia angaria tamen persone. Sequebantur autem ihm mulieres plangentes eum. Quibus ipse ait. Nolite flere super me. sed super nos et super filios uestros. quasi dicat. flete pro imminenti excidio gentis uestre. Ducebantur et duo nequam cum eo ut interficerentur. Et uenerunt in locum caluarie qui hebraice dicebatur golgatha. Caluaria est os capitis humani nudum. Et quia ibi decollabantur rei et mixta ossa capitum ibi sparsa erant. dicebatur locus caluarie. uel caluariarum. Ambrosius in epistola ad romanos uidetur uelle quod ibi sepultus fuit adam et a parte eius dictam caluariam et ei dictum ab apostolo Surge qui dormis. exurge a mortuis et illuminabit te xpc. de qua quia opinione dicit ieronimus quod fauorabilis est interpretatio et mulcens aures. non tamen uera. unde credimus hoc a falsariis positum in ambrosio. sicut et multa alia. Cum autem crucifigerent eum dicebat. pater dimitte illis quia nesciunt quod faciunt. De diuisione uestium et tunice.

Hanc Iudeorum processionem plangentium post dominum representamus qui letanias pro imminentibus periculis facimus. et iuxta mandatum domini plangimus super nos et super filios nostros. Sane crux super altare ponitur ut de altari tollat eam. baiulatio crucis. quia de xpi humeris sublatam tulit eam symon cyreneus.

Tunc diuisione uestium et tunice fecerunt de uestibus eius sortem. excepta tunica. iiii^or. partes. quia iiii^or. erant milites qui crucifixerant eum. Tunica

Q[ui]da[m] dicunt totam tunicam acupicta[m] op[er]e reclato

quia erat in consutilis. reticulato op[er]e facta. Ideo scindi no[n] potat desup[er] contexta p[er] totum. hy[er]o[nimu]s. s. pannu[m] aliq[u]e[m] ex transuerso sup[er] humeros ad modu[m] corrigie in pellicia. et sortiti sunt de ea cu[m] esset. De titulo triumphali. ·

Scripsit au[tem] pilatus titulum cause eius. i. in titulo ca[usa]m mortis eius. Ihc nazarenus rex iudeor[um]. Q. d. ideo crucifixus e[st]. q[ui]a rex iudeor[um] erat. et sc[ri]psit illum hebraice. grece. et latine. ut diuersar[um] linguar[um] homi[n]es qui conuenia[n]t ad diem festum legere possent et intellig[er]e. Ve[rum] au[tem] principium tituli sc[ri]ptum fuit t[ri]b[us] linguis inc[er]tum e[st]. S[ed] finis h[oc]. i. rex iudeor[um] sic sc[ri]ptus e[st]. hebraice malchus iudeor[um]. Grece. basileos exomosoleon. latine. rex [con]fitentium. Crux autem no[n] habebat super lignum transuersum aliq[u]id h[ab]e[n]s forma[m] tau. T. S[ed] pilatus supposuit

Vel [et] trib[us] linguis signat[um] e[st]. q[uod] omnis religio q[ue] p[er] lingua[m] hebraicam intellig[itur] q[uia] ap[u]d eos p[ri]us religio uiguit p[ro]p[ter] cultu[m] unius d[e]i. et omnis sapi[enti]a que p[er] grecam. et omnis fortitudo q[ue] p[er] latina[m] p[ro] d[omi]nio romanor[um] crede[re] debent illum d[eu]m et homine[m] celor[um] regem. qui pendebat in cruce.

tabullam et tabulam affixam ei. et in tabula erat tytulus sc[ri]ptus. Dicunt autem in d[omi]ni cruce fuisse. iiii. diuersa ligna. et forte in totidem diuersis gentib[us]. lignu[m] erectum. transuersum. tabula supposi[ta]. Truncus quidam cui infixa erat crux. qui in rupe defossus fuit. Inuenit[ur] en[im] lignu[m] d[omi]nice crucis et palme et cypressi. et ut quida[m] tradunt oliue. et cedri. Voluit au[tem] iudei pilato ut mutaret titulu[m]. et noluit. immo [con]firmauit dicens. Q[uo]d sc[ri]psi sc[ri]psi. i. inmobilit[er] sc[ri]psi. Preter euntes au[tem] blasphemabant eum dicentes. Vah. qui destruis templu[m] dei. [et]c. Similit[er] et sac[er]dotes illudebant eum dicentes. Alios saluos fecit seipsum

Crux fidelis. [et]c. d[icit] ysidorus [sic] fortunati.

Nota q[uo]sda[m] uelle i[n] d[omi]ni[c]e cruce fuisse tres tantu[m] clauos.

no[n] p[otes]t saluu[m] facere. q. d. Nunc apparet q[ui]a no[n] ex se. s[ed] in belzebub sanabat. potius eni[m] se sanaret. demones eni[m] sentientes iures suas fractas e[ss]e. hoc agebat ut descenderet de cruce. tu[m] in tobia sup[er] exenteratione piscis legit[ur] demone[m] stetisse sup[er] brachiu[m] crucis et considasse. an xp[ist]c aliq[ui]n macla[m] peccati h[ab]eret. De diuersis meritis latronum.

Etiam unus de simul pendentib[us] blasphemabat eum. alt[er] increpans blasphemante[m] ait. Memento mei d[omi]ne dum ueneris in regnu[m] tuu[m]. et audiuit a d[omi]no. Amen dico tibi. hodie mecu[m] eris in paradyso. Non intellige de t[er]reno unde expulsus e[st] adam neq[ue] de angelico. q[ui]a ad illum an[te] xp[istu]m nemo ascendit. s[ed] in requie q[ue] e[st] e[ss]e cum ihu. vel hodie eris mecu[m] q[uod] e[st] esse in paradyso. forte fuit anima hui[us] cum anima x[risti] in sinu habrahe. et cum illa ingressa e[st]. Et quia non tunc penetrauit latro celos. et ex aliis locis sc[ri]pturarum errauerunt quida[m] dicentes e[ss]e multa loca beator[um] pret[er] celum. paradisum. s[cilicet] ade. et loca in aere. et t[er]ra ubi beate uiuent. nec tam[en] d[eu]m uidebunt. Soli eni[m] p[er]fecti cu[m] angelis fruentur uisione d[e]i. Ob h[oc] etiam d[omi]n[u]m putant. In domo patris mei ma[nsiones] mul[te] s[unt]. Q[uomodo] uirgo uirgini commendata est.

Stabant au[tem] iuxta crucem mat[er] ihu et maria cleophe. et maria magdalene. et iohes. Tunc dixit ihc matri de iohe. Mulier. ecce filius tuus. et iohi ait. Ecce mat[er] tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in sua. q. suam h[abe]ns matrem. vel in sua. q[ua]s [ui]r potestate. vel in communione rerum suarum. tu[m] ille nichil creditur habuisse p[ro]p[r]ium. s[ed] cum esset b[ea]ta uirgo cu[m] ap[osto]lis. iste specialit[er] cura[m] eius habebat. De tenebris ab ·vi· ad ix·

Quia iohes astitit crucifixioni. ideo de eadem legit[ur] passio s[e]c[un]d[u]m ip[su]m licet ultimo postremus legatur. q[ui]a sc[ri]psit postremo.

Sexta aut[em] hora tenebre f[ac]te sunt usq[ue] ad nonam p[er] uniuersam t[er]ram. Non fuit eclipsis solis ut quida[m] mentiti sunt

memoria

quia luna e regione fere erat ad solem.
Eclipsis autem si so
let tamen in eodem modo so
lis et lune. legitur autem
q athenis tunc in
gebat studium et cum
inquisiuisset phi
losophi causam teneb
rum nec inueniret
dixit dionisius a
riopagita. quia deus
nature patiebatur
et fecerunt ei aram
et supscripserunt ignoto
to deo. de qua in ac
tibus apostolorum legitur.
tamen origenes uidetur
uelle q tenebre ille
fuerunt tantum super
uniuersam terram iudee. quia si per uniuersum
orbem diffuse fuissent in aliquibus hystoriis
ethnicorum inueniretur scriptum. et sicut tribus
diebus fuerunt tenebre super egiptios. in terra
nio iesse ubi erant filii israel lux erat. ita
modo. q econtra super filios israel erant te
nebre aliis nationibus luce fruentibus.

Quia tribus horis protense sunt tenebre. ideo et nos ter celebramus tenebras. et in triduane mortis que in triduanas facimus exequias. que nec alibi monachi .x. faciunt lectiones in primo mortuus et tunc et primatus tenebrarum insinuatur. que in illis diebus ceperunt precedere diem. extinctio candelarum fugam significat apostolorum. uel q paulatim fit. occisione prophetarum a praua generatione facta et tandem domini.

mortem felle gen.

Et circa **De clamore domini ad** horam nonam ihesus cla **patrem.**
mauit uoce magna dicens. hely. uel he
loy. lamazabatani. Una dictio est hely. et
sonat deus meus. hel. enim nomen dei est. y. meus.
Quid autem sonat uox illa xpisti euangelista in
terpretatus est. Hic patet quia psalmus ille qui
eisdem uerbis incipit de xpisto scriptus est. non
ut quidam putant ex persona dauid. uel
hester. uel mardochei. Et dixerunt quidam
heliam uocat iste. Hii romani erant non
intelligentes hebreum. Clamabat autem
xpistus se derelictum a patre. non quod diuinitas ab
humanitate separata esset. sed quia ita tra
ditus a patre calamitatibus. quod uidebatur
derelictus. uel se derelictum a patre dicit. quia
tunc fere inutilis uidebatur ei passio.

quia de toto genere hominum non uidebatur
quis redimi nisi latro. qui fere
solus credebat in
eum. Unde dicit in
ysaia. Factus sum
sicut qui colligit
stipulam in messe.
Et in psalmo. Sin
gulariter sum ego
donec transeam. Excepta
beata uirgine quam etiam tunc credidisse
credimus. In huiusmodi enim semper ipsa
excipitur. **De morte domini post gustatum aceti**
Postea dixit ihesus. sitio. Uas
autem ibi erat positum aceto plenum
et unus ex militibus impleuit spongiam
aceto. et imposuit eam arundini super
positam ysopo et circumligatam. et dabat
ei bibere. Fuerunt qui dicerent crucifixos ci
tius mori si acetum cum felle biberent. et ideo
milites acetum posuisse secum. ut citius
possent liberari a custodia si citius morerentur
quos crucifixerant. Potuit esse quod uinum
secum tulerint ad bibendum. et ca
lore quasi acetum factum est. Unde ad notan
dam eius acredinem. alius euangelista dicit
uinum mirratum. alius cum felle mix
tum. Cumque libasset acetum. dixit con
summatum est. quicquid fieri. scilicet oportebat
ante quam moreretur. uel uicium huma
ne corruptionis dixit esse consummatum.
Ihesus autem clamauit uoce magna dicens.
Pater in manus tuas commendo spiritum
meum. et inclinato capite emisit spiritum.
Et ecce **De signis domini.**
uelum templi quod erat ante sancta
sanctorum scissum est a summo usque deorsum.
Remigius dicit uelum quod dicebatur
exterius scissum esse. quod misterium tamen de
tum est. uel forte est uelum appensum ante
fores templi. quod ad tegendas fores ap
positum dicit iosephus cum interiori

Quia hora nona mortuo domino. centurio fassus est pro fidei nostre. et profidis recedentibus sicut ioseph et nichodemo disponere de funere et mulieribus accedere. propterea ideo hora nona conuenimus ad missale officium. sed qui ad funus obsequium.

ī lig

e

.s. Deus deus meus respice

uelo scissum ē. Nam ⁊ in euglio naza
reorum superliminare
templi infinite magnitudinis fractum esse
legitur. Auditasque uoces in aere. transeamus
ex hiis sedibus. terra quoque
mota ē. petre scisse. monumenta apta
⁊ quidam sancti surrexerunt post dnm
a mortuis et uenerunt in ierlm et appa
ruerunt multis. Forte hii fuerunt de
quibus sup epl'am ad hebreos legitur. quia
multum affectauerunt sepeliri in terra
ut cum domino resurgente resurgerent.
Utrum autem aliqui eorum ita pmanserint et cum domino ascenderint. nescimus. Quod autem aliqui eorum iterum
mortui sint postquam dnm surrexisse
testificati sunt. dicunt quidam quia
corpora quorundam adhuc quiescunt in
ierlm et sanctus
scarioth unus
eorum fuisse a
quibusdam phibetur. Hiis uisis
centurio et qui
cum eo custodiebant ihm timuerunt.
et dicebant. Uere filius dei erat iste.

> Beda sup matheum. isti credendi sunt cum dno ascendente ascendisse simul cum corpore.

> Dicitur scs scarioth fuisse abbas. Quo mortuo quidam monachi eius in consolabilibus dolentes mortui sunt ⁊ ad huc compagnati uidentur.

De fractis cruribus latronum xpc lanceatus est

Iudei autem uenerunt ne
remanerent pendentes in magno die
sabbati. rogauerunt pylatum ut frangerentur crura eorum et tollerentur
ne festum horrore cruciatus fedaretur.
Cumque milites primi latronum fregissent crura
et uenissent
ad ihm. inuenientes eum
mortuum. os
non comminuerunt ex
eo. sed unus
militum lancea latus eius
dextrum aperuit. et continuo exiuit
sanguis et aqua. et quia longinus
lanceauit eum
cum fere caligassent
oculi eius et casu tetigisset oculos suos
sanguine clare uidit.

> Opinio ē crucem dni xv. pedes habuisse in altitudine. ⁊ tabulam suppositam pedes ⁊ dimidium. Sup hunc locum ubi xpc crucifixus ē. sed scriptum ē grece. otheos. hic deus. basileon. i. rex. ymon. i. rex nr. pseonas. i. ante secla. ergasse. i. operatus ē. sothias. i. salutes. emesonis. i. in medio. gis. i. terre. Hoc scriptum est grece ubi ... fixa fuit. petritio. rustis basis. con pisteon. cosmos. quam uides fundamentum totius fidei mundi.

De sepultura domini.

Cum autem sero
factum esset. ioseph decurio. i. unus
de ordine curie ab arimathia que est ramatha ciuitas elchane patris samuelis
diues et iustus de quo etiam quidam putant conscriptum esse psalmum. Beatus uir
qui non consensit actibus et consiliis aliorum. petiit a pilato corpus ihu. quia
⁊ ipse erat de discipulis ihu. sed in occulto
Uenit quoque et cum eo nichodemus. ferens mirre et aloes quasi libras centum.
Ista amaritudine sua. uermes arcent
a corporibus mortuorum. Et acceperunt
corpus ihu. et inuolutum sindone. quam
emerat ioseph. ligauerunt lintheis ⁊
aliis que creditur attulisse nichodemus.
Erat autem non longe monumentum
nouum excisum in lapide. in quo posuerunt eum. et quia in simplici sindone
inuolutum ē corpus ihu. instituit siluester papa. ut sacrificium altaris in
lintheo sc. lineo tantum panno celebretur.
De monumento dicit beda sup marchum
quod domus fuit rotunda de subiacente rupe excisa. tante altitudinis ut iuxta
homo manu extenta culmen eius posset attingere. introitum habens ab oriente. cui magnus lapis appositus erat pro
hostio. In parte eius uero aquilonali. locus
dominici corporis de eadem petra factus
ē. vii. pedes habens longitudinis. tribus
palmis altius cetero pauimento. eminens

quasi sarchofagus suppositus fundamen
to. vel in ipso pariete loculus factus erat
sicut fit in muris domorum ad uten
silia reponenda. Nam et dicit beda. lo
cum illum non desuper. sed a latere meri
diano patulum. unde corpus inferebatur
quod tamen priori et sententie congruit.
ut esset quasi sarchofagus super latus in
clinatus. aperturam a latere habens non
desuper. Color vero monumenti et loculi
rubicundo et albo dicitur esse permixtus
Et erant maria magdalene et altera
maria considantes ubi positum erat
corpus ihesu. et revertentes paraverunt
unguenta quamdiu licuit eis operari. Sab
bato enim quieverunt. De custodibus
Altera autem die sepulchri.
que est post parasceuen convenerunt
sacerdotes et pharisei ad pilatum dicen
tes. Hic seductor adhuc vivens dixit.
Post tres dies resurgam. iube ergo cus
todiri sepulchrum ne discipuli eius fur
to sublatum dicant surrexisse. secundum h
hanc litteram patet quia sabbato hec
facta sunt. Tamen etiam remigius exponit
hic parasceuen preparationem dominice
passionis. que incepta est a prima vi
gilia noctis ut supra diximus et legi
tur. Altera die que est post parasceuen
.i. post inceptionem huius preparati
onis. hoc est ipsa. vi. feria que orta est
post eius inceptionem. visum est forte
remigio quia ea die posuerunt iudei cus
todes sepulchro et signaverunt lapidem
quod sabbato non fecissent. unde pilatus
ait. habetis custodiam. i. do vobis licen
tiam ponendi custodes ite custodite. qui
et fecerunt. De adventu mulierum ad se
Vespere autem sabbati pulchrum.
que lucescit in prima sabbati cum
adhuc tenebre essent. venit maria mag
dalene et altera maria. et maria salo
me ad sepulchrum cum aromatibus

que preparaverant. Quidam non insid
cunas venisse putant. quia superius due
tantum dicte sunt sepulchrum considasse
et revertentes parasse aromata. et di
cunt quod additum est hic et salome.
expositio est alterius marie tacite contra
quos sufficit opponere usum ecclesie. que
tres representat. Etiam lucas dicit preter
marias affuisse iohannam que tradi
tur fuisse uxor cuze procuratoris herodis.
Crisostomus dicit matrem filiorum ze
beder vocatam salome quasi binomiam.
Nomine vesperis ut dicit augustinus de concor
dia euangelistarum nocte significat aptu
totum. et est vespere sabbati. i. nocte sab
bati. Sed ne de ipso vespere quod est initium
noctis intelligeremus mutavit genus. et ait
que referens ad sensum non ad nomen. que
.s. nox lucescit in prima sabbati. hoc est cuius
finis est diluculum prime sabbati. i. terminatur
in luce prime sabbati. i. dominice. q.d.
Nocte sabbati venerunt. non tamen qualibet
noctis parte. sed diluculo. De alia ordine
In hac nocte terminatus est dierum
ordo dierum natalis qui erat ut dies pre
cederet noctem. deinceps fecit creator tempus
ut nox precederet diem. et hec nox commu
nis fuit et sabbato et dominice diei. Et ita
per sinodochen dicitur dominus fuisse in corde
terre tribus diebus et tribus noctibus. accipien
do per extremam partem parasceues. totum
diem cum nocte sua et sabbatum totum et
per noctem dominice diei. ipsam dominicam.
Tamen augustinus videtur velle hanc muta
tionem factam in parasceue. ut nox .s. .b.
ferie fuit etiam parasceues. et orto iam
sole. i. cum celum ab orientis partibus iam
albesceret dicebant ad invicem. Quis re
volvet nobis lapidem ab hostio monumen
ti. Et respicientes viderunt revolutum la
pidem et angelum sedentem super eum. Iam enim
terremotus factus erat domino resurgente
et clauso sepulchro egressus erat ihesus. Unde

Math. xv.

.A.

Mathi xxviij

.B.

Math. xxviij

HYSTORIA

enim monacho sancti Laurentii Rome extra
muros anno ab incarnatione domini
m°.c.xi°. miranti de cingulo suo quo
cinctus erat in soluto et proiecto ante
eum. uox in aere facta est. Sic potuit
clauso Christus prodire sepulchro. Angelus
autem post tulerat lapidem ut ingressum
iam factum indicaret. pre timore autem
exterriti custodes iacebant velut mor
tui. Opiniones de hora resurrectionis.

De hora quidem resurrec
tionis solet queri. de qua uarie lo
cuntur auctores. Ieronimus in libro xii. questi
onum. Vespere sabbati ait Mattheus. Marchus
uero. et ualde mane una sabbatorum ueni
unt ad monumentum. huius questionis
duplex est solutio. Aut enim non recipimus
hic Marchum omnibus grecie libris pene
hoc capitulum non habentibus. aut utrumque
uerum dixit. Mattheus quando surrexit. id est
uespere sabbati. Marchus quando uidit eum
Maria Magdalena. id est mane. Ambrosius in
fine expositionis Luce. Non uespascente
die sed noctis uespere dominus surrexit.
denique grecus sermo pro uespere habet sero.
Sic ergo dominus non uespertino tempore
diei sed sero. id est profunda nocte surrexit. Unde
et mulieres ad monumentum potuerunt
accedere custodibus quiescentibus. et prin
cipes sacerdotum dixerunt: quia discipuli
eius nocte uenerunt. Ut autem scias
nocte factum. mulierum alie sciunt alie
nesciunt. Sciunt que noctibus obser
uant. nesciunt que recesserunt. Una
Maria Magdalena scilicet secundum Iohannem nescit. al
tera Maria ~~magdalena~~ secundum Mattheum scit. Non
eadem antea scire et postea nescire non
potuit. Denique alteram esse cognosce. Illa
admittitur tenere pedes domini. ista pro
hibetur. Illa discipulis dominum surrexisse
se nunciauit. angelum uidere meruit.
hec primo cum uenit neminem uidit.
ista raptum esse. hec plorat. illa gaudet.
illi Christus occurrit. hec querit mortuum.
Augustinus ut supra diximus dicit eum dilu
culo surrexisse. cui consentit auctoritas
illa que dicit dominum xl. horis fuisse mor
tuum. et totidem diebus ante ascensionem
post mortem in terra. quia quatuor ho
ris uespertinis parasceues. et xxxvi. di
arum noctium et unius diei. Ecclesia
quoque assentire uidetur: que matutinas
laudes ~~laudes~~ pro domini celebrat. Predic
ta uero sententia Am
brosii facit quod Sampson in typo resurrectionis
media nocte surgens
tulit portas Gaze. Sic
ergo anima Christi redi
it ab inferis. et reddi
ta est corpori factum im

Forte pro prima
sententia Ieronimi
scilicet facit quod apostoli
tradiderunt ipsam
ea nocte non di
mitti ab ecclesia
usque ad profun
dam noctem.

passibile. Utrum autem anima Christi tunc
facta est impassibilis cum egressa est a cor
pore an tunc demum cum reddita est corpo
ri. ne sine corpore glorificaretur non memi
ni me legisse. Si de sanctis quos eduxit de
inferno queritur ubi fuerint post resur
rectionem deus nouit. Vel sicut dicitur de
domino. Fuerunt in extremis maris. id est
super amplissimos fines orbis. De diuer
sitate autem aduentus mulierum ad mo
numentum que uidetur esse in euan
gelistis. unde et Porphirius irridet eos.
et de apparitionibus et numero angelorum
glosa Augustini super Mattheum plene dif
finit. Hoc dixisse sufficiat. quia decem
apparitiones Christi post resurrectionem
leguntur in euangeliis. v. ipsa die resur
rectionis et v. postea. In apostolo legitur
quod uisus est Iacobo et quingentis
fratribus simul. sed nec tempus nec modum
determinat. Quidam dicunt quia
Iacobus mortuo domino uouit se comes
turum donec Christus resurgeret. et ideo
dicunt quod eadem die resurrectionis
apparuit illi. Fuerunt etiam qui di

cerent. ioseph eadem uespera qua sepel
iuit dominum a iudeis incarceratum.
et nichodemum latuisse. et deinde f.
factum discipulum. et ideo ante alios
statim apparuit ioseph in carcere ad
consolandum. Quod angeli dixerunt

.r. **E**t factum est mulieribus.
cum mente consternate essent
mulieres de hoc quod uidebant. ecce duo
uiri .i. angeli in corporibus humanis ste
terunt secus illas. Cumque declinarent
uultum in terram. dixerunt angeli ad
illas. Quid queritis uiuentem cum
mortuis .i. in sepulchro qui locus est
mortuorum. Non est hic surrexit
sicut dixit uobis dum esset in galilea.
Nota quia sancte mulieres non cor
ruerunt sed inclinauerunt uultum. Et
ideo mos est ecclesiasticus. ut exemplo earum
et in memoriam dominice resurrecti
onis et in spem nostram. omnibus dominicis
diebus maxime a pascha usque ad pen
tecosten non flectimus genua orantes.
et addiderunt. Ite et dicite discipulis eius
et petro quia surrexit. et ecce prece
det eos in galileam. et recordate uerborum
domini. ibant. De cursu Johannis

.c. **C**ucurrit autem et petri.
maria magdalena. et uenit ad petrum
et iohannem. et ait. Tulerunt dominum
meum de monumento et nescio ubi po
suerunt eum. hoc agebat mea uis a
moris uel consternatio mentis. ut non in
uentum non crederet. nisi sublatum.
Cucurrerunt ergo illi duo ad monu
mentum. et non inuento corpore cum ui
dissent sudarium capitis et linteami
na posita seorsum crediderunt uerum esse quod
dixit mulier. et redierunt ad semetipsos
.i. ad hospitia sua. Quod dominus ap

m. **M**aria autem paruit magdalene.
magdalena. que cum eis redierat re
mansit ad monumentum floris plo
rans. Cumque introspexisset. uidit pre
fatos angelos sedentes iuxta loculum cor
poris unum ad pedes et unum ad caput.
Qui dicunt illi. Mulier quid ploras.
Que ait. Quia tulerunt dominum meum
et nescio ubi posuerunt eum. Et conuer
sa. uidit ihesum stantem et nesciebat quia
ihesus est. dicit ei ihesus. Mulier quid plo
ras. Quem queris. Illa existimans hor
tolanum esse ait. domine si tu sustulis
ti eum. dic ubi posuisti eum ut ego eum
tollam. Dicit ei ihesus. Maria. et statim ag
nouit eum et ait. Raboni. quod est idem
quod rabi. et procidens uoluit tangere
pedes eius ut consueuerat. et ait ihesus.
Noli me tangere. Nondum enim as
cendi ad patrem meum. supple in corde
tuo. Quasi dicat. Quem tamen mortuum que
ris. uiuentem tangere non mereris.
quem .s. putas cadauer sublatum. non
filium equalem patri. sed uade dic fratribus
meis. ascendo ad patrem et patrem uestrum
deum meum et deum uestrum. hoc est
primo est ut me uideant ascendentem

Cumque De mendatio custodum.
hec fierent. custodes re
dierunt nunciantes principibus sacer
dotum que facta fuerant. Et illi pecu
nia copiosa corrupti dixerunt. Nobis
dormientibus furati sunt discipuli eius
corpus ihesu. Et mansit uerbum hoc apud
iudeos usque in hodiernum diem. Quod

Uenit apparuit mulieribus
autem maria magdalena. in mona
stum credens. et inuentis aliis que cum
illa prius fuerant. ibant simul ad disci
pulos iam certe de resurrectione. Et ecce
occurrit eis ihesus dicens. Auete. Ille autem
accesserunt et tenuerunt pedes eius ado
rantes dicit eis ihesus. Ite nunciate fratribus
meis ut eant in galileam. ibi me uide
bunt. Hanc uisionem sui in galileam
preteriis dominus memorat. quia merito

credimus omnes discipulos affuisse et exprobrando quibusdam duriciam cordis eorum eos plenius dicitur certificasse. Abierunt autem mulieres et nunciaverunt omnia .xi. lugentibus et hiis qui cum eis erant et visa sunt ante eos sicut deliramentum verba hec. Petrus autem surgens cucurrit ad monumentum ut lucas dicit. et tunc verisimile est quod dominus apparuit ei. et si non legatur in evangelio. De

Eadem duobus euntibus in emaus

Eadem die visus est duobus vs.

discipulis euntibus in emaus. quorum unus dicebatur cleophas tacito nomine alterius. putatur lucas se innuisse more scriptorum. Sed ambrosius in lucam dicit illum vocatum amaon. Post vastationem iudee sub marcho aurelio restaurata est emaus et dicta est nicopolis. hec erat a ierusalem in spacio .lx. stadiorum. Tradunt greci scriptores herculem gigantem in uno hanelitu .c.xxv. passus cucurrisse et stetisse. et astando spacium huiusmodi vocatum stadium. Cumque .viii. stadia faciant miliare in summa .lx. faciunt .vii. passuum et quingentos .i. vii. miliaria et .iiii. stadia .i. leugas tres et tres partes quarte. Ibat autem ihesus cum illis et oculi eorum tenebantur ne eum agnoscerent. Unde videtur aliquid fuisse in oculis eorum. ne eum agnoscerent. Alibi legitur quod apparuit eis in alia effigie. ergo aliquid etiam erat in eo ne eum agnoscerent. Potuit esse ut mutatio eiusdem corporis mortalis. in inmortale non potuit fieri sine quadam alteratione pro qua subito visus non cognosceretur ut si quis quem viderit primum si paulo post occurrentem se invenientem videret non mox eum agnosceret. et cum cognovissent eum in fractione panis et evanuisse ab eis eadem hora regressi sunt in ierusalem et invenerunt congregatos .xi. et eos qui cum eis erant dicentes. quia surrexit dominus et apparuit symoni. et illis narrabant que gesta sunt in via. et quomodo cognoverunt eum in fractione panis. Quod apparuit aliis absente thoma.

Quidam tamen ex eis non crediderunt ex quibus unus erat thomas. Quo egresso cum adhuc alii colloquerentur de hiis que audierant et sero iam esset. et fores essent clause propter metum iudeorum. stetit ihesus in medio eorum et ait. Pax vobis. Ego sum nolite timere. Ipsi autem conturbati putabant se spiritum videre. Nondum enim credebant vel tertia die potuisse resurgere. vel suscitatam clausis ianuis posse intrare. Et ait eis. Videte manus meas et pedes meos palpate et videte quia spiritus carnem et ossa non habet. et ostendit eis cicatrices manuum. pedum et lateris. Tribus de causis precipue reservavit dominus cicatrices in corpore. licet incorruptibili. ad corroborandam fidem apostolorum quia surrexit. et ut semper representet patri quale genus mortis tulit pro nobis. qui est quidam modus intercedendi pro nobis. et ut in iudicio videant perfidi in quem pupugerunt. et ostendat omnium carum signa victorie sue. Ubi causa. Miles fortiter egit et multis vulneribus perfossus. ait illi medicus. Vis sanari sine omni cicatrice vel cum cicatricibus sine omni deformitate. Puto quod in signum glorie sue et

Fregit et porrigebat illis ideo tres sunt partes hostie. una quasi est domini due porriguntur sacerdoti. altera ministro. vel reservatur infirmo.

Inde est quod inmittenda parte hostie in calicem. ubi signatur resurrectio. subditur. Pax domini sit semper vobiscum. et episcopus cum primo convertit se ad populum in missa. dicit. Pax vobis. osculum longe post introitum inducitur est pro causa supradicta.

iam carne

ꝑ exemplo alios animandi. ad id̄e reser
uet cicatrices. Et nota quia duo mi
ra scdm humanam rationem ꝯ contͣ
ria dominus eis ostendit corpus. s. in
corruptibile et palpabile. Nam palpa
ri non potest quod non corrumpitͬ ⁊ cor
rumpi nō necesse ē qd̄ palpatur. Dic
tam̄ beda quia corpus domini ⁊ subti
le erat ꝑ effectum spūalis potentie et
palpabile ꝑ ũitatem nature. i. palpa
bile ostensum ut ũitatem carnis ꝓba
ret. vl̄ pt̄ dici corpus dn̄i uere uisibile
et palpabile aliis incorruptibilib;. a
corruptibilib; uero uideri ⁊ palpari
non pot̄ nisi miraclose. *De postq̄m*
comedit coram discipulis insufflans
dedit eis spm̄ sanctum.

.d. Adhuc autem illis non credentib; ait illis. Habetis
hic aliquid qd̄ manducetur. ⁊ obtulerunt
ei ꝑtem piscis assi et fauum mellis. Et
manducans. reliquias dedit illis. Scien
dum ē cibos a domino sumptos post
n̄ solū suptos ẽ resurrectionē assumptos sicut aq̄ missa
in igne absumitur. Ante mortem uero
sumptos in alimoniam. alit̄ enī absor
bet aquā tra sitiens. alit̄ radius solis
cadens. Et ait illis. Hec sunt ũba que
locutus sum cum eē̄m uobiscum. i. simul
uob̄ passibilis. Tunc aperuit eis sensum
ut intelligerent scripturas et dixit eis.
testes Vos ertis michi testes horum in om̄s gentes
incipientes a ierlm̄. Gauisi sunt ergo disci
puli uiso domino. i. agnito Dixit ergo eis.
iterum. pax uobis Supple sit. vl̄ ē. Tn̄
cum uicarius xp̄i pontifex. s. dic̄ ꝑplo
pax uobiscum. tn̄ sb̄ intelligitur sit. Qui ut ostendat se xp̄i
uicarium. Qm̄q; dicit pax uob̄. tunc. s.
cum ꝑmo uertitͬ ad ꝑplm in missa. qa

Unde ē qd̄ audita ꝑ
nuntiatione euan
gelii, itur ad orien
te. q. ad ierlm. ⁊ di
cim⁹. Gl̄a tibi dn̄e.
grās agentes quia
inuenit ad nos eu
ewangelium. Vn̄ de
syon exibit lex ⁊c̄.

h fuit ꝑma uox xp̄i ad discip̄los post reͣ
rectionem. Iustar uō aliorum sacdotum
dicit postea dn̄s uobiscum. ut se uni ōs
tendat ex nobis. H cum dixisset. insuffla
uit et dixit eis. Accipite spm̄ scm̄ quorū
remiseritis peccata remittuntͬ eis ⁊ quorū
retinueritis retenta s̄. Hic quidam a
herent dn̄tes. neminē posse soluē uł li
gare nisi hāt spm̄ scm̄. quo auctore
faciat. Sz attendere debent quia ⁊ ante re
surrectionē dedit eis ihc eandē potestatē
sine insufflatione. Nec legitur ibi eis de
disse spm̄. que duo ꝓdixit moyses ibi sug
erunt mel de petra. i. potentiam ligandi
et soluendi. et miraculorum a xp̄o. dimi
a xp̄o. q. mortali. et postea oleum de saxo
durissimo. i. eandem potentiam cum spū
scō de xp̄o impassibili. *Quod appa*
ruit thome
Thomas autem unus ex duodecim qui dicitur didimus non erat cum
eis quando uenit ihc.
Qvmq; enim
uenissent ab eis. redyt thomas. dixe
runtq; alii ad eum. Vidimus dn̄m. Qui
dixit se non crediturum nisi uideret
et tangeret cicatrices uulnerum. Post
dies autē octo cum eēnt discipli intus
⁊ thomas cum eis. stetit ihc in medio ia
nuis clausis et ait thome. Infer digi
tum hunc ⁊ uide manus et latus ⁊ noli
eē incredulus. Rndit thomas. Dn̄s m̄s
et deus meus. s. tu es. et ait ihc. Quia ui
disti me thoma credidisti. beati qui nō
uiderunt et tn̄ crediderunt. Quidam dicūt
thomam tm̄ uidisse nec ausum tangē.
Quia xp̄o tm̄ dixit. quia uidisti. Sz quia
uisus ꝑ quolibt̄ sensu poni solet. potest
dici. uidisti. i. tetigisti. ꝑsertim quia dn̄s
dixerat. infer digitum tuum huc ⁊ uide.
hec ⁊ alia fecit ihc ad robur fidei nr̄e
et multa que nō legunturͬ in eugl̄io.

De apparitione ad mare
tyberiadis.
Post hec autē manifestauit
uit se ihc ad mare tyberiadis. piscabantur
vii. discipuli nocte quadam ut haberent
cibos. et cum nichil prendidissent. mane

stetit Ihesus in litore. Cumque ad mandatum
eius in dextram navigii rete misissent
impleverunt illud .c.l. tribus magnis
piscibus et ait Iohannes dominus est. Tunc pe-
trus misit se in [illegible] in mare. Alii na-
vigio venerunt et invenerunt prunas in
litore et piscem suppositum et panem im-
positum. et assantes simul de piscibus
quos prendiderant manducaverunt cum
Ihesu. scientes quod dominus est. Et hec fuit
tercia eius manifestatio. Sed post quot
dies ab octavo die resurrectionis non est
determinatum. Tunc dixit Ihesus Petro.
Symon Iohannis diligis me plus hiis? Inter-
rogabat dominus quod sciebat. Sed in-
nuitur ut et corde credamus et ore con-
fiteamur. Et ait Petrus. Etiam domine
tu scis quia ego amo te. Non est ita
distinguendum etiam domine ut scilicet
dixisset se diligere plus hiis. hoc enim
nesciebat. sed habundat etiam ydiomate he-
breo. Tacens ergo quod ignorabat. re-
spondit quod sciebat. Vel ita. domine
amo te. et etiam tu scis quia amo te.
Quasi dicat. Te ipsum testem invoco. quia a-
mo te. Dicit ei Ihesus. pasce agnos
meos. Quasi dicat. exhibitio operis sit probatio
dilectionis. Cumque quesisset idipsum
secundo. et id respondisset Petrus. iterum
subdidit. Pasce agnos meos. Post
tertiam vero responsionem subdidit.
pasce oves meas. Quasi dicat. pasce docendo.
pasce orando. pasce moriendo. Tunc
dixit ei Ihesus. Cum senueris exten-
des manus tuas et alius te cinget
et ducet quo tu non vis. significans
quia crucifigeretur nolens secundum
sensum carnis. et addidit. Sequere
me. id est sequeris me in genere mortis.

Opiniones de morte Iohannis.

Tunc cepit Ihesus abire
et cepit eum Ihesus sequi Petrus. putans
hec sibi mandatum a domino. Seque-
batur et eum Iohannes. Et conversus
Petrus. vidit illum sequentem et ait
ad Ihesum. Domine hic autem quid?
suple. patietur. Postquam enim audie-
rat se crucifigendum. voluit et fratris
exitum cognoscere. Respondit Ihesus. Sic
eum volo manere donec veniam. Puta-
verunt ergo discipuli Iohannem non mori-
turum donec Christus veniret ad iudicium.
Sed non erat magnum dare dilecto. non
mori cum dissolvi et esse cum Christo. meli-
us sit. dixit ergo dominus. quod in pace semi-
um finiret. tamen fuerunt qui dicerent.
eum adhuc vivere. quia cum in defossum
sibi tumulum post celebratam missam
descendisset lux magna per aliquot horas
circumstante fulsit. et circumstantes
qui aderant ceciderunt. Cumque post lu-
cem surgentes accessissent ad tumulum
vacuum invenerunt. terra tamen levis scatie-
bat in fundo sicut in fontibus solet harena
bullire. et adhuc eadem quoque scaturigo ibi
videtur. Unde multi putaverunt eum vivere
sub terra et anhelitu eius scaturiginem fi-
eri. Alii iam translatum ad celum putant. de
huiusmodi vero melius est pie dubitare quam
temere diffinire.

De apparitione in Galilea et mandatum e discipulis ut doceant gentes et baptizabant.

Undecim autem discipuli abierunt
in Galileam ad montem ubi constituerat illis
Ihesus. et viderunt dominum et adoraverunt. quidam
tamen dubitaverunt. et exprobravit illis duri-
tiam cordis eorum et ait. Data est mihi omnis
potestas in celo et in terra. id est nunc apparet
omnibus potentia mea. Vel ita. dixeram vobis.
in viam gentium ne abieritis. Sed quia iudei
abiecerunt me qui dederunt mihi potestatem
mittendi ubique terrarum sub celo. Unde et
subdidit. Ite in orbem universum et predica-
te evangelium universe creature. id est homini
in quo terra est omnis.

Quasi diceret. quod auditis
in aure. predicate super tecta. Inde est
quod evangelium legitur

M

creatura. ul' qui ht participiu cu omi creatura. Vn & ho mo microcosmus dr. i. minor mud9. Et addidit. Docete oms gentes. i. om nia gena gentiu seruare que dxi nobis. Et baptiza te eu nomine pris

in edicto tamq ubiq et ab omi bz audiendum. & coram omibus. pmo fit signum crucis sup libru. Q. d. hic liber est crucifixi. post in fronte & in pectore quasi in utroq se liminari. . .

& filij et spc sci. In inchoatione operum nrorum eandem apponimus forma u borum. Sz inuocando orantes ut ad ho nore trinitatis fiat opus qd inchoam9. et ut trinitas cooperetur nob. In baptismo aute dr affirmando. & e. Baptizo te in noie pris. &c. i. ministeriu baptmi ago. Sz auctoritas penes trinitatem e. Qui crediderit & baptizatus fuit saluus erit. Qui no crediderit. condempnabitur.

uero

Non ait. Nec baptizatus fuit. Sine baptismo enim quiq saluatur homo. Cu eum excludit articlus necitatis no contemptus religionis. Vn qd dcm est nisi quis renatus fuit. &c. sic intelli. Qui contempsit renasci huic ordini uer bor dni adherent heretici hui9 tempris. dicentes no oporte baptizari nisi credentem. & ideo non recipiut baptm paruulor. Sz no intelligunt temp9 quo hoc dictu est. Primo enim quia pdicabatur adultis. bap tizandi erant tunc adulti quor fides exigitur in baptismo. p modu paruuli eorum. Go p adultis pt hoc dici. Vl si p omibz sic expone. Qui credidit et bap tizatus fuit hoc e qui in fide baptiza bitur. &c. Optet enim baptizandu ul p se ul' p aliu crede. Signa aute eos qui cre diderint h sequitur. In noie meo de. e. li guis lo. nouis. serpentes tollent. &c. Et hoc qz p tempe dcm e. tunc enim signa fi ebant p infidelibz conuicendis. Quia g signa no sunt necessaria nec in fut sicut passim tunc fiebant. Nos enim cum arbo ta plantam9. tamdiu aqm infundim9 quousq in tra conualescant. De asce

sione dominica. .xxv.

Die aut ascensionis uenit ad eos in ierlm et ait. Sedete in ciuitate quusq induamini uirtute ex alto. Cumq comedisset cum eis un intellr sextam horam tnsisse. eduxit oms discipulos foras i monte oliueti usq bethaniam. & ele uatis manibz bn dixit eis. et uidenti bz ull' eleuatus e & i celum. & nubes lu cida baiulabat eu ministerio anglor. Cumq iam sbtract9 essz ab ocul' discipu lor. tn adh intue bant' in celu. ppte a duo angli in for ma uiror steterunt iuxta illos & dixe runt. Viri galilei Quid aspicitis in celum. Q. dicent. Recedite nec exp tetis ihm ut rede at. tn in fine tem por sic ueniet quadmodu ui

Hanc ultima p cessione p ihm r psentat ecca dnicis diebz egrediendo de ecca. et redeundo ad eam. qr de ierlm et rediit secundo crucem ut illi cnfixum. & lucz illi redierint sine ihu. tn nos redim9 cum eo. Quia ipse dix. Vobiscum su usq ad consummatione sec. Et nota qz primiti ua ecca obsuabat diem dnicam in modo. et e quotam fiam i memoriam ascensionis. Dnica fiebat pcessio. s mltiplicatis sollepni tatibz secdor. subtracta e sollepnitas. v. s. e pcessio tnslata e ad dnicam.

distis eu euntem i celum. baiul. s. nubibz descendz in aera. Illi aut regssi sunt in ierlm. et expectabant pmissum spm. s. Quo accepto temporibz suis pfecti pdi cauerunt ubiq domino coopante et ser mone confirmante sequentibz signis. Et nota differam. Translatus est enoch. subuectus e helyas. ascendit xps. ppria s. uirtute.

Si qrit u' q erat cu captiuis int resurrectionem & ascensione respondeni i extremis manis. et sup amplissimos fines seli i loco secreto i ouente. de h ad aplos consolandos ueibat ad captiuitate redibat & sic usq ad ascen sione se hebat

Actus

Incipiunt actus aplorum.

Anno nonodecimo imperij ty
berij cesaris adhuc pcato
re iudee pilato pside sirie
e uitellio mortuus e dns
& resurrexit. resurgens aut
ueritate resurrectionis multis apbauit argu
mentis. multa in corpe xpo ostendens pter
naturam corporis inmortal. ut sic ueritate res
rectionis astrueret. & ab aplis & eorum sequacibus
ul posstis omne omo cam hesitationis
amoueret. comedit & bibit cu eis cu corpus
spiuale cibor alimonia n indiget. in
corpe xpo cicatrices ostendit cu ant corporis i
mortal penitus aliena sit omnis deformitas
cicatricis. Preter h argumta lucas scribens
hystor actus aplorum ponit int alia fir
mum argumtu ue resurrectionis q p dies .xl.
apparuit eis loquens de regno di. Non e aut
intellius q singlor .xl. dierum apparuit aps
s3 infra numm tot dierum decies apparuit eis
ut ex euangelica hyst colligit. Ipa namq3
die resurrectionis quinques apparuisse le. primo
marie magd. sco mulieribus redeuntibus de
monumento qui tenuerunt pedes ei & adora
uerunt eu. tercio petro. lic3 non expsse heat de
eo. iiij. duob3 euntibus in emaus. v.
apparuit .x. aplis absente thoma. vi. p
dies .viij. apparuit eisdem psente tho
ma. vij. discipul apparuit i piscatione
ad mare tybiadis. viij. i monte thabor
qn conuenerant i galilea. & ant diem asce
sionis. ita apparuit octies. Ipa uo die
ascensionis bis apparuit. semel .xi. aps
comedentib3 i cenaclo. omnis quide tam
aps qm alij discipli nnc & mulieres hita
bant i illa pte urb. q dicebat mello. s. in
mote syon ubi dd. construxerat s palatiu &
i erat cenaclm r gnde stratu in q pcepit
ds s pari pascha. In cenaclo illo tunc hi
tabant .xi. aps. ceti aut discipli & mulieres hi
tabat cetiq3 p diuisa hospitia. Et du
comederent .xi. in cenaclo apparuit dns
eis & exprobrauit incredulitate eorum & duritiam
cordis. et comedit cu eis. & conuescens pcepit
eis ab ierlimis ne discederent s3 expectarent
pmissione pris .i. ab ipo pmissa. l a pre p
ipm. & pris auctoritate conplenda dicens. Iohes
baptizauit aq. uos aut baptizabimini spu
s. no p multos hos dies. ac si dicet. Sps scs
sup nos descendes uos pificabit & roborabit.
De bap aplor sol3 dubitari. s3 sup hc locu
dic Beda & Aug. q fuunt baptizati. Ait eni
Beda. Baptisma dd q e in spu sco n ad illd
tpe respicit q apli & ceti fideles illius tpris
baptizati s aqua i remissione. gra spc sci
a dno pcepta s3 ad id quo dno mittente
spm pleni acceperunt. idest nodu fuerant
baptizati. n dico aqua. s3 spu sco qs itelligi
mus baptizatos i bapt iohis. qd credibilius
e bap xi. Conueniens eni erat eos ee bapti
zatos qui baptizabant alios. De eode Aug
scptu e qn baptizat e paulus qui ab ana
nia baptizat e. s3 scptu no e qn baptizati
fuerit alij aps. s3 debemus intellre baptizatos
ee pp illa dnica snam. Nisi qs renat fuit
ex aqua & spu sco n pot intire in regnu dei.
Sic apte nost beda & Aug. q baptizati fuerunt
bap xi. Et de quibsda satis ini. q bap iohis fu
erunt bap. ut de andrea. phylippo & petro. de qb3
dda constat q fuerit ei discipli. Hoc dco pcepit eis
ut egrederentur de ciuitate. & statim euanuit ab o
culis eorum. Ecce nona appitio. & stati p comestione
.xi. aps & alij discip & mulieres de ciuitate mani
mit egssi iuxta dni pceptu uenerunt in monte
oliueti & statim dns apparuit eis. Qui aut p
cepit eis ut egrederent de ciuitate & euanuit
ab oculis eorum. & qn egssi de ciuitate uenerunt in mo
te oliueti & i dns apparuit eis. i hyst scriptum est.
qr binis e. Qui tc conuenerant ceperunt eu interrogare
dicentes. Dne si in tpre h restitues regnu isrl. tpra
le q ad quosda imperitos & carnaliter sapientes
qui uidentes alienigena regnare et iudeos esse
sb pside. querebant de restitucione regni isrl tpralit
putantes tc a dno restitui. sic & duo discipli
dixerunt. Nos spabam quia ipe redempturus esset

ierl'm. Illi magis instanter scientes restitutionem illam non
in finali futuram. s. circa tempora iudicii. querebant
de restitutione regni isr'l spiritual'. s. de dilatione regni
ecclesie. Ac si dicerent. Nunquid in hoc tempore facies quod pro
misisti ecce. Dominus autem super hoc non certificauit eos. ex
quodam tamen uerbo in responsione eius posito si sciuissent
possent intelligere restitutionem illam in istis temporibus dif
ferenda. Non est inquit uestrum nosse tempora uel momenta
que pater posuit in sua potestate. i. non uestrum tempus et mom
torum usque ad finem seculi que tamen pater patribus scire. Ac
si diceret. Nil ad uos querere de secretis hiis. non ad ea
percipienda estis ydonei. sed de hiis que ad uos spec
tant. Estote solliciti dicit ipse. quia uos reuera
accipietis uirtutem superuenientis spiritus sancti. cuius uirtu
te roborati eritis mihi testes resurrectionis mee.
primo in ierl'm. secundo in iudea. postea in samaria. tandem
usque ad ultimum terre. Ac si tacite diceret. Non regnum illius
restitutionem non solum ierl'm. sed omnis iudee fines
et samarie. mundi et terminos percurrent fama
eius per eos erit. primo sicut ... predicatum est eius in ierl'm.
sed post lapidationem stephani et mortem iacobi gla
dio occisi egressi sunt de ierl'm predicantes in finibus iu
dee. postea transierunt ad samaritanos. et tamen pro
cesserunt per uniuersum orbem. Et cum hec dixisset. Sin
aliud euangelista eleuatis manibus benedixit eis.
et post benedictionem uidentibus illis eleuatus est et nubes
suscepit eum ab oculis eorum. quia quasi quodam in globo ba
iule nubis ascendit. non tamen ascendens aliquo eget
ministerio nubis. sed ut per hoc ostenderet quod omnis creatura
obsequitur suo creatori. De loco ascensionis
dicit sulpicius episcopus iosolimitanus quod cum in postea edi
ficata esset ecclesia locus ille in quo insistunt uesti
gia christi ascendentis nunquam potuit sterni pauimen
to immo resiliebant marmora in ora
collocantium. Calcatur et puluis a domino hec dicitur
esse documentum quod uestigia impressa cernuntur et
eandem adhuc speciem uelud pressis uestigiis terra cu
stodit. cum iam deus raptus esset a conspectu eorum
adhuc tamen suspensis uultibus aspicientes in celum
cum potius reuerti in ierl'm debuissent. quia dominum eius
eis. Sedete in ciuitate quousque induamini uirtute
ex alto. et ne diutius ibi morarentur. missi sunt
angeli qui instruerent eos. unde sequitur. Cumque intue

rentur in celum euntem illum. Illo s. abeunte post
actas per ablatione absoluto. per quod poni potest
ingresso. uel cum prius intuerentur in celum euntem
illum. ecce duo uiri. i. duo angeli in forma ui
rili astiterunt iuxta illos in uestibus albis. qui
dixerunt. Viri galilei quid statis aspicientes in celum.
obliti quid facere debeatis. Hic ihesus qui assumptus est
a uobis. i. in eadem carnis substantia in qua assumptus
est a uobis in celum sic ueniet. i. sicut baiul' nubis
uidistis eum in celum ascendentem. sic baiul' nu
bibus uidebitis per aera ad iudicium uenientem.
Duplici de causa hii duo angeli apparuerunt. sunt
mestos de absentia domini confortarent. et ut
dominum uere ascendisse in celum demonstrarent
. s. in regione angelorum. non sicut helyas qui raptus
est in curru igneo ascendit usque ad sublunare regi
onem non in eam transcendit. sed translatus est in paradysum
terrestrem qui adeo eminet ut pertingat ad subluna
rem regionem non eam transcendit. Tunc reuersi sunt
iosolimam a monte qui uocatur oliueti. per compa
rationem oliuarum sabbati habens iter. i. itinere sabbati dis
tans a ierl'm. s. spacio miliarii. quia non amplioris
spacio licebat iudeis in sabbato progredi de ciuitate
uel uilla in qua erant. sed per mille passus per
circa deambulare. Vetus editio habet a monte tur
luminum. sic autem dictus est mons oliueti. quia demane
te excepto occidentis illuminabatur igne templi
quia erat ignis iugis in altari. mane aparere
entis prius excipiebat radios solis antequam illus
trarent ciuitatem. Habebat etiam copiam olei quod est in
mentum luminis cum regressi essent in ierl'm. omnes unani
miter apostolos usque ad eorum hospitium conduxerunt
deinde ad propria redierunt. Hanc processionem discip
quinanimiter sed de cenaculo egressi representant ecclesia
singulis dominicis diebus processionem faciens. bini sic
tempore sequebantur precedente crucifixo. ita et nos de ecclesia
egredimur crucem proferendo. et licet non redierit cum eis
crucifixus. nos tamen redeuntes crucem reportamus. quia
licet non redierit cum eis presentia corporali. rediit tamen
cum eis presentia spirituali iuxta quod ait. vobiscum sum
ad consummationem seculi. In eo quod egredimur crucem domini
proferendo. representamus quod illi egressi sunt precunte cru
cifixo. in eo quod crucem domini representamus reportando cum

egressi et postea unanimiter

no rediere cu eis presentia cor. significatur quia
vobiscum sum usque ad consummationem seculi. Inprimitiua
autem ecclesia hec representatio fiebat. v. feria que tunc temporis
eque sollempnis erat sicut prima feria propter venerationem as-
censionis dominice propter reuerentiam resurrectionis. Vnde in vul-
gare prouerbium uenit est ut dominice diei dicatur con-
nata dies iouis. quia antiquitus fuit eque sollempnis. Sed
quia supuenerunt festa sanctorum et celebrare tot festa
erat quasi onerosum ut dominica die fieret processio. deinde
ceps est institutum. Tunc ascenderunt apostoli in cenaculum
ubi manebant petrus et iacobus et iohannes et andreas.
et alii et mutatur hic series cathalogi. Solent autem
apostoli in cathalogo in hunc modum coniungi. Petrus et
andreas. iacobus et iohannes. forte alii ita coniunguntur
propter fraternitatem carnis. hic autem propter nimiorum paritatem.
quia intellexerat lucas in spiritu pares esse in amicitia petrum
et iohannem. quia preceteris forte dilexerunt. unde et pariter
simul ad monumentum cucurrerunt. Et erant omnes
unanimiter perseuerantes in oratione cum mulieribus ma-
riaque matre eius quam a mulieribus distinguit. quia non
fuit ipse dicta mulier. quia mollitiem passa. Intelligendum tamen
mulieres pontificum presbiterorum non pro corruptione. Et fratribus eius
quod de illis debet intelligi de quibus ante passionem
dictum est. non enim fratres eius credebant in eum. nunc autem crede-
bant. Nota quod dictum est perseuerantes in oratione et non est
additum in ieiunio. quidam tamen a festo ascensio-
nis usque ad pentecosten ieiunant exemplo apostolorum quos
aiunt in spacio illo ieiunasse. quia in ewangelio dictum est
venient dies in quibus auferetur ab eis sponsus et
tunc ieiunabant. Et potuit ita esse hinc hoc tamen
non habetur. In diebus illis. i. non in illo meditullio
temporis inter ascensionem et spiritus sancti missionem. Exur-
gens petrus in medio fratrum dixit. Constat est in spacio
illo factam esse mathie electionem licet non sit determi-
natum qua die. unde quod indiffinite dictum est in diebus
illis. et non quia ex forma scripti assumpsit ecclesia for-
mam legendi. unde quia in actibus apostolorum frequenter
inuenitur in diebus illis. ideo cum leguntur in ecclesia
particule epistolarum premittitur in diebus illis. Et quia in ewan-
geliis sepe legitur in illo tempore. ideo cum singulis die-
bus leguntur in ecclesia particule euangeliorum premittitur in
illo tempore. Viri fratres oportet impleri scripturam quam
predixit spiritus sanctus per os dauid. de iuda qui fuit

dux eorum qui comprehenderunt ihesum qui dux cohortem et minis-
tros regis ad ortum in quo orabat dominus. vel quia osculo
dedit proditionis inditium. et ita prebuit eis du-
catum qui connumeratus est in nobis et sortitus est sortem
ministerii huius. s. apostolatus. quia quasi sorte. i. dominica electione op-
tinuit apostolatum et eligentibus deus est connumeratus. quia
in uno non mutato inter apostolos computatur. vel respicit
ad hoc quod dixerat qui fuerat dux eorum qui comprehen-
derunt ihesum. et sortitus est sortem ministerii huius. s.
ducatus. huius hic ducatum et hic quidem possedit
agrum de mercede iniquitatis. quod quidam mistice
exponunt. i. pro accepto precio proditionis possedit
inferum qui dicitur terra morientium sicut paradysus terra
uiuentium. Alii dicunt iudam in sepulcrum et ita pos-
sedisse. sed non est autenticum. Dictum est quod possedit. i.
possidi fecit. quia de possessione eius agra empta est et
ab aliis possessus. Et suspensus crepuit medius
et diffusa sunt uiscera eius. Dignum enim erat ut uis-
cera que proditionem acceperant rupta caderent guttu-
ra quo uox proditionis exierat laqueo artaretur.
Sepe enim modum pene exprimit modus culpe
unde absciditur homini caput corporis quia ipse abscidit caput
mentis. i. deum. sic et iudas mortuus est in aere
tamquam aeriis potestatibus sotiandus. congruum enim
erat ut separetur ab angelorum et hominum regi-
one qui offensus fuerat utrisque et ita modus et locus
pene congruit culpe. Et notum factum est omnibus habita-
tibus in ierusalem. ita ut appellaretur ager ille lingua
eorum acheldemach. quia quidam eorum dicunt hec non
fuisse uerba petri cum iudeus esset et ad iudeos lo-
queretur. sed luce qui grece scripsit et in hebreo nomi-
nis agri exposuit. Alii dicunt quod latini interpretes hoc ex-
posuit uel addidit. sed melius dictum acciperetur et conti-   apertio.
nuatur ei quod dixerat. notum factum est omnibus habitan-
tibus ierusalem. ita ut appellaretur ager ille achelde-
mach lingua eorum. i. iherosolimitanorum. diuisa tamen
erant lingue ydiomata. unde petro dictum est. nunc ga-
lileus es. nam et loquela tua manifestum te facit.
i. ydioma lingue galileorum. Scriptum est enim in
libro psalmorum. Non est dictum in libris. unde insultat
augustinus ieronimo libro psalmorum per v. uolumina distingue-
nti. et tunc enim dici debuit in quarto libro psalmorum. Fiat
habitatio eorum deserta et non sit qui habitet in ea.   de suis s.

et epatū eius accipiat alt'. s. alius q̃ de mistis
discipul'. i. lxx. ij. elcs ē mathias. Mathias
eū substitut' ē. vl' io dcm̃ ē qr mathias lo
ge fuit alt' ab eo. qr ñ scs. iudas negm. l' alt'
duoz quoz sortes misse s. optz g° ex his ui
ris qui nobcū s̃ ɔgregati in omī tp̃e quo intr̃
uit & exiuit int' nos dñs ihc. incipiēs a bap
tismate iohis usq; in die quo assūpt' ē a nob
teste resurrcōnis ei nobcū fi unū ex istis. q. d.
qr mortu' ē iudas & sic p̃phauit p̃s. qr accipiet
alt' epatū eius. g° optz ut aliq̃ ei sbstitua
tur qui testet' nobcum resurrcōne eius. qr
dcm̃ ē nob. eritis m̃ testes resurrcōnis. s. in
e irl'm & in oī iudea & samaria & usq; ad ul
timū t're. Et qr testis ñ ñ de his q̃ uidit & au
diuit dz testimo' fre. eligend' ē de hys uiris
qui a bap̃ iohis p̃q̃ū cep' dñs fac̃e & doc̃e usq;
ad i diem ascensionis nobcū fuīt & dō mira
cl'a uiduīt & doctinā audierīt. Et nō q. dcm̃ ē
ex hys uiris ñ de sexu infirmiori & ad h' mi
n' ydoneo & statuerīt duos illos p̃sentes alijs
int' alios. ioseph qui uocat' barsabas q̃ ɔg
minabat' iust'. & mathiā de cui' laude sub
tacet'. qr sufficit ei p laude q̄ in apl'atū col
ligit'. ioseph uō ɔmdat' ne tamq̃ indign'
respui uidet'. & hen' h' plane in glosa. qr
iste ioseph qui uocat' barsabas fuit barna
bas qui p̃ea cū paulo i apl'm elcs ē. s; ñ ē
huic opinioni adherēdū. qr ex sequitib; eui
dens fiet h' nō ɔstare. Iste naq; ioseph fuit
fr' tum aplor filior alphei. nec fuit apls
& orantes dixerunt. Tu dñe qui corda om̄
nosti ostende quē elegeris ex hijs duob; atq;
p̃re locum ministerij hui' & apl'atus de q̃
p̃uaricat' ē iudas ut abiret in locū suū
& dederunt ei sortes. et cecidit sors sup ma
thiam & annumeratus ē cū xi. nō z intend'
m sortib; ut dicit ier'. p hac auctoritate
qr p̃uilegia paucor nō faciunt legē ɔmu
ne. Nondū tñ missus ē sp̄c scs. nec dū p̄e
ritus signa legalia cessauant. iō ad h' poi
te sunt sortes sic in ueteri testamto fem legt'.
sepe. Nam saul sorte elcs ē ionathas & ar

mig' ei sorte retinuit. dd'. q; sortes iecit q̃
xxiiii. sūmos sacdotes elegit. Suis tñ co
pellat' in sortib; uti aplos imitet'. p̃missa
orōne ad dñm. fca ē elcio. s. mathie int' ascen
sione & sp̄c sci missionē. s; qua die incertū ē.
& cū ɔplent' dies pentecostes erant om̄s disc
ipli. p. i eod' loco. i quo fca ē elcio mathie. q;
uis p̃peram dcm̄. cū ɔplent'. cū h' fuit p̃m
viij. diez quib; ptelabat' festū pentecostes.
erat Tria enī festa que. vij. dieb; ptelabant'. i.
pasca. penth. & scenophegia. Videt' g° potius
dicendū fuisse cū inciperēt dies penth. sed
penth. equiocū ē ad q̃nquagena & ad eam sol
lepnitatē. vij. dieb; ptelatam. penth. enī
in tp̃e. l. vñ penth. l. signicat l' q̃nquagena
& ē grecum uocablm. penthecosten signt pasce
ne et scenophegia. s; de h' noīe pasca quo ē
hrīt ei hebi mixta greca uocabl'a. qr sepe p̃mi
tas p̃clares captiuitates dispsi s. & fuerunt
int' grecos a q̃b; mixta uocabl'a retinuerīt. Est
g° sensus. cū ɔplent' dies pente. i. q̃nq̃gene illa
ei dies erat q̃nq̃gesima ab re. et cū icho
rent' dies penth. illius sollepnitatis. vij.
dieb; ptelande erant. Et dū om̄s discipuli
p̃t' eent in cenaclo fcs ē repente de celo. id
aere sonus. qr fragor quida isonuit i aer
tamq̃ aduenientis sp̄c uehementis ut sit
nō similitudinis. ac si dicet'. venit sp̄c scs in simi
uenti uehementis. l' tamq̃ sp̄c uehementis. vl' tamq̃
ex p̃ssiuū uitatis. qr ue sp̄c scs dr' uehemens
q. uehens a mite. l. a uitiis affctib; alienas.
ul' uix q̄ ait ille clareuallensis. nimio dr'
uehemēs q̃ ue ad mēs. i. eīna dāpnatōm.
pt' g° ad sonū & ad sp̄m. s. refri q. dcm ē tanq̃
aduenientis sp̄c. qr sp̄c equiocū ē ad
sic tuba in hebo. neuma in greco repleuit lo
tu' ille ul' sp̄c. s. totā domū ui erant sedentes. i.
inuos. insres i domo sedentes iplentes q. di
tū fiat eis sedete i ciuitate q̃ adus; induam'
uitute ex alto & apparuerunt ill' dispertite lingu
tāq̄m ignis. i. radio igneo i modū linguaz
dentes capitib; singlor ipa sp̄es catuit
sp̄c scs uisibilit' descendit ad quē usum

descendit in aplos expssit sps ign^s ost^s spc. s.
tuc eis datu ad robur. spes liguar ad sciam
ligua. i. sciam explicat. ignis testam roborat
dat^e e^e aplis spc. s. an passione qn missi s ad
pdicand^s et dcm e eis. egros sanate demoes eii
te. mortuos suscitate. p^t resurrcne e^e dat^e e
eis ad aliu usu qn insufflau^t et dix^t eis. Acci
pite spm scm et quor remisitis pcca remittut^r eis.
et quor retinuitis retenta ert. i. forte claues
q^s dedat pet^r. dedit alijs. et repleti s omis spu
sco et cepunt loq uarijs ling^s put sps scs da
bat eloqui illi. qui diuidens singul^l pu ult
ubi ult. qn ult. qm uult et q^d ult spirat. et
in quid apli ita q^d ab omib^z intelligebant^r.
q^d q^d ut e lings omib^z loqbant^r. ul una tm
lingua. s. hebrea loqbantur quib^z ispirauit
sps s. oim linguar noticia ux^r q^d in sapia. sps
dni re. or^t. et h^z q^d 2. oia sciam. i. hui^s 2uenientia
hns cu omi catura sciam h^t uocis. i. liguar
ac si dic^{et}. Sps scs repleus orbe trar dedit a
plis sciam linguar. Erant aut indi uiri relig^{sis}
in ir^l et iudea hitantes. et p^t illos alii mlti
sr uenientes fr ex omi natione q^e sb celo e q^r
mltis captiuitatib^z dispsi fuant iudi. et p
cipue sb anthiocho epiphane q^n captiuitas fu
at ulumor hui^c fca. et in ad die festu omis co
ueniant. Audito au fragore qui isonuiat i aere
2uenint oes ad discipslos et mirati s qui
audiebat unqsq^z lingua sua illos loqntes.
M^z ito au dcm e singlarit^r lingua sua. q^r no
solu sciebant liguas. s^z et liguar ydiomata.
Alij au irridebant eos dntes. musto pleni s
isti. i. uehem^t ebrij. q^r uehemitior e ebrietas
de musto qm de uino. Stas aute petr^s cu. xi.
ostendes no ee ebrios. s^z spu sco repletos dicens.
Non s hij ebrij cu sit hora diei tcia. q. d. Hod
e tps comedendi nec solet inebriari ieiuni. et
q^r sciebat lege 2sentib^z loqbatur pphatu
osteud^t ee a iohel spc sci aduentu. non idu
cit pphiam iohel. n ut ostendat pphatum de
spu sco incident^r annectit de die iudicij. q^r p
dixit iohel iudicij signa queda iam impleta
queda ad h^c implenda. Et erit i nouissimis

diebz dic^t ds effunda de spu meo sup omne car
ne. i. sup utriq^z sexu. no sup omne hoiem. et
pphabut filij uri ut agabz et symon. mag^s et
filie ure ut filie philippi. et iuuenes uri uisi
ones uidebt. ut paul^s rapt^s ad tciu celu. et
senes uri sopnia sopniabt. ut petr^s de q leg^r.
estimabat se uisu uide. huc usq^z de aduen
tu spc sci. **Smo de die iudicij.**

SEquit^r de die iudicij. Et dabo pdigia
in celo sursu q^d impletu e cu ad iudic^s
dnice natis noua stella in aere apparuit. et
i passione q^d sol obscurat^s e. et signa in tra deor
sum. q^d ipletu e cu x^s spm emittente tra 2tre
muit. et petre scisse s. et monumta apta s.
sangne dnici uulnis l sudoris. qn fcs e sudor
eius sic gutte sanguis decurentis. q^d pt uam
fu. et ita signu fuit. sic et sangs de late dni
mortui pflues. pt uam signu fu. et igne spc
sci supuenientis et uapore fumi. i. fuorem
2punctois de spu. s. ardore tang. fumi de ig^e
pcedentis sol 2uertet^r in tenebs et luna i sang^{ne}.
in passione sol i tenebs usus e. s^z cu tuc
plenilunu esset ut tc luna i sangne uisa
sit hoibz innotesce n potuit cu esset sb t
ra et uisib^z hmanis obiectu tre sbtracta
Itaq^z de aliis illor 2stat q^r impletu forte
ad h^c reliq^d e implendu. et h omia fient
an qm ueniat dies dni mag^s. spacio
q^r ulq^r ei no succedet. ope. q^r in eo totus
mund^s examinabit^r. claritate. q^r sol luce
bit septeplicit^r clarius qm nc. Viri isrh
te quibz spalit^r locuti s pphe audite h
. i. intelligite iam ipletu ee q^d pphauit
iohel de spc sci missione. q^r missus e spc. s.
et ab eo q^d uos interemistis q^i alto 2silio p^r
ne dispensatois tradit^s e i man^s uras q^d ds
suscitauit solutis dolorib^z infni. ul qua
tu ad ipm q^d dolores penar infni n lesiu^t.
ul q^d ad alios qui p eu ab infni dolorib^z
absoluti s q^d palam e ex g^co. n dr solues
p spm dolores mortis. q^r adeo suscitat^s sit
pbat p pphiam dd. et ponit ples us^s p^s.
Ad h^z pbandu sufficit ille sol^s n relinqns

aiam meam in iferno n da. s. t. u. corruptoz
S. t. u. uba x ad prem. q. no patieris o pr
aiam meam ad infos descendentem ibi derel
iri. nec corp meu scificatu corrupi ul in
cinari. pea de dauid no ee h intellid ostend
argues iudeos de dd. interptantes dicens. lic3
audent uiri fres uob dre de patarcha dd.
qm defunct e 7 sepult ap nos 7 corp ei
incinatu. 7 ad h cines eius ap nos sunt.
hu p3 n de se hec dixisse. no dab. s. t. u.
cor. s3 pphauit de resurre x qui nec derelict e
in iferno nec caro eius uidebat corrup.
q suscitauit ds. cui nos testes sum. qui
ad dextam pris sedens misit i nos spm
scm scm qui opat e in nob. q uidetis. — qd
aut exaltat sit ad dextam pris itm pbat
auctori te dd. pphe dicentis. Dix ds dno meo
s. a dex. m. Qr de dd. ul alio hoie no p intelli
gi. ctissime g scitote hc ihm ita exaltatu
7 spm s. misisse q uos cernitis. hys a
auditis conpuncti s corde 7 ita impleta e pro
phia iohel. qr p ignem sci spc uapor conpunc
tois secutus e. Et dixunt ad petru.
7 ad reliqs aplos. Quid faciem uiri
fres. Ad quos petr. Penitam agite 7 bap
tizetur unusqsq urm in noie ihu i remis
sione peccor 7 accipietis donu spc. s. ut lo
quamini uarys linguis sic 7 nos. et h
erat signu familiare in pmitiua eccla
qr omis fere ascendentes de lauacro loque
bant linguis omnibz. Et no q ait petrus.
baptizetur unusquisq urm in noie ihu
x. formam naqz traditam a dno qua expi
mit trinitas dni in pmitiua eccla sub
tacuerit apli utentes hac forma ubor. b
baptizo te in noie pris. ul bap. t. i n. s.
x. ut ita dilataret nom x ihu. alys uib
plibz exhortat e petr. et qui receperut ser
mone eius baptizati s 7 appositi sut in
nio fidelium die illa. s. ipa die penthecostes
aie circit tria milia. et erant pseuantes
in doctrina aplor 7 in comun fractione pa
nis. i. eucharistie. qr in pmitiua eccl. crebo
unanimit conueniebat ad pcipienda eu
charistia. ul in comunione fractionis pa
nis cottidiani q singul cottidie diebz ab
aplis frangebat. nil enim hebant pprium
s3 pdia uendidant 7 posuit pcia ad pedes
aplor qui singul diebz mane ascendebat
i templu ad orone. pea redeuntes singul
panem distribuebant put op erat. Cum
III
au quada die ascendent petr 7 iohes i
templu ad horam orois nona. erat qda
claud a nate qui i glosa paralytic dr. iuxta
portam templi q dr speciosa. a speciali qda
ornamto q apposuit ei alexand lhyrca
n unde 7 posuit hodes aquila aurea. et
erat porta atr iuroz. Iste claud cottidie
portabat in grabato suo ad porta illa. ut
peteret elemosinam ab ingredientibz i templu 7
rogabat petru 7 iohem ut elam acciperet ab
eis. Cumqz ascendisset i templu ad horam
orois nona. fuit ei consuetudo hebor tribz
horis orare. unu daniel dato edicto regis q
libz die hys tribz horis orabat. ascendens
fenestram cubiculi sui. 7 h consuetudo sumpta
e ab eccl. que isde tpibz tibz horis orat s.
tcia. vi. nona. qr ds tcia hora spm scm
discipul misit. vi. crucem ascendit. nona
aiam posuit. intuentes petr 7 iohs clau
dum. dixerut. respice i nos. at si dceret. at
tende paupertate nram. no hem q porri
gam t. at ille intendebat i eos sperans
se aliq accepturu ab eis. Ad q petrs. Argen
tu 7 auru non e m. Non enim erat sum
q reseruabat i usus pauperum q reliqrunt
patrimonia sua. pcientes omnia ad pe
des aplor. q au heo h t do. In noie ihu na
zareni surge 7 ambula in pace. 7 apphen
sa manu eius dextra eleuauit eu 7 ptinus
consolidate s bases ei. i. plante. 7 sterit 7 a
bulabat et intrauit i templu cu ill ambu
lans 7 exiliens. q additu e a luca. ut
ostenderet id impletu. saliet sic ceruus
claud. Et uidit ois pp ambulante eum
7 laudante dm. 7 repleti s stupore et

extasi in eo q cotigat illi. scientes q a nati
claus fuat. et cu uident petru et iohem cuc
rerut ad eos ad porticu que appllat salo
mois. i. in ea pte in qua stabat salomon
du oraret. et uides pets ppl̄m admirante
sup h miraclm locut e ad eos. Viri isrlite
qd admiramini aut q intuemini nos. q. uir
tute nra fecim h miraclm. q. d. Non uir
tute nra fecim h. S; ds habraam et ds ysaac et
ds iacob. et ds pat nroꝝ glificauit filiu
suu ihm. que uos tradidistis et negastis an
faciem pylati iudicante illo dimitti et uos
poti iudicastis barraban poti dimitte du
Non et. i. nois inuocatio et fides habita
de eo. dedit isti integram sanitate in cospectu
oim uru. et nc scio fres q p ignorantiam fe
cistis sic et pncipes uri. S; q sic pdictu erat
ab omib; pphis oportebat impli. peniteni
g et cuertimini ut cu uenerit tempa refri
gerij a facie dni. s. tpe incarnatois q reuia
fuit tpe refrigij ul dilectio uniusal iudi
cij et redemptio iustoꝝ. Deleant peccata
ura. Tunc n plene delebunt pcca. cu in fu
te rsnis mors destruet nouissima. et mi
miserit eu qui pdicatus e uob ihm xpm.
q oportet celu suscipe. i. ad dextam pris
sede usq in tpe resurrectionis oim q locut
e dns asela pos scoꝝ pphaꝝ. i. usq ad co
mune oim resurrectionem. tunc ei reuia oia
iplebunt de xpo. a pphis pdca. Et ponit
exempla de hijs que pdixerunt de xpo.
et pmittit moyses. loquentib; au illis ad
ppl̄m supuenerunt sacerdotes et magrat templi
indignati oms cotinuerunt. q ita magnifica
bant eu. quem q ipi dapnauerunt. q. reuum
et spalit saducei dolentes q pdicabant
resurrectione quam ipi negabant. et iniecerunt
man in eos et posuerunt in carcerem. q iam
uespa erat et no potuerunt eos iudicare.
Multi au eoꝝ qui audierunt uba eoꝝ credi
derunt. et fuat qui ea die ad fidem cusi
s. v. m. et h e q sepe leg q tria. m. una
die ad fidem conuisi sunt. q ipa de die

pentech. fcm e. Alia die. v. In altera die cogregati
s pncipes sacerdotu qui pncipatu hebant
int. xxiiij. seniores sacerdotes qui nouati
expimerunt. Ananias pnceps sacerdotu q
omib; preminebat. chayphas alexand
et iohes. hu p eu s excellentiores. et quot
erant a gne sacerdotali et seniores phisei
tradicionu inuentores legem. s. alius expo
nentes. hoꝝ distinctionu frequent hns in
eu. et statuentes eos i medio cotulij. interro
gauerunt eos i qua uirtute aut i quo noie fa
cerunt h. Tunc pets plen spu. s. dx. pmo qo
ne eoꝝ temariam ee ondens. Si nos hodie p
bnficio iudicamur. i. ad iudices trahimur. et
tamqm rei arguimur. q. d. Stulte nos ar
guitis. notu sit uob omib; q in noie i
que uos crucifixistis. iste sanus astat coram
uob q ds suscitauit a mortuis. h e enim
lapis a uob edificantib; repbat. i. a uob e
crucifix. qui postea suscitat a pre. Fcs e in capu
anguli. i. fcs e pnceps duoꝝ pploꝝ q i ipo
tamqm i angulari lapide s uniti. et no est
i alio salus. no e nom aliud sb celo datu
hoib; qua nom xpi in q oporteat nos saluari.
Videntes pet et iohis constantia attedentes
q illi eent ydiote et illitati admirabant
cognoscentes eos. q cu ihu uidarit eos. et
q pseus erat cu eis que sanauerat no po
tant contdice. Nota q et aliam heus ethy
mologia hic hui uocis ydiota qm ab
ysidoro. Nam s ysidor de ydiota. q. diuis
ab auriby. ydi. n. diuis ul diuisio. ota
auris intpr. ut dicat ydiota. q. diuis ab
intellectu. i. fatuus s ethymologia que h
ponit dr ydiota. q. ab ydiomate dci sut g
ydiote. q. cotenti solo ydiomate ligue sue p
dioma lingue hebree satis nouant et nil
aliud. Iusserunt au eos foras ext consiliu
secede. et cofebant ad inuice. dicentes. Quid
faciemus hominib; istis. manifestu e mi
raclm q fecerunt negare no psum. S; ne
amplius diuulget cominemur eis ne ult
loquantur noie h ulli hoim. et uocantes eos

denunciaverunt ne omnino loquerentur neque docerent
in nomine ihesu. Ad quos petrus et iohannes dixerunt. Si iustum est
iudicate an potius sit obediendum deo precipienti an vobis prohibentibus. q. d. erratis
prohibentes quod deus precipit nec estis audiendi. Ubi enim superior precipit et inferior contradicit
non est audiendus inferior. Non enim possumus que
vidimus et audivimus non loqui. At illi communicantes dimiserunt eos non audentes maius
inicere propter populum. Dimissi autem redierunt
ad suos in syon et nunciaverunt quanta principes sacerdotum et seniores ad eos dixissent.
Et quomodo confuderunt eos. Qui cum audissent unanimiter levaverunt vocem ad dominum dicentes. Domine qui fecisti celum et terram mare et omnia que
in eis sunt. qui spiritu sancto per os david patris nostri pueri
tui dixisti. Quare fremuerunt gentes et populi meditati sunt inania. Astiterunt reges terre et principes convenerunt in unum adversus dominum et adversus
christum eius. Convenerunt vere in civitate ista adversus
puerum sanctum tuum ihesum quem unxisti herodes et pylatus
cum regibus et populis israel facere que manus tua
et consilium tuum decreverunt fieri. Nunc domine respice
minas eorum et da servis tuis cum omni fiducia
a tua loqui verbum tuum. quia de his verbis solet
frequenter opponi. decreverunt herodes et pilatus
quod manus et consilium dei decreverunt fieri. Sed adhere
re duobus verbis facere et fieri. quia revera ipsi convenerunt ad exercendam ~~pravam~~ actionem deus decrevit
fieri illam passionem. quia actio illa fuit prava passio bona. Cum autem orassent motus est locus in quo
erant congregati et in terremotu tunc missus est
spiritus sanctus. et repleti spiritu sancto loquebantur variis linguis verbum dei cum fiducia et multitudinis credentium erat cor unum et anima una. nec quisquam
eorum que possidebat aliquid suum dicebat. Sed erant
illis omnia communia et magna gratia erat in omnibus
illis. neque enim quisquam egens erat inter illos. Quotquot autem erant possessores agrorum aut domorum
vendebant et ponebant precia ad pedes apostolorum.
Dividebant autem singulis prout cuique opus erat.
Ioseph autem **De barnaba.**
qui cognominatus est barnabas ab apostolis
quod est interpretatum filius consolationis levites cyprius
genere. cum haberet agrum vendidit illum et posuit
precium ante pedes apostolorum. Unde quia cum dixisset
levites ne videtur contra hoc esse. quia levite non
habebant hereditatem in terra. additum est cyprius
genere ut ostenderetur natus in dispersione inter
gentiles et licebat ei proprium habere. Sed est adhuc
verbo bede super hunc locum et tenendum hunc fuisse
socium pauli. non illum qui cum mathia statutus est quem cecidit sors super mathiam. quia quidam
arbitrantur ut dicit beda. minus intuentes
quia hic barnabas ille barsabas appellatur.
hic filius consolationis. ille filius quietis interpretatur.
Unde lucas nominis interpretationem sciens addidit
ut hoc ad illam distinctionem insinuaret. De
Vir autem erat **anania et saphira.** V
quidam nomine ananias cum saphyra
uxore sua. voluit esse in collegio iustorum ut
haberet necessaria vite sine labore. et ita lucrum
voluit sibi acquirere prebendam et cum vovisset
votum. totum precium agri venditi ponere ad pedes
apostolorum non solvens votum defraudavit de precio
agri conscia uxore mediam partem sibi retinens.
reliquam ad pedes apostolorum ponens. quod statim
previdens petrus in spiritu sancto ait. Anania cur
temptavit sathanas cor tuum mentiri te
spiritui sancto. Cur fraudasti de precio agri. Non hominibus
non es mentitus sed deo. qui scrutatur corda
et perdet omnes qui loquuntur mendacium. Audiens
ananias hec verba. cecidit et exspiravit. Unde
notandum quod licet deus in evangelio dixerit. siquis percusserit te in dexteram maxillam. prebe ei et alteram.
tamen in primitiva ecclesia quam exercuit vindictam.
quia enim principio promulgantur leges solent ad eas
sanciendas graves vindicte exerceri. ut rigore legis promulgate sanctior fieret iussio in
dicte. Unde in initio legis nascentis pro collectione
lignorum in sabbato lapidabatur homo. In initio sacerdotii duo filii aaron consumpti sunt igne pro
oblato igne alieno. sic ananias defraudans
de precio corruit et exspiravit quod et esse aliis
incutiendo. quia tam velox vindicta magnum
timorem aliis incussit. Factus est autem timor magnus
in omnes qui audierunt. Et est anticipatio. quia solus

uiri morte aut uxoris exitum pauci audierent.
Surgentes autem iuuenes asportauerunt cadauer et
sepelierunt. et factum est quasi horarum trium spatium. et
uxor eius intrans uenit nesciens. Ad quam pe
trus. Dic mihi mulier. si tanti agrum uendidistis.
Ad quem illa. etiam tanti. Ad quam petrus. Quid utique
conuenit uobis temptare spiritum domini. Ecce pedes
eorum qui sepelierunt uirum tuum stant ad hostium
et efferent te. Ac si diceret. si bene illos concludes. dicet
morieris. qui eum sepeliunt mortuus est. Con
festim corruit autem ante pedes eius et exspirauit
quia fuit conscia fraudis. et intrantes iuuenes
qui stabant ad hostium inuenerunt eam mor
tuam et sepelierunt eam ad uirum suum asportan
tes. id est iuxta uirum suum. Fuit enim hec consuetudo
hebreorum uxores sepelire iuxta uiros ut conuen
tum carnis sequeretur coniunctio pulueris. et
quia mulier de costa uiri formata est. Per manus
autem apostolorum fiebant signa et prodigia multa in ple
be. et erant omnes unanimiter in porticu
salomonis. Nemo autem infidelium audebat se
fidei coniungere illis. quia territi erant exemplo ana
nie. et augebatur credentium in domino multitudo.
et ponebant in plateis infirmos. ut uenien
te petro umbra corporis illius obumbraret liberarentur
ab infirmitatibus suis. quia petrus prius erat imi
tatus et maiora legitur fecisse quam christus. Et inde quod
grabata proprie dicuntur lectisternia pauperum. quibus
medici corpora substinentur. Sed cum substrauit capiti
substramentum.

Assurgens autem princeps sacerdotum et saducei reple ti sunt zelo. et iniecerunt ma nus in apostolos. et posuerunt eos in publica custo dia. id est in carcere. Notandum super pluraliter dicuntur sit principes sacerdotum. hoc dicitur singulariter. quia mortuus erat forte unus eorum. scilicet ananias

> Secundum quosdam scribitur grab batum per duo b. ut sab batum. et sic dicunt debere pro ferri media correpta. alii dicunt grabatum. quasi grauatum et u. mutatur in b. et sic de bet produci quod uerius est.

IV

uide quia saducei dicti sunt. quasi seducei a se
dech. quod interpretatur iusticia. Unde melchisedech
quasi rex iusticie. usurpabant enim sibi nomen ius
ticie cum essent iniusti. uel dicti sunt saducei a sadoch
sacerdote a quo transtulit sacerdotium abyathar. *salamon ad*
et gloriabantur de genere eius. Isti consentiebant
principibus sacerdotum in persecutionibus apostolorum
quia predicabant resurrectionem quam ipsi negabant.
Angelus autem domini per noctem aperiens ianuas car
ceris et educens eos dixit. Ite et loquimini in templo
plebi omnia uerba uite huius. scilicet eterne uite. quod
non fuit uetitum addere. quia iam famosa erat
secta phariseorum. Non est autem intelligendus angelum
aperuisse ianuas carceris. Sed quod dicitur est aperi
ens sic accipiendum est. ac si diceretur. ita eos
educens ac si ianue essent aperte. Credendum
est enim uere quod transierunt sed ianuis clausis
educti de carcere. factum est ad eorum confirmationem
et iudeorum confutationem. Nam quoniam hesita
uit thomas christum in carne et ossibus
clausis ianuis ad discipulos intrasse eum
sepultum uidat clausis ianuis eductum esse.
iudei quoque dicentes corpus christi furto sublatum de
monumento. quod furto dicerent apostolos sublatos esse
de carcere clauso nisi preceptum angeli minime
tur ait diluculo in templum et docebant plebem.
quia preceperat angelus ut predicarent in templo
scilicet in loco celebri et a sacerdotibus frequentato.
Adueniens autem princeps sacerdotum et qui cum
eo erant. conuocauerunt concilium ut deliberarent
quid faciendum esset de eis. Adhuc enim putabant
in carcere positi ut ad iudicium traherent. et
miserunt ad carcerem ut adducerent. Cumque re
uersi essent ministri. renuntiauerunt eis sic in
uenientes dicentes. carcerem inuenimus clausum
cum omni diligentia et stantes ad ianuas
custodes. aperientes autem eum neminem inueni
entes intus. reuersi sunt ad nos. Ut autem au
dierunt hos sermones magistratus templi et prin
cipes sacerdotum. id est potentiores et sapientio
res. ambiebant quidnam hoc factum esset. Et ecce
adueniens quidam dixit eis. Viri quos po
suistis in carcere stant in templo et docent
populum. Tunc abiit magistratus cum ministris. id est
princeps sacerdotum. et est magistratus singulari
numero. et non eodem in precedente sed genitiuo.

et addixerunt eos sibi iii. non audens eis facere
violentiam propter populum qui favebat eis. et statu-
erunt eos in concilio. Et ait illis princeps sacer-
dotum. Precipiendo precepimus vobis auctoritate
pontificali. ne doceretis in nomine isto et in
nomine ihesu. et ecce replestis ierusalem doctrina
vestra. et vultis super nos traducere
sanguinem huius hominis. id est sanguinis iudicatum
quasi. et vultis arguitis nos quasi reos sanguinis
innocentis predicando eum innocentem quem
condempnavimus. Et respondentes omnes unani-
miter apostoli ex fervore et zelo non patientes
loqui unum pro omnibus. Obedire oportet deo
magis quam hominibus. Deus patrum nostrorum
glorificavit filium suum ihesum quem vos inte-
mistis suspendentes in ligno et exaltavit
illum ad dexteram suam. et nos testes sumus
horum verborum et spiritus sanctus quem dedit omnibus obedi-
entibus sibi. inquio ad penitentiam eos provoca-
vit. ac si dicat. et vobis si velitis obedi-
re. Hec audientes dissecabantur cordibus
suis. Tunc surgens in concilio quidam phari-
seus nomine gamaliel legis doctor hono-
rabilis universe plebi. precepit ut ad bre-
ve amoverentur. Iste gamaliel ut dicit
clemens in epistola quadam fuit discipulus a-
postolorum sicut nychodemus. de consilio quorum apostolorum
erat inter iudeos ut sepe mitigaret fu-
rorem eorum adversus eos. Locutus est ergo gama-
liel in concilio in hunc modum. Viri israelite at-
tendite vobis quid acturi estis super ho-
minibus istis. q.d. non debetis subito iudica-
re. sed expectare. quia si opus eorum tantum est homi-
num per se destruetur. si autem est opus dei sta-
bit nec poterit destrui. et hoc ostendit exemplo
duorum. scilicet theode et iude galilei. Theodas
magus ut tradit iosephus dicebat se prophetam
ad cuius persuasionem multi venditis omnibus
suis et sublatis ex urbe facultatibus ve-
nerunt ad ripam iordanis et promisit se
facturum per tonitruum ut divideret iordanis et
transirent sicco pede sicut transierunt filii israel
et dum expectarent in tonitruo illo supve-

nies procurator presidis et syrie cum multitudine
equitum multos ex eis occidit. et caput ipsius
theode iherosolimam reportavit. Post hunc
extitit iudas galileus in diebus professionis
id est descriptionis universalis ab augusto facte
quando unusquisque solvens censum capitis profite-
batur se subditum romano imperio. Iste iudas
galileus sui esseus generis ut tradit iosephus
persuadebat iudeis ut negarent tributa ro-
manis asserens eos qui decimas et primici-
as solvebant non debere solvere tributa hominibus
et in tantum prevaluit hec eius doctrina. ut phari-
sei et magistri populi querent ab eo ipso domino
an solvendum esset tributum cesari. pea put
ipse et quot ei consenserunt. Consenserunt autem
exhortationi gamalielis. et convocantes apostolos
flagellaverunt eos et flagellatos dimiserunt
prohibentes eis sub comminatione mortis ne
amplius loquerentur in nomine domini ihesu. et ibant
apostoli gaudentes a conspectu concilii quoniam digni
habiti sunt pro nomine ihesu contumeliam pati. Ecce
erat iam in eis robur fidei qui non ubi prophi-
biti potant non flagellis id est non destruuntur. primo
prohibiti. in flagellis ceci. In diebus autem illis crescen-
te numero apostolorum id est ... qui eo tempore dicebantur
discipuli factum est murmur grecorum id est advena-
rum gentilium in civitate conversorum ad iudeos
qui fuerant in dispersione nati et inter grecos
nutriti adversus hebreos eo quod non permittebantur
eorum vidue in ministerio cottidiano. quia vidue
hebreorum erant magis proprie. et ideo aliis preferre-
bantur in dispensatione administrationis cottidi-
ane. et potest intelligi causa murmuris dupliciter.
quia vidue grecorum in cottidianum ministerium non
admittebantur. vel quia in ministerio cottidiano
nimis gravabantur. Forte fecerunt eas focari-
as et hi. vilia administrare. Videntes autem apostoli VI
murmurationem ideo ordinant per administratores in-
digentium quas necesse erat administrare. quia ipsi
non poterant ad hec sufficere ut singulis distribuerent.
Convocantes multitudinem dixerunt. Non est
equum nos derelinquere legem dei et ministrare men-
sis. Considerate ergo fratres viros ex vobis boni testi-

APLORUM

monij. vij. plenos spu sco & sapia. q̄s ↄsti
tuam⁹ sup h op̄ ū ipi ministrent ul' psint
ministrib3. nos uō orōni & pdicatōi uaca
bim⁹. Et placuit sm̄o iste in strātudini. et
elegerunt. vij. stephm̄. s. & philippu. & proꝛ
et nycanore. & pmiorte & parmena & ni
colau aduenā anthiocenu. qui sol' dts est
aduena. q2 sol' erat aduena. ul' q2 notabil'
erat factus. Dr̄ aduena. q. alien⁹. Et hos
statuerūt illi qui elegant añ ↄspectu aplo2
& orantes apli imposuerūt eis man⁹. Horū
uice hnt in ea archidiacōi qpea instituti
ut portent pond⁹ negociatoꝝ ut ipi libius
uacent doctine & orōni. s3 epi nr̄i temps
q2 dephendūt archidiaconos in h⁹ admīstra
tione mīr ↄuspectos. puida quadam
cautela dat opam huic admīstratōi. &
uide q2 apli legunt̄ orando eis man⁹ īpo
suisse. io in ordinatōib3 fiūt orōnes. Hac
& auctori. in quib3da ecclijs man⁹ impo
nūt̄ dyaconib3 i ordinatōib3. qui añ ma
nus eis nō imponūt sc̄m hnt auctoritē
bede. Qr̄ añ dcm ē et orantes iposuerūt eis
man⁹. dic intelligend⁹ ēē fcm p⁹. q2 pea or
dinauerūt minist⁹s sac' altaris & dnici san
guis & tūc eis man⁹ imposuerūt. vn̄ & sac
cotib3 cū ordinant̄ man⁹ imponūt. Et uer
bū dni crescebat & mltiplicabat̄ nūs disci
ploꝝ in iłrm. Multa & turba sacdotu obe
diebat fidei. Et stephs plen⁹ gra & forti-
tudine. faciebat pdigia & signa magna in pp̄lo. Sur
rexerunt añ quida de synagoga libtinoꝝ a
regione sic dictoꝝ. ul' libtinoꝝ. i. manu
missoꝝ qui cū prius fuissent, sui postea
fuant libtate donati. & si de suih ↄditōe
fuit qui pmo restituit fidei xp̄i. & cyrenen
siū a cyrene ciuitate. & eoꝝ qui erant a cili
cia & asya minori que s3 prime s3 dispu
tantes cū stepho. & n̄ poterant resistere sap
& spūi sco qui ī eo loquebat̄. Tūc intdixe
rūt duos falsos testes qui testificarent
eū dixisse blasphemiā in dm̄ & ī moysē.
Et ↄuenerūt duo fli testes & dixerūt. Ho
mo iste n̄ cessat loq̄ adu's locū scm & moysen.
q. d. detrhit templo & legi. Audiuim⁹ eū dicē
tē. Qm̄ ihc destruet locū istū & mutabit tr
adicōes quas tdidit nob' moyses. Oms añ
qui ītuebant̄ stephm̄ sedentes ī ↄcilio ui
debat faciē eius q̄i faciē angli. Et dix' ad
eū pnceps sacdotu. sinūq̄ h ita se hnt. Et
VII
egssus ē bts stephs facere gn̄dem simonē
et q2 arguebat̄ de blasphemia ī dm̄ & ī moy
sen. io pmittit in pncipio simonis ↄmen
datōm dī dicēs. Deus q̄ locut⁹ ē prib3 & pphis
ēē dm̄ maiestatis & glie. & statim ascend't
ad ↄmēdatōm moysi. inchoans ab altiori
. s. a ↄmēdatōe prm. a quib3 descend' moyses.
inchoat itaq3 ab abrham q̄m egssus de chal
dea uen' in mesopotamiā. & īn in charrā
& īn in iudea. Viri fr̄s & prēs & fr̄s audi
te. Ds glie apparuit pri nr̄o abrhe cū esst
ī mesopotamia priusq̄ morarēt in charrā
dix' ad illū. Exi de tra tua & de cognatione
tua. & tcium addit' in genesi. s. & de domo pa
tris tui. s. a stepho pmittit'. q2 scientib3 lo
q̄bat'. ido hystoriā breuit' tangit. vl' trāsit
q. notā. s3 ur' obliq' libro geneseos ū ur' cō
tum q2 p' mortē pris. s. thare dcm fuit a
brahe h. in quo ↄstat q2 mortu⁹ ē in char
ram ū & filius eius cū eo htauit. & ita
dcm ē in charrā. Ergo q2 hic dr̄ prius q̄m
morarēt' in charrā. potuit ut'bq3 dici
ul' dr̄ ū. & dixit ad illū pea supple in char
rā. s3 siū ī mesopotamia siū in charrā.
siū utbiq3 dcm sit. dix' ei. Exi de tra tua.
sinūq̄ iam exierat de chaldea. utiq3. s3 ad
huc ibi tenebat' desidio & spe redeundi.
pceptū ē g⁹ ei ut exiret mte q̄ exierat
corpe. Vl' pt' d. q2 iam mesopotamia
et charrā in chaldea s3. et ita de chaldea
egssus. i. de quada pte chaldee uenit ī
mesopotamiā. in aliā. s. ptem chaldee
& īn uenit in charrā que adhuc erat
ī mesopotamia. tūc exiit de tra chal
deoꝝ & de mesop. q̄. ad h q2 intell' bis
dcm ē. & pea uenit in charrā. et inde

Et cōmoueꝛt plebē & seniores & scribas
et adduxert̄ eū ad ↄciliū

VII

fili de charra p qm mortuus e pr ei. trans-
tulit eu ds in tram istam i qua uos hi-
tatis. vl' tc exiit de tra chaldeor mitte.
& iii. s. p depositom illius uoluntatis post
morte pris translatus in tram ista. vl'
si intelligat dcm. uenit i charra. plane
le h littera. & inde q in hebr le. de hur cal
deor. i. de igne. Chaldei n. igne adorabat
& p igne traiciebant puulos suos. sic
nos traicimur p aquas baptismatis. &
tradut hebi q q thare & filij eius cu
eent in chaldea nolebant adorare igne
& piecti s a chaldeis i igne. & 2bustus e
aram fr abrahe. abraham no a dno li-
batus e. vn et sepe dcm e a dno. ego su
dns ds tuus qui eduxi te de hur chal
deor. P qm au libatus e cu pre suo t
thare et nachor fre. & loth nepote. & to
ta familia uenit in charra. & in pt
morte pris ibi remanete fre nachor
uenit in iudea. & no dedit illi ds hedita-
te in ea. nec passu pedis. nec e minima
pte. q nil ibi possedit n titulo emptois.
speluncã eni cum agro no hedıtate p sed
s pcio emit ab ebron ephron filio sephor
etheo. s repmisit dare illam i hedıtate
semini ei p ipm cu n hret filiu dices.
Erit sem tuu accola & pegrinu in tra a-
liena. cccc. & xxx. annis & ipte h tpis
subicient eos suituti & male tractabunt
eos egyptii. q. c. xl iiii. annis fuerunt
in suitute egypti. & gente cu suierut
ego iudicabo dicit ds. & p h exibut & ser-
uient m in loco isto. Sic ordinata con-
structione nil scrupuli surgit. hos. cccc.
xxx. annos 2putat raban a die
qua fca e h pmissio abrahe us ad e-
gressum de egypto. De tempore namq
pmissionis fce abrahe us ad egressum
iacob in egyptum fluxerunt. cc. xl. ani.
ab ingssu us ad egssum totide. sic raba-
no 2sonare ui ap dices. q. p. cccc. & xxx.
anos fca est lex. De generatione ysaac.

Beda & aug. q dcm e in ysaac uoca-
bit semen adherentes huic ubo 2pu-
tant istos. cccc. xxx. anos a nate ysaac
us ad morte duor regu. i. seon regis a-
morreor et og regis basan. pse exinde
hystoria b'uit stephs. & dedit illi testam-
tu circucisionis. & genuit ysaac & circum-
dit eu octaua die. et ysaac genuit iacob
& iacob. xii. patarchas. et patarche e-
mulantes ioseph uendiderunt eu in egypt.
i. negociatoribz q transtulerunt eu in egyp-
tu. q b'uit trasit. & erat ds cu eo & eri-
puit eu ex omnibz tribulonibz eius & dedt
ei sapiam & gram in 2 pharaonis regis e-
gypti et 2stituit eu ppositu sup egyptu
et sup ome dom sua. pea fca e fames i
uniusa tra. & audiens iacob frumentu
ee in egypto pmo misit filios. pea ipe
cu. lxxv. aiabz descendit in egyptu. ysitas
hr s libros geneseos. q cu. lx. vi. aiabz
intrauit. & si 2putent ipi iacob & ioseph.
cu duobz filijs no s nisi. lx. Lucas addi-
dit. v. p anticipatom 2putans nepotes
ioseph. sequens editione. lxx. q mag erat
autentica qm n sequeretur forte mini cre-
deretur et & op eius suspectu hret. Et de-
functus e ipe iacob in egypto & pres nri
s. xii. patriarche et translati s in sychem.
h loco de ioseph legr. q filii isrl ad ei pe-
ticom ossa ipius de egypto transtulerunt. q
& pphasse legunt et sepulta s in sychem.
Quod e g q p alii dcm e translati s in sy-
chem. credendu e ut d beda stepho. credendu
e ronimo q in hystoria paule d eam tran-
isse p sychem et ibi inuenisse sepulcra xii.
pphetarum l patriarchar. pmo g translati s
in sychem. & in pea positi s in sepulchro q
emat abraham pcio argenti a filijs e-
mor filii sychem i spelunca. s. duplici quam
emit. ccc. syclis ab ephron filio seor etheo
s. in abrahamio n sepult e adam cu eua
abrah cu sara. ysaac cu rebecca. iacob cu
lya. Sz qd e q. dcm e in sepulchro q emit

abraham a filiis emor filii sychem. cum constet
abraham emisse sepulchrum ab ephron etheo
io sic construunt quidam litteram. translati sunt in
sychem. sychem dico empta a filiis emor
filii sychem. Sed quod est quod dicitur emor filius syche
cum constat sychem fuisse filium emor. Potuit
esse quod fuerunt duo sychem quorum alter aliunde
pater emor dicitur. alter in genesi filius eius. vel
ita ordina constructionem ut iungas principium
sermonis et finem hoc modo. a filiis sychem filii
emor. et ita hic locus congruit libro geneseos
ut ergo omnis dubitatio excludatur ita constru-
itur littera. translati sunt in sychem. sychem di-
co empta a iacob. scilicet a filiis sychem filii e-
mor. ac si diceretur in illa sychem quam emit ia-
cob non abraham. et non postea positi sunt in sepulchro
quod emit abraham ab ephron etheo. scilicet in ab-
rahamio. Postea redit stephanus ad ordinem hys-
torie. quia quantum digressus fuerat et continuat
ei quod dictum est. Post hec exibunt et deservient mihi
in loco isto. Cum autem appropinquaret tempus repro-
missionis. crevit populus et multiplicatus est in
egypto quoadusque surrexit alius rex in egip-
to ignorans beneficia ioseph et immemor
beneficiorum ioseph. Hic affligit patres nostros et
proprie necari parvulos mandavit. eo tempore quo dedit edictum occidendi parvulos
natus est moyses et fuit gratus deo. Ecce quomodo
descendit ad commendationem moysi. quia argue-
batur blasphemasse in eum. qui cum nutritus
esset tribus mensibus in domo patris sui proiectus in
flumine. et sustulit eum filia pharaonis que
venerat ad flumen ut lavaret. et nutrivit eum
educavit sibi in filium. ~~et nutritus~~ est moyses omni sapientia e-
gyptiorum. et erat potens verbis et operibus suis.
id est eloquens et fortis. Cum autem esset xl annorum
visitavit fratres suos filios israel. iuxta gel-
sen vel occidit egyptium rixantem cum hebreo.
putans fratres intelligere sicut ipse intelligebat
in spiritu quod per manum illius dominus filios israel a manu
egyptiorum esset liberaturus. At illi non intellexe-
runt. et cum sequenti die vellet reconciliare
hebreos duos rixantes qui iniuriam faciebat
alteri repulit eum dicens. Quis te constituit in

ducem et principem super nos. numquid me vis interficere
sicut heri interfecisti egyptium. Quo audito ti-
mens est fugit in terram madian. vel de sephora
filia sacerdotis madian quam duxerat duos genuit
filios. Expletis autem annis xl apparuit ei
deus in deserto synai cum minaretur gregem ad inte-
riora deserti in rubo. et facta est vox domini ad eum di-
cens. Ego sum deus patrum vestrorum. et tremefactus est
moyses. Dixit autem illi deus. Solve calciamen-
ta de pedibus tuis. locus enim in quo stas terra sancta
est. Vidi afflictionem populi mei qui est in egypto et ge-
mitum eorum audivi et descendi liberare eos. Et
nunc veni et mittam te in egyptum. Hunc moysen quem
negaverunt dicentes. Quis te constituit principem super
nos. misit deus principem et redemptorem eorum de ser-
vitute egypti cum manu id est ope vel auxilio an-
geli qui apparuit in rubo. hic eduxit eos faciens
signa et prodigia in terra egypti et in mari rubro.
et in deserto annis xl. idem moyses dixit filiis
israel. Prophetam suscitabit vobis deus de fratribus vestris
ipsum tamquam me audietis. hic est qui fuit in
ecclesia id est in congregatione populi israel in solitudine
synai cum angelo qui loquebatur in monte cum
patribus nostris. qui accepit verba vite dare. cui no-
luerunt obedire patres nostri sed repulerunt eum et aversi
sunt cordibus suis in egyptum ab aaron dicentes.
Fac nobis deos qui nos precedant. et fecerunt vi-
tulum et hostias ei obtulerunt. Postea quia dice-
bant eum deprivare sanctum locum. subdit de commenda-
tione tabernaculi. quod dictum est tabernaculum testimo-
nii. vel quia in eo erat archa testamenti. vel quia
cum fores tabernaculi clause subtectis diffinie-
bantur. Et tabernaculum inquit testimonii fuit
cum patribus nostris in deserto sicut disposuit deus ad
moysen loquens ut faceret illud secundum formam quam
viderat in monte quod habuerunt patres nostri usque ad
dies david. iudicibus autem salomonis templum tab-
naculo successit. postea incepit eos arguere propter quam
purgavit se a crimine sed a falsis testibus ob-
iecto. Dura inquit cervice et incircumcisis cor-
dibus et auribus nos semper spiritui sancto restitistis
sicut et patres vestri quem prophetarum non sunt persecuti
fratres vestri. hii autem dicentes dissecabantur cordibus suis
preter

et strídebant dentibz in eū. Cū aūt esset stephs
plenus spū sco intuens in celū uidit gliam
dei et ihm in forma humana stantē a dextris
dei. Stans apparuit ei cū fixus ne titubaret
lapidandus. Eo .n. ipso quo stabat paratum ei sb
uenire mostrabat. q stare pugnantis ē ul' ad
iuuantis sepe intellexim⁹. Ecce inquit uideo ce
los apertos et filiū hominis stantē a dextris uirtu
tis dei. Tūc exclamātes uoce magna clause
runt aures suas. q. abhorrentes audire blas
phemiā. Et impetū fecerunt unanimiter in
eū. Et eicientes eū extra ciuitatē lapidabant
in hoc s legem se agere arbitrantes. qr s lege blas
phem⁹ educebatur extra castra et ibi lapidabatur
eū uniūs pp̄l. et testes duo fr̄i qui primi sm
legē tenebantur lapides in eū iacere. qr in lege
dēm ē de blasphemo. Prima man⁹ testiū la
pidabit eū. Deposuerūt uestimenta sua ne inq
narentur tactu illius sec⁹ pedes adolescentis
q uocabatur saul⁹. q postea uocatus ē paulus
cui teste beda in hoc ds uidit prouidit. q n
man⁹ eius sanguine ē innocentis polluta. s3
tantū seruauit lapidantiū uestimenta et con
sensit eis. vn tamqª cliguí morte periret.
n ds p gratiam et peniam inspirarz. Lapida
uerūt g stephm inuocantē et dicentem. Dne
ihu accipe spm meū. sic et xpc ait ad patrem.
In manus tuas dne cōmendo spm meū. Posi
tis aūt genibz clamauit uoce magna dicēs.
Dne ne statuas illis h peccm qr nesciūt
q faciūt. Multi eñ ex eis ipm occidendo
estimabant se implere legem iure q dns p
dixerat eis. Venit hora ut omnis qui inter
ficit uos arbitretur se obsequium pstare deo.
VIII Et cū h dixisset obdormiuit in dno. Facta
ē psecutio magna in eccla que erat ioso
limis quia occiso bto stepho uno de princi
pibz ecce. et qui principio .vij. dyaconorz ce
perunt alios psequi grauiter. intm q omnes
discipli pter aplos qui ut pastores gregis certis
erant cōstantiores. dispsi s p regiones iu
dee. et fugientes samariā a facie psecu
torz iuxta q pceperat do⁹. si psecuti uos
fuerint in una ciuitate. fugite in aliam.
Sepelierunt aūt stephm uiri timorati.
et fecerunt p. et c. i. iuxta more tre diligen
t curā adhibuerūt sepulture et fecerunt
planctū magnū sup eū. Tūc apli prudentes
q ad gtes in postm eent transituri. proude
tes fidelibz q erant in urbe remansuri. or
dinauerunt iacobū alphei epm iosolimis
et imposuerūt ei manus. petr⁹. iacobz et iohes.
id nō a paucioribz qm tribz epis. epc hodie
consecrantur. Saulus uo deuastabat ecclam
discurrens p domos trahens uiros ac mul
ieres et detrudens in carcerem. nemine tn oc
cidens. dno custodiente man⁹ eius ne san
guine innocentiū pollueretur. Qui aūt disp
si fuerant ptransibant de loco ad locū euangeli
zantes ubū uichominu⁹ qr dispsi cōstan
tes in psecucione eorz erant. Philipp⁹ aūt dya
con⁹ sc⁹s a stepho descendens in ciuitatē sa
marie pdicabat ihm xpm. et intendebant
turbe unanimiter hys q a philippo dice
bantur uidentes miracula q faciebat. qa
multos demoniacos libabat. multos paraliti
cos sanabat. et claudos erigebat. Erat aūt
ibi symon magus seducēs gentē. cui auscul
tabant omēs a minimo usqz ad maximū
qr magicis artibz mira faciebat. vn dice
bant ipm uirtutē dei magnā ee estimātes
pphetam ul' angelm ul' di filiū ee. qr mentes
eorz dementauerat .i. magicis artibz subu
tat. Tūcqz credent philippo euangelizanti de
regno dei in noīe ihu xpi baptizabantur uiri et
mulieres. et symō simulauit credere se et bapti
zatus ē. Videns eñ philippū facere mira
cula qualia et quanta ipe facere nō poterat n
ita facere facile putauit ex quadā industria
si ideo ficte baptizatus ē ut familiarius ei
adhereret et addisceret artē qua silia posset
facere. Cum aūt audissent apli qui erant
iosolimis q recepit ubū dei samaria
miserunt ad eos petrū et iohem. Qui cū uenis
sent orauerunt p ipis ut acciperent spm scm
inuisibiliter. q forte nondū fecerant. Nondū eñ

in q. qn illor ueniat .i. inuisibilr descendat.
Constat eni q inuisibilr spm scm acceperant
cu baptizati eent in noie dni ihu. tuc ip
nebant man sup illos et acceperunt spm
scm. Itaqz uisibili signo oni debebt cu lin
guis oim loqrent. Constat huc philippu
fuisse dyaconu no aplm. q tn ur ex glo.
sup mathm. qr manuu impositom reserua
uit aplis. que ppea reseruatur hodie sol
eor uicariis .i. epis qui man imponunt
et fronte liniunt in cofirmatioe ut dat sps s.
ad robur. Si eni philipp iste ap esset. statim
baptizatis man imponeret no ad h alios
expectaret. Cu au audisset symon q p impo
sitione manus aplor daretur sps scs.
putans ex quada industria h ab eis fi. et
hanc posse ab eis pcio copare obtulit eis
pecunia dicens. Date m hanc ptatem ut
cuicuq man imposuo accipiat spm scm
et sic uoluit eme hanc pate ad lucru. Ad
q petrus. Pecca tua l pecuia tecu sit in pdi
tom. sic pot distingui ne uideat imprecari
pecunie. Pecunia tua tecu sit supple
ducens te i pditom. vl imprecando ait ip
ditom. Pecuna tua tecu sit .i. pecuniam
tua heas et p ea pena etna luas. Sci eni
cu sumam maledcois pferunt no ex uoto
ultonis. s intuitu iusticie in eam prerum
put. no q t ps in simone isto. n ad man
tue impositom dat sps scs. Cor eni tuu
no est rectum coram dno. Pniam itaqz a
ge ab hac neqtia tua et roga dm ut si for
te remitatur tibi hi cogitatio cordis tui. In
felle eni amaritudinis et obligatioe iniqta
tis uideo te ee. Sciebat petr in spu eum
pniam n acturu. s adhuc eu exhortabat.
qr h offm eius erat. Symon au sciens se
indignu a deo exaudiri. noluit orare sed
ait aplis. Precamini p me ut nil sr me
ueniat hor q dixistis. Petrus ub et iohes re
dibant iosolima. et mltis ciuitatibz sama
ritanor euglizabant. Angls au dni locut
e ad philippu dicens. Surge et uade cont
meridianu ad uia q descendit ab ihrlm i gaza.
Et e glo. sup ubu h. .i. in affricam. q. d. va
de ad uia p qm ab ihrlm i gazam dein des
cendis in affricam. h. s. gaza deserta e. vet
eni gaza q olim erat timin chananeor
iuxta egyptu destructa erat et loco ei
alia edificata. Et surgens abiit. et ecce
uir ethiops eunuch potens i domo can
dacis regine qui erat sup oms gazas ei
uenat adorare in ihrlm. Erat .n. csue
eunuchor custodire thesauros potentu
et ut tradit in aliis hystor. pcu misat
mlta dona i templo ihrlm. candacis re
gina ethyopu. Dicebant regine ethyo
pu candaces. sic romani imperatores di
cebantur cesares. nec hebant regnu regio
illa n a feminis. Cumq reuertetur ethyops
ille sedens sup curru et legens ysaiam
pphetam. dixit sps phylippo. Accede et VIII
adiunge te ad curru. Accedens au philipp
audiuit eu legente ysaiam pphetam et
dixit. Putasne intelligis q legis. Qui ait.
Et quom possu si n aliqs ostenderit m.
Et rogauit philippu ut ascenderet et sederet
secum. Erat au h locus scripture qm le
gebat. qui dno pcurante sic legendus
occurerat. Sic ouis ad occisione ductus e et
sic agnus coram tondente se sine uoce sic
n apuit os suu. Rndens au eunuch
philippo dixit. Obsecro te ut dicas m de
quo ppha ait h. de se. an de alio. Apiens
au philipp os suu et incipiens a scripta
hac de qua s querebat. euglizauit illi
ihm. Et du irent p uia uenerunt
ad quda aqm. et ait eunuch. Ecce aqua
qs phibet me baptizari. Ad q philipp.
Si credis ex toto corde licz te baptizari.
Ad q ille. Credo dei filiu ee ihm xpm. et
uide qr cu in spu uideret philipp eunu
chi fidem. uoluit tn ab eo extorquere
sensu et cofessione manifestam. nolens
eu subito baptizare. ut daret ex bap
tizatis et baptizandis in rogandi et co

fitendi. Unde hodie cum quadam dilatione et protelatione scrutiniorum celebratur sollempne baptisma in sabbato paschali, quia incipiunt scrutinia in media quadragesima ab ea die qua cantatur Dum sanctificatus. Tunc iussit stare currum, et descenderunt ambo de curru, et baptizavit Philippus eunuchum. Et cum ascendissent de aqua, spiritus domini rapuit Philippum, et ultra non vidit eum eunuchus. Sed ibat per viam suam gaudens. Philippus autem inventus est in Azoto, et pertransiens evangelizabat cunctis civitatibus, donec veniret Cesaream, in qua civitate domum habuisse legitur, cuius usque hodie apparent vestigia, et [illegible] cubiculum quatuor filiarum eius virginum prophetissarum.

h. Hic redit hystoria. De paulo.

Hic ad ordinem suum prosequens de Paulo et continuatur ei quod supradictum est: Saulus devastabat ecclesiam. Quod enim dictum est de Philippo et de conversione eunuchi, quasi incidens fuit.

VIII Saulus adhuc spirans minarum et cedis in discipulos domini, id est adhuc contumax et in eos conspirans et ad cedem eorum, accessit ad principem sacerdotum, et zelo furoris eum concitante, petiit ab eo litteras ad singulas synagogas iudeorum que erant Damasci, ut eius auctoritate si quos inveniret Damasci huius vie viros ac mulieres vinctos perduceret in Ierusalem. Et cum iter faceret, contigit ut appropinquaret Damasco. Et subito circumfulsit eum lux de celo, et cadens in terram audivit vocem dicentem sibi: Saule, Saule, quid me persequeris, scilicet in membris meis? Qui ait: Quis es domine? An deus es vel angelus? Ego, inquit, sum Ihesus Nazarenus quem tu persequeris. Durum tibi est contra stimulum calcitrare, id est potentiori rebellare. Et tremens ac stupens dixit: Domine, quid me vis facere? ac si diceret: voluntatem tuam indica michi, quia paratus sum tibi obedire. Ad quem dominus: Surge et ingredere civitatem et dicetur tibi quid te oporteat facere. Viri autem qui comitabantur eum stabant stupefacti, audientes quidem vocem ipsius Pauli, nec eius qui loquebatur cum eo, neminem autem videntes, iuxta quod ipse Paulus infra dicit: qui mecum erant lumen quidem viderunt, vocem autem non audierunt eius qui loquebatur mecum. Et surrexit de terra, et apertis oculis nichil videbat. Factus cecus corpore, qui primo fuerat cecus mente. Ad manus autem illum trahentes manibus, scilicet suis manus eius tenentes, et sicut cecum ducentes introduxerunt eum Damascum. Et erat ibi tribus diebus non videns, et non manducans neque bibens. In quo triduo creditur a spiritu sancto didicisse evangelium. Unde gloriatur in epistola ad Galathas se non habuisse hominem magistrum dicens: Neque ab homine accepi illud neque didici, sed per revelationem Ihesu Christi. Imponebatur enim ei a pseudo[apostolis] quod edoctus esset ab Anania, non a spiritu sancto. Unde vocabant eum apostolum Ananie. Nec te moveat si quandoque legitur conversio eius facta primo anno dominice passionis, quandoque secundo: alterum de anno usuali, alterum de anno emergente dicitur. Si enim computes primum annum dominice passionis a kalendis Ianuarii qui est annus usualis, tunc secundo anno conversus est Paulus. Si autem computes ab ipso die passionis usque ad sequentem diem passionis anno revoluto, qui est annus emergens, in primo anno passionis dominice conversus est. Erat autem Damasci discipulus quidam, id est christianus, nomine Ananias, et dixit ad illum in visu, id est in visione, dominus: Anania. At ille ait: Ecce ego domine, paratus tibi obedire. Ad quem dominus: Surge, vade in vicum qui vocatur rectus, et quere in domo Iude Saulum nomine Tharsensem: ecce enim orat. Forsan Iudas erat proprium nomen hospitis sui, vel forsan erat de tribu Iuda, ut sit sensus: In domo Iude, id est in vico iudeorum, vel in domo Iude, id est inter iudeos qui ibi erant. Vicus autem dicitur a vicinia civitatis, ut dicit Rabanus, ut ipse dicantur vici vicinia intra civitatem. Hic tamen et sepe alibi aliter accipitur. Ne timeret Ananias venire ad Saulum quem noverat acerrimum persecutorem christianorum, addidit dominus: Ecce enim orat, quasi diceret: Non est timendus, quia factus est de Saulo Paulus, de lupo agnus. Et ego tibi revelavi ei adventum tuum. Iam enim vidit in spiritu virum introeuntem ad se et imponentem sibi manus ut visum recipiat. Tunc Ananias: Domine,

[illegible]

· De paulo.

audiuit a multis de uiro hoc quanta mala sanctis tuis fecit in ierusalem. et hic habet potestatem a principibus sacerdotum alligandi omnes qui inuocant nomen tuum. Et dominus ad eum. Vade quoniam uas electionis mihi est iste. id est uas ~~uas~~ electum et fornace tribulationis probatum ut portet nomen meum coram regibus et gentibus et filiis israel. Et tu quidem baptizabis eum sed non docebis eum. Ego enim solus docebo eum et ostendam ei quanta oporteat eum pati pro nomine meo ut per multas tribulationes probetur uas electum. et mala que intulit sanctis patiatur cum sanctis. Abiit ananias et ueniens ad hospicium pauli introiuit ad eum et imponens ei manus dixit. Saule frater dominus qui apparuit tibi in uia qua ueniebas misit me ad te ut uideas in interiori et exteriori oculo et implearis spiritu sancto. id est spiritum sanctum plenius accipias postea in baptismo. Et confestim ceciderunt ab oculis eius tamquam squame et uisum recepit. et surgens baptizatus est. Et cum accepisset cibum confortatus est. Fuit autem cum discipulis qui erant damasci per dies aliquot. et continuo ingressus synagogas predicabat dominum quoniam hic est filius dei. Stupebant autem omnes qui audiebant et dicebant. Nonne hic est qui expugnabat in ierusalem eos qui inuocabant nomen istud. et ad hoc uenit ut uinctos eos duceret ad principem sacerdotum. Saulus autem magis conualescebat et confundebat iudeos qui erant damasci affirmans quod hic est christus. Cum autem implerentur dies multi a baptismo pauli. consilium iudei fecerunt ut eum interficerent. Et ex eo quod dictum est. cum implerentur dies multi a baptismo pauli. potest uideri hoc non fuisse in primo aduentu damasci. sed in secundo. quia forte transiit in syriam et syciliam et ibi predicauit et multos conuertit. Postea cum iterum uenisset damascum quia magis suscitauerat inuidiam iudeorum in secundo aduentu damasci. statuerunt consilium ut eum occiderent sed notificate sunt ei insidie iudeorum. custodiebant portam ciuitatis die ac nocte ut eum interficerent non iudei sed ciues. damasci prepositus gentis arethe. custodiebat ciuitatem damascenorum ut eum comprehenderet ad petitionem iudeorum. Sicut ipse apostolus in epistola ad galathas refert dicens. Ad damascum prepositus gentis arethe regis. Discipuli autem eius nocte dimiserunt eum in sporta per murum. Et inde quod in greco non est additum eius. sed dicuntur discipuli simpliciter quia non habebat paulus discipulos sed omnes christiani tunc dicebantur discipuli. quia nondum inuentum erat hoc nomen christianus. elapsus a manibus damascenorum uenit in ierusalem uolens iungere se discipulis domini. id est apostolis. sed omnes timebant eum non credentes quod esset discipulus domini. Tunc barnabas cyprius genere leuites qui ut supra dictum est precium agri uenditi posuit ad pedes apostolorum apprehensum illum duxit ad apostolos et narrauit quomodo in uia uidisset dominum et quia locutus est ei. et quomodo in damasco fiducialiter egit in nomine ihesu. quos autem apostolorum inuenerit in ierusalem ipse in epistola ad galathas ostendit dicens. scilicet petrum et iacobum episcopum iosolimorum cum quibus mansit .xv. diebus sic ipse in epistola ostendit dicens. Deinde post tres annos. scilicet a conuersione mea ueni in ierusalem uidere petrum. et mansi apud eum .xv. diebus. Alium autem apostolorum uidi neminem nisi iacobum fratrem domini. et erat cum illis. scilicet iacobo et petro et aliis discipulis qui erant in ierusalem intrans et exiens per .xv. dies. Deinde uenit in partes syrie et sicilie et ibi loquebatur gentibus et disputabat cum grecis. id est iudeis inter grecos dispersis. Hic autem hystoria pre nimia sui breuitate confundit. quasi totum in ierusalem sit factum ita enim procedit hystorie series. Et erat cum eis intrans et exiens in ierusalem fiducialiter agens in nomine domini loquebatur quoque gentibus et disputabat cum eis. Illi autem scilicet iudei conuersantes inter grecos cum quibus disputabat uoluerunt eum occidere. quod cum cognouissent fratres deduxerunt eum cesaream que ciuitas est palestine. et inde dimiserunt eum tharsum que est ciuitas unde ipse fuit oriundus. postea redit hystoria ad petrum de actibus diuisorum apostolorum agens quidem

fim in hoc.

in intscalari. **De pdicatione pauli.**

Factum e ut pets du pdicando dis-
curret ueniret lidda. inuenit aut
ibi hoiem quida noie eneam paliticum
ab annis .viii. igrabato iacente. Et ait
illi pets. Enea sanet te dns ihc xpc.
surge et sterne t lectu qui pus nec potes
tas de lecto surge. Et continuo surrexit
et uidebant illu omis q hitabant lidde
et sarone et qusi sut ad dnm. Erat au
in ioppe discipla queda xpana. s. q hebra
ice dr tabita grce dorcas. latine aut da
mula ul caprea. Sup marcu tn hem.
qr thabita intptr puella. Vn thabita cu
mi intptatum e puella surge. et ita dui
se s intptatoes nois. H erat plena bonis
opibz et elis quas faciebat. et pcipue i
psuendis uestibz paupm instru laboris
ipendebat. Fctu e au in diebz ill in quibz
petrus uenat liddam ut infirmata mo
reretur. Cuqz lauissz cadau posuert i su
priori cenaclo dom. Et cu lidda essz pe
ioppe discipli audientes qr pets eet lid
de. miserunt ad eu duos uiros dntes. Ne
pigteris uenire usqz ad nos. et n apuert
ei eam. Exurgens au pets uenit cu ill.
Et cu aduenissz duxerunt illu ad cena
clm u iacebat mortua thabita. et ccu
steterunt eu omis uidue flentes et ostende
tes ei uestes quas faciebat ill dorcas.
ut opibz eius ipam opam dedisse osten
dent. et sic petru ad cpassione mouerent.
Eiec pets omis eiecit no tamqz pperam
ad facturus qr uellet alios latere. ut q
magicis artibz ul consilio demonu ad
machinaretur. s magrm suu uolens imi
tari qui filiam archisynagogi suscitat-
us. omis de domo eiecit paucis exceptis.
ul qr n nulli forte aderant uisione mira
cli indigni eiectis omibz foras. Et genu
flexione orauit. et conus ad corp dix.
thabita surge. At illa apuit oclos. et ui
so petr resedit. dans aut illi manu erexit

eam. et cuocans q exierant reddidit eis
eam uiua. Et notu fcm e miraclm per
uniusam ioppen. et multi crediderunt i dm.
Et morat e pets in ioppe multis diebz
ap symone coriariu ul curiariu. ul a
coria. ul a curia. qr forte curial erat. io
dcs curiar. ul parabat coria. et ido ds
coriari. X Vir au quida in cesarea noie cor-
nelius centurio cohortis q dicebat ytalica
qr missa fuat aromana ciuitate q in ytali
a erat. qr romani impatores mittebant
milites suos p ciuitates ad custodiendas
munitiones. et erat religios et times dm.
religios sup gradu timoris. times infra
gradu religionis. pietatis. qr in gdnalitas
censu donor spc sancti gdus pietatis e s
gdum timoris in qntum g religios sup
gdum timoris. i qntu times dm infra g
dum religiois. ut in noie religionis intelli
gas spm pietatis in qua erat religios cu
omi familia sua que religiosa erat et ti
timorata facies elas multas plebi. no ac
ceptor pie. Iste cu essz q hora diei nona. uid
it uisu manifeste. i. manifesta uisione no p
sopnu ul in extasi angelm di introeu
tem ad se et dntem s. Corneli. At ille in
tuens eu timore correptus dix. Qs es dne.
Et ad q angls. Orones et ele tue ascenderunt
i memoriam i gz dei. et nuc mitte uiros i
ioppen et accersi symone quidam q cogno
minat pets. hic hospitatur ap symonem
coriariu quida cui dom iuxta mare tyreni
qr ioppe ciuitas tre pmissionis erat mari
tyreno pxima. et in eius orientali littore
sita. et exprte litoris erat dom symois cori
arij hospitis pet. iste dicz t qd te op
teat face. ecce cornelio dcm e ab anglo. Ex
audite s orones tue. Vn cstat eu tue fidem
huisse. qr in h csonat sci qr nimo fides ue
nit ad opa. et no uice uisa. nodu tn crede
bat xpm incarnatu. qr de tpe incarnatis
erat ignorans an iam icarnatus an adhuc
icarnand. no tn sb erat falsitas fidei

ei. qr cu fidem icarnatois hret salua fide po
tat ee in ambiguo. an uenisst an ad huc
in carne uentur' esst. qr nonullos scorum
prum latuit xpm natu ee pea qm nat'
e ut symeone usq ad .xl. diem natis. non
tn putandum est eos fidem icarnatois
n huisse. qr tpe no e tpo de articlo fidei
imo cu nodu esst eis pdcm ul' inspiratu
qr iam natus esst an ad huc nasciturus. Cu q
discessisst angls a cornelio. uocaui duos
domesticos suos. & milite timente dm.
q. de domesticis no e dcm. qr 2stabat fami
lia eius religiosa ee & timorata. quibz cu
narrasst singla. misit illos i ioppen. Postea
au die it' facientibz illis & appropinqntibz ci
uitati ioppe ul' apparentibz k aliam liuin
ut iam possent uidi de hospicio pet' .s. de do
mo symois coriarij. Ascendit petrus in
superius cenaclm hospitij circa horam sexta
ut in secreto oraret. & p orone comederet. qr
tpe erat comedendi et ipe patiebat' esurie
et parantibz prandiu minists cu ipe eet i
orone. cecidit sup eu extasis. qr deo operante
passus alienatoem mtis ita ut n uteret'
sensibz huanis. & in hac extasi uidit celu
apertum .i. aerem. & de aere aperto descendes
uas qdam uelut lintheu magnu de celo su
mitti in terram; qtuor liniis ul' litus ul' ini
tus que lra iuor e. Diu' au initie sunt
cli molles quibz circuligant pciu icunabul'
fci de stupea ul de serico ad
op' nobiliu. Vi
debat' g ei uas
illd. q. lintheu

Hic e male correctu qr
ua litta ht. initus & e
idem q uitta. & uen' a
miti .i. molli. q. mite l'
molle sit ad ligandum.

.iiii. initiis .iiii. funiculis alligatis i ae
re appensu. & ita dimitti in tra. & in eo ee
omnia gnia aialiu quadrupedia. & tre spen
tia. et cu esuriret facta e uox ad eum.
Sge comede petre macta & manduca. Ac
si dicet ei in spu. tu si ad gentes & occide
i eis uicia & sic ecam i corpa. Absit igit
dne qr nunq manducaui comune .i. imu

du omne. & e ydyoma hebreoz reputantiu ci
bos imundos quibz comuniter utebant' gentes.
vn uocabat 2unes .q. imundos. Abhoruit g
petr' qr dcm e ei manduca. qr ostensa fu
aut ei qdrupedia & spentia k lege imunda
qr gentes uidebat' ei uti cib in lege phibitis
& maxie timebat rephensione iudeoz
si uteret' cib gentiliu. & io cu ita abhorret.
fca e uox ro ad eu dicens. q. ds pificauit
tu ne dixis. qd' 2stat ei spali' dcm fuisse
de gentibz in di psentia l' psciam p fidem
purificatis. de quaz pificatioe instrueb'
at petru uox pma fca ad eu dicens. Oc
cide & manduca. Nam cu ostensa fuisset
ei spentia tre 2stat ea no fuisse a do sci
pificata n alicubi siu iudeo siu gentili ad
comedendu munda. Hanc fcm e ei t' uoce
iterata & tercio uase in terram dimisso. & h
uox tociens fca e p 2mdanda uitate
uisionis. Nam ut dic ambros. In baptismo
l' i catheci simo fit trina introgato .s. c dis
in dm. abrenuncio sathane. uis baptizari.
Silr' trina unctio. In uertice. in scapul'. in
pectore. In bap q fit trina imisio. p' trina
uasis ostensione. receptu e uas i celu.
& du intra se cogitaret petrus q e uellt
h uisio. ecce tres uiri qui fuant missi a
cornelio iqrentes domu symois coriarij
steterunt ad ianua qrentes si symon qui
2gnmiat' petrus hret hospitiu. Et cogita illic
te pet' de uisioe dix ei sps. Ecce tres uiri q
runt te. cam tn cur eu qrent subticuit.
qm ipe ab eis pea qsiuit. qr ad 2suada
humilitate aliqn aplhie sps expte aim
tangit. & expte n tangit. Surge inqt et
descende et uade cu eis nil dubitans qr
ego misi illos. descende. Descendens aut
petr' dix ad eos. Ecce ego su q qritis. Que
ca est p qm uenistis. ad q illi. Corneli'
centurio uir religs ac times dm & testimo
hns ab uniusa gete iudeoz. Rnsu accep
a spu sco ut accsirz te i domu sua & au
dirz uba a te. Intr cu ergo eos i hospitiu

et fuit cum eo nocte illa. Sequenti autem die profectus
est cum illis et quidam ex fratribus qui eum comitati sunt
a ioppe ut ei testes essent. Altera autem die intra-
ab ingressu de ioppe intravit cesaream. Cor-
nelius vero expectabat illos convocatis amicis
suis et suis necessariis cognatis. Amici necessarii dicuntur
qui non desunt homini in articulo necessitatis.
Et cum introisset petrus occurrit ei cornelius
et procidens adoravit eum. ipso gestu corporis
exprimens devotionem mentis. Petrus vero eleva-
vit eum dicens. Surge quia ego homo sum ut tu.
Et cum multi ad eum convenissent cognati scilicet et amici con-
vocati. locutus est eis petrus dicens. Vos scitis
quam abhominabile est viro iudeo accedere ad gen-
tilem. sed ostendit mihi deus nullum hominem immundum esse
propter quod sine dubitatione veni accersitus. Interrogo
ergo ob quam causam accersistis me. Ad quod cornelius.
A nudius quarta die orabam hora nona in domo
mea ac sederem. Quarta die ab hac hora fuit
innovationem dierum. prima enim die vidit an-
gelum et misit nuncios. Secunda venerunt nuncii in
ioppen. tercia profectus est petrus cum eis. Quarta
et illa nocte remanserunt in via et venerunt
cesaream. Et ecce inquit vir stetit ante me in ves-
te candida et ait. Corneli exaudita est
oratio tua et elemosine tue a deo accepte. Mitte in
ioppen et accersi simonem qui cognominatur petrus.
Et statim misi ad te. et tu bene fecisti veni-
endo. Nunc ergo nos assumus in conspectu tuo omnes
audire et obedire tibi in omnibus quecumque precepta
sunt tibi a domino. Tunc aperiens petrus os suum dixit.
In veritate comperi quia non est personarum accep-
tor deus. Non discernit inter iudeos et genti-
les sed in omni gente qui timet eum et operatur iusticiam
acceptus est illi. Vos scitis quia iohannes predicavit
ihesum a nazareth. Scitis et quod factum est verbum
id est evangelii predicatio per universam iudeam. incipi-
ens a baptismo iohannis quo baptizatus est ihesus. postea
quomodo unxit eum deus spiritu sancto et vir-
tute. qui pertransiit benefaciendo et sanando
omnes a diabolo oppressos. Et nos testes sumus
omnium que fecit in regione iudeorum et quem sus-
penderunt in ligno. et tercia die suscitatus est
a deo. cui nos testes sumus qui manducavimus et
bibimus cum illo postquam surrexit a mortuis quibus
precepit predicare populo et testificari. quia ipse est
qui constitutus est a deo per se iudex vivorum et mor-
tuorum. quia pater dedit illi omne iudicium. non nos
soli sed et omnes prophete testimonium illi perhibent.
quod omnes per nomen eius remissionem peccatorum acci-
piunt qui credunt in eum. Adhuc loquente pe-
tro verba hec cecidit spiritus sanctus id est descendit repente
super omnes qui audiebant verbum. Utrum autem in
igne vel in alia visibili specie descenderit
incertum est. Et obstupuerunt qui erant cum petro
fideles de circumcisione. quia et in nationes id est in
gentiles gratia spiritus sancti diffusa est. Audiebant
illos loquentes linguis et magnificantes deum.
Tunc dixit petrus. Numquid aquam quis prohibere potest ut
non baptizentur hii qui spiritum sanctum acceperunt sicut
et nos. quod maius est quam baptizari. Et iussit eos
baptizari in nomine christi. Sciens formam baptismi
traditam a domino pro dilatatione nominis christi. unde in nomine
ipse intelligitur qui est unctus et pater a quo unctus et spiritus
sanctus quo est unctus. Tunc rogaverunt eum et man-
sit rogatus. cum eis aliquot diebus in quibus credendum est
visus fuisse cibis gentilium. Unde postea reprehen-
sus est et dilatatum est usque et delatum usque ad
fratres qui erant in iudea. quod gentes receperunt ver-
bum dei et hoc fuit primus introitus predicationis
apostolorum ad gentes in quo conversus est cornelius cum fami-
lia sua. Cum autem ascendisset petrus iherosolimam XI
disceptabant adversus eum fideles ex circumcisione
dicentes. Quare introisti ad gentes preputium habentes et
manducasti cum illis. quasi diceret. In duobus contra legem fe-
cisti. scilicet quia intrasti ad eos et quia cibis eorum usus es.
Tunc incipiens petrus exposuit eis per ordinem
ostensam sibi visionem et que apparuerat cor-
nelio. et in tota prosecutione non addidit nisi
unum verbum non dictum est cornelio. et accersito
ne qui cognominatur petrus. non addit qui loquetur tibi
verba in quibus salvus eris tu et universa domus tua.
Et ex eo quod statim subdit. cecidit spiritus sanctus super eos
sicut et in nos ab initio. plurimum quod super corne-
lium et familiam suam descendit spiritus sanctus in lin-
guis igneis sicut descenderat die penthecostes super

apostolos. Et tunc iterum recordatus sum verbi domini quod nobis
dixit. Iohannes quidem baptizavit aqua, vos autem
baptizabimini spiritu sancto. Videns hec impleri in
Cornelio et in familia sua, audita petri excu-
satione multiplici destiterunt ab increpatione
eius et gratias egerunt salvatori. Et ita imple-
ta est prophetia Iob. Ab aquilone venit aurum
et ad deum formidolosa laudatio. Id est per congela-
tione infidelitatis comparabiles aquiloni qui in tene-
bris erant, id est in cecitate anime perceperunt lucem
fidei, per quam illuminatione dirigentur ad deum
formidolosa laudatio. Quia propter inopinata et re-
pentina gentium conversione fideles de iudea
timentes glorificaverunt deum. De philippo.

Nunc redit hystoria ad ordinem suum. Quod
enim intersunt de philippo, petro, iohanne et
paulo postea quam ... est. Igitur qui dispersi erant
pertransibant evangelizantes verbum dei, quod inci-
dens fuit per sequentiam gestorum in hunc modum. Et illi qui dispersi
erant a tribulatione que inceperat a morte stephani
perambulaverunt usque ad fenicem provinciam syrie
occidentalem et cyprum nemini loquentes ver-
bum nisi iudeis solis. Erant autem cum eis quidam
de cypro et cyrene. Qui cum intrassent anthyochiam
loquebantur ad grecos annunciantes dominum iesum. Et erat
manus domini cum eis et multus numerus credentium conversus est
ad dominum. Super hunc locum dicit Beda quia per revelationem
sydonis cepit ecclesia esse. Unum continet quod spem
sydonis vel lintei vidit petrus in visione cum
alibi dicantur vas fuisse, alibi discus. Quod de la-
tum est ad aures ecclesie que erat iherosolimis de conversi-
one anthyocenorum et volentes plene certifi-
cari miserunt barnabam in anthyochiam. Qui cum
venisset et videret gratiam dei gavisus est et exhor-
tatus est omnes ut in proposito cordis manerent in
domino, quia erat vir bonus plenus spiritu sancto et fide. Et
dicit super hunc locum rabanus in ea opinione fuisse quod
de barnabas ille sit qui appellatus est sors cum
mathia, postea cum paulo in apostolum electus est
nos alia sequimur. Videns autem barnabas quod
non sufficeret ad erudiendam tantam multitudinem
venit tharsum ut quereret saulum et inventum
perduxit anthyochiam et per annum conversati sunt
ibi et docuerunt turbam magnam. Et tunc primo sequaces
christiane religionis a christo capite denominati sunt christiani,
qui prius dicebantur discipuli. Et fuit nomen illud gentibus
satis elegans. Visum est enim ingenium et inde
ceteris gentilibus ad fidem conversis sequaces religionis chri-
stiane eorum nomine censeri, sed potius denominandos
esse a nomine magistri, sicut in sectis philosophorum sequaces
denominabantur a nominibus magistrorum ut ab epycu-
ro epycurei. In diebus autem hiis supervenerunt
prophete ab iherosolimis antiochiam, et surgens ex
eis unus nomine agabus prophetavi per spiritum famem
futuram in universo orbe terrarum, et maxime in iu-
dea, que facta est sub claudio in quarto anno claudii.
Tunc proposuerunt discipuli facere collectam ut daret
unusquisque pro modulo sue facultatis et mitterent
ad pauperes qui erant in ierusalem. Qui venditis omnibus
posuerunt pretia ad pedes apostolorum ut premunirent
eos contra famem. Et tunc primum collecta facta est in usus
pauperum, que missa est per barnabam et paulum
in ierusalem. Eo tempore misit Herodes rex manus ut VII
affligeret quosdam de ecclesia et occidit iacobum
fratrem iohannis gladio. Ut autem locus iste intelligatur
de quo scilicet herode sit hic accipiendus, expedit ad
tempus hystorie ~~...~~ actuum et per sequentiam hystorie ro-
manorum imperatorum. Non est putandum hunc fu-
isse herodem tetracham qui coniunctus est anti-
pas, sed herodem agrippam. Ille enim non fuit rex
sed tetracha. Iste scilicet filius magni herodis qui consen-
sit pylato de nece domini, qui remisit ad pilatum
ihesum indutum veste alba, qui iam deportatus
fuerat in exilium viennam et mortuus est ibi. Pilatus
quoque iam mortuus erat, quia ut a principio huius hystorie
pretaxatum est, anno xix. imperii tyberii cesa-
ris procuratore iudee, vitellio preside syrie,
accusatus est et missus ad tyberium. Accusatus est
enim a iudeis de violentia in innocentium inter-
fectione. Ista herodes magnus fecit turrem firmam
acceptus anthoniam in loco gazophilatii in qua ex
est et quia ... stola illa debuit servari et sic ta-
iudeis liarte retinuit sub stolam illam
reclamantibus ponebat ymagines gentilium
in templo. Accusatus est et quia pecuniam repo-
sitam in corbonam redegerat in suos usus. Unde

De philippo.

facies aquaeductum in domum suam. Propter haec omnibus
deportatus est in exilium Lugdunum, unde oriun-
dus erat, ut ibi in opprobrium gentis suae
moreretur. Vide quia in musach erat archa in qua
reponebantur donaria regum vel principum. Cor-
bona in qua reponebantur donaria sacerdotum
ad reficienda sartatecta templi. Gazophi-
lacium in quo repo. do. transeuntium. De obi-
tu herodis.

Mortuo pilato substituit vitellius fratrem suum procura-
torem iudeae et volens placere iudeis satisfecit
voluntati eorum in quibusdam, scilicet de commutatione
cayphe et promotione filii anne. Quia ad eorum pe-
titionem amovit caypham a sacerdotio et sub-
stituit filium anne qui iam mortuus erat.
reddidit etiam eis stolam suam, illam scilicet sollempnem et
antiquam, quam debebat habere sacerdos in patre
sua ut ea uteretur in festivis diebus. Pilatus
vero transtulerat eam in domum suam, et cum in festivis
diebus necessaria erat sacerdoti non portabat eam habere
nisi precio intercedente. Tempore tyberii mortuus est
philippus tetrarcha yturee et traconitidis
regionis frater herodis tetrarche. mortuus est et
lysanias tetrarcha abiline. et ita vaca-
bant due tetrarchie. et aspirabat herodes
agrippa ad alteram earum. Erat autem herodes agrip-
pa non magnanimus et bellicosus sed pauperrimus
nepos herodis tetrarche et frater uxoris eius
herodiadis. fuit enim filius aristoboli filii magni
herodis et ipsa filia eiusdem. Disposuit ergo venire
romam si forte posset impetrare a tyberio al-
teram tetrarchiam vacantium. Cumque venisset
romam videns eum tyberius militem strenuis-
simum retinuit eum secum et fecit ut adhereret
filio suo druso cum iam in vita sua concedi-
dat imperium. Non est iste drusus ille qui dormit
maguntie. Erat autem herodes agrippa vir
magne liberalitatis et ut sibi conciliaret animos
magnatorum rome multa expendebat. et
multis debitis se obligaverat. Et ut dicit io-
sephus non fuit homo in mutabilitas fortune ideo
adeo possit deprehendi. Post mihi male contigit ei
quia mortuus est drusus filius tyberii de cuius
morte adeo inconsolabiliter doluit tyberius. ut omnes
a presentia sua amoveret qui familiariter adhe-
serant druso. ne reducerent ei ad memoriam
mortem eius. et compulsus est herodes agrippa redire in
iudeam. et desperans pro nimia paupertate ius-
sit terram ut ibi afficeret se fame et ita moreretur.
est. quod significavit uxor sua sorori eius hero-
diadi uxori herodis tetrarche. que supplicavit
viro suo ut revocaret eum a terra et daret ei
necessaria. et acquievit ei et statuit eum in tyberia-
de et ibi assignavit ei domum et dedit ei necessa-
ria vite. Et quadam die cum esset herodes tetrarcha
in tyberiade et epularetur factus hylarior solito
quia incaluerat mero cepit improperare herodi agrippe
qui epulabatur cum eo beneficia que contulerat ei
quibus liberaverat eum a peste famis. et doluit agrip-
pa ultra modum. et disposuit iterum redire ad ty-
berium si forte inveniret animum eius mutatum. et re-
ditu invenit eum petias et honorifice receptus
est ab eo. et venit cum eo romam. et cum haberet herodes
duos nepotes. alterum de filio druso scilicet tyberium
et alterum de fratre germanico scilicet gaium. volebat sibi
substituere filium filii. quia magis diligebat eum.
Herodes autem agrippa magis diligebat gaium et
familiarius adherebat ei. Unde sibi suscitavit
indignationem tyberii latentem. quia non eam iudica-
bat sed latens odium in corde reservabat. Quadam
autem die cum sederet agrippa in curru cum gaio. levan-
tis in celum manibus dicebat. Utinam videam mor-
tem imperatoris vel importuni senis. s. gai
et te dominum totius orbis qui ydoneus eras impera-
re universo orbi. Et hoc audivit quidam servus scilicet
auriga ipsius agrippe qui post aliquot dies cum
dampno rerum agrippe aufugiens captus est et
vinclatus est. et dum traheretur in carcerem pe-
tiit duci ad imperatorem. dicens quod iam ne lo-
queretur ei quod esset ad eius utilitatem. Et presentatus
est imperatori. Et dixit ei consulto quia sic opta-
vit agrippa mortem eius et dominium gaii. Tyberius
autem non multum curabat verba vinclati et
detrusus est ille in carcerem. et cum sepe instaret
agrippa ut iudicaretur et occideretur. gaudebat
tyberius. Frater sufficiat tibi quod multatur [illegible]

clausus est et ita differebat. Quare ut refert Josephus in omnibus negotiis suis morosus erat. Unde cum statuisset procuratores in provinciis vix aut nunquam mutabat eos. Quod cum semel quaesitum esset ab eo quare scilicet non mutaret procuratores, respondit se in hoc plebeculae parcere. Scientes enim procuratores se ad modicum procuraturos, habituros emungunt usque ad sanguinem et tanto durant gravius quanto brevius, et qui recentes supervenerunt dissipant quaeque invenerunt. Quod ostendit exemplo cuiusdam vulnerati, quem cum iacentem iuxta viam et non amoveret multitudinem muscarum a vulnere, superveniens alter putavit quod hoc omitteret ex imbecillitate et abegit muscas quae operuerant vulnus. Cui ille: Male fecisti, inquit, quia muscae quas amovisti tam plenae erant sanguine et parcius molestabant me; quae autem supervenient recentes acrius pungent me. Sic et procuratores vel officiales recenter substituti acrius in subditos deseviunt. Dum quadam die more solito invitaret Agrippa Tyberium ut exiret auriga suus de carcere, respondit Tyberius ad ipsum non expedire ei, cum in praesentia sua vellet eum vinculatus accusare. Et cum in nullo se constrictus esset, Agrippa testatus est se velle ut exiret et accusaret eum. Eductus ille de carcere arguit eum de crimine laesae maiestatis quod optaverat mortem imperatoris. Tunc autem Tyberius carcerario: Liga hunc. Et intellexit carcerarius hoc praeceptum esse de eo qui eductus fuerat, et ligatum retrusit in carcere. Quadam autem die dum deambularet Tyberius in ypodromo, id est domo equorum, et teneret Agrippam per manum, vocato carcerario dixit ei: Liga hunc. Et miratus est ille et nunquam nisi quod praeceperat Agrippam ligari cum purpuratus incederet, quia erat de regio semine. Cum autem duceretur Agrippa ad carcerem, patiebatur intolerabilem sitim quia splendide cenaverat, et forte occurrit portitor aquae et dedit ei bibere. Et postmodum refocillatus est, promisit ei quod in prosperis remuneraret eum in regno Gaii, confidens quod Gaius in proximo esset regnaturus. Et positus est in carcerem. Et dum quadam die in carcere positus staret iuxta arborem cuius frondibus insedebat bubo, accessit ad eum unus de concaptivis et locutus est ei: Noli, inquit, existimare quod adulando loquar tibi, cum sis concaptivus meus. Volo tibi indicare et quod indicavit mihi

dominus. Erat enim peritus in auguriis. Cito, inquit, liberabis a carcere et intantum sublimaberis ut invideant tibi omnes amici tui et noti, et in hac prosperitate morieris relinquens bona tua filiis tuis. Quando cito autem huius generis alitem videris super te amplius, scito quod quinto die morieris. Cum esset Herodes Agrippa in carcere, deferebat ei dominus carceris honorem, sciens eum esse virum nobilem et familiarem Gaii, et sustinebat tamquam ignorans multas commoditates quae fiebant ei in carcere ab amicis suis. Et fuit in carcere per xx menses. Postea cum Tyberius esset apud Campanias coepit infirmari infirmitate qua postea mortuus est. Et si in cronicis aliter legatur mortuus, non est curandum ubi mortuus sit. Videns autem se moriturum, convocatis nobilibus imperii sui et duobus nepotibus suis Gaio et Tyberio, statuit ut in crastino substitueret sibi successorem. Sed prius voluit consulere numen deorum, et oravit deos suos ut intimarent ei quem nepotum suorum vellet ei substitui in imperio. Et statuit apud se ut illum qui prius veniret ad eum in crastino constitueret imperatorem, ut illum quasi per sortem eligeret. Tunc significavit Tyberio ut prius veniret, qui mane voluit venire nec prius. Et cum mitteret Tyberius nuntios ad nepotes suos, non invenerunt nisi Gaium, et venit Gaius prior ad Tyberium. Quem videns Tyberius flevit amare, dolens quod alter non venerat quem volebat substituere, quia tenerius eum diligebat. Dissimulabat tamen et locutus est ad eum Tyberius: Fili, tu succedes mihi in imperio, quod potius debebatur Tyberio, qui est hereditarius tamquam filio filii. Sed et video te utilem imperio et novi mentes deorum. Cave quod ne molestes eum, sed semper habeas eum tamquam fratrem. Satage ut negotia imperii sapienter disponas et obsequias futuris meis imperiali honore perficias. Et convocatis nobilibus denuntiavit eum imperatorem, et mortuus est. Et statim insonuit fama aliquantulum in civitate romana de morte Tyberii. Et venit quidam hebraeus amicus Herodis Agrippae ad carcerem et hebraice dixit ei: Mortuus est leo. Et coepit Agrippa mirabiliter exsultare, adeo ut quaereret ab eo dominus carceris quae esset causa tantae exultationis. Et confessus est quod ille significaverat ei hebraice mortem Tyberii. Et statim dominus carceris liberavit eum et statuit eum

sed collaterales in mensa. In estiuo insonuerunt
alij rumores .s. quod tyberius conualuit & ter-
cia die romam uenturus erat. Tunc arguit
eum dux carceris quia deceperat eum timens ne in
caput eius redundaret quod liberauerat eum & mi-
rabiliter ligauit eum & retrusit in carcerem.
Postea inceperunt certi rumores de morte ty-
berij & substitutione gaij. Et uenit gaius romam &
sepeliuit tyberium honorifice & ipsa die uo-
luit liberare agrippam. sed dissuasum est ei ne
uideretur factum tyberij in irritum subito uelle re-
uocare. Postea post aliquot dies liberauit eum et
sublimauit. dedit que ei duas tetrarchias
.s. tetrarchiam philippi qui erat tetrarcha
yturee & traconitidis regionis & tetrar-
chiam lysanie qui erat tetrarcha abyli-
ne & imposuit ei diadema & sublimatum
in regem remisit in iudeam. & inuiderunt ei omnes
propinqui eius. & maxime soror sua herodias. que nupta
q̃ in iudicio felici· fuerat infelici, precipue quia habebat nomen regis
quod uir suus qui erat maior natu filius
magni herodis nunquam meruit appellari rex sed
tetrarcha. Persuadebat itaque uiro suo de die
in diem ut iret romam & satageret omnibus mo-
dis ut sibi compararet nomen regis. At ille male-
bat esse in ocio quia opulentus erat. Unde sepe
uxor exasperata dicebat. Pereant opes tue
quia tu magis diligis opes quam honorem. Tan-
dem uictus instantia uxoris iuit ad ga-
ium cum magno apparatu & ipsa cum eo & inue-
nerunt gaium baiis. Herodes autem agrippa qui pre-
sens erat cum uidisset quod non pro bono suo issent.
disposuit ire post eos. & premisit nuntium qu-
endam familiarem suum & amicissimum gaio per quem
direxit epistolam gaio in qua continebatur quod
herodes tetrarcha & uiuente tyberio firma-
uerat amicitiam cum rege parthorum ut esset
rebellis romano imperio. & in argumentum huius rei
significauit ei quod in ciuitatibus suis habebat arma-
menta que sufficerent .lxx. milibus armatorum. Cum
uenissent herodes tetrarcha & herodias uxor
sua ad gaium & satis honorifice suscepisset
eos. superuenit nuntius herodis agrippe. et por-
rexit epistolam gaio ex parte agrippe. Perlecta
epistola gaius quasi aliunde incipiens cepit que-
rere de statu herodis tetrarche. & inter cetera quesi-
uit ab eo utrum esset in ciuitatibus suis con-
[l. tanta]
ta copia armorum quantam ipse audierat & non
negauit. Tunc credens gaius esse uerum quod signi-
ficauerat ei herodes agrippa. relegauit eum in
exilium. uxori autem sue que erat soror herodis
agrippe quam maxime diligebat. dedit liberam licentiam
redeundi ut haberet terram suam. Ipsa autem con-
tenta est uiuere uirum suum in exilio dicens quod non de-
ceret eum in aduersis cum communicauerat in
prosperis. et deputatum est eorum exilium lugdunum
ubi miserabiliter postea mortui sunt. et dedit gaius
galileam quam habuerat herodes tetrarcha herodi
agrippe. et ita habuit tres tetrarchias. Fuit
autem gaius in initio imperij sui per biennium
satis mansuetus. postea euanuit cor eius in ela-
tione & in tantam uesaniam corruit ut ab
uniuersis hominibus imperij sui uellet coli tamquam
deus & dicebat se fratrem iouis. Unde & filiam uni-
cam quam habebat ponebat inter genua iouis
ut ita quasi communis uideretur utriusque progenies egressa
fuisset de genibus iouis. Misit ergo ymaginem
suam per uniuersum imperium suum ut omnes ad-
orarent eum. & sic fecerunt omnes exceptis
iudeis. Unde in alexandria ciuitate cum esset or-
ta sedicio inter iudeos & gentiles & uenissent
utrique post ad gaium ut discuteret controuersias
inter ceteras allegationes quas habuerunt gentiles
contra iudeos. hoc obiecerunt eis quod dominum suum quem
conuenit omnes gentes receperant ipsi inhonora-
bant. quia ymaginem gaij nolebant adora-
re. & tunc primo sciuit gaius quod iudei non adora-
bant ymaginem eius. Significauit ergo petronio
presidi syrie. ut poneret statuam suam in templo
ierusalem ut facilius reciperet eam in circumstan-
tibus ciuitatibus. Quod si forte iudei reclamarent
collectis romanis legionibus intraret iudeam
& nemini parceret manibus eius. Collecto ergo ex-
ercitu intrauit petronius iudeam. & uenerunt ad
eum iudei de ierusalem cum amicis herodis agrippe
qui erant precordiales gaio & supplicauerunt

ei ut

ei ut ad hec eos non artaret. quia permitterent se occidi prius. Et parabant iugulos et dicebant quia numquam amplius colerent terram ut sic inedia affecti morerentur. Et ergo petronius non de consilio suo hoc processisse. sed non audebat mandato resistere imperatoris. Videns tamen quia grauem iacturam incurreret gaius tributum si amitteret toti iudee promisit quod opponeret se gaio pro eis. et misit epistolam suam gaio pro eis et uiros honoratos ut desisteret ab hoc mandato. Qui cum uenissent ad gaium non ausi sunt presentare se conspectui eius. sed accesserunt ad herodem agrippam ut subueniret iudeis quia una de tetrarchiis suis scilicet galilea in iudea erat. Tunc herodes inuitauit gaium ut in crastino comederet cum eo. Et cum in crastino esset conuiuio. admiratus est delicias conuiuii et cepit memorare gaius quanta passus fuerat pro eo herodes et uincula tyberii et alia multa. et precepit ei ut quicquid petere uellet faceret. et daret ei. Ait ille rex ei. sufficit michi gratia eius. Et cum ille instaret ut aliquid peteret. petiit ut non poneret statuam suam in templo ierusalem. Et iratus gaius tamen considerans animositatem agrippe quia noluerat petere opes uel honores acquieuit ei et scripsit gaius petronio in hunc modum. Si nondum posita est statua in templo non est necesse ut ponatur. et sic non est statua ei in templo posita. Postea resipiscens gaius scripsit petronio in hunc modum. Quia contempsisti mandatum imperatoris et pocius dilexisti munera iudeorum elige tibi quod uis genus mortis ut discant omnes non esse tuum uel tutum obuiare mandato imperatoris. et procurante deo ita factum est ut prius audiret famam mortis eius quam uideret nuncios huius legationis. Cum enim esset rome et rediret a ludis circensibus consilio senatorum interfectus est a duobus. et orta est in ciuitate dissensio inter curiam et milites et populos. Curia dicebantur senatores et uiri consulares. id est qui de gente consulum uel digni ut fierent consules. Quia ergo uiderant senatores seuitiam imperatorum et incommoda que inde contigerant rei publice uoluerunt penitus exstirpare imperium ab urbe et uoluerunt eam redigere in antiquum statum in quo erat ante iulium cesarem ut esset regimen ciuitatis in arbitrio consulum et senatorum. econtra milites et populus timens auaritiam senatorum et amans donatiua imperatorum constituit imperatorem claudium auunculum gaii uirum mansuetum et prudentem.

Tunc uenit herodes agrippa ad senatores duces lectum de nobilioribus qui erant in curia simulans se fauere partibus eorum cum haberet eos exosos propter mortem gaii. Consuluit ergo eis ut significarent claudio mouere tumultum in ciuitate. sed ~~deliberet~~ ab hoc cepto. et professus est se libenter fungi hac legatione. et missus est ad claudium cum aliis. et eis audientibus dixit ei quod dixerat coram senatoribus. in aure autem dixit ei ne desisteret ab incepto. quia ipse satageret ut maior pars nobilium faueret parti eius. Et renuntiauit eis senatoribus quod nollet claudius desistere ab incepto et cepit eis persuadere ne contrauenirent quia non possent impedire. et allexit quosdam et tandem omnes. et ita sine contradictione factus est claudius imperator. et ad persuasionem herodis agrippe omnes occisi sunt qui consenserant in mortem gaii. Et petiit ab eo herodes agrippa ut decretum gaii de statua sua adoranda reuocaret in irritum. quia imperatum erat. Et acquieuit ei et precepit ut epistola reuocationis per singulas ciuitates iudee poneretur in loco eminenti ut uideretur ab omnibus. Postea uoluit herodes accipere licentiam a claudio et redire ad patriam. et tunc claudius dedit ei quartam tetrarchiam scilicet iudeam ita sublimatus rediit ad patriam et uenit primo in iudeam et honorifice susceptus est a iudeis. quia in multis iuuabat eos. Et cum prope essent dies azimorum uenit in ierusalem ante diem festum ut purificaretur et mundus interesset diei festo. Et ante diem festum azimorum interfecit iacobum fratrem iohannis gladio. Postea in diebus azimorum uidens quia placeret iudeis apposuit ut apprehenderet petrum. De iacobo autem refert clemens alexandrinus. quod cum detrusus esset in carcerem nocte conuertit ad fidem custodem suum. et in crastino confessus est se esse christianum.

sic
desisteret

Et cum traherentur ambo ad martyrium, dixit Iacobo: Pater, da michi peccatorum remissionem. At ille parumper delibans ait: Pax tibi. Et osculatus est eum, et simul ambo capite truncati sunt. Petrum autem apprehensum misit Herodes in carcerem, quia in diebus azimorum non licebat aliquem occidi, et tradidit custodibus carceris, tradidit eum quatuor quaternionibus militum custodiendum, volens post pascha eum producere populo, ut ipse populus occideret eum, non ipse Herodes ut Iacobum, quia magis videbatur eis gloriosum si ipsi eum occiderent, quia erat princeps apostolorum. Cum autem in crastino producturus esset eum Herodes, ipsa nocte erat dormiens Petrus inter duos milites vinctus cathenis duabus, que adhuc Rome esse dicuntur. Et custodes iacentes ante hostium custodiebant carcerem. Et ecce angelus domini astitit, et lumen refulsit in habitaculo carceris, et miraculose factum est ut solus Petrus videret lumen. Percussoque latere Petri excitavit eum dicens: Surge velociter. Et statim ceciderunt cathene de manibus eius due, scilicet que adhuc Rome esse perhibentur. Et dixit angelus ad eum: Precingere et calcia te caligas tuas. Deposuerat enim cingulum propter molestias carceris, ut tunica circa pedes dimissa temperaret frigus noctis. Unde quidam datum est ex iuris sanctis quod in angustiis licet aliquid relaxare de rigore ordinis. Legimus enim apostolos et prophetas dominos cingulum usos propter afflictionem carnis, et Petrum ad tempus deposuisse cingulum propter molestiam carceris. Et fecit Petrus iuxta mandatum angeli. Et addidit angelus: Circumda tibi vestimentum tuum et sequere me. Et exiens sequebatur eum, et nesciebat verum esse quod fiebat per angelum, id est non putabat ita in veritate fieri, sed ymaginarie ostendi; unde sequitur: Existimabat se visum videre, et hoc sibi ostensum ymaginaria visione. Transeuntes autem primam custodiam, id est custodes carceris custodie deputatos, et secundam, id est quatuor quaterniones, vel primam custodiam, id est primum quaternionem cum suis, et secundam, id est quaternionem cum suis, venerunt ad portam civitatis ferream que ducit ad civitatem, que fuisse putatur in atrio carceris. Carcer enim habuit atrium, et erat in exteriori parte civitatis sive extra civitatem. Et ultro aperta est eis. Et exeuntes processerunt vicum unum, et continuo discessit angelus ab eo. Non sciebat se in veritate de carcere eductum, quod putabat sed hoc ymaginarie ostensum. Et tunc ad se reversus, id est ad mentem suam, quia fuit in maximo stupore, dixit: Nunc scio vere quia misit deus angelum suum et eripuit me de manu Herodis et de omni expectatione plebis iudeorum. Et considerans venit ad domum Marie matris Iohannis, qui cognominabatur Marcus, ubi [illegible] ubi erant multi congregati cum orationibus ut orarent pro eo. Et cum pulsaret Petrus ad ianuam ecclesie, processit puella ad videndum nomine Rhode. Et ut cognovit vocem Petri, pre gaudio non aperuit ianuam, sed intro currens nuntiavit Petrum stare ad ianuam. Et dixerunt illi: Insanis, scientes Petrum incarceratum esse. Illa autem affirmabat se verum sic se habere. Alii autem ex eis dicebant: Angelus eius est. Super quem locum dicit Ieronimus: Tanta dignitate esse animarum ut unaquaque ab hora nativitatis habeat angelum sibi in custodiam deputatum. Petrus autem perseverabat pulsans. Et cum aperuissent, viderunt eum et obstupuerunt. Et innuit eis manu ut tacerent, vel sub silentio miraculum videret et audiret, vel forte ideo ne clamore gaudentium adventus eius in civitate propalaretur. Et narravit quomodo eduxisset eum deus de carcere et ait: Nuntiate hec Iacobo et fratribus, Iacobo scilicet Alphei episcopo Ierosolimorum, quia alter iam fuerat decollatus ab Herode. Et egressus eadem nocte abiit in alium locum timore Herodis et iudeorum. Crastina autem die post eductionem Petri de carcere erat non parva turbatio inter milites et custodes quidnam factum esset de Petro. Ubi non apparet quod clausum reliquerat carcerem, alioquin non est ambiguum eum evasisse. Herodes autem cum quesisset eum et non invenisset, diligenter inquirens de custodibus utrum nossent quidnam factum esset de eo, iussit eos adduci ad se ut vindicaret in eos. Non tamen vindicavit domino procurante ut solutio Petri nulli noceret. Imminente eum negotio descendit Herodes de Iudea in Cesaream Palestine, proximus Tyro et Sydoni ut noceret Tyriis et Sydoniis quibus iratus erat. Quando

entes sydonii et tyri venerunt ad plastum qui
erat cubicularius herodis et custos thalami
eius quia erat amicus eorum et patronus et eo interpo-
nente reconciliati sunt herodi. Non enim poterant su-
stinere inimicitias regis tam diuturnas. Sequen-
ti autem die herodes vestitus veste regali sede-
bat pro tribunali apud eos et contionabatur ad
eos blande locutus. Populus autem acclamabat
dei voces et non hominis, id est exhibebat ei lau-
des deo debitas non homini et dum adulatoriis
favoribus demulceretur et oblatos sibi divinos
honores non respueret respiciens supra se vidit
imminentem et capiti suo insistentem in fini-
culo angelum id est bubonem mortis ei prenunci-
um. Et tunc ut tradit iosephus inclinavit
se ad eos qui sibi applaudebant et dixit eis. En
ego deus vester morior. Sciebat enim iuxta quod
dixerat ei angelus cum traheretur ad carcerem se in-
fra v. dies post visionem bubonis moriturum. Et
consequenter ut habet hystoria percussit eum angelus domini.
id est facta est super eum vindicta dei. Et per v. dies ventris
dolore cruciatus est et corroduntur intestina vi-
scera eius. Et ita paulatim consumptus a vermibus
exspiravit. Reliquit autem filium qui dictus est agrip-
pa non cognominatur herodes qui adhuc erat rome.
Non habuit totum regnum patris sed partem. Habuit
ad tetrarchiam duarum tribuum et dimidie ultra ior-
danem. Unde legitur quia fideles de iudea imminente
eversione urbis ad admonitionem angeli secesse-
runt in regnum agrippe. Iste scilicet filii herodis agrippe.
Nunc redit hystoria ad ordinem suum et continuatur
eis quod dictum est de collecta facta a fidelibus anti-
ochie missa pauperibus in iherusalem per barna-
bam et saulum. Quia enim interseruit de herode de mor-
te iacobi, de incarceratione et liberatione
petri quia incidens fuit. Postea agit de reditu
barnabe et sauli ab iherosolimis. Hystoria in
hunc modum. Verbum domini crescebat et multipli-
cabatur. Barnabas autem et saulus reversi sunt ab
iherosolimis assumpto secum iohanne qui cogno-
minatur marcus. Post assumptum vel expletum ministe-
rium. Erant autem in ecclesia que erat antiochi-
e prophete eos qui venerant ab iherosolimis prophete et
doctores inter quos erat symon qui vocabatur
niger et lucius cyrenensis et manaen qui erat
herodis tetrarche collactaneus id est eodem cum illo
lacte nutritus. Et possunt idem accipi prophete et doc-
tores. Vel potest ita distingui prophete de futuris,
doctores de preteritis. Et vide quia iste symon
dictus est niger a colore si sit latinum voca-
bulum. Vel si est hebreum dictus est niger quasi ascen-
dens de virtute in virtutem. Niger enim hebraice
interpretatur ascendens. Ministrantibus autem illis
domino et ieiunantibus dixit eis spiritus sanctus. Segrega-
te mihi barnabam et paulum in opus ad quod as-
sumpsi eos. Quo audito consilio spiritus sancti re-
miserunt saulum et barnabam in iherusalem ad
petrum et iacobum et iohannem qui erant ibi.
Qui gavisi sunt audito mandato angeli
et spiritus sancti et ieiunantes et orantes imponen-
tes eis manus in modum ordinandorum. Utrum
autem preter impositionem manuum aliam or-
dinationis sollempnitatem circa eos celebraverunt
incertum est. Nec de ordinatione apostolorum aliud legitur.
Vel quia dominus eis imposuit manus de petro tamen cer-
tum habetur quod antiochie missam celebravit.
Sed potuit apostolis pro ordinatione sufficere quod
dictum est eis a domino. Hoc facite in meam comme-
morationem. Et licet non interfuerit barnabas
et paulus tamen quia postea electi sunt ad apostolatum con-
silio spiritus sancti forsitan in hoc cum aliis fuerunt
privilegiati. Non alia sollempnitas ordinationis
circa eos celebrata est. Et multi in primitiva
ecclesia sine hac sollempnitate ordinationis ad sa-
cerdotium promoti sunt. Multi et laici sine dyaconio
et precedentibus ordinibus sacerdotes facti sunt. Impo-
nentes manus dimiserunt eos. Et ipsi quidem XIII
missi a spiritu sancto eodem duce itineris qui separa-
verat eos a ceteris abierunt seleuciam. Et inde
navigaverunt cyprum. Et cum venissent sa-
laminam predicabant verbum dei in synago-
gis iudeorum propter reverentiam sive dignitatem
eorum. Et habebant secum in ministerio predictum
iohannem qui cognominatur marcus. Et cum per-
ambulassent universam insulam cypri scilicet
usque paphum invenerunt quendam virum

magnum pseudoprophetam iudeum cui nomen
bariesu erat. qui erat cum sergio paulo
uiro prudente qui erat homo magne dignita
tis. Erat enim proconsul. id est fiscus consule. hiis
accersitis. scilicet barnaba et saulo desiderabat
audire uerbum domini. et resistebat elymas
magus. et uide quod aliud est interpretatio alterius
Elymas enim interpretatur magus. et sic commune ma
leficorum nomen appellatiuum est isti. Saulus autem qui
et paulus repletus spiritu sancto intuens in eum dixit.
o plene omni dolo et omni fallacia fili dyaboli et ini
mice omnis iusticie non desinis subuertere ui
as rectas. Nota quod dictum est saulus qui et paulus
uel in acceptione apostolatus primo sortitus est
hoc nomen. ut qui primo a saulo persecutore
dicebatur saulus de superbo factus est humilis. pro
saulus diceretur paulus quod humilis et modicus
uel quia nomen suum interpretando dicit se minimum
apostolorum. Tradunt enim sancti quod a sergio paulo
ad fidem conuerso dictus est paulus. unde hic primo fit
mentio de hoc nomine paulus. Sed origenes dicit quod
semper fuit binominis. dictus scilicet et saulus et paulus.
Videtur xiiii anno a passione domini promotus
ad apostolatum cum barnaba et sortitus paulum uo
cabulum. et xiiii post factus ad magisterium gen
tium. cui satis consonat ecclesiastica hystoria. ubi
legitur preceptum apostolis. ut post passionem per xii
annos predicarent in iudea. xiiii. ceperunt
paulatim transire ad gentes. nondum tamen ex to
to. Postea omnino exierunt de finibus iudee. et
tunc inquit ecce manus domini super te. id est uindicta di
exercebitur in te. Eris enim cecus luminis capi
tis. sic cecus es luminis mentis non uidens ad
tempus solem materialem. quia non uides solem iusticie
per fidem. Et confestim cecidit in eum caligo
et tenebre. et circuiens. id est in modum ceci in circuitu
se iterans querebat quis ei manum daret
ut deduceret eum. Et statim proconsul mira
culo uiso credidit admirans super domini doctrina.
Cum autem papho nauigassent paulus et barna
bas cum eo conuenerunt pergen ciuitatem pam
phylie. et tunc iohannes discedens ab eis reuersus
est ierosolimam. non ueniat cum eis. Et forsan
reprehensibilis fuit causa quare discessit ab eis.
et hec fuit causa dissidii inter paulum et barna
bam quod hebreis infirmus. Paulus uero et barna
bas uenerunt anthyochiam pisidie. Quod addi
tum est ad differentiam alterius antyochie que dicitur
antiochia syrie quam nos ad hoc uocamus an
thiochiam que olim dicebatur reblata. et
ingressi synagogam die sabbati sederunt. quia
audita lege non predicauerunt. Post lectionem autem legis
prophetarum dixerunt ad eos principes synago
ge. uiri fratres siquis in uobis est sermo exhorta
tionis dicite. Surgens autem paulus et manu
indicens silentium aggressus est facere grande
sermonem inchoans ab altiori iure. uiri
inquit israelite et qui timetis deum de genti
bus audite. Deus plebis israel patres nostros ele
git et exaltauit plebem cum essent incole
in egipto fuientes in luto et latere. de qua
eduxit eos in manu forti. et xl annis susti
nuit mores eorum in deserto. postea introducens
eos in terram promissam destruens vii gentes
que habitabant in terra sorte distribuit eis ter
ram. quasi post cccc annos. et intelligendum est a na
tiuitate ysaac. a cuius natiuitate usque ad exitum israel
de egypto effluxerunt anni cccc v. postea
completis xl annis in deserto et duobus in terra
chanaan diuisa est terra a natiuitate ysaac usque
ad diuisionem terre fluxerunt cccc l anni
et post cccc l annos dedit iudices populo suo.
quod exinde fuit populus dei sub iudicibus usque ad tempus
samuelis. et exinde postulauerunt regem. et dedit
eis saul. qui regnauit annis xl computans
simul annos samuelis. Sic enim habetur in cro
nicis hebreorum. et eo sublato de medio suscita
uit eis dauid regem cui testimonium perhibens
ait. Inueni hominem secundum cor meum. ex cuius
semine suscitauit deus ihesum saluatorem israel.
cuius aduentum precursor fuit iohannes. uiri inquit fratres
filii generis abraham et qui inter uos de gen
tibus timentes deum uobis spiritualis uerbum sa
lutis hoc missum est. Qui enim habitabant ierusalem
et principes eius hunc ignorantes esse ihesum. et ignoran
tes uoces prophetarum que per omne sabbatum leguntur

aduidicantes eū morti eas impleuerunt nescientes. Ds uō suscitauit eū a mortuis tercia die qui uis' ē p. xl. dies hys q̄ simul ascenderant cū eo de galilea in ierlm qui nc ē testes ei' ad plebem. Et nos uob annūciam' eā que ad pr̄es nr̄os repromissio f̄ca ē qm̄ hanc ds adimpleuit filiis nr̄is resuscitans ihm. Notū g̃ sit uob fr̄s. quia p ihm remissio peccoꝝ uob annūciat' ab omībꝫ pc̄tis quibꝫ ñ potuistis in lege moysi iustificari. qui c̄dit in hūc iustificatur. Videte g̃ ne sitis ꝯtemptores ne ueniat sup uos uindc̄a dī q̄ ꝯtemptoribꝫ cominat' in hc̄ modū. Videte ꝯtemptores ⁊ admiramī ⁊ dispdemini. i. uidentes admirabimī ⁊ dispdemini. qr op' opabor in diebꝫ ur̄is q̄ nō credetis. i. qui nō c̄detis opi q̄ opabor in diebꝫ ur̄is. s. incarnatōm. Exeuntibꝫ aū ill' rogabant ī sequēti sabbo ut loq̄rentur ad h̄ in synagoga. Et cū egr̄ederentur de synagoga multi iudeoꝝ ⁊ aduenaꝝ. i. gentiliū. ul' iudeoꝝ de dispsione uenientiū. l' inuocantiū secuti s̄ paulū et barnabam. Sequēti uō sabbo fere uniu'sa ciuitas ꝯuenit ut audiret u'bū dī. qd̄ uidentes iudei repleti s̄ zelo īuidie quo ꝯcitati ceperunt ꝯtdc̄e hys que a paulo dicebant' blasphemātes. blasphem' enī est qui ex īuidia obloq̄r u'itati. Tūc repleti s̄ zelo dei barnabas et paul' ⁊ dixerunt ꝯstant'. Vob oportebat p̄mū loq̄ u'bū dei. ut̄ u'bū dei dixēs. Non sū missꝰ ñ ad oues que pierūt dom' isr̄l. Sꝫ qr repellitis id ⁊ indignos uos facitis. ecce ꝯūtim̄ ad gt̄s. Et nō cū h' l̄c hoc dc̄m dē paulo ⁊ barnaba in anthyochia psidie que nō ī iudea ē. sꝫ ingt̄ia in plerisqꝫ locis l̄c ab aplis dc̄m ī iudea. s. cū uellet tr̄siire ad gt̄s. p'q̄ p. xii. annos p̄dicatū ē in iudea. ecce non moueat te. qr ut'biqꝫ potuit dici. Sic enī p̄cepit uob ds. Posui te in lucē gentiū ut sis eis in salutē usqꝫ ad ext'mū t're. ⁊ ē in ysaia u'ba pr̄is ad filiū. ac si dc̄ret p̄r filio. Misi te ī tenebrꝭ infidelitatis ut usqꝫ ad t'minos

t're gentibꝫ dissemīares lucē u'itatis. Sꝫ cū spūalr' dc̄m sit xp̄o nō ē ꝯūm q̄ hic legit' dc̄m paulo. Dūit enī qr tanta ē unio capitis ⁊ m̄broꝝ. ut q̄ dc̄m ē capiti ⁊ m̄ebra dc̄m reputet' ē. Sic cap' xp̄c psecutōem m̄broꝝ reputat ē īflictam ita dicēs. Saule saule q̄ me psequēris. Audientes aū gt̄s mutionē de salūe sua gauise s̄ ⁊ glificabāt dn̄m ⁊ c̄diderunt multi ex eis. Iudei tn̄ zelo ī uidie succensi ꝯcitabant mulres religiosas ⁊ p̄marios ciuitatis ⁊ excitabāt psecutōem in paulū ⁊ barnabam. ⁊ eiecerunt eos de finibꝫ suis. At illi excusso puluē pedū ī eos q̄ p̄ceptū dō' in euangelio ur. uenerūt yconiū ⁊ ingressi s̄ ciuitatē locuti s̄ in synagoga. ⁊ c̄didit copiosa multitudo iudeoꝝ ⁊ grecoꝝ. ⁊ demorati s̄ ibi multo tp̄e fiducialr' p̄dicantes dn̄o p̄dicatōm eoꝝ miraculis ꝯfirmante. Nō nulli tn̄ de iudeis ī incr̄dulitate p̄manētes ꝯcitauerūt ad iracūdiā aīos gentiū adu'sꝰ c̄dentes. Et diuisa ē ciuitas quibꝫdā fauētibꝫ iudeis. aliis fauentibꝫ aplis. Et cū f̄cs esset impetꝰ gentiliū ⁊ iudeoꝝ cū p'ncipibꝫ s' ut ꝯtumelus afficerent aplōs ⁊ lapidarent. i. lapidibꝫ fatigarent eos. ⁊ ꝯfugerunt ad ciuitates lycaonie. s. lystrā ⁊ derben. Et cū h' dc̄m sit uenerūt lystram ut' consequētia' km̄ motus ī seqūti ū dē. erat quidā īfirmus lystris. dicendū fuit lystre potꝰ. sꝫ p̄ h'ec nomē ciuitatis multiplicē declōnē ut dicat' lystr lystre. ul' lystr lystre. ul' lystris indeclinable. Vn̄ seq'. ⁊ erat uir quidā lystris q̄ grō ꝯsonat ū hic. Paul' ⁊ barnabas morabant' in lystris. Erat aū uir iste infirmis pedibꝫ claudꝰ ex utō matrꝭ sue ⁊ sedebat qr ū stare ñ amblare poterat. nec unq̄m amblauerat. Hꝫ audiuit paulū loquentē. q̄ intuit' paulꝰ ⁊ uidēs spū sc̄o reuelante qr hr̄et fidem ut saluꝰ fiet. sꝫ tantā q̄ ad salutē sufficeret. ul' uidens qr se sanandū c̄deret. dix' mag' uoce. In noīe dn̄i nr̄i ihu xp̄i surge. sup pedes tuos rectus. ⁊ statim exiliuit et amblabat. Turbe aū cū uiderent q̄ fecerat paul'. putabant ipm ⁊ sociū suum

barnabam deos esse in forma humana eos ap-
paruisse. Et levaverunt vocem dicentes: Dii simi-
les facti hominibus descenderunt ad nos in terram.
Et vocabant barnabam iovem quia senior esse vi-
debatur. Paulum vero mercurium quia semper iuxta
eorum opinionem iovem comitabatur. qui elo-
quentie et litterature fuisse fertur. Et facundiam
hominibus prestare putatur. Unde mercurius quasi me-
XIIII dius currens inter aures et linguas a la-
tinis dicitur. agyus vero hermes quasi interpres dicitur. Sa-
cerdos vero qui erat in civitate voluit sacrifica-
re barnabe et iovi afferens tauros ad im-
molandum et coronas. vel ad ornandum faciem
templi iuxta ritum gentilium. vel ut capitibus
eorum poneret ad ornatum. aut pro alia aliqua
religione nobis ignota. Quod autem audierunt paulus
et barnabas quod divinos honores vellent eis
exhibere. sciderunt vestimenta sua quod semper facie-
bant iudei. audita in deum blasphemia. Et
prohibuerunt sacerdotem talia facere dicentes se esse homines
mortales. qui potius venerant ut eos revo-
carent ab ydolatria. et vix sedaverunt turbas
ne sibi immolarent. Demorantibus autem eis et doce-
tibus in lystris supervenerunt ab yconio et anthy-
ochia iudei et concitatis turbis in persecutione
pauli lapidabant eum et eiecerunt eum quasi vi-
le cadaver estimantes esse mortuum. De qua
lapidatione ad corinthios loquens ait. Se-
mel lapidatus sum. postea discipuli eius circumdede-
runt eum assistentes ei. et respiravit. et introdux-
erunt nescientibus iudeis reportantes eum in ci-
vitatem. Et ita factum est et convaluit et postera die
profectus est cum barnaba derben et predicavit ibi
sicut fecerat in lystris. postea redierunt per easdem
civitates per quas ille venerat confirmantes fratres
in fide constituentes in magis civitatibus presbyteros
id est episcopos. quia eo tempore eodem nomine censebantur episcopi
et presbyteri. et per minores constituebant ipse episcopos. quia
erant incogniti et incertum utrum ad eos esset
amplius reversuri. Et cum redeuntes transirent
lystram et yconium. venerunt anthyochiam pisi-
die. transierunt pisidiam et venerunt in pam-
philiam regionem. scilicet in qua est civitas pergen. in qua

locuti verbum domini descenderunt in ytaliam civitatem
et inde navigaverunt anthyochiam unde prius ex-
ierant segregati a spiritu sancto ad predicationem evan-
gelii. Cumque venissent anthyochiam et congre-
gassent fideles anthyocenos revelaverunt eis
quanta fecerat deus in gentibus per eos. Et mo-
rati sunt ibi non modico tempore cum discipulis. XV
Dum ibi moram facerent descenderunt quidam
ad illos iudayzantes. et fuerunt de secta phariseorum
et facta est non minima seditio inter eos et
paulum et barnabam. quia predicabant fidem
absque legalibus ad salutem non sufficere. et con-
sentiebant eis multi veteri consuetudine in-
buti. Et statuerunt ut pro hac lite dirimenda
ascenderent in ierusalem ad maiores apostolos. scilicet ad
petrum et iacobum episcopum iosolimorum. Et ascendit
paulus cum barnaba assumpto tyto. sicut ipse re-
fert in epistola ad galathas. Et qui descenderant
de iudea descenderunt contra eos quidam. scilicet de
heresi phariseorum ad fidem conversi. Qui cum venissent
iosolimam et essent in presentia apostolorum petri et
pauli et iacobi et seniorum surrexerunt contra
paulum et barnabam dicentes. Oportet circumcidi
fideles et servare legem moysi. Et audita intentione
partis utriusque convenerunt apostoli et seniores ut iu-
dicarent super hoc. Et post multam disceptationem
et inquisitionem factam inter apostolos et seniores
surgens petrus probabiliter ostendit non esse imponen-
dum fidelibus iugum legis. quia ipse dei consilio bap-
tizaverat cornelium et gentibus predicaverat ver-
bum evangelii. et deus predicationem eius confirmaverat fi-
de mundans corda eorum. Et antequam baptiza-
rentur visibiliter mittens super eos spiritum sanctum.
nec indigens eis observantia legalium. Quare er-
go nunc temptatis imponere iugum super cervi-
ces discipulorum. quod neque nos neque patres nostri portare
potuimus. Et statim ceperunt paulus et bar-
nabas narrare quanta signa et prodigia deus
fecerat in gentibus per eos. et tacebat multi-
tudo audiens eos. Et facto silentio locutus est
iacobus adhiciens verbo petri. Viri fratres au-
dite me. Symon narravit quemadmodum deus
visitavit gentes vocans eas ad fidem et

APOSTOLORUM

testimonia prophetarum. ⁊ inductis testimoniis
diuersorum prophetarum auctoritate pontificali pro
tulit in diffinitiuam sententiam dicens. propter quod
ego iudico non inquietari eos qui ex gentibus con
uertuntur ad dominum. sed consulo ut dirigamus ad
eos epistolam ut abstineant se ab ydolatria et
fornicatione a suffocato sanguine. ydolatria siqui
dem in gentibus maxime pullulauerat. fornica
tio quasi nichil esse quedam ⁊ nullius reatus reputabatur
inter gentes. ⁊ ideo specialiter decreuerunt apostoli prohibere
ista gentilibus. Erant ⁊ prompti ad effundendum
sanguinem. ⁊ consueuerunt ⁊ bibere sanguinem im
molatum dis suis specialiter prohibiti sunt a sanguine
effundendo uel bibendo. Quare autem ad litteram
prohibuerunt eis animal suffocatum non est satis per
spicuum. Et placuit consilium beati iacobi apostolis
⁊ senioribus. ⁊ omnium consensu elegerunt uiros
per quos mitterent epistolam cum paulo ⁊ barnaba
iudam. scilicet et sylam ⁊ premissa est salutatio in hunc modum.
Apostoli ⁊ seniores fratres fratribus ex gentibus salutem.
Fuit autem post salutationem hic textus epistole. Audiuimus est
quoniam quidam descendentes de iudea turbauerunt uos
euertentes animas uestras uolentes uestris impone
re ceruicibus iugum legis. ideo de communi consilio decreuimus
eligere uiros et mittere ad uos cum legittimis
uiris nostris paulo ⁊ barnaba. uisum est enim
spiritui sancto ⁊ nobis nil ultra imponere uobis oneris
quam ut abstineatis ab immolatis simulacrorum
et a sanguine suffocato. a fornicatione. a quibus ab
stinentes bene agetis. ualete. Descenderunt igitur
paulus ⁊ barnabas in anthyochiam ⁊ duo
illi missi cum illis. Cumque descendissent congrega
ta multitudine tradiderunt epistolam eis. ⁊ au
dita consolatione de iugo legis non imponendo sunt
gauisi sunt fratres de gentibus. Judas autem ⁊ sylas
cum essent ⁊ ipsi prophete consolati sunt eos. ⁊ multum conforta
uerunt in fide. Notandum est autem hic preterundum quod de pre
fato ascensu suo in ierusalem pro dirimenda lite pre
taxata scribit apostolus ad galathas in hunc
modum. Deinde post annos .xiiii. a conuersione as
cendi in ierusalem cum barnaba assumpto ⁊ tyto ⁊
contuli cum eis euangelium quod predico in gentibus. ex quo
annorum numero colligitur. quod eodem anno quo paulus

ascendit in ierusalem. scilicet .xiiii. a conuersione sua pe
trus ascendit romam. ⁊ eodem anno sedit in ca
thedra episcopali. in qua sedit .xxv. annis. .xiiii. uero
⁊ .xxv. .xxxviii. reddunt. Vicesimo .v. autem an
no a promotione beati petri in sede romana. scilicet
ultimo anno neronis passi sunt petrus ⁊ paulus. et
sic .xxxix. a conuersione pauli. unde colligitur
paulum ad fidem conuersum eodem anno quo dominus passus
est. cum constet petrum ⁊ paulum .xxxviii. anno
a passione domini qui fuit ultimus neronis
passos esse. Si autem quibus legatur paulus conuersus ad
fidem secundo anno a passione domini. intelligendum est
secundo exigenti. tamen eodem usuali sicut alibi deter
minatum est. .viii. ergo anno a passione domini. scilicet
.iiii. anno claudii ascendit petrus romam. et
sedit in cathedra episcopali .x. annis sub claudio
qui regnauit .xiiii. annis ⁊ post eum nero toti
dem annis. Patet autem certum quo tempore sedit petrus
in sede anthyocena. constat enim quia sedit an
thyochie .vii. annis in sede episcopali. quod nescio
de .vii. illorum .xiiii. oportet intelligi. qui a
passione domini fluxerunt usque ad eius promotio
nem in sede romana. post .vii. autem annos quibus
sedit in sede anthyocena consilio domini de ierusalem
ascendit romam. sed in ascensu transiit per anti
ochiam ut confirmaret subditos suos in fide. ⁊ ut
haberet in ciuitatis. substituit euodium in sede
anthyocena. ⁊ in hoc transitu per anthyochiam re
darguitur est a paulo. quia comedens cum quibus
dam fratribus de iudea. timens eos molestare
discernebat cibos. ⁊ ita cogebat gentes iudaiza
re. Unde paulus ait. Cum uenisset cephas anthy
ochiam in facie ei restiti. Eo autem anno quo des
cendit petrus ab anthyochia romam paulo
⁊ barnaba anthyochie remanentibus. Erat
quidam peruasor in iudea qui per uiolentiam se
uolens usurpare potestatem constituendi sum
mum pontificem ⁊ mutandi pro arbitrio suo.
ut posset summum facere sacerdotem. unum uel du
os constituere in eodem anno. ⁊ uidentes iudei quod
non possent resistere ei. petierunt ab eo licentiam
consulendi gaium imperatorem romanum. ut si
eius uoluntate hanc potestatem possent obtinere

alioquin desisterent. et cessit eis. Huius videtur
et cum misisset nuncios romam quod claudius
erat in agrippa filius herodis a imperator fuit.
grippe quem prius decedens in manum gaii dimi
serat eum. Gaius autem differebat eum mittere in
iudeam tamquam dominum. tum propter iudeorum servitia
tum propter teneritudinem etatis eius. Iste audiens
quod causa propter sui ageretur. intercessit pro eis. et obti
nuit. et rescripsit gaius procuratori ut ab
hac exactione desisteret. et destitit. et rescripserunt
iudeis ut super hoc gratias agerent agrippe. ad cuius
intercessionem hoc optinuerunt. Et iudei signifi
caverunt ei ut mitteret eis agrippam et faceret eum
tamquam regem et dominum. Ipse tamen ad hoc distulit. postea
non quando visum est ei misit eum in iudeam. non
tamen reddidit ei totam tetrarchiam patris qui totum
regnum integre optinuerat. sed dedit ei galaadi
tidem regionem. scilicet regionem ultra iordanis tra
duarum tribuum et dimidie tribus manasse. de
dit quoque ei potestatem constituendi summum pon
tificem in ierusalem pro arbitrio suo quod negaverat
predecessoribus. Iste fuit agrippa in cuius regnum suc
cesserunt fideles de iudea imminente excidio
urbis. ab angelo premoniti sicut hymus secundum ma
theum. sed nunc prosequitur de paulo et barnaba
qui adhuc demorabantur in anthyochia. post
aliquot dies visum est eis commodum reverti per ci
vitates in quibus predicaverant ubi non dum et
iudas abierat. syla cum eis remanente et vi
sitare fratres et confirmare eos in fide. barnabas
non volui habere in comitatu suo iohannem qui cogno
minabatur marcus. Paulus autem dixit non esse as
sumendum quia in hac re constitutus nimis tepide
steterat. et quia timore mortis a predicatione
destiterat quando scilicet a pamphylia descendens reve
rsus est ierusalem. ideoque non erat assumendus ad predi
cationem ne alios malo exemplo lederet. Et facta est
dissensio ut discederent ab invicem. et excusat
eos sancti quia non dissenserunt odio commoti. sed a
spiritu sancto adhuc excitati ut divisi in pluribus
locis predicarent et plures lucrifacerent. Barna
bas autem assumpto marco navigavit cyprum.
ex eo autem quod noluit eum ducere presumendum fuisse
ei cognatus. leguntur enim fuisse consobrini. Paulus
quoque profectus est assumpto syla quem deus adhuc remanere
fecerat ut ei compararetur. et perambulabat syriam
et ciliciam. Postea venit in derben et lystram XVI
ubi erant quidam discipuli nomine timotheus filius
mulieris vidue iudee natus de patre gentili
cui perhibebant testimonium religionis omnes fi
deles qui erant lystris. Hunc constituit paulus
episcopum eorum. sed circumcidit eum pro tollendo scanda
lo iudeorum ne scandalizarentur quando haberent
episcopum incircumcisum. non quod legalia post veritatem
evangelii essent necessaria. paulatim tamen non subito iu
deis tollenda erant. et quasi cum honore mater
sepelienda fuit. Postea duxit secum paulus ti
motheum. et pertranseuntes per civitates precipie
bant observari decreta apostolorum et seniorum qui
erant in ierusalem et ecclesie confirmabantur et multipli
cabantur. transeuntes autem frigiam et gala
tie regionem. volentes ire in asiam minorem
prohibiti sunt a spiritu sancto qui sciebat corda hominum.
quia tunc non essent credituri. Noluit ergo spiritus sanctus
sanctum dare canibus et impios de contemptu pre
dicationis gravius dampnari. voluit et has
provincias aliis apostolis reservari. Philippus
autem et iohannes predicaverunt in asia minori
lucas in bithinia a qua sileri a spiritu sancto
sunt prohibiti. et ita due cause redduntur quare
re prohibiti sunt ab his provinciis. scilicet ne sanctum
daretur canibus. vel quia destinate erant
a spiritu sancto aliis apostolis asia minor iohanni
bithinia luce. Origenes vero ait de pri
mitiis et decimis dandis sacerdotibus reddere
rationem cavit. Vides enim quod deus providens ser
vis suis alimoniam corporalem. ab his provin
ciis discipulos propter famem prohibuit propter illam
scilicet magnam famem in qua helena sustenta
vit fratres et pauperes qui erant in ierusalem. que facta
est .iiii.to anno claudii. Ista fuit hec helena
mater constantini. sed regina abigenorum. cuius
amore captus rex abigenorum frater eius duxit
eam in uxorem. et concepit ex eo. et cum nocte
dormiret cum ea et posuisset manum suam super
ventrem pregnantis. audita est vox in hunc

mod. Vide ne legas primum quia magis futurus
est in mundo. Et audita voce hiesu stupefactus
dixit hic uxori sue. Postea primum natum cum sum
ma diligentia nutrierunt. et mortuo patre
adhuc puer factus est rex. et fundator iste in illis.
et hec est causa fundationis quia audiens unum deum
coli a iudeis coluit eundem. et suscepit
circumcisionem et ritus iudeorum. Huius mater hele
na venit in ierusalem et invenit fideles fratres ibi
laborantes inedia quia erat tempore famis. Et
emit frumentum undecumque quia attulerat argenti co
piam ad emendum. et sustentavit fratres qui
erant in ierusalem. Et dum adhuc esset in iudea nunci
atum est ei quod mortuus esset filius eius et statim
rediit et fecit extrahi cadaver filii de sepulchro.
et reportavit in iudeam. Et fecit non longe a
ierusalem extrui duo mausolea. et in altero
reposuit corpus filii. et precepit cum mortua
esset corpus suum in alio reponi. et sic factum est et
adhuc apparent vestigia mausoleorum. et pu
tant multi decepti esse mausoleum helene
matris constantini. De apparitione ma cedonis.

Cum pertransisset mysiam
paulus et socii eius venerunt troadem. Et
ostensa est visio paulo per noctem. Apparuit enim
ei vir macedo. id est angelus illius gentis assimila
tus viro macedoni proprietate lingue vel forma
spirituali stans ante eum et deprecans eum dicens.
Transiens in macedoniam adiuva nos. Ex hoc verbo
videtur homo fuisse non angelus. Non enim egent angeli
humano auxilio dicunt. Sed hic angelus assumpta persona
macedonum. Ut autem vidit visum. statim quesivimus
in proficisci in macedoniam certi facti quod vocasset
nos deus evangelizare eis. Et nota quod dicitur est quesi
vimus. Hic enim primo ostendit lucas se comitem fu
isse pauli. forte nec primo adhesit ei. Unde nunquam
in precedenti ait. venimus. sed usque venerunt et si
milia. Hinc autem primum connumerat se sociis pauli
Vide quia vir dicitur. erat vir macedo stans. super hoc
verbum stans habet glosa modica. angeli semper
stare dicuntur. cum pluries adherentes in antiphona
paschali. sedit angelus emendatur. stetit an
gelus. Sed errant. intelligendum est enim semper in hoc

libro cum legantur angeli sedisse ad monumentum.
Navigantes autem a troade recto autem cursu sa
mothraciam. et sequenti die philippos que est prima
civitas macedonie. id est venientibus a mari.
prima occurrit. et erat colonia. Dicitur autem colonia
civitas illa que defectu indigenarum novis
cultoribus impletur. Unde et colonia quasi a novis
cultoribus vel cultoribus dicitur. Fuimus enim ibi per dies
aliquot. et die sabbatorum egressi sumus extra portam iuxta
flumen ubi videbatur esse locus congruus orationi et locum
vel supplicationi. orare namque accipitur et pro per
orare et pro supplicare. Et sedentes loqueba
mur mulieribus que venerant. et mulier quedam lidda
nomine purpuraria civitatis tiatirenorum au
diebat eos loquentes. Post autem intellige purpuraria
quod vendens purpuram. vel forsitan erat de regio se
mine. vel forte purpuraria quia textrix purpure.
Vel quia vendebat purpuram. Cum autem baptiza
ta esset et eius domus tota deprecata est nos di
cens. Si iudicatis me fidelem. intrate in domum
meam et manete mecum. et invitavit nos coacti.
Adhuc enim abhorrebant intrare domum gentili
um putantes scandalo iudeorum. Factum est autem ut eve
untibus nobis ad orationem obviaret nobis quedam
puella habens spiritum phitonem. Post autem intellige
phitonissa vel per spiritum phitonicum operans ar
te magica vel spiritu phitonico vexata. Hiis
enim duobus modis in sacra scriptura accipitur hoc
nomen phitonissa. ut dicatur que per spiritum phito
nicum suscitationem mortuorum operatur arte
magica. ut que ad petitionem saulis ab infe
ris vocavit animam samuel vel potius per eam
spiritum immundum. Hec autem species artis magice ab
apolline phitonico
inventa est. et ab eius
cognomine cognominata
dicitur et phitonissa que a
spiritu phitonico possidetur
et ea utitur quasi orga
no suo ad divinandum.
quasi hic ponitur accipitur. et erat questuosa dominis suis.
quia multum percipiebant emolumentum ex divi
natione ipsius. Hec subsecuta paulum et eus

Ille apollo et phitius est
vocatus. propter hoc littera vera
est et mala correctio et
hic partim pro hoc quod supra scriptum
quia ars phitonica non
a phitonico. sed potius
a phitio est dicta.

socios clamabat dicens. Isti homines servi sunt dei
excelsi qui annunciant vobis viam salutis. Et
sic clamabat multis diebus forte pro bonum
nature vel potius spiritu sancto spiritum phytonicum ut
per eam bonum loqueretur cogente. Consurgens autem
paulus ipsa per eum clamante dixit spiritui immun-
do. Tibi in nomine ihesu christi exire ab ea precipio. Et
exiit eadem hora quia indignum erat ut ver-
bum eius per eam super mendacem annunciaret. Viden-
tes autem hii domini eius scientes quia maximum in-
sumerent inconmodum apprehendunt silam et pau-
lum et duxerunt eos in forum ad principes. Et offe-
rentes eos magistratibus dixerunt. Isti conturbant
civitatem nostram cum sint iudei predicantes
novam quandam religionem quam non licet nobis sus-
cipere cum simus romani. Jam enim decretum
erat a romanis ut nullus deus de novo coleretur
nisi approbante senatu. Et cucurrit plebs ad- et currit
versus eos et magistratus scissis eorum tunicis eos
virgis cedi et flagellatos miserunt in carcerem.
precipientes custodi ut diligenter custodiret
eos. Qui accepto mandato misit eos in interio-
rem carcerem pedes eorum stringens ligno. Me-
dia autem nocte paulus et silas decantabant
ymnos et adorantes laudabant dominum. Et
dum media nocte orarent subito factus est ter-
remotus. quo scilicet terremotu omnia fundamenta
carceris sunt commota. hostia aperta vincula
omnium qui erant in carcere aperta et rupta. non
solum pauli et sile. sed et aliorum. Expergefactus
autem custos carceris et videns ianuas aper-
tas evaginato gladio quia volebat se inter-
ficere autumans omnes incarceratos aufu-
gisse. Et tunc esset paulus in medio carceris tene-
broso videns hoc in spiritu clamavit. Nichil tibi
feceris mali. universi enim quos custodiebas hic
sumus. Sciebat enim quod ideo vellet manum inicere
quia putabat omnes incarceratos aufugisse.
Et petito lumine amissis intrgressus est custos
carceris et timefactus. tum prolixius quam tria erant
in terremotu. tum quia intellexerat paulus se quereret
velle interficere. procidit ad pedes pauli et sile
et educens eos de carcere ait. Quid me domini oportet
facere ut fiam salvus. At quod illi. Crede in
dominum ihesum et salvus eris tu et domus tua.
Et locuti sunt ei verbum domini et omnibus qui erant
in domo eius. Et tollens eos in illa hora
lavit plagas eorum et baptizatus est. et sic lavit
et lotus est. Cumque duxisset eos in domum
suam apposuit eis mensam et cum omni domo
sua credidit. Et cum dies factus esset. miserunt
magistratus nuncios ad custodes carceris dicen-
tes. Dimitte homines illos tamquam despectos.
Dimittebant autem eos ne plures crederent. quia
iam innotuerat eis miraculum. Et nunciavit
custos carceris verba hec paulo. miserunt ma-
gistratus ut dimittamini. Nunc igitur exeuntes
ite in pace. At quod paulus. Miserunt nos in
carcerem publice flagellatos licet indempna-
tos homines romanos. id est romanos in imperio sub
- ericerit ectione capitis vivi census oppressos et roma-
na libertate donatos et nunc occulte nos e-
iciunt. quia sic nolumus eici. sed veniant ipsi et nos
eiciant. Et tunc renunciaverunt hec eorum eis timu-
erunt audito quod romani essent. et venientes e-
duxerunt eos et rogabant ut egrederentur de
urbe. et exeuntes transierunt per liddiam et visis
fratribus consolati sunt eos. et inde profecti venerunt
thessalonicam ubi erat synagoga iudeorum.
Paulus vero ut consueverat introivit in syna- XVII
gogam et per tria sabbata disserebat eis scrip-
turas de scripturis predicans christum mortuum
et resurrexisse. et crediderunt aliqui ex
eis. et adiuncti sunt paulo et sile. et multi eorum
non pauce. et de proselitis et gentibus multi-
tudo magna. Zelantes autem iudei et assumen-
tes quosdam malos de vulgo concitaverunt ci-
vitatem adversus eos. et venientes ad domum
iasonis apud quem hospitati fuerant. querebant
eos producere in publicum. et non invenientes
eis putantes eos fuisse occultatos aput ia-
sonem traxerunt iasonem ad quosdam principes
civitatis dicentes. Isti sunt qui orbem concitant
quos suscepit iason et ipsi suscipientes eos fa-
ciunt contra decreta cesaris regem alium dicentes
esse ihesum cesarem. Et concitaverunt principes civi-

contra eos. et accepta satisfactione a iasone et ceteris
dimiserunt eos. forte iason et alii fratres se ne
gaverunt suscepisse eos. vel confessi sunt satisfecerunt.
et per noctem dimiserunt paulum et silam in beroea.
et introierunt in synagogam iudeorum et predicaverunt
id est et multi de beroensibus crediderunt et mulieres
honeste non pauce. Et audientes iudei. qui
erant tessalonice quod a paulo predicaretur verbum
dei in beroea venerunt illuc. et concitantes
multitudinem statim dimiserunt paulum fratres
ut iret usque ad mare. quia magis persequebantur
eum iudei eo quod esset dux verbi. silas autem et thi-
motheus remanserunt ibi. Qui autem deducebant
paulum perduxerunt eum usque athenas. et videns
civitatem ydolatrie deditam. cito remisit ad
thimotheum et sylam ut venirent ad eum. Venerunt
et disputabant cum paulo epicurei qui po
nebant felicitatem hominis in sola corporis volup
tate. et stoici qui in sola animi virtute et inter se
dissentientes in inpugnatione apostoli unanimiter
consentiebant dicentes. Quid vult seminiverbius iste
dicere. Hic seminator erat verborum sed messor morum.
de hac messione exspectans uberem fructum.
Alii autem dicebant novorum demoniorum videtur an
nunciator esse. et apprehensum duxerunt ad ario
pagum. id est ad vicum martis. in quo scilicet erat tem
plum martis. quia athenienses singulos vicos
denominabant a diis quos colebant. ut vicum in
quo colebatur mars vocabant ariopagum.
quia arioth dicitur mars. vicum in quo colebant
pan panopagum vocabant. et ita a singulis
dyis singulos vicos vocabant. Erat autem vicus
excellentior ariopagus quia erat curia ma
gistratuum. scole liberalium artium. Et cum esset
paulus in presentia phylosophorum. dicebant no
va quedam infers auribus nostris. Possumus scire
que sit hec nova doctrina et posses rationem redde
re super hiis que dicis. Stans igitur paulus in medio
ariopagi dixit. Viri athenienses per omnia
iudico vos superstitiosos. Preteriens enim vidi
simulachra vestra inter cetera autem inveni aram
in qua scriptio cuius erat hec ignoto deo. vel ignoti dei.
ac si diceret. hec ara ignoto deo dedicata est.
singulis enim aris supponebatur tytulus indicans
cui essent dedicate. Hunc inquit deum ignotum cui
hanc aram consecratis ego annuncio vobis. hic est
deus qui fecit mundum et omnia que in eo sunt. in quo vivimus
et movemur et sumus. Quomodo autem hec ara illi deo ignoto
consecrata est. hystoria actuum non prosequitur. ideoque nunc
est supplendum hoc. scilicet dicere. quia dominice passionis tempore vi
dentes phylosophi qui athenis erant tenebras
super universam superficiem terre. non potuerunt causam
invenire in naturalibus causis. tandem ad hoc in
ducti sunt ut dicerent quia deus nature patiebatur et dixe
runt athenienses. Constituamus aram illi deo
et dedicata est ara et suppositus est tytulus igno
to deo. Et cum fierent holocausta et victime illi
ignoto deo dixerunt phylosophi. bonorum nostrorum non
eget. facietis igitur genuflexiones ante aram eius
et supplicabitis ei. quia non querit oblationem pecorum
sed devotionem animorum. Hunc deum ignotum annuncia
bat eis paulus asserens eum mortuum fuisse.
resurrexisse. ascendisse in celum. in fine orbem
iudicaturum. et cum predicaret resurrectionem mor
tuorum quidam irridebant. quidam autem nec recipi
ebant nec respuebant dicentes. Audiemus te
de hoc iterum. et exivit paulus de medio eorum. et
quidam adherentes ei crediderunt. inter quos dyoni
sius ariopagita quem postea ordinavit apostolus
episcopum corinthiorum cuius conversionis modum quia
pretermittit hystoria actuum nunc est supplendum. Iste
dyonisius magister erat in ariopago. et quamvis
ad exhortationem pauli de facili crediderit. tamen
non nisi per longam disceptationem confessus est se cre
dere. Sed post multam disceptationem dum adhuc cum
paulo disceptaret. forte transiit cecus per viam
coram eis et statim ait dyonisius paulo. Si
dixeris huic ceco in nomine dei tui vide et viderit
ego statim credam sine utaris verbis magicis.
quia forte nosti verba que habent hanc efficaciam.
ego scribam tibi formam verborum. hanc inquit for
mam verborum dices ei. In nomine ihesu christi nati de vir
gine crucifixi mortui qui resurrexit et ascen
dit in celum. vide. et ut omnis suspicio tolleretur
precepit paulus dyonisio ut ipse eadem verba
proferret. et in eam verborum formam dixit dyonisius ceco.

ut uidet. et stratim uidit. et dyo. confessus est se
XVIII credere. Et cum post ea paulus athenis et mul
tos conuertisset uenit corinthum et ibi inue
nit quendam iudeum nomine aquilam cum uxore
eius priscilla. quos commemorat apostolus ubi ami
cos suos salutat. isti uenerant de ytalia
nuper. iudeis omnibus ex edicto claudii impera
toris de regno eius exire compulsis eo quod uxo
rem eius agrippinam per nimia familiaritatem
quam habebat cum eis adeo traxerant ad ritus
suos ut iam iudaizaret. hospitatus est paulus
apud aquilam et priscillam. eo quod eandem artem exer
cerent quam ipse consueuerat exercere de proprio labo
re manuum suarum uictum acquirens. scilicet artem sce
nofactoriam. faciebant enim tentoria siue papi
liones quibus necessaria erant indigenis terre propter im
moderatum calorem. uel commeantibus ut dicatur
ars scenofactoria. a scenos quod interpretatur umbra
uel secundum alios a scenos quod interpretatur funis. Erant
autem funiclarii. Et cum uenissent silas et
thymotheus de macedonia ubi dimiserat eos.
predicabat paulus instanter uerbum euangelii. contradicen
tibus illis et blasphemantibus iudeis predica
tionem uerbi quod predicabat dominus. excussit puluerem
de pedibus suis in testimonium illis dicens. Mundus
sum a sanguine uestro. quia quantum in me fuit uo
lui uos reuocare ab impietate. sed quia per
tinaces estis transeo ad gentes. Et migrans in
de intrauit ad domum cuiusdam gentilis nomine titi
cuius domus erat coniuncta synagoge. nec est
intelligendum de tyto ad quem apostolus epistolas scripsit
qui eius fuit discipulus quem et cretensem episcopum
ordinauit. Crispus autem est crispus archisynago
gus cum uniuersa familia sua. ille scilicet de quo
apostolus ait scribens ad corinthios. Gratias ago
deo meo quia neminem baptizaui nisi crispum et
gaium. et multi corinthiorum audientes eius
conuersionem credidit et baptizati sunt. Et appa
ruit dominus nocte paulo per uisionem dicens.
Noli timere sed loquere et ne taceas quia ego
tecum sum. et nemo imponet manum ut no
ceat te. et fuit ibi per annum et vi. menses.
et insurrexerunt unanimiter iudei in pau

lum et duxerunt eum ad presentiam gallionis qui
erat procurator achaie regionis in qua erat
corinthus. et accusauerunt eum quod contra legem predi
caret et ad eos locutus est gallio. Si argueretis
hominem istum de scelere aliquo manifesto super
eum iudicarem. sed quia disceptatio est in lege uestra
non curo iudicare. et uidentes gentiles quod
non fauet procurator parti iudeorum apprehendentes
coram eo sostenem principem synagoge et per
cutiebant eum. et nil horum erat cure procura
tori. Paulus autem cum adhuc sustinuisset dies
ubi multos cum esset in cencris qui est portus co
rinthi. ascensurus nauem ut nauigio ueniret
in syriam. totondit comam quam nutrierat quia
fuit nazareus ex uoto. Nazarei enim cum ex
uoto ad tempus comam nutriebant. completo tempore
uoti radebant et in igne sacrificii ponebant.
Quidam codices habent totonderunt. unde quidam
hic referunt ad aquilam et priscillam. sed augustinus et
ieronimus. ad paulum hic referunt. Et uenit in syriam
ducens secum aquilam et priscillam. et cum uenissent
ephesum. ingressus synagogam disputauit cum
iudeis. et interrogantibus illis ut cum eis am
plius maneret non consensit. sed ualefaciens
fratribus profectus est ab epheso dimittens ibi aquilam
et priscillam. ipse perambulauit galatiam et fri
giam confirmando fratres. Et cum essent ephesi a
quila et priscilla uenit ephesum quidam iu
deus nomine apollo alexandrinus genere. hic fac
dus et potens in scripturis. Iste baptizatus erat
baptismo iohannis et iam credebat christum esse messiam et in le
ge promissum. et recte sentiebat de patre et filio.
sed nil audierat adhuc de spiritu sancto. Et cum uideret
eum aquila et priscilla fiducialiter predicantem
assumpserunt eum et diligentius exposuerunt ei
uiam domini. Utrum autem baptizauerint eum baptismo
non legitur. Cum autem uellent redire corinthum
aquila et priscilla et ceteri fideles qui erant
ephesi. scripserunt fidelibus qui erant corinthi.
ut susciperent eum ne abhorrerent eum tamquam
iudeum. Et cum uenisset corinthum. multum con
tulit fratribus qui erant corinthi. uehementer
enim iudeos conuincebat. unde in textu confirmat

XIX s fres. Factum est autem cum Apollo esset Corinthi, ut
Paulus peragratis superioribus partibus veniret
Ephesum, et inveniret quosdam discipulos
a Iohanne baptizatos, nondum tamen confirmatos,
quia post baptismum non acceperant manuum impo-
sitionem. Et interrogavit eos: Accepistis ne
Spiritum Sanctum credentes, id est manuum impositionem,
qua sic datur Spiritus Sanctus. Ad quem isti: Sed neque de Spiritu Sancto
mentionem audivimus. Ad quos ille: Solum
sufficit Iohannis baptismus. Et statim baptizati
sunt in nomine domini Ihesu. Et cum imposuisset eis
[illegible] manum post baptismum, acceperunt Spiritum Sanctum et loque-
bantur linguis, et quidam eorum prophetabant
predicantes futura. Erant autem omnes fere
XII. forte XI vel XII erant, et est appositum
fere ad temperationem veri. Et predicavit ibi
Paulus cum fiducia per tres menses disputans
de regno dei. Et prius qui prohibitus fuerat a
Spiritu Sancto predicare in Asia minori, nunc eodem
Spiritu inspirante predicabat Ephesi. Ex quo
patet quam admiranda sunt iudicia dei. Cum
autem predicaret Ephesi, quidam obstinati animo
et in incredulitate pertinaces maledicebant
doctrine eius coram multitudine. Discedens
ab eis segregavit secum discipulos disputans
in scola cuiusdam tyranni, id est nobilis, vel forte
nomen proprium est illius a quo conduxerat domum
in qua docebat discipulos suos tamquam reges
scolas. Et hoc fecit per biennium, et in eodem bi-
ennio scripsit primam epistolam ad Corinthios.
Et fecit deus magnas et multas virtutes per ma-
nus eius, ita ut sanarentur languidi quibus su-
perponebantur semicinctia. Dicuntur autem semicin-
tia vestes tamen ab uno latere pendentia, vel
quedam ornamenta capitis, vel quoddam genus
sudarii quo hebrei utuntur, quo laborantium
sudor abstergitur. Videntes autem quidam exor-
ciste quod ad invocationem nominis Ihesu Paulus eice-
ret demones, excogitaverunt uti eadem forma
verborum ad eiectionem demonum, quia licet per exor-
cismos Salomonis demones eiecerint, non tamen
absque labore multo, sed quibusdam herbis et gem-
mis adhibitis ut tradit Iosephus. Ut ergo Sa-
cerdotis filii eicerent demones adiurabant eos in hunc
modum: Adiuro vos per Ihesum quem Paulus predicat.
Et sic exibant demones ab obsessis. Erant
autem VII filii Sceve principis sacerdotum qui
precipue adiurabant demones in hunc modum.
Et dum in quadam die adiuraret demones ut ex-
irent a corpore obsesso, respondit eis demon: Ihesum no-
vi et Paulum novi, sed vos qui estis? Et insiliens
in eos vulneravit eos. Et increbuit fama per
universam regionem, et incussus est timor
omnibus exorcistis et magis, ita ut non au-
derent demones amplius in hunc modum adiura-
re. Et congregati sunt omnes magi qui per artem
magicam imperabant demonibus, et combusse-
runt libros suos ante pedes Pauli. Postea
Paulus proposuit ire Ierusalem, et inde Romam. Pre-
misit autem Thimotheum et Erastum in Macedo-
niam ad preparandas collectas quas erant de-
laturi Ierusalem ad opem pauperum qui erant
ibi. Ipse autem ad tempus remansit in Asia
minori. Et facta est tempore illo turbatio magna
in Epheso. Demetrius enim quidam argen-
tarius qui faciens edes et ymagines argen-
teas Dyane convocavit eiusdem operis opifices et
locutus est eis in hunc modum: Scitis quod de hoc
artificio multum nobis lucrum comparamus. Paulus
autem predicat non esse deos manufactos. Si ergo in-
valuerit eius doctrina nil amplius lucrabimur, et
etiam templum magne Dyane pro nichilo repu-
tabitur, et maiestas eius destruetur, quam
veneratur universus orbis. Et statim repleti
clamaverunt unanimiter discurrentes per ci-
vitatem: Magna Dyana Ephesiorum. Et rapto
Gaio et Aristarcho sociis Pauli, traxerunt eos
in theatrum, in spectaculum, scilicet in quo rei puni-
ebantur. Et cum Paulus hoc audito vellet venire
in theatrum non formidans obicere se morti,
dissuasum est ei a quibusdam amicis suis, propter con-
ventum populi. Postquam autem cessavit tumultus, vo- XX
catis discipulis et exhortatus discipulos et va-
lefaciens eis, profectus est in Macedoniam, et venit A-
thenas. Ubi cum fuisset tribus mensibus, posite sunt
ei insidie a Iudeis in Syriam navigaturo

De demonibus qui ... [illegible]

scientibus quod desereret collegas. olim cum esset ne-
cius viator non posuerunt ei insidias. Ha-
buit ergo consilium ut reverteretur in macedoni-
am ut ita vitaret insidias. quidam autem de
sociis eius profecti sunt recta via. et precedentes
nos dicit lucas. sustinuerunt nos troade. per
circuitum venientes. nos vero navigavimus
post dies azimorum que est prima civitas mace-
donie. v. diebus venimus troadem. ubi demora-
ti fuimus. vii. diebus. Una autem sabbati cum per-
endinaremus disputabat paulus cum
eis in crastino profecturus. et protraxit sermo-
nem usque in mediam noctem. et erant lampades
copiose in cenaculo ubi congregati eramus. Et cum
sederet quidam adolescens super fenestram et gra-
varetur sompno. cecidit de tertio cenaclo
deorsum et sublatus de terra oblatus est paulo
mortuus et dicebatur euticus. ad quem cum
descendisset paulus incubuit super eum et con-
plexus eum ait. Nolite turbari. anima enim ipsius
cum eo est adhuc. hoc autem ait ut tolleret despera-
tionem ab eis. Sicut ubi vis est dominus dicens. Pu-
ella non est mortua. Et suscitatus est adolescens
et gustavit cibum et confortati sunt sic inter ver-
ba predicationis actio occurrit miraculi. ut osten-
sione miraculi confirmaretur doctrina pauli
et ut arcius infigeretur in eorum mentibus memo-
ria magistri ab eis discessuri. Nos autem disce-
dentes dicit lucas navigavimus in asson. ut
ibi exciperemus paulum. Sic enim disposuerat
ipse iter per terram facturus. Et cum redisset ad
nos assumpto eo venimus miletum. Proposu-
erat enim paulus in transitu navigare ephe-
sum moram non facturus. festinabat enim si possi-
bile esset ut in die pentecostes esset iherosolimis
et a mileto ephesum. tamen non navigavit ephe-
sum sed misit illuc et vocavit maiores ecclesie.
et vocati venerunt ad eum miletum. et exhorta-
tus est eos dicens se ascendere in iherusalem. Ecce inquit
alligatus spiritu. id est spiritu sancto ad id me coartan-
te vado in iherusalem. que ibi eventura sunt mihi igno-
rans. nisi quod spiritus sanctus mihi per alios protestetur. quia
vincula et tribulationes me ibi manent. Illius

enim revelaverat spiritus sanctus de ipso quod non ipsi. Sed vel
nihil horum vereor. nec facio animam meam. vi-
tam temporalem preciosiorem quam me. id est quam
animam meam. dum consummem valeam ministerium quod
accepi a domino ihesu testificari evangelium gratie dei.
et nunc ecce scio quia amplius non videbitis faciem
meam. et post multam exhortationem positis geni-
bus una cum omnibus illis oravit. et procumben-
tes super collum pauli flentes osculabantur
eum dolentes maxime de eo quod dixerat quoniam faciem
eius non essent amplius visuri. et deduxerunt
eum usque ad navem. Et abstracti ab eis transeun-
tes multas urbes et regiones. venimus tyrum
ubi mansimus. vii. diebus inventis ibi quibus-
dam discipulis per spiritum prophetantibus paulo predicenti-
bus que illi ventura erant in iherusalem. et dissuadenti-
bus ne ascenderet. postea profecti sumus deducentibus
nos omnibus cum uxoribus et filiis foras usque ci-
vitatem. et valefacientes eis ascendimus navem.
illi autem redierunt in sua. nos vero descendimus
ptolomaidem. et salutatis fratribus mansimus
una die apud eos. Altera autem die venimus cesa-
ream. et intravimus domum philippi dyaconi.
Huic erant. iiii. filie virgines prophetisse pre-
dicentes paulo quod erat ei eventurum in iherusalem.
Et cum moraremur ibi per aliquot dies. supervenit
propheta quidam a iudea nomine agabus. Qui cum
venisset ad nos tulit zonam pauli et ligans
sibi manus et pedes ait. Hec dicit spiritus sanctus. virum cuius
hec zona est sic alligabunt in iherusalem iudei et tra-
dent in manu gentium. Hec audientes rogaba-
mus nos et qui erant loci illius ut non ascenderet
in iherusalem. Et respondit. Quid fletis affligentes cor meum.
Ego enim non solum alligari sed mori in iherusalem. paratus
sum pro nomine domini ihesu. Et cum non possemus ei
dissuadere quievimus dicentes. domini voluntas fiat.
Post hec preparati ascendimus in iherusalem. et non nulli de dis-
cipulis qui erant in cesarea nobiscum adducen-
tes iasonem hospitem nostrum. Et cum venissemus
iherusalem libenter exceperunt nos fratres. Sequenti autem
die introivit paulus nobiscum ad iacobum qui
erat episcopus iherosolimorum. De quo dicit beda super
hunc locum. quia. xxv. annis rexit ecclesiam ierosolimorum

iuniorum. Sed usque ad vii. annum neronis. qui et
ioseph. excerebratus est pertico fullonis. Beda
dicit quod precipitatus est de templo. alibi legitur lapi-
datus et potuit esse quod postquam precipitaverunt
lapidaverunt eum quasi iam cadentem. Sed cum dicat
beda iacobum mortuum vii. anno neronis
palam est non esse autenticum. quod legitur in epistola cle-
mentis unde tempore illius epistole dicit se mandatum
accepisse a petro. cui successit in apostolatu. ut
post mortem eius iacobo episcopo epistolas destinaret
ut ab eo instrueretur. Sed cum iacobus episcopus interfectus
sit vii. anno neronis et petrus vixerit usque ad
xiiii. constat hoc nil esse. Die autem sequenti paulus
ad iacobum collectis omnibus senioribus. quibus salutatis.
narrabat per singula que et quanta fecerat deus in
gentibus per ministerium eius. Qui cum audissent
magnificabant deum et dixerunt paulo. Vides
frater quot milia sunt in iudeis qui crediderunt omnes.
tamen adhuc sunt emulatores legis volentes pariter
cum fide suscepta observare legalia. et audi-
erunt de te quod predices abolitionem legis. et eis
odibilis factus es. quasi destructor legis moysi. Con-
veniet enim multitudo. audientes te supervenisse. Hoc
consilium tibi ut sanctifices te secundum legem cum iiii.
qui habent votum super se ut sic appareat falsa
opinio que increbuit de te. et statuerunt de
eis consensu. ut iudeis ad fidem conversis non
prohiberetur observatio legalium. dumtaxat non po-
nerent spem in eis. Et distingue iiii. synodos
in primitiva ecclesia ierosolimis celebratas. prima
de substitutione mathie loco iude. secunda de electione
vii. dyaconorum. tertiam quod statutum est conversis
ad fidem ex gentibus non esse imponendum onus
legalium. quando ascenderunt petrus et paulus de an-
tiochia in urbem. Quarta de qua hic agitur. quod sta-
tutum est non prohiberi iudeos a legalibus obser-
vantiis. dummodo non ponerent spem in eis.
Postera die venit purificatus paulus cum iiii.
viris et intravit templum cum eis. et obtulit
oblationem suam sicut alii. Consummatis autem vii.
diebus iudei qui venerant de asia persequentes
paulum cum vidissent eum in templo hominem gen-
tilem quem viderant trophimum ephesium deambu-
lantem cum eo per civitatem putaverunt quod intro-
duxisset eum. scilicet gentilem in templo. et concitaverunt
omnem populum contra eum. et miserunt manus in
eum dicentes. Viri israelite adiuvate. Hic est homo
qui contra populum et legem et locum istum predicat ubique terrarum.
Insuper et gentiles introduxit in templum et contamina-
vit locum sanctum. Commota est ergo universa civitas
et facta est dissensio populi. et apprehendentes paulum
traxerunt extra templum et clauserunt ianuam ne re-
fugeret in templum. et querentibus eum occidere. nuntiatum
est tribuno cohortis. scilicet claudio lysie misso qui
fuerat a felice preside. Et cum assumptis militibus
et centurionibus occurrisset. videntes eum desierunt
percutere paulum. et apprehendit paulum et iussit
eum ligari cathenis duabus. querens de causa eius
confusis. Et cum non posset audire pre tumultu
iussit eum duci in castra. scilicet in atrium regiam. et
cum venisset ad gradum. forte ad gradum templi
vel ad gradum domus regie portabatur paulus
a militibus propter impetum populi. Sequebatur enim
eum multitudo clamans. tolle eum ad mortem.
Et cum duceretur vel adduceretur paulus in castra
ait tribuno. Licet mihi loqui aliquid ad te. Ad quem
tribunus. Nosti grecam linguam. Ait. Novi.
Locutus est enim tribunus grece ei. ne iudei intelli-
gerent. Nunquid tu es ille egyptius qui ante
hos dies tumultum concitavit et eduxit in de-
sertum iiii. milia virorum sicariorum. Ioseph dicit
quod cum pluribus milibus et potuit primo venire
cum paucioribus pea hic pla. egyptius
iste per artem magicam comparaverat nomen prophe-
Et congregatis xxx. milibus virorum et per de-
sertum eduxit eos usque ad montem oliveti vo-
lens irruere in ierusalem ut eam caperet. Sed occur-
rit ei felix preses cum multis milibus arma-
torum fugavit eum cum paucis et alios occi-
dit. Respondit paulus tribuno. Ego sum iudeus non
egyptius a tharso cilicie non ignote ci-
vitatis municeps. Non est natus tamen in
tharso. sed in oppido galilee nomine giscal-
co. quo capto a romanis translatus est
tharsum cum parentibus et ibi educatus. Unde
ab educatione dicit se tharsensem. licet

in galileo nat. sic x nazareus dr cu tn i
bethleem natus sit. Non e educat ithar
sis s; i municipiis adiacentib; ciuitati.
vn no uocat ciuis. s; municipe a mum
cipio territorio ciuitatis i qua nutr e.
Dr eni municipia castra adiacentia
ciuitati q munia. i. munias debita l
tributa soluut ciuitati. In sequntib; au
mag declarat qre se dixit paul ciue
romanu. et e suma. q pr suus p obseq
oz diligentia s; 2parauat graciam roma
noz et donat e ab eis romana libertate
ut ciues eent romani ipe et heredes sui et
sic iure hereditario hebat paul 2sortiu
romane ciuitatis. Rogo te pmitte m
loq ad ppl. Et pmisi cepit loq hebr
ice. Qz audientes psitiunt ei magis si
XXII lentium. Viri fres ego su ho hebreus na
tus i tharso cilicie nutritus i hac ci
uitate sec pedes gamaliel. et ab eo eru
ditus. et fui emulator legis sic uos. et
psecut su xpianos. cui rei testis e m
princeps sacdotu a quo accepi litteras i
damascu ut si qs ibi inuenire xpianos
uinctos adducerem i irl. ppea psecut e q
m pcussit eu ds cecitate iiii dia. qui
conuers et baptizat ab anania. qm p
multu tempus de damasco redit i irlm.
Et du oraret i templo fcs e i extasi
et uidit et audiuit xo dicente s. festina
et exi uelocit de irl. qm n recipient
testimo tuu de me. Ad qu ipe te r.
Dne ipi sciut qm ego psequebar secta
tores nois xpi. et ut fui lapidatoni
stephani custodies uestimta lapidanti
q. d. Velx eis suffice ex 2uersationis mee.
Et dns ad eu. Vade qm ad nationes lo
ge mittam te. q. d. Nec pp hi credent t iu
dei. et ideo mittam te ad gentes que tam loco
qm aio a iudeis longe s. Cu u; ad hec
ubu i silentio audissent eu iudei.
audito q destinat eet ad gentes unani
miter uociferati s pripientes uestimta

sua et puluere iactantes i aera p magnitu
tristicie. q. furore exprimentes dicites tribuno.
Tolle de tra hoiem hu. no eni fas e eu
audire. et iussit eu tribun duci i castra. i. t
rem. s. illa q dicebat antonia et agrippa
et cedi flagell et torqri. ita ut no occideret
eu torqntes ei faciant. Et cu astrixissent
eu loris. dixit paul astanti centurioni. Si ho
mine romanu i dapnatu. i. de nullo
reatu ordine iudiciario 2uictu occidere licet.
audito accessit centurio ad tribunu dicens.
Qd acturus es. hic ho ciuis roman e. Et
accedens tribun ad paulu qsiuit ab eo
an roman eet. Et 2fessus e. et ait tribun.
ego multa summa pecunie hanc ciuili
tate emi. Ego inq paul in ea nat su.
q pr sic ptauatu e an qm gigneret eu
2parata s gra romanoz ciuilitas roma
na data e ei ab eis in se et in hedib; s.
et statim discesserunt qui erant eu tor
turi. q timuit tribun audito q eet
ciuis roman. Postera au die uoles scire
diligenti cam accusationis soluit eu et iussit
sacdotes uenire ad 2ciliu. et pducens
paulu statuit eu int eos et cepit palam
XXIII loq concilio. Viri fres ego omni 2scia
bona 2uersatus su ap dm us; in hodier
nu die. Et statim princeps sacdotu ana
nias pcepit astantib; ut pcuterent os
ei. q. i pudente glans. Tc ad q paul. Pcutiet
te ds paries dealbate. q. d. vindicabit inte
ds o ypocrita. q cu sedeas sup cathedram
moysi. q. s legem iudis iudicare l debes iu
dicare et iudicas cont legem. q cu me re
putes blasphemu no me iudicas legis or
dine q pcepit blasphemu ext castra e
duci. et eductu ab oi pplo lapidari. vl sicut
prophauit paul de abolitione sacdotii iudeo
rum dices. Pcutiet te ds paries dealbate. q. d.
Destruat sacdotiu tuu. s. sacdotiu iu
deoz. Tunc qui astabant dixerunt. Sum
mu sacdote dei maledicis. Tunc paulus.
Nesciebam fres principe ee sacdotum. Reuera

sibi scirem reus esse. Scriptum est enim. Principem
populi tui non maledices. Vel quasi mistice ait. Ne-
sciui i. sacerdotium iudeorum reprobatum esse. Sed
licet nouit hunc non esse uere principem sacerdotum
tum temporis [?]. instruens alios ut modestius
se haberent erga prelatos suos. Tunc intuens (timens)
paulus impetum iudeorum excogitauit quomodo mo-
ueret scisma inter eos. et presentes essent pharisei et sa-
ducei. dum coram omnibus confessus est se esse de sec-
ta phariseorum non ita conciliaret sibi alios eorum. et
eorum beneficio euaderet manus aliorum. et cum pro-
fessus esset facta est dissensio magna inter eos. scilicet phariseos
et saduceos. et exurgentes quidam phariseorum
pugnabant pro paulo contra sacerdotes dicentes. saduceos
Nil mali inuenimus in homine isto. Quod si spiritus
locutus est ei uel angelus. Hoc autem contra sacerdotes saduceos
dixerunt. Negantes spiritum esse uel angelum domini.
Et cum tanta facta esset dissensio. timens tribu-
nus ne discerperetur paulus a saduceis. scilicet uo-
lentibus eum rapere. iussit milites descendere et
rapere eum de medio eorum ac deducere eum in castra.
et sic factum est. Sequenti autem nocte apparuit pau-
lo dominus dicens. Constans esto. quasi diceret. Sicut testifi-
catus es me in ierusalem. sic te oportet et rome tes-
tificari. Facta autem die collegerunt se quidam ex
iudeis et deuouerunt se maledictioni si comede-
rent uel biberent. donec paulum occiderent. pro
quo in greco habetur. anathematizauerunt. et erant
plus quam xl. uiri qui hanc coniurationem fecerunt
et accesserunt ad principem sacerdotum et senio-
res dicentes. Deuotatione deuouimus nos nil
gustaturos donec occidamus paulum. persuadete ergo
tribuno ut ad hunc producat eum in medium ad
nos tamquam aliquid certius de eo cognituri. nos
uero parati erimus ut interficiamus eum. Forte hec au-
diens nepos pauli filius sororis eius intrauit
in castra et intimauit hec paulo. Et aduocans
paulus unum de centurionibus ait. Adolescen-
tulum hunc perduc ad tribunum. habet enim aliquid indica-
re ei. Et cum uenisset adolescens ad tribunum
exposuit ei dolos et insidias iudeorum contra pau-
lum. Tunc dimittens tribunus adolescentem prece-
pit ei ne alicui hec reuelaret. Et conuocatis du-
obus centurionibus ait illis. Parate milites ducentos
ut eant usque cesaream pedestres et equites
quasi non eant pedestres. lxx. et lancearios ducentos
a tercia hora noctis et parate iumenta ut pau-
lo et comitibus suis. et perducite eum saluum et
incolumem ad felicem presidem. Scripsit tribunus
epistolam presidi in hunc modum. Claudius lysias op-
timo presidi felici salutem. Nec erubuit quod in epistolis
nostris erubescimus. Non enim nomen excellentioris
persone preposuit. sed suum nomen quod erat inferior presi-
de. Postea exposuit in epistola causam accusationis
pauli et modum et ordinem accusationis. Cumque
uenissent nuncii cesaream cum paulo et tra-
dita epistola presidi statuerunt paulum ante eum.
et epistola perlecta cognito quod esset de cilicia ait
preses. Audiam te cum accusatores tui uenerint.
et iussit eum custodiri in pretorio herodis. Post XXIIII
v. dies autem descendit princeps sacerdotum ana-
nias cum senioribus et cum oratore quodam tertul-
lo qui erat aduocatus eorum. et perorauit tertul-
lus ante felicem. et in multis accusauit paulum.
Postea annuente preside respondit paulus. ostendens quod
nil dignum morte commiserat. et quod persequebantur
eum iudei non pro ueritate. sed quia predicabat resur-
rectionem. et audito quod esset contentio de lege eorum
preponendens felix ait. Audiam uos cum tribunus
lysias descenderit. et iussit paulum esse in libera
custodia ut libere posset egredi et ingredi et deam-
bulare. et non prohiberet quemquam de suis ei mi-
nistrare. Post aliquot uero dies felix uenit cum uxo-
re sua drusilla et uocauit paulum. Dru-
silla ista iudea erat et pulcherrima quam olim
concupierat lazius rex amasorum et cum uellet
eam ducere negauit dicens. Nullo modo nubet in- XXV
circumciso. Postea die circumcidit se et duxit eam cum
filiis suis. Cum autem missus esset felix a claudio
preses iudee sollicitabat eam per iudeos ut nu-
beret ei et tandem ad hoc inducta est ex conguatione [?]
sue beronice que olim dimisso uiro suo
nupserat ditiori. scilicet agrippe regi filio herodis a-
grippe qui habebat terram ultra iordanem. Di-
misso ergo priori uiro. scilicet lazio rege amasorum
nupsit drusilla felici. Hec drusilla quia iudea

erat libent' audiebat paulu de fide q est
in xpo ihu. et cu disputaret paulus de ius
ticia et castitate et iud' uentu. tremefact'
e felix audies se iudicandu. vade inqt
qr tpre oportuno accersiam te. hoc au dice
bat sperans se ad ab eo acceptu. Puta
bat eni paulu hre pecunia. vn frequ
tius accersiens eu loqbat' cu eo. Bien
nio au cpleto successit festus felici
missus a nerone. Si eni intelligat' bi
ennio a psidatu felicis n pt stare cu
a longe ret' cstitut' eet pses a claud'.
festus au missus e a nerone q successit
claudio. Si at intelligat' biennio ab accu
tice pauli. n sic potit stare. Non ei ia flux
ant duo ani ex q uenat in urb. intellig'
e a biennio ab accusatione felicis ex q. s. accu
tus e a iudeis. Orta e eni dissensio int'
iudeos et gentiles i cesarea de honore ci
uilitatis. Iudei ei pferebant se gentib3
qr hrodes ascalonita q circucisione accepa
uat cditor ciuitatis et appllauat eam
cesarea in honore cesaris. gentiles pfere
bant se iudeis dntes. qr a gentib3 fca e
pmaria edificatio ciuitatis q an qua ree
dificaret' ab hrode dca e pirgostratonis.
felix au pfuit fouit pte iudeor don' ex
clusit marsupia eor. Pea fouit ptem
gentiliu et dedit eis licencia infundi domos
iudeor et diripiendi bona eor. vn accusat'
e a iudeis ad nerone et biennio ab accu
tice amot' e a psidatu et sbstitut' e ei fest'.
Voles au in fine psidat' sui place iudeis
XXV reliq paulu uinctu. Festus au cu uenisset
i puincia p triduu ascend' ierosolima a ce
sarea. et rogauerut eu pncipes sacdotu et
pmi iudeor ut iuberet adduci paulu in ierl'.
parantes ei insidias ut occiderent eu i uia.
Festus au dixit se in cesarea iuuari desensur'
et eor accusatorum si parit' descender' ide audi
turu. demorat' au paucis dieb3 in ierlm. des
cendit i cesaream et sedit pro tribunali et p
duct' e paulus i mediu et accusatus e a multis
ab hys q descendat a ierlm. s3 n poterant
pbare q obiciebant ei paulo in omnibus
rone reddente. Festus au uolens placere
iudeis ait paulo. Vis ascendere in ierlm an
iudicari a me. Ad q paul'. Ad tribunal cesa
ris sto ubi opt3 me iudicari. Erat at sedes i
cesarea iuxta qua stabat paul' ad tribunal.
qua parauat hrodes cesari ut i ea sederet si q
ueniret cesarea ul' qs int' iudices. Ex
cusabatq3 se paul' dices. Iudeis n nocui
sic nosti. Siq digniu morte cmisi digne
morior. si uo nil cmisi nemo e qui aude
at me trade ill'. qr ad cesare qui appllo.
Tuc festus cu csilio loquens ait. Ad cesare
appllasti ad cesare ibis. Et cu dies aliqt
transacti eent. descend' rex agrippa i cesarea
cu uxore sua beronice. Jose. d'. no e intelli
q fuit uxor eius. s3 q. uxor. Erat e soror
eius. i. cgnata. s' ydioma hebru et teneri
me ea diligebat et iponebat' ei q abute
bat' ea. Descend' au rex agrippa in cesarea
audito q esset ibi fest' ut accusaret iudeos
ap eu. Iste namq3 agrippa i festus erat iu
deis. qr cu accepisset ptatem a romano impre
cstituendi summu sacdotem i ierlm cstitu
ebat eos summos sacdotes q erant aaroni
te. fecat eni fenestra in palatio suo emine
te unde potat uide q cuq3 fiebant i templo.
sacrificia. s. q moleste sustinetes iudei fec
ant muru oppositum fenestre eminen
tiore fenestra. Venat g' spalit' agrippa roga
turus festu ut muru illu obrueret. Cam tn
descens' agrippe i cesaream n narrat hystoria
actuu. s3 iose. supplet. cu descendisset ho
norifice suscept' e a festo. et cu p dies p
plres mora fecisset cu eo. csuluit eu qd fa
ceret de paulo. et exposita ei accusatione iu
deor cont' paulu dixit agrippa se uelle uidere
paulu. Altera die uenerunt agrippa et beroni
ce cu multa ambitione. i. cu multiplici ap
paratu. vl' ~~cu multa ambitione. i. cu multo~~
~~apparatu~~ ul' cu multa ambitione. i. cu multo
desiderio ambiendi paulu. et cu intrasset

[illegible]

auditorium cum tribunis et principibus civita-
tis iubente Festo adductus est Paulus. Et dixit
Festus: Agrippa rex et vos omnes qui simul ad-
estis videtis hunc de quo omnis multitudo
Iudeorum interpellavit me Ierosolimis dicentes
eum dignum morte. Ego autem nichil ineo compe-
ri dignum morte. Ideo cum appellavit ad Augu-
stum eum Romam mittere decrevi. Sed irrationabile mi-
chi videtur mittere eum vinctum et causam eius non signifi-
care. Ideo consulo te super hoc rex Agrippa, quia non
XXVI habeo quod certum scribam de eo. Tunc Agrippa ad
Paulum: Permittitur tibi loqui pro te. Tunc Paulus
extensa manu more concionantium ad fa-
ciendum silentium cepit de omnibus reddere rationem
super quibus accusatus a Iudeis. Beatum me
me reputo rex Agrippa, quia in audientia tua
sum defensurus, cum peritus sis legis Moysi et no-
vis consuetudines Iudeorum. Propter quod obsecro, ait
Paulus, ut patienter me audias. Et prosecutus
est modum conversionis sue et super quo accusaretur
a Iudeis. Et post multos sermones Pauli ait
Festus voce magna: Insanis Paule, multe
te littere faciunt te insanire. Non insanio in-
quit optime Feste, sed veritatis et sobrietatis
verba loquor. Scit enim hic rex Agrippa in cuius pre-
sentia loquor, nichil horum eum latere arbitror,
neque enim quicquam horum in angulo factum est. Cre-
dis Agrippa prophetis? Scio quia credis. Ad quem
Agrippa: In modico suades me fieri christianum.
Ad quem Paulus: Opto apud Deum non tantum te sed
omnes qui audiunt fieri tales hodie qualis ego
sum, exceptis vinculis meis. Nolo enim vos impli-
catos esse. Tunc surrexit rex et Beronice et pre-
ses et qui assidebant eis. Et cum secessissent loque-
bantur ad invicem dicentes: Nil dignum morte aut
vinculis fecit homo iste. Erat Agrippa ad Festum:
Dimitti poterat homo iste si non appellasset ad ce-
sarem. Et decrevit Agrippa quia appellaverat ad
XXVII mittendum esse ad cesarem. Et traditus est Paulus
Iulio centurioni cohortis auguste militum sed
qui missi fuerant ab augusto. Et pariter miserunt
Iudei nuncios Romam contra Agrippam contra quem
multas habebant querelas, quia ut dicit preterea

nus constituit Ismahelem summum sacerdotem cum
non esset de genere Aaron. Et hic ponit Iosephus cathalogum
sacerdotum qui fuerant ab institutione sacerdotii
usque ad terminum eorum de sub distinctione temporum tem-
porum ab Aaron usque ad tempus David. Et fuerunt singuli
XIII unus post alium in sexcentis XXXIII annis.
Et succedebant filii patribus primogeniti. Filius
Aaron Eleazar successit ei et ita in posteris.
Nam post Ythamar non erant summi sacerdotes
sed minores, non pauci, circa tempora David. Cumque in
Heli translatum esset sacerdotium ad filios Ythamar
Abiathar qui erat de Ythamar quem deposuit
Salomon et eius loco statuit Sadoch qui de E-
leazar. David autem volens ampliare cultum
Dei videns quod non sufficeret unus summus sacerdos
administrationi, quia si infirmaretur non erat interim
qui incensum poneret quod necesse erat singulis die-
bus offerri, instituit XXIIII summos sacerdotes,
quorum XVI de genere Eleazar, VIII de genere
Ythamar. Unus tamen illorum erat summus sacer-
dos qui dicebatur princeps sacerdotum. Administra-
bant autem per septimanas quasi iure hereditario
devolute sunt ad posteros eorum. Et unusquisque
XXIIII summorum sacerdotum cum administrabat
secum habebat XXIIII minores sacerdotes et
totidem levitas et totidem ianitores duplicato
numero Nathinneorum. Fuerunt autem XVIII prin-
cipes sacerdotum a tempore David usque ad transmigra-
tionem Babylonis in CCCCLX annis. A transmi-
gratione autem cessavit sacerdotium usque ad
reditum de captivitate sub Zorobabel et Ihesu
magno sacerdote. Et inde usque ad tempora Machabe-
orum fuit tempore sacerdotii. Tempore autem Machabeorum
non deputatur sacerdotio, quia idem erant tunc
duces et sacerdotes. Et sic usque ad Herodem, qui
fecit occidi quotquot inveniebat de genere sa-
cerdotum ne iterum ad eos devolveretur regnum,
et vendebat summum sacerdotium quibus vult et
quibus pluribus simul. Et fuerunt omnino usque ad eu-
sionem urbis XXVIII summi sacerdotes. A
tempore autem Herodis usque ad eversionem urbis non po-
nit Iosephus summam annorum, sed constat fuisse
CV cum Herodes ante nativitatem Domini XXX annis

regnu(m) t(er)re et d(omi)n(u)s · xxxiiii · annis uixit · et
a morte d(omi)ni usq(ue) ad eusionem · xlii · fluxerunt.
Sed de his hactenus traditus est paulus iulio
centurioni ut preceptum est · et dedit deus gratiam
paulo in oculis eius ut humane tractaret
eum · nec prohibet amicos eius in ciuitatibus per
quas transibant ei ministrare · prosequitur lucas de
processu itineris · ascendentes nauem adru-
meticam incepimus nauigare circa asie lo-
ca · quidam sillabicando uoluit distinguere
adrumeticam · ut dicatur per eos nauis · scilicet romam
tendens · sed melius a nomine ciuitatis dicitur adrume-
tina · adrumetis enim est ciuitas affrice · pre-
terminat lucas ciuitates per quas gesta trans-
ibat quas non est necesse enumerare · in quibus
aliqua gesta sunt non pretermittenda · inter cetera ue-
nimus listram ubi habuit paulus plures amicos
qui ministrauerant ei · et ibi inueniens centurio
nauem alexandrinam nauigantem in ytaliam
transposuit nos in eam · Dicit lucas de na-
ui · scilicet quam prius ascenderamus nos transtulit
in illam · et cum multis diebus nauigaremus len-
to uento · scilicet uento liburnis prohibente · tandem
aduenimus cretem · et inuenimus deueni-
mus ad locum qui dicitur boni portus · et ibi multo
tempore fuimus non ausi ingredi mare cum non
esset tuta nauigatio · eo quod iam ieiunium non
preterisset · id est fames magna in nauigio ad na-
uigandum reddens nautas inferiores fortiores.
uel de ieiunio · vii · mensis intelligi potest · quod est
inter diem propiciationis et scenophegie · scilicet inter
decimam diem septembris et · xv · et sic probat
tutam non esse nauigationem · quia iam erat · vii ·
mensis qui initium est hyemis secundum hebreos qui a pri-
mo computant · in hyeme autem non est tutum
nauigare · uel potest intelligi de ieiunio in
memoriam mortis godolie instituto quod fit
in fine septembris · uel de ieiunio decimi men-
sis · quod scilicet fiebat in ianuario quod institutum fuit
auditis rumoribus de combustione templi in
babylone · Cum autem molestum esset centurioni
et aliis quod non possent nauigare consola-
batur eos paulus dicens · Viri uideo · forte

ex signis tempestatis uel in spiritu prophetico · quia
non sine multo dampno non solum hominis et na-
uis · sed etiam mercium uestrarum potestis nauigare.
Centurio autem magis credidit naucleroscilicet
nauiclario · id est domino nauis quam paulo · Naucle-
rus autem ei dicitur in cuius sorte cedit dominium na-
uis · cleros enim sors dicitur · sed autem magis com-
pulit centurionem acquiescere nauclero
quam paulo · quia portus in quo erant non erat
ydoneus ad hyemandum · et ideo consulebant
omnes iam nauigare · si quo modo possent
ad aliud portum uenire qui magis ydoneus
esset ad nauigandum · et contra consilium pauli as-
pirante austro ad portum propositum anhe-
lantes intrauerunt mare · Et cum aliquantu-
lum processissent · insurgens uentus typho-
nicus · id est inflans mare iactabat nauem
qui dicebatur eurus · id est aquilo · dicitur autem uen-
tus typhonicus · quasi faciens intumescere
mare · typhos interpretatur flatio · Et cum arrep-
ta esset nauis et non posset conari contra uentum
cessante remigio ferebamur in ictum decurren-
tes ad insulam quandam que dicitur cauda · uix potui-
mus obtinere scapham de naui in mare de-
positam in adiutorium nauis · quia impetu
fluctuum fere rapta est · Scapha dicitur leuis
nauicula de uno tantum arbore concauata · uel
de modica nauis uiminea crudo coro
tecta · hiis utuntur pirate · et dicitur a scaphon
quod interpretatur speculum · quia hiis nauibus utuntur
pirate ad speculandum et explorandum · Con-
sueuerunt habere nauicule in nauibus · et imminente
naufragio deponuntur in mare ad subue-
niendum naui · quia huius nauis accingitur et
percinctu tempestatis armatur · Cum autem sic
tempestate ualida iactarentur · sequenti die
fecerunt iactum · id est electionem utensilium de
naui · et cum nec sol in die nec sydera in nocte
apparerent ablata est omnis spes salutis · et cum
fuisset diuturnum ieiunium forte uoluntari-
um pro amouenda tempestate · uel necessarium · quia forte
artabantur penuria uictualium · omnibus
perfectis in medio · stans · paulus · in medio eorum dixit.

sanu͂ erat ꝯsiliu͂ accipere in ꝫ luc͂face͂ in
ista͂ hanc ꝫ iactam͂ . sꝫ tu͂ suadeo uo-
bis . ido͂ ēti estote . qꝛ nemo ꝑiclitabi͂ ex
uob' n͂ꝫ pacientium iactam͂ ñ nauis .
astitit eī in hac nocte angl's dī dicēs
ne timeas paule cesari optꝫ te assiste͂ .
ꝫ ecce donauit t' ds om͂s qui naui-
gant tecu͂ . i . merito tuo ꝯseruauit . ut
nemo ex eis ꝑiclitet͂ . ꝓpt͂ q̄ ꝗ uiri bono
aīo estote . credo eī deo meo qꝛ sic erit
q̄ adinod' dcm ē m͂ . ꝫ ad insula͂ q̄nda͂
optꝫ nos uenire . ido aut͂ ꝓdicit eis de
hoc uitate͂ . ut uidentes h' impletu͂ ēcius
sparet salt̄e . sꝫ ꝑq͂m q̄rtadecima die
nox supueñt c͂ca nocte͂ media͂ suspica-
bant͂ naute appare͂ s' alig͂ regione͂ . et
submittentes ꝑond' plu͂bi quo mari' ꝓfu-
dita͂ explorat͂ . inuenerūt passꝰ . xx . et
pusillu͂ in͂ separati . inuenerūt passꝰ . xv .
ꝫ timētes ne aspa in loca inciderent pup-
pi mittentes anchoras . iiii . optabant
die͂ fi' ꝫ cu͂ uellent naute aufuge͂ . di-
mittentes scapha͂ ī mari . uidens h' paulꝰ
inspu͂ ait centurioni ꝫ militibꝫ n͂ / mans'
int͂ hoīes isti ñ potestis salui fi' . statim
milites absciderunt funes scaphe . ꝫ a-
bire ꝑmare . cu͂ au͂ illucesceret rogabat
paulꝰ om͂s ut sumerent cibu͂ ut fortio-
res eent͂ ad labore͂ sustinend' . xiiii . ing͂
dies ē hod' . ex q̄ exspectauim͂ᵘˢ senitate͂ et
ieiunii ꝑmanetis nil accipientes . forte die
illa nil comedant . l' forsan dies ꝑles siu͂
cibo t͂nsierant . ꝯfortamī ing͂ ꝫ cibu͂ su-
mite . qꝛ nec ꝫ capillꝰ de capite uro ꝑib' .
ꝫ h' d͂co sumebat pane͂ in ꝯ om͂ni cun-
g͂ua actione uīx͂ more͂ solitu͂ ꝫ cu͂ fre-
gissꝫ cep͂ manducare . alij ꝗ a requiores f'
fci͂ sumpserūt cibu͂ . ꝫ erant aīe in naui . cc .
lxx . tūc uiri ꝯfortati cibo alleuiabāt na-
ue͂ iactantes t͂ticu͂ ī mare . cu͂ au͂ dies f'
fcs essꝫ ñ cognoscebant' l't͂ t͂uite͂ ing͂ . cogita-
bant si ꝑsent eice͂ naue͂ . ꝫ cu͂ anchoras su-
tulisset ꝯmittebāt se mari sīu͂ conatu na-
uigii . ꝫ leuato artemone iux͂ q̄ uentꝰ duce-
bat eos ad litꝰ tendebāt . artemon d' uelu͂
modicu͂ directioī nauis potius accōmoda-
tu͂ q̄m celitati . ꝫ icidissent ī locu͂ bitalassu͂
īpedierūt naue͂ . bitalassꝰ ꝓp̄e d' lingula
t͂re ī mare ꝓtensa hinc ꝫ in͂ . circūdata ma-
ri . ꝫ d' bitalassu͂ . q' mare bifid' t͂re intiectu
diuisu͂ . et cu͂ nauis offendissꝫ ī bithalassu͂
ꝓra manebat īmobil' . puppis uo frange-
bat͂ maris impetu supuenietis . ꝫ ꝯsule-
bant milites uinctos om͂s occidi . ne forte
natando aufugerent . centurio uo uolēs fuare
paulu͂ ꝓhibuit h' fi . ꝫ ꝑmisit q̄ṗt ꝫ q̄ꝗ
in possent euade͂ . ꝫ uix͂ q' ꝓdixerat paulꝰ
euaserunt om͂s egssi in insulam q̄ uocabat͂ XXVIII
militene . ꝫ cu͂ egssi eēnt barbari hitato-
res insule officia hu͂anitatis diligent' exhi-
buit eis . accensa eī pira reficiebāt eos
ꝫ du͂ colliget paulꝰ sarmīta ꝫ ꝯgeret in pri-
tam latens uipa int' sarmīta adhesit
manui eī pendentēqꝫ uidentes barbari ad
īuice͂ dicebant . utiqꝫ homicida ē ho iste . ꝫ
de naufragio euasit . ultio diuina eu͂ am-
plꝰ uiue͂ ñ ꝑmittit . excuties au͂ paulꝰ ui-
ꝑa͂ in igne͂ nil mali passꝰ ē . at illi expec-
tabant ut ītumescet͂ mariꝰ qꝛ tumor solꝫ
sequi ꝑ uenenu͂ . et cu͂ diu exspectassent ꝫ
nullam ī manu dep̄henderent lesione͂ . conuerte-
tes facie͂ sua͂ ad se inuice͂ dixerūt . ho iste
ds ē . Contig' au͂ pre͂m ꝑncipis publii in-
sule febribꝫ ꝫ dissinteria laborare . i . ꝓfluxio-
ne uēts . ad q̄ cu͂ paulꝰ intrassꝫ ꝫ orando ī-
posuissꝫ eī manꝰ sanau͂ eu͂ . quo fco om͂s q̄
aderant ī insula ī firmi accedebant ad eu͂
ꝫ sanabant͂ . pꝰ menses au͂ tres īuenerūt na-
ue͂ alexandrina͂ que ī insula militene hi-
emauerat . cui erat casto͂ insig͂ . cui . s . īsule
quadā h' ibi apparebant castroꝝ uestigia q̄
antiquitꝰ ibi fuiant edificata . ul' cui . s . na-
ui . qꝛ ī mod' castroꝝ erant īsiga ul' ī texta
alia t͂nslatio h't cui erat īsigne castroꝝ . qꝛ
geminꝰ castores . s . castor ꝫ pollux q's gen-
tiles ꝑcipue ī ꝑiclo maris īuocant . ꝫ ideo

in littore maris eis teplū fecerant. h̄ aūt ex
alia tūslōne eudentiꝰ ē ū h̄etur. cui
erat īsigne filioꝝ iouis. fablant ei gen
tiles castore ⁊ polluce fuisse filios iouis.
cū aūt iā naue ascenderent naue honoribꝫ ho
norauerūt nos. ⁊ posuerūt necia ī naui. et
cū uenissent syracusā mansiūt ibi triduo
⁊ īn uenerūt regiū. ⁊ īn p̄ unū die flante
austro uenerūt puteolos. ꝑ q̄ alij lib̄ hn̄t
puteolim ⁊ ē nom̄ insule. ī uenerunt
fr̄es ⁊ rogati ab eis manserūt ibi. vij. die
bꝫ. Cū audissent aūt aduentū eoꝝ fr̄es
qui erant rome occurerūt eis usqꝫ ad
foꝝ apij. i. ab apio in littore cōstitutū ut
de nocte applicantes ibi īuenirēt uictua
lia uenalia ū cōstituant tres tabernas
tres s. domos in littore īquibꝫ exponerent
cibi uenales. ⁊ cū uidisset paulꝰ fr̄es ad
se uenientes accep̄ fiduciam ⁊ minꝰ ti
muit. ⁊ qr an̄ aduentū pauli iam ro
me erant x̄piani. pꝫ ex h̄ loco petrū et
paulū n̄ p̄mo p̄dicasse romanis q̄ sic
lēr de cōstructione fidei intelligendū ē nō de pri
maria instructione. Cū aūt uenisset ro
me nondū erat nero cōfirmatꝰ in regno
nec īualuiat nequitia eius. ⁊ audiens
cōtrouersiam eē de lege x̄ianoꝝ ⁊ iudeoꝝ nili
pendit. ⁊ pmissꝰ est paulꝰ libere ire ꝑ ci
uitate cum uno tn̄ milite eū custodi
ente. timuit aūt ne forte iudei qui ꝑse
cuti s̄ eū in iudea misissent litteras ad
iudeos q̄ erant rome ut ī dolo occiderent
eū. ideo ꝑ triduū diē cōuocauit p̄mos iudeoꝝ
⁊ cū cōuenissent dicebat eis. Ego fr̄es n̄
ueni gente meā accusare. s; coactꝰ sū appell
are ad cesare. qr īiuste traditꝰ sū iudeis
ī manꝰ romanoꝝ. ⁊ p̄ea uolo uos scire qr
nulla ē cā mortis ī me n̄ qr p̄dico resurrectionē
mortuoꝝ. At illi dixerūt ad eū. Neqꝫ litteras ac
cepimꝰ a te de iudea. neqꝫ adueniens aliquis fr̄m
locutꝰ ē de te malū. Volumꝰ a te audire
q̄ sentis qr de secta x̄ianoꝝ cui adheres
audiuimꝰ q̄ ei ubiqꝫ cōtradicitur. Et die assig-
nata uenerūt ad eū pl̄es in hospitiū suū. qbꝫ
exponebat lege ⁊ p̄phas. p̄dicans de ihu
a mane usqꝫ ad uesp̄m. ⁊ quida credebant
hijs q̄ dicebantur. alij nō credebant. Et cū disc
cederent dissentientes cep̄ eos paulꝰ arguere
in h̄c modū. Bn̄ sp̄c s. de uob̄ locutꝰ ē ꝑ ysa
iam dicēs. Vade ad p̄pl̄m hunc ⁊ dic eis. Aure
audietis nec intelligetis. ⁊ uidentes u
debitis ⁊ n̄ ꝑcipietis. īncrassatū ē enī cor
p̄pl̄i huiꝰ ⁊ auribꝫ grauiter audierūt ⁊ oculos
suos cōp̄sserunt. ne forte uideant oculis ⁊
auribꝫ audiant ⁊ cōuertantur ⁊ sane eos.
quia h̄ salutare dī ⁊ x̄pi audiant. Mansit
aūt paulꝰ toto biennio in hospitio q̄ ipse
cōduxerat in libera custodia. ⁊ suscipiebat oēs
qui ingrediebantur ad eū p̄dicans regnū dei
et docens de dn̄o ihu cū omni fiducia sine
ꝓhibitione. Ex hijs uide qr an̄ aduentū pauli
romā iam regnauit nero duobꝫ annis.
⁊ ueniēs romā ꝑ biennium fuit ī libera cus
todia. ⁊ p̄ea ꝑ decenniū ī magis libera. qr
nero nondū cōfirmatꝰ in regno. dabat ei libe
licentiā deambulandi ⁊ circueundi ꝑ par
tes occidentis p̄dicandi. xiiij. uō anno imperij
neronis. cū iam ei nequitia īualuisset. et
iam ī iudeos cōspirasset. positꝰ ē rome paulꝰ
ī carcere. ū multos de familia neronis cōu
tit. ⁊ familiaritate seneece magistri nero
nis s̄ cōparauit. ⁊ eod. xiiij. anno. ultimo
s. imperij neronis martirio coronati s̄ ipse ⁊
petrꝰ. Vn̄ pꝫ eos errare q̄ dicūt nō eadem die
occisos eos. Nisi intelligatur eade die reuo
luto anno. q̄ stare nō pt̄ cū cōstet eodē
anno. s. xiiij. occisos eē. et eadem die. De
loco aūt uidentur minꝰ sentire quida qr
putant in eodem loco eē occisos. qr legr.
Gl'iosi p̄ncipes tre q̄m̄ in uita sua dilex
unt se ita ⁊ in morte n̄ sunt sepati. potiꝰ
tn̄ uult paulꝰ tanq̄ ciuis honorabiliori
morte occisꝰ qr gladiatus. ⁊ in catha cau
ns occidente. petrꝰ uō crucifixꝰ in uaticano
q. in uico. s. extra ciuitatē ū fiebant do
lia ⁊ ita paulꝰ honorabiliori morte m

tinus est. quasi gladiator. gladio enim perimebantur
nobiles et in loco magis honorabiliori sunt
in cathacumbis. Explicit liber magistri
petri parisiensis dicti manducatoris qui dicitur
scolastica hystoria in qua comprehendit no-
vum testamentum cum veteri cum ipsius
expositionibus atque glosis.

De .xi. libro Ecclesiastice hystorie.

Serapis apud Alexandriam templum auditu quidem
omnibus puto plurimis etiam notum. locus est non natura sed
manu et constructione per .c. et eo amplius gradus suspen-
sus quadratis et ingentibus spaciis omni ex parte distentus.
Cuncta vero quoad summum pavimentorum evadatur opere
forniceo constructa. quae immissis desuper luminaribus
et occultis aditibus invicem inter se distinctis u-
sum diversis ministeriis et clandestinis officiis ex-
hibebant. Iam vero in superioribus extrema totius am-
bitus spacia occupant exhedre et pastoforia domus-
que in excelsum porrecte. in quibus vel editui vel hii
quos appellabant. agneuontes. id est qui se casti-
ficant commanere soliti erant. Porticus etiam post hec om-
nem ambitum quadratis ordinibus distincte intrinsecus
circuibant. In medio totius spacii edis erat precio-
sis edita columpnis marmoreis saxo extrinsecus am-
ple magnificeque constructa. In hac simulacrum Sera-
pis ita erat vastum ut dextera unum parietem al-
terum leva perstringeret. quod monstrum ex omnibus gene-
ribus metallorum lignorumque compositum ferebatur. Interi-
ores delubri parietes laminis aureis vestiti su-
per has argenteis ac postremum ereis habebantur. que
munimento preciosioribus metallis forent. Erant etiam
quedam ad stuporem admirationemque videntium do-
lis et arte composita. fenestra perexigua ab ortu solis
ita erat aptata. ut die qua institutum fuerat sy-
mulacrum solis ad Serapin salutandum inferri
diligenter temporibus observatis ingrediente symulacro
radius solis per eandem fenestram directus os et labra
Serapis illustraret. ita ut inspectante populo os-
culo salutatus Serapis videretur a sole. Erat et aliud fra-
udis genus huiusmodi. Natura lapidis magnetis huius
virtutis esse perhibetur. ut ad se rapiat et attra-
hat ferrum. Signum solis ad hoc ipsum ex ferro sub-
tilissimo manu artificis fuerat fabricatum. ut
lapis cui naturam ferrum ad se trahendi diximus desuper in la-
quearibus fixus cum temperate ad libram ipso radio ad
libram fuisset positum symulacrum et lapis natura ad
se raperet ferrum assurrexisse populo symulacrum
et in aere pendere videretur. et ne hoc lapsu proditum
proderetur. ministri fallacie surrexit aiebant sol ut
valedicens Serapi videat et discedat ad propria.
Sed et multa alia decipiendi causa a veteribus fuerant
constructa. que nunc longum est enumerare per singula. Verum
ut dicere ceperam rescripto recitato parati quidem erant nostri
populi ad subvertendum auctorem erroris. persuasio tamen quedam
ab ipsis gentilibus fuerat dispersa. quod si humana manus
simulacrum illud contigisset. terra dehiscens illico solveretur
in chaos. celumque repente rueret in preceps. Que
res paululum stuporem quendam populis dabat. Cum ecce
unus ex militibus fide quam armis magis munitus cor-
reptam bipennem insurgens omni nisu maxille
veteratoris illisit. Clamor attollitur utrorumque
populorum. neque tamen celum ruit aut terra descendit.
Inde iterum atque iterum repetens putrescentis lig-
ni fumosum genium cedit. quod deiectum igni ad-
hibito tam facile quam lignum aridum conflagravit.
Post hec revulsum a cervicibus et depressum modio trahi-
tur caput. tum pedes aliaque membra cesa securibus et rapta
funibus distrahuntur. ac per singula loca membratim in conspec-
tu cultricis Alexandrie senex vetulus exuritur.
Ad ultimum truncus qui superfuerat in amphytheatro
crematur. vane quoque superstitionis finis fuit. De cuius
origine diversa fertur opinio paganorum. Alii eum
Iovem putant. cui capiti modius idest superpo-
situs. vel quod cum mensura modoque cuncta indicet modera-
ri. vel vitam mortalibus frugum largitate prebere. Alii
virtutem nili fluminis. cuius Egyptus opibus et fecun-
ditate pascatur. Quidam in honorem nostri Ioseph
formatum perhibent simulacrum ob frumenti dispen-
sionem qua famis tempore subvenit Egyptiis.
Alii repertum in hystoriis grecorum veteribus fer-
unt. Apim quendam patremfamilias seu regem
Egypto Memphis propositum. cum famis tempore fru-
menta apud Alexandriam defecissent ex proprio affa-
tim civibus alimenta prebuisse. Quo defuncto
in honorem eius instituerunt apud Memphim

templum, in quo bos quasi indicium optimi agricole nu-
tritur. Huius quedam coloniis insignia, quod ex nomine eius Apis
appellaretur. Sozon vero, id est sepulcrum in quo corpus ei inerat,
Alexandriam deduxerunt, et de Sozon et Api primo ex com-
positione Sorapin, post vero per corruptionem Serapin no-
minarunt. Quid verum sit, aut si nichil omnino de his
deus iudicet. XXVI. capitulum

Sacerdos ī erat apud eos Saturni nomine Tyrannus. Hic quasi ex
responso numinis adorantibus in templo nobilibus
quibusque et primariis viris, quorum sibi matrone ad libidinem
placuissent, dicebat Saturnum precepisse ut uxor
sua pernoctaret in templo. Tum is qui audierat gavisus
et gaudens quod uxor sua dignatione numinis voca-
retur, exornatam compte insuper et donariis onustam,
ne vacua scilicet repudiaretur, coniugem mittebat
ad templum. In conspectu omnium conclusa intrinsecus matro-
na, Tyrannus clausis ianuis et traditis clavibus
discedebat. Deinde facto silentio per occultos et subterraneos
aditus intra ipsum Saturni simulacrum patulis erepebat
cavernis. Erat autem simulacrum a tergo excisum et
pariete diligenter annexum, ardentibusque intra edem
luminibus intente supplicanti et mulieri vocem
subito per simulacrum eris concavi proferebat, ita ut
pavore et gaudio infelix mulier trepidaret, quod
dignam se tanti numinis putaret alloquio. Postea
quam vero que libitum fuerat vel ad consternationem maiorem vel
ad libidinis incitamentum disseruisset numen
inpurum, arte quadam linteolis obductis repen-
te lumina extinguebantur universa. Tum descendens
obstupefacte et consternate mulierculae adulterii fucum
profanis commentationibus inferebat. Hec cum per omnes
miserorum animas et matronas multo iam tempore gere-
rentur, accidit pudice mentis feminam horruisse
facinus, et attentius designantem cognovisse vocem
Tyranni, ac domo regressam viro fraudem sceleris
indicasse. Ille de iniuria immo pocius sua ar-
dencius inflammatur, insecutus Tyrannum ad tormen-
ta deducit. Quo convicto atque confesso ceterisque frau-
dibus revelatis, pudor omnis et dedecus paganorum per-
vaserat domos, adulteris matribus, incestis patribus,
liberis spuriis deprehensis. Quibus divulgatis simul
proditis, raptim cum simulacris et edibus excidebant
etiam crimina. XXVII. capitulum

110.

HISTORIA
SCHOLASTICA

PETRUS
COMESTOR

SÆC. XIII.